

Holy Bible

Aionian Edition®

**Leb-Thur
Thur Bible**

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®
Leb-Thur
Thur Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/9/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
Wycliffe Bible Translators, 2024

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>
Report content and format concerns to Nainoia Inc
Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Thur at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Thur at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Acaki	11
Nwö C'ik	47

NEW TESTAMENT

Matayo	75
Marako	99
Tic k'Ėkwëna	114
1 Jö Korinti	139
2 Jö Korinti	150
Jö Galatia	157
Jö Epeco	161
1 Jö Tecalonika	165
2 Jö Tecalonika	167
1 Timoteo	169
2 Timoteo	172
Yakobo	174

APPENDIX

Reader's Guide

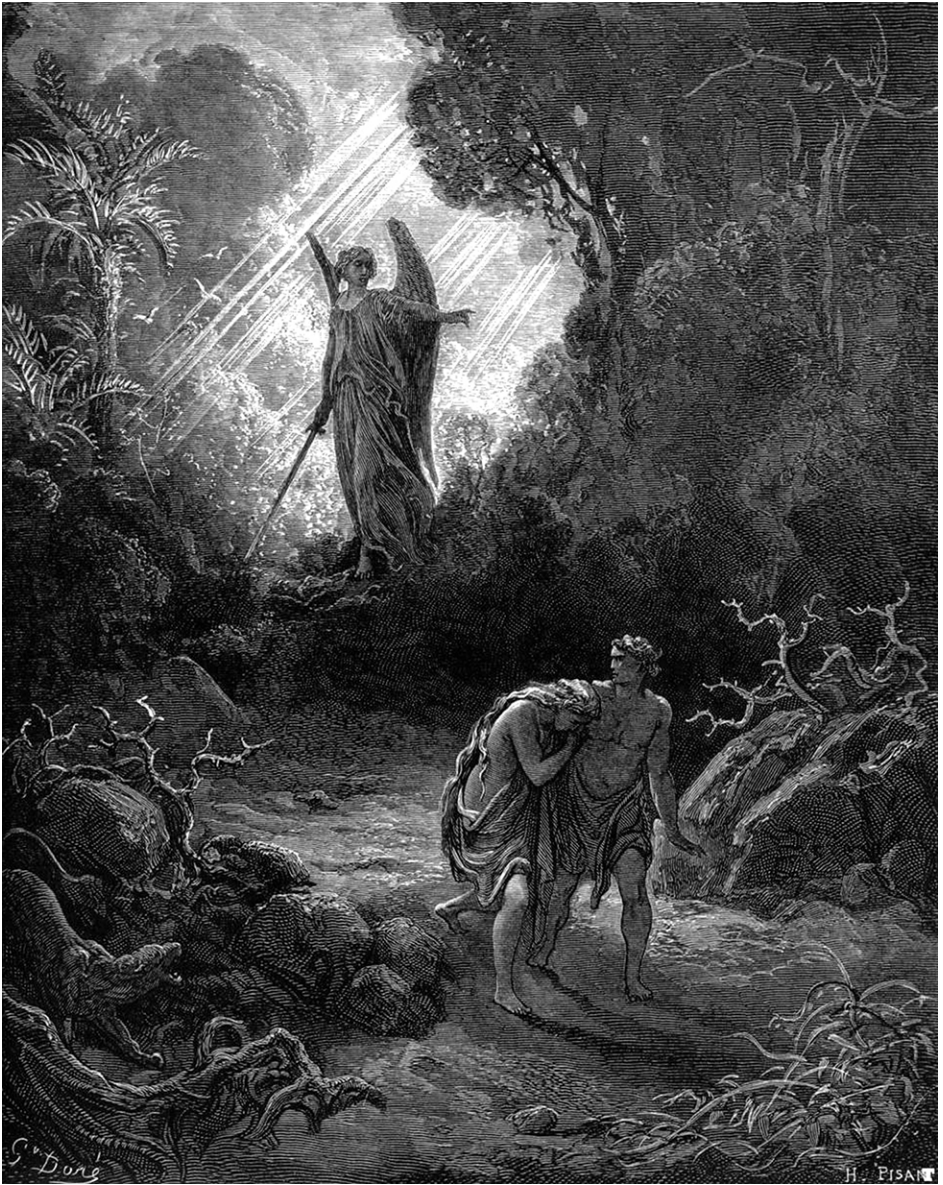
Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Kinge na dong öryēmō dhanō ōkō, ēn oketho cerubim yo kukīdē mē pwodho mē Eden. Ēka oketho pala abadē na lyēl mac, wīrē tungi ēka tungi, mē gwōkō yoo na cīdhō yo yath mē kwō.
Acaki 3:24

Acaki

1 ĩ acaki Obanga ocweo polo ĩka lobo. **2** Lobo onwongo obedo atata na gin mōrō ope ĩē, piny na cōl onwongo oumo pii na tye ĩ nam ĩka Tipo k'Obanga onwongo olyero ĩ wi pii. **3** Cē Obanga okobo nī, “Ėk tar obed na tye,” ĩka tar obedo na tye. **4** Obanga ōnēnō nī tar onwongo bē, ĩka ěn opoko tar kī ĩ kom piny na cōl. **5** Obanga ōcakō nyīng tar nī “kiceng,” ĩka piny na cōl nī “kiwor.” Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē acēl. **6** Cē Obanga okobo nī, “Ėk gin n'ōpēdhērē obed na tye ĩ dyere pii na poko pii kī ĩ kom pii.” **7** Obanga ocweo gin n'ōpēdhērē na poko pii na tye piny kī ĩ kom pii na tye malō. Ėka obedo nī kōmanōn. **8** Obanga ōcakō nyīng gin n'ōpēdhērē na poko pii nī “polo.” Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē arīō. **9** Cē Obanga okobo nī, “Ėk pii na tye ĩ thē polo ōgūrē kanya acēl ĩ kabedo acēl ĩk ngōm n'ōthwō onen.” Ėka obedo nī kōmanōn. **10** Obanga ōcakō nyīng ngōm n'ōthwō nī “lobo” ĩka pii n'ōgūrē kanya acēl ōcakō nyīngē nī “nam.” Ėka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **11** Cē Obanga okobo nī, “Ėk gin na mar otuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī ĩka yen na tye ĩ lobo na nyakō nyig-gī na kodhi tye ĩē, na lūbērē kī kothgī.” Ėka obedo nī kōmanōn. **12** Gin na mar ōcakō tuu ĩ wi lobo: gin n'ēpīdhō na nyakō nyig-gī na lūbērē kī kothgī ĩka yen na nyakō nyig-gī na kodhi tye ĩē na lūbērē kī kothgī. Ėka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **13** Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē adek. **14** Cē Obanga okobo nī, “Ėk jami na mīō tar obed na tye ĩ wi polo mē poko kiceng kī ĩ kom kiwor, ĩk gin obed na calō anyuth mē poko karē, nīnō ĩka mwaka, **15** ĩk obed ginī tar na ryēny kī ĩ wi polo mē mēnyō wi lobo.” Ėka obedo nī kōmanōn. **16** Obanga ocweo jami arīō na thwon na ryēny—mana thwōnē mē lōōnō kiceng, ĩka mana tīdī mē lōōnō kiwor. Ėn thon oketho cēr. **17** Obanga okethogī ĩ wi polo mē mēnyō lobo, **18** mē lōōnō kiceng ĩka kiwor, ĩka mē poko tar kī ĩ kom piny na cōl. Ėka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **19** Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē angwēn. **20** Cē Obanga okobo nī, “Ėk gin na kwō opong ĩ pii mē nam, ĩka wīny ōngwēc ginī malō ĩ wi polo.” **21** Obanga ocweo leeni na thwon mē nam, gin na kwō kībēc na bedo ĩ nam, na lūbērē kī kothgī, ĩka kī wīny na bwomgī tye na lūbērē kī kothgī. Ėka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **22** Obanga ōmīōgī gum ĩka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu ĩ pii na tye ĩ nam, ĩka wīny thon ōnya ĩ wi lobo.” **23** Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē abic. **24** Cē Obanga okobo nī, “Ėk gin na kwō obed tye ĩ wi lobo na lūbērē kī kothgī: leeni mē pacō, leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī, ĩka leeni mē thim, acēlacēl kī kothē.” Ėka obedo nī kōmanōn. **25** Obanga

ocweo leeni mē thim na lūbērē kī kothgī, leeni mē pacō na lūbērē kī kothgī, ĩka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī na lūbērē kī kothgī. Ėka Obanga ōnēnō onwongo nī bē. **26** Cē Obanga okobo nī, “Eru ecweu dhanō na cal kī onu, ĩka ěmīōgī ōlōō rēc mē ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, leeni mē pacō, wi lobo thūkūl, ĩka leeni na wotho ĩ wi ngōm kī korgī.” **27** Cē Obanga ocweo dhanō ĩ cal mērē kikokome, Obanga ocweogī ĩ cal mērē, ocweo ěcwō ĩka dhakō. **28** Obanga ōmīōgī gum ĩka okobo nī, “Nywōl ĩnya unu, ipong unu lobo ĩka ĩlōō unu. Lōō unu rēc na tye ĩ nam, wīny na ngwēcō kī malō, ĩka gin na kwō kībēc na wotho ĩ wi ngōm.” **29** Cē Obanga okobo nī, “An amīōwu kodhi kībēc mē wi lobo thūkūl na nyakō nyig-gī ĩka yen kībēc na nyakō nyig-gī na kodhi tye ĩ ĩgī. Un ibino camōgī. **30** Ėka leeni kībēc mē thim, wīny kībēc na ngwēcō malō, leeni kībēc na wotho ĩ wi ngōm—jami kībēc na yweo na kwō tye ĩ komgī—an amīō jami kībēc na mar mē acamagī.” Ėka obedo nī kōmanōn. **31** Obanga ōnēnō jami kībēc na ěn ocweo, ĩka onwongo nī bē rwōk. Piny ocido ĩka piny oru—manōn nīnō mē abicēl.

2 Cē Obanga otyeko cweno polo ĩka lobo kī jami kībēc na tye ĩē. **2** ĩ nīnō mē abirō, Obanga onwongo otyeko tic mērē na ěn obedo ka timō, ĩka oyweo kī ĩ kom tic mērē kībēc. **3** Ėka Obanga ōmīō gum ĩ kom nīnō mē abirō cē ōmīō ōdōkō na leng, piēn ĩ nīnō nōn ěn oyweo kī ĩ kom tic mērē kībēc mē cwec na ěn otio. **4** Man ěnē kite na polo ĩka lobo ōcakērē kōdē ĩ karē n'ecweogī. ĩ karē na Rwoth Obanga ocweo lobo ĩka polo— **5** yath mōrō mē thim onwongo bara tye ĩ wi lobo ĩka kit lum mōrō mē thim onwongo bara otuu, piēn Rwoth Obanga onwongo bara ōmīō kōth ocwe ĩ wi lobo ĩka dhanō mōrō onwongo ope na myero opur ngōm, **6** ěntō pii ōcakō cwer kī ĩ ngōm ĩ wi lobo ĩka obido wi ngōm kībēc— **7** cē Rwoth Obanga ocweo dhanō kī ĩ apua mē ngōm, ōkūdthō yamō mē kwō ĩ ume, ĩka dhanō ōdōkō gin na kwō. **8** Rwoth Obanga oketho pwodho ĩ Eden, kī kukidē, ĩka oketho dhanō na ěn ocweo kunōn. **9** Ėka Rwoth Obanga oketho koth yen kībēc mē tuu kī ĩ ngōm—yen n'onwongo bē kī ĩ wang jō ĩka bē mē acama. Yath mē kwō ĩka yath mē ngeo gin na bē ĩka gin na rac onwongo tye ĩ dyere pwodho. **10** Kulo onwongo molo yaa kī ĩ Eden na kelo pii ĩ pwodho, ĩka kī kany nōn pokere ĩ kulo angwēn. **11** Nyīng kulo mē acēl ěnē Picon, ěn mōl rimo lobo Kabila kībēc, kanya gol nwongere ĩē. **12** (Gol mē lobo nōn bē; odok yath n'ecwodo nī bedola ĩka kite na welgī tēk n'ecwodo nī onik tye thon kunōn.) **13** Nyīng kulo mē arīō ěnē Gikon, ěn mōl rimo lobo Kuc kībēc. **14** Nyīng kulo mē adek ěnē Tigiric, ěn mōl dōk yo kukidē Aciria. Ėka kulo mē angwēn ěnē Euparate. **15** Rwoth

Obanga ökwanyö dhanö cê oketho i pwodho më Eden êk ên opur êka ögwöki. 16 Êka Rwoth Obanga öciki dhanö ni, "In itwëro camö nyig yath möro këkën na tye i pwodho, 17 ëntö yath më ngeo gin na bër êka gin na rac, in myero kür icam, piën i ninö na in ibino camö nyig yath nön, ënë in ibino thöô ködë." 18 Cê Rwoth Obanga döki okobo ni, "Ba bër ni dhanö myero obed kënë. Pi manön, an abino cweno ngat na kõnyö ën n'opore pirë." 19 Cê Rwoth Obanga onwongo dong ocweo leeni më thim kibëc ki kom ngöm êka winy kibëc na ngwëcö ki malö. Ën okelogi both dhanö êk önën kite na myero öcak ki nying-gi ködë, êka nying möro na dhanö öcakö ki gin na kwö acëläcël, manön dökö nyingë. 20 Dhanö öcakö nying leeni më pacö kibëc, winy na ngwëcö ki malö êka leeni më thim kibëc. Ëntö ngat na myero ököny Adam n'opore pirë onwongo pod ope. 21 Cê Rwoth Obanga ömiö ninö ömakö wang dhanö rwök, i karë na ën tye ka ninö, Obanga ökwanyö cogo lak nget dhanö acël êka ömwönö kakarë ki ringo. 22 Cê Rwoth Obanga ocweo dhakö ki i kom cogo lak nget na ën ökwanyö ki i kom dhanö, êka okelo dhakö both dhanö. 23 Cê Dhanö okobo ni, "Man ënë cogo më cogona êka ringo më ringo koma, ebino cwodo ën ni 'dhakö,' piën ökwanyö ën ki i kom dhanö." 24 Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë êka aya mërë cë ribërë ki dhakö mërë êka jö ariö bino dökö kom acël. 25 I karë nön ëcwö ki dhakö mërë onwongo tye gini kotula êka lewic onwongo ba makögi.

3 Thwol onwongo obedo lee na ryëk n'obedo jö ököra ki kin leeni më thim na Rwoth Obanga onwongo ocweo. I ninö möro acël, thwol obino cê okobo both dhakö ni, "Adyer Obanga okobo ni, 'Un myero kür icam nyig yath möro këkën ki i pwodho?'" 2 Dhakö okobo both thwol ni, "Wan ëtwëro camö nyig yen kibëc na tye i pwodho, 3 ëntö Obanga okobo ni, 'Kür icam unu nyig yath na tye i dyere pwodho, êka kür igud unu; ka icamö unu, ibino unu thöô.'" 4 Ëntö thwol okobo both dhakö ni, "Adyer un ba ibino thöô. 5 Piën Obanga ngeo ni ka icamö unu, wangwu bino yabërë, êka ibino bedo unu calö Obanga, nakun ingeo unu gin na bër êka gin na rac." 6 I karë na dhakö önënö ni nyig yath onwongo bër më acama, nen na bër ki i wang jö êka thon twëro miö ryëkö, dhakö öpüdö êka öcamö. Ën thon ömiö nökenë both cwörë n'onwongo tye ködë kanya acël cê öcamö. 7 Cê gin jö ariö kibëc wang-gi öyabërë ökö, êka ongeo gini ni etye gini kotula, gin öcakö kwönö pot ölam kanya acël më umo komgi. 8 Cê gin owinyo Rwoth Obanga ka tye ka woth i pwodho i caa na piny okwe, êka opono gini ökö ki both Rwoth Obanga i kin yen na tye i pwodho. 9 Ëntö Rwoth

Obanga ocwodo Adam ni, "In itye kwene?" 10 Dhanö ögamö ni, "An awinyo ka in itye ka woth i pwodho êka an abedo na lwor piën onwongo atye kotula, cê an apono." 11 Êka Rwoth Obanga okobo ni, "Nga n'okobo ni in itye kotula? In icamö nyig yath na an acikö ni kür icam?" 12 Dhanö okobo ni, "Dhakö na in imiö botha ënë ömia nyig yath êka acamö." 13 Cê Rwoth Obanga openyo dhakö ni, "Ngö ene na in itimö?" Dhakö ögamö ni, "Thwol öbwöla êka acamö." 14 Rwoth Obanga okobo both thwol ni, "Piën in itimö man, 'In elami na löö ki kin leeni më pacö kibëc, êka leeni më thim kibëc! In ibino ywari ki ii êka ibino camö apua i karë më kwöni kibëc. 15 An abino ketho adagë i kin in êka dhakö, êka i kin ëkwaëni êka ëkwaë mërë, akwarë bino göönö wi, êka in ibino tongo opunye." 16 Cê ën okobo both dhakö ni, "An abino mëdö arem na thwönë rwök i karë më nywöl; in ibino nywölö ëthinö k'arem. Mitini bino bedo i kom cwori, êka ën bino löönöni." 17 Êka okobo both Adam ni, "Piën in winyo köp ka dhaköni êka icamö nyig yath n'onwongo aciki ni, 'In myero kür icam,' 'Ëlamö ngöm ökö piri ibino tic na ték k'arem êka ibino cem pi karë më kwöni kibëc. 18 Ngöm bino cëgö okudhi êka öcöcök, ëntö in ibino camö ngwedo më thim. 19 In ibino camö cem ki kwok na cwer ki i terinyimi, naka ka ibino döki i ngöm, kite na yam ekwanyi ki i apua, piën in ibedo apua, êka ibino döki i apua." 20 Adam öcakö nying dhakö mërë Eba, piën ën bino dökö aya ka jö na kwö kibëc. 21 Rwoth Obanga öyübö lörr lee, ömiö both Adam êka dhakö mërë cê oruko gini. 22 Êka Rwoth Obanga okobo ni, "Dhanö dong ödökö ngat na cal ki onu, nakun ngeo poko gin na bër êka gin na rac. Kür döki ëmii öryë cingë më püdö nyig yath më kwö êka öcam cê ökwö pi naka naka." 23 Pi manön Rwoth Obanga öryëmögi ökö ki i pwodho më Eden më cidhö puro ngöm na yam ökwanyö ën ki ië. 24 Kinge na dong öryëmö dhanö ökö, ën oketho cerubim yo kukidë më pwodho më Eden. Êka oketho pala abadë na lyël mac, wirë tungi êka tungi, më gwökö yoo na cidhö yo yath më kwö.

4 Adam obedo ki dhakö mërë Eba, cê öyac êka önywölö Kain, nakun kobo ni, "Rwoth ökönya ömiö anwongo athin n'ëcwö." 2 Kinge ën önywölö ömin mërë Abel. Abel ödökö akwath, êka Kain ödökö apur pwodho. 3 Kinge karë möro, Kain okelo cem möro ki i pwodho mërë ömiö both Rwoth na calö mic. 4 Ëntö Abel okelo ëthin rom mërë n'obedo kaö ki dwologi. Rwoth cwinye obedo na yom i kom Abel êka oyeo mic mërë, 5 ëntö Rwoth ba oyeo Kain ki mic mërë. Cê man ömiö Kain ökëcö na cwinye ba yom. 6 Cê Rwoth openyo Kain ni, "Pingö in ikëcö? Pingö cwinyi ba yom? 7 Ka in itimö gin na tye atir, ba ebino yeeno? Ëntö ka in ba

ĩĩmō gin na tye atĩr, bal buto ĩ dholokek na calō lee na ger mē kūrō nekoni, ěntō in myero ĩlōō ěn.” 8 Kain okobo both ōmĩn mērē Abel nĩ, “Ěrō ěcidhĩ ĩ pwodho.” Ěka ĩ karē na gĩn tye ĩ pwodho, Kain ōcakō lwēny ĩ kom ōmĩn mērē Abel ěka oneko ōkō. 9 Cē Rwoth okobo both Kain nĩ, “Omeru Abel tye kwene?” Ěn ōgamō nĩ, “An ba angeo, an abedo ngat na gwōkō ōmēra?” 10 Rwoth okobo both Kain nĩ, “Ngō na in ĩĩmō? Winy kany! Remo k’omeru tye ka kok botha kĩ ĩ ngōm. 11 Kobedi dong elami ěka eryemi ōkō kĩ ĩ ngōm, n’ongamo dhōgē mē madhō remo k’omeru na in ĩōnyō. 12 Ngōm ba dōk bino cēgō cem nini ka ipuro. In ibino bedo ngat na lathō alatha na parē ope wi lobo.” 13 Cē Kain okobo both Rwoth nĩ, “Pwod na in ĩĩmā pēk na ba arōmō dangō. 14 Nēn! Tin dong itye ka ryēmōna ōkō kĩ ĩ pwodho, ěka an ba dōk abino nen ĩ nyimi. An abino bedo ngat na lathō alatha ĩ wi lobo, ěka ngat mōrō kēkēn na bino nwongona bino nekona.” 15 Ěntō Rwoth okobo both nĩ, “Pathĩ nĩ kōmanōn, ka ngat mōrō oneko Kain, ebino cūlō kwor ĩ kome wang abīrō.” Cē Rwoth oketho alama ĩ kom Kain ěk ka ngat mōrō onwongo ěn kūr oneki. 16 Kain ōya ōkō kĩ ĩ nyim Rwoth cē ōcidhō obedo ĩ lobo Nod na tye kukidē mē Eden. 17 Kain obedo kĩ dhakō mērē, ěka ōyac cē ōnywōlō Enoka. Kain ōgērō pacō na dit ěka ōcakō kĩ nying wode Enoka. 18 Enoka ōnywōlō Irad, Irad ōnywōlō Mekujael, Mekujael ōnywōlō Metucae, ěka Metucae ōnywōlō Lamek. 19 Lamek ōnyōmō mon ariō, acēl nyingē Ada ěka nōkēnē ca nyingē Jila. 20 Ada ōnywōlō Jabal, ěn onwongo obedo kwarō ka jō na bedo gini ĩ kēma ěka gwōkō leeni mē pacō. 21 ōmĩn mērē nyingē onwongo ecwodo nĩ Jubal, ěn onwongo obedo kwarō ka jō kibēc na gōō adungu ěka kūdhō oletu. 22 Jila thon ōnywōlō wode, Tubal Kain, na ěnē obedo athedh jami mē tic kibēc mē mola ěka nywenyo. Amĩn Tubal Kain onwongo ecwodo nĩ Naama. 23 ĩ nīnō mōrō acēl, Lamek okobo both mon mērē nĩ, “Winya unu, un mon-na, winy unu kōpna. An aneko dhanō n’ōmĩa ret, aneko awobi pĩ wanōna. 24 Ka ebino cūlō kwor ka Kain wang abīrō, cē mē ka Lamek bino bedo wang pyer abīrō wie abīrō.” 25 Adam obedo kĩ dhakō mērē dōkĩ, ěka ōnywōlō wode cē ōcakō nyingē Ceth, nakun kobo nĩ, “Obanga ōmĩa athiĩn nōkēnē dōkĩ n’oleo kakar Abel na Kain oneko.” 26 Ceth thon ōnywōlō wode ěka ōcakō nyingē Enoc. ĩ karē nōn jĩ ōcakō wōrō Rwoth nakun etio kĩ nyingē.

5 Man ěnē cōc na nyutho ěkwaē k’Adam. ĩ karē n’Obanga ocweo dhanō, ěn ocweo na cal kōdē. 2 Ěn ocweogĩ ěcwō ěka dhakō cē ōmĩōgĩ gum. Ěka ĩ karē na ěn ocweogĩ, ōcakō nying-gĩ “Dhanō.” 3 ĩ karē na dong Adam obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 130, ěn ōnywōlō wode na cal kōdē kikokome, ěka

ōcakō nyingē Ceth. 4 Kinge na dong ōnywōlō Ceth, Adam obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 800 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 5 Adam obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 930 kibēc ěka ōthōō. 6 ĩ karē na dong Ceth obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 105, ěn obino ōnywōlō Enoc. 7 Ěka kinge na ěn dong ōnywōlō Enoc, Ceth obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 807 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 8 Ceth obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 912 kibēc ěka ōthōō. 9 ĩ karē na dong Enoc obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 90, ěn obino ōnywōlō Kenan. 10 Ěka kinge na ěn dong ōnywōlō Kenan, Enoc obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 815 nakun ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 11 Enoc obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 905 kibēc ěka ōthōō. 12 ĩ karē na dong Kenan obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 70, ěn obino ōnywōlō Malalel. 13 Ěka ĩ karē na ěn dong ōnywōlō Malalel, Kenan obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 840 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 14 Kenan obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 910 kibēc ěka ōthōō. 15 ĩ karē na dong Malalel obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 65, ěn obino ōnywōlō Jared. 16 Ěka kinge na ěn dong ōnywōlō Jared, Malalel obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 830 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 17 Malalel obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 895 kibēc ěka ōthōō. 18 ĩ karē na dong Jared obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 162, ěn obino ōnywōlō Enoka. 19 Ěka ĩ karē na ěn dong ōnywōlō Enoka, Jared obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 800 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 20 Jared obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 962 kibēc ěka ōthōō. 21 ĩ karē na dong Enoka obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 65, ěn obino ōnywōlō Methucela. 22 Ěka kinge na ěn dong ōnywōlō Methucela, Enoka obino ōkwō ĩ nyim Obanga ĩ yoo n’opore pĩ mwaka 300 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 23 Enoka obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 365 kibēc. 24 Enoka ōkwō ĩ nyim Obanga ĩ yoo n’opore ěka obino orwenyo, piēn Obanga otero ěn ōkō. 25 ĩ karē na dong Methucela obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 187, ěn obino ōnywōlō Lamek. 26 Ěka kinge na ěn dong ōnywōlō Lamek, Methucela obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 782 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 27 Methucela obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 969 kibēc ěka ōthōō. 28 ĩ karē na dong Lamek obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 182, ěn obino ōnywōlō wode. 29 Cē ōcakō nyingē Noa ěka okobo nĩ, “Ěn bino kelo nĩwa yweo kĩ ĩ tic mē cingwa na wan eyelere tē ĩ kom ngōm na Rwoth ōlamō.” 30 Kinge na dong ōnywōlō Noa, Lamek obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 595 nakun onwongo ōnywōlō awope nōkēnē ěka anyira. 31 Lamek obino obedo ĩ wi lobo pĩ mwaka 777 ěka ōthōō. 32 Kinge na dong Noa tye kĩ mwaka 500, ěn obino ōnywōlō Cem, Kam ěka Yapec.

6 Ī karē na dhanō ōcakō nya ĩ wi lobo ēka ōnywōlō gīnī anyira, 2 awope k'Obanga ōnēnō nī anyira ka dhanō bēcō, ēka ōcakō gīnī nyōmō mōkō kī ĩ kin-gī na gīn ōyērō. 3 Cē Rwoth okobo nī, “Tīpona ba bino bedo ĩ kom dhanō pī naka naka, piēn ēn obedo kom na thoō, nīnō mē kwōgī bino bedo mwaka 120 kēkēn.” 4 Jō Nepili onwongo tye gīnī ĩ wi lobo ĩ karē nonu—ēka kinge—ĩ karē n'awope k'Obanga obedo gīnī k'anyira ka dhanō ēka ōnywōlō kōdgī ēthinō. Gīn ēnē onwongo jō na tēk ĩ karē na cōn, ēka jō na ngere. 5 Rwoth ōnēnō nī bal ka jō na tye ĩ wi lobo ōdōkō na thwōnē rwōk, ēka thama mē cwinygī kībēc opong mē tīmō gīn na reco kēkēn ĩ karē kībēc. 6 Rwoth cwinye ba obedo na yom pī cweno dhanō ĩ wi lobo, cē cwinye ocwer rwōk. 7 Ēka Rwoth okobo nī, “Abino tyeko dhanō na yam acweo ĩ wi lobo—dhanō ēka leeni, ēka gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm, ēka wīny na ngwēcō kī malō—piēn cwinya ba yom nī acweogī.” 8 Ēntō Rwoth onwongo tye kī cwiny na bēr ĩ kom Noa. 9 Man ēnē ēkwaē ka Noa. Noa onwongo obedo dhanō na kite atīr abonge bal mōrō kī ĩ kin jīi ĩ karē mērē, ēka obedo kwō ĩ nyim Obanga ĩ yoo n'opore. 10 Noa onwongo tye ka awope mērē adek: Cem, Kam ēka Yapec. 11 Lobo onwongo ōbal ōkō kī ĩ nyim Obanga ēka opong kī tīm mē gero. 12 Obanga ōnēnō kite na lobo ōbal kōdē, piēn jō kībēc na tye ĩ wi lobo onwongo ōbalō kwōgī ōkō. 13 Cē Obanga okobo both Noa nī, “An amoko thamana mē tyeko gīn na kwō kībēc na tye ĩ wi lobo, piēn gīn ōmiō lobo opong kī tīm mē gero. An abino tyekogī ōkō kanya acēl ēka kī wi lobo. 14 Pī manōn yūb dong yeya kī bao mē yath caiprac; pok iē na papath, ēka ipu iē ēka kungee k'odok lam. 15 Man ēnē kite na myero in iyūb kōdē: Bor ka yeya myero obed mita 135, lac mērē mita 22 ēka bor mērē yo malō myero obed mita 13. 16 Gēr wi yeya ēka ityek ōkō nakun iwēkō malō mērē dong nucu mita. Keth dholokek ĩ kom yeya kucēl ēka ipok iē kōr adek—pīny, dyere ēka malō. 17 An abino kelo abwal pī ĩ wi lobo mē tyeko gīn na kwō kībēc na tye ĩ thē polo, gīn n'ecweo kībēc na tye kī kwō ĩ komgī. Gīn na kībēc na tye ĩ wi lobo bino thoō ōkō. 18 Ēntō an abino ketho cikērēna kodi, ēka in ibino dōnyō ĩ yeya—in ēka awopeni, dhakōni ēka mon k'awopeni. 19 In myero ikel ĩ yeya jami kībēc na kwō ka arīō arīō, lee n'obedo ēcwō ēka lee n'obedo dhakō, ēk obed gīnī na kwō kanya acēl kodi. 20 Koth wīny na papath arīō ēcwō kī dhakō, koth leeni na papath arīō ēcwō kī dhakō ēka gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm bino gīnī bino bothi ēk igwōkōgī obed na kwō. 21 Ter koth cem na papath mē acama ēk igwōkī mē acamani ēka pī leeni kībēc.” 22 Noa ōtīmō gīn na kībēc kite n'Obanga ōcīkō ēn kōdē.

7 Cē Rwoth okobo both Noa nī, “Cīdh ĩ ōd yeya, in ēka jō mē odi kībēc, piēn an anwongo nī in ēnē kiteni atīr kī ĩ kin rok mē karē ni. 2 Ter koth leeni n'ēcamō abīrō ka arīō arīō, lee n'obedo ēcwō ēka lee n'obedo dhakō, ēka koth leeni na ba ēcamō ka arīō arīō, lee n'obedo ēcwō ēka lee n'obedo dhakō, 3 ēka thon koth wīny abīrō, wīnyū n'obedo ēcwō ēka wīnyū n'obedo dhakō, mē gwōkō kothgī bedo na kwō ĩ wi lobo kībēc. 4 Cakērē kobedini kinge nīnō abīrō, an abino mīō kōth cwe ĩ wi lobo pī nīnō pyer angwēn kiceng ēka kiwor, ēka an abino tyeko gīn na kwō kībēc na tye ĩ wi lobo na an acweo.” 5 Ēka Noa ōtīmō gīn na kībēc na Rwoth ōcīkō ēn mē tīmō. 6 Noa onwongo dong tye kī mwaka 600 ĩ karē n'abwal pīi opong ĩ wi lobo. 7 Ēka Noa, awope mērē, dhakō mērē ēka mon k'awope mērē ōdōnyō gīnī ĩ yeya mē bwōth kī ĩ abwal pīi. 8 Leeni n'ēcamō ēka leeni na ba ēcamō ka arīō arīō, wīny ēka gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm, 9 n'obedo ēcwō ēka n'obedo dhakō obino gīnī both Noa ēka ōdōnyō gīnī ĩ yeya, kite n'Obanga ōcīkō Noa kōdē. 10 Ēka kinge nīnō abīrō abwal pīi opong ĩ wi lobo. 11 ĩ mwaka 600 mē kwō ka Noa, ĩ nīnō dwe apar abīrō mē dwe mē arīō—ĩ nīnō nōn wang pīi kībēc omwoc ēka polo thon ōyabērē. 12 Ēka kōth ocwee ĩ wi lobo pī nīnō pyer angwēn, kiceng ēka kiwor. 13 ĩ nīnō nōn kikokome Noa ēka awope mērē, Cem, Kam ēka Yapec, kanya acēl kī dhakō mērē ēka mon k'awope mērē adek, ōdōnyō gīnī ĩ yeya. 14 Gīn ōdōnyō kanya acēl kī leeni mē thim kībēc na lūbērē kī kothgī, leeni mē pacō kībēc na lūbērē kī kothgī, gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm na lūbērē kī kothgī ēka wīny kībēc na lūbērē kī kothgī, gīn na kībēc na tye kī bwomgī. 15 Gīn n'ecweo kībēc na tye kī yweo mē kwō ĩ komgī obino gīnī both Noa ēka ōdōnyō gīnī ĩ ōd yeya ka arīō arīō. 16 Leeni na papath n'obedo cwō ēka mon, kite n'Obanga ōcīkō ēn kōdē obino ōdōnyō gīnī ĩ yeya both Noa. Cē Rwoth ocegogī ĩ ōd yeya. 17 Kōth obedo cwee ĩ wi lobo pī nīnō pyer angwēn, ēka abwal pīi opong ĩ wi lobo naka otingo yeya malō kī ĩ kom lobo. 18 Kōth ocwee ēka ōmiō pīi ōmēdērē rwōk ĩ wi lobo naka yeya olyero ĩ wi pīi. 19 Kōth ocwee rwōk ĩ wi lobo naka ōmiō pīi oumo kite na boco kībēc na tye ĩ thē polo. 20 Kōth ōmēdērē kī cwee ĩ wi lobo naka pīi ōmwōnyō wi kite na kadhō puti pyer arīō. 21 Gīn mōrō kēkēn na kwō n'onwongo wotho ĩ wi lobo—wīny, leeni mē pacō, leeni mē thim, gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm ēka kī jīi kībēc ōthōō gīnī ōkō. 22 Gīn na kībēc na tye ĩ wi ngōm n'onwongo tye kī yweo mē kwō ĩ kome ōthōō ōkō. 23 Gīn na kwō kībēc n'onwongo tye ĩ wi lobo etyekogī ōkō; dhanō, leeni, gīn n'ecweo kībēc na wotho ĩ wi ngōm ēka wīny kībēc na ngwēcō kī malō etyekogī ōkō kī ĩ wi lobo.

Noa éka jö n'onwongo tye ködë i yeya këkën ënë odong. 24 Abwal pii opong i wi lobo pi nïnö 150.

8 Éntö Obanga opo i kom Noa ki leeni më thim kibëc, éka ki leeni më pacö n'onwongo tye kanya acël ködë i yeya, éka ooro yamö i wi lobo, cë pii öcakö dwon ökö. 2 Wang pii na thuth ki i ngöm éka pii na yaa ki i polo ocung ökö, cë köth ki i polo ocok ökö. 3 Pii ömëdërë më dwon ki i wi lobo. Kinge nïnö 150, pii onwongo odwon ökö. 4 I nïnö dwe apar abirö më dwe më abirö, yeya obino ocung i wi kite më Ararat. 5 Pii ömëdërë më dwon naka i dwe më apar, éka i nïnö më acël më dwe më apar, wi kite na boco öcakö ginii nen. 6 Kinge nïnö pyer angwën, Noa öyabö wang derica n'onwongo ën otuco i kom yeya, 7 éka ooro akürük yökö, cë öcakö ngwëc, nakun wirë tungi ki tungi, naka pii öthwö ökö ki i wi lobo. 8 Cë Noa ooro amam më nënö ka pii dong odwon ökö ki i wi ngöm. 9 Éntö amam ba onwongo kanya myero epye ië, piën pii onwongo pod tye i wi lobo kibëc. Cë amam öcakö dök cen both Noa i yeya. Noa olyao cingë éka ögamö amam cë odwongo yo bothe i yeya. 10 Èn ökürö pi nïnö abirö nökënë, éka dökü ooro amam yo yökö ki i yeya. 11 I karë n'amam ödök bothe i yeya kothyeno, amam onwongo otingo pot yath jeituni na thic i dhögë na ën öpüdö. Cë Noa öniang ni pii dong otyeko dwon ökö ki i wi lobo. 12 Cë Noa ökürö pi nïnö abirö nökënë, éka dökü ooro amam, ëntö amam ba dök odwogo bothe. 13 I karë na Noa onwongo dong tye ki mwaka 601, i nïnö më acël më dwe më acël më mwaka na nyen, pii onwongo dong odwon ökö ki i wi lobo. Noa öcakö pudho wi yeya ökö, cë önenö ni wi ngöm onwongo öthwö ökö. 14 I nïnö dwe pyer ariö wie abirö më dwe më ariö, wi lobo kibëc onwongo öthwö ökö. 15 Cë Obanga okobo both Noa ni, 16 "Donyi yökö ki i yeya, in éka dhaköni, awopeni éka mon-gi. 17 Kel gin na kwö kibëc na tye ginii kanya acël kodi yökö—winy, leeni éka gin na kibëc na wotho ginii ki korgi i wi ngöm—ëk önya ginii i wi lobo, önywöl ginii éka ömëdërë na pol i wi lobo." 18 Cë Noa odonyo yökö, kanya acël k'awope mërë, dhakö mërë, éka mon k'awope mërë. 19 Leeni kibëc, gin na kibëc na wotho ki korgi i wi ngöm, éka winy kibëc—gin na kibëc na wotho i wi lobo—odonyo ginii yökö ki i yeya, na lübërë ki kothgi. 20 Cë Noa ögërö keno tyër both Rwoth éka ökwanyö koth leeni ki winy n'ëcamögi, éka ötyërö tyër awanga i wi keno tyër. 21 Rwoth ongweo gin na ngwece kur na yomo cwinye, cë Rwoth okobo ki i cwinye kënë ni, "An ba dökü abino lamö lobo pi dhanö, kadï bed thama më cwinye opong ki bal cakërë ki i karë më thino mërë. An ba dökü abino neko gin na kwö kibëc kite na yam atimö. 22 "Ka lobo pod tye, karë

më cwöc éka kac, ngicö éka lyetho, oro éka cwir, kiceng éka kiwor, ba bino jik na twal."

9 Cë Obanga ömiö gum i kom Noa éka ëthinö awope mërë nakun kobo bothgi ni, "Nywöl inya unu, éka ipong unu lobo. 2 Leeni kibëc më thim bino ginii lworoni, naka thon winy kibëc na ngwëcö ki malö, gin na wotho ginii ki korgi i wi ngöm, éka ki rëc kibëc na tye i nam; etyeko miögi i cingwu. 3 Gin na kibëc na kwö éka na wotho, bino bedo cem na mewu. Kite na calö amiö bothwu ngwedo, kobedi dong an amiöwu jami kibëc. 4 "Éntö kür icam unu ringo na remo pod tye ië, piën remo obedo kwö mërë. 5 Éka ka ëönyö remowu, an abino miö pwod both lee mörö këkën. Éka both dhanö acëlacël thon, an abino miö pwod pi kwö k'awodhe. 6 "Ka ngat mörö öönyö remo ka dhanö, dhanö thon bino önyö remo mërë; piën Obanga ocweo dhanö i cal mërë. 7 Éntö pi un, nywöl unu, mëdërë unu na pöl, éka inya unu i wi lobo." 8 Cë Obanga okobo both Noa éka awope mërë ni, 9 "Nën! An amoko cikërëna kodwu éka k'ëkwaëwu na bino lübö körwu 10 ki gin na kwö kibëc n'onwongo tye ginii kodwu—winy, leeni më pacö éka ki leeni më thim kibëc, gin na kibëc n'odonyo yökö ki i yeya kodwu—ki gin na kwö kibëc na tye i wi lobo. 11 An amoko cikërëna kodwu ni abwal pii ba dökü bino neko gin na kwö; abwal pii ba dökü bino bedo na tye më tyeko wi lobo." 12 Éka Obanga okobo ni, "Man ënë anyuth më cikërëna na an aketho i kin an kodwu éka ki gin na kwö kibëc na tye kodwu, cikërë na bino bedo na twal i rok kibëc. 13 An aketho lüth köth na mëga i edou, éka bino bedo anyuth më cikërëna i kin an éka ki wi lobo. 14 Ka an akelo edou i wi lobo éka lüth köth orire i edou, 15 an abino po i kom cikërëna na tye i kin an kodwu éka ki gin na kwö kibëc ki kothgi. Abwal pii ba dökü bino bedo na tye më tyeko gin na kwö kibëc. 16 Ka lüth köth orire i edou, an abino nënö, cë abino po i kom cikërë na ba jik i kin Obanga éka koth gin na kwö kibëc na tye i wi lobo." 17 Cë Obanga okobo both Noa ni, "Man ënë anyuth më cikërë na an aketho i kin an ki gin na kwö kibëc na tye i wi lobo." 18 Awope ka Noa n'odonyo ginii ki i yeya ënë Cem, Kam éka Yapec. (Kam ënë obedo apap ka Kanaan.) 19 Man ënë awope adek ka Noa, éka ki i kin-gi ënë jö n'obino ökëth ginii i wi lobo thükül. 20 Kinge abwal pii, Noa obino ödökö apur éka opuro pwodho ölöc. 21 I nïnö mörö acël ën ömadhö köngö ölöc cë ömër ökö, éka obuto kotula i öd këma mërë. 22 I karë na Kam, apap ka Kanaan, önenö apap mërë na tye kotula, ën öcidhö okobo both omego mërë n'onwongo tye ginii yökö. 23 Cë Cem éka Yapec otero ginii böngü cüka n'otingo i wi baagi, cë öcakö woth ginii ayongec, éka oumo

gini kom apapgi n'onwongo tye kotula. Terinyimgi onwongo nenö yo kanya path, naka ba dökö önönö gini kom apapgi n'onwongo tye kotula. 24 I karé na Noa oco ki i wang ninö na köngö öläk dong othum ökö ki i wie, cê opo i kom gin na wode na tidi ötimö i kome, 25 ên okobo ni, "Cen obed i kom Kanaan! Ên obed opii na rwöm méré tidi i kin opii k'omego méré." 26 Ên thon okobo ni, "Pak obed both Rwoth, Obanga ka Cem! Êk Kanaan obed opii méré. 27 Êk Obanga ömii wang lobo ka Yapec obed na lac êk Yapec obed i kema ka Cem êka Kanaan obed opii méré." 28 Kinge n'abwal pii opong i wi lobo, Noa obedo i wi lobo pi mwaka 350. 29 Noa obino obedo i wi lobo pi mwaka 950, cê dong öthöö.

10 Man êné cöc na nyutho êkwaê ka Cem, Kam êka Yapec awope ka Noa n'obino önywölö gini êthinö na pol kinge abwal pii. 2 Awope ka Yapec gin ene: Gomer, Magog, Madai, Jaban, Tubal, Mecak êka Tirac. 3 Awope ka Gomer gin ene: Acikenaj, Ripat êka Togarma. 4 Awope ka Jaban gin ene: Elica, Tarcic, Kitim, êka Rodanim. 5 Jö na tye i dhö nam opokere gini ökö ki i kom jö nön. Man êné êkwaê ka Yapec ki lobogi, nakun ngat acêlacêl twakö lëbgi, na calö kakaqi ki rokgi tye ködê. 6 Awope ka Kam gin ene: Kuc, Ejip, Put êka Kanaan. 7 Awope ka Kuc gin ene: Ceba, Kabila, Cabta, Raama êka Cabteca. Awope ka Raama gin ene: Ceba êka Dedan. 8 Kuc onwongo obedo apap ka Nimrod, n'öcakö bedo alwény na tük ki i wi lobo. 9 Ên onwongo obedo thwön adwar na tük i nyim Rwoth, êné ömiö ekobo ni, "Calö Nimrod n'obedo thwön adwar na tük i nyim Rwoth." 10 Acaki më löc méré onwongo obedo i Babel, Ereka, Akad êka Kalne, na tye i lobo Cinar. 11 Cakêré ki i lobo nön, ên öcidihö naka i Aciria, kanya ên ögêrö iê Ninebe, Rekobot Ir, Kala, 12 êka Recen, n'obedo kabedo na tye i kin Ninebe ki Kala, manön êné pacö na dit. 13 Ejip onwongo obedo apap ka jö Lud, jö Anam, jö Leab, jö Naptuk, 14 jö Patruc, êka jö Kacluk (man êné kaka na Pilicitain öya gini ki iê) êka jö Kaptor. 15 Kanaan onwongo obedo apap ka Cidon athin kaö méré, êka jö Kit, 16 jö Jebuc, jö Amor, jö Girgac, 17 jö Kibi, jö Arka, jö Cin, 18 jö Abad, jö Jemar, êka jö Kamat. Kinge, kaka ka jö Kanaan ökêth gini ökö. 19 Wang lobo ka jö Kanaan öcakêré ki i Cidon odok ködê yo kutung Gerar, më thuno ködê naka i Gaja, êka dökö ködê yo Codom, Gomora, Adma êka Jeboim më thuno ködê naka yo Laca. 20 Man êné awope ka Kam na lübhêré ki kakaqi êka lëbgi, i kabedogi êka i rokgi. 21 Cem ömin Yapec na dit obino önywölö awope thon, Cem êné onwongo obedo kwarö k'awope ka Eber kibêc. 22 Awope ka Cem gin ene: Elam, Acur, Arpakcad, Lud êka Aram. 23 Awope ka Aram gin ene: Uj, Kul, Geter

êka Mac. 24 Arpakcad onwongo obedo apap ka Cela, êka Cela onwongo obedo apap ka Eber. 25 Eber obino önywölö awope ariö: Ngat acêl ebino êcakö nyingê Peleg, piên i karé méré êné jö më lobo obino opokere, ömin méré ebino êcakö nyingê Yokotan. 26 Yokotan onwongo obedo apap ka Almodad, Celep, Kajarmabet, Jera, 27 Adoram, Ujal, Dikla, 28 Obal, Abimael, Ceba, 29 Opir, Kabila êka Jobab. Man êné onwongo obedo gini awope ka Yokotan. 30 Lobo na gin onwongo obedo gini iê öcakêré ki i Meka, ödök ködê yo kutung Cepar i lobo n'otingere malö na tye yo kukidê. 31 Man êné awope ka Cem, na lübhêré ki kakaqi êka lëbgi na tye i lobogi êka rokgi. 32 Man êné kaka k'awope ka Noa, na lübhêré k'êkwaêgi, i kin rokgi. Rok öcakö këth i wi lobo thükül kinge abwal pii.

11 Yam cön jö më wi lobo thükül onwongo twakö gini lëb acêl êka köp acêl. 2 I karé na jii öcakö woth nakun ödök yo kukidê, gin onwongo kany mörö n'obedo bar i Cinar êka obedo gini kunön. 3 Gin öcakö twak këngi ni, "Bin unu, êk égöö birik êka êwang na bër." Gin otio ki birik nakaka kidi, êka odok lam më mwönö kin-gi. 4 Cê gin döki okobo ni, "Bin unu, êk égêr pacö onu, ki gedo na bor na thuno malö i wi polo, êk ömii nying onu ongere êka kür êkêth ata i wi lobo kibêc." 5 Êntö Rwoth oidho piny më nenö pacö êka gedo na bor na jii onwongo tye ka gêrö. 6 Cê Rwoth okobo ni, "Ka gin na calö jö n'öribêré acêl na twakö gini lëb acêl öcakö gini timö ni köman, cê gin mörö na gin bino yübö më timö ba bino löönögi. 7 Bin unu, êcidh piny erurubo lëbgi êk kür ngat acêlacêl öniang i lëb awodhe." 8 Cê Rwoth ökêthögi ki kunön i wi lobo thükül, êka öwêkö gini gêrö pacö nön. 9 Manön êné ömiö êcakö nyingê ni Babel—piên kany nön êné Rwoth orurubo ki lëb më wi lobo thükül, êka ki kunön êné Rwoth ökêthögi ködê i wi lobo kibêc. 10 Man êné êkwaê ka Cem. I karé na Cem onwongo dong tye ki mwaka 100, ên önywölö Arpakcad, kinge mwaka ariö n'abwal pii opong ködê i wi lobo. 11 Êka kinge na ên önywölö Arpakcad, Cem obedo i wi lobo pi mwaka 500, êka ên onwongo dong önywölö awope nökenê êka anyira. 12 I karé n'Arpakcad obedo i wi lobo pi mwaka 35, ên obino önywölö Cela. 13 Êka kinge na ên önywölö Cela, Arpakcad obedo i wi lobo pi mwaka 403 êka ên onwongo dong önywölö awope nökenê êka anyira. 14 I karé na Cela obedo i wi lobo pi mwaka 30, ên önywölö Eber. 15 Êka kinge na ên önywölö Eber, Cela obedo i wi lobo pi mwaka 403 êka ên onwongo dong önywölö awope nökenê êka anyira. 16 I karé n'Eber obedo i wi lobo pi mwaka 34, ên önywölö Peleg. 17 Êka kinge na ên önywölö Peleg, Eber obedo i wi lobo pi mwaka 430 êka ên onwongo dong önywölö awope nökenê êka anyira. 18 I

karë na Peleg obedo i wi lobo pi mwaka 30, ën önywölö Reu. 19 Ëka kinge na ën önywölö Reu, Peleg obedo i wi lobo pi mwaka 209 ëka ën onwongo dong önywölö awope nökenë ëka anyira. 20 I karë na Reu obedo i wi lobo pi mwaka 32, ën önywölö Cerug. 21 Ëka kinge na ën önywölö Cerug, Reu obedo i wi lobo pi mwaka 207 ëka ën onwongo dong önywölö awope nökenë ëka anyira. 22 I karë na Cerug obedo i wi lobo pi mwaka 30, ën önywölö Nakor. 23 Ëka kinge na ën önywölö Nakor, Cerug obedo i wi lobo pi mwaka 200 ëka ën onwongo önywölö awope nökenë ëka anyira. 24 I karë na Nakor obedo i wi lobo pi mwaka 29, ën önywölö Tera. 25 Ëka kinge na ën önywölö Tera, Nakor obedo i wi lobo pi mwaka 119 ëka ën onwongo dong önywölö awope nökenë ëka anyira. 26 Kinge na Tera obedo i wi lobo pi mwaka 70, ën onwongo dong önywölö Abram, Nakor ëka Aran. 27 Man ënë ëkwaë ka Tera. Tera önywölö Abram, Nakor ëka Aran. Ëka Aran önywölö Lot. 28 I karë na Tera apap k'Aran pod kwö, Aran obino öthöö i Ur n'obedo lobo ka jö Kaldaya. 29 Abram ëka Nakor obino onyomo giní. Nying dhakö k'Abram onwongo ecwodo ni Carai ëka nying dhakö ka Nakor onwongo ecwodo ni Milca, ën onwongo obedo nyaka Aran, apap ka Milca ëka Icika. 30 Ëntö Carai onwongo ope k'athin mörö piën onwongo ba nywöl. 31 Tera ökwanyö wode Abram, akwarë Lot wod ka Aran, ëka cii wode Carai, dhakö ka Abram. Gin kibëc öya ökö ki i Ur n'obedo pacö ka jö Kaldaya më cidhö yo lobo Kanaan. Ëntö i karë na gin othuno i Aran, cë gin kono obedo kany nön. 32 Tera obedo i wi lobo pi mwaka 205, ëka öthöö i lobo Aran.

12 Rwoth okobo both Abram ni, "Yaa ökö ki i lobo thurwu, ki i kin jöwu ëka jö më öt k'apapni ëk icidh i lobo na an abino nyutho nini. 2 "An abino miöni ibedo rok na dit, ëka abino miöni gum; An abino miö nyingi bedo na dit, ëka in ibino bedo dhanö më gum both jö nökenë. 3 An abino miö gum both jö na bino miöni gum, ëka ngat mörö këken na bino lamöni an thon abino lamö; ëka jii kibëc na bedo i wi lobo bino nwongo giní gum na yaa ki bothi." 4 Cë Abram öya, kite na Rwoth okobo ninë ködë, ëka Lot thon owotho ködë. Abram onwongo tye mwaka 75 i karë na ën yaa ki i lobo Aran. 5 Abram owotho ki dhakö mërë Carai, Lot wod k'ömin mërë, ki jamigi kibëc n'onwongo gin tye ködë ëka ki jii na gin onwongo ki i lobo Aran. Gin öya öcidhö, ëka othuno giní i lobo Kanaan. 6 Abram owotho i lobo naka othuno i kabedo na tye i Cekem. Kany nön ën oketho këma mërë i nget yath na thwönë më More. I karë nön jö Kanaan onwongo tye giní i lobo nön. 7 Cë Rwoth onen both Abram ëka okobo ni, "An abino miö lobo ni both ëkwaëni." Cë ën ögërö keno tyër both Rwoth n'onen bothe. 8 Ki kany nön,

ën öcakö dak ökö nakun dök yo kukidë lobo n'otingere më Betel ëka oguro këma mërë ië, Betel nwongo tye ki kuthö ëka Ai nwongo tye ki kukidë. Ën ögërö keno tyër kany nön both Rwoth ëka öwörö nying Rwoth. 9 Cë Abram ömëdërë ki woth mërë na cidhö yo Negeb. 10 Kec onwongo opodho i lobo Kanaan, ömiö Abram öcidhö yo Ejip më bedo kunön pi karë mörö, piën kec onwongo rac rwök. 11 I karë n'Abram onwongo dong cwök dönyö i Ejip, ën okobo both dhakö mërë Carai ni, "An angeo ni in ibedo dhakö na leng rwök. 12 Ka jö më Ejip oneni giní, gin bino kobo ni, 'Man ënë dhakö mërë.' Cë gin bino nekona ökö, ëntö ebino wëköni na kwö. 13 Kob bothgi ni in ibedo amëra, ëk ömiiigi obed köda na bër pi in ëka kwöna ba ebino neko." 14 I karë n'Abram obino i Ejip, jö Ejip onwongo önëno dhakö mërë ni leng rwök. 15 I karë n'editë ka Parao önëno Carai, gin öpakö ën both Parao, ëka etero i pacö ka Parao. 16 Parao ögwökö Abram na bër pi Carai. Abram ögamö rom, dhok, kene n'obedo cwö ëka kene na mon, etic n'obedo cwö, etic n'obedo mon, ëka kinaga. 17 Ëntö Rwoth ooro two na reco i kom Parao ëka ki jö më ödë pi Carai dhakö k'Abram. 18 Cë Parao ocwodo Abram ëka okobo ninë ni, "Ngö na in itimö i koma? Pिंगö in ba ikobo nina ni Carai obedo dhaköni? 19 Pिंगö in ikobo ni ën obedo ameru, ëka imiö atero ën na calö dhaköna? Dhaköni dong ene, kwany ën ëka icidh ökö ki kany!" 20 Cë Parao ömiö twërö both jögë i kom Abram, ëka gin ömiö ën öcidhö ki dhakö mërë ëka ki jami kibëc n'onwongo ën tye ködë.

13 Abram öya ökö ki Ejip gin ki dhakö mërë, ëka ki jami kibëc n'onwongo ën tye ködë më cidhö i Negeb, ëka Lot thon owotho ködë. 2 I karë nön, Abram onwongo ölöny ki leeni më pacö, ki ryal ëka ki gol. 3 Ën obedo ka mëdërë ki wowotha nakun yaa ki i Negeb naka othuno i Betel, kanya ën onwongo oguro këma mërë ië cön, i kabedo na tye i kin Betel ëka Ai. 4 Man onwongo obedo kabedo na ën öcakö gërö keno tyër ië, ëka kany nön ënë Abram öwörö Rwoth ië dökí. 5 Lot, n'onwongo wotho gin k'Abram onwongo thon tye ki rom, dhok ëka këma. 6 Ëntö ngöm onwongo ope na römö miögi bedo kanya acël, piën limgi onwongo dwong rwök na miögi ba römö bedo kanya acël. 7 Dhaa öcakërë i kin ëkwath k'Abram ëka më ka Lot. I karë nön jö Kanaan ëka jö Periji onwongo thon bedo giní i lobo nön. 8 Abram okobo both Lot ni, "Ba amitö ni dha mörö obed na tye i kin in ki an, onyo i kin ëkwathni ëka mëga, piën onu ebeto utmego. 9 Lobo kibëc tye n'omoro i nyimi. Kobedini myero in ipokiri ökö ki botha. Ka in idök yo kucam, an abino dök yo kucem, ka in idök yo kucem an abino dök yo kucam." 10 Cë Lot öcakö tingo wangë ëka önëno ni lobo n'opwodere më

Jordan onwongo opong k' pii na bër, calö pwodho ka Rwoth, ëka calö lobo më Ejiy na dök yo Joar. (Man ötimërë na bara Rwoth otyeko Codom ëka Gomora.) 11 Lot öyërö gire kënë, lobo kibëc n'opwodere i Jordan ëka ödök yo kukidë. Man ömiö jö ariö ni opokere. 12 Abram obedo i lobo më Kanaan, nakun Lot obedo i kin peci n'opwodere ëka oguro këma mërë na cwök k' Codom. 13 Jö Codom onwongo obedo gin' jö na kitég' reco ëka balg' onwongo dwong rwök both Rwoth. 14 Kinge na dong Lot opokere k' both Abram, Rwoth okobo both Abram n'ï, "Ting wangi malö k' kanya in itye ië ëka inën kukuju ëka kukwap, kukidë ëka kuthö. 15 Lobo kibëc na in itye ka nënö an abino miöni ëka both ëkwaëni na twal. 16 An abino miö ëkwaëni bedo calö kwo më dhö nam, ëk ka ngat mörö twërö kwanö kwo më dhö nam, cë ëkwaëni bino kwanërë. 17 Yaa malö, icak lübö bor mërë ëka arii mërë, piën an abino miöni." 18 Cë Abram ökwanyö këma mërë ëka öcidhö obedo i nget yath na thwönë më Mamre na tye i Kebron, kanya ën ögërö keno tyër ië both Rwoth.

14 I karë nön rwoth Amrapel më Cinar, rwoth Ariok më Elacar, rwoth Kedorlaomer më Elam, ëka rwoth Tidal më Goim, 2 öcidhö gin' më lwëny i kom rwoth Bera më Codom, rwoth Birca më Gomora, rwoth Cinab më Adma, rwoth Cemeber më Jeboim, ëka rwoth më Bela (manön, Joar). 3 Rwodhi ni kibëc öribö gin' acikarig' kanya acël i Ora më Cidim (Nam më Kadö). 4 Gin' onwongo obedo i thë löc ka Kedorlaomer p' mwaka apar ariö, ëntö i mwaka më apar adek gin' öcakö jem ökö. 5 I mwaka më apar angwën, rwoth Kedorlaomer ëka k' rwothi n'onwongo öribërë ködë obino öcakö lwëny ëka ölöö gin' jö Repa k' i Aciterot Karnaim, jö Jujim k' i Kam, jö Emim k' i Cabe Kiriataim 6 ëka jö Kori k' i kite më Ceir, naka i El Paran na cwök k' thim. 7 Cë ödök gin' cen ëka öcidhö gin' yo En-Micipat (manön, Kadec). Gin' öcidhö ölöö lobo ka jö Amalek, ëka jö Amor n'onwongo bedo gin' i Ajajon Tamar. 8 Cë rwoth më Codom, rwoth më Gomora, rwoth më Adma, rwoth më Jeboim ëka rwoth më Bela (manön, Joar) öya ëka öyübërë gin' më lwëny i Ora më Cidim 9 i kom rwoth Kedorlaomer më Elam, rwoth Tidal më Goim, rwoth Amrapel më Cinar ëka rwoth Ariok më Elacar—rwodhi angwën ölwënyö i kom rwodhi abic. 10 Ora më Cidim onwongo opong k' bur odok lam na cöl, ëka i karë na rwodhi më Codom ëka Gomora ngwëcö gin', jö mökö opodho gin' ië cë jö nökenë n'odong öngwëcö gin' ökö yo wi kite. 11 Cë rwodhi angwën n'ölöö, öyakö jami kibëc na pürgi tæk k' cem ka jö Codom ëka Gomora, cë öcidhö gin' ökö. 12 Gin' thon obino otero gin' Lot wod k' ömin Abram k' jami mërë, piën ën onwongo bedo i lobo Codom.

13 Ngat acël n'onwongo öbwöth obino otero köp ni both Abram dhanö më Iburu. Abram onwongo bedo na cwök k' yen na thwon ka Mamre dhanö më Amor, ömin Ecikol ëka Aner, gin' kibëc onwongo ribërë k'Abram. 14 I karë n'Abram owinyo ni Lot wod k' ömin mërë ëmakö ökö, ën ocwodo jö 318 n'opwonyere, n'ënywölög' i parë ëka öcidhö ölübö k' kör lang naka i Dan. 15 I kiwor, Abram opoko etic mërë më lwëny i komg' ëka ölöög' nakun ryëmög' naka yo Koba, kukuju më Damaciko. 16 Abram odwongo jami kibëc ëka okelo Lot wod k' ömin mërë k' jami mërë, kanya acël k' mon ëka k' jö nökenë. 17 Kinge n'Abram odwogo k' kanya ën ölöö Kedorlaomer ëka rwodhi n'onwongo öribërë ködë, rwoth më Codom obino më romo k'Abram i Ora më Cabe (manön, Ora ka Rwoth). 18 Cë rwoth Melkijedek më Calem okelo ogati ëka köngö ölöc. Ën onwongo obedo alamdhök k'Obanga na Malö Rwök, 19 ëka ömiö gum both Abram nakun kobo ni, "Gum k'Obanga na Malö Rwök obed i kom Abram, Obanga n'ocweo polo ëka lobo. 20 Ëka pak obed both Obanga na Malö Rwök, n'ömiö langni i cingi." Cë Abram ömiö acël më apar më jami kibëc bothe. 21 Rwoth më Codom okobo both Abram n'ï, "Mia jii ëka in igwök jami obed meg'i." 22 Ëntö Abram okobo both rwoth më Codom n'ï, "An atyeko tingo cinga nakun acikara both Rwoth, Obanga na Malö Rwök, n'ocweo polo k' lobo 23 ni ba abino gamö gin' mörö k' bothi, kad' thon wicu, onyo del wör, ëk kür ibin ikob n'ï, 'An ënë amiö Abram ölöny.' 24 An ba abino gamö gin' mörö ëntö ngö n'awopena öcamö ëka jami n'obedo më ka jö n'owotho köda yo both Aner, Ecikol ëka Mamre. Miigi oter jamigi n'epoko nig'i."

15 Kinge man, Rwoth ötwak k'Abram i wang lek, nakun kobo n'ï, "Abram, kür ibed na lwor! An abedo kwot na meg'i, cül na meg'i bino bedo na thwönë." 2 Ëntö Abram ögamö n'ï, "Rwoth Obanga, ngö na in ibino miöna nakun ape k'athin mörö ëka dhanö na bino leeno jamina ënë Eliejer më Damaciko?" 3 Abram döki okobo n'ï, "In ba imia athin mörö, ëka atic ni n'ënywölö i öda ënë bino leeno jamina." 4 Cë Rwoth döki ötwak ködë n'ï, "Dhanö ni ba bino leeno jamini, ëntö wodi kikokome na in inywölö ënë bino leeno jamini." 5 Cë Rwoth okelo Abram yökö ëka okobo ninë n'ï, "Nën malö i wi polo ëka ikwan wel cër—ka adyer in irömö kwanögi." Cë ën okobo ninë n'ï, "Ëkwaëni thon bino bedo na pol kömanön." 6 Abram oketho yee mërë i kom Rwoth, ëka ömiö ëkwanö ën n'ï kite atir. 7 Cë Rwoth döki okobo ninë n'ï, "An abedo Rwoth na ënë okeli yökö k' i Ur na tye i lobo ka jö Kaldaya, më miöni lobo ni ëk obed meg'i." 8 Ëntö Abram ögamö n'ï, "Rwoth Obanga, an atwërö ngeno ningö n' lobo ni

bino bedo mëga?" 9 Rwoth okobo both Abram nĩ, "Kel nĩna nya raa mörö më mwaka adek, nya dyël më mwaka adek, thwön römö më mwaka adek, akur ëka athĩn amam." 10 Ĕn okelo jami ni kibëc both Rwoth, cë ongununo ĩgi ariö ariö ëka öcanögi na dul acëlacël kemo awodhe, ëntö winy ĩn ba ongununogi. 11 Ka acuth obino më camö ringogi, Abram ryëmögi ökö. 12 ĩ karë na ceng dong cwök dönyö, nĩnö ömakö wang Abram rwök, ëka piny na cöl cuc oumo ĩn ökö. 13 Cë Rwoth okobo nĩnë nĩ, "Myero inge atĩr nĩ ëkwaëni bino bedo Erok ĩ lobo na pathĩ mëgi. Ebino miögi bedo opii ëka ebino yelögi pĩ mwaka 400. 14 Ĕntö an abino miö pwod ĩ kom jö na bino yelögi, ëka kinge gĩn bino yaa ökö kĩ kunön nakun nwongo tye gĩni kĩ ĩm na pol. 15 Ĕntö in ebino ikoni kanya acël kĩ kwereni kĩ kuc. Ebino ikoni na dong itii. 16 Kinge rok më angwën, ëkwaëni bino dwogo gĩni cen kany piën bal ka jö Amor bara römö ketho can ĩ komgi." 17 ĩ karë na ceng dong ödönyö, ëka piny ödökö na cöl, agulu na iro dung kĩ ĩë kĩ mac na lyël ĩ raa onen ëka owok ĩ dyere ringo n'engunguno kĩ kom lee acëlacël. 18 ĩ nĩnö nön ĩnë Rwoth oketho cikëre mëre k'Abram nakun kobo nĩ, "An amĩö lobo ni both ëkwaëni, cakëre kĩ ĩ kulo më Ejip thuno ködë naka ĩ kulo na thwönë më Euparate, 19 lobo ka jö Keni, jö Keniji, jö Kadmon, 20 jö Kit, jö Periji, jö Repa, 21 jö Amor, jö Kanaan, jö Girgac ëka jö Jebuc."

16 Carai dhakö ka Abram ba önywölö nĩnë ëthĩnö mörö. Ĕntö onwongo tye k'atic mëre n'obedo nya jö Ejip na nyingë Agar. 2 Carai okobo both Abram nĩ, "Rwoth öjuka ökö më nwongo ëthĩnö, cidhi ibed k'aticna gwök onyo abino nwongo athĩn mörö kĩ bothe." Abram oyeo ngö na Carai okobo. 3 Cë kinge na dong Abram obedo ĩ Kanaan pĩ mwaka apar, Carai ökwanyö atic mëre Agar n'obedo nya jö Ejip ëka ömiö both Abram më bedo dhakö mëre. 4 Abram obedo k'Agar, ëka öyac. ĩ karë n'Agar ongeö nĩ dong ëyac, ĩn öcakö caö adit mëre Carai. 5 Cë Carai okobo both Abram nĩ, "Can na an atye ka nwongo myero obed ĩ wi. An amĩö aticna ĩ cingi ëka kobedini ĩn ongeö nĩ ĩn dong ëyac, cë öcakö caöna. Ĕk Rwoth öngöl ĩ kin ön nga na rac." 6 Abram ögamö nĩ, "Aticni tye ĩ cingi, tim gin mörö këkën na in ithamö nĩ bër ĩ kome." Cë Carai öcakö yelo Agar rwök naka ömiö öngwëcö ökö kĩ bothe. 7 Malaika ka Rwoth onwongo Agar ĩ nget kulo na tye ĩ thim na cidhö yo Cur. 8 Malaika okobo nĩnë nĩ, "Agar, atic ka Carai, in ibino kĩ kwene, ëka icidhö yo kwene?" Ĕn ögamö nĩ, "An atye ka ngwëc ökö kĩ both Carai." 9 Cë Malaika ka Rwoth okobo nĩnë nĩ, "Dök cen both Carai ëka ibed ĩ thë löc mëre." 10 Cë malaika ömëdëre më kobo nĩnë nĩ, "An abino mëdö ëkwaëni bedo na pol na

ba kwanërë." 11 Malaika ka Rwoth okobo nĩnë thon nĩ, "In kobedini dong ĩ yac ëka ibino nywölö athĩn n'ëcwö. Ibino cakö nyingë Icimael, piën Obanga owinyo koko më cwer cwinyi. 12 Ĕn bino bedo calö kana na ger, ĩn bino bedo na ger nakun lwënyö ĩ kom jö kibëc ëka jö kibëc bino lwëny ĩ kome, ëka ĩn bino bedo kënë kĩ both utmegö mëre kibëc." 13 Agar ömiö nying ni both Rwoth n'ötwak ködë nĩ, "In ibedo Obanga na nëna," piën okobo nĩ, "An dong anëñö Obanga na nëna." 14 Ĕnë ömiö kulo nön ecwodo nĩ Beer Lakai Roi. Kulo nön nwongere ĩ dyere Kadec ëka Bered. 15 Agar önywölö n'Abram athĩn n'ëcwö ëka Abram öcakö nyingë Icimael. 16 Abram onwongo dong tye kĩ mwaka 86 ĩ karë na Agar önywölö nĩnë Icimael.

17 ĩ karë n'Abram dong othuno mwaka 99, Rwoth onen bothe ëka okobo nĩ, "An Obanga Won Twër kibëc, kwö ĩ nyima ĩ yoo n'opore abonge bal mörö. 2 An abino moko cikëreña ĩ kin an kĩ in ëka abino miö ëkwaëni bino bedo na pol." 3 Abram oryebere piny ĩ ngöm ĩ nyim Obanga, ëka Obanga okobo nĩnë nĩ, 4 "An amoko cikëreña kodi. In ibino bedo kwarö ka rok na pol. 5 Nyingi ba dökĩ ebino cwodo nĩ Abram, ëntö Abraam, piën an amii idökö kwarö ka rok na pol. 6 An abino miö ëkwaëni bedo na pol; an abino miöni idökö rok na pol, ëka rwodhi bino yaa kĩ bothi. 7 An abino moko cikëreña kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, ëka ëkwaëgi kibëc obed cikëre na bino bedo na twal pĩ run kibëc. An abino bedo Obangani ëka Obanga k'ëkwaëni na bino lüböni. 8 An abino miö lobo Kanaan kibëc bothi—lobo na in kobedini itye ĩë na calö arok ëk obed megĩ na twal ëka ëkwaëni na bino lüböni. An abino bedo Obangagi." 9 Cë Obanga okobo both Abraam nĩ, "In myero ĩgwök cikëreña, in ëka ëkwaëni na bino lüböni ĩ run më anyim. 10 Man ĩnë cikëreña kodi ëka ëkwaëni na bino lüböni, cikëre na myero ĩgwöki: Cwö kibëc na tye ĩ kinwu myero ëlir. 11 Un myero ĩlir wi del komwu më cwö, ëka man bino bedo anyuth më cikëre ĩ kin an ëka un. 12 Pĩ rok na tye ka bino, ëthĩnö awope kibëc na tye nĩnö aboro myero ëlir, naka thon ëthĩnö awope n'ënywölö ĩ kinwu onyo ëwilö kĩ ciling kĩ both Erok na ba ënywölögi ĩ kin ëkwaëni. 13 Kono kadĩ ënywölö ĩ odi onyo iwölö kĩ cilingni, myero ëlirgi. Cikëreña na tye ĩ del komwu myero obed cikëre na bino bedo na twal. 14 Dhanö mörö n'obedo ëcwö na ba ëlirö del wi kome më cwö, ebino kwanyö ökö kĩ ĩ kin jögë, piën nwongo ĩn ötürö cikëreña." 15 Obanga thon okobo both Abraam nĩ, "Dhaköni, in ba dök ibino cwodo ĩn nĩ Carai; nyingë bino bedo Cara. 16 An abino miö gum bothe ëka abino miöni athĩn n'ëcwö na yaa kĩ bothe. Abino miö gum both Cara ëk obed aya ka rok na pol,

rwodhi ka jii bino yaa ki bothe." 17 Abraam oryebere piny i ngöm, önyërö ëka ötwak kënë ni, "Dhanö na tye ki mwaka 100 twërö nywölö athin? Cara twërö nywölö athin nakun ën dong tye ki mwaka pyer abungwën?" 18 Ëka Abraam okobo both Obanga ni, "Öma mii Icimael olee jami na in icikö!" 19 Cë Obanga okobo ni, "Pe, ëntö dhaköni Cara bino nywölö nini athin n'ëcwö, ëka ibino cakö nyingë Icaka. An abino moko cikërëna ködë na bino bedo na twal ëka ëkwaë mërë na bino lübö ën. 20 Ëka pi Icimael, an awinyo kwacni, adyer an abino miö ën gum, abino miö ën nywölö nya na pol rwök. Ën bino bedo kwarö ka rwodhi apar arïö ëka abino miö ën dökö rok na dit. 21 Ëntö an abino moko cikërëna ki Icaka, athin na Cara bino nywölö nini i koth karë ni i mwaka na bino." 22 I karë na ën dong otyeko twak k'Abraam, Obanga öya ökö ki bothe. 23 I ninö nön kikokome Abraam ökwanyö wode Icimael kanya acël ki jö kibëc n'ënywölö i pacö mërë, onyo n'öwilö ki ciling mërë, jö kibëc n'obedo cwö na tye i pacö mërë öllirögi kite n'Obanga okobo ninë. 24 Abraam onwongo dong tye ki mwaka më dit mërë 99 i karë n'ëllirö ën, 25 ëka wode Icimael onwongo dong tye ki mwaka apar adek i karë n'ëllirö ën. 26 Abraam ëka wode Icimael ëllirögi i ninö nonu kikokome. 27 Cwö kibëc n'onwongo tye i pacö mërë, ëka cwö kibëc n'ënywölö i pacö onyo n'ëwilö ki both arok, ëllirögi kanya acël ködë.

18 Rwoth dökí onen both Abraam i nget yen na thwon na tye i Mamre, n'onwongo ën obedo i dholokek më këma mërë i karë na piny lyeth. 2 Ën ötingo wangë, ëka cücüth önenö jö adek n'ocung gini ki cecen. I karë na ën önenögi, öringö ki i dhö këma mërë më romo ködgi, cë oryebere piny i ngöm. 3 Abraam okobo ni, "Rwothna, ka itye ki cwiny na bër i koma, kür ikadh aticni akadha. 4 Ëk ekel pii mörö na nönök, ilwök unu ki tyënwu, ëka dong iywe unu i thë yath ni. 5 Ëk acidh akel niwu gin mörö më acama, ëk ömii inwong unu tükö mörö, ëka dong imëdërë unu ki wothwu—kite n'onwongo ibino unu ködë botha." Gin ögamö ni, "Eyo, tim kite na in ikobo ködë." 6 Cë Abraam öbünyö cidhö yo both Cara i këma, okobo ninë ni, "Kwany mökö ngano na römö agweti adek piöpiö ëk inyöbi, ëka ited k'ogati mörö." 7 Cë Abraam öringö i öd okul dhok, öyërö wod thwön na ringo mërë pod yom na bër, ëka ömiö both atic mërë, n'öyübö piöpiö. 8 I karë na cem dong öcëk, Abraam okelo cak na wac, cak na libü, ringo na gin otedo, ëka oketho i nyimgi. Ën ocung i nget yath nakun kürögi na gin tye ka cem. 9 Cë gin openyo ni, "Dhaköni Cara tye kwene?" Abraam ögamö ni, "Ën tye i këma." 10 Cë Rwoth okobo ni, "Adyer an abino dwogo bothi i mwaka na bino i koth karë ni, ëka dhaköni

Cara nwongo dong tye ki wode." Cara onwongo tye ka winyo köpgi ki i dholokek më këma, n'onwongo tye i nge Abraam. 11 I karë nön Abraam gin ki Cara onwongo dong otii gini ökö ëka mwakagi onwongo thon thwönë, mwaka ka Cara thon më nywölö athin onwongo dong opoth ökö. 12 Cara önyërö kënë, nakun kobo ni, "Kinge na dong an atii, ëka adwongna thon dong otii ökö, pod dökí atwërö bedo ki miti më nywölö athin?" 13 Cë Rwoth okobo both Abraam ni, "P'ingö Cara önyërö nakun kobo ni, 'Adyer an dökí atwërö nywölö athin, na dong atii ökö?' 14 Tye gin mörö na tük na löö Rwoth? An abino dwogo bothi i karë n'opore i mwaka na bino, nwongo Cara dong tye ki wode." 15 Ëntö Cara obedo na lwor ëka okobo twodo ni, "An gira ba anyërö." Ëntö Rwoth ögamö ni, "Eyo, in inyërö." 16 I karë na wele öya më cidhö ökö, gin ödök yo kutung Codom, ëka Abraam ökwangögi më nyuthigi yoo. 17 Cë Rwoth okobo ni, "Myero an amüng n'Abraam gin na an acwök timö? 18 Adyer Abraam bino bedo rok na thwönë, ëka na tük, na rok kibëc na tye i wi lobo bino nwongo gum na yaa ki bothe? 19 Piën an dong atyeko yërö ën, ëk onyuth n'ëthinhö mërë ëka jö më ödë na bino lübö köre më lübö yoo ka Rwoth nakun tio gini gin na tye atir. Cë Rwoth bino miö Abraam gin na yam ën öcikö." 20 Cë Rwoth okobo ni, "Koko i kom Codom ëka Gomora ödökö na thwönë rwök, ëka balgi dong rac rwök. 21 An abino cidhö bothgi ëk acidh anën ka adyer gin na gin tye ka timö, na koko mërë othuno botha. Cë ka pe, an abino ngeno." 22 Cë jö arïö öläkërë ëka öcakö gini woth më cidhö yo Codom, ëntö Abraam odong nakun ocung i nyim Rwoth. 23 Abraam önyikö na cwök yo bothe ëka okobo ninë ni, "In ibino tyeko jö na kitegi atir kanya acël ki jö na reco? 24 Cë ka jö na kitegi atir bino nwongërë pyer abic i pacö nön? Adyer in ibino tyeko kabedo nön ökö ëka ba ibino wëkö pacö nön pi jö pyer abic na kitegi atir na tye gini ië? 25 Adyer ba opore in më timö ni kömanön—më neko jö na kitegi atir kanya acël ki jö na reco, nakun imiö jö na kitegi atir thon bedo na rom ki jö na reco. Adyer ba opore in më timö ni kömanön! Angöl-köp më lobo kibëc ba bino timö gin na tye atir?" 26 Rwoth ögamö ni, "Ka an anwongo jö na kitegi atir pyer abic na tye gini i Codom, an abino wëkö kabedo nön kibëc pirgi." 27 Cë Abraam dökí ötwak ni, "Kite na dong an atwak both Rwoth ki tük cwiny, kadí bed ni an ba abedo gin mörö ëntö apua ëka buru. 28 Cë ka jö na kitegi atir tye pyer angwën wie abic? In ibino tyeko pacö nön kibëc pi jö abic n'orem?" Ën ögamö ni, "Ka an anwongo jö pyer angwën wie abic, an ba abino tyeko." 29 Ëka Abraam okobo dökí ni, "Cë ka ibino nwongo jö pyer angwën këkën kunön?" Ën ögamö ni, "Pi jö pyer angwën an ba abino timö gin mörö." 30 Ëka dökí okobo

nĩ, “Kür akēmō omaki, in Rwoth, an abino twak dōkĩ. Ka cē ibino nwongo kunōn jō pyer adek kono?” Cē ěn ōgamō nĩ, “Ba abino tīmō ka cē abino nwongo jō pyer adek kunōn.” 31 Abraam dōkĩ okobo nĩ, “Kite na dong an atwak both Rwoth kĩ tēk cwiny, cē ka jō pyer ariō kēkēn ěnē bino nwongere kunōn?” Ěn ōgamō nĩ, “Pĩ jō pyer ariō, an ba abino tyeko pacō nōn.” 32 Mē ajiki Abraam okobo nĩ, “Rwoth, kür akēmō omaki i koma, ěk atwak kicēl kēkēn. Cē ka in ibino nwongo jō apar kēkēn kunōn?” Ěn ōgamō nĩ, “Pĩ jō apar nōn, an ba abino tyeko pacō nōn.” 33 Ī karē na dong Rwoth otyeko twak k’Abraam, ěn ōya ōkō ěka Abraam ōdōk ĩ kabedo mērē.

19 Ī karē n’emalaika ariō othuno gĩnĩ i Codom kothyeno, gĩn onwongo Lot obedo i dhō wangkac mē pacō. Ī karē na Lot ōnēnōgĩ, ěn ōya malō mē romo kōdgĩ, ěka oryebere pĩny i ngōm. 2 Ěn okobo nĩ, “Editena, akwaōwu an aticwu ěk ibin unu ĩ pacōna. Īlwōk tyēnwu ěka ĩnin unu kany, cē dong ĩya unu kodiko cōn mē mēdērē kĩ woth na mewu.” Gĩn ōgamō nĩ, “Pe, wan ebino nĩnō ĩ dyere pacō.” 3 Ěntō Lot ōdīōgĩ rwōk, cē gĩn ōlōkērē ōdōnyō gĩnĩ ĩ ōdē. Ěn otedo cem nīgĩ, otedo ogati abonge thōbĩ, ěka ōcamō gĩnĩ. 4 Na gĩn bara ōcīdhō ĩ kabuto, cwō kībēc na tye ĩ pacō mē Codom—jō na thĩnō ěka jō n’otii—obino cē ōgūrō gĩnĩ ōt. 5 Gĩn ōcakō redo kĩ nying Lot nĩ, “Jō n’obino gĩnĩ bothi woro kothyeno tye gĩnĩ kwene? Kelgĩ yōkō bothwa kany, ěk ebut kōdgĩ.” 6 Lot ōdōnyō yōkō bothgĩ, ěka oloro dholokek ōkō, 7 nakun kobo bothgĩ nĩ, “Akwaōwu, utmegona, kür ĩtīm unu tīm mē kīpyēdē. 8 Nēn, an atye k’anyirana ariō na bara ongere gĩnĩ kĩ cwō. ěk akelgĩ bothwu, ĩtīm unu gĩn na un ĩmitō kōdgĩ. Ěntō kür ĩtīm unu gĩn mōrō ĩ kom jō nĩ, piēn gĩn dong tye ĩ thē gwōk na mēga.” 9 Gĩn oredo nĩ, “Yaa ōkō kĩ ĩ nyimwa!” ěka okobo gĩnĩ dōkĩ nĩ, “Nyeri obino kany na calō arok ěka kobedini mītō bedo angōl-kōp! Wan ebino tīmō gĩn na rac ĩ komi na lōō gĩn.” Gĩn ōmēdērē mē dīō Lot, nakun cidhō gĩnĩ mē tūrō dholokek. 10 Ěntō emalaika ariō olyao cīng-gĩ yōkō, cē ōywaō gĩnĩ Lot ĩ ōt ěka oloro gĩnĩ dholokek ōkō. 11 Cē gĩn ōbōrō wang jō na dito ěka jō na thĩnō n’onwongo tye gĩnĩ ĩ dholokek mē ōt kĩ thōō wang, ěk kür onwong gĩnĩ dholokek. 12 Emalaika ariō okobo both Lot nĩ, “In itye kĩ jō mōrō nōkēnē kany n’onyomo ĩ pacōni, awope, anyira onyo ngat mōrō n’obedo watni? Yaa unu kōdgĩ ōkō kĩ kany, 13 piēn wan ěcwōk tyeko kabedo ni ōkō. Koko na tye ĩ kom jō na tye ĩē ōdōkō na thwōnē ĩ nyim Rwoth, ěka ěn oorowa nĩ ěk etyekgĩ ōkō.” 14 Cē Lot ōdōnyō yōkō, ěka ōtwak kĩ jō n’onwongo mītō nyōmō anyira mērē. Ěn okobo nĩ, “Yaa unu ōkō pīōpīō kĩ ĩ kabedo ni, piēn Rwoth cwōk tyeko pacō ni ōkō.” Ěntō jō n’onwongo mītō nyōmō anyira mērē, ōthamō

gĩnĩ nĩ ěn onwongo woco awoca. 15 Kodiko na pĩny dong ruu, emalaika ariō ōbūnyō gĩnĩ Lot, nakun kobo gĩnĩ nĩ, “Yaa ōkō! Kwany dhakōni ěka anyirani ariō na tye gĩnĩ kany, ěk kür etyekwu ōkō ka ebino pwodo pacō ni.” 16 Ī karē na ěn obedo galērē, emalaika ōmakō cīngē ěka cīng dhakō mērē, cīng anyira mērē ariō cē ōpēōgĩ yōkō kĩ ĩ pacō, piēn Rwoth onwongo tye kĩ kica ĩ komgĩ. 17 Ī karē na dong ekelogĩ yōkō, malaika acēl okobo nĩ, “Rīng ĩlar unu kwōwu! Kür ĩnēn unu ngewu, ěka kür icung unu kany mōrō ĩ ora! Rīng unu ĩ wi kite, ěk kür ĩthōō unu!” 18 Ěntō Lot okobo bothgĩ nĩ, “Pe, adwongna. 19 An aticni anwongo cwiny na bēr rwōk ĩ nyimi, ěka inyutho kica na thwōnē rwōk pĩ larō kwōna. Ěntō ba atwērō rīngō yo wi kite, pēkō ni bino podho ĩ koma cē abino thōō ōkō. 20 Nēn, pacō na cwōk na an arōmō rīngō yo ĩē, ěka tīdī mōrō. ěk arīng yo ĩē ěntō pacō nōn tīdī rwōk. Pathĩ nĩ kōmanōn? Cē kwōna twērō bwōth.” 21 Malaika okobo nīnē nĩ, “Bēr, an awinyo kwacni, ba abino tyeko pacō nōn. 22 Ěntō rīng yo kunōn pīōpīō, piēn an ba abino tīmō gĩn mōrō na bara ithuno kunōn.” (Manōn ěnē ōmīō pacō nōn ecwodo nĩ Joar.) 23 Ī karē na Lot othuno ĩ Joar, ceng onwongo dong odonyo. 24 Cē Rwoth ooro mac ěka calpa na lyēl kĩ ĩ polo n’ocwe pĩny calō kōth ĩ kom Codom ěka Gomora. 25 Ěn otyeko peci nōn gĩnĩ kanya acēl kĩ ngōmgĩ, ěka jō kībēc na bedo gĩnĩ ĩ peci, ěka thon gĩn na mar n’otuu kĩ ĩ ngōm. 26 Ěntō dhakō ka Lot ogwilo nge, ěka ōlōkērē ōdōkō kadō n’ocung kamē wīr. 27 Kodiko mērē Abraam ōya cōn, cē ōcīdhō ĩ kabedo na ěn onwongo ocung ĩē ĩ nyim Rwoth. 28 Ěn ōnēnō Codom ěka Gomora, cē ōnēnō iro na dung kĩ ĩ kabedo kībēc na tye ĩ lobo nōn na cal kĩ mac na lyēl kĩ ĩ keno. 29 Ī karē n’Obanga otyeko peci na tye ĩ kabedo na Lot onwongo bedo ĩē, ěn opo ĩ kom cīkērē mērē gĩn k’Abraam ěka ōlarō Lot kĩ ĩ kom can na thwōnē rwōk. 30 Lot ěka anyira mērē ōya gĩnĩ ōkō kĩ ĩ Joar, cē ōcīdhō obedo gĩnĩ ĩ wi kite, piēn onwongo lworo gĩnĩ bedo ĩ Joar. Ěn ěka anyira mērē ariō obedo gĩnĩ ĩ rwo. 31 Ī nīnō mōrō acēl, nyarē na dit ōcakō kobo both amīn mērē na tīdī nĩ, “Apap ōn dong otii ōkō, ěka ěcwō mōrō ope ĩ wi lobo na myero obed kĩ ōn kite na cīk mē wi lobo kībēc mītō. 32 Bin, ěmīi apap ōn ōmadh kōngō ōlōk, ěk ebed kōdē ěka enwong ēthīnō.” 33 Ī kiwor nōn gĩn ōmīō apapgĩ ōmadhō kōngō ōlōk, ěka anyaka na dit ōdōnyō ĩ ōt cē obedo k’apap mērē. Lot ba ongeō caa na nyarē obedo kōdē, ěka caa na ěn ōya kōdē malō. 34 Kodiko mērē nyarē na dit okobo both amīn mērē na tīdī nĩ, “Woro kiwor abedo k’apap ōn. ěk dōkī ěmīi kōngō ōlōk tin kiwor, ěka in dōkī ĩcīdh ibed kōdē, ěk enwong ēthīnō n’aya kĩ both apap ōn.” 35 Cē gĩn ōmīō apapgĩ ōmadhō kōngō ōlōk ĩ kiwor nōn thon, ěka nyarē na tīdī ōcīdhō obedo kōdē.

Ēn dōkī ba ongeo caa na nyarē obedo kōdē ēka caa na ěn ōya kōdē malō. **36** Manōn kite n'anyira ka Lot arō ōyac gīnī k'apapgi kōdē. **37** Nyarē na dit ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka ōcakō nyingē Moab. Ēnē obedo kwarō ka jō Moab mē tin. **38** Nyarē na tīdī thon ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka ōcakō nyingē Ben Ami. Ēnē obedo kwarō ka jō Amon mē tin.

20 Abraam ōcakō woth mē cidhō ī lobo mē Negeb cē ěn obedo ī dyere Kadec ēka Cur. Ēn obedo ī Gerar pī karē mōrō na nōnōk na calō arok, **2** ēka kī kunōn Abraam ōcakō kobo both jō kibēc nī, “Cara obedo amēra.” Cē Abimelek, rwoth mē Gerar, ooro jōgē mē cidhō ōmō Cara bothe. **3** Ēntō ī kiwor mōrō acēl, Obanga onen both Abimelek ī wang lek ēka okobo nīnē nī, “In itero dhakō na dong ěnyōmō ōkō, ēka pī manōn in ibino thōō.” **4** Abimelek onwongo bara obedo kōdē ēka ěn okobo nī, “Rwoth, in ibino neko rok mōrō na ba ōbalō? **5** Abraam okobo nīna nī Cara obedo amīn mērē, ēka Cara thon okobo nī Abraam obedo ōmīn mērē. An atīmō man na cwinya leng, ēka cinga thon ba ōtīmō gin mōrō.” **6** Cē Obanga dōkī okobo bothe ī wang lek nī, “Eyo, angeo nī ītīmō kōmanōn na cwinyi leng, ēka manōn ěnē ōmīō an ajuki kī ī tīmō bal ī nyima. Manōn ěnē gin n'ōmīō an ba amii ibedo kōdē. **7** Kobedini dong dwōk dhakō ni both cwōrē, piēn cwōrē obedo adwarpīny, ēka ěn bino lēgō piri cē ibino kwō. Ēntō ka ba īdwōkō, adyer myero inge nī in kanya acēl kī jō mē pacōni kibēc ibino unu thōō.” **8** Kodiko mērē cōn, Abimelek ocwodo etic mērē kibēc, ēka ī karē na ěn okobo bothgi ngō n'ōtīmērē, gin obedo kī lworō na thwōnē rwōk. **9** Cē Abimelek ocwodo Abraam bothe ēka okobo nīnē nī, “Ngō na in ītīmō ī komwa? Ngō na an abalō nini, n'ōmīō in ikelo bal na thwōnē ī koma ēka ī kom kerna? In ītīmō gin n'onwongo myero kūr ītīm ī koma.” **10** Ēka Abimelek openyo Abraam nī, “Ngō n'ōmīō ītīmō gin nī?” **11** Abraam ōgamō nī, “Piēn an athamō nī, ‘Ngat mōrō ope na lworo Obanga ī kabedo nī, ēka gin bino nekona ōkō pī dhakōna.’ **12** Adyer ěn obedo amēra kikokome, nyaka apapna kadī bed ba obedo athīn k'ayana, ēka ěn ōdōkō dhakōna. **13** ī karē n'Obanga ōkwanya ōkō kī ī pacō k'apapna, akobo nīnē nī, ‘Man ěnē kite na myero in inyuth nīna marni: Kabedo kibēc na ōn ebino cidhō iē, ibino kobo nī, “Ēn obedo ōmēra.”” **14** Cē Abimelek okelo rom ēka dyegi, dhok, opii na cwō ēka opii na mon cē ōmīōgi both Abraam, ēka Abimelek ōdwōkō Cara yo both Abraam. **15** Ēka Abimelek okobo nī, “Nēn, lobona ene kibēc; bed kany mōrō na in īmītō.” **16** Ēn okobo both Cara nī, “Nēn, an amīō omeru cēkēl na rōmō elip acēl. Man obedo mē cūlōni pī bal mōrō kēkēn na an atīmō ī komi ēka mē nyutho both jō kibēc nī in ba ībalō gin mōrō.” **17** Cē

Abraam ōlēgō both Obanga, ēka Obanga ōcangō Abimelek, dhakō mērē, ēka opii mērē na mon, ěk dōkī ōnywōl gīnī ěthīnō, **18** piēn Rwoth onwongo ooro ōd nyodo kibēc kī ī ōt ka Abimelek pī kōp ī kom Cara, dhakō ka Abraam.

21 Rwoth ōmīō gum both Cara kite na ěn onwongo okobo cōn, ēka Rwoth ōtīmō kite n'onwongo ěn ōcikō. **2** Cara ōyac ēka ōnywōlō athīn awobi both Abraam ī karē mē tio mērē, ī karē n'Obanga ōcikō ěn iē kikokome. **3** Abraam ōcakō nyingē athīn na Cara ōnywōlō nī lcaka. **4** ī karē na wode lcaka onwongo dong tye nīnō aboro, Abraam ōlirō ěn kite n'Obanga onwongo ōcikō ěn kōdē. **5** Abraam onwongo dong tye kī mwaka mia acēl ī karē n'ēnywōlō wode lcaka. **6** Cara okobo nī, “Obanga ōmīa anyērō kī yom cwiny ēka jō kibēc na bino winyo kōp ni bino nyērō gīnī kōda kī yom cwiny.” **7** Ēka ōmēdō dōkī na kobo nī, “Nga n'onwongo bino kobo both Abraam nī Cara bino dōdhō ěthīnō? Nēn, an anywōlō nīnē athīn awobi ī karē mē tio mērē.” **8** lcaka ōdōngō ēka ěkwanyō ōkō kī ī cak. Abraam ōyūbō karama na thwōnē rwōk ī nīnō n'ěkwanyō ěn kī ī cak. **9** Kinge na karama othum, Cara ōnēnō awobi na Agar n'obedo dhanō mē Ejip ōnywōlō gin k'Abraam tye ka nywarō lcaka. **10** Cē Cara okobo both Abraam nī, “Ryēm dhakō nī n'obedo opii gin kī wode ōkō piēn wod ka dhakō ni ba bino nywakō gin mē alea kī woda lcaka.” **11** Kōp ni ocwero cwiny Abraam rwōk piēn Icimael onwongo thon obedo wode. **12** Ēntō Obanga okobo both Abraam nī, “Kūr imīī cwinyi ocwer rwōk ī kom awobi ēka opiini Agar. Tīm gin na kibēc na Cara kobo nini, piēn ěthīnō ka lcaka ěnē ebino cwodogī nī ěkwaēni. **13** An abino mīō wod ka dhakō n'obedo opii dōkō rok thon, piēn ěn thon obedo wodi.” **14** Abraam ōya kodiko cōn, ōkwanyō cem mōrō ēka ocwe mē pii cē ōmīōgi both Agar. Ēn okethogī ī wi baē, ōmīō athīn bothe ēka ōmīōgi ōcidhō. Agar ōcidhō kī yore ēka obedo ka lath ī thim mē Beerceba. **15** ī karē na pii othum ōkō kī ī ocwe, ěn ocibo athīn ī thē bunga mōrō acēl. **16** Cē ěn ōcidhō ēka obedo pīny na cwōk, na bor mērē rōm kī kanya athērō jik iē k'eyuo, piēn ěn onwongo ōthamō nī, “Ba amītō nēnō athīna ka thōō.” Ēka ěn obedo kany nōn na bobor kōdē, cē ěn ōcakō koko. **17** Obanga owinyo athīn ka kok, ēka malaika k'Obanga ocwodo Agar kī ī polo cē okobo nīnē nī, “Agar, ngō na rac? Kūr ibed kī lworo, Obanga owinyo koko k'athīn kī kanya obuto iē. **18** Yaa malō, iting athīn ēka īmak cīngē, piēn an abino mīō ěkwaē mērē dōkō rok na dit.” **19** Cē Obanga ōyabō wang Agar ēka ōnēnō kulo na pii tye iē. Ēn ōcidhō ōtwōmō pii cē ōpikō pong ocwe ēka ōmīō athīn omodho. **20** Obanga onwongo tye k'athīn ni na ěn tye ka dōngō. Ēn obedo ī thim ēka ōdōkō adwar. **21** Ēn

obedo i thim me Paran, eka aya mere onyomo nina nyako ki i lobo me Ejjp. 22 I karé non Abimelek eka Pikol adit acikari mere ocidho gini both Abraam eka okobo ni, "Obanga tye kodi i gin na kibec na in itimö. 23 Kobedini kwongiri botha kany i nyim Obanga ni ba ibino bwölöna onyo ethinöna onyo ekwaena. Nyuth nina eka lobo na in itye kabedo ie na calö arok, gin na ber na an thon atimö bothi." 24 Abraam okobo ni, "An akwongara." 25 Cë Abraam okok both Abimelek pi kulo na pii tye ie n'onwongo etic k'Abimelek ocere gini ökö ie. 26 Entö Abimelek okobo ni, "An ba angeo nga n'otimö gin ni. In ba ikobo nina, eka an awinyo köp ni tin." 27 Cë Abraam ökwanyö rom eka dhok cë ömiögi both Abimelek, eka jo ariö ni öcikeré i kin-gi. 28 Abraam öyëro nyirom abirö okethogi path, 29 eka Abimelek openyo Abraam ni, "Pingö in iketho rom abirö na path ki kom rom nökené?" 30 En ögamö ni, "Gam rom abirö ni ki i cinga, na calö caden ni an yam akünyö kulo ni." 31 Manön ené ömiö ecwodo kabedo non ni Beerceba, pien jo ariö okwongere gini kunön. 32 Kinge na cikere ötimere i Beerceba, Abimelek eka Pikol adit acikari mere ödök gini i lobo ka jo Pilicitain. 33 Abraam öpidhö yath tamarik i Beerceba, eka kany non ené en öwörö Rwoth, Obanga na Bedo Naka. 34 Eka Abraam obedo i lobo ka jo Pilicitain pi karé na lac.

22 Kinge karé mörö, Obanga ötëmö Abraam. En okobo niné ni, "Abraam!" Abraam ögamö ni, "An enene." 2 Cë Obanga okobo ni, "Kwany wodi acël këken Icaka, na in imarö, eka icidh i lobo me Moria, ek ityer en kunön na calö tyer awanga i wi kidi mörö acël na an abino kobo nini." 3 Kodiko cön Abraam öya eka otweo then me bedo i wi kana mere. En ökwanyö etic mere ariö eka wode Icaka. I karé na en dong otongo yen me tyer awanga, en öcakö woth me cidhö i kabedo n'Obanga onwongo okobo niné. 4 I ninö me adek Abraam otingo wangé malö eka önénö kabedo non ki kanya bor. 5 Cë Abraam okobo both etic mere ni, "Bed unu kany ki kana nakun an eka awobi ni ecidhö yo tung ca me wörö Obanga eka ebino dwogo bothwu." 6 Abraam ökwanyö yen me tyer awanga cë oketho i wi wode Icaka, nakun en ömakö mac eka pala i cingé. I karé na jo ariö ni tye ka woth kanya acël, 7 Icaka okobo both apap mere Abraam ni, "Apap!" Apap mere ögamö ni, "Eyo woda." Icaka ögamö ni, "Mac eka yen tye kany, entö römö me tyer awanga tye kwene?" 8 Abraam ögamö ni, "Woda, Obanga kikokome bino miö römö me tyer awanga." Eka jo ariö ni ömedère gini me woth kanya acël. 9 I karé na gin othuno i kabedo n'onwongo Obanga okobo niné, Abraam ögerö keno tyer kany non eka öcanö yen i wie. En otweo wode Icaka eka opyelo i wi keno tyer, i wi yen. 10 Cë Abraam ökwanyö pala

eka otingo cingé malö me neko wode. 11 Entö malaika ka Rwoth ocwodo Abraam ki i polo ni, "Abraam! Abraam!" En ögamö ni, "An enene." 12 En okobo ni, "Kür iketh cingi i kom awobi non. Kür itim gin mörö i kome. Kobedi dong an angeo ni in ilworo Obanga, pien in ba itwona wodi, wodi acël këken." 13 Abraam otingo wangé, cë önénö römö tye yo kungee na tunge omoko ökö. En öcidhö cë ökwanyö römö eka ötyerö na calö tyer awanga nakaka wode. 14 Abraam öcakö nying kabedo non ni "Rwoth ené bino miö." Eka naka tin ekobo ni, "I wi kidi ka Rwoth ebino miö." 15 Malaika ka Rwoth ocwodo Abraam wang me ariö ki i polo. 16 Cë okobo ni, "Rwoth okobo ni, 'An akwongara ki nyinga këna, pien in itimö gin ni eka ba itwona wodi, wodi acël këken, 17 an abino miöni gum, eka an abino miö ekwaeni bedo na pol calö cër na tye i wi polo eka na calö kwo na tye i dhö nam. Ekwaeni bino löönö jami me pacö ka lang-gi, 18 eka ki kom ekwaeni, rok kibec na tye i wi lobo bino bedo ki gum, pien in ibedo ki winy i koma.'" 19 Cë Abraam odwogo both etic mere, eka öcakö cidhö gini yo Beerceba kanya Abraam obedo ie. 20 Kinge karé mörö, ekobo both Abraam ni, "Milca thon önywölö ethinö k'omeru Nakor: 21 Uj obedo athin kaö, ömin mere Buj, Kemuel (apap k'Aram), 22 Keced, Kajo, Pildac, Jidlap eka Betuel." 23 Betuel önywölö Rebeka. Milca önywölö ethinö aboro ki Nakor ömin Abraam. 24 Nakor onwongo thon tye ki dhakö nökené n'ecwodo ni Reuma, n'önywölö thon awope: Teba, Gaam, Taac eka Maaca.

23 Cara obedo i wi lobo pi mwaka 127. 2 En öthöö i Kariat Arba (na kobedini ecwodo ni Kebron) na tye i lobo Kanaan. Abraam ödönyö i këma me kumo pi Cara eka okoko en. 3 Cë Abraam öya ki i nget lyël ka dhakö mere eka öcidhö okobo both jo Kit ni, 4 "An abedo welo eka arok i kinwu. Cadh nina unu kany mörö me ik ek aik dhanöna n'öthöö ie." 5 Jo Kit ögamö dhö Abraam ni, 6 "Adwong, winywa. In ibedo ngat na dit i kinwa kany. Ik kom athööni i bur lyël mörö na ber na in iyerö ki kin bur lyenewa ni. Ngat mörö ope na bino kwerö nini i bur lyené me iko athööni ie." 7 Cë Abraam öya eka oryebere piny i nyim jo Kit. 8 En okobo bothgi ni, "Ka un iye me miöna iko athööna, cë winya unu eka kwa unu nina Epron wod ka Joar 9 ek öcadh nina rwo me Makpela, n'obedo megé na tye i ajiki me pwodho mere. Peny unu en ek öcadh nina i wel mere kikokome na römö wilö ek obed na calö kabedo me ik na tye i kinwu." 10 I karé non Epron onwongo obedo i kin jo Kit eka en ögamö dhö Abraam na jo Kit kibec tye ka winyo, n'onwongo obino gini i kabedo me athuko na tye i dhö wangkac me pacö mere. 11 En okobo ni, "Pathi ni kömanön rwothna, winy

köpna. An amiö pwodho bothi, ëka amiö rwo na tye ië. An amii i nyim jö na mëga. Ik jö na meg ië.” 12 Abraam döki oryebere i nyim jö Kit 13 ëka okobo both Epron na gin tye ka winyo ni, “Winy unu köpna, ka un iye. An abino cülö wel më pwodho. Yee unu nina ëk aik dhaköna n’öthöo kunön.” 14 Epron ögamö dhö Abraam ni, 15 “Winy köpna, rwothna, wel lobo nön römö cëkël më ryal 400, ëntö ngö ënön na tye i kin an ki in? Ik jö na meg i n’öthöo ië.” 16 Abraam oye köp ka Epron, cë opimo wel ryal i nyim jö Kit na römö cëkël më ryal 400, nakun pimo ki kidi ratili n’ëcath pimo ki jami i karë nön. 17 Pwodho ka Epron na tye i Makpela, n’onwongo tye kukidë më Mamre—pwodho ëka rwo na tye ië, ëka yen kibëc na tye i wang abakëth më pwodho—onwongo ëmiö ökö 18 both Abraam na calö mëgë i nyim jö Kit n’onwongo obino gini i dhö wangkac më pacö. 19 Kinge manön Abraam oiko dhakö mërë Cara i rwo na tye i pwodho më Makpela na tye kukidë më Mamre (manön, Kebron) na tye i lobo më Kanaan. 20 Jö Kit ömiö pwodho ëka rwo n’onwongo tye ië both Abraam na calö kabedo më ik.

24 Abraam onwongo dong otii ëka mwaka mërë më tio onwongo pol. Rwoth onwongo ömiö ën gum i gin na kibëc. 2 Abraam okobo both atic mërë na dit na tye i öde n’onwongo ënë löö gin na kibëc n’onwongo ën tye ködë ni, “Keth cingi i kin ema. 3 An amitö ni in ikwongiri ki nyiing Rwoth, Obanga n’ocweo polo ki lobo, ni in ba ibino nyömö ni woda nyakö ki i kin anyira ka jö Kanaan, na an atye i kingi. 4 Ëntö ibino cidhö i lobo n’ënywöla ië ëka both wedena kikokome cë inyöm dhakö ni woda Icaaka.” 5 Atic k’Abraam openyo ën ni, “Cë ka dhakö ënë ba oyeo më bino köda i lobo ni? An myero ater wodi i lobo na yam in iya ki ië?” 6 Abraam ögamö ni, “Gwokiri, kür iter woda yo kunön. 7 Rwoth, n’obedo Obanga n’ocweo polo, n’ökwanya ki i öt k’apapna, ki i lobo n’ënywöla ië ëka n’ötwak köda cë öcikerë botha ki kwong ni, ‘Abino miö ëkwaëni lobo ni,’ ën bino oro malaika mërë më cidhö anyim nini ëk in inyöm dhakö ni woda ki kunön. 8 Ëntö ka dhakö ënë ökwërö më bino kodi, cë in ibino bedo agönya ki kom kwongna ni. Ëntö kür iter woda yo kunön.” 9 Cë atic k’Abraam oketho cingë i kin em adwong mërë ëka okwongere bothe na lüberë ki köp ni. 10 Cë atic k’Abraam ökwanyö jami kibëc na bëcö n’adwong mërë ömiö bothe ëka otweogi inge kinaga apar k’adwong mërë cë öcakö woth më cidhö yo Aram Naaraim, i pacö kanya Nakor onwongo bedo ië. 11 I karë na ën othuno kunön, ën ömiö kinaga orumo cöng-gi piny i nget kulo na tye i nge pacö. Piny onwongo dong kothyeno caa na mon bwörö ködë yo kulo më cidhö twömö pii. 12 Cë ën ölgö ni,

“Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, miö gin na abino ië ocobere, ëka inyuth kicani both adwongna Abraam. 13 An enene, acung i nget kulo, ëka anyira ka jii na bedo gini i pacö ni tye ka bino më twömö pii. 14 An abino kobo both nyakö mörö acël ni, ‘Mia pii amodhi,’ cë okobo ni, ‘Modhi, ëka an abino miö kinagani thon modho,’ mië ën obed nyakö na in iyëro pi aticni Icaaka. Ëka manön miö an angeo ni in dong inyutho kicani both adwongna.” 15 Na bara ën otyeko lëga, nyakö mörö obino n’otingo agulu mërë i wi baë. Nyiingë onwongo ecwodo ni Rebeka. Ën onwongo obedo nyaka Betuel wod ka Milca n’onwongo obedo dhakö ka Nakor ömin Abraam. 16 Nyakö ni onwongo leng rwök, nyakö na bara ongeö ecwö, na ngat mörö bara obedo ködë. Ën öcidhö yo kulo, cë ötwömö pii i agulu mërë ëka odwogo cen. 17 Atic k’Abraam öbünyö woth më romo ködë ëka okobo ninë ni, “Öma mia pii mörö ki i aguluni amodhi.” 18 Nyakö ögamö ni, “Eyo adwongna, modh pii.” Cë ën ökwanyö agulu ökö ki i wi baë otingo atinga i cingë nakun atic k’Abraam tye ka modho. 19 Kinge na ën dong ömiö pii më amodha, nyakö okobo ni, “An abino twömö pii pi kinagani thon, naka ka gin otyeko modho.” 20 Cë piöpiö ën öönyö pii i öd pwa, ëka öringö ödök cen më twömö pii ki i kulo pi kinaga mërë kibëc. 21 Atic k’Abraam öling ba okobo gin mörö, ëntö ën obedo ka nönö Rebeka aliling, piën ën onwongo mitö ngeo ka cë Rwoth ömiö woth mërë ocobere onyo pe. 22 I karë na kinaga otyeko gini modho, atic k’Abraam ökwanyö gwili um n’obedo gol ëka atëgö ariö cë ömiögi bothe. 23 Cë ën openyo ni, “In ibedo nyaka nga? Öma kob nina, kabuto mörö tye i öt k’apapni na wan ëtwërö ninö ië i kiwor?” 24 Nyakö ögamö ninë ni, “An abedo nyaka Betuel, wod ka Milca n’önywölö both Nakor.” 25 Ën ömëdërë ni, “Wan etye ki cem na römö, ëka kabuto pi un më ninö i kiwor.” 26 Cë atic k’Abraam okulo wie piny ëka öwörö Rwoth, 27 nakun kobo ni, “Pak obed both Rwoth, Obanga k’adwongna Abraam, n’ögwökö mar ëka gen mërë na ba lökërë i kom adwongna. Rwoth ötëla i wothna yo öt ka wede k’adwongna.” 28 Cë Rebeka öringö ëka okobo gin n’ötimërë kibëc both jö na tye i öt k’aya mërë. 29 Rebeka onwongo tye k’ömin mërë n’ecwodo ni Laban, n’öringö më romo k’ëcwö nön i kulo. 30 Cücüth na ën önenö gwili um, atëgö ki i ngut cing amin mërë, ëka owinyo gin n’onwongo Rebeka ötwakö i kom ngö n’atic k’Abraam okobo ninë, ën öcidhö both atic k’Abraam n’onwongo ocung i nget kinaga na cwök ki kulo. 31 Laban okobo ninë ni, “Bin, in na Rwoth ömiö gum i komi! Pingö in icung kany? An ayübö öt nini ëka kabedo pi kinaga.” 32 Atic k’Abraam öcidhö yo pacö gin ki Laban, ëka ëgönyö yëc ki nge kinaga cë ëmiögi cem ëka kabuto. Ëmiö pii both atic

k'Abraam ëka jö na ën owotho ködë ëk ölwök gini tyën-gi. 33 I karë n'ekelo cem i nyime, ën okobo ni, "An ba acemo naka ka an akobo gin na myero akob." Cë Laban okobo ni, "Kob niwa." 34 Atic k'Abraam okobo ni, "An abedo atic k'Abraam. 35 Rwoth ömïö gum na thwönë rwök both adwongna, ëka ën ödökö alönyö. Rwoth ömïö ën rom ëka dhok, ryal ëka gol, etic n'obedo cwö ëka etic na mon, kinaga ëka kene. 36 Cara, dhakö k'adwongna, önywölö ninë athin n'ëcwö i karë më tio mërë, ëka Abraam ömïö jami kibëc n'obedo mëgë bothe. 37 Ëka adwongna ömïö an akwongo kwong, ëka okobo ni, 'In myero kür ñnyöm dhakö ni woda ki i kin anyira ka jö Kanaan, i lobo ni na an akwö ië, 38 ëntö cidh i öt k'apapna ëka yo both kakana, cë ñnyöm dhakö ni woda.' 39 "Cë an apenyo adwongna ni, 'Cë ka dhakö ökwërö woth köda?' 40 "Adwongna ögamö ni, 'Rwoth na an abedo kwö i nyime i yoo n'opore, bino oro malaika mërë wotho kodi ëka miö wothni cobere, ëk in ñnyöm dhakö ni woda ki i kakana kikokome ëka ki i öt k'apapna. 41 Cë ka in icidhö i kakana, in ibino bedo agönya ki kom kwongna kadï bed gin bino kwërö më miöni—in ibino bedo agönya ki kom kwongna.' 42 "I karë na an abino i kulo tin, an akobo ni, 'Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, ka in imitö, miï wothna ocobere. 43 An enene, an acung i nget kulo ni; ka nyakö mörö obino më twömö pii ëka an akobo ninë ni, "Öma mia pii mörö amodhi ki i aguluni," 44 cë ka ën okobo niina ni, "Modhi, ëka an abino twömö pii amiö kinagani thon modho," ëk ën obed nyakö na Rwoth öyërö pi wod k'adwongna.' 45 "Na an bara atyeko lëga ki i cwinya, Rebeka obino n'otingo angulu i wi baë. Ën ödönyö i kulo cë ötwömö pii, ëka an akobo ninë ni, "Öma mia pii mörö amodhi.' 46 "Rebeka ökwanyö agulu ki i wi baë piöpiö ëka okobo ni, 'Modhi, an abino miö kinagani thon modho.' Cë an amodho ëka ën ömïö kinaga thon omodho. 47 "An dong apenyo Rebeka ni, 'In ibedo nyaka nga?' "Ën ögamö ni, 'An abedo nyaka Betuel wod ka Nakor, na Milca önywölö ninë.' "Cë an aketho gwülü i ume ëka atëgö i ngut cingë, 48 cë arumo cönga piny ëka awörö Rwoth. An apakö Rwoth, Obanga k'adwongna Abraam, n'ötëla i yoo n'atir më nwongo akwar nyaka ömin adwongna pi wode. 49 Kobedini dong ka ibino nyutho marni ëka kicani both adwongna, kob niina; ëka ka pe, kob niina, ëk ange gin na myero an atim." 50 Laban ëka Betuel ögamö gini ni, "Man obedo yüb ka Rwoth; wan ba ëromö kobo gin mörö bothi. 51 Rebeka ene; ter ën ëk öcidh obed dhakö ka wod k'adwongni, kite na Rwoth onyutho nini ködë." 52 I karë n'atic k'Abraam owinyo ngö na gin okobo, ën orumo cöngë piny i nyim Rwoth. 53 Cë atic k'Abraam ökwanyö gol, ryal ëka böng cë ömïö both Rebeka; ën thon ömïö mic na

welgi tæk both ömin nyakö ëka aya ka nyakö. 54 Kinge man, atic k'Abraam ëka jö na ën owotho ködë ocemo cë öninö gini kunön. I karë na gin oco kodiko mërë, atic k'Abraam okobo ni, "Yee niina adök cen both adwongna." 55 Ëntö ömin nyakö k'aya ka nyakö ögamö gini ni, "Ëk nyakö obed bothwa pi ninö na römö apar; cë ën twërö cidhö." 56 Ëntö atic k'Abraam okobo bothgi ni, "Kür ijüka unu, kite na Rwoth dong ömïö wothna ocobere na bër. Wëka unu acidh ëk adök cen both adwongna." 57 Cë gin okobo ni, "Eru ecwod nyakö ëk epeny ngö na ën römö kobo." 58 Cë gin ocwodo Rebeka ëka epenyo ën ni, "In ibino woth k'ëcwö ni?" Rebeka ögamö ni, "An abino cidhö." 59 Cë gin oye n'amïn-gi Rebeka kanya acël k'atic mërë na dhakö n'ögwökö ën i karë na ën pod tidi më cidhö k'atic k'Abraam ëka ki jö na ën owotho ködë. 60 Ölamö gini gum i kom Rebeka ëka ekobo ninë ni, "Amïnwa, in myero ibed aya ka jö na pol; ëkwaëni myero obed na tæk ëka ölöö gini lang-gi." 61 Cë Rebeka k'etic mërë n'obedo anyira öyübërë cë obedo gini i wi kinaga ëka owotho gini k'atic k'Abraam. 62 I karë nön lcaka onwongo obino ki i Beer Lakai Roi, piën ën onwongo bedo i Negeb. 63 I kothieno mörö acël, lcaka onwongo tye ka lath i bar, i karë na ën otingo wangë malö, ën önenö kinaga na pol ka tye ka bino. 64 Rebeka thon otingo wangë malö cë önenö lcaka. Rebeka opye piny ki i wi kinaga mërë 65 ëka openyo atic k'Abraam ni, "Ëcwö mënë ca na tye i bar nakun tye ka bino më romo kod onu?" Atic k'Abraam ögamö ni, "Manön adwongna." Cë Rebeka ökwanyö atam ëka oumo ki terinyime. 66 Atic k'Abraam okobo gin na kibëc na ën ëtimö both lcaka. 67 Cë lcaka okelo Rebeka i këma k'aya mërë ëka obedo ködë, ödökö dhakö mërë na ën ömarö. Cwiny lcaka okwe kinge thöö k'aya mërë Cara.

25 Abraam dökï obino önyömö dhakö nökenë na nyingë Ketura. 2 Ën obino önywölö ninë Yimran, Yokocan, Medan, Midian, Icibak ëka Cuak. 3 Yokocan önywölö Ceba ëka Dedan. Ëkwaë ka Dedan ënë jö Acurit, jö Letuc, ëka jö Leum. 4 Awope ka Midian ënë Epa, Eper, Anok, Abida, ëka Elda. Man kibëc onwongo obedo gini ëkwaë ka Ketura. 5 Abraam ömïö gin na kibëc na ën onwongo tye ködë both wode lcaka. 6 Ëntö i karë na ën onwongo pod kwö, ën obino ömïö mic both ëthiönö na mon mërë nökenë önywölö ëka ömïögi öcidhö ökö ki both lcaka yo ngöm na tye yo kukidë. 7 Abraam obino obedo i wi lobo pi mwaka 175. 8 Cë öthöö na mwaka mërë dong dit, na dong otengo rwök cë eiko ën kanya acël ki kwere mërë. 9 Awope mërë lcaka ëka Icimael, oiko gini ën i rwo më Makpela na cwöcwök ki Mamre, i pwodho ka Epron wod ka Joar n'obedo dhanö më Kit, 10

kunön enë pwodho na yam Abraam öwölö kî both jö Kit ëka eiko en kî dhakö mërë Cara ië. **11** Kinge na dong Abraam öthö, Obanga obino ömïö wode Icaka gum, cë Icaka obedo na cwöcwök kî Beer Lakai Roi. **12** Man enë ëkwaë ka Icamael wod k'Abraam, na Agar, atic ka Cara n'obedo nya jö Ejip, önywölö both Abraam. **13** Man enë nying awope ka Icamael, na lübërë kî kite n'enywölögi ködë körë kî körë. Nebayot enë obedo kaö ka Icamael ëka dong Kedar, Adbel, Mibcam, **14** Micma, Duma, Maca, **15** Adad, Tema, Jetur, Napic ëka Kedema. **16** Man enë awope ka Icamael, n'onwongo obedo ginî rwodhi më kaka apar ariö na lübërë kî peci ëka këmagî. **17** Icamael obino obedo i wi lobo pî mwaka 137 cë dong öthö, ëka eiko en kanya acël kî kwere mërë. **18** Lobo ka jö ka Icamael öcakërë kî i Kabila thuno ködë naka yo Cur, na cwök kî wang lobo më Ejip na döc yo Aciria. Eka gin onwongo bedo na dagërë ginî kî utmegogî nökenë kibëc. **19** Man enë ëkwaë ka Icaka wod ka Abraam. Abraam önywölö Icaka. **20** Icaka onwongo dong tye kî mwaka pyer angwën i karë na en nyömö Rebeka nyaka Betuel n'obedo dhanö më Aram na tye i Paddan Aram, ëka amîn Laban dhanö më Aram. **21** Icaka obino ölgö both Rwoth pî dhakö mërë, piën Rebeka onwongo obedo alür. Rwoth ögamö lëga mërë cë dhakö mërë Rebeka obino öyac. **22** Ethinö obedo ka twomere kën-gî kî ië, cë Rebeka okobo nî, "Pîngö gin ni tye ka timërë i koma?" Cë en openyo Rwoth. **23** Eka Rwoth okobo ninë nî, "Rok ariö tye i ii, ëka rok ariö kî bothi bino pokere ginî ökö, rok acël bino bedo na tæk na löö awodhe, ëka athîn na dit bino tic pî athîn na tidi." **24** I karë na caa mërë më nywöl dong örömö, Rebeka obino ongeö nî adyer etye kî rudi i ië. **25** Athîn n'ëcakö nywölö onwongo kwar ëka kome opong yer, cë gin obino öcakö nyingë Ecau. **26** Kinge, ebino önywölö ömîn mërë n'omakö opuny tyën Ecau, cë gin obino öcakö nyingë Jakob. Icaka onwongo dong tye kî mwaka 60 i karë na Rebeka nywölö ëthinö mërë. **27** Ethinö awope ödöngö ëka Ecau obino obedo adwar na tye kî dirü, en onwongo marö woth i lum, ëntö Jakob onwongo obedo dhanö na ling alinga na marö bedo pacö. **28** Icaka onwongo marö Ecau rwök piën onwongo marö camö ringo leeni na en neko, ëntö Rebeka onwongo marö Jakob. **29** I ninö mörö acël Jakob onwongo tye ka tedomö, cë Ecau obino kî i lum na kec oneko. **30** En okobo both Jakob nî, "Mia dëc nön mörö acam piën kec oneka rwök." (Enë ömïö onwongo ecwodo en thon nî Edom.) **31** Jakob ögamö nî, "An abino miöni ka in imia twëroni më bedo kaö." **32** Ecau ögamö nî, "Nën, an dong acwök thö, ngö na twëro më bedo kaö timö nina?" **33** Entö Jakob okobo nî, "Kwongiri botha kono." Cë Ecau okwongere nakun cadhö twëro mërë më kaö both

Jakob. **34** Cë Jakob ömïö Ecau kwon ëka dëc. En ocemo ëka omodho cë öya öcïdhö. Manön enë kite n'Ecau öcadhö kî twëro mërë më kaö.

26 i karë mörö kec na rac rwök obino opodho i lobo n'onwongo Icaka bedo ië na path kî kec na yam opodho i karë k'Abraam. Icaka obino öcïdhö i pacö më Gerar both Abimelek rwoth më Pilicитай. **2** Cë Rwoth onen both Icaka ëka okobo nî, "Kür i'cïdh yo Ejip, bed i lobo na an akobo nî ibed ië. **3** Bed i lobo ni pî karë mörö na nönök, ëka an abino bedo kodi ëka amii gum. Pî in ëka ëkwaëni an abino miöwu lobo ni kibëc ëka abino cobo kwong na an acikara ködë both apapni Abraam. **4** An abino miö ëkwaëni bedo na pol calö cër na tye i wi polo ëka abino miögi lobo ni kibëc, ëka pî ëkwaëni, jö kibëc më lobo bino nwongo ginî gum, **5** piën Abraam obedo kî winy i koma, ötimö gin na an akobo ninë nî ötim, ögwökö köpna ëka cïkna." **6** Cë Icaka obino obedo i Gerar. **7** I karë na cwö më kabedo nön openyo en pî dhakö mërë, en okobo nî, "En obedo amëra," piën en onwongo tye kî lworo më kobo nî, "En obedo dhaköna." En öthamö nî, "Cwö më kabedo ni twëro nekona pî Rebeka piën en leng rwök." **8** I karë na Icaka obedo kunön pî karë na lac, Abimelek rwoth më Pilicитай önëno Icaka kî i wang derica ka tye ka tuko kî dhakö mërë Rebeka. **9** Cë Abimelek ocwodo Icaka ëka okobo ninë nî, "En obedo dhaköni adyer! Pîngö in ikobo nî en obedo ameru?" Icaka ögamö ninë nî, "Piën athamö nî ërömö nekona ökö pirë." **10** Cë Abimelek okobo nî, "Ngö na in i'timö i komwa? Ngat mörö acël onwongo römö bedo ökö kî dhaköni, ëka in onwongo i'römö kelo bal ni i wiwa." **11** Cë Abimelek öcïkö jö kibëc nî, "Ngat mörö n'ogudo ecwö ni onyo dhakö mërë ebino neko ökö." **12** I karë na Icaka opuro i mwaka nön, en ökaö kac na thwönë na kadhö wang mia acël na en öcwö ökö, piën Rwoth ömïö gum bothe. **13** Icaka obino ölöny, ëka lönyö mërë ömëdërë naka obino obedo thwön alönyö. **14** En onwongo tye kî rom ëka dyegi, dhok ëka etic na pol naka ömïö jö Pilicитай nyeko ömakögi ökö i kome. **15** Cë kulo kibëc na yam etic k'apap mërë Abraam ogolo i karë k'Abraam, jö Pilicитай obino öcölö ökö, nakun eumo ökö kî lobo. **16** Cë Abimelek okobo both Icaka nî, "Yaa ökö kî bothwa piën in dong idökö na tæk rwök na lööwa ökö." **17** Cë Icaka öya ökö kî kany nön ëka öcïdhö oguro këma mërë i ora më Gerar ëka en obedo kunön. **18** Cë Icaka döki ogolo kulo na yam egolo i karë k'apap mërë Abraam, na jö Pilicитай obino öcölö kinge thö k'Abraam, ëka öcakö nying-gî kite na yam apap mërë Abraam öcakö ködë. **19** Etic ka Icaka ogolo kulo i öd ora ëka onwongo ginî pii na mit na möl. **20** Entö ëkwath më Gerar ödhaa ginî

k'ekwath ka Icaka nakun kobo ginī nī, "Pii ni obedo mēwa!" Cē Icaka ökakō nying kulo nōn Ecek, piēn gīn ödhaa ködē. **21** Cē etic mērē dōkī ogolo kulo nōkēnē ēntō manōn thon ēdhaa ködgi iē, cē ēn ökakō nyingē Citina. **22** Ēn ōya kī kunōn ēka ogolo kulo nōkēnē, cē ngat mōrō ba dōkī ödhaa ködgi iē. Ēn ökakō nying kulo nōn Rekobot nakun kobo nī, "Kobedini Rwoth dong ōmiōwa kabedo na lac ēka onu ebino löny i lobo nī." **23** Icaka obino öcīdhō naka yo Beerceba. **24** Ī kiwor nōn, Rwoth onen bothe ēka okobo nīnē nī, "An abedo Obanga k'apapni Abraam. Kūr ibed na lwor piēn an atye kodi. An abino mīōni gum ēka abino mīō wel ēkwaēni nya dōkō na pol pī aticna Abraam." **25** Icaka ögērō keno tyēr kunōn ēka öwōrō Rwoth. Ēn ögērō kēma mērē ēka etic mērē ogolo kulo nōkēnē kunōn. **26** Cē Abimelek ōya kī i Gerar kanya acēl k'amīi thama mērē Aujat ēka Pikol n'obedo adit wi acikari mērē cē obino ginī yo both Icaka. **27** Icaka openyogi nī, "Pīngō ibino unu botha nakun idaga unu ēka iryēma unu ökō?" **28** Gīn ögamō nī, "Wan ēnēnō kanyalēr nī Rwoth onwongo tye kodi, cē ōmiō wan ekobo nī, 'Myero wan ebed kī kwong i kinwa ēka in.' Ēk wan emok cikērē kodi **29** ēk kūr itīm gin mōrō na rac i komwa, kite na wan thon ba ebino ētīmō gin mōrō na rac i komi, ēntō emii icīdhō kī kuc. Ēka kobedini Rwoth dong ōmiō gum bothi." **30** Icaka dong ökakō yūbō nīgi karama cē gīn ocemo ēka omedho. **31** Kodiko mērē cōn gīn okwongere both ngat acēlacēl. Cē Icaka ōmiōgi öcīdhō kī yorgi ēka gīn öwēkō ēn kī kuc. **32** Ī nīnō nonu etic ka Icaka obino ēka okobo ginī both Icaka köp i kom kulo na gīn ogolo. Gīn okobo nī, "Wan enwongo pii!" **33** Ēn ökakō nying kulo nōn Ceba, ēka naka tin nying pacō nōn ecwodo nī Beerceba. **34** Ī karē n'Ecau dong tye kī mwaka pyer angwēn, ēn obino önyōmō Judit nyaka Beeri dhanō mē Kit ēka thon Bacemat nyaka Elon dhanō mē Itite. **35** Gīn obino ōmiō cwer cwiny both Icaka ēka Rebeka rwōk.

27 Ī karē na dong Icaka otii ēka wangē ödōkō na görü, na ba dōkī rōmō nēnō pīny, ēn ocwodo wode na dit Ecau ēka okobo nīnē nī, "Woda." Ecau ögamō nī, "An enene apap." **2** Icaka okobo nīnē nī, "An dong atii ökō, ēka ba angeo nīnō mē thōōna. **3** Kobedini dong, kwany jamini mē dwar—ocwe athērō ēka atum ēk icīdh i lum idwar lee mōrō nīna. **4** Yūb nīna koth cem na mīt na an amarō ēka ikel nīna acam, ēk amii gumna na bara athōō." **5** Ī caa nōn Rebeka onwongo tye ka winyo ka Icaka twak kī wode Ecau. Ī karē n'Ecau dong öcīdhō i lum mē dwarō lee ēk ekel, **6** Rebeka okobo both wode Jakob nī, "Nēn, an awinyo apapni kobo both omeru Ecau nī, **7** 'Kel nīna ringo lee mōrō ēka iyūb nīna na mīt mē acama, ēk an amii gumna i nyim Rwoth

na bara athōō.' **8** Dong, woda, winy na bēr ēka itīm gin na an akobo nini. **9** Cīdh i kin rom kī dyegi ēk ikel nīna nyi dyegi ariō n'öcwēē ēk ayūb n'apapni na mīt kite na ēn marō ködē. **10** Cē iter both apapni öcam ēk omii gum mērē na ēn bara öthōō." **11** Jakob okobo both aya mērē Rebeka nī, "Ēntō ōmēra Ecau kome opong yer, ēka an koma pwōth. **12** Cē ka apapna oguda? Arōmō nen calō ngat na bwölō ēn ēka rōmō kelo cen nakaka gum." **13** Aya mērē okobo nīnē nī, "Woda, ēk cen obin i koma. Tīm gin na an akobo nini kēkēn, cīdhī ēka ikelgi nīna." **14** Cē Jakob öcīdhō ēka onwongo dyegi cē okelo both aya mērē, cē Rebeka öyūbō cem na mīt kite na Icaka marō ködē. **15** Cē Rebeka ökwanyō böng na bēcō ka wode na dit Ecau n'onwongo tye i öt, ēka ōmiō wode na tīdī Jakob oruko. **16** Ēn thon oumo cīngē ēka kanya yer ope iē kī i ngute k'adēla dyegi. **17** Cē ēn ōmiō cem na mīt ēka kwon na ēn öyūbō both wode Jakob. **18** Jakob öcīdhō both apap mērē ēka okobo nī, "Apapna!" Icaka ögamō nī, "Eyo woda, nga ēnōn?" **19** Jakob okobo both apap mērē nī, "An abedo Ecau athīn kaōni. An atīmō kite na in ikobo nīna ködē. Yaa malō ibed abeda ēka icam ringo leena ēk imīa gumni." **20** Icaka openyo ēn nī, "Woda! Inwongo nīngō piōpiō?" Jakob ögamō nī, "Rwoth Obangani ōmīa anwongo." **21** Cē Icaka okobo both Jakob nī, "Woda, bin na cwök ēk agudi, ēk ange ka in ibedo woda Ecau adyer onyo pe." **22** Jakob öcīdhō na cwök both apap mērē Icaka, cē Icaka ogudo ēn ēka okobo nī, "Dwoni cal kī dwōn Jakob, ēntō cingi obedo cīng Ecau." **23** Ēn ba ongeō Jakob piēn cīngē onwongo obedo yer calō cīng ōmīn mērē Ecau, cē Icaka ōmiō Jakob gum. **24** Icaka dōkī openyo ēn nī, "Adyer in ibedo woda Ecau?" Jakob ögamō nī, "An ēnōn." **25** Cē ēn okobo nī, "Woda, kel ringo leeni nōn mōrō acam, ēk amii gumna." Jakob okelo bothe cē ēn öcamō ēka okelo thon kōngō ölōk mōrō cē Icaka ömadhō. **26** Cē apap mērē Icaka okobo nīnē nī, "Bin kany, woda, ēk inōdh lema." **27** Cē ēn öcīdhō, ēka önōdhō lem apap mērē. Ī karē na Icaka ongweo ngwec böng mērē, ōmiō ēn gum nakun kobo nī, "Eyo, ngwece ka woda cal kī ngwece pwodho na Rwoth dong ōmiō gum. **28** Ēk Obanga omii thoi mē polo ēka lönyō mē lobo bēl na būp ēka pig ölōk na nyen. **29** Ēk rok otii nini ēka jīi oryebere pīny mē wōrōni. Bed rwoth i nyim utmegoni, ēk awope ka ayani oryebere pīny mē wōrōni. Ēk jō na lami, ēlamgi ēka jō na mii gum, ēmīigi gum." **30** Kinge na Icaka dong otyeko mīō gum ēka Jakob dong öcīdhō ökō kī bothe, ōmīn mērē Ecau othuno kī i dwar. **31** Ēn thon öyūbō cem na mīt ēka otero both apap mērē. Cē okobo n'apap mērē nī, "Apapna, yaa malō ibed abeda ēka icam ringo leena ēk imīa gumni." **32** Apap mērē Icaka openyo ēn nī, "In inga?" Ecau

ögamö nĩ, “An wodi Ecau, kaöni.” 33 Icaka kome ömyël rwök i karë na ën onwongo nĩ Ecau ënön cë okobo nĩ, “Nga kara n'ödwarö ringo lee ëka okelo nĩna? An pod acamö acama ëka amiö gum na bara in ibino ëka dong adyer bino bedo ki gum!” 34 I karë n'Ecau owinyo köp k'apap mërë, ën oredo ki koko rwök na cwinye cwer nakun kobo both apap mërë nĩ, “Apapna, mia an thon gum!” 35 Ëntö Icaka okobo ninë nĩ, “Omeru obino öbwöla ëka otero gumni ökö.” 36 Ecau okobo nĩ, “Pathĩ Jakob ënön adyer? Ën dong öbwöla wang arïö. Ën otero twëröna na calö kaö, ëka kobedini dökĩ otero gumna!” Cë ën openyo apap mërë nĩ, “Ba iwëkö nĩna gum mörö?” 37 Icaka ögamö dhö Ecau nĩ, “An amiö ën obedo rwoth i nyimi ëka amiö wede mërë kibëc obedo etic mërë. Amiö ën kal ëka pig öläk na nyen. Dong ngö na an arömö timö nini, woda?” 38 Ecau okobo both apap mërë nĩ, “Apapna, in itye ki gum acël këkën? Apapna, mia an thon gum!” Cë Ecau okok rwök. 39 Apap mërë Icaka ögamö dhögë nĩ, “Kabedoni bino bedo na bor ki lobo na cëgö cem, na bor ki thoi më polo na malö. 40 In ibino kwö ki pala abadëni ëka ibino tic pi omeru. Ëntö ka in ibino jëm ninë, in ibino bedo agönya ki bothe.” 41 Ecau obedo k'adagë i kom Jakob piën apap mërë ömiö ën gum mërë ökö. Cë okobo ën këne nĩ, “Ninö më kumo pi thöä ka apapna dong cwök, cë abino neko ömëra Jakob ökö.” 42 I karë n'ekobo both Rebeka ngö na wode na dit Ecau okobo, ën ocwodo Jakob wode na tiđi ëka okobo ninë nĩ, “Omeru Ecau ödiö cwinye ki thama më nekoni. 43 Kobedini dong, woda, tim gin na an akobo. Lüü ökö yo both ömëra Laban na tye i Aran. 44 Bed bothe pi karë mörö naka ka omeru cwinye dong okwe. 45 Ka omeru cwinye dong okwe ëka wie dong owil ökö ki i kom ngö na in itimö i kome, cë an abino oro köp bothi ëk idwogi cen ki kunön. Pingö an amitö rwenyo un jö arïö i ninö acël?” 46 Cë Rebeka okobo both Icaka nĩ, “An dong adhero ki kit kwö k'anyira ka jö Kit ökö. Ka Jakob bino nyömö dhakö ki kin mon më lobo ni, ki i kin mon ka jö Kit calö man, cë kwöna dong bino bedo na këny mërë ope.”

28 Cë Icaka ocwodo Jakob bothe, ëka omotho nakun cikö ën nĩ, “Kür inyöm dhakö mörö ki kin anyira më Kanaan. 2 Yaa ökö pïöpïö icidh yo Paddan Aram i öt ka kwaröni Betuel n'obedo apap k'ayani, ëk inyöm dhaköni ki kunön ki kin anyira ka Laban n'obedo ömĩn ayani. 3 Obanga Won Twër kibëc omii gum, ëk omii inya unu na pol, ëka omii ëkwaëni na pol, ömëd welwu naka ibed unu jö na pol. 4 Ëk Obanga omii ëka ëkwaëni gum na ën ömiö both Abraam, ëk in igam lobo na kobedini ibedo ië na calö arok, lobo na yam Obanga ömiö both Abraam!” 5 Cë Icaka ooro Jakob

yo Paddan Aram both Laban, wod ka Betuel më Aram, n'obedo ömĩn Rebeka n'onwongo obedo aya ka Jakob ëka Ecau. 6 I karë nön Ecau öniang nĩ Icaka ömiö gum both Jakob, ëka ooro ën më cidhö yo Paddan Aram ëk önyöm dhakö ki kunön. Ëka i karë na ën ömiö gum both Jakob, ën öcikö Jakob nĩ, “Kür inyöm dhakö mörö n'obedo dhanö më Kanaan.” 7 Jakob owinyo köp k'apap mërë ëka aya mërë, cë öcidhö yo Paddan Aram. 8 Cë Ecau öniang nĩ kite k'anyira më Kanaan ba oyomo cwiny apap mërë Icaka, 9 cë Ecau öcidhö both Icimael, ëka önyömö Makalat, amĩn Nebayot ëka nyaka Icimael wod k'Abraam, ömëdö i kom mon mërë n'onwongo ën tye ködë cön. 10 Jakob öwëkö Beerceba ëka öcakö cidhö yo Aran. 11 I karë na ën othuno i kabedo mörö, öcakö buto kany nön piën piny onwongo dong ocido ökö. Ën otingo kidi mörö acël ëka otheno ki wie, cë öninö ökö. 12 Lek obino i wie, nakun tye ka nönö madala më idho na tyënë ocung piny i ngöm, na wie othuno malö i wi polo, ëka emalaika k'Obanga onwongo idho piny ëka idhö ginĩ malö. 13 Ën önenö Rwoth ocung yo kuwie malö, nakun kobo ninë nĩ, “An abedo Rwoth, Obanga k'apapni Abraam, ëka Obanga ka Icaka. An abino miöni ëka ëkwaëni ngöm na in ibuto ië. 14 Ëkwaëni bino bedo calö kwo më dhö nam, ëka un ibino mëdërë yo kuthö, yo kukidë, yo kukuju, ëka yo kukwap. Jö kibëc më wi lobo bino nwongo ginĩ gum na yaa ki bothi ëka ëkwaëni. 15 An atye kanya acël kodi ëka abino gwököni kanya in ibino cidhö ië kibëc, ëka an abino dwongoni cen i lobo ni. An ba abino wëköni ata naka ka acobo gin n'onwongo akobo bothi.” 16 I karë na Jakob ocoo ki i wang ninö mërë, ën okobo nĩ, “Adyer Rwoth tye i kabedo ni, ëka an onwongo ba angeo.” 17 Cë lworo ömakö, nakun kobo nĩ, “Kabedo ni opodho cwinya! Man ënë öt k'Obanga kikokome. Man ënë dholokek më polo.” 18 Kodiko cön Jakob öya malö, otingo kidi n'onwongo otheno ki wie, cë ocibo na calö wir, ëka öönyö möö i wie. 19 Ën öcakö nyíng kabedo nön nĩ Betel, kadĩ bed nyíng pacö nön onwongo ecwodo nĩ Luj. 20 Cë Jakob okwongo kwong nakun kobo nĩ, “Ka Obanga bino woth köda, nakun gwöka i woth ni, ëka bino miöna cem më acama ki böng më aruka, 21 ëka adwogi naka i öt ka apapna ki kuc, cë Rwoth bino bedo Obangana. 22 Cë kidi ni na an acibo malö na calö wir bino bedo öt k'Obanga, ëka gin na kibëc na in ibino miöna, an abino miöni acël më apar.”

29 Cë Jakob ömëdërë ki woth mërë, ëka othuno i lobo ka jö më kukidë. 2 I karë na ën othuno i kabedo nön, ën önenö kulo na tye i pwodho, ëka öthipan rom adek n'obuto ginĩ piny na cwök ki nget kulo nön, piën rom onwongo modho pii ki i kulo nön. Kidi më dhö kulo onwongo thwönë

rwök. 3 Ī karē n'ōthipan rom kibēc gūrē gīnī kunōn, ēkwath kwanyō gīnī kidi ōkō kī ĩ dhō kulo ēka cakō mīō gīnī rom modho pii. Cē kinge na dong ōthipan rom omodho pii, gīn dwōkō kidi kakarē ĩ dhō kulo. 4 Jakob openyo ēkwath nī, "Utmegona, un ĩya unu kī kwene?" Gīn ōgamō nī, "Wan ēya kī ĩ Aran." 5 Jakob okobo bothgī nī, "Un ingeo Laban n'obedo akwar Nakor?" Gīn ōgamō nī, "Eyo, wan engeo ēn." 6 Cē Jakob openyogī nī, "Ēn tye na bēr?" Gīn ōgamō nī, "Eyo, ēn tye na bēr. Nēn, nyarē Racel ēca tye ka kelo rom." 7 Cē Jakob okobo nī, "Ceng pod tye malō, ēka man ba obedo caa mē gūrō ōthipan rom kanya acēl. Mīī unu rom pii ēk omodhi, ēka itergī ĩ kwath dōkī." 8 Gīn ōgamō nī, "Wan ba ētwērō mīōgī pii, naka wang na rom kibēc ōgūrē gīnī kanya acēl, ēka nwongo ēkwanyō kidi ōkō kī ĩ dhō kulo. Cē wan dong ēcakō mīō rom modho pii." 9 Ī caa n'onwongo ēn pod tye ka twak kōdgī, Racel obino kī rom k'apap mērē, piēn ēn onwongo obedo akwath. 10 Ī karē na Jakob ōnēnō Racel nyaka Laban, n'obedo nero mērē, ēka kī rom ka nero mērē Laban, Jakob ōcakō cidhō anyim cē ōkwanyō kidi ōkō kī ĩ dhō kulo ēka ōmīō rom ka nero mērē omodho pii. 11 Cē Jakob ōnōdhō lem Racel, ēka ōcakō kok rwōk kī yom cwinye. 12 Ī karē na Jakob okobo both Racel nī ēn ebodo wat k'apap mērē ēka wod ka Rebeka, cē ēn ōrīngō okobo both apap mērē. 13 Cūcūth na Laban owinyo kōp ĩ kom Jakob wod k'amīn mērē, ēn ōbūnyō ngwēc mē cidhō romo kōdē. Ōthūnō kore ēka ōnōdhō leme, cē otero ēn naka ĩ ōdē. Kī kunōn Jakob okobo kite na ēn ebodo kōdē wat both Laban. 14 Cē Laban okobo nīnē nī, "Adyer in ibedo koma kikokome ēka remona." Cē obedo gīnī kanya acēl kōdē pī dwe acēl. Kinge na Jakob obedo bothe pī dwe acēl, 15 Laban okobo both Jakob nī, "Myero in itīi nīna tic abonge cūl piēn ōn ebodo wat? Kob nīna, kite na myero an aculi kōdē." 16 Laban onwongo tye k'anyira mērē arīō, nyarē n'adit nyingē onwongo ecwodo nī Lea, ēka nyarē na tīdī nyingē onwongo ecwodo nī Racel. 17 Lea onwongo wangē gōrū, ēntō Racel onwongo tīr ēka leng rwōk. 18 Jakob onwongo marō Racel rwōk, cē okobo nī, "An abino tio tic nini pī mwaka abirō pī nyari na tīdī Racel." 19 Laban ōgamō nī, "Bedo na bēr ka an amīō ēn bothi, nakaka mīō both ēcwō mōrō nōkēnē. Pī manōn, bed botha kany." 20 Cē Jakob obino otio tic pī mwaka abirō ēk ēmīē ēnyōm Racel, ēntō karē nōn onwongo obedo calō nīnō mōrō na nōnōk kī bothe piēn cwinye onwongo ōmarō Racel rwōk. 21 Cē Jakob okobo both Laban nī, "Mīa dong dhakōna ēk abed kōdē, piēn karē na ōn emoko dong othum ōkō." 22 Cē Laban ōyūbō karama mē nyom ēka ocwodo lwak kibēc mē kabedo nōn. 23 Ēntō kothyeno na pīny dong ocido, ēn okelo nyarē Lea ōmīō both

Jakob, ēka Jakob obedo kōdē. 24 (Laban ōmīō atic mērē na nyakō na nyingē Jilpa both nyarē Lea mē bedo calō atic mērē.) 25 Kodiko mērē na pīny dong oru, Jakob ōnēnō nī Lea ēnē onwongo tye kanya acēl kōdē. Cē Jakob okobo both Laban nī, "Man ngō na in itīmō ĩ koma? An onwongo ba abedo ka tic bothi pī Racel? Pīngō in ĩbwōla?" 26 Laban ōgamō nī, "Ba obedo thēkwarōwa kī kany mē mīō nyakō na tīdī mē anyōma na bara ēnyōmō nyakō na dit. 27 Tye kono yūb mē nyom mē cabīt ka nyara nī, cē wan ebino mīōni nyakō na tīdī thon, ēntō in myero itīi tic nīna pī mwaka abirō nōkēnē." 28 Ēka Jakob obino ōtīmō nī kōmanōn. Ī karē na Jakob otyeko cabīt acēl kanya acēl kī Lea, Laban obino ōmīō nyarē Racel bothe mē bedo dhakō mērē. 29 (Laban obino ōmīō atic mērē na nyakō na nyingē Bila both nyarē Racel mē bedo calō atic mērē.) 30 Jakob obino obedo kī Racel thon. Ēn ōmarō Racel rwōk na lōō Lea, cē ēn obino otio tic both Laban pī mwaka abirō nōkēnē. 31 Ī karē na Rwoth ōnēnō nī Jakob ba marō Lea, cē ōyabō ōd nyodo mērē, ēntō Racel onwongo obedo alūr. 32 Lea ōyac, ēka ōnywōlō athīn n'ēcwō, cē ēn ōcakō nyingē Reuben, nakun ēn okobo nī, "Piēn Rwoth ōnēnō can na mēga, adyer dong cwōra bino marōna." 33 Ēka ēn dōkī ōgamō ĩē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, "Piēn Rwoth owinyo nī an ba ēmara, ōmīa dōkī man thon." Cē ēn ōcakō nyingē Cimeon. 34 Kinge dōkī ēn ōgamō ĩē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, "Kobedini dong cwōra bino moko ĩ koma, piēn anywōlō nīnē awope adek." Manōn ēnē ōmīō ēcakō nyingē Lebi. 35 Ēka dōkī ōgamō ĩē, cē ōnywōlō athīn n'ēcwō, ēka okobo nī, "Man ēnē karē na an abino pakō Rwoth ĩē." Ēn ōcakō nyingē Yuda. Cē ēn ocung kono ōkō.

30 Ī karē na Racel ōnēnō nī ba dōk ētwērō nywōlō ēthīnō both Jakob, cē nyeko ōcakō makō ēn ĩ kom amīn mērē. Ēka ēn okobo both Jakob nī, "Mīa anwong ēthīnō, ka ope cē abino thōō ōkō." 2 Cē akēmō ōmakō Jakob ĩ kom Racel, ēka okobo nīnē nī, "An adōkō Obanga, n'ojuki nywōlō ēthīnō?" 3 Cē Racel ōgamō nī, "Aticna na nyakō Bila ene, bed kōdē ēk ōnywōl ēthīnō mōrō nīna, ēk an thon anwong ēthīnō na yaa kī bothe." 4 Cē Racel ōmīō atic mērē Bila both Jakob na calō dhakō mērē, ēka Jakob obedo kōdē. 5 Bila ōgamō ĩē, ēka ōnywōlō athīn n'ēcwō kī Jakob. 6 Cē Racel okobo nī, "Obanga otyeko ngōlō nīna kōp n'atīr; ēn owinyo kokona, ēka ōmīa athīn n'ēcwō." Manōn ēnē ōmīō ēn ōcakō nyingē Dan. 7 Bila atic ka Racel ōgamō ĩē dōkī, cē ōnywōlō kī Jakob athīn mē arīō n'obedo ēcwō. 8 Cē Racel okobo nī, "An abedo yelara k'amēra rwōk, ēka alōō ēn ōkō." Cē ēn ōcakō nyingē Naputali. 9 Ī karē na Lea

önənö nī ba dök êtwērö nywölö êthīnō, ɛn ɔkwanyō atic mērē na nyakō Jilpa, ɛka ɔmīō both Jakob na calō dhakō mērē. 10 Jilpa, atic ka Lea, ɔnywölö athīn n'ɛcwō kī Jakob. 11 Cē Lea okobo nī, "Gum na bër ɔmakal!" Ẽka ɛn ɔcakō nyingē Gad. 12 Jilpa, atic ka Lea, dök ɔnywölö athīn mē ariō n'ɛcwō kī Jakob. 13 Cē Lea okobo nī, "Kobedini dong an cwinya yom! Ẽka mon bino cwodona gīnī nī ngat na iē yom," cē ɛn ɔcakō nyingē Acer. 14 I karē n'ɛcōkō cem kī i pwothi, Reuben ɔcīdhō i pwodho cē onwongo mandurek ɛka okelo both aya mērē Lea. I karē na Racel obino both Lea, okobo nīnē nī, "Mīa mandurek ka wodi mörö." 15 Ẽntō Lea ɔgamō nī, "In imaō cwōra ɔkō kī botha, in iṭhamō nī kōp nōn onwongo tīdī mörö? Ẽka kobedini imītō kwanyō mandurek ka woda ɔkō thon?" Racel okobo nī, "Eyo, ɛn twērö bedo kodi tin kiwor nakaka mandurek ka wodi." 16 I karē na Jakob odwogo kī i pwodho kothyeno nōn, Lea ɔcīdhō mē romo kōdē i yoo, cē okobo nīnē nī, "Myero tin idōny i ɔda, piēn atyeko pangoni kī mandurek ka woda." Cē Jakob ɔcīdhō obedo kōdē i kiwor nōn. 17 Obanga owinyo lēga ka Lea ɛka ɔgamō iē cē ɔnywölö athīn mē abic n'obedo ɛcwō kī Jakob. 18 Cē Lea okobo nī, "Obanga dong otyeko cūlōna pī mīō aticna na nyakō both cwōra." Pī manōn ɛn ɔcakō nyingē Icaakar. 19 Lea dōkī ɔgamō iē ɛka ɔnywölö athīn mē abicēl n'obedo ɛcwō kī Jakob. 20 Cē Lea okobo nī, "Obanga dong otyeko mīōna mic na bër. Kobedini dong cwōra bino mīō wörö botha, piēn an anywölö nīnē êthīnō na cwō abicēl." Ẽn ɔcakō nyingē Jabulon. 21 Kinge karē mörö, ɛn obino ɔnywölö nyarē, cē ɔcakō nyingē Dina. 22 Cē Obanga opo i kom Racel; owinyo lēga mērē ɛka ɔyabō ɔd nyodo mērē. 23 Ẽn ɔgamō iē, cē ɔnywölö athīn n'ɛcwō, ɛka okobo nī, "Obanga ɔkwanyō lewic ɔkō kī botha." 24 Cē ɔcakō nyingē Yocepu, ɛka okobo nī, "Rwoth myero ɔmīa athīn n'ɛcwō nōkēnē." 25 Kinge na dong Racel ɔnywölö Yocepu, Jakob okobo both Laban nī, "Yee nīna ɛk acīdh dong yo lobo thurwa. 26 Mīa mon-na k'êthīnōna, na an atio bothi pīrgī, ɛk dong acak cīdhō. In ingeo tic na tēk na an atio bothi." 27 Ẽntō Laban okobo nīnē nī, "Ka in iṭnēnō nī an atye kī cwiny na bër bothi, akwai nī ibedi. An aniang ɔkō cōn nī piri ɛnē ɔmīō Rwoth ɔmīa gum." 28 Ẽn ɔmēdērē mē kobo nī, "Kob nīna wel ɔcarani, ɛka an abino cūlō gin mörö kēkēn na in iṭmītō." 29 Jakob okobo nīnē nī, "In ingeo kite na an atio tic nini ɛka kī kite na an agwōkō kī līmni kōdē. 30 Adyer līmni onwongo nōnōk i karē na an bara abino, ɛntō kobedini dong ɔmēdērē ɔdōkō na pol rwōk. Rwoth ɔmīō gum bothi i kom jami kibēc na an atīmō. Ẽntō kobedini, naka awene na an myero atīm gin mörö pī jō mē ɔda?" 31 Laban openyo nī, "In iṭmītō nī an amii ngō?" Jakob ɔgamō nī, "Kūr iṃia

gin mörö. Ẽntō ka in ibino yee mē tīmō nīna gin mörö acēl, cē an abino mēdara mē gwōkō līmni. 32 Yee nīna tin ɛk acīdh awoth i kin līmni kibēc, ɛka ayēr rom n'obedo omer onyo okomol kī i kin-gī, ɛka k'êthīnō rom na cōl gīnī kibēc, kanya acēl kī dyegi n'omer gīnī. Man bino bedo ɔcara na mēga. 33 Ẽka adwogi ka gen-na bino nen i karē mē anyim, ka in ibino mē nēnō nī an atero ɔcarana na ɔn eyere iē. Ka in ibino nwongo dyēl mörö kēkēn na ba obedo omer onyo okomol onyo rōmō mörö na kome ba cōl, manōn ebino kwanō nī gin n'ɛkwalō." 34 Cē Laban oye ɛka okobo nī, "Bër, ebino tīmō nī kōmanōn kite na in ikobo kōdē." 35 I nīnō acēl nōn, Laban obino ɔkwanyō nywogi dyegi n'omer onyo n'okomol, megi dyegi kibēc n'amer onyo n'akomol (man onwongo ɔlīnga na tar kibēc) ɛka k'êthīn rom na cōl kibēc, cē ɔmīōgī i cīng awope mērē nī ɛk ɔgwōkgī. 36 Cē ɛn obino ɔyūbō woth mē nīnō adek i kin ɛn kī Jakob, nakun Jakob odong mē mēdērē mē gwōkō līm ka Laban n'odong. 37 Cē Jakob obino otongo jang yen na thīc na mar kī kom yen adek na papath, ɛka ɔpwōcō pōkgī ɛk korgī na tar onen. 38 Cē Jakob oketho jang yen n'ɛpwōcō i kabedo kibēc na rom modho pii kī iē, ɛk obed i nyim rom ka bino gīnī modho. I karē na rom wapere ka bino gīnī modho pii, 39 gīn wapere i nyim jang yen, ɛka mīō nywölö êthīnōgī n'obedo okomol, ɛka n'omer onyo ɔlīnga. 40 Jakob opoko êthīnō rom na path, ɛntō ɔmīō rom nōkēnē kibēc okemo rom ka Laban n'okomol ɛka man acōl. Cē opoko līm mērē na path nakun ba rībō kī līm ka Laban. 41 Ka karē na megi rom na komgī tēk karēgī ɔrōmō mē kwarogī, Jakob pyelo jang yen i pii na tye ka mōl i nyimgī ɛk gin owapere na cwōk kī jang yen. 42 Ẽntō ka rom na gōrū tye ka wapere, ɛn ba pyelo jang yen kany nōn. Cē rom na gōrū bedo mē ka Laban ɛka rom na komgī tēk bedo mē ka Jakob. 43 Manōn ɔmīō Jakob ɔdōkō thwōn alōnyō na tye kī rom na pol ɛka dyegi, etic na mon ɛka etic na cwō, kīnaga ɛka kene.

31 Jakob owinyo nī awope ka Laban onwongo tye ka kobo nī, "Jakob otero jami kibēc n'onwongo apapwa tye kōdē ɛka onwongo lōnyō nī kibēc kī i kom līm k'apapwa." 2 Ẽka Jakob thon ɔnēnō nī Laban ba dōkī nēnē na bër kite n'onwongo tye kōdē cōn. 3 Cē Rwoth okobo both Jakob nī, "Dök ɔkō cen i lobo ka kwereni ɛka wedeni, cē an abino woth kodi." 4 Cē Jakob ooro dhanō mörö mē cwodo Racel ɛka Lea mē bino i bar kanya līm mērē onwongo tye iē. 5 Ẽn okobo bothgī nī, "An atye ka nēnō nī apapwu ba tye ka nēnōna na bër kite na cōn, ɛntō Obanga n'apapna wörö obedo ka gwōkōna. 6 Un ingeo nī an atio tic both apapwu kī tēkōna kibēc, 7 ɛka apapwu obedo ka bwōlōna nakun lōkō

ócarana wang apar twal. Éntö Obanga ba oyeo níně mé timó gin mörö na rac í koma. 8 Í karé kibéc ka én okobo ní, 'Leeni n'énywölö n'obedo ölinga bino bedo cülñi,' cě leeni kibéc nywölö éthinögi n'obedo ölinga; éka ka én okobo ní, 'Leeni n'énywölö n'obedo omer bino bedo cülñi,' cě leeni kibéc nywölö éthinögi n'obedo omer. 9 Manön éné kite n'Obanga ökwanyö lím k'apapwu cě ömíögi botha. 10 "Í karé mé wapere ka rom kí dyegi, an anénö kí í lekna nywogi na tye ka kwaro megí dyegi éka megí rom na komgí obedo omer éka okomol onyo ölinga. 11 Malaika k'Obanga ocwoda í wang lek ní, 'Jakob.' An agamö ní, 'An ene.' 12 Cě malaika okobo nína ní, 'Ting wangi maló éka inén ní nywogi kibéc na tye ka kwaro megí dyegi obedo omer, okomol onyo ölinga, pién an anénö gin na kibéc na Laban obedo ka timó í komi. 13 An abedo Obanga mé Betel, kanya in iwiro möö ié í wi kidi éka kanya in ikwongo kwong kódě botha. Kobedini dong yaa ökö piöpiö kí í lobo ni éka ídök cen yo lobo kanya enywoli ié." 14 Cě Racel éka Lea okobo both Jakob ní, "Wan pod etye kí gin mörö mé alea kí í öt k'apapwa? 15 Én ba bino nénöwa na calö Erok? Én ba ócadhöwa kékén, éntö ócamó thon lím n'onwongo imíö bothe pírwá. 16 Adyer lím kibéc na dong Obanga ökwanyö ökö kí both apapwa obedo méwa éka éthinöwa. Dong ítim gin na kibéc n'Obanga okobo nini." 17 Cě Jakob oketho éthinö méré éka mon méré í ngee kinaga, 18 én ökölö leeni méré mé pacö kí jami kibéc na én onwongo kí í Paddan Aram, éka ócakö cidhö mé dök cen í lobo Kanaan kanya apap méré Icaka ökwö ié. 19 Í karé na Laban onwongo öcidhö mé nyarö yer rom méré, Racel ökwälö cal obanga k'apap méré giní kí í öt. 20 Jakob thon öbwölö Laban dhanö mé Aram nakun ba okobo níně woth méré. 21 Én ölüü kí lím kibéc n'onwongo én tye kódě, éka öngölö kulo Euparate, nakun dök yo lobo n'otingere mé Gilead. 22 Kinge ninö adek, ekobo both Laban ní Jakob ölüü ökö. 23 Laban ökwanyö wede méré ölübö kí kör Jakob pí ninö abirö éka émakö én í lobo n'otingere mé Gilead. 24 Éntö í kiwor Obanga obino both Laban dhanö mé Aram í wang lek éka okobo níně ní, "Gwokiri, kür ícidh ikob gin mörö na bér onyo na rac both Jakob." 25 Jakob onwongo dong oguro kéma méré í lobo n'otingere mé Gilead í karé na Laban ómakö én. Laban éka wede méré thon oguro kémagí kany nön. 26 Cě Laban okobo both Jakob ní, "Ngö na in ítimö? In íbwöla, éka itero anyirana na calö jö n'émakögi kí í dhö lwény. 27 Pingö in ílüü alüa imüng na ba ínianga? Pingö ba ikobo nína ék amii ícidh unu kí yom cwiny nakun iwero unu wer kí bul éka adungu? 28 In thon ba imía amotho ékwaéna éka anyirana. In ítimö gin mörö mé mingö. 29 An atye kí twér mé wanöwu kibéc, éntö í kiwor n'opoth Obanga

k'apapni okobo nína ní, 'Gwokiri, kür ícidh ikob gin mörö na bér onyo na rac both Jakob.' 30 Man dong iya ökö, pién imíö dök í öt k'apapni. Éntö pingö in ikwalö obangana giní?" 31 Jakob ögamö dhö Laban ní, "An onwongo alwor, pién an athamö ní in ítwérö gamö anyirani ökö kí botha téték. 32 Éntö ka in inwongo ngat mörö na tye k'obangani giní, ngat nön ba bino kwö. Rang gin mörö kékén n'obedo megí í nyim wede onu éka íkwany ícidh kódě." Jakob ba ongeö ní Racel onwongo ökwälö cal obanga k'apap méré giní. 33 Laban ödönyö í kéma ka Jakob, í kéma ka Lea éka í kéma ka mon aríö n'obedo etic, éntö én ba onwongo gin mörö. Kinge na én odonyo yökö kí öd kéma ka Lea, én ödönyö í kéma ka Racel. 34 Éntö Racel onwongo ökwanyö cal obanga k'apap méré giní, cě okethogi í gin mé bedo í ngee kinaga éka obedo í wie. Laban örangö jami kibéc na tye í öd kéma, éntö ba onwongo gin mörö. 35 Racel okobo both apap méré ní, "Adwongna, kür akémö omaki í koma ka inénö ní ba atwérö yaa maló í nyimi, pién an atye kí two dwena." Cě Laban ömedéré kí rangö cal obanga méré giní éntö ba onwongo. 36 Akémö ómakö Jakob, cě ócakö twak kí Laban nakun kobo ní, "Ngö na rac na an atimö?" Én openyo Laban ní, "Bal ngö na an atimö na mío in itye ka lübö köra rwök? 37 Kobedini na dong in írangö í jamina kibéc, inwongo gin mörö n'obedo megí? Keth í nyim wedeni éka méga, cě imíigi öngöl köp í kin ön jö aríö. 38 "An abedo bothi pí mwaka pyer aríö. Megí rom éka megí dyegini igi ba ööny. An thon ba acamö nywogini mörö. 39 Ka lee mé thim oneko romni onyo dyegini an ba akelo bothi, an kikoma éné acülö. Éka, in ímia acülö pí lee mörö n'orwenyo, kadí bed ní ékwälö kiceng onyo kiwor. 40 Man éné kite n'onwongo an atye kódě: Ceng wanga kiceng éka koyo neka kiwor, cě ninö kwérö wanga ökö. 41 Pí mwaka pyer aríö na an abedo kódě í pacöni, an atio bothi mwaka apar angwén pí anyirani aríö, éka pí mwaka abicél pí limni. In ibedo ka lökö ócarana wang apar külü! 42 Ka Obanga k'apapna, Obanga k'Abraam éka Obanga n'apapna Icaka wörö, onwongo ba ögwöka, in onwongo ítwérö ryémöna kí cinga nono. Éntö Obanga önénö kite na an limö kí can kódě, tic na ték na an atimö, éka ocoki í kiwor n'opoth." 43 Laban okobo both Jakob ní, "Lea éka Racel obedo giní anyirana, éthinögi obedo giní ékwaéna, éka lím kibéc obedo méga. Gin na in itye ka nénö kibéc obedo méga. Éntö ngö na an atwérö timö í kom anyirana tin, onyo éthinö na gin önywölö? 44 Bin dong, ék emok cikéré, in éka an, ék obed caden í kin ön." 45 Cě Jakob ökwanyö kidi éka oketho na calö wir. 46 Én okobo both wede méré ní, "Cök unu kite mörö." Gin öcökö kite éka eurogi í athuketh, cě ocemo giní í nget athuketh. 47 Laban ócakö nyíng kabedo

nõn nĩ Jegar Caduta, ẽntõ Jakob õcakõ nyingẽ nĩ Galeed. 48 Laban okobo nĩ, "Kite n'euro ni obedo caden mẽ cikẽrẽ tin, i kin in kĩ an." Manõn ẽnẽ gin n'õmiõ ecwodo nĩ Galeed. 49 Onwongo thon ecwodo nĩ Mijpa, piẽn ẽn okobo nĩ, "Èk Rwoth õgwõk kin õn i karẽ na ngat acẽlacẽl bino bedo na bor kĩ both awodhe. 50 Ka in ibino yelo anyirana onyo ka in ibino nyõmõ mon nõkẽnẽ mẽ mẽdõ i kom anyirana, kadi bed nĩ ngat mörõ ope kod onu, myero ipo nĩ Obanga obedo caden i kin in kĩ an." 51 Cẽ Laban dõkĩ okobo both Jakob nĩ, "Athuketh mẽ kidi ni ene, ẽka an aketho wĩr ni i kin in kĩ an. 52 Athuketh ni obedo caden, ẽka wĩr ni obedo caden, na an ba abino kadhõ mẽ bino bothi mẽ wanõni, ẽka in ba ibino kadhõ athuketh mẽ kidi ni ẽka wĩr ni mẽ bino wanõna. 53 Èk Obanga k'Abraam ẽka Obanga ka Nakor, Obanga k'Apapgĩ, õngõl kõp i kin õn." Cẽ Jakob okwongo kwong kĩ nying Obanga n'apap mẽrẽ Icaka wörõ. 54 Jakob oneko lee ẽka õtyẽrõ na calõ tyẽr awanga i wi kidi, cẽ ocwodo wede mẽrẽ mẽ bino cem. Kinge na gin otyeko cem, gin õninõ i wi kidi kunõn. 55 Kodiko cõn na pĩny dong oru, Laban omotho ẽkwaẽ mẽrẽ ẽka anyira mẽrẽ kĩ nõdhõ lemgĩ, ẽka õlamõ nigĩ gum. Cẽ opokere kõdgĩ ẽka õdõk yo pacõ mẽrẽ.

32 Jakob õmẽdẽrẽ kĩ woth mẽrẽ, ẽka emalaika k'Obanga oromo kõdẽ. 2 I karẽ na Jakob õnẽnõgĩ ẽn okobo nĩ, "Man ẽnẽ kabedo k'Obanga!" Cẽ ẽn õcakõ nying kabedo nõn nĩ Makanaim. 3 Cẽ Jakob ooro ẽkwẽna anyim both õmĩn mẽrẽ Ecau na tye i lobo mẽ Ceir, lobo mẽ Edom. 4 Ẽn õcikõgĩ nĩ, "Man ẽnẽ ngõ na un icidhõ kobo both adwongna Ecau: 'Aticni Jakob okobo nĩ: An abedo both Laban ẽka an abedo bedo kunõn naka tin. 5 An atye kĩ dhok, kene, rom ẽka dyegi, etic n'obedo cwõ ẽka etic n'obedo mon. Kobedini an aoro kõp ni yo bothi adwongna, ẽk ibed kĩ cwiny na bẽr i koma.'" 6 I karẽ n'ẽkwẽna odwogo gĩni both Jakob, gin okobo nĩ, "Wan ẽcidhõ both omeru Ecau, ẽka ẽn tye ka bino kĩ jõ mia angwẽn mẽ romo kodi." 7 Lworo õmakõ Jakob rwõk, ẽka cwinye thon opodho. Ẽn opoko jõ n'onwongo tye bothe, rom kĩ dyegi, dhok, ẽka kinaga i gurup arĩõ. 8 Ẽn õthamõ nĩ, "Ka Ecau obino ẽka ocelo kabedo acẽl, cẽ mana odong twẽrõ bwõth." 9 Cẽ Jakob õlẽgõ nĩ, "Aa Obanga k'apapna Abraam, Obanga k'apapna Icaka, Aa Rwoth n'okobo nĩna nĩ, 'Dõk cen yo loboni ẽka both wedeni, cẽ an abino gwõkõni,' 10 an ba apora kĩ marni kibẽc ẽka gen-ni na in inyutho both aticni. An onwongo atye kĩ lũdha mẽ woth i karẽ na an angõlõ kulo Jordan, ẽntõ kobedini an dong atye kĩ lĩm na pol n'opokere i gurup arĩõ. 11 An alẽgõ nĩ ilara kĩ kom õmẽra Ecau, piẽn an atye kĩ lworo nĩ ẽn twẽrõ bino mẽ celona ẽka thon mon-na k'ẽthĩnõgĩ. 12

Ẽntõ in ikobo nĩ, 'An abino gwõkõni ẽka abino miõ ẽkwaeni bedo calõ kwo mẽ dhõ nam, na ba bino kwanẽrẽ.'" 13 Jakob õninõ kunõn, ẽka kĩ kom ngõ na ẽn onwongo tye kõdẽ, ẽn õyẽrõ ẽka ooro both õmĩn mẽrẽ Ecau na calõ mĩc: 14 megĩ dyegi mia arĩõ ẽka nywogi pyer arĩõ, megĩ rom mia arĩõ ẽka thwoni rom pyer arĩõ, 15 megĩ kinaga k'ẽthĩnõgĩ pyer adek, megĩ dhok pyer angwẽn ẽka thwoni apar, megĩ kene pyer arĩõ ẽka thwoni kene apar. 16 Jakob õmiõgĩ both etic mẽrẽ, nakun poko gĩni i ẽthĩpan, cẽ okobo both etic mẽrẽ nĩ, "Apẽ unu anyim nĩna ẽka kin ẽthĩpan myero obed na lalac." 17 Ẽn õcikõ atic acẽl na tẽlõ wigĩ nĩ, "Ka õmẽra Ecau oromo kodwu ẽka openyo nĩ, 'Un ibedo jõ ka nga? Icĩdhõ unu yo kwene? Leeni ka nga ene na un itye ka kõlõ?' 18 Cẽ un myero ikob nĩ, 'Obedo mẽ aticni Jakob. Ẽmiõ na calõ mĩc both adwongna Ecau, ẽka ẽn tye odong cen i ngewa.'" 19 Jakob thon õmiõ cik ni both atic mẽ arĩõ, mẽ adek, ẽka both jõ nõkẽnẽ kibẽc n'onwongo tye ka lũbõ kõr ẽthĩpan, nakun kobo nĩ, "Myero ikob unu kõp na rõm arõma both Ecau ka iromo unu kõdẽ. 20 Myero thon ikob unu nĩ, 'Aticni Jakob tye i ngewa tye ka bino.'" Piẽn ẽn õthamõ nĩ, "An abino yomo cwinye kĩ mĩc na an atye ka oro anyim. Kinge, ka an anẽnõ ẽn, cẽ onyo twẽrõ jõlõna." 21 Cẽ Jakob ooro mĩc õcidhõ anyim nĩnẽ, nakun ẽn kikome õninõ õkõ kanya onwongo ẽn tye iẽ i kiwor nõn. 22 I kiwor nõn Jakob õya malõ cẽ otero mon mẽrẽ arĩõ, etic mẽrẽ arĩõ n'obedo mon, awope mẽrẽ apar acẽl, ẽka õngõlõ i kulo Jabok yo lõka tung ca. 23 Ẽn oterogĩ ẽka õmiõgĩ õngõlõ i kulo kanya acẽl kĩ jami mẽrẽ kibẽc. 24 Jakob onwongo odong kẽnẽ. Cẽ ẽcwõ mörõ õgamẽrẽ kõdẽ naka i caa na pĩny dong cwõk ruu. 25 I karẽ n'ẽcwõ õnẽnõ nĩ ba ẽrõmõ lõnõ Jakob, ẽn otwomo wi bam Jakob ẽka õwil õkõ nakun pod gamẽrẽ kõdẽ. 26 Cẽ ẽcwõ nõn okobo nĩ, "Wẽka acĩdh õkõ, piẽn pĩny dong cwõk ruu." Ẽntõ Jakob õgamõ nĩ, "An ba abino wẽkõni icĩdhõ naka wang imĩa gum." 27 Ẽcwõ nõn openyo nĩ, "In nyingi nga?" Ẽn õgamõ nĩ, "Jakob." 28 Cẽ ẽcwõ nõn okobo nĩ, "Nyingi ba dõkĩ ebino cwodo nĩ Jakob, ẽntõ Icarael, piẽn in igamiri k'Obanga ẽka kĩ jĩi naka ilõõ." 29 Jakob okobo nĩ, "Õma kob nĩna nyingi." Ẽntõ ẽn õgamõ nĩ, "Pĩngõ ipenyõ nyinga?" Cẽ õmiõ Jakob gum kĩ kany nõn. 30 Jakob okobo nĩ, "An anẽnõ Obanga wang kĩ wang, ẽka an pod akwõ." Cẽ ẽn õcakõ nying kabedo nõn nĩ Peniel. 31 Ceng odonyo malõ n'onwongo Jakob tye ka yaa kĩ i Peniel, ẽntõ ẽn onwongo kõmõ pĩ bamẽ n'õwil. 32 Man õmiõ naka tin jõ mẽ Icarael ba camõ gĩni ler ringo bam, piẽn bam Jakob onwongo etwomo na cwõk kĩ ler.

33 Ī karē na Jakob tye ka yaa kī kany nōn, ēn otingo wangē ēka ōnēnō Ecau tye ka bino kī jōgē mia angwēn. Cē ēn ōcakō poko ēthīnō ī kin Lea, Racel ēka etic na mon ariō. **2** Ēn oketho etic na mon k'ēthīnōgī anyim, Lea k'ēthīnō mērē ōlūbō kōrgī, ēka Racel kī Yocepu odong ancec. **3** Jakob kikome ōcīdhō anyim ēka oryebere pīny wang abirō na ēn tye ka cīdhō na cwōk k'ōmīn mērē. **4** Ēntō Ecau ōrīngō mē romo kī Jakob ēka ōthūnō ngute cē ōnōdhō leme. Cē utmego ariō ōcakō gīnī koko. **5** Ī karē n'Ecau otingo wangē ēka ōnēnō mon k'ēthīnō, ēn openyo nī, "Ēthīnō ka nga ene?" Jakob ōgamō nī, "Man ēthīnō n'Obanga ōmiō both aticni pī kīca mērē." **6** Cē etic na mon k'ēthīnōgī othuno ēka oryebere gīnī pīny. **7** Cē Lea k'ēthīnō mērē obino ēka oryebere gīnī pīny. Mē ajiki Yocepu ēka Racel obino gīnī anyim cē gīn thon oryebere pīny. **8** Ecau openyo Jakob nī, "Gurup na an aromo kōdgī thērē nīngō?" Jakob ōgamō nī, "Ēk ibed kī cwiny na bē ī koma, adwongna." **9** Ēntō Ecau okobo nī, "An dong atye kī leeni na pol ōmēra. Wēk gīn na in itye kōdē obed megī." **10** Ēntō Jakob ōkwērō nakun kobo nī, "Ka in īnēnō nī an ayomo cwinyi, cē īgam mīc na an amii. Pīen adyer, ka an anēnō terinyimi, rōm nī anēnō terinyim Obanga. Pī koth cwiny na bē na in ījōla kōdē. **11** Ōma gam mīc nī na an akelo bothi, pīen Obanga onyutho kīca mērē ī koma ēka an atye kī mēga na rōma." Jakob ōmēdērē kī dīō Ecau naka oye mē gamō mīc. **12** Cē Ecau okobo nī, "Eru ewothu kanya acēl, ēka an abino tēlō yoo." **13** Ēntō Jakob okobo nīnē nī, "Adwongna ngeo nī ēthīnō pod thīthīnō, ēka an myero agwōk rom kī dhok na dōdhō ēthīnōgī. Ka īmīōgī owotho na bor rwōk kadī pī nīnō acēl, leeni kībēc bino thōō ōkō. **14** Ēk adwongna ōcīdh anyim n'atic mērē, nakun an awotho momoth n'oporo woth ka leeni n'ōtēlō yoo ēka mē k'ēthīnō, naka ka an abino thuno both adwongna ī Ceir." **15** Cē Ecau okobo nī, "Ēk awēk jō na mēga mōkō bothi." Ēntō Jakob ōgamō nī, "In kūr ītīm nī kōmanōn. Adwongna bed kī cwiny na bē ī koma, īwēk dong obed nī kōmanōn." **16** Cē ī nīnō nōn Ecau ōcakō woth mērē mē dōk cen yo Ceir. **17** Ēntō Jakob ōcīdhō yo Cukot kanya ēn ōgērō ōt īē ēka ōyūbō okul pī leeni mērē. Manōn ēnē ōmiō ecwodo kabedo nōn nī Cukot. **18** Kinge na Jakob ōya ōkō kī Paddan Aram, ēn othuno na bē ī pacō mē Cekem na tye ī Kanaan ēka obedo na cwōk kī pacō. **19** Jakob ōwīlō ngōm na ēn oguro kēma mērē tē kī both ēthīnō ka Kamor, apap ka Cekem, ī wel mē cīlīng mia acēl. **20** Kany nōn ēnē ēn ōgērō keno tyēr ēka ōcakō nyingē nī El Eloē Icarael.

34 Ī nīnō mōrō acēl Dina, nyaka Lea na ēn ōnywōlō kī Jakob, ōcīdhō mē līmō mon mē lobo nōn. **2** Ī karē na

Cekem wod ka Kamor dhanō mē Kibi, rwoth mē kabedo nōn, ōnēnō ēn cē ōmakō obedo kōdē tētēk. **3** Cwinye onwongo ōmarō Dina nyaka Jakob. Ēn ōmarō nyakō nakun twak kōdē kī mar. **4** Cekem okobo n'apap mērē Kamor nī, "Nyōm nīna nyakō nī obed dhakōna." **5** Ī karē na Jakob owinyo nī nyarē Dina ebodo kōdē tētēk, awope mērē onwongo tye gīnī kī leeni mē pacō ī thim. Jakob ōlīng alīnga ba okobo gīn mōrō naka k'awope mērē odwogo pacō. **6** Cē Kamor, apap ka Cekem, ōcīdhō mē twak kī Jakob. **7** Ī karē n'awope ka Jakob owinyo gīnī kī ī thim ngō n'ōtīmērē ī kom Dina, odwogo gīnī ōkō. Gīn onwongo ōkēcō rwōk ēka akēmō thon ōmakōgī pīen Cekem ōtīmō gīn mē lewic na ba bē ī Icarael nakun bedo kī nyaka Jakob tētēk—gīn mōrō na myero kūr ōtīmērē. **8** Ēntō Kamor okobo bothgī nī, "Woda Cekem tye kī mar gīn kī nyari. Ōma mīī ōnyōm nyari obed dhakō mērē. **9** Wēk nyom obed tye ī kinwa kodwu, mīī unu anyirawu bothwa, ēka un thon īnyōm anyirawa obed monwu. **10** Un ītwērō bedo ī kinwa, ibino bedo unu ī lobo nī kite na un īmītō. Bed unu īē, cadh unu cath īē, ēka inwong unu jami kī īē." **11** Cē Cekem okobo both apap ka Dina ēka utmego mērē nī, "Bed unu kī cwiny na bē ī koma, ēka an abino mīōwu līm kībēc na un ibino ngōlō. **12** Ngōl unu wel līm kite na un īmītō kōdē, ēka an abino mīō gīn mōrō kēkēn na un ibino penyona. Ēntō mīa unu nyakō nī ēk anyōm obed dhakōna." **13** Awope ka Jakob ōgamō gīnī kī yoo mē bwōl ī karē na gīn ōtwak kī Cekem ēka apap mērē Kamor pīen Cekem obedo k'amin-gī Dina tētēk. **14** Gīn okobo bothgī nī, "Wan ba ētwērō mīō aminwa both ēcwō na ba ēlīrō pīen bino bedo mē lewic bothwa. **15** Wan ētwērō yee pī tyēn kōp acēl: Ka un ītwērō yee mē bedo kamē wan nakun īlīrō unu cwō kībēc. **16** Cē wan ebino mīō anyirawa ēka wan ebino kwanyō anyirawu mē bedo mēwa. Wan ebino bedo ī kinwu ēk ebed wat. **17** Ēntō ka un ba ibino yee mē līrē, wan ebino kwanyō aminwa ēka ēcīdhō kōdē ōkō." **18** Kōpgī oyomo cwiny Kamor ēka wode Cekem. **19** Cekem n'onwongo obedo dhanō n'ēwōrō kī ī pacōgī ba ōgalērē mē tīmō gīn n'ekobo nīnē pīen ēn onwongo mītō Dina nyaka Jakob rwōk. **20** Cē Kamor ēka wode Cekem ōcīdhō gīnī ī dhō wangkac mē pacōgī ēka ōtwak gīnī both jō mē pacōgī nī, **21** "Jō nī tye gīnī na bē kod onu. Eru ewekugī obed ī lobo onu ēka ōcadh gīnī cath īē, pīen lobo tye na lac na rōmōgī. Onu ētwērō nyōmō anyiragī ēka gīn thon twērō nyōmō anyira onu. **22** Ēntō gīn twērō bedo kod onu na calō wat ka cwō kībēc na tye both onu oye mē līrē na calō gīn. **23** Ēntō ka onu ētīmō man, leenigī ēka kī līmgi kībēc ba twērō bedo mē onu? Gīn na myero onu ētīm ēnē mē yee, ēka gīn twērō bedo kany kod onu." **24** Cwō kībēc n'ōcōkērē ī dhō wangkac oye gīnī kōp ka Kamor ēka wode Cekem.

Cwō kibēc n'ōcōkērē gīnī ī dhō wangkac ēlīrōgī. **25** Kinge nīnō adek, n'ajemegī onwongo pod līth, awope ka Jakob ariō, Cimeon ēka Lebi, utmego ka Dina, ōkwanyō gīnī pala abadēgī cē ōcīdhō gīnī ī pacō na wegī mērē ba ngeo ēka oneko gīnī cwō kibēc. **26** Gīn oneko Kamor ēka wode kī pala abadē, ōkwanyō gīnī Dina kī ī ōt ka Cekem ēka ōcīdhō gīnī kōdē ōkō. **27** Ī karē n'awope ka Jakob nōkēnē obino gīnī kanya lyene tye iē, gīn ōyakō jami kī ī pacō piēn amin-gī onwongo ebodo kōdē tētēk. **28** Gīn otero rom kī dyegi, dhok, kene ēka jami kibēc n'onwongo tye ī pacō ēka ī pwothi. **29** Gīn otero līmgi kibēc, mon-gī kibēc, ēthīnōgī ēka jami kibēc na gīn ōyakō kī ī udigī. **30** Cē Jakob okobo both Cimeon ēka Lebi nī, "Un ikelo pēkō ī koma ēka imīa unu adōkō dhanō na rac both jō Kanaan ēka jō Perij—both jō na bedo gīnī ī lobo ni. Wel onu nōk, ēka ka gīn ōrībērē mē lwēny kōda, an ēka jō mē ōda ebino tyeko ōkō." **31** Ēntō gīn ōgamō nī, "Onwongo pore mē mīō ēn bedo k'aminwa calō ōlaya?"

35 Kinge karē mōrō, Obanga okobo both Jakob nī, "Yaa malō īcīdh yo Betel ēk ibed kunōn, ēka īgēr keno tyēr kunōn both Obanga, n'obino onen both ī karē na in itye ka ngwēc ōkō kī both omeru Ecau." **2** Cē Jakob okobo both jō mē ōdē ēka both jō kibēc n'onwongo wotho kōdē nī, "Yuu unu obanga nōkēnē gīnī na tye bothwu ōkō. Lōnyērē unu ēka īlōk unu bōngwu. **3** Kinge onu ebino yaa ēcīdhō yo Betel, kanya an abino gērō keno tyēr both Obanga, n'owinyo lēgana ī karē na an atye ī pēkō ēka n'obedo gwōkōna kī kanya an abedo ka woth iē." **4** Cē gīn ōmīō Jakob obanga nōkēnē gīnī kibēc n'onwongo gīn tye kōdē ēka gwīlū n'onwongo tye ī ithgī. Jakob oikogī ī thē yath na thwōnē na cwōk kī Cekem. **5** Cē gīn ōcakō woth, ēka lworo n'ōya kī both Obanga opodho ī kom peci kibēc na cwōk n'ōgūrōgī ēk ngat mōrō kūr ōlūb kōrgī. **6** Kinge nīnō na nōnōk, Jakob ēka jō mē ōdē kibēc othuno gīnī yo Luj (manōn, Betel) na tye ī lobo Kanaan. **7** Ēn ōgērō keno tyēr kunōn, ēka ōcakō nying kabedo nōn El Betel, piēn kany nōn ēnē Obanga onyuthere kōdē bothe ī karē na ēn tye ka lūū kī both ōmīn mērē. **8** Ī karē na gīn tye kunōn, Debora apidi ka Rebeka na dhakō n'ōgwōkō ēn ōthōō ōkō ēka eiko ēn ī thē yath na thwōnē na tye ī Betel cē ebino ēcakō nyingē Allon Bacut. **9** Kinge na Jakob odwogo kī ī Paddan Aram, Obanga dōkī onen both Jakob ēka ōmīō gum. **10** Obanga okobo bothe nī, "Nyingi obedo Jakob, ēntō in ba dōkī ebino cwodoni nī Jakob; nyingi bino bedo Icarael." Cē Obanga ōcakō nyingē Icarael. **11** Cē Obanga okobo bothe nī, "An abedo Obanga Won Twēr kibēc, nywōl ēka īnya ī wel na pol. Rok ēka jō mē rok kibēc bino yaa kī bothi, ēka rwodhi bino

bedo ī kin ēkwaēni. **12** Lobo na an amīō both Abraam ēka Icaka an thon amīō yo bothi, ēka an abino mīō lobo ni yo both ēkwaēni kī kori." **13** Cē Obanga ōya ōkō kī bothe kī ī kabedo n'onwongo ēn ōtwak kōdē iē. **14** Jakob oketho kidi n'obedo wīr ī kabedo kanya Obanga onwongo ōtwak kōdē iē. Ēn ōōnyō mīc amadha iē, ēka ōōnyō thon mōō iē. **15** Jakob ōcakō nying kabedo n'Obanga onwongo ōtwak kōdē iē nī Betel. **16** Kinge manōn, Jakob kī jō mē ōdē ōya gīnī ōkō kī ī Betel. Ī karē na gīn pod tye na bobor kī ī Eparat, rem mē nywōl ōgōō Racel ēka rem mērē onwongo tēk. **17** Ī karē na ēn tye kī rem nywōl na tēk, acōl mon okobo bothe nī, "Kūr ibed kī lworo, piēn in īnywōlō awobi nōkēnē." **18** Ēntō Racel onwongo cwōk thōō, ēka na bara ōthōō, ēn ōcakō nyingē Ben Oni. Ēntō Jakob ōcakō nyingē nī Benjamin. **19** Cē Racel ōthōō ēka eiko ī yoo n'onwongo etye ka cīdhō yo Eparat (manōn, Bethel). **20** Jakob oketho kidi ī wi lyēl ka Racel, ēka kidi nōn pod tye kany nōn naka ī nīnō ni. **21** Jakob, n'ecwodo thon nī Icarael, ōmēdērē kī woth mērē ēka oguro kēma mērē yo nge Migdal Eder. **22** Ī karē na Jakob tye ī lobo nōn, Reuben obedo kī Bila n'obedo dhakō k'apap mērē nōkēnē, ēka Jakob owinyo kōp nōn. Jakob onwongo tye k'awope apar ariō: **23** Awope ka Lea onwongo obedo: Reuben, athīn kaō ka Jakob, Cimeon, Lebi, Yuda, Icakar ēka Jabulon. **24** Awope ka Racel onwongo obedo: Yocepu ēka Benjamin. **25** Awope ka Bila atic ka Racel onwongo obedo: Dan ēka Naputali. **26** Awope ka Jilpa atic ka Lea onwongo obedo: Gad ēka Acer. Man onwongo obedo awope ka Jakob n'ēnywōlōgī kī ī Paddan Aram. **27** Jakob obino odwogo both apap mērē Icaka n'onwongo tye ī Mamre, na cwōk kī Kiriāt Arba (manōn, Kebron), kanya Abraam ēka Icaka onwongo obedo gīnī iē. **28** Icaka obedo ī wi lobo pī mwaka 180. **29** Cē ōthōō na mwaka mērē dong dit, na dong otengo rwōk cē eiko ēn kanya acēl kī kwere mērē. Awope mērē Ecau ēka Jakob oiko ēn.

36 Man ēnē ēkwaē k'Ecau (ecwodo thon nī Edom). **2** Ecau ōnyōmō mon mērē kī both jō Kanaan: Ada nyaka Elon n'obedo dhanō mē Kit, ēka Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon dhanō mē Kibi— **3** ēn thon ōnyōmō Bacemat nyaka Icamael ēka amin Nebayot. **4** Ada ōnywōlō n'Ecau Elipaji, Bacemat ōnywōlō Reuel, **5** ēka Okolibama ōnywōlō Jeuc, Jalam ēka Kora. Man awope k'Ecau n'ēnywōlōgī kī ī lobo Kanaan. **6** Ecau otero mon mērē, ēthīnō awope ēka anyira, jō kibēc mē ōdē, leeni mērē, ēka jami kibēc na ēn onwongo kī ī lobo Kanaan, cē ōcīdhō kōdē ī lobo nōkēnē kī both ōmīn mērē Jakob. **7** Piēn jamigī onwongo pol rwōk na gīn ba rōmō bedo kanya acēl; lobo n'onwongo gīn bedo iē

onwongo ba römögi piën leenigi onwongo pol. 8 Cê Ecau (manön, Edom) öcïdhö obedo i Ceir i lobo n'otingere malö. 9 Man ënë ëkwaë k'Ecau, kwarö ka jö Edom na bedo gini i lobo n'otingere më Ceir. 10 Man ënë nyíng awope k'Ecau: Elipaji, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada, ëka Reuel, wod ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 11 Awope ka Elipaji onwongo obedo: Teman, Omar, Jepo, Gatam ëka Kenaj. 12 Wod k'Ecau n'ecwodo ni Elipaji, onwongo thon tye ki dhakö nökenë n'ecwodo ni Timna n'önywölö ninë Amalek. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Ada. 13 Awope ka Reuel onwongo obedo: Nakat, Jera, Camma ëka Mija. Man onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 14 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama nyaka Ana akwar Jibeon, na ën önywölö n'Ecau ënë: Jeuc, Jalam ëka Kora. 15 Man ënë ëkwaë k'Ecau n'obino ödökö gini rwothi: Awope k'Elipaji n'obedo kaö k'Ecau: rwoth Teman, rwoth Omar, rwoth Jepo, rwoth Kenaj, 16 rwoth Kora, rwoth Gatam ëka rwoth Amalek. Man onwongo obedo rwothi n'öya ki both Elipaji ki i lobo Edom; gin onwongo obedo ëkwaë ka Ada. 17 Man ënë awope ka Reuel wod k'Ecau: rwoth Nakat, rwoth Jera, rwoth Camma ëka rwoth Mija. Man ënë onwongo obedo rwothi n'öya ki both Reuel ki i lobo më Edom. Gin onwongo obedo ëkwaë ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Bacemat. 18 Awope ka dhakö k'Ecau n'ecwodo ni Okolibama: rwoth Jeuc, rwoth Jalam ëka rwoth Kora. Man ënë onwongo obedo rwothi n'öya ki both dhakö k'Ecau Okolibama nyaka Ana. 19 Man ënë onwongo obedo awope k'Ecau (manön, Edom) ëka man ënë onwongo obedo rwothigi. 20 Man ënë onwongo obedo awope ka Ceir dhanö më Kori, n'onwongo bedo gini i lobo nön: Lotan, Cobal, Jibeon, Ana, 21 Dicon, Ejer ëka Dican. Man ënë onwongo obedo rwothi ka jö Kori, ëkwaë ka Ceir më lobo Edom. 22 Awope ka Lotan onwongo obedo: Kori ëka Emam. Timna onwongo obedo amin Lotan. 23 Man ënë onwongo obedo awope ka Cobal: Alban, Manaat, Ebal, Cepo ëka Onam. 24 Man ënë onwongo awope ka Jibeon: Aia ëka Ana. Man Ana n'obino onwongo pii na lyeth ki i thim i karë na ën tye ka kwaö kene k'apap mëre Jibeon. 25 Man ënë onwongo ëthiño ka Ana: Dicon ëka Okolibama nyaka Ana. 26 Man ënë onwongo obedo awope ka Dicon: Kemdan, Eciban, Itran ëka Keran. 27 Man ënë onwongo obedo awope ka Ejer: Bilan, Jaaban ëka Akan. 28 Man ënë onwongo obedo awope ka Dican: Uj ëka Aran. 29 Man ënë onwongo obedo rwothi ka jö Kori: rwoth Lotan, rwoth Cobal, rwoth Jibeon, rwoth Ana, 30 rwoth Dicon, rwoth Ejer, ëka rwoth Dican. Man ënë onwongo obedo rwothi ka jö Kori, na lübërë ki kite na kakagi tye ködë i lobo Ceir. 31 Man ënë

rwothi n'ölöö gini löc i lobo më Edom na bara rwoth mörö më Icarael ölöö löc. 32 Bela wod ka Beor obino ödökö rwoth më Edom. Pacö mëre ebino ëcakö nyíngë Dinkaba. 33 I karë na Bela öthöö, Jobab wod ka Jera n'öya ki i Bojra oleo ka tyënë na calö rwoth. 34 I karë na Jobab öthöö, Kucam n'öya ki i lobo ka jö Teman oleo ka tyënë na calö rwoth. 35 I karë na Kucam öthöö, Kadad wod ka Bedad, n'ölöö Midian i lobo më Moab, obino oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mëre ebino ëcakö nyíngë Abit. 36 I karë na Kadad öthöö, Camla n'öya ki i Macireka oleo ka tyënë na calö rwoth. 37 I karë na Camla öthöö, Caul n'öya ki i Rekobot na tye i dhö kulo më Euparate oleo ka tyënë na calö rwoth. 38 I karë na Caul öthöö, Baal Kanan wod ka Akbor oleo ka tyënë na calö rwoth. 39 I karë na Baal Kanan wod ka Akbor öthöö, Kadad oleo ka tyënë na calö rwoth. Pacö mëre ebino ëcakö nyíngë Pau, ëka nyíng dhakö mëre onwongo ecwodo ni Meketabel nyaka Matred, nyaka Mejaab. 40 Man ënë rwothi n'öya ki both Ecau, ki nyíng-gi, na lübërë ki kakagi ëka lobogi: rwoth Timna, rwoth Alba, rwoth Jetet, 41 rwoth Okolibama, rwoth Ela, rwoth Pinon, 42 rwoth Kenaj, rwoth Teman, rwoth Mibjar, 43 rwoth Magdiel ëka rwoth Iram. Man ënë onwongo obedo rwothi më Edom, na lübërë ki kite na gin obedo ködë i lobo n'obedo mëgi. Man ënë Ecau akwar jö Edom.

37 Jakob obedo i lobo Kanaan, kanya onwongo yam apap mëre obedo ië. 2 Man ënë köp më thëkwarö më öt ka Jakob. I karë na Yocepu dong othuno mwaka apar abirö, ën onwongo kwaö rom ëka dyegi kanya acël ki utmego mëre, awope ka Bila ëka më Jilpa, n'obedo gini mon k'apap mëre Jakob. Ën okelo köp na rac i kom utmego mëre both apap mëre. 3 Jakob onwongo marö Yocepu rwök na löö awope mëre nökenë piën ënywölö ën i karë na ën dong otii. Ën öyübö ninë böngü na bor na badë boco. 4 I karë na utmego mëre önenö ni apapgi marö Yocepu rwök löögi ökö, gin öcakö dagö ën ëka onwongo ba dökí ëtwak ködë ki yom cwiny. 5 I kiwor mörö acël Yocepu oleko lek cë okobo both utmego mëre, gin ömëdërë ki dagö ën rwök. 6 Ën okobo nigí ni, "Winy unu lek na an aleko: 7 Aleko ni onu onwongo etye ka ridhö kal ki i pwodho, cë kal na an atweo öya malö ocung atir, ëka kal na un itweo obino ögürö mëga dyere cë oryebere gini piny i nyim mëga." 8 Utmego mëre öcakö gamö ninë ni, "In ithamö ni ibino lööwa? In ibino lööwa adyer?" Cë utmego mëre öcakö mëdërë gini amëda më dagö ën rwök pi lek mëre nön ëka pi köp na ën ötwakö. 9 Cë Yocepu dökí oleko lek nökenë, ëka okobo both utmego mëre ni, "Winy unu, aleko lek nökenë dökí ni ceng, dwe ëka cër apar acël oryebere gini piny i nyima." 10 I karë na ën okobo lek mëre nön both apap mëre ëka utmego mëre,

apap mërë ocoko ën nakun kobo nĩ, “Koth lek ngö na in ileko nön? In ïthamö nĩ ayani, an ëka utmegoni adyer ebino ryebere piny i nyimi?” **11** Adinga öcakö makö utmego mërë rwök i kome, ëntö apap mërë ökanö köp nön kibëc i cwinye. **12** Ì ninö mörö acël, utmego ka Yocepu öcïdhö ginĩ kwaö rom ëka dyegi k’apapgĩ na cwök kĩ Cekem, **13** Icarael okobo both Yocepu nĩ, “Utmegoni öcïdhö ginĩ yo kukwath na cwök kĩ Cekem. Bin ëk aori bothgĩ.” Ën ögamö nĩ, “An enene.” **14** Apap mërë okobo ninë nĩ, “Cïdh ïnën ka utmegoni ëka rom kĩ dyegi tye ginĩ na bër ëk idwogi ikob nina.” Ën ooro Yocepu më yaa kĩ i ora më Kebron. Ì karë na Yocepu othuno i Cekem, **15** ëcwö mörö onwongo ën tye ka lath i dye bar, cë openyo Yocepu nĩ, “Ngö na in ïrangö?” **16** Ën ögamö nĩ, “An arangö utmegona. In ïrömö kobo nina kanya gin kwaö kwath ië?” **17** Ëcwö nön ögamö ninë nĩ, “Gin dong öya ökö kĩ kany. An awinyo ka gin kobo nĩ, ‘Eru ëcïdh unu yo Dotan.’” Yocepu öcakö lübö körgi cë onwongogĩ na cwök kĩ Dotan. **18** Ëntö i karë na utmego mërë önenö ën kĩ kanya bobor, gin öcakö yübö köp më neko ën ökö. **19** Cë ötwak i kin-gĩ kën-gĩ nĩ, “Won lek ëca tye ka bino! **20** Bin unu enek ën ökö ëk ebol i bur mörö acël kany, ëk ekob nĩ lee mörö na ger ënë omwodo. Cë dong ebino nënë kite na lek mërë ginĩ bino cobere ködë.” **21** Ì karë na Reuben owinyo köp nĩ, ën ötëmö më larö Yocepu ökö kĩ i cing-gĩ nakun kobo nĩgĩ nĩ, “Eru kür enek ën. **22** Kür ïöny unu remo mörö. Eru ebol ën i bur mörö kany i thim, ëntö kür eketh cing onu i kome.” Reuben okobo köp nĩ piën ën onwongo öyübërë më kwanyö ën ökö kĩ öd bur ëk ëdwök ën cen both apap mërë. **23** Ì karë na Yocepu othuno both utmego mërë, gin ögönyö böngü mërë na ën oruko n’onwongo bor ëka badë onwongo boco. **24** Gin ömakö ën cë obolo ginĩ i bur. Ì bur onwongo tye nono, pii onwongo ope ië. **25** Cë gin öcakö bedo piny më cem, i karë na gin önenö gurup ka jö Icaimael n’öya ginĩ kĩ i Gilead. Kinagagĩ onwongo öyëö odok, möö na kur ëka müra nakun tye ka cïdhö ginĩ yo Ejip. **26** Yuda öcakö kobo both utmego mërë nĩ, “Ngö na onu ebino nwongo ka eneko ömin onu ëka ëmüngö thöö mërë ökö? **27** Bin, ëk ëcadh unu ën ökö both jö Icaimael, ëk kür eketh cing onu i kome, piën ën obedo ömin onu, kom onu kikokome.” Utmego mërë oyeo. **28** Cë i karë n’ëcadh wil më Midian owok ginĩ na cwök, utmego mërë öywaö Yocepu ökö kĩ öd bur ëka öcadhö ginĩ ën ökö both jö Icaimael pĩ cëkël më ryal pyer ariö cë jö më Icaimael otero Yocepu naka yo Ejip. **29** Ì karë na Reuben odwogo cen i bur ëka onwongo Yocepu ope ië, ën öyëcö böng mërë ökö kĩ i kome pĩ cwer cwiny. **30** Ën ödök cen both utmego mërë ëka okobo nĩ, “Awobi ni ope kunön! Ngö na an abino timö kobedini?” **31** Cë gin ökwanyö böngü ka Yocepu ëka öngënö

ginĩ kĩ remo ka dyël na gin oneko. **32** Otero ginĩ both apapgĩ ëka okobo ginĩ nĩ, “Wan enwongo böngü ni. Nën ka obedo böngü ka wodi onyo pe.” **33** Ì karë na ën önenö, okobo nĩ, “Man böngü k’athina kikokome. Lee na ger omwodo ën. Adyer lee ökïdhö Yocepu na thithinö.” **34** Cë Jakob öcakö yëcö böng mërë ökö kĩ i kome ëka otweo böng cöla i pyërë, cë okoko wode pĩ karë na lac. **35** Awope ëka anyira mërë kibëc obino ginĩ më kweo cwinye, ëntö ën ökwërö ökö nĩ kür ekwe cwinye. Nakun kobo nĩ, “Pe, ba obedo nĩ kömanön. An abino lübö körr athina kĩ koko naka thon i bur.” Apap mërë obedo koko ën kömanön. (Sheol h7585) **36** Jö Midian otero ginĩ Yocepu yo Ejip ëka öcadhö ginĩ ën both Potipa n’obedo adit etic ka Parao nakun ën ënë löö acikari kibëc na kürö piny.

38 Ì karë nön, Yuda öya ökö kĩ both utmego mërë ëka öcïdhö më bedo both ëcwö mörö më Adulam na nyingë Kira. **2** Kĩ kunön, Yuda önenö nyaka Cua dhanö më Kanaan, cë önyömö ëka obedo ködë. **3** Dhakö nön obino öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyingë Er. **4** Ën döki öyac ëka önywölö wode cë öcakö nyingë Onan. **5** Ën obino öyac döki ëka önywölö wode nökenë cë öcakö nyingë Cela. Gin onwongo bedo i Kejib i karë na ën nywölö Cela. **6** Yuda obino onwongo dhakö na nyingë Tamar, cë önyömö nĩ kaö mërë Er. **7** Ëntö Er kaö ka Yuda, kwö mërë onwongo rac kĩ i wang Rwoth, cë Rwoth obino oneko ën ökö. **8** Cë Yuda okobo both Onan ömin Er nĩ, “Cïdh iter dhakö k’omeru ëka icob ticni na calö ömin cwörë, ëk ïnywöl ëthinö ka wi omeru.” **9** Ëntö Onan ongeö nĩ ëthinö ba bino bedo mëgë, cë i karë na ën bedo kĩ dhakö k’ömin mërë, ën wëkö remo mërë öny ökö piny më jükö ëk kür ënywöl ëthinö ka wi ömin mërë. **10** Gin na ën ötimö onwongo rac kĩ i wang Rwoth, cë ömiö Rwoth oneko ën ökö thon. **11** Ì karë na ën dong öthöö, Yuda okobo both Tamar, dhakö ka wode nĩ, “Cïdh ibed i öt k’apapni na calö dhakö na cwörë öthöö naka ka woda Cela ödöngö.” Ën okobo nĩ kömanön piën ën onwongo tye kĩ Iworo nĩ Cela thon bino thöö ökö kamë utmego mërë. Cë Tamar ödök yo pacögĩ më bedo i öt k’apap mërë. **12** Kinge karë mörö, dhakö ka Yuda n’obedo nyaka Cua öthöö. Ì karë na Yuda otyeko ninö më kumo pĩ dhakö mërë ëka cwinye dong okwe, ën öcakö yaa më cïdhö yo Timna both cwö mörö n’onwongo nyarö yer rom mërë. Ën owotho kanya acël k’okone mërë Kira dhanö më Adulam. **13** Cë ekobo both Tamar nĩ, “Kwaröni tye ka cïdhö yo Timna më nyarö yer rom mërë.” **14** Tamar ögönyö böng mërë më cöla ökö, oumo wangë k’atam ëk ömiö kür enge ën, ëka öcïdhö obedo piny i nget dhö wangkac na cïdhö yo Enaim, na tye i yoo na cïdhö yo Timna. Piën ën ongeö nĩ Cela dong ödöngö ökö ëntö ba

emiö ölakö en calö dhakö mërë. 15 Ī karë na Yuda önönö en ĩ nget yoo, en öthamö nĩ ködë obedo ölaya mörö, piën onwongo oumo wangë ökö kĩ böngü. 16 Yuda ba ongeo nĩ dhakö ka wode önön cë öcidhö bothe ĩ nget yoo ëka okobo ninë nĩ, "Wëk abed kodi." Tamar openyo en nĩ, "Ngö na in ibino miöna ka an abedo kodi?" 17 Yuda ögamö nĩ, "An abino oro nini athin dyël kĩ ĩ kin dyegina." Tamar döki openyo en nĩ, "Ngö na in ibino jengo pĩ tutunu naka ka ioro athin dyël?" 18 Yuda ögamö nĩ, "Ngö na in imitö nĩ ajeng nini?" En ögamö nĩ, "Mia agith na nyingi tye ië kĩ thöl mërë, ëka lüth na in imakö ĩ cingi." Yuda ömiögi bothe cë en obedo ködë ëka Tamar öyac ökö ködë. 19 Kinge manön, Tamar ödök cen pacö, ökwanyö böng nön ökö kĩ ĩ kome, ëka öcakö ruko böng cöla më dha thöä. 20 Yuda öcidhö ëka ooro okone mërë Kira dhanö më Adulam k'athin dyël, ëk okel cë ögam jami mërë na en ejengo both dhakö, ëntö Kira ba obino onwongo en. 21 Cë en openyo cwö mörö n'onwongo bedo ginĩ kany nön nĩ, "An atwëro nwongo ölaya mörö n'onwongo bedo ĩ nget yoo na cidhö yo Enaim kwene?" Gin ögamö nĩ, "Ölaya mörö ope na bedo kany." 22 En ödök cen both Yuda ëka okobo nĩ, "An ba anwongo en, ëka cwö na bedo kany nön okobo nina nĩ, 'Ölaya mörö ope kany.'" 23 Cë Yuda okobo nĩ, "Ëk en dong ögwök ngö na en tye ködë, onyo onu ebino dökö gin më anyëra. Ka kömanön, an aoro ninë athin dyël ëntö ba inwongo en." 24 Kinge dwethe adek, ekobo both Yuda nĩ, "Cii wodi Tamar obedo tic calö ölaya, ëka öyac ökö." Yuda ömiö twëro nĩ, "Kel unu en yökö ëka iwang unu en naka ĩ thööl!" 25 Ëntö ĩ caa n'etye ka kelo en yökö, en ooro köp both kwarö mërë Yuda nĩ, "An ayac k'ëcwö won jami ni. Nën ka irömö ngeo won agith, thöl ëka lüth nĩ?" 26 Yuda ongeo ëka okobo nĩ, "En obedo dhanö na kite atir na löa ökö, piën an ba amiö woda Cela më nyömö en." Kinge manön, Yuda ba döki obedo ködë. 27 Ī karë na ninö më nywöl ka Tamar örömö, ebino enwongo nĩ en bino nywölö rudi. 28 Ī caa na en tye ka nywöl, athin acël okelo cingë yökö, cë acöl mon ökwanyö thöl na kwar cë otweo ĩ ngut cing athin ëka okobo nĩ, "Man ënë öcakö bino." 29 Ëntö ĩ caa na en ödwökö cingë ökö, ömin mërë odonyo ëka dhakö na cölö Tamar okobo nĩ, "Man ënë kite na in idonyo ködë yökö!" Ëka ëcakö nyingë Perej. 30 Cë ömin mërë dong ënywölö kĩ ĩ nge na thöl na kwar tye ĩ ngut cingë, cë ëcakö nyingë nĩ Jera.

39 Ī karë n'etero Yocepu yo Ejip, Potipa, dhanö më Ejip n'onwongo obedo adit etic ka Parao na löö wi acikari na kürö piny, öwilö Yocepu kĩ both jö Icimael n'otero en kunön. 2 Rwoth onwongo tye kĩ Yocepu ëka ömiö jami kibëc na en timö wotho na bër. En onwongo bedo ĩ öt k'adwong

mërë n'obedo dhanö më Ejip. 3 Ī karë n'adwong mërë önönö nĩ Rwoth tye kĩ Yocepu, ëka Rwoth ömiö jami kibëc na en timö wotho na bër, 4 en obedo kĩ cwiny na bër rwök ĩ kom Yocepu nakun ketho en më bedo atic mërë, ëka ömiö en më löönö ödë ëka jami kibëc na en tye ködë. 5 Cakërë ĩ karë na en oketho Yocepu më löönö ödë ëka jami kibëc na en tye ködë, Rwoth ömiö gum ĩ öt ka Potipa pĩ Yocepu. Gum ka Rwoth onwongo tye ĩ kom jami kibëc na Potipa onwongo ut ködë, kĩ ĩ öt ëka kĩ ĩ pwothi thon. 6 Manön ömiö Potipa öwëkö jami mërë kibëc na en tye ködë ĩ thë twëro ka Yocepu. Bedo ka Yocepu ĩ ödë ömiö en ba döki parö gin mörö kékën na path kĩ cem na en camö. Yocepu onwongo ödöngö na bër ëka leng rwök. 7 Kinge karë mörö, dhakö k'adwong mërë önirö Yocepu cë okobo ninë nĩ, "Bin ibed köda!" 8 Ëntö Yocepu ökwëro ökö nakun kobo nĩ, "Nën, bedona kany ömiö adwongna ba döki parö pĩ gin mörö kékën na tye ĩ ödë, ëka thon en dong ogena kĩ jami mërë kibëc na en tye ködë. 9 Ngat mörö ope na dit kĩ ĩ öt ni na löa. Adwongna ömia twëro ĩ kom jami kibëc na en tye ködë na path kĩ in kékën, piën in ibedo dhakö mërë. An döki arömö timö thwön gin na rac köman ëka abalö ĩ nyim Obanga?" 10 Kono kadĩ dhakö nön obedo ka diö en ninö kĩ ninö, Yocepu obino ökwëro cidhö ködë ökö ĩ wi ka buto ëka thon më bedo ködë kanya acël. 11 Ī ninö mörö acël, n'etic më öt kibëc onwongo ope ginĩ ĩ öt, Yocepu öcidhö ĩ öt më tio tic mërë. 12 Cë dhakö ka Potipa ömakö böngü mërë nakun kobo nĩ, "Bin ibed köda!" Ëntö Yocepu ömwömerë yökö nakun wëkö böngü mërë dong ĩ cingë. 13 Ī caa na en önönö nĩ Yocepu ömwömerë yökö nakun wëkö böngü mërë dong ĩ cingë, 14 en ocwodo etic na tio ĩ ödë ëka okobo nigi nĩ, "Nën cwöra okelo dhanö më lburu kany më nywarö onu! En odonyo ĩ öt kany më bedo köda tètëk, ëntö an aredo rwök. 15 Cë na en owinyo nĩ an aredo rwök, en ömwömerë yökö nakun wëkö böngü mërë botha." 16 En ögwökö böngü ka Yocepu bothe naka adwong mërë obino pacö. 17 Cë en okobo gin n'ötümërë nön both cwörë nĩ, "Opii më lburu na in ikelo kany obino ĩ öda ëka ötëmö më nywaröna. 18 Ëntö ĩ caa na an aredo rwök, en ömwömerë yökö ëka öwëkö böngü mërë botha." 19 Ī karë n'adwong ka Yocepu owinyo ngö na dhakö mërë okobo ninë, nakun kobo nĩ, "Man ënë kite n'opiini ötima ködë," en öngö rwök. 20 Cë ömakö Yocepu otero ĩ buc kanya etweo emabuc ka rwoth ië. Ëntö ĩ karë na Yocepu tye ĩ buc kunön, 21 Rwoth onwongo tye ködë, onyutho kica mërë bothe ëka ömiö en obedo kĩ cwiny na bër ĩ nyim ngat na löö buc. 22 Ngat na löö buc oketho Yocepu më bedo adit na löö emabuc kibëc ëka kĩ jami kibëc n'ëtümö ĩ buc. 23 Ngat na löö buc onwongo ba döki parö pĩ gin mörö

kékén na tye i the gwök ka Yocepu, piën Rwoth onwongo tye ki Yocepu éka ömiö jami kibéc na én timö wotho na bér.

40 Kinge karé mörö, adit na löö poko köngö öläk éka adit na löö tede ogati ka rwoth mé Ejip ötimö giní bal both adwong-gí n'obedo rwoth mé Ejip. 2 Parao onwongo öngö i kom edite tic méré ariö, adit na löö poko köngö öläk, éka adit na löö tede ogati, 3 cé oterogí i buc i öt k'adit na kürö piny, kanya Yocepu onwongo etweo ië. 4 Adit na löö acikari na kürö piny ömiögi both Yocepu cé én ögwökögi. Kinge na gin dong obedo i buc pi karé mörö, 5 ngat acélacél—adit na löö poko köngö öläk éka adit na löö tede ogati ka rwoth mé Ejip n'onwongo etweogi i buc—oleko lek méré i kiwor acél nön, nakun kör lek ka ngat acélacél path. 6 I karé na Yocepu obino bothgi kodiko méré, én önénögi na cwinygi ba yom. 7 Cé én openyo edite tic ka Parao n'onwongo etweogi i buc kóde i öt k'adwong méré ni, "Píngö cwinywu tin ba yom?" 8 Gin ögamö ni, "Wan kibéc tin eleko lek, éntö ngat mörö ope na römö gönyö niwa thérë." Yocepu okobo nigí ni, "Pathí Obanga éné gönyö kör lek? Kob niina unu lekwu." 9 Adit na löö poko köngö öläk öcakö kobo lek méré both Yocepu nakun kobo ni, "I lekna, an anénö yath öläk i nyima, 10 éka i kom yath onwongo tye ië jangé adek, cücüth na pod odhugo mé cakö thuro, cé önyakö nyige éka öcök ökö. 11 Okopo ka Parao onwongo tye i cinga, cé apüdö nyig öläk éka abiö i okopo ka Parao cé amiö i cingé." 12 Yocepu okobo niné ni, "Lek nonu ene, jang öläk adek nyutho ninö adek. 13 I kin ninö adek, Parao bino gönyöni éka bino dwököni i dhö ticni cé in ibino miö én okopo i cingé, kite na yam itimö kóde cön i karé na in ibedo adit na löö poko köngö öläk méré. 14 Éntö myero ipo píra ka jami kibéc bino woth na bér kodi, akwai ni in thon itim niina kica éka itham píra, ék ikob both Parao köp i koma ék én thon ögönya ökö ki i öd buc ni. 15 Piën an ékwa akwala tèték ki both jö lburu éka thon etwea i buc kany nono na ba abalö gin mörö." 16 I caa n'adit na löö tede ogati önénö ni égönyö lek k'awodhe na bér, én thon okobo both Yocepu mëgé ni, "An thon aleko lek ni onwongo adoko aditi adek mé ogati i wia. 17 I adita na malö onwongo tye ië kwa ogati na papath pi Parao, éntö winy onwongo tye ka camö ogati ki i adita na an ayëö i wia." 18 Yocepu ögamö ni, "Lekni nön thérë ene: Aditi adek nyutho ninö adek thon. 19 I kin ninö adek Parao bino gönyöni ökö éka nguno nguti cé ngabö komi i wi yath éka winy bino camö ringo komi ökö." 20 I ninö mé adek onwongo obedo ninö na yam énywölö Parao ië, éka én öyübö karama pi edite méré kibéc. Én öcakö kelo adit na löö poko köngö öläk éka adit na löö tede ogati i nyim edite méré. 21 Én ödwoökö adit na löö poko

köngö öläk i tic méré, ék én döki ömédéré ki miö okopo i cing Parao, 22 éntö én öngabö adit na löö tede ogati kite na Yocepu ögönyö ki lek méré. 23 Adit na löö poko köngö öläk ba döki opo pi Yocepu; wie obino owil ökö i kome.

41 Kinge mwaka ariö, Parao rwoth mé Ejip oleko lek ni én onwongo ecung i lak kulo mé Nail. 2 Cé dhok abirö n'oluk éka n'öcwëë odonyo giní yökö ki i kulo éka öcakö giní camö lum. 3 Cé dhok abirö nökené n'ölübö körgi odonyo ki i kulo mé Nail na komgi rarac éka omogere obino ocung giní i nget dhok n'onwongo tye i lak kulo. 4 Cé dhok n'onwongo rarac éka omogere öcamö dhok abirö n'oluk éka n'öcwëë ökö. Cé Parao öcakö coo ökö ki i wang ninö. 5 Én döki öninö cé oleko lek mé ariö méré. Oleko ni énenö wi kal abirö na komgi yot éka bér, öcök nakun tye ka döngö i kom tyén kal acél. 6 Kinge manön, wi kal abirö nökené n'oner ödöngö na rarac éka yamö na lyeth mé oro onerogí ökö. 7 Cé wi kal abirö na rarac öcakö mwönyö wi kal na bécö ökö. Parao ocoo ki i wang ninö cé onwongo ni eleko lek döki. 8 Kodiko na piny dong oru, cwinye onwongo ba yom, cé ömiö én ooro köp mé cwodo ajwogi éka éryékö kibéc mé Ejip. Parao öcakö kobo nigí lek méré, éntö ngat mörö ope n'onwongo twërö gönyö niné lek nön. 9 Cé adit na löö poko köngö öläk okobo both Parao ni, "An tin dong apo i kom balna. 10 I karé n'onwongo Parao cwinye öwang i kom etic méré, cé otweowa k'adit na löö tede ogati i öt k'adwong na löö kürö piny. 11 Cé i ninö mörö acél wan kibéc ebino eleko lek i kiwor acél, éka lek acélacél onwongo tyén köp méré papath. 12 Awobi mörö mé lburu onwongo tye kódwä i buc. Én onwongo obedo atic k'adit na kürö piny. Wan ebino ekobo niné lekwa éka én obino ögönyö niwa, nakun gönyö lek ka ngat acélacél n'opore ki lek méré. 13 Éka kite na én ögönyö ki lekwa, obino ocobere kömanön. An ebino ödwoöka i dhö ticna, éka adit na löö tede ogati ebino éngabö kome i wi yath." 14 Parao öcakö oro mé cwodo Yocepu, cé ekelo én piöpö ki i buc. Émiö ölyélö wie, öläkö böng méré éka obino i nyim Parao. 15 Parao okobo both Yocepu ni, "An aleko lek éka ngat mörö ope na twërö gönyö tyén köp méré. Éntö an awinyo köp i komi ni in ka iwinyo lek itwërö gönyö tyén köp méré." 16 Yocepu ögamö dhö Parao ni, "Pathí an, éntö Obanga bino miö Parao agam na yomo cwinye." 17 Cé Parao okobo both Yocepu ni, "I lekna, an onwongo acung i lak kulo mé Nail, 18 éka dhok abirö n'öcwëë na komgi oluk odonyo ki i kulo éka öcakö giní camö lum. 19 Ki körgi, dhok abirö nökené döki odonyo ki i kulo na komgi rarac, éka n'omogere rwök. Koth dhok na rarac nön anaka yam bara anénö i lobo mé Ejip. 20 Dhok n'onwongo omogere na

komgĩ rarac, ɔcakɔ camɔ dhok abirɔ n'ɔcakɔ donyo n'ɔcwɛɛ na komgĩ oluk. 21 Ɖntɔ kadi kinge na gĩn dong ɔcamɔ dhok n'ɔcwɛɛ nɔn, gin mɔrɔ ope na nyutho nĩ gĩn ɔcamɔ dhok n'ɔcwɛɛ nɔn ɔkɔ, piɛn onwongo gin pod omogere ɛka komgĩ rarac calɔ kite n'onwongo gin tye kɔdɛ cɔn. Na dong atyeko lek nɔn, cɛ acɔo ɔkɔ kĩ i wang ninɔ. 22 "An thon anɛnɔ wi kal abirɔ n'ɔdɔngɔ i tyɛn kal acɛl n'ɔcɛk na bɛr. 23 Kĩ kɔrgĩ, anɛnɔ wi kal abirɔ na reco, n'ɔnwɛng na yamɔ na lyeth mɛ oro onero. 24 Wi kal n'ɔnwɛng ɔmwɔnyɔ wi kal abirɔ na bɛcɔ ɔkɔ. Akobo lek ni both ajwogĩ, ɛntɔ ngat mɔrɔ onwongo ope na twɛrɔ gɔnyɔ tyɛn kɔp mɛrɛ nĩna." 25 Cɛ Yocepu okobo both Parao nĩ, "Lek ka Parao tye acɛl kɛkɛn. Obanga onyutho both Parao gin na ɛn cwɔk tĩmɔ. 26 Dhok abirɔ na bɛcɔ nyutho mwaka abirɔ ɛka wi kal abirɔ na bɛcɔ nyutho thon mwaka abirɔ. Lek nɔn tyɛn kɔp mɛrɛ tye acɛl kɛkɛn. 27 Dhok abirɔ n'omogere na komgĩ rarac n'obino kĩ kɔrgĩ, ɛka wi kal abirɔ na yamɔ na lyeth mɛ oro onero nyutho mwaka abirɔ mɛ kec. 28 "Obedo kite na an akobo both Parao: Obanga otyeko nyutho both Parao ngɔ na ɛn ɛcwɔk tĩmɔ. 29 Pĩ mwaka abirɔ, cem bino cɛk na bũp i lobo Ejip kibɛc. 30 Ɖntɔ kinge manɔn, mwaka abirɔ nɔkɛnɛ bino lũbɔ na kec bino bedo na tye iɛ, wi jĩ bino wil ɔkɔ i kom cem na yam ɔcɛk nigĩ i Ejip. Ɖka kec nɔn bino balɔ lobo rwɔk. 31 Cem na bũp n'onwongo ɔcɛk i lobo ba dɔkĩ ebino po iɛ, piɛn kec na bino lũbɔ manɔn bino bedo na rac rwɔk. 32 Lek ka Parao na ɛn oleko ariɔ nɔn nyutho nĩ Obanga ɛnɛ omoko kɔp nɔn ɛka Obanga bino miɔ cobere i karɛ na cwɔcwɔk. 33 "Dong pĩ manɔn, Parao myero ɔrang dhanɔ mɔrɔ na ryɛk na niang ɛk oketh ɔlɔɔ lobo Ejip kibɛc. 34 Parao myero oketh editɛ na lɔɔ lobo, ɛk gin ɔcɔk acɛl mɛ abic mɛ cem na bino cɛk i lobo Ejip pĩ mwaka abirɔ na cem bino cɛk na bũp. 35 Myero gin ɔcɔk cem kibɛc i mwaka na cem bino cɛk iɛ na bũp, ɛk ɛgwɔk i dere mɛ kanɔ cem na tye i thɛ lɔc ka Parao. 36 Cem nɔn ebino gwɔkɔ pĩ loboni, mɛ kũrɔ mwaka abirɔ na kec bino podho i Ejip, ɛk kũr kec onek jɔ mɛ lobo ni ɔkɔ." 37 Parao ɛka editɛ mɛrɛ kibɛc ɔnɛnɔ nĩ thama ni bɛr. 38 Parao okobo both etic mɛrɛ nĩ, "Ɖtwɛrɔ nwongo dhanɔ nɔkɛnɛ na cal kĩ dhanɔ ni, na tye kĩ cwiny k'Obanga?" 39 Cɛ Parao okobo both Yocepu nĩ, "Kite na dong Obanga onyutho kɔp ni kibɛc bothi, ngat mɔrɔ ope na ryɛk ɛka na wie tio calɔ in. 40 In ɛnɛ ibino lɔɔnɔ ɔda ɛka jɔga kibɛc bino bedo i thɛ lɔcni. An abino lɔɔnɔni pĩ then na an atye iɛ kɛkɛn." 41 Parao okobo both Yocepu nĩ, "An kobedini dong akethi mɛ bedo alɔc mɛ Ejip kibɛc." 42 Cɛ Parao ɔwɔdhɔ aɣith mɛrɛ n'eketho anyuth iɛ kĩ i nya cingɛ ɛka ɔrɛpɔ i nya cing Yocepu. Ɖn thon oruko Yocepu kĩ bɔng na mĩmĩla na bɛcɔ ɛka ɔmiɔ oruko nyɔr n'ɛyũbɔ kĩ gol i

ngute. 43 Parao ɔmiɔ Yocepu ɔngwɛcɔ kĩ gadigadi na calɔ alũbkɔrɛ mɛ ariɔ kĩ lɔc, nakun jĩ kibɛc wɔɔ kĩ redo i nyime ni, "Rum cɔngwu pĩny!" Manɔn ɛnɛ kite n'eketho kĩ Yocepu mɛ bedo alɔc mɛ lobo Ejip kibɛc. 44 Cɛ Parao okobo both Yocepu nĩ, "An Parao, dhanɔ mɔrɔ ope na bino tingo cingɛ onyo tyɛnɛ i lobo Ejip kibɛc abonge twɛrɔni." 45 Parao ɔmiɔ nying both Yocepu nĩ Japenat Panea ɛka ɔmiɔ ɛn ɔnyɔmɔ Acenat nyaka Potipera, n'onwongo obedo alamdhɔk mɛ On, mɛ bedo dhakɔ mɛrɛ. Cɛ Yocepu ɔcakɔ wowotha mɛ rimo lobo Ejip kibɛc. 46 Yocepu onwongo dong tye kĩ mwaka pyer adek i karɛ na ɛn dɔnyɔ i tic ka Parao rwoth mɛ Ejip. Ɖka Yocepu ɔya ɔkɔ kĩ i nyim Parao cɛ ɔcakɔ wowotha i lobo mɛ Ejip kibɛc. 47 i mwaka abirɔ, cem obino ɔcɛk na bũp rwɔk. 48 Yocepu ɔcɔkɔ cem n'ɔcɛk i lobo Ejip pĩ mwaka abirɔ nonu cɛ ɔkanɔ i dɛrɔ mɛ kanɔ cem na tye i kabedo kibɛc i peci. I pacɔ acɛlacɛl, ɛn oketho cem n'ɔya kĩ i pwothi kibɛc n'ɔgũrɔ kany nɔn. 49 Yocepu ɔkanɔ cem na bũp rwɔk i dere mɛ kanɔ cem, naka onwongo dong cal kĩ kwo na tye i dhɔ nam, cɛ ɔmiɔ ɛn ɔwɛkɔ pimo ɔkɔ piɛn onwongo dwong rwɔk na ba rɔmɔ pimere. 50 Na mwaka mɛ kec bara othuno, Yocepu onwongo dong tye k'ɛthinɔ awope ariɔ n'Acenat nyaka Potipera, alamdhɔk mɛ On, ɔnywɔlɔ. 51 Yocepu ɔcakɔ nying kaɔ mɛrɛ Manace nakun kobo nĩ, "Piɛn Obanga ɔmiɔ wia owil ɔkɔ kĩ i can-na ɛka kĩ i ɔt k'apapna kibɛc." 52 Athin mɛ ariɔ ɛn ɔcakɔ nyingɛ Epraim, nakun kobo nĩ, "Piɛn Obanga ɔmĩa anywɔl i lobo na an anɛnɔ can iɛ." 53 i karɛ na mwaka abirɔ mɛ cem na bũp dong ojik i lobo Ejip, 54 cɛ mwaka abirɔ mɛ kec ɔcakɛrɛ, kite na Yocepu yam okobo kɔdɛ. Kec onwongo ɔmakɔ lobo kibɛc, ɛntɔ i lobo mɛ Ejip kibɛc cem onwongo tye iɛ. 55 i karɛ na dong cem othum ɔkɔ kĩ i lobo Ejip kibɛc, jĩ ɔcakɔ koko both Parao pĩ cem. Cɛ Parao okobo both jɔ mɛ Ejip kibɛc nĩ, "Cidh unu both Yocepu ɛk iitim unu ngɔ na ɛn bino kobo niwu." 56 i karɛ na kec onwongo ɔrɔmɔ lobo kibɛc, Yocepu ɔyabɔ dere mɛ kanɔ cem ɛka ɔcakɔ cadhɔ cem both jɔ mɛ Ejip, piɛn kec onwongo dong tye na rac i lobo Ejip kibɛc. 57 Jɔ mɛ lobo nɔkɛnɛ thon obino gini yo Ejip mɛ wilɔ cem kĩ both Yocepu piɛn kec onwongo dong tye na rac rwɔk i wi lobo thũkũl.

42 i karɛ na Jakob owinyo nĩ cem tye i Ejip, ɛn okobo both awope mɛrɛ nĩ, "Pĩngɔ inɛnɛrɛ unu anɛna kenwu?" 2 Cɛ ɛn okobo nĩ, "An awinyo nĩ cem tye i Ejip. Cidh unu yo kunɔn ɛk iwil unu cem mɔrɔ pĩ onu ɛk ɛkwɔ ɛka kũr ɛthɔɔ." 3 Cɛ utmego ka Yocepu apar ɔcidhɔ gini yo Ejip mɛ wilɔ cem. 4 Ɖntɔ Jakob ba ooro Benjamin ɔmin Yocepu kɔdgĩ, piɛn ɛn onwongo tye kĩ lworo nĩ onyo gin mɔrɔ na rac rɔmɔ

tīmērē ī kome. 5 Cē awope ka Jakob onwongo tye ī kin jō n'ōcīdhō gīnī wīlō cem, pīēn kec onwongo thon tye ī lobo mē Kanaan. 6 Yocepu onwongo dong obedo alōc mē lobo Ejip ēka ēn ēnē onwongo cadhō cem both jōgē. Cē ī karē na utmego mērē othuno, gīn oryebere gīnī pīny ī nyime na terinyingī gudo ngōm. 7 Ī karē na Yocepu ōnēnō utmego mērē, ēn ongeogī ēntō ōtīmō na calō ēn ebeto arok ēka ōtwak kōdgī kī gero nakun penyogī nī, "Un īya kī kwene?" Gīn ōgamō nī, "Wan ēya kī ī lobo Kanaan mē bino wīlō cem." 8 Utmego ka Yocepu ba ongeogī gīnī ēn, ēntō Yocepu ongeogī. 9 Cē ēn opo ī lek mērē ī komgī ēka okobo nīgī nī, "Un ibeto ērōth pīny! Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa." 10 Gīn ōgamō nī, "Pe, adwongna, eticni obino mē wīlō cem. 11 Wan kībēc ebeto awope ka dhanō acēl. Eticni obedo jō na genere, pathī ērōth pīny." 12 Yocepu okobo nīgī nī, "Pe, Un ibino unu mē nēnō kanya ba etye ka gwōkō kī ī lobowa." 13 Ēntō gīn ōgamō nī, "Eticni onwongo tye utmego apar arīō, awope ka dhanō acēl, na bedo ī lobo mē Kanaan. Athīn na tīdī odong both apapwa, ēka acēl dong ope." 14 Yocepu okobo nīgī nī, "Obedo kite na an akobo niwu kōdē: Un ibeto ērōth pīny! 15 Ēka man ēnē kite n'ebino tēmōwu kōdē: An akwongara kī nyīng Parao, un ba ibino wēkō kany naka ka wang n'ōmīnwu na tīdī obino kany. 16 Or unu ngat acēl ōcīdh ōm ōmīnwu, un jō kībēc ebino gwōkōwu ī buc, ēk kōpwu ētēm mē nēnō ka ikobo unu kōp adyer. Cē ka ope, adyer ka Parao pod kwō, un ibeto ērōth pīny!" 17 Ēka ēn okethogī kībēc ī buc pī nīnō adek. 18 Ī nīnō mē adek, Yocepu okobo nīgī nī, "An abedo ngat na lworō Obanga, tīm unu kōman ēk ibed unu na kwō. 19 Ka un ibeto jō na genere, wēk unu ōmīnwu acēl odong kany ī buc ēk un kībēc iter unu cem pacō pī jōwu na kec tye ka nekogī. 20 Ēntō myero ikel unu ōmīnwu na tīdī yo botha, ēka ēniang ī kōpwu ēk ōmīī kūr īthōō unu." Cē gīn ōtīmō kite na ēn okobo kōdē. 21 Gīn ōcakō twak ī kin-gī kēn-gī nī, "Adyer onu etye ka nwongo pwod pī ōmīn onu. Onu ēnēnō pēkō n'onwongo ēn tye kōdē ī caa na ēn dweko onu pī kwō mērē, ēntō onu ba ewinyo; ēnē ōmīō pwod nī tye ka bino ī kom onu." 22 Reuben ōgamō nī, "An ba akobo niwu nī kūr ītīm unu bal ī kome? Ēntō un ba iwinyo! Kobedini dong onu myero ēcūl remo mērē." 23 Gīn ba ongeogī nī Yocepu onwongo rōmō niang ī kōpgī, pīēn onwongo ēgōnyō kōp mērē agōnya. 24 Cē Yocepu ōya ōkō ōdōnyō yōkō kī bothgī ēka ōcakō koko, cē odwogo cen bothgī ēka dōk ōtwak kōdgī. Ēn ōmīō ēmakō Cimeon kī ī kin-gī ēka etweo ī nyīmīgī na gīn nēnō. 25 Yocepu ōmīō twērō nī ēpīk cem pong puku ka ngat acēlacēl, ēdwōk cīlīng ka ngat acēlacēl ī puku mērē, ēka myero ēmīīgī gīn mōrō mē acama ī yoo. Manōn kībēc ētīmō nīgī. 26 Gīn

otweo cem ī nge kenegī ēka ōcakō gīnī woth. 27 Ī karē na gīn othuno kanya gīn mītō buto īē, ngat acēl kī ī kin-gī ōyabō wi puku ēk ēkwany cem nī kana mērē, ēn ōnēnō cīlīng mērē ut ī puku ī wi cem. 28 Cē okobo both utmego mērē nī, "Cīlīngna edwongo! Enene tye ī pukuna." Ī caa na gīn owinyo, cwinygī opodho rwōk nakun ngat acēlacēl lōkērē both awodhe na kome myēl amyēla nakun kobo nī, "Ngō ene n'Obanga tye ka tīmō ī kom onu?" 29 Ī karē na gīn othuno both apapgī Jakob ī lobo mē Kanaan, gīn okobo nīnē ngō n'ōtīmērē kībēc ī komgī nī, 30 "Ēcwō n'obedo rwoth mē Ejip ōtwak kōdwa kī gero ēka oterowa na calō jō na tye ka rōthō pīny. 31 Ēntō wan ekobo nīnē nī, 'Wan ebeto jō na genere, wan ba ebeto ērōth pīny. 32 Onwongo wan etye utmego apar arīō, awope ka dhanō acēl. Acēl dong ope, ēka athīn na tīdī odong both apapwa ī lobo mē Kanaan.' 33 "Cē ēcwō n'obedo rwoth mē lobo nōn okobo niwa nī, 'Man ēnē kite na an abino ngeo ka onyo un ibeto jō na genere: Wēk ōmīnwu acēl odong botha kany, ēk iter unu cem mē kōnyō jō mē pacōwu na kec tye ka nekogī. 34 Ēntō kel unu ōmīnwu na tīdī yo botha, ēk ōmīī an ange ka un ba ibeto ērōth pīny ēntō jō na genere. Cē abino mīō ōmīnwu cen bothwu, ēka un ibino woth ī lobo nī abonge ayela mōrō." 35 Ī karē na gīn ōōnyō cem kī ī pukigī, ngat acēlacēl onwongo ocwe mērē mē cīlīng n'eketho ī puku mērē. Ī karē na gīn ēka apapgī ōnēnō ocwe kī cīlīng īē, lworo ōmakōgī. 36 Cē apapgī Jakob okobo nīgī nī, "Īmīa unu arwenyo ēthīnōna ōkō. Yocepu dong ope, Cimeon dong ope ēka kobedini dōkī īmītō unu tero Benjamin. Man kībēc can mērē bino podho ī koma!" 37 Cē Reuben okobo both apap mērē nī, "Ibino neko ēthīnō awopena arīō ōkō ka ba adwongo ēn cen bothi kany. Wēk an agwōk ēn, ēka an abino dwongo ēn cen bothi." 38 Ēntō Jakob okobo nī, "Woda ba bino cīdhō kunōn kodwu, pīēn ōmīn mērē dong ōthōō ōkō ēka ēn kēkēn ēnē dong odong. Ka gīn mōrō na rac bino tīmērē ī kome ī wothwu, cwer cwiny na un ibino mīōna bino nekona ōkō." (Sheol h7585)

43 Kec onwongo pod tye na rac ī lobo Kanaan. 2 Ī karē na gīn otyeko camō cem n'onwongo ēwīlō kī ī Ejip ōkō, apapgī okobo nīgī nī, "Dōk unu yo Ejip ēk īwīl unu cem mōrō niwa." 3 Ēntō Yuda okobo nīnē nī, "Dhanō ca ōcīkōwa nī, 'Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmīnwu ope ī kinwu.' 4 Ka onwongo īrōmō oro ōmīnwa kōdwa, wan ebino cīdhō mē wīlō cem nīnī. 5 Ēntō ka ba ioro ēn kōdwa, wan ba ebino cīdhō, pīēn dhanō ca okobo niwa nī, 'Ba ibino unu nēnō wanga ka ōmīnwu ope ī kinwu.'" 6 Jakob ōgamō nī, "Pīngō ikelo unu pēkō nī ī koma mē kobo both dhanō nōn nī itye unu l'ōmīnwu nōkēnē?" 7 Gīn ōgamō nī, "Dhanō nōn openyowa peny na

pol na makō komwa ēka kī jō mē pacōwa. Ēn openyowa nī, 'Apapwu pod kwō? Itye unu k'ōmīnwu nōkēnē?' Wan ēgamō peny mērē. Cē wan onwongo ētwērō ngeo nīngō ka ēn bino kobo nī, 'Kel unu ōmīnwu kany'?' 8 Cē Yuda okobo both apap mērē Icarael nī, "Or awobi ni kōda ēka wan ebino cīdhō ōkō pīōpīō, ēk wan, in ēka ēthīnōwa ebed na kwō ēk kūr ēthōō. 9 An kikoma abino gwōkō ēn; in ibino makōna iē ka ba akelo ēn bothi ī nyimi kany. Cē bal mērē bino bedo ī wia ī karē mē kwōna kībēc. 10 Kite na tye kōdē, kono wan ba ēgalērē, kono wan dong ēcīdhō ēka edwogo wang kīrīō." 11 Cē apapgī Icarael okobo nīgī nī, "Ka onwongo twērē, cē tīm unu kōman. Keth unu nyig yen mōkō na bēcō na un iyerō mē lobowa kany ī pukiwu, ēka iter unu both dhanō nōn calō mīc. Ter unu mōō na kur na nōnōk ēka mōō kic na nōnōk, odok yath kī mūra ēka nyig yen mōkō n'ēcamō. 12 Ter unu thon cīlīng na rōmō wīlō wīl wang arīō, piēn myero iḏwōk unu cīlīng n'onwongo eketho ī wi pukiwu. Caa nōkēnē onwongo ba ōthēna gīnī athēna. 13 Ter unu ōmīnwu thon ēka iḏōk unu pīōpīō both dhanō nōn. 14 Ēka wēk Obanga Won Twēr kībēc ōmīiwu kīca ī nyim dhanō nōn ēk ōwēk ōmīnwu nōkēnē ca ēka Benjamin odwog cen kodwu. Na calō kī botha, ka abino rwenyo ēthīnōna, cē wēk obed nī kōmanōn." 15 Gīn ōcakō yaa mē woth nakun nwongo tero gīnī mīc ēka cīlīng na kadhō mana canga wang arīō, kanya acēl kī Benjamin. Ōcīdhō gīnī naka yo Ejip ēka ocung gīnī ī nyim Yocepu. 16 Ī karē na Yocepu ōnēnō Benjamin kanya acēl kī utmego mērē, ēn okobo both atic mērē na gwōkō ōdē nī, "Ter jō nī ī ōda, ngōl lee ēka iyyūb cem, piēn gīn bino cem kōda tin kiceng." 17 Atic ōtīmō kite na Yocepu okobo nīnē kōdē ēka oterogī ī ōt ka Yocepu. 18 Lworo ōmakō utmego mērē rwōk ī caa n'ekelogī ī ōt ka Yocepu. Gīn ōthamō nī, "Ekelo onu kany pī cīlīng n'onwongo eketho ī puki onu ī karē na onu ēcakō bino kany. Ēnē ōmīō ekelo onu ī ōt nī, ēk enwong kōp mōrō ī kom onu, ēmak onu ēk ebed opii mērē ēka ēma kene onu ōkō." 19 Cē gīn ōcīdhō naka both atic na gwōkō ōt ka Yocepu ēka ōtwak gīnī kōdē kī ī dholokek nī, 20 "Ōma adwong, wan ebino kany ī nīnō mē acēl mē wīlō cem. 21 Ēntō ī kabedo na wan ēcīdhō ecung mē buto iē, ngat acēlacēl ōyabō puku mērē ēka onwongo wel cīlīng mērē kikokome ī wi puku mērē. Cē wan edwongo. 22 Wan thon ekelo cīlīng nōkēnē ī kom manōn mē wīlō cem. Wan ba engeo nga ēnē oketho cīlīngwa ī pukiwa." 23 Atic ka Yocepu ōgamō nī, "Ayela ope, kūr ibed unu kī lworo. Obangawu, n'obedo Obanga k'apapwu, ēnē oketho cīlīngwu ī pukiwu. An abino agamō cīlīngwu." Cē ēn okelo Cimeon yōkō yo bothgī. 24 Atic na gwōkō ōt otero utmego ī ōt ka Yocepu, ōmīōgī pii mē lwōkō tyēn-gī ēka ōmīō kenegī cem. 25 Gīn

ōyūbō mīcgī mē mīō both Yocepu ka bino dwogo kiceng, piēn onwongo ekobo nīgī nī gīn bino cem kanya acēl kōdē. 26 Ī karē na Yocepu obino pacō, gīn ōmīō ēn mīc na gīn okelo ēka oryebere gīnī pīny ī nyime. 27 Ēn openyogī kite na gīn tye kōdē ēka dōkī openyogī nī, "Apapwu na un ikobo nī otii tye nīngō? Ēn pod tye na kwō?" 28 Gīn ōgamō nī, "Aticni apapwa pod kwō ēka tye na bēr." Ēka gīn oryebere pīny mē nyutho wōrō bothe. 29 Ī karē na Yocepu ōnēnō ōmīn mērē Benjamin, wod ka aya mērē kikokome, cē openyo nī, "Man ēnē ōmīnwu na tīdī na un ikobo nīna?" Cē ēn okobo nī, "Ēk Obanga omii gum, woda." 30 Yocepu ōdōnyō yōkō pīōpīō, piēn cwinye onwongo myēl ī kom ōmīn mērē. Ēn ōcīdhō ōrangō kany mōrō na myero ekok iē. Cē ōdōnyō ī ōt kabuto mērē ēka okok iē. 31 Kinge ēn ōlwōkō wangē, odonyo yōkō ēka ōdīō cwinye cē okobo nī, "Wēk epok cem." 32 Epoko cem ī mēja mērē kēnē, mē utmego mērē ī mējagī kēn-gī. Jō Ejip na cemo kōdē thon ī mējagī kēn-gī. Jō Ejip ba cemo kanya acēl kī jō Iburu piēn manōn obedo gīn mē kwer both jō Ejip. 33 Utmego mērē obedo ī nyime na lūbērē kit n'ēnywōlōgī kōdē, cakērē kī both kaō naka both athīn na tīdī; ēka ngat acēlacēl obedo nēnō awodhe kī ur. 34 Ī karē n'epoko nīgī cem kī ī mēja ka Yocepu, epoko mē ka Benjamin na kadhō mē ka jō nōkēnē kībēc wang abic. Gīn ocemo ēka omedho gīnī abonge ayela mōrō kōdē.

44 Kinge na karama othum, Yocepu ōcīkō atic mērē na gwōkō ōdē nī, "Pīk cem opong puki ka jō nōn na gīn twērō tingo, ēka iketh cīlīng ka ngat acēlacēl ī dhō puku mērē. 2 Cē iketh ekopo ryalna ī dhō puku k'awobi na tīdī, kanya acēl kī cīlīng mē wīlō cem mērē." Ēn ōtīmō kite na Yocepu okobo nīnē kōdē. 3 Kodiko mērē na pīny dong oru, ēmīōgī ōcīdhō kī yorgī yōkō kanya acēl kī kenegī. 4 Gīn onwongo bara ōcīdhō na bor kī ī pacō ī karē na Yocepu okobo both atic na gwōkō jami mērē nī, "Lūb kōr jō nōn pīōpīō, ēka ka iḡmakōgī, cē ikob bothgī nī, 'Pīngō un iḡcūlō gīn na bēr kī gīn na rac? 5 Pathī ekopo nī ēnē adwongna modho kōdē ēka thon tio kōdē mē thyeth? Un iḡtīmō gīn na rac rwōk." 6 Ī karē n'atic ka Yocepu ōmakōgī ī yoo, ēn ōnwō kōp nī bothgī. 7 Gīn okobo nīnē nī, "Adwongwa, ngō n'ōmīō in iḡtwakō koth kōp nōn? Wan ebedo eticni myero kūr ētīm koth tīm na calō manōn! 8 Nēn, cīlīng na wan enwongo ī dhō pukiwa, wan edwongo ōkō bothi anaka kī ī lobo Kanaan. Cē pīngō wan myero ēkwal ryal onyo gol kī ī ōt k'adwongni? 9 Ka ebino nwongo tye both ngat mōrō kī ī kinwa, ēk ēnē ōthōō. Wan kībēc ebino bedo opii k'adwongni." 10 Ēn ōgamō nī, "Wēk unu obed nī kōmanōn kite na un ikobo kōdē. Ngat n'ebino nwongo ekopo bothe ēnē bino bedo

opiina; jö nökênê ebino wêkôgî cîdhô." 11 Cê ngat acêlacêl ôcakô cibo puku mêrê pîny piôpiô êka ôyabô dhôgê. 12 Cê atic ka Yocepu ôcakô rangô ï puki cakêrê kî both ngat na dit naka both ngat na tîdî. Ekopo ebino enwongo ï puku ka Benjamin. 13 Utmeço ka Yocepu ôyêcô böng-gî pî cwer cwiny. Cê gîn kibêc otweo yêcgî ï nge kenegî êka ôdök ginî yo pacô. 14 ï karê na Yuda êka utmeço mêrê obino ginî ï ôt ka Yocepu, gîn onwongo ên pod tye kany nôn, cê opodho gînî pîny oryebere ï nyime. 15 Yocepu okobo bothgî nî, "Man ngô na un onwongo ïmitô timô? Un ba ingeo unu nî dhanô na calô an twêrô ngeo jami nî kî thyeth?" 16 Êka Yuda okobo nî, "Onu ebino kobo ngô both adwongna? Ngô na onu ebino twakô? Onu ebino kwanyô bal kî kom onu nîngô? Obanga otyeko nwongo bal ï kom aticni. Wan dong êdökô opii k'adwongna—onu êka ngat n'enwongo okopo kî bothe." 17 Êntô Yocepu okobo nî, "An ba atwêrô timô nî kômanôn! Êntô ngat n'enwongo ekopo bothe, ênê bino bedo opiina. Un jö nökênê kibêc itwêrô unu dôk both apapwu kî kuc." 18 Cê Yuda ôcîdhô bothe êka okobo nîñê nî, "Akawai adwongna, êk an atwak kôp môrô kodi. Kür ïwêk akêmôni obed na lyeth ï koma, piên in ïrôm kî Parao kikokome. 19 Adwongna openyo etic mêrê nî, 'Un itye k'apapwu, onyo ôminwu nökênê?' 20 Êka wan ekobo both adwongna nî, 'Wan etye k'apapwa na dong otii êka ôminwa na tîdî n'ênrywölô ï karê n'apapwa onwongo dong otii ôkô. Ômin mêrê ôthôô ôkô, êka ên kékên ênê wod k'aya mêrê n'odong, êka apap mêrê marô ên rwök.' 21 "Cê in ikobo both eticni nî, 'Kel unu botha, êk anên ên kî wanga.' 22 Wan ekobo both adwongna nî, 'Awobi ni ba twêrô wêkô apap mêrê. Ka ên ôwêkô; apap mêrê bino thôô ôkô.' 23 Êntô in ikobo both eticni nî, 'Ka ôminwu na tîdî ba owotho kodwu kanya acêl, un ba ibino nêñô wanga dôkî.' 24 ï karê na wan êdök yo both aticni, apapna, wan ebino ekobo nîñê kôp n'adwongna okobo. 25 "Cê apapwa okobo nî, 'Dök unu yo Ejip êk ïwîl unu cem môrô nîwa.' 26 Êntô wan ekobo nî, 'Wan ba ebino cîdhô yo kunôn. Ka ôminwa na tîdî bino cîdhô kôdwa, cê wan ebino cîdhô yo kunôn, piên wan ba ebino nêñô wang dhanô ca, thwara ka ôminwa na tîdî tye ï kinwa.' 27 "Apapna okobo nîwa nî, 'Un ingeo nî dhakôna ônywölô êthinô awope arîô. 28 Acêl kî kin-gî ôwêka ôkô, cê an akobo nî, 'Adyer lee na ger ôkîdhô ên ôkô na thîthinô.' An ba dôk anêñô ên na twal. 29 Ka ïkwanyô unu man ôkô kî botha, êka gin na rac opodho ï kome, cê cwer cwiny na un ibino miôna bino nekona ôkô.' (Sheol h7585) 30 "Pî manôn adwongna, an ba arômô dôk both apapna abonge awobi ni. Kwô k'apapwa ocung ï kom kwô k'awobi ni. 31 Ka ên ênêñô nî awobi ni ope ï kinwa, cwer cwiny bino miô apapwa thôô ôkô. (Sheol h7585) 32 Adwongna, an abino acîkara both apapna nî an abino

gwökô awobi ni. An akobo nîñê nî, 'Ka an ba abino dwongo ên bothi, cê bal mêrê bino dwogo ï wia ï nyim apapna ï karê mê kwôna kibêc.' 33 "Cê kobedini akwai nî ïtim bër iye aticni odong kany na calô opii k'adwongna nakaka awobi ni, êk ïmîi awobi ni ôdök pacô kanya acêl kî utmeço mêrê. 34 An atwêrô dôk both apapna nîngô ka awobi ni ba owotho kôda? An ba amîtô nêñô gin na rac ka podho ï kom apapna."

45 Cê Yocepu ba dôk ôdîô cwinye ï nyim etic mêrê kibêc n'onwongo ocung ï ngete, êka oredo kî koko nî, "Mîi unu jö kibêc ôya ôcîdh ginî ôkô kî botha!" Ngat môrô onwongo ope both Yocepu ï karê na ên nyuthere both utmeço mêrê. 2 Êka ên oredo kî koko rwök naka jö mê Ejip owinyo ginî. Jö mê ôt ka Parao owinyo ginî thon. 3 Yocepu okobo both utmeço mêrê nî, "An ênê Yocepu! Apapna pod tye na kwô?" Êntô utmeço mêrê onwongo ba twêrô ginî gamô kôp mêrê, piên onwongo tye ginî kî lworo ï nyime. 4 Yocepu okobo both utmeço mêrê nî, "Bin unu na cwök botha." Cê gin obino na cwök bothe êka okobo nigî nî, "An ênê ôminwu Yocepu, ngat na un yam ïcadhô ï Ejip! 5 Kür dong ibed unu kî cwer cwiny, kür ïkêc unu ï komwu kenwu pî cadhônâ kany, piên Obanga ênê yam oora kany ï nyimwu êk alar kwô ka jîi. 6 Pî mwaka arîô n'opoth kêc onwongo tye ï lobo, êka pî mwaka abic na tye ka bino, pur kî kac ba bino bedo na tye. 7 Êntô Obanga oora ï nyimwu êk agwök jö na bino dong ï wi lobo, êka mê larô kwôwu kî yoo mê aura ni. 8 "Pî manôn, pathi un ênê iora unu kany, êntô Obanga. Ên ômîô an adökô amîi thama ka Parao, adwong na löô ôdê kibêc êka alôc mê Ejip kibêc. 9 Kobedini dong dôk unu both apapna êka ikob unu nîñê nî, 'Man ênê ngô na wodi Yocepu ôkôbô: Obanga ômîô abedo ngat na löô Ejip kibêc. Bin botha kany; kür iru. 10 In ibino bedo ï lobo Gocen, êka ibino bedo na cwök kôda—in, êthinôni êka êkwaëni, romni êka dhok, êka jami kibêc na in itye kôdê. 11 An abino gwökôni kî kunôn piên mwaka abic mê kec pod odong anyim, êk in kî jö mê pacôni, êka jö kibêc na tye bothi kür onwong ginî can.'" 12 Cê Yocepu okobo nî, "In êka ômêra Benjamin itwêrô unu nêñô kî wangwu nî an ênê atye ka twak kodwu. 13 Myero un ikob both apapna wôrô kibêc n'eketho ï koma ï Ejip êka gin na kibêc na un ïnêñô. Êntô kel unu apapna kany piôpiô." 14 Cê ên ôthünô ngut ômin mêrê Benjamin êka okok. Benjamin thon ôthünô ngute êka ôcakô koko. 15 Cê Yocepu ôñôdhô lem utmeço mêrê kibêc nakun kok. Kinge manôn utmeço mêrê ôtwak kôdê. 16 ï karê na kôp owinyere ï pacô ka Parao nî utmeço ka Yocepu obino ginî, cwiny Parao êka etic mêrê obedo na yom rwök. 17 Parao okobo both Yocepu nî, "Kob both utmegoni nî, 'Tim unu ni kôman: Twe unu yêc ï nge

kenewu, ëka ìdòk unu ì lobo Kanaan, 18 ëk ikel unu apapwu kî jòwu obin gîni botha. An abino miòwu lobo na bër rwòk na tye ì Ejip ëka ibino unu camò cem na bër na tye ì lobo.' 19 "In thon cikgî nî, 'Tim unu nî kòman: Ter unu gadigadi kî ì Ejip pî èthìnwòwu ëka monwu, ëk ikel unu apapwu obin. 20 Kùr ìpar unu pî jamiwu, pièn gin na bècò kibèc mè lobo Ejip bino bedo mewu.'" 21 Awope ka Icarael òtimò gîni kite na èn okobo kòdè. Yocepu òmìogî gadigadi kite na Parao òcikò, ëka òmìogî jami na mìtèrè mè wothgî. 22 Òmìò both ngat acèlacèl bòng na nyen mè aruka. Èntò òmìò Benjamin bòng na bècò abic mè alòka ëka cèkèl mè ryal mia adek. 23 Èn ooro n'apap mèrè jami ni: Kene apar n'òyèò gîni jami na bècò mè Ejip, kene na mon apar n'òyèò kal kî cem, ëka jami nòkèné na mìtèrè pî woth k'apagî. 24 Cè èn òmìò utmegò mèrè òcìdhò. Na gín dong tye ka yaa, èn okobo nìgî nî, "Kùr ibed unu ka dha ì yoo." 25 Cè gín òya òkò kî ì Ejip, cè odwogo gîni ì lobo Kanaan both apapgî Jakob. 26 Gín òkòbò bothe nî, "Yocepu pod tye na kwò, ëka èné obedo alòc mè Ejip kibèc." Cè twak òlòò Jakob òkò pièn ba oye ngò na èn owinyo. 27 Èntò ì karè n'ekobo nínè gin na kibèc na Yocepu okobo, ëka na èn ònènwò gadigadi gîni na Yocepu òmìò mè tingo èn, cè tipo kom apapgî Jakob òcakò dwogo. 28 Cè Jakob okobo nî, "Adyer an dong aye! Woda Yocepu pod tye na kwò. An abino cìdhò mè nènò èn na pod bara athòò."

46 Cè Icarael òcakò woth kî jami mèrè kibèc. Ì karè na èn othuno ì Beerceba, èn òmìò tyèr awanga both Obanga k'apap mèrè Icaka. 2 Obanga òtwak kî Icarael ì wang lek ì kiwor nakun kobo nî, "Jakob, Jakob!" Èn ògamò nî, "An enenel!" 3 Obanga okobo nî, "An Obanga, Obanga k'apapni, kùr ilwor cìdhò yo Ejip, pièn an abino miòni ìdòkò rok na dit kî kunòn. 4 An abino cìdhò kodi naka ì Ejip, ëka an abino dwòkòni cen dòkì. Cè Yocepu bino ònyò ngòm ì wii." 5 Cè Jakob òcakò woth kî ì Beerceba, ëka awope mèrè otero apapgî, èthìnwògî ëka mon-gî ì gadigadi na Parao ooro mè tero èn. 6 Gín otero leenigî kî jami na gín onwongo kî ì lobo Kanaan. Jakob ëka èthìnwò mèrè kibèc òcìdhò gîni yo Ejip. 7 Èn òcìdhò ì Ejip k'awope mèrè ëka anyira mèrè—k'èkwaè mèrè kibèc. 8 Man èné nying awope ka Icarael (Jakob ëka èkwaè mèrè) n'òcìdhò gîni yo Ejip: Reuben athìn kaò ka Jakob. 9 Awope ka Reuben gín ene: Kanok, Pallu, Kejeron ëka Karmi. 10 Awope ka Cimeon gín ene: Jemuel, Jamin, Okad, Jakin, Joka ëka Caul (n'obedo wod ka dhakò mè Kanaan). 11 Awope ka Levi gín ene: Gercon, Kokat ëka Merari. 12 Awope ka Yuda gín ene: Er, Onan, Cela, Perej ëka Jera (èntò Er ëka Onan obino òthòò gîni òkò ì lobo Kanaan). Awope ka Perej gín ene: Kejeron ëka Kamul. 13

Awope ka Icacar gín ene: Tola, Puwa, Jacub ëka Cimron. 14 Awope ka Jabulon gín ene: Cered, Elon ëka Jaleel. 15 Man èné onwongo awope ka Lea na èn ònywòlò kî Jakob ì Paddan Aram, kanya acèl kî nyarè Dina. Awope ëka anyira mèrè kibèc onwongo tye pyer adek wie adek. 16 Awope ka Gad gín ene: Jipon, Kagi, Cuni, Ejibon, Eri, Arodi ëka Areli. 17 Awope ka Acer gín ene: Imna, Iciba, Icibi ëka Beria. Amin-gî onwongo nyingè Cera. Awope ka Beria gín ene: Keber ëka Malkiel. 18 Man èné onwongo awope ka Jilpa na èn ònywòlò kî Jakob, na Laban òmìò both nyarè Lea. Èn ònywòlò èthìnwò apar abicèl kibèc. 19 Awope ka Racel dhakò ka Jakob gín ene: Yocepu ëka Benjamin. 20 Ì lobo Ejip, Yocepu ònywòlò Manace ëka Ephraim kî Acenat, nyaka Potipera alamdhòk mè On. 21 Awope ka Benjamin gín ene: Bela, Beker, Acibel, Gera, Naaman, Eki, Roc, Mupim, Kupim ëka Arud. 22 Man èné awope apar angwèn kibèc na Racel onwongo ònywòlò kî Jakob. 23 Wod ka Dan ene: Kucim. 24 Awope ka Naputali gín ene: Jajeel, Guni, Jejer ëka Cilem. 25 Man èné onwongo awope ka Bila na Laban òmìò both nyarè Racel. Èn ònywòlò kî Jakob èthìnwò abirò kibèc. 26 Jò kibèc n'òcìdhò kî Jakob yo Ejip n'onwongo obedo èkwaè mèrè kikokome, na ba èkwanò mon k'awope mèrè, onwongo tye pyer abicèl wie abicèl. 27 Ka èkwanò awope arìò na Yocepu onwongo ònywòlò ì Ejip, wel jò mè òt ka Jakob n'òcìdhò gîni yo Ejip onwongo tye pyer abirò kibèc. 28 Jakob ooro Yuda mè cìdhò anyim nínè both Yocepu èk onyuth nínè yoo na cìdhò yo Gocen. Ì karè na gín othuno ì lobo mè Gocen, 29 Yocepu onwongo òyùbò gadigadi mèrè mè cìdhò romo k'apap mèrè Icarael ì Gocen. Ì karè na Yocepu othuno bothe, èn òthùnò ngut apap mèrè ëka okok pî caa na lac. 30 Icarael okobo both Yocepu nî, "An dong atwèrò thòò, pièn dong anènwò wangi ëka an'ang nî in pod ìkwò." 31 Cè Yocepu okobo both utmegò mèrè ëka jò mè òt k'apap mèrè nî, "An abino cìdhò both Parao èk akob nínè nî, 'Utmegona ëka jò mè òt k'apapna n'onwongo bedo gîni ì lobo Kanaan obino gîni botha. 32 Jò ni obedo gîni èkwath ëka gwòkò gîni leeni. Gín okelo rom kî dyegi ëka dhok kî gin na kibèc na gín tye kòdè.' 33 Ka Parao ocwodowu ëka openyowu nî, 'Tic ngò na un itio?' 34 Un myero ìgam nî, 'Wan eticni ebodo èkwath cakèrè ì karè mè thinowa thuno kòdè naka tin, kite na kwerewa onwongo timò kòdè.' Cè ebino yeo niwu mè bedo ì lobo mè Gocen, pièn èkwath kibèc obedo gîni gin mè kwer both jò mè Ejip."

47 Yocepu òcìdhò ëka okobo both Parao nî, "Apapna ëka utmegona obino gîni kî ì lobo mè Kanaan kî rom kî dyegigî ëka dhok kî jamigî kibèc na gín tye kòdè. Kobedini

dong gín tye ĩ lobo mē Gocen.” 2 Ĕn öyērō utmego mērē abic ēka onyuthogĩ both Parao. 3 Parao openyo utmego ka Yocepu nĩ, “Tic ngō na un itio?” Gín okobo both Parao nĩ, “Wan, eticni, ebodo ēkwath kite na kwerewa onwongo obedo kōdē.” 4 Gín thon okobo both Parao nĩ, “Wan ebino mē bedo kany pĩ karē na nōnōk, piēn kec tye na rac rwōk ĩ Kanaan ēka lum ope pĩ rom k’eticni. Kobedini dong wan ēkwaō nĩ ĩmĩ eticni obed gĩnĩ ĩ lobo mē Gocen.” 5 Parao okobo both Yocepu nĩ, “Apapni ēka utmegoni obino gĩnĩ bothi. 6 Lobo Ejip tye ĩ cingi; keth apapni ēka utmegoni ĩ lobo na bēr. Mĩgĩ obed ĩ lobo Gocen, ēka ka ingeo jō mōrō kĩ kin-gĩ na ryēk, cē ikethgĩ mē bedo jō na lōō leenina.” 7 Cē Yocepu okelo apap mērē Jakob ēka onyutho ĩn ĩ nyim Parao. Kinge Jakob ōlamō gum ĩ kom Parao. 8 Parao openyo ĩn nĩ, “In itye kĩ mwaka adi?” 9 Ĕka Jakob okobo both Parao nĩ, “An dong akwō ĩ wi lobo pĩ mwaka mia acēl kĩ pyer adek. Ĕntō mwaka mē wowothana obedo na nōnōk ēka opong kĩ pēkō; mwaka mē kwōna ba rōm kĩ mwaka mē wowotha ka kwereana.” 10 Cē Jakob ōlamō gum ĩ kom Parao dōkĩ, ēka ōya ōkō kĩ ĩ nyime. 11 Cē Yocepu ōmĩō apap mērē ēka utmego mērē kabedo ĩ lobo Ejip ēka ōmĩōgĩ jami ĩ ngōm na bēr na tye ĩ Ramecec, kite na Parao okobo nĩnē kōdē. 12 Yocepu thon opoko cem both apap mērē ēka utmego mērē kĩ jō kibēc mē ōt k’apap mērē, nakun lūbō wel ēthĩnōgĩ. 13 ĩ karē nōn cem onwongo ope ĩ lobo kibēc piēn kec onwongo rac rwōk; jō mē lobo Ejip kĩ jō mē lobo Kanaan ōdōkō gĩnĩ na gōrū pĩ kec n’ōdĩōgĩ. 14 Yocepu ōcōkō cĩling kibēc n’onwongo tye ĩ lobo Ejip ēka Kanaan mē cūlō cem n’onwongo gín wĩlō ēka okelo ĩ pacō ka Parao. 15 ĩ karē na cĩling ka jō mē Ejip ēka Kanaan dong othum, jō Ejip kibēc ōcĩdhō gĩnĩ both Yocepu ēka okobo gĩnĩ nĩ, “Mĩiwa cem, pĩngō ĩn ĩmĩtō nĩ wan ēthōō ĩ wangi? Cĩlingwa dong othum ōkō.” 16 Cē Yocepu ōgamō nĩ, “Kel unu leeniwu, an abino cadhō niwu cem nakun alōkō kĩ leeniwu, kite na dong cĩlingwu othum ōkō.” 17 Cē gín okelo leenigĩ both Yocepu. Ĕn ōmĩōgĩ cem nakun ēlōkō k’angolegĩ, romgĩ, dyegigĩ, dhokgĩ, ēka kenegĩ. Ĕn ōmĩōgĩ cem pĩ mwaka nōn nakun ēlōkō kĩ leenigĩ kibēc. 18 Kinge na mwaka nōn othum, gín obino both Yocepu ĩ mwaka nōkēnē ēka okobo gĩnĩ nĩ, “Wan ba ētwērō kanō kōp mōrō kĩ bothi adwongwa, kite na cĩlingwa dong othum ōkō kibēc ēka leeniwa obedo megĩ. Gín mōrō ope n’odong pĩ adwongwa na path kĩ komwa ēka ngōmwa. 19 Pĩngō ĩmĩtō nĩ wan ēthōō ĩ wangi na ĩn ĩnēnō, wan kanya acēl kĩ ngōmwa? In ĩwĩlwa ōkō kanya acēl kĩ ngōmwa nakun ĩlōkō kĩ cem, ēk wan ēka ngōmwa ebod opii ka Parao. Mĩiwa kodhi ēk ebod na kwō kūr ēthōō ēka ngōm kūr odong nono.” 20 Pĩ manōn Yocepu ōwĩlō lobo kibēc mē Ejip pĩ Parao. Jō Ejip kibēc ōcadhō gĩnĩ pwothigĩ

ōkō piēn kec onwongo rac rwōk bothgĩ. Cē lobo ōdōkō mē ka Parao. 21 Yocepu ōmĩō jō kibēc ōdōkō opii cakērē kĩ ajiki lobo mē Ejip kucēl, naka othuno kōdē yo kucēl. 22 Ĕntō ĩn ba ōwĩlō lobo k’ēlamdhōk piēn gín onwongo nwongo cemgĩ kĩ both Parao. Manōn ĩnē ōmĩōgĩ ba ōcadhō ngōmgĩ. 23 Yocepu okobo both lwak nĩ, “Kobedini dong kite na an dong awĩlōwu ēka ngōmwu pĩ Parao, kodhi dong ene. Gam unu ēk ĩpur unu. 24 Ĕntō ka ĩcōkō unu cem, mĩi unu acēl mē abic both Parao. Angwēn mē abic bino bedo mewu mē kodhi mē apura ēka mē acamawu kanya acēl kĩ jō mē udiwu.” 25 Gín okobo nĩ, “In ĩlarō kwōwa, adwong ēk ebod kĩ cwiny na bēr ĩ nyimi. Wan ebino bedo opii ka Parao.” 26 Cē Yocepu oketho n’obedo cik na makō ngōm ĩ lobo Ejip—naka tin pod tye—nĩ acēl mē abic mē cem, obedo mē ka Parao. Ngōm k’ēlamdhōk kēkēn ĩnē ba ōdōkō mē ka Parao. 27 Jō Icarael obedo gĩnĩ ĩ Ejip, ĩ lobo mē Gocen. Gín onwongo jami kĩ kunōn, ōnywōl gĩnĩ ēka welgĩ ōmēdērē na pol rwōk. 28 Jakob obedo ĩ lobo mē Ejip pĩ mwaka apar abĩrō, ēka mwaka mē kwō mērē onwongo mia acēl kĩ pyer angwēn wie abĩrō. 29 Na karē mē thōō ka Jakob onyingo na cwōk, ĩn ocwodo wode Yocepu, ēka okobo nĩnē nĩ, “Ka an atye kĩ cwiny na bēr ĩ nyimi, cē iketh cingi, ĩ kin ema ēka ĩcikiri nĩ ĩn ibino nyutho nĩna kĩca ēka gen-ni. Kūr iika ĩ lobo Ejip, 30 ĩntō an amĩtō nĩ eika kanya kwereana tye ĩē; tinga ōkō kĩ ĩ Ejip, cē iika ĩ kabedo n’eikogĩ ĩē.” Yocepu okobo nĩ, “An abino tĩmō kite na ĩn ikobo kōdē.” 31 Jakob okobo nĩ, “Kwongiri botha nĩ ĩn ibino tĩmō nĩ kōmanōn.” Cē Yocepu okwongere bothe ēka Jakob okulo wie pĩny ĩ wi kabuto mērē.

48 Kinge karē mōrō ekobo both Yocepu nĩ, “Apapni two.” Cē ĩn otero awope mērē ariō, Manace ēka Epraim. 2 ĩ karē n’ekobo both Jakob nĩ, “Wodi Yocepu obino bothi,” Icarael ōcūkērē ōya malō ēka obedo ĩ wi kabuto mērē. 3 Jakob okobo both Yocepu nĩ, “Obanga Won Twēr kibēc onen botha ĩ Luj ĩ lobo Kanaan, ēka kĩ kunōn ĩn ōmĩa gum. 4 Ĕn okobo nĩna nĩ, ‘An abino mĩōni ĩnya ēka abino mēdō welwu. An abino mĩōni ĩdōkō rok ka jō na pol, ēka an abino mĩō lobo ni both ēkwaēni na bino lūbōni mē bedo mēgĩ na twal.’ 5 ‘Ĕka kobedini, awopeni ariō na ĩn ĩnywōlōgĩ ĩ lobo Ejip n’onwongo bara abino bothi kany, ebino cwodogĩ nĩ mēga. Epraim ēka Manace bino bedo mēga kite na Reuben ēka Cimeon obedo gĩnĩ mēga. 6 Ĕthĩnō mōrō kēkēn n’ebino nywōlōgĩ kĩ kōrgĩ ebino cwodogĩ nĩ megĩ; ebino kwanōgĩ kĩ nyĩng utmegogĩ ĩ karē na gín poko lobo mē alea. 7 ĩ karē n’onwongo an atye ka dwogo kĩ ĩ Paddan, gín n’ocwero cwinya ĩnē nĩ ayani Racel ōthōō nĩna ōkō ĩ lobo Kanaan na pod etye ĩ yoo, n’onwongo dong acwōk kĩ Eparata. Cē aiko ĩn kunōn ĩ nget yoo na cĩdhō yo Eparata” (manōn ĩnē

Bethlehem). 8 Ī karē na Icarael ōnēnō awope ka Yocepu, ɛn openyo nī, “Man jō mēnē?” 9 Yocepu okobo n'apap mērē nī, “Gīn ɛnē awopena n'Obanga ōmīa kī kany.” Cē Icarael okobo nī, “Kelgī botha kany, ɛk alam gum ī komgī.” 10 Ī karē nōn Jakob onwongo ba dōkī nēnō pīny na bēr piēn onwongo dong otī. Cē Yocepu okelo awope mērē na cwōk bothe cē ōnōdhō lemgi ɛka ōthūnōgi. 11 Jakob okobo both Yocepu nī, “Onwongo athamō nī ba dōk abino nēnō wangi, ɛka kobedini Obanga ōmīa anēnō ɛthīnōni thon.” 12 Cē Yocepu ōkwanyōgi kī ī cōng apap mērē Icarael ɛka oryebere pīny cē okulo wie ī ngōm. 13 Yocepu otero gīn kibēc, Epraim ī cīngē kucem n'okemo cīng Icarael kucam, ɛka Manace ī cīngē kucam n'okemo cīng Icarael kucem, ɛka okelogi na cwōk bothe. 14 ɛntō Icarael olyao cīngē kucem ɛka oketho ī wi Epraim, n'obedo athīn na tīdī, ɛka olyao cīngē kucam ari cē oketho ī wi Manace n'obedo kaō. 15 Cē ōlamō gum ī kom Yocepu ɛka okobo nī, “ɛk Obanga na kwarōwa Abraam ɛka Icaka obedo gīnī ka lūbō cik mērē, Obanga n'onwongo obedo akwathna ī kwōna kibēc naka tin, 16 malaika n'ōlara kī kom gin na rac —ōmīī gum both awope nī. ɛk ecwodgi kī nyīnga, ɛka kī nyīng kwarōwa Abraam ɛka Icaka, ɛka gīn myero ōmēdērē na pol rwōk ī wi lobo.” 17 Ī karē na Yocepu ōnēnō nī apap mērē oketho cīngē kucem ī wi Epraim, cwinye ba obedo na yom. Cē ōkwanyō cīng apap mērē ōkō kī ī wi Epraim ɛka oketho ī wi Manace. 18 Yocepu okobo nīnē nī, “Pathī nī kōmanōn apapna, man ɛnē obedo kaō; keth cingi kucem ī wie.” 19 ɛntō apap mērē ōkwērō ōkō ɛka okobo nī, “An angeo, woda, an angeo. ɛn thon bino bedo rok, ɛka ɛn thon bino bedo na dit. ɛntō ōmīn mērē na tīdī bino bedo na dit na lōō ɛn, ɛkwaē mērē bino dōkō rok na pol.” 20 Ōlamō gum ī komgi ī nīnō nōn, nakun kobo nī, “Jō mē Icarael bino lamō gum kī nyīngi nī, “ɛk Obanga omīi ibed calō Epraim ɛka Manace.” Cē Jakob oketho nyīng Epraim ī nyim nyīng Manace. 21 Cē Icarael okobo both Yocepu nī, “An dong acwōk thōō, ɛntō Obanga bino bedo kodwu, ɛka ɛn bino dwōkōwu ī lobo ka kwerewu. 22 Na calō ngat acēl na lōō utmegoni, an amīō bothi kor kidi na an amaō kī both jō Amor kī pala abadē ɛka atumna.”

49 Cē Jakob ocwodo awope mērē ɛka okobo nī, “Cōkērē unu kanya acēl, ɛk akob niwu ngō na bino tīmērē ī komwu ī karē mē anyim. 2 “Gūrē unu ɛka iwiny unu, un awope ka Jakob; winy unu apapwu Icarael. 3 “Reuben, in ɛnē ibedo athīn kaōna, tēkōna, ɛka acaki tēkō koma, in ɛnē īlōō kī wōrō, ɛka kī tēkō kom. 4 In īcal kī pii na kelo bal, ɛka ba ibino dōngō, piēn in ibuto ī kabuto k'apapni, ibedo kī dhakōna ɛka ilino kabutona. 5 “Cimeon ɛka Lebi obedo gīnī

utmego— pala abadēgi ɛnē obedo jami mē lwēny. 6 Ba abino bedo ī athukogi, ɛk an kūr arībara ī athukogi, piēn oneko gīnī jīi k'akēmōgi, ɛka otongo gīnī odon thwoni kite na īgi mītō. 7 Myero cen obed ī kom akēmōgi, piēn ger, ɛka akēmōgi, gwaū rwōk! An abino kēthō ɛkwaēgi ī kin jō ka Jakob ɛka abino kēthōgi ōkō kī ī Icarael. 8 “Yuda, utmegoni bino pakōni; cingi bino makō ngut langni; awope k'apapni bino ryebere gīnī pīny ī nyimī. 9 Yuda, in īcal k'athīn kibwor, īya kī mwodo lee, athīna. Calō kibwor n'ōnywōngō ɛka obuto pīny, calō mīn kibwor—nga na twērō ero ɛn? 10 Lūth mē lōc ba bino yaa kī both Yuda, onyo lūth k'alōc ba bino yaa kī kin tyēnē, naka ka won mērē obino, ɛka rok kibēc bino wōrō ɛn. 11 ɛn bino tweno kana mērē ī kom yath ōlōk, ɛka athīn kana ī kom jang ōlōk n'ɛyērō; ɛn bino lwōkō bōng mērē ī kom kōngō ōlōk, bōng mērē ī kōngō ōlōk na kwar. 12 Wangē bino bedo na cōl na lōō kōngō ōlōk, lakē bino bedo na tar na lōō cak. 13 “Jabulon bino bedo ī dhō nam, ɛka ɛn bino bedo ka cungo ka mel, wang lobo mērē bino mēdērē yo Cidon. 14 “Icakar cal kī kana na tēk, buto pīny ī dyere aditi mē yēc. 15 Ka ɛn ōnēnō kite na ka yweo mērē bēr, ɛka kī kite na lobo mērē yomo cwinye, ɛn bino lōkō ngee ī kom yēc na pēk ɛka dōkō opii ī kom tic na tēk. 16 “Dan bino ngōlō kōp atīr pī jōgē na calō kaka acēl mē Icarael. 17 Dan cal kī thwol na tye ī nget gudo, ororo na tye ī nget yoo, na tongo opuny angole gīnī, cē mīō ngat na ngwēcō kōdē podho pīny. 18 “An akūrō lar na megī, Aa Rwoth. 19 “ɛyak bino yakō Gad, ɛntō ɛn bino lōkērē ɛka ryēmō kōrgī. 20 “Cem ka Acer bino cēk na bēr; ɛn bino mīō cem na mīt n'opore pī rwoth. 21 “Naputali cal kī lee thīm na ngwēcō abonge gin mōrō na jūkō, na īē opong kī kōp na bēcō. 22 “Yocepu obedo jang ōlōk na nyak, jang ōlōk na cwōk kī wang pii, na jangē īdhō kor ōt malō. 23 Lang bino lwēny ī kome, gīn bino celo ɛn ɛka ɛlwēnyō ī kome. 24 ɛntō atum mērē bino cung na ba yengere, cīngē ōdōkō na tēk, piēn pī cīng ngat na Thwōnē ka Jakob, piēn pī Akwath, Kidi mē Icarael, 25 piēn pī Obanga k'apapni na konyi, piēn pī gum na Won Twēr ɛnē mii, kī gum na yaa kī malō ī polo, gum na yaa kī kanya thut na tye pīny, gum mē thuno ɛka īc. 26 Gum k'apapni lōō gum ka kite na bedo na twal, nakaka mwaka mē kite na pol. ɛk man kibēc obed ī wi Yocepu, ī kom terinyime, n'obino ōdōkō atēla ka utmego mērē. 27 “Benjamin cal k'orudi na ger, ɛn camō lee n'oneko kodiko, kothyeno ɛn poko gin na ɛn ōyakō.” 28 Man ɛnē kaka apar arīō mē Icarael. Man ɛnē kōp n'apaggi okobo bothgi ī karē na ɛn lamō gum ī komgi. ɛn ōlamō gum n'opore both ngat acēlacēl. 29 Cē ɛn ōmīōgi cik nī: “An dong acwōk cidhō ōkō both jōga. lika unu kī kwerena ī ōd rwo na tye ī pwodho ka Epron dhanō mē Kit. 30 Rwo na tye ī pwodho mē Makpela,

na cwök kî Mamre i Kanaan, n'Abraam öwîlô më bedo ngöm më ik kî both Epron dhanô më Kit, kanya acêl kî pwodho. 31 Kunön ênë eiko Abraam kî dhakô mërë Cara, êka Icaka kî dhakô mërë Rebeka ië. Kany nön ênë an thon aiko Lea ië. 32 Pwodho êka kî rwo na tye ië onwongo êwîlô kî both jô Kit." 33 I karë na Jakob otyeko cîkô awope mërë, ên ödôlô tyênë malô i wi kabuto, cê öthôö êka ödök both jôgë.

50 Cê Yocepu opodho i kom apap mërë, okok êka önödhô leme. 2 Cê Yocepu okobo both etic mërë n'obedo daktae më wirow kom apap mërë kî yath êk kür öbal, cê daktae owirow kom Icarael. 3 Gîn otyeko nînö pyer angwën, piën manön ênë nînö na mîtërë pî wirow kom dhanô kî yath më talô kome. Jô Ejip okoko gîni Jakob pî nînö pyer abirô. 4 I karë na nînö më kwero cöla opoth ökö, Yocepu okobo both edite ka Parao nî, "Ka itye unu kî cwiny na bër i koma, twak unu both Parao na kakara. Kob unu nîñë nî, 5 'Apapna ömia akwongo kwong êka okobo nî, "An dong acwök thöô. Ter koma i lobo Kanaan êka iika i bur lyël na an akünyô pî lyëna." Kobedini dong êk acîdh aik apapna; cê an abino dwogo." 6 Parao okobo nî, "Cîdh iik apapni, kite na ên omii ikwongo kwong." 7 Cê Yocepu öcîdhô më iko apap mërë. Edite ka Parao kibêc owotho ködê—edite më öd pido êka edite kibêc më lobo Ejip— 8 kanya acêl kî jô kibêc më öt ka Yocepu, utmego mërë êka jô më öt k'apap mërë. Êntö öwêkö gîni êthinögi kékên, rom kî dyegi êka dhok i lobo më Gocen. 9 Yocepu öcîdhô kî gadigadi êka wegî angole. Ên owotho kî jô na pol rwök. 10 I karë na gîn othuno i larü moo më Atad, na tye na cwök yo löka Jordan, cê gîn okok kunön kî cwer cwiny êka kî kumo na thwönë. Yocepu okwero cöla k'apap mërë pî nînö abirô. 11 I karë na jô Kanaan n'onwongo bedo gîni i lobo nön önenögi kwero cöla i larü moo më Atad, gîn okobo nî, "Man ênë kwero cöla më cwer cwiny na thwönë rwök both jô Ejip." Manön ênë ömîö kabedo nön na cwök kî Jordan ecwodo nî, Abel Micraim. 12 Cê awope ka Jakob obino ötimö gîni kite n'ëcîkögi ködê. 13 Gîn otingo lyënë yo lobo Kanaan, êka eiko i öd rwo na tye i pwodho më Makpela, na cwök kî Mamre, n'Abraam onwongo öwîlô na calö kabedo më ik kî both Epron dhanô më Kit kanya acêl kî pwodho. 14 Kinge iko apap mërë, Yocepu ödök yo Ejip kanya acêl kî utmego mërë, êka kî jô nökenë kibêc na ên onwongo öcîdhô ködgi më iko apap mërë. 15 I karë na utmego ka Yocepu önenö gîni nî apapgi dong öthöö ökö, gîn okobo nî, "Gwök onyo Yocepu bino kelo köp mörö i kom onu, êka cülö kwor pî gîn na rac kibêc na onu ëtimö i kome." 16 Cê gîn ooro dwön-gî both Yocepu nakun kobo gîni nî, "Apapni öcîköwa kî cîk ni n'onwongo ên bara öthöö: 17 'Man

ênë ngö na myero ikob unu both Yocepu: An akwai më timö kîca both utmegoni pî bal êka tim na rac na gîn ötimö i komi.' Öma tim kîca i kom bal k'etic k'Obanga k'apapni." I karë na köp ni othuno bothe, Yocepu okok. 18 Cê utmego mërë thon obino êka oryebere gîni pîny i nyime nakun kobo gîni nî, "Wan enene, ebedo opiini." 19 Êntö Yocepu okobo nîgi nî, "Kür ibed unu kî lworö. An atye nakaka Obanga? 20 Un i'thëna unu athëna më timö gîn na rac i koma, êntö Obanga ömîö man ötimërë pî larö kwö ka jô na pol, na calö un itye ka nönö tin. 21 Pî manön, kür ibed unu kî lworö. An abino gwököwu k'ëthinöwu kibêc." Cê ên okweo cwinygi êka ötwak kî mwolo bothgi. 22 Yocepu obedo i Ejip, kanya acêl kî jô më öt k'apap mërë kibêc. Ên obedo i wi lobo pî mwaka mia acêl k'apar. 23 Yocepu önenö êkwaë ka Epraim naka othuno ködê i kom êkwaë më run më adek mërë. Ên thon önenö ëthinö ka Makir wod ka Manace; n'onwongo etero na calö obedo mëgë. 24 Cê Yocepu okobo both utmego mërë nî, "An dong acwök thöö. Êntö Obanga bino könyöwu, êka bino kwanyöwu ökö kî i lobo nî, dwököwu yo lobo na ên onwongo okwongo both Abraam, Icaka êka Jakob." 25 Êka Yocepu ömîö ëthinö ka Icarael okwongo gîni kwong êka okobo nî, "Obanga bino könyöwu. Cê un myero iting cogona ökö kî kany." 26 Cê Yocepu öthöö na mwaka më dit mërë tye mia acêl k'apar. Kinge na gîn owirow kî yath më talô kom êk kür öbal, ebino epyelo kome i canduk lyël kî i Ejip.

Nwö Cîk

1 Man ênë kôp na Muca ôtwakô both jô Icarael kibêc ï löka kulo Jordan kî kukidê ï karê na gin tye ï thim, ï Araba n'opimere kî Cup, ï kin Paran kî Topel, Laban, Kajerot êka Dijabu. **2** (Tero ninô apar acêl mē woth, yaa kî ï Koreb mē cîdhô yo Kadec Barnea nakun ewok kî ï yoo mē Kidi Ceir.) **3** ï ninô dwe acêl mē dwe mē apar wie acêl, ï mwaka mē pyer angwên, ênë Muca okobo both jô Icarael cîk kibêc n'onwongo Rwoth ômiô bothe na makô komgî. **4** Man ôtimêrê kinge na ên ôlôô Cikon rwoth ka jô Amor, n'onwongo löô löc ï Kecbon, êka Og rwoth mē Bacan, n'onwongo löô löc ï Acitarot êka Edrei. **5** ï löka kulo mē Jordan kî kukidê mē lobo mē Moab, Muca ôcakô gönyô tyên cîk ni nakun kobo ni: **6** Rwoth Obanga onu ôtwak kod onu kî ï Koreb ni, "Un dong ibedo ï thê kidi ni pî karê na lac. **7** Yaa unu êk ïcak unu wothwu, ïcîdh unu yo lobo n'otingere ka jô Amor, êka jô kibêc na cwök ködgî na tye ï Araba, ï kite, kî kuthô thê kite, ï Negeb êka ï lobo n'ôgürô dhô nam, ï lobo ka jô Kanaan êka ï Lebanon, naka ï kulo na thwônê, n'obedo kulo mē Euparate. **8** Nën! An dong atyeko miôwu lobo ni. Cîdh unu êk ïgam unu lobo na Rwoth okwongere nî ebino miô both kwarôwu Abraam, Icaka, Jakob êka êkwaëgî na bino lûbôgî." **9** ï karê nôn, Muca okobo bothgî ni, "An ba dôkî arômô cobo pêkôwu kênâ. **10** Rwoth Obangawu dong ômiô ïnya unu na pol rwök, ênê ômiô tin ipol unu calô cêr na tye ï polo. **11** Êk Rwoth, Obanga ka kwerewu, ômiïwu ïmêdêrê tyên elip acêl êka ômiïwu gum kite na ên ôcikô ködê! **12** Êntô an atwêrô cobo pêkôwu kênâ ningô nakun dong ïdôkô unu yêc na pêk rwök, êka kî kôp kibêc na tye ï kinwu? **13** Yêr unu jô mökô na ryêk, na niang êka jô n'êwörôgî kî ï kom kakawu acêlacêl, êka an abino kethogî na calô êtêlawu." **14** Un ibino ïgamô niina ni, "Gin na in ikobo tye na bêr na wan myero êtim." **15** Cê an akwanyô êtêla mē kakawu, êryêkô êka jô n'êwörôgî. An akethogî mē bedo kî löc ï komwu na calô edite ka jô elip, edite ka jô mia acêl, edite ka jô pyer abic, edite ka jô apar êka na calô êtêla mē kaka. **16** ï karê nôn an acîkô êngöl-kôpwu ni: Winy unu pido na tye ï kin utmegowu êka ïngöl unu kôp n'atîr, kadî kôp tye ï kin omego n'obedo dhanô mē Icarael onyo arok mörô na bedo bothe. **17** Kür ilengere unu ï ngölô-kôp; un ibino winyo kôp ka ngat na tidi êka mē ka ngat na dit na rôm arôma. Kür ibed unu kî lworo ï kom ngat mörô, piên ngölô-kôp obedo mē k'Obanga. Kel unu kôp mörô na têk rwök kî bothwu êka an abino winyo. **18** ï karê nôn an acîkôwu ï kom jami kibêc na un onwongo myero ïtim. **19** Cê wan êya ôkô kî ï Koreb kite na Rwoth Obangawa ôcikôwa ködê. Wan ewok ï thim na lac na un

inênô êka êcîdhô yo lobo n'otingere ka jô Amor cê ethuno ï Kadec Barnea. **20** Cê an akobo bothwu ni, "Un ithuno ï lobo ka jô Amor n'otingere, na Rwoth Obanga onu tye ka miô both onu. **21** Nën, Rwoth Obangawu ômiôwu lobo. Cîdh unu êk ïgam unu lobo kite na Rwoth Obanga, Obanga ka kwerewu, okobo niwu. Kür ibed unu kî lworo; kür cwinylwu thon opodhi." **22** Cê un kibêc ibino unu botha êka ikobo unu ni, "Eru eor cwô mörô mē cîdhô anyim êk ôcîdh ôrôth ginî lobo ni onu êka odwongi ginî kôp both onu ï kom yoo na onu myero êlûbî êka peci na onu ebino dônyô iê." **23** An athamô ni man obedo thama na bêr; cê an ayêrô jô apar ariô, êcwô acêl kî ï kaka acêlacêl. **24** Gin obino ôya êka ôcîdhô ginî ï lobo n'otingere, cê obino ginî naka ï ora mē Ecikol êka ôrôthô ginî. **25** Gin ôkwanyô nyig yen mökô mē lobo nôn êka okelo ginî bothwa. Gin odwongo kôp bothwa nakun kobo ginî ni, "Lobo na Rwoth Obanga onu cwök miô both onu obedo lobo na bêr." **26** Êntô un onwongo ba ïmitô unu cîdhô yo malô; un ïjêr ï kom cîk ka Rwoth Obangawu. **27** Un ïngüngûta kî ï kêmawu nakun ikobo unu ni, "Rwoth dagwa; ên ôkwanyôwa kî ï Ejip mē miôwa ï cîng jô Amor êk otyekwa ôkô. **28** Wan ebino cîdhô yo kwene? Utmegowa ômiôwa erwenyo genwa ôkô. Gin kobo ni, "Jô mē lobo nôn têk êka boco ginî na löôwa ôkô; peci tye na döngô, na cêl mêrê tye naka malô ï wi polo. Wan thon ênênô jô Anak kunôn." **29** Cê an akobo bothwu ni, "Kür ibed unu kî myêl kom; kür ilwor unugi. **30** Rwoth Obangawu, na ênê têlô nyimwu, ênê bino lwényi pîrwu, kite na un inênô ên ôtimô ï Ejip, **31** êka ï thim. Kunôn un inênô kite na Rwoth Obangawu ôgwökôwu ködê, na calô kite n'apap tingo kî wode. Ên ôtimô man ï kabedo kibêc na un ïcîdhô yo iê naka ithuno unu ï kabedo ni." **32** Êntô kî kom gin na kibêc n'Obanga ôtimô un pod ïkwêrô mē bedo kî gen ï kom Rwoth Obangawu, **33** n'obino ôtêlô nyimwu ï wothwu, kî mac ï kiwor êka kî pöl ï kiceng, mē nwongo kabedo niwu êk ibed unu iê êka mē nyutho niwu yoo na myero ilûb unu. **34** ï karê na Rwoth owinyo kôp na un ikobo, ên obedo k'akêmo êka okwongo kwong ni: **35** "Ngat mörô mē run ni na rac ope kadî k'acêl na bino nêno lobo na bêr na an akwongara mē miô both kwerewu, **36** na path kî Kaleb wod ka Jepune. Ên bino nêno lobo nôn. An abino miô ên êka êkwaë mêrê lobo na ên bino nyônô kî tyênê, piên ên obedo ka lûbô Rwoth kî cwinye kibêc." **37** Akêmo obino ômakô Rwoth thon ï koma pîrwu. Ên okobo niina ni, "In thon ba ibino dônyô kunôn. **38** Êntô Yocua wod ka Nun n'obedo alûb kori ênê bino dônyô. Dîi cwinye, piên ên bino têlô jô Icarael mē gamô lobo nôn." **39** Cê Rwoth okobo both onu kibêc ni, "Êthînowu na pod thithinô ginî na un ikobo ni ebino terogî ï opii êka na bara ngeo ginî poko gin na bêr kî kom

gin na rac, gín ěnē bino dōnyō kunōn. An abino miōgī ěka gín bino gamō. 40 Ěntō un, lōkērē ěka ģdōk unu ģ thim ģ yoo na cidhō yo Nam na Kwar.” 41 Cē un ģgamō nīna nī, “Wan ěbalō ģ ģnim Rwoth. Wan ebino cidhō ěka ělwēnyō kite na Rwoth Obangawa ōcikōwa kōdē.” Cē ngat acēlacēl oruko jami mē lwēny nakun thamō nī cidhō yo lobo n’otingere obedo gin na yot. 42 Ěntō Rwoth okobo nīna nī, “Kob nīgī, ‘Kūr ģcidh unu malō mē lwēny piēn an ba abino woth kodwu ěka langwu bino lōnōwu.” 43 An atwak kodwu, ěntō un ba iwinyo. Un ģjēm ģ kom cik ka Rwoth ěka pī awakawu un ģcidhō ģ lobo n’otingere. 44 Jō Amor n’onwongo bedo gīnī kanya otingere nōn obino ģ komwu; gín ōryēmō kōrwu calō kic ěka ōlwēnyō ģ komwu kī ģ Ceir naka othuno ģ Korma. 45 Cē un idwogo ěka ikok unu ģ ģnim Rwoth, ěntō ěn ba owinyo kokowu ěka ba olengo ithe ģ kōpwu. 46 Pī manōn, un idong ģ Kadec nīnō na pol—pī karē kibēc na un ibedo kunōn.

2 Cē wan ělōkērē ěka ěcidhō ģ thim, ģ yoo na dōk yo Nam na Kwar, kite na Rwoth ōcīka kōdē. Wan ebedo ka wīrē ģ lobo mē Ceir n’obedo lobo n’otingere pī karē na lac. 2 Cē Rwoth okobo nīna nī, 3 “Un dong ibedo ka wīrē ģ lobo ni n’otingere pī karē na lac; kobedini dong lōkērē unu yo kukuju. 4 Mī ģjī cik ni gīnī: ‘Un ģcwōk unu wok ģ lobo ka utmegowu n’obedo ěkwaē k’Ecau, na bedo gīnī ģ lobo Ceir. Gín bino bedo kī lworo ģ komwu, ěntō myero ģgwōkērē unu rwōk. 5 Kūr ģcak unu lwēny ģ komgī, piēn an ba abino mīō lobogī mōrō bothwu, kadī thon kany mōrō na dhanō twērō cung ģē. An amīō lobo n’otingere mē Ceir both Ecau na calō mēgē. 6 Un ibino wīlō cem mē acama ěka pii mē amodha kī bothgī.” 7 Rwoth Obangawu ōmīōwu gum ģ kom tic kibēc mē cingwu. ěn ōgwōkōwu ģ wothwu ģ thim ni na lac. ģ mwaka pyer angwēn ni Rwoth Obangawu obedo ka gwōkōwu, ěka gin mōrō ope n’orem kī bothwu. 8 Cē wan ěcidhō ěkadhō utmegowa n’obedo ěkwaē k’Ecau, na bedo gīnī ģ Ceir. Wan ělōkērē kī ģ yoo mē Araba na yaa kī ģ Elat ěka Ejion Geber, cē ěcidhō ģ yoo na dōk yo thim mē Moab. 9 Cē Rwoth okobo nīna nī, “Kūr ģcidh unu both jō mē Moab kī gero onyo ģcak unu lwēny ģ komgī, piēn an ba abino mīōwu lobogī mōrō. An atyeko mīō Ar both ěkwaē ka Lot na calō mēgī.” 10 (Jō Emim onwongo bedo gīnī kunōn cōn; gín obedo jō na tēk ěka pol gīnī rwōk nakun boco gīnī calō jō Anak. 11 Jō ni ěkwanōgī ģ kom jō Repa calō jō Anak, ěntō jō Moab cwodogī nī jō Emim. 12 Jō Kori onwongo cōn bedo gīnī ģ Ceir, ěntō ěkwaē k’Ecau obino ōryēmōgī ōkō. Gín otyekogī ōkō kibēc kī ģ ģnyimgī ěka obedo gīnī ģ kabadogī kite na jō Icarael ōtīmō kōdē ģ lobo na Rwoth ōmīōgī na calō mēgī.) 13 ěKa Rwoth okobo nī, “Kobedini dong yaa unu malō, ģngōl unu

ora mē Jered.” Cē wan ěngōlō ora. 14 Cakērē ģ karē na wan ěya kōdē kī ģ Kadec Barnea naka ěngōlō ģ ora mē Jered, onwongo dong rōmō mwaka pyer adek wie aboro. ģ karē nōn cwō kibēc mē run nōn n’onwongo obedo gīnī ělwēny obino ōthōō gīnī ōkō, kite na Rwoth onwongo okwongere kōdē bothgī. 15 Cing Rwoth onwongo tye ģ komgī naka otyeko jō mē run nōn kibēc kī ģ kabadogī. 16 ģ karē na jō kibēc n’onwongo obedo gīnī ělwēny ōthōō othum ōkō, 17 Rwoth okobo nīna nī, 18 “Tin myero iwok unu kī ģ wang lobo mē Moab na cwōk kī pacō mē Ar. 19 Ěntō ka ibino unu na cwōk kī jō Amon, kūr ģcidh unu bothgī kī gero onyo ģcak unu lwēny ģ komgī, piēn an ba abino mīōwu lobo mōrō n’obedo mē ka jō Amon. An dong atyeko mīō both ěkwaē ka Lot na calō mēgī.” 20 (Manōn thon onwongo ecwodo nī lobo ka jō Repa, n’onwongo bedo gīnī kunōn; ěntō jō Amon cwodogī nī jō Jamjumim. 21 Gín onwongo obedo jō na tēk ěka pol gīnī rwōk nakun boco gīnī calō jō Anak. Rwoth obino otyekogī kibēc kī ģ ģnim jō Amon, n’ōryēmōgī ōkō ěka obedo gīnī ģ lobogī. 22 Man ěnē kite na Rwoth ōtīmō kōdē thon ģ kom ěkwaē k’Ecau n’onwongo obedo gīnī ģ Ceir, ģ karē na ěn otyeko jō Kori ōkō kī ģ ģnyimgī. Cē ěkwaē k’Ecau ōgamō lobogī ěka oleo gīnī na pod bedo gīnī ģē naka tin. 23 ěKa pī jō Abi n’obedo gīnī ģ peci na thithinō naka othuno ģ Gaja, jō Kaptor n’obino gīnī kī ģ Kaptor otyekogī ōkō ěka obedo gīnī ģ kabadogī.) 24 “Kinge na dong onu ewok ģ Moab, Rwoth okobo both onu nī, ‘Yaa malō, ģcak unu dong ngōlō ora mē Arnon. Nēn! An atyeko mīō Cikon dhanō mē Amor, rwoth mē Kecbon, kanya acēl kī lobo mērē ģ cingwu. Cidh unu anyim ěk ģlwēny unu ģ kome ěka ģgam unu lobo. 25 ģ nīnō na tin, an abino mīō koyo ōny ģ kom rok kibēc na bedo ģ wi lobo nakun lworo makōgī. Gín bino winyo kōp ģ komwu ěka komgī bino myēl nakun cwinygī podho pīrwu.’ 26 “Cē an aoro ģjī ģ thim mē Kedemot both Cikon rwoth mē Kecbon kī kōp mē kuc, nakun akobo nīnē nī, 27 ‘Yee nīwa mē wok ģ loboni. Wan ebino wok nakun ělūbō yoo kēkēn. Wan ba ebino lōkērē yo kucem onyo yo kucam. 28 Cadh nīwa cem mē acama ěka pii mē amodha kī wel mē ryal. Yee nīwa ewok kī tyēnwa kēkēn— 29 kite n’ěkwaē k’Ecau na bedo gīnī ģ Ceir ěka jō Moab na bedo gīnī ģ Ar ōtīmō kōdē—naka wan ěngōlō kulo Jordan yo lobo na Rwoth Obangawa tye ka mīōwa.’ 30 Ěntō Cikon rwoth mē Kecbon ōkwērō ōkō nī wan kūr ewok na cwōk kōdē piēn Rwoth Obanga onwongo ōmīō ěn obedo kī cwiny na nwang ěka kī cwiny na tēk ěk ěmīī ěn ģ cingwu kite na dong ōtīmō kōdē. 31 “Rwoth okobo nīna nī, ‘Nēn, an dong acakō mīō Cikon ěka kī lobo mērē bothwu. Cak unu dong gamō lobo mērē na calō mewu.” 32 ģ karē na Cikon ěka acikari mērē kibēc obino gīnī mē lwēny ģ komwa

ki i Jakaj, 33 Rwoth Obangawa öcakö mïö ën i cingwa ëka eneko ën kanya acël k'awope mërë ëka k'acikari mërë kibëc. 34 I karë nön wan ëgamö peci mërë kibëc. Etyekogí—cwö, mon ëka ëthiñö. Ngat mörö ope n'öbwöth na kwö. 35 Wan etero lïm na kwö na wan ëyakö ëk ödök mëwa, kanya acël ki jami nökënë n'ëyakö ki i peci kibëc na wan ëmaögi. 36 Cakërë ki i Aroer na tye i nget ora më Arnon ëka ki i pacö na tye i ora, më thuno ködë naka i Gilead, pacö mörö ope na tøk n'ëgërö malö rwök na maö ölööwa. Rwoth Obangawa ömiögi kibëc i cingwa. 37 Ëntö un ba ibino iwok unu na cwök ki lobo ka jö Amon, kadí lobo na tye i dhö kulo më Jabok onyo peci mörö na tye i lobo n'otingere, onyo kanya Rwoth Obangawa öjüköwa ki ië.

3 Cë wan dökí ëlökërë, ëdök malö i yoo na cidhö yo Bacan; Og rwoth më Bacan obino i komwa k'acikari mërë kibëc më bino lwëny ködwa i Edrei. 2 Ëntö Rwoth okobo nina ni, "Kür ibed ki Iworo i kome, piën an atyeko mïö ën bothi k'acikari mërë kibëc ëka ki lobo mërë. In ibino timö i kome kite na yam itimö i kom Cikon rwoth ka jö Amor n'onwongo löö Kecbon." 3 Cë Rwoth Obanga onu thon ömiö Og rwoth më Bacan k'acikari mërë kibëc i cingwa. Wan enekogi kibëc na ngat mörö ba öbwöth na kwö. 4 I karë nön wan ëmaö peci mërë kibëc. Pacö mörö ope ki i peci pyer abicël na wan ba ëmaö ki bothgi—lobo kibëc më Argob na tye i thë löc ka Og rwoth më Bacan. 5 Peci ni kibëc onwongo ëcëlö ki cël na tøk n'otingere malö rwök ëka dhö wangkac giní n'eloro ki lote n'obedo nyweny, mëd ki peci na thithiñö na pol na ba ëcëlögi. 6 Wan ebino etyeko peci kibëc, kite na wan ebino ëtimö i kom Cikon rwoth më Kecbon—neko cwö kibëc, mon ëka ëthiñö. 7 Ëntö lïm na kwö ëka jami kibëc na wan ëyakö ki i pecigi, wan eterogi ëk obed mëwa. 8 Cë i karë nön wan ëkwanyö lobo nön ki i cing rwodhi ariö ka jö Amor na tye kukidë më kulo Jordan, cakërë ki i ora më Arnon naka othuno ködë i kidi më Kermon. 9 (Jö Cidon cwodo Kermon ni Cirion; ëka jö Amor cwodo ni Cenir.) 10 Wan ëmaö peci kibëc na tye i lobo n'otingere malö n'öpëdhërë, lobo Gilead kibëc ëka Bacan naka othuno ködë yo Caleka ëka Edrei, peci na tye i thë löc ka Og rwoth më Bacan. 11 (Og rwoth më Bacan ënë onwongo odong kënë ki kin jö Repa. Ëka étana mërë onwongo ëyübö ki nywenyo. Bor mërë tye mita angwën ëka lac mërë mita ariö. Pod tye i Raba i pacö ka jö Amon.) 12 I karë nön na onu ëmaö lobo ni, an abino amiö lobo na tye kukuju më Aroer both jö Reuben ëka jö Gad, na tye i ora më Arnon, ki nucu lobo n'otingere më Gilead, kanya acël ki peci mërë. 13 Lobo Gilead n'odong ëka lobo Bacan kibëc, na ënë lobo ka rwoth Og, an abino

amiö both nucu kaka ka Manace. (Lobo kibëc më Argob na tye i Bacan n'onwongo ecwodo ni lobo ka jö Repa. 14 Jair, akwar Manace, ökwanyö lobo Argob kibëc na cidhö naka i wang lobo ka jö Gecur ëka jö Maakat; ebino ëcakö ki nyingë, ëk naka tin Bacan ecwodo ni Kabot Jair.) 15 Ëka an amiö Gilead both Makir. 16 Ëntö both jö ka Reuben ëka jö ka Gad amiö lobo n'öcakërë ki i Gilead cidhö ködë naka i ora më Arnon (dyere kulo ënë obedo wang apoki mërë) naka othuno ködë i kulo më Jabok, na ënë wang apoki lobo ka jö Amon. 17 Wang apoki mërë ki kuthö onwongo tye i kulo Jordan na tye i Araba, cakërë ki i nam më Kineret naka othuno ködë i nam më Araba (nam më Kadö) na tye i lobo na tye i kor kidi më Piciga na tye ki kukidë. 18 I karë nön an aciköwu nakun akobo ni: "Rwoth Obangawu ömiöwu lobo ni ëk igam unu obed mewu. Ëntö jö na mewu kibëc na tøk i lwëny myero öngöl giní Jordan nakun nwongo orukere giní ki jami lwëny më cidhö ködë löka i nyim utmegowu jö Icarael. 19 Ëntö monwu, ëthiñöwu, ëka lïmwu na kwö na pol twërö dong giní i peci na an amiöwu. 20 Myero ilwëny unu naka ka Rwoth ömiö utmegowu yweo kite n'ömiöwu ködë, na gin thon onwongo lobo na Rwoth Obangawu bino miögi i löka kulo Jordan. Kinge manön, ngat acëlacël twërö dök cen i lobo mërë na dong amiöwu." 21 I karë nön, an acikö Yocua ni, "In inënö ki wangi gin na kibëc na Rwoth Obangani ötimö i kom rwodhi ariö ni. Rwoth bino timö ni komanön thon i kom löc kibëc na un ibino thuno ië ka ipoth unu yo kanya un itye ka cidhö ië. 22 Kür ilworgi; Rwoth Obangawu kikokome bino lwëny pïrwu." 23 I karë nön an akwaö Rwoth ni, 24 "Rwoth Obanga, in icakö nyutho both aticni dit na megí ëka ki tøkoni. Obanga mëné na tye i wi polo onyo i wi lobo na twërö tio tic më aura kite na in itio ködë? 25 Wëk acidh anën lobo na bër na tye yo löka kulo Jordan, lobo na bër n'otingere ëka kite më Lebanon." 26 Ëntö Rwoth ökëcö i koma pïrwu ëka onwongo ba dök twërö winyona. Cë Rwoth okobo ni, "Manön örömö, kür dökí itwak köda i kom köp ni. 27 Apë iidh malö i wi kidi më Piciga, cë inën yo kuthö ëka kukuju, kukwap ëka kukidë. Nën lobo ki wangi, piën in ba ibino ngölö kulo Jordan. 28 Ëntö cik Yocua, idíi cwinye ëka imíi ën tøk cwiny; piën ënë bino poth yo löka ca nakun tëlö jö ni, cë bino miögi gamö lobo na in ibino nënö." 29 Cë wan ebodo i ora na cwök ki Bet Peor.

4 Kobedini un jö Icarael, winy unu cik kibëc na an abino pwnyowu. Gwökgí ëk ibed unu na kwö ëk idöny ëka igam unu lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, tye ka miöwu. 2 Kür imëd unu köp mörö i kom cik na an aciköwu ëka kür ikwany unu köp mörö ki ië, ëntö gwök unu cik ka Rwoth

Obangawu kite na an amiöwu ködë. 3 Un ïnënö kî wangwu gin na Rwoth ötimö ï Baal Peor. Rwoth Obangawu obino otyeko jö kibëc na wörö Baal më Peor kî ï kinwu. 4 Ëntö un kibëc na pod iketho genwu ï kom Rwoth Obangawu pod itye unu na kwö naka tin. 5 Nën! An dong atyeko pwonyowu cîk kibëc kite na Rwoth Obangana öcîka ködë, ëk ïgwök unugi ï lobo na un ïcwök dönyö ïë më gamö dökö mewu. 6 Gwök unu na bër, piën manön ënë bino nyutho ryëkö ëka ngecwu both rok, na bino ginî winyo cîk ni kibëc cë kobo nî, “Adyer, rok na dit ni obedo ginî jö na ryëk rwök ëka niang ginî.” 7 Rok mënë na dit na tye k’obangagi na cwök ködgi, kite na Rwoth Obanga onu bedo na cwök kod onu ï karë kibëc na onu ëlëgö bothe? 8 Rok mënë nököenë na dit, na tye kî cîk n’atir ginî na calö man na tin an atye ka ketho ï nyimwu? 9 Ëntö gwökëre unu na bër, kür ïmiï wiwu owil ökö kî kom gin na un ïnënö kî wangwu, onyo kür ïmiïgi orweny ökö kî ï cwinywu pî karë më kwöwu kibëc. Pwony unu cîk ni both ëthinöwu ëka both ëthinögi thon. 10 Po unu ï kom ninö na un icung ï nyim Rwoth Obangawu ï Koreb, ï karë na ën okobo nîna nî, “Gür lwak ï nyima ëk owiny ginî köpna ëk opwony ginî kite më wöröna pî karë na gin pod tye na kwö ï wi lobo ëk opwony ginî both ëthinögi.” 11 Un ibino na cwök ëka icung unu ï tyën kidi, nakun wi kidi lyël kî mac naka ï polo, k’edou n’ocido na cöl ëka pîny na cöl cuc. 12 Cë Rwoth ötwak kodwu kî ï mac. Un iwinyo köp ëntö ba ïnënö unu kome; dwön këkën ënë owinyere. 13 Ën okobo niwu cîkëre mërë, cîk apar, na ën öciköwu më gwökö ëka öcöögi ï kom kite ariö n’apada. 14 Ëka Rwoth öcîka ï karë nön më pwonyowu kî cîk kibëc na ën öcîka ködë, ëk ïgwök unu ï lobo na un ïcidhö gamö më bedo mewu. 15 Myero ïgwökëre unu rwök piën ba ïnënö unu cal gin mörö ï karë na Rwoth ötwak kodwu ï Koreb kî ï mac na lyël. 16 Kür ïbal unu më yübö cal jwök pîrwu kenwu, cal gin mörö këkën na un ïyübö, kadî ëyübö na cal k’ëcwö onyo dhakö, 17 onyo na cal kî lee mörö na bedo ï wi lobo onyo winyü mörö na ngwëcö malö ï wi yamö, 18 onyo gin mörö na kwö na wotho ï wi ngöm onyo rëc mörö na tye ï öd pii pîny. 19 Ëka ka itingo wangi malö ï polo cë ïnënö ceng, dwe ëka cër—kî jami kibëc na tye ï polo—kür ïmiï gin mörö öywa thamawu më ryeberë pîny ï nyimgi ëka më wörö jami na Rwoth Obangawu ömiö pî rok kibëc nököenë na tye ï thë polo. 20 Ëntö Rwoth ölaröwu ëka ökwanyöwu ökö kî ï lobo Ejip, n’onwongo cal kî keno theth, më bedo jögë na pîrgi tük kite na un itye ködë kobedini. 21 Akëmö ömakö Rwoth ï koma pîrwu, cë okwongere nî an ba abino ngölö kulo Jordan ëka dönyö ï lobo na bër na Rwoth Obangawu bino miöwu më bedo mewu. 22 An abino thöö ï lobo ni; an ba abino ngölö kulo Jordan; ëntö un ïcwök

ngölö kulo yo löka ëka ibino unu gamö lobo na bër më bedo mewu. 23 Gwökëre unu ëk kür wiwu owil kî cîkëre ka Rwoth Obangawu na ën öcikëre kodwu. Kür ïyüb unu cal jwök mörö pîrwu na cal kî gin mörö na yam Rwoth Obangawu öcikö nî kür itim unu. 24 Piën Rwoth Obangawu cal kî mac na wangö pîny, ën obedo Obanga na nyek. 25 ï karë më anyim, ka dong ïnywölö unu ëthinö ëka ëkwaëwu cë ibedo unu ï lobo pî karë na lac, kür ïbal unu kî yübö cal jwök mörö këkën. Man obedo gin na rac ï wang Rwoth Obangawu ëka bino miö akëmö makö ën ï komwu. 26 An tin acwodo polo ëka lobo më bedo caden ï komwu nî ibino unu thöö pïöpïö kî ï lobo na un itye ka ngölö kulo Jordan më gamö. Un ba ibino bedo kunön pî karë na lac ëntö ebino tyekowu ökö. 27 Rwoth bino këthöwu ökö ï kin rok na papath. Jö na nönök këkën ënë bino dong na kwö ï kin rok na Rwoth bino terowu ïë. 28 Kî kunön un ibino wörö obanga na dhanö öyübö ayüba kî cingë kî ï kom yen ëka kite, na ba römö neno, ba winyo köp, ba cemo ëka ba ngweo gin mörö. 29 Ëntö ibino unu rangö Rwoth Obangawu kî kunön, ibino unu nwongo ën ka ïrangö unu kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc. 30 Ka itye unu ï pëkö na jami ni kibëc ötimërë ï komwu, cë kinge, ibino unu dwogo both Rwoth Obangawu ëka ibino bedo unu kî winy ï kome. 31 Piën Rwoth Obangawu obedo Obanga na nyakîca; ën ba bino wëkö onyo tyekowu onyo wie ba bino wil kî cîkëre mërë kî kwerewu, na ën omoko bothgi kî kwong. 32 Kobedini peny unu pî karë n’opoth angeg, na bara ënywölöwu, cakërë ï karë n’Obanga ocweo dhanö ï wi lobo; cak penyö kî ï acaki lobo naka ï ajiki. Tye gin mörö na dit rwök na calö man n’ötimërë, onyo gin mörö na cal ködë n’obino owinyere? 33 Tye rok mörö na yam owinyo dwön Obanga na twak kî ï mac kite na un iwinyo ködë ëka pod tye ginî na kwö? 34 Onyo obanga mörö tye n’ötëmö kwanyö rok mörö më bedo mëgë këné, kî ï kin rok nököenë nakun tëmö cwinygi k’anyuth më tango ëka gin më aura ginî, kî lwëny, kî tükö ëka kî twërö, kî thwön lworo na dwong na röm kî gin na Rwoth Obangawu ötimö niwu ï lobo Ejip nakun un itye ka nënö kî wangwu? 35 Enyutho jami ni bothwu ëk inge unu nî Rwoth ënë Obanga; ba dökö tye Obanga mörö nököenë. 36 Ën ömiö iwinyo unu dwönë kî ï polo ëk opwonywu. Ëka onyutho niwu mac mërë na thwönë ï wi lobo cë iwinyo unu köp mërë kî ï mac. 37 Piën ën ömarö kwerewu ëka öyëro ëkwaëgi na gin önywölö, ën ökwanyögi ökö kî lobo Ejip kî tükö mërë na dit nakun ën kikome tye kodwu. 38 Ën öryëmö rok na döngö ëka na tük lööwu ökö kî ï nyimwu, ëk ekelwu ï lobogi më miö lobogi bedo mewu kite na tye ködë tin. 39 Tin dong myero inge unu ëka iketh unu ï cwinywu nî Rwoth ënë Obanga na tye ï wi polo ëka pîny ï wi lobo. Ba dökö tye

obanga mörö nökënë. 40 Pí manön, myero igwök unu cík mërë kibëc na an atye ka cíkōwu ködë tin, ëk nyimwu ëka ëkwaëwu obed na leng, ëk ikwö unu pí karë na lac i lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu pí karë kibëc. 41 I karë nön Muca opoko peci adek yo kukidë kulo Jordan 42 ëk ka ngat mörö oneko dhanö öring yo kunön, ka ba öthëna athëna më neko awodhe akaka, na köp mörö ope i kin-gi cön. Ën twërö ringö i pacö mörö acël ëka gwökö kwö mërë. 43 Peci nön gin enene: Bejer na tye i thim n'otingere malö n'öpëdhërë, pí jö ka Reuben; Ramot na tye i Gilead pí jö ka Gad, ëka Golan na tye i Bacan pí jö ka Manace. 44 Man ënë cík na Muca ömiö both jö Icarael. 45 Man ënë cík kibëc na Muca ömiö bothgi i karë na gin öya ki i lobo Ejip. 46 Gin onwongo tye i ora na cwök ki Bet Peor na tye kukidë më kulo Jordan, na tye i lobo ka Cikon rwoth ka jö Amor, n'onwongo löö Kecbon na Muca ëka jö Icarael obino ölöö i karë na gin dong öya ökö ki i lobo Ejip. 47 Gin ögamö lobo mërë ëka lobo ka Og rwoth më Bacan, rwodhi arö ka jö Amor na bedo gin i löka kulo Jordan yo kukidë. 48 Lobo ni öcakërë ki i pacö Aroer na tye i lak kulo më Arnon cidhö ködë naka i kidi Cirion (manön, Kermon), 49 kanya acël k'Araba kibëc na tye kukidë më Jordan, na dök ködë yo nam më Araba na tye i thë kidi më Piciga.

5 Muca ocwodo jö Icarael kibëc cë okobo bothgi n: Un jö Icarael, winy unu cík kibëc na an acwök kobo niwu tin. Pwony unu ëka igwökërë unu më lübögi. 2 Rwoth Obanga onu öcikërë kod onu i Koreb. 3 Ën ba oketho cikërë ni ki kwere onu ëntö oketho cikërë kod onu kibëc, na pod etye na kwö tin. 4 Rwoth ötwak kodwu wang ki wang ki i mac i wi kidi. 5 I karë nön, an acung i kin Rwoth ëka un më kobo niwu köp ka Rwoth, piën un onwongo ilworö mac ëka ba icidhö unu malö i wi kidi. Ëka ën okobo n: 6 "An ënë Rwoth Obangawu n'okelowu ki i lobo Ejip, lobo më opii. 7 "Kür ibed unu k'obanga nökënë na path köda. 8 "Kür iyüb cal jwök mörö na megì, onyo cal gin mörö na tye malö i wi polo, onyo na tye piny i wi lobo onyo na tye i thë pii. 9 Kür iryebiri piny i nyimgi më wörögi. Piën an, Rwoth Obangani, abedo Obanga na nyek, ëka abino pwodo ëkwaë ka jö na daga pí bal ka kweregì naka thuno ködë i kom ëkwaë më adek ki më angwën. 10 Ëntö an abino nyutho mar na ba lökërë both jö elip ki elip na mara ëka gwökö cikna gin. 11 "Kür icwod nying Rwoth Obangani atata, piën Rwoth bino miö köp löö ngat na cwodo nyingë atata. 12 "Gwök ninö më Cabit ëk obed na leng, kite na Rwoth Obangani ociki ködë. 13 Tii tic pí ninö abicël nakun ityeko ticni kibëc, 14 ëntö ninö më abirö ënë Cabit ka Rwoth Obangani. Ninö nön kür igud tic mörö, kadì in kikomi, onyo wodi onyo nyari, onyo aticni

n'ëcwö onyo na dhakö, onyo thwoni pur, onyo kanani onyo leenini mörö kékën, onyo arok mörö na bedo i peciwu, ëk aticni n'ëcwö onyo na dhakö myero oywe thon calö in. 15 Po unu ni un onwongo ibedo opii i Ejip ëka Rwoth Obangawu ënë ökwanyöwu ökö ki kunön ki thwön tükö. Manön ënë ömiö Rwoth Obangawu öcikö ni igwök unu ninö më Cabit. 16 "Wör apapni ëka ayani, kite na Rwoth Obangani ociki ködë, ëk ibed i wi lobo pí karë na lac ëka nyimi obed na leng i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu. 17 "Kür ineki. 18 "Kür idöny i elomi. 19 "Kür ikwal. 20 "Kür ikob köp më twodo i kom ngat mörö. 21 "Kür inir dhakö ka ngat nökënë. Kür inir öt ka ngat mörö, onyo ngöm, onyo etic mërë na cwö onyo na mon, thwön më pur onyo kana mërë, onyo gin mörö kékën n'obedo më ka ngat nökënë." 22 Man ënë cík na Rwoth ötwakö ki dwön na longo i athukowu kibëc ki i mac na lyël i wi kidi, ki i edou ëka piny na cöl cuc cë ën ba ömëdö köp mörö nökënë. Ën öcöo cik ni gini i kom kite n'apada arö ëka ömiögi botha. 23 I karë na un iwinyo dwön n'odonyo ki i piny na cöl, nakun wi kidi tye ka lyël ki mac, ëtëla kibëc më kakawu ëka edongwu obino gin botha. 24 Ëka un ikobo ni, "Rwoth Obanga onu onyutho ni onu dheo ëka dit mërë cë onu ewinyo dwönë ki i mac. Tin onu ënëno ni dhanö twërö bedo na kwö kadì bed ni Obanga twak ködë. 25 Ëntö kobedini, pingö onu myero ëthöo? Mac na thwönë nön bino camö onu ökö ëka onu ebino thöo ka ëmëdërë më winyo dwön Rwoth Obanga onu. 26 Ngat mörö tye na tye ki kom na naka yam owinyo dwön Obanga na kwö nakun twak ki i mac, kite na onu ewinyo ködë, ëka pod tye na kwö? 27 In icidh na cwök ëk iwiny köp kibëc na Rwoth Obangawa kobo. Cë ikob niwa gin mörö kékën na Rwoth Obangawa bino kobo nini. Wan ebino winyo ëka ëlübö." 28 Rwoth owinyo köp na un ikobo botha cë okobo nina ni, "An awinyo köp kibëc na lwak okobo bothi, köp kibëc na gin okobo tye kakarë. 29 Ka onwongo gin mëdërë më bedo ki cwiny n'obedo ni kömanön i karë kibëc, më lworona ëka më gwökö cikna kibëc, ëk jami kibëc owoth na bër ködgi ëka ëkwaëgi na twal. 30 "Cidh ikob nigì ni ödök gini i këmagi. 31 Ëntö in idong botha kany ëk an akob nini cikna kibëc, na in myero ipwonygi ködë, ëk öcidh ölub gini i lobo na an atye ka miögi më bedo megì." 32 Pí manön, gwökërë unu ëk itim unu kite na Rwoth Obangawu öciköwu ködë; kür ingël unu yo cingwu kucem onyo kucam. 33 Lüb unu yoo kibëc na Rwoth Obangawu öciköwu, ëk ibed unu na kwö, nyimwu obed na leng ëka ibed unu pí karë na lac i lobo na un ibino gamö më bedo mewu.

6 Man ênê cik kibêc na Rwoth Obangawu ôcika nî êk apwonywu mê lûbô i lobo na un ïcïdhô ngôlô kulo Jordan mê gamô bedo mewu, 2 êk un, êthinôwu êka êkwaêgî na bino lûbôgî obed ginî kî wôrô i kom Rwoth Obangawu pî karê mê kwôwu na un ïgwôkô cik mêrê kibêc na an amiôwu. Man bino miôwu bedo na kwô pî karê na lac. 3 Pî manôn, winy unu jô Icarael, gwôkêrê unu mê lûbôgî êk nyimwu obed na leng êka thon ïnya unu na pol rwôk i lobo na mio na cak kî môô kic môl kî iê, kite na calô Rwoth, Obanga ka kwerewu, ôcikô kôdê. 4 Winy unu jô Icarael, Rwoth Obangawa, ên kênê ênê Rwoth. 5 Mar Rwoth Obangani kî cwinyi kibêc, kî tiponi kibêc êka kî têkôni kibêc. 6 Cik ni ginî na an tin acikôwu kôdê myero obed i cwinywu. 7 Pwony unu êthinôwu kî cik nôn ginî. Twak unu pîrgî ka ibedo unu pacô êka ka iwotho unu i yoo, ka ibuto unu pîny êka ka ïyaa unu malô. 8 Twegî na calô anyuth ginî mê po wiwu i ngut cingwu êka i ter nyimwu. 9 Côôgî i kom yen dholokek mê udiwu êka i kom dhô wangkacwu. 10 Rwoth Obangawu bino kelowu i lobo na ên ôcikêrê kî kwong both kwarôwu Abraam, Icaka êka Jakob. Lobo nôn tye kî peci na lac na bër rwôk, na pathî un ênê ïgêrô, 11 udi n'opong kî jami kibêc na bêcô na un ba iketho gin môrô iê, kulo na un ba igolo, pwothi ôlôk êka yen jeituni na un ba ïpïdhô cê ka ïcamô unu êka iyeng unu, 12 gwôkêrê unu êk kûr wiwu owil ôkô i kom Rwoth n'okelowu kî i Ejip, lobo mê opii. 13 Wôr Rwoth Obangawu, tii unu ninê kékên êka ikwong unu kwong na mewu kî nyingê. 14 Kûr ïwôr unu obanga nôkênê, obanga ka rok na tye i ngetwu, 15 piên Rwoth Obangawu, na tye i kinwu, obedo Obanga na nyek êka akêmô mêrê bino podho i komwu cê bino tyekowu ôkô kî i wi lobo. 16 Kûr ïtêm unu Rwoth Obangawu kite na un ïtîmô kôdê kî i Maca. 17 Myero ïgwôk unu cik ka Rwoth Obangawu kibêc na ên ôcikôwu. 18 Tîm unu gin na tye atîr êka na bër i nyim Rwoth êk nyimwu obed na leng êka ïcïdh ïgam unu lobo na bër na Rwoth yam ôcikêrê kî kwong both kwerewu, 19 êka Rwoth bino ryêmö langwu ôkô kî i nyimwu kite na ên okobo. 20 ï karê mê anyim, ka êthinôwu openyowu nî, "Pîngô Rwoth Obangawa ôcikôwa mê lûbô cik ni kibêc?" 21 Un ibino kobo both êthinôwu nî, "Wan onwongo ebedo opii ka Parao i lobo mê Ejip, êntô Rwoth ôkwanyôwa ôkô kî kunôn kî têkô mê cîngê. 22 Rwoth obino otio anyuth mê tango êka gin mê aura ginî—na dôngô êka na reco rwôk—i kom jô Ejip, i kom Parao êka i kom jô mê ôdê kibêc na wan ênêhô kî wangwa. 23 Êntô ên obino ôkwanyôwa ôkô kî kunôn mê kelowa kany, êk êmîiwa lobo na ên okwongere nî ebino miô both kwerewa. 24 Rwoth ôcikôwa mê lûbô cik ni kibêc êka mê wôrô Rwoth Obanga onu, êk ebed na bër i karê kibêc êka ebed na kwô, kite na tye kôdê tin. 25 Ka onu

êgwôkêrê mê wôrô cik ni kibêc i nyim Rwoth Obangawa, kite na ên ôcikô onu kôdê, cê ebino bedo jô na kitegî atîr."

7 Ka Rwoth Obangawu bino kelowu i lobo na un itye ka dônyô iê mê gamô bedo mewu, nakun ryêmö rok na pol ôkô kî i nyimwu—jô Kit, jô Girgac, jô Amor, jô Kanaan, jô Periji, jô Kibi êka jô Jebuc—rok abîrô na pol êka têk ginî na lôôwu ôkô 2 êka ka Rwoth Obangawu ômiôgî i cingwu cê ïlôô unugî, myero ityek unugî ôkô. Kûr imok unu cikêrê kôdgî, êka kûr thon inyuth kîca môrô bothgî. 3 Kûr ïnyômêrê unu kôdgî. Kûr imîi anyirawu both awopegî mê anyôma onyo kûr ïnyôm unu anyiragî n'awopewu, 4 piên gin bino miô êthinôwu lôkêrê ôkô kî botha cê cakô ginî wôrô obanga nôkênê, êka akêmô ka Rwoth bino bino i komwu cê tyekowu ôkô piôpiô. 5 Man ênê gin na myero un ïtîm i komgî: Tûtûrô unu keno tyêrgî ôkô pîny, rêdh unu kite na gin ocibo mê awôra ôkô pîny, tong unu yen n'êpïdhô kanya gin wôrô obangagî na dhakô iê n'ecwodo nî Acera êka ïwang unu cal jwogigî ôkô kî mac. 6 Piên un ibedo jô na leng both Rwoth Obangawu. Rwoth Obangawu otyeko yêrôwu kî kin lwak kibêc na tye i wi lobo mê bedo jôgê na pîrgî têk. 7 Rwoth ba oketho mar mêrê i komwu êka ôyêrôwu, pathî nî un onwongo ipol unu na lôô rok nôkênê, piên un ênê onwongo itye unu na nônôk na lôô kî kin rok kibêc. 8 Êntô piên Rwoth onwongo ômarôwu êka ôgwôkô kwong mêrê na ên okwongo both kwerewu, ênê ômiô ên ôkwanyôwu ôkô kî têkô mê cîngê êka ôkôkôwu kî i lobo mê opii, kî i têkô ka Parao rwoth mê Ejip. 9 Myero dong inge unu nî Rwoth Obangawu ênê Obanga; ên obedo Obanga na genere, na gwôkô cikêrê mêrê mê mar both wang rok elip kî elip na marô ên êka gwôkô ginî cik mêrê. 10 Êntô jô na dag Rwoth, ên bino cûlô kwor i komgî kî tyekogî; ên ba bino galêrê mê cûlô kwor i kom jô na dag ên. 11 Pî manôn, myero ïgwôkêrê unu mê lûbô cik kibêc na an amiôwu tin. 12 Ka iwinyo unu cik ni ginî êka ïlûbô unu na bër, cê Rwoth Obangawu bino mêdêrê mê gwôkô cikêrê mê mar mêrê kodwu kite na ên okwongo kôdê both kwerewu. 13 Ên bino marôwu, miôwu gum êka mêdô welwu. Ên bino miô gum both êthinô na un ibino nywôlô, gin na bino cêk i pwothiwu—kalwu, kôngô ôlôk na nyen êka môô jeituni—êthin dhok na mewu êka êthin rom kî dyegiwu i lobo na ên yam okwongere both kwerewu nî ebino miôwu. 14 Ebino miôwu gum na lôô rok nôkênê; ngat môrô ope kî i kin cwô onyo mon na mewu na bino bedo abonge athîn, onyo leeniwu môrô ope na bino bedo abonge athîn mêrê. 15 Rwoth bino gwôkôwu kî i kom two kibêc. Ên ba bino miô two na reco na un ingeo kî i lobo Ejip makôwu, êntô ên bino miô makô jô kibêc na dagwu. 16 Myero ityek unu rok kibêc na

Rwoth Obangawu bino miö i cingwu. Kür kica ömakwu i komgi ëka kür iwör unu obangagi ginī, piën manön bino bedo calö pawaka më maköwu. 17 Ka un ithamö kenwu ni, "Rok ni tük lööwa ökö. Wan ebino ryëmögi nüngö?" 18 Ëntö kür ibed unu ki lworo i komgi; po unu i gin na Rwoth Obangawu ötimö i kom Parao ëka jö më Ejip kibëc. 19 Un inënö ki wangwu atëmatëma na döngö, anyuth më tango ëka gin më aura ginī, cing na tük ëka ki twërö mërë na Rwoth Obangawu okelowu ködë. Rwoth Obangawu bino timö ni kōmanön i kom rok kibëc na un kobedini ilworo. 20 Rwoth Obangawu bino oro lworo i kin-gi naka thon jö n'ökwö n'opono ginī ki bothwu ebino tyekogi ökö. 21 Kür ibed unu ki lworo i komgi, piën Rwoth Obangawu na tye i kinwu, ën obedo Obanga na dit ëka ngat na myero elwor. 22 Rwoth Obangawu bino ryëmö rok nön ginī ökö ki i nyimwu momoth. Ba ebino yeo niwu më tyekogi ökö wang acël, piën wel leeni na ger römö mëdërë ëka twërö yelowu. 23 Ëntö Rwoth Obangawu bino miögi i cingwu, ën bino miögi rubere rwök naka ibino unu tyekogi ökö. 24 Ën bino miö rwodhigi i cingwu, ëka ibino unu rwenyo nying-gi ökö ki i wi lobo. Ngat mörö ope na bino cung i nyimwu; ibino unu tyekogi ökö. 25 Myero iwang unu cal obangagi ginī ki mac. Kür inir unu ryal onyo gol na tye i komgi, ëka kür ikwany më bedo mewu onyo bino dökö pawaka më maköwu, piën obedo gin më kwer both Rwoth Obangawu. 26 Kür ikel unu gin mörö më kwer i udiwu na miö etyekowu ökö calö gin. Myero ikwër ëka idag unu gin nön, piën obedo gin na myero etyek ökö.

8 Gwökërë unu më lübö cik kibëc na an atye ka miöwu tin, ëk ibed unu na kwö ëka inya unu na pol, icidh idöny unu i lobo na Rwoth öcikërë ki kwong both kwerewu. 2 Myero ipo unu kite na Rwoth Obangawu ötelöwu ködë ki i thim pi mwaka pyer angwën, më miöwu bedo na mwol ëka më tëmöwu ëk enge gin n'onwongo tye i cwinywu, ka onyo ibino unu gwökö cik mërë onyo pe. 3 Ën ömïö idökö unu na mwol, ömïö kec onekowu, cë öpidhöwu ki mana, na un onyo kwerewu onwongo ba onge, më pwonyowu ni dhanö ba kwö ki cem këkën ëntö kwö ki köp kibëc na donyo ki i dhö Rwoth. 4 Böngwu ba obino otii ki i komwu ëka tyënwu ba obino okwot i mwaka pyer angwën ni kibëc. 5 Myero dong inge unu ki i cwinywu ni kite na calö dhanö pwonyo athin mërë, Rwoth Obangawu thon pwonyowu. 6 Myero igwök unu cik ka Rwoth Obangawu, nakun iwotho unu i yoo mërë ëka ilworo unu ën. 7 Piën Rwoth Obangawu tye ka kelowu i lobo na bër—n'opong ki ora, kulo më pii ëka wang pii na möl i ora ëka wi kite; 8 lobo na tye ki ngano ëka cayiri, ölöc ëka yen ölam, okwer pomegranat, lobo na möö jeituni

ëka möö kic möl ki ië; 9 lobo na cem ba nönök ië ëka gin mörö ope na bino rem ki bothi; lobo na kite mërë obedo nywenyo ëka itwërö künyö mola ki i kite. 10 Ka icemo ëka iyeng unu, pak unu Rwoth Obangawu pi lobo na bër na ën ömiöwu. 11 Gwökërë unu ëk kür wiwu owil ökö i kom Rwoth Obangawu, na nwongo ba igwökö unu cik mërë kibëc na an atye ka miöwu tin. 12 Ka icemo ëka iyeng unu, ka igërö unu udi na bécö më bedo ië, 13 ka dhok, rom ki dyegiwu önya ödökö na pol, ka ryalwu ëka gol ömëdërë ëka ki jami kibëc na un itye ködgi önya, 14 cë cwinywu cakö wakërë ëka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu n'ökwanyöwu ki i lobo Ejip, lobo më opii. 15 Ën ötelöwu ki i thim na lac ëka na lik, lobo më öriö na pii ope ië, na thwone ëka ith tye ginī ië. Ën ömiöwu pii n'öya ki i lëla. 16 Ën öpidhöwu ki mana ki i thim, gin mörö na kwerewu ba onge, anaka yam, më miöwu bedo na mwol ëka më tëmöwu ëk i ajiki nyimwu obed na leng. 17 Gwökërë unu ëk kür ikob kenwu ni, "Tëköna ëka twërö më cing a ënë ömïa anwongo lönyö ni." 18 Ëntö po unu i kom Rwoth Obangawu, piën ën ënë miö tükö më nwongo lönyö, ëk omok cikërë mërë na ën okwongo both kwerewu, kite na tye ködë tin. 19 Ka wiwu bino wil ökö i kom Rwoth Obangawu, cë ilübö unu obanga nökökën, iwörö ëka iryebere unu piny i nyimgi, an akobo bothwu tin ni ebino tyekowu ökö. 20 Ebino tyekowu ökö calö rok nökökën na Rwoth otyekogi ökö ki i nyimwu, cë ebino tyekowu ökö pi kwërö winyo dwön Rwoth Obangawu.

9 Winy unu, jö Icarael. Un kobedini icwök unu ngölö kulo Jordan yo löka, ëk icidh unu më ryëmö rok na tye kunön, jö na tük na lööwu ökö, na tye ki peci na lac ki cël na thuno naka i polo. 2 Jö nön tük ëka boco ginī, jö Anak! Un ingeo köp i komgi, ëka iwinyo unu ka ekobo ni: "Nga na twërö cung i nyim jö Anak më lwëny ködgi?" 3 Ëntö myero inge unu tin ni Rwoth Obangawu ënë ngat na tye ka woth i nyimwu na calö mac na wangö piny. Ën kikome ënë bino tyekogi, ën bino löönögi ökö ki i nyimwu. Un ibino ryëmögi ëka ibino nekogi piöpö, kite na Rwoth öcikërë ködë bothwu. 4 Kinge na Rwoth Obangawu öryëmögi ökö ki i nyimwu, kür ikob unu köp ki i cwinywu ni, "Rwoth okela kany më gamö lobo ni piën an kitena atir." Manön obedo pi tim na reco më rok ni ënë ömïö Rwoth bino ryëmögi ökö ki i nyimwu. 5 Pathi pi kite atirwu onyo pi leng cwinywu ni un icidhö më gamö lobogi; ëntö pi tim na reco më rok ni ginī, Rwoth Obangawu bino ryëmögi ökö ki i nyimwu, ëk ocob gin na ën okwongo both kwaröwu Abraam, Icaka ëka Jakob. 6 Myero iniang unu ni pathi pi kite atirwu ënë ömïö Rwoth Obangawu tye ka miöwu lobo na bër ëk igam unu obed mewu, piën un jö

na ngutwu nwang. 7 Po unu i köp ni ëka kür imiï wiwu owil kite na un imiï akëmö ömakö Rwoth Obangawu ki i thim. Cakërë i ninö na un iya ki Ejjip naka ithuno unu i kabedo ni, un ibedo jëm i kom Rwoth. 8 I kidi më Koreb, un imiï Rwoth obedo k'akëmö, cë ömiö akëmö ömakö ën rwök i komwu më tyekowu. 9 I karë na an aïdhö malö i wi kidi më gamö kite n'apada, kite n'apada më cikërë na Rwoth oketho kodwu, an abino abedo i wi kidi pï ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, nakun ba acemo ëka ba amodho pii. 10 Rwoth ömïa kite ariö n'apada n'Obanga onwongo öcöo ki cingë. Cïk kibëc onwongo tye i komgi na Rwoth ötitö bothwu ki i mac na lyël i wi kidi i ninö më athuko. 11 Kinge ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, Rwoth ömïa kite ariö n'apada, kite n'apada më cikërë. 12 Cë Rwoth okobo nina ni, "Yaa malö ki kany icidh yo piny piöpiö, piën jogi na in ikelögi ki i Ejjip ötimö ginï bal. Gin ölokërë ginï ökö piöpiö ki i kom gin na an acikögi ëka öyübö ginï cal jwök n'obedo nywenyo." 13 Rwoth okobo nina ni, "An anëhö jö ni ëka obedo ginï jö na ngutgi nwang rwök! 14 Wëka an këna, ëk atyekgi ëka ajwa nyïng-gi ökö ki i thë polo. An abino miïni idökö rok na tæk ëka iña unu na pol na löögi." 15 Cë an alökara, aidho yo piny ki i wi kidi, nakun kidi tye ka lyël ki mac. Ëka kite ariö n'apada më cikërë onwongo tye i cinga ginï. 16 I karë na an anëhö, anëhö ni ibalö unu i kom Rwoth Obangawu; un iyübö cal jwök na cal ki wod thwön pïrwu. Un ilökërë ökö piöpiö ki i yoo na Rwoth onwongo öciköwu. 17 Cë an amakö kite ariö n'apada ëka abologi ökö piny ki i cinga ginï, angënyö ökö na thithinö i nyimwu. 18 Kinge döki abuto piny aryeba cwiny i nyim Rwoth pï ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor; an ba acemo ëka ba amodho pii piën pï bal kibëc na un itimö, nakun itimö unu gin na rac i wang Rwoth n'ömiö akëmö ömakö ën. 19 An abedo ki lworo i kom akëmö ka Rwoth na tæk, piën akëmö onwongo ömakö ën rwök i komwu më tyekowu ökö. Ëntö Rwoth döki obino owinya. 20 Akëmö ömakö Rwoth rwök i kom Aron më neko ën, ëntö i caa nön an alëgö pïrë thon. 21 An thon akwanyö gin më balwu nön, wod thwön na un iyübö, cë awangö ökö ki mac. Cë anginginyö ëka amiö ödökö buru na pwöth calö apua, cë aönyö apua mërë i kulo na möl piny ki i wi kidi. 22 Un thon imiï akëmö ömakö Rwoth ki i Tabera, i Maca ëka i Kibrot Ataaba. 23 Ëka i karë na Rwoth oorowu ki i Kadec Barnea ën okobo ni, "Cïdh unu malö ëka igam unu lobo na an amiöwu," ëntö un ibino ijëm unu i kom Rwoth Obangawu. Un ba ibedo ki gen i kome ëka ba iwinyo unu ën. 24 Un ibedo jëm i kom Rwoth anaka i ninö na an angeowu ködë. 25 An abuto aryeba cwiny i nyim Rwoth pï ninö pyer angwën nön kiceng ëka kiwor piën Rwoth onwongo okobo ni ebino tyekowu ökö. 26 Cë an alëgö

both Rwoth ëka akobo ni, "Rwoth Obanga, kür ityek jogi, jö na megï na pïrgi tæk na in ikökögi ki tæköni ëka ikwanyögi ki i Ejjip ki tækö më cingi. 27 Po i kom aticni Abraam, Icaka, ëka Jakob. Kür ibed ka thamö pï ngut na nwang, timgi na reco ëka balgi. 28 Pï manön lobo na in ikwanyöwa ki ië bino kobo ni, 'Rwoth onwongo ba römö terogi i lobo na ën öcikërë ködë bothgi, ëka piën ën onwongo dag-gi, ën ökwanyögi ëk enekgi ökö i thim.' 29 Ëntö gin obedo jogi na pïrgi tæk na in ikwanyögi ki tæköni ëka ki twëroni."

10 I karë nön Rwoth okobo nina ni, "Yüb kite ariö n'apada calö më acël ca ëka ibin yo botha i wi kidi malö. Yüb thon canduk më bao. 2 An abino cöönö i kom kite n'apada köp n'onwongo tye i kom kite n'apada më acël ca, na in ibino ingënyögi ökö. Cë in myero ikethgi i canduk." 3 Cë an ayübö canduk ki i kom yath alwii ëka an ayübö kite ariö n'apada calö më acël ca ginï. Ëka an acïdhö malö i wi kidi ki kite ariö n'apada i cinga ginï. 4 Rwoth öcöo i kom kite n'apada ni ngö na ën onwongo öcöo cön, cïk apar na ën onwongo ötitö bothwu ki i mac, i ninö na un icökërë i tyën kidi. Rwoth ömiögi botha. 5 Cë an adwogo piny ki i wi kidi ëka aketho kite n'apada i canduk n'onwongo an ayübö kite na Rwoth öcika ködë ëka pod tye ginï kunön. 6 (I karë nön jö Icarael öya ginï ki i Beerot Bene Jakan cë öcïdhö ginï i Mocera. Ki kunön Aron öthöo ëka eiko, cë wode Eleajar oleo ka tyënë na calö alamdhök. 7 Gin öya ki kunön, cë öcïdhö ginï yo Gudugoda ëka yo Jotbata, lobo na pii dwong ië. 8 I karë nön Rwoth opoko kaka ka jö Lebi path më tingo canduk më cikërë ka Rwoth, më cung i nyim Rwoth më tio tic ëka më lamö gum ki nyïngë, kite na gin pod timö ködë tin. 9 Manön ënë ömiö jö Lebi ba tye ginï ki dul lobo mörö n'obedo mëgi i kin utmegogi; Rwoth ënë obedo gin n'epoko niggi kite na Rwoth Obangawu okobo bothgi ködë.) 10 An abedo i wi kidi pï ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor, kite na an abedo ködë i më acël ca. Rwoth obino owinyo légana i karë nön thon cë Rwoth oyeo ni ba ebino tyekowu. 11 Rwoth okobo nina ni, "Yaa malö, itël wi jii ëk ödöny ëka ögam ginï lobo na an akwongara më miö both kweregï." 12 Kobedini dong, un jö Icarael, ngö na Rwoth Obangawu mitö ki bothwu? Gin na Rwoth Obangawu mitö ki bothwu ënë ni lwor unu Rwoth Obangawu, ilüb unu yodhi mërë kibëc, imar unu ën, ëka itii unu both Rwoth Obangawu ki cwinywu kibëc ëka ki tipowu kibëc. 13 Gwök unu cïk ka Rwoth kibëc na an atye ka miöwu tin pï bër bedowu. 14 Nën, kadï jami kibëc na tye malö i wi polo rwök, lobo ëka jami kibëc na tye ië obedo më ka Rwoth Obangawu. 15 Ëntö Rwoth oketho cwinye i kom kwerewu ëka ömarögi cë obino öyërowu, ëkwaëgi, ki i kin rok kibëc, kite na tye ködë tin. 16 Pï manön, bed

unu kī winy both Rwoth ēka iwēk unu bedo jō na ngutgī nwanḡ. 17 Piēn Rwoth Obangawu ēnē obedo Obanga na lōō obanga nōkēnē gini ēka Rwoth ka rwodhi nōkēnē. Ēn obedo Obanga na dit, na tye kī tēkō ēka Obanga na myero elwor. Ēn ba lengere i ngōlō kōp ēka ba wilērē kī līm. 18 Ēn ngōlō kōp n'aṭir i kom athiṇ kic ēka i kom dha thōō. Nyutho mar mērē both Erok ēka miōgī cem kī gin mē aruka. 19 Un myero iṃar Erok, piēn un thon onwongo ibedo unu Erok i lobo Ejip. 20 Wōr Rwoth Obangawu, tii unu ninē kēkēn ēka ikwong unu kwong na mewu kī nyīngē. 21 Ēn obedo Obanga na myero ipak unu; ēn obedo Obangawu, n'ōtīmō niwu jami na dōngō ēka tango mē aura na un iṇēnō kī wangwu. 22 Kwerewu n'obino ōcīdhō gini i Ejip onwongo tye pyer abirō kibēc, ēka Rwoth Obangawu ōmiōwu iḡōkō na pol na calō cēr na tye i polo.

11 Myero iṃar unu Rwoth Obangawu ēka iṭim unu gin na ēn mītō; gwōk unu cik mērē kibēc, ēka gin na ēn ōcīkō i karē kibēc. 2 Po unu tin i kom pwony na Rwoth Obangawu opwonyowu kōdē, an ba atye ka twak k'ēthiṇōwu ēntō kodwu piēn un ingeo ēka iṇēnō unu dit mērē, cīngē na tēk ēka twērō mērē. 3 Gīn ba ōnēnō tango ēka gin mē aura na ēn ōtīmō i Ejip both Parao rwoth mē Ejip ēka i lobo mērē kibēc; 4 gin na ēn ōtīmō i kom acikari mē Ejip, i kom angole ēka gadigadigī, i karē na ēn ōmiō pii mē Nam na Kwar ōmwōnyōgī ōkō nakun onwongo gin tye ka ryēmō kōrwu, ēka kī kite na Rwoth otyekogī kōdē. 5 Gīn ba ōnēnō gin na ēn ōtīmō niwu i thim na un bara ithuno i kabedo ni, 6 onyo gin na ēn ōtīmō i kom Datan ēka Abiram, ēthiṇō k'Eliaḡ wōd ka Reuben, i karē na Rwoth ōmiō ngōm ōyabērē kī kanya jō Icarael onwongo bedo iē, cē ōmwōnyōgī ōkō kī jō kibēc mē dholokekgī, kēmagī ēka gin na kwō kibēc n'onwongo obedo mēgī. 7 Ēntō un ēnē iṇēnō kī wangwu jami na dōngō ni kibēc na Rwoth otio. 8 Pī manōn, myero iḡwōk unu cik kibēc na an atye ka miōwu tin, ēk ibed unu kī tēkō mē cīdhō dōnyō iē ēka gamō lobo na un itye ka ngōlō kulo Jordan mē bedo mewu, 9 ēk ibed unu pī karē na lac i lobo na Rwoth okwongo mē miō both kwerewu ēka both ēkwaēgī, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē. 10 Lobo na un itye ka dōnyō iē mē gamō ba obedo calō lobo Ejip, kī kanya un iya unu kī iē, kanya un ipīdhō kodhiwu ēka iōnyō unu pii iē kī cīngwu calō pwodho ngwedo. 11 Ēntō lobo na un itye ka cīdhō mē ngōlō kulo Jordan mē gamō ēk obed mewu, obedo lobo n'obedo kitekite ēka ora gini, lobo na kōth dwong iē. 12 Obedo lobo na Rwoth Obangawu gwōkō; wang Rwoth Obangawu tye iē i karē kibēc, cakērē i acaki mwaka naka i ajiki mērē. 13 Cē ka un ibino lūbō unu cik kibēc na an

atye ka miōwu tin—mē marō Rwoth Obangawu ēka mē tic ninē kī cwinywu kibēc ēka kī tipowu kibēc— 14 cē ēn bino miō kōth cwe i lobowu i karē mērē kikokome, kōth mē cwīr ēka kōth mē oro, ēk iēcōk unu cemwu, kōngō ōlōk na nyen ēka mōō jeituni. 15 Ēn bino miō lum pī dhok na mewu, ēka ibino unu cem cē iyeng unu. 16 Gwōkērē unu ēk kūr iṃiī thamawu ōbwōlwu mē lōkērē ōkō mē wōrō obanga nōkēnē gini ēka ryebere piny i nyimgi. 17 Ka iṭimō unu nī kōmanōn, akēmō bino makō Rwoth i komwu, cē jūkō kōth ōkō ēka miō kōth ba cwe. Lobo ba bino cēgō cem ēka ebino tyekowu ōkō kī i lobo na bēr na Rwoth tye ka miōwu. 18 Keth unu kōpna ni i cwinywu ēka i thamawu; twe unugi na calō anyuth i ngut cīngwu ēka irukugi i terinyimwu. 19 Pwony unu ēthiṇōwu kī cik nōn, twak kōp nōn bothgi ka in itye pacō, ka in itye iwōth i yoo, ka ibuto piny ēka ka in iya malō kī i kabuto. 20 Cōōgi i kom yen dholokek mē udiwu ēka i kom dhō wangkacwu, 21 ēk ninōwu ēka mē k'ēkwaēwu obed na pol i lobo na Rwoth okwongere mē miō both kwerewu, pī karē kibēc na polo pod bino bedo kōdē malō i wi ngōm. 22 Ka iḡwōkō unu cik ni kibēc na an atye ka miōwu ēk iḡlūb unu—mē marō Rwoth Obangani, iḡlūb unu yodhi mērē kibēc ēka mē moko i kome— 23 cē Rwoth bino ryēmō rok ni kibēc na tye i nyimwu ēka un ibino ryēmō rok na dito ēka na tēk na lōōwu. 24 Kabedo kibēc na tyēnwu bino nyōnō bino bedo mewu. Wang lobowu bino cakērē kī i thim thuno kōdē yo Lebanon ēka cakērē kī i kulo mē Euparate naka yo nam Mediterenian. 25 Ngat mōrō ope na bino cung i nyimwu. Rwoth Obangawu bino miō jīi podho cwiny ēka lworō pīrwu i kom lobo kibēc na un ibino cīdhō yo iē, kite na ēn ōcīkō kōdē. 26 Nēn, tin an atye ka ketho i nyimwu gum ēka cen— 27 gum ka iḡlūbō unu cik ka Rwoth Obangawu na an atye ka miōwu tin; 28 ēntō cen bino makōwu ka un iḡwērō lūbō cik ka Rwoth Obangawu ēka iḡlōkērē unu kī i yoo na an acīkōwu tin nakun iḡwōrō unu obanga nōkēnē gini na un ba ingeo. 29 Ka Rwoth Obangawu dong okelowu i lobo na un ibino dōnyō iē mē gamō bedo mewu, myero iḡlam unu gum i wi kidi Gerijim ēka cen i wi kidi Ebal. 30 Kite na un ingeo kōdē nī kite ariō ni tye gini yo kuthō kulo Jordan, nakun cwōk kī yen mē More i lobo ka jō Kanaan nōn na bedo gini i Araba n'opimere kī Gilgal. 31 Un iḡwōk ngōlō kulo Jordan mē dōnyō gamō lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu. Ka iḡamō unu ēka ibedo unu kunōn, 32 gwōkērē unu mē lūbō cik kibēc na an atye ka pwonyowu tin.

12 Man ēnē cik kibēc na myero iḡlūb unu na bēr i karē kibēc na un ibino bedo i lobo na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ōmiōwu mē gamō. 2 Un myero imuk kabedo

kibéc, kanya Erok na un ɪryēmō kɪ ɪ lobogɪ wōrō obangagɪ ɪē. Kabedo na tye malō ɪ wi kite na boco ēka ɪ thē yen na potgɪ mar. **3** Un myero imunuko keno tyērgɪ, ngɛngɪnyō unu kitegɪ na gɪn wōrō ēka iwang unu yen n'ēpidhō kanya ēwōrō obangagɪ na dhakō ɪē n'ecwodo nɪ Acera; tong unu cal jwogi obangagɪ ēka imɪi unu nyɪng-gɪ orweny ōkō kɪ ɪ kabedo nōn gɪnɪ. **4** Un myero kūr ɪwōr Rwoth Obangawu ɪ kite na gɪn wōrō k'obangagɪ kōdē. **5** Ēntō Rwoth Obangawu bino yērō kany mōrō kɪ ɪ kakawu kibéc. Kanya ebino wōrō nyɪngē ɪē. Kabedo nōn ēnē un myero ɪcɪdh ēka ɪwōr unu Rwoth Obangawu ɪē. **6** Kunōn ēnē un myero iter tyēr awanga na mewu, tyērwu, acēl mē apar na mewu, mɪc na pɪrē tēk, gin na in ikwongo akwonga mē mīō, mɪc na cwinyi ōpwōyō, ēka kaō mē dhokwu ēka rom kɪ dyegiwu. **7** Kunōn, un ibino cem ɪ nyim Rwoth Obangawu, kanya acēl kɪ jō mē udiwu ēka ibino bedo unu kɪ yom cwiny ɪ kom jami kibéc na un iketho cɪngwu ɪē piēn Rwoth Obangawu ōmīōwu gum. **8** Un myero kūr ɪtɪm kite na onu ētɪmō kōdē tin kany, na ngat acēlacēl tɪmō gin na ēn nēnō nɪ bēn nɪnē, **9** piēn un bara ithuno ɪ kabedo na myero iywe unu ɪē ēka lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu mē bedo mewu. **10** Ēntō un ibino ngōlō kulo Jordan ēka ibedo unu ɪ lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu mē bedo mewu. Ēn bino mīōwu iyweo kɪ ɪ kom langwu kibéc n'ōgūrōwu ēk ibed unu abonge pēkō mōrō. **11** Cē un myero ibin unu ɪ kabedo acēl na Rwoth Obangawu ōyērō mē wōrō nyɪngē ɪē. Kunōn ēnē un myero ikel jami kibéc na an acikōwu ɪē: tyēr awanga na mewu, tyērwu, acēl mē apar na mewu, ēka mɪc na pɪrē tēk na un ikwongo akwonga mē mīō both Rwoth. **12** Un ibino bedo kɪ yom cwiny ɪ nyim Rwoth Obangawu, kanya acēl k'awopeni, anyirani, etic na cwō, etic na mon ēka jō Lebi na bedo gɪnɪ ɪ peciwu; po nɪ jō Lebi ba ebino poko nɪgɪ lobo mōrō onyo gin mōrō mē bedo mēgɪ. **13** Gwōkērē unu ēk kūr ɪtyēr tyēr awanga na mewu ɪ kabedo mōrō kēkēn na un ɪnēnō; **14** ēntō ibino unu tyērō tyēr awanga ɪ kabedo na Rwoth bino yērō kɪ ɪ kakawu mōrō acēl. Kunōn ēnē un ibino tɪmō jami kibéc na an acikōwu. **15** Ēntō un ɪtwērō neko leeniwu mē pacō mē acamawu kɪ ɪ peciwu mōrō kēkēn kite na cwinywu mītō na lūbērē kɪ gum na Rwoth Obangawu mīōwu. Jō kibéc na cɪk ōgēngō onyo na cɪk ba ōgēngō twērō camō gɪnɪ ringo nōn, calō ringo egwethe onyo pura. **16** Ēntō kūr myero ɪcam unu remo; ōny unu ōkō pɪny calō pii. **17** Kūr myero ɪcam kɪ ɪ peciwu acēl mē apar mē kalwu, onyo kōngō ōlōkwu na nyen, onyo mōō jeituniwu, onyo ēthīnō kaō mē rom, dyegi ēka dhok, onyo gin mōrō kēkēn na in ikwongo mē mīō, onyo mɪc na cwinywu ōpwōyō, onyo mɪc na pɪrgɪ tēk. **18** Ēntō un ibino cem ɪ nyim Rwoth Obangawu ɪ kabedo na ēn

bino yērō. Un, awopewu ēka anyirawu, eticwu na cwō ēka eticwu na mon, ēka jō Lebi kɪ ɪ peciwu. In myero ibed kɪ yom cwiny ɪ nyim Rwoth Obangani ɪ jami kibéc na in ibino ketho cingi ɪē. **19** Myero ɪgwōkērē unu kūr ɪwēk unu jō Lebi ata ɪ karē kibéc na un ibedo ɪ lobowu. **20** Ka Rwoth Obangawu ōnyaō wang lobowu kite na ēn ōcīkōwu kōdē, cē cwinyi ōmītō ringo ēka ikobo nɪ, “An amītō camō ringo,” cē in ɪtwērō camō ringo kite na cwinyi mītō kōdē. **21** Ka kabedo n'ēwōrō nyɪng Rwoth Obangawu tye na bor kɪ kanya un itye ɪē, cē un ɪtwērō neko leeni kɪ ɪ kom rom, dyegi ēka dhokwu na Rwoth ōmīōwu, kite na an acikōwu kōdē. Un myero ɪcam ringo kite na cwinywu mītō kōdē kɪ ɪ peciwu. **22** Ngat mōrō kēkēn, kadɪ obedo dhanō na cɪk ōgēngō onyo na cɪk ba ōgēngō twērō camō ringo nōn, kite na un ɪcamō kɪ ringo egwethe onyo pura. **23** Ēntō myero kūr ɪcam unu remo, piēn kwō tye ɪ remo ēka kūr myero ɪcam unu kwō kanya acēl kɪ ringo. **24** Kūr myero ɪcam unu remo; ōny unu ōkō pɪny calō pii. **25** Kūr ɪcam unu remo, ēk nyimwu k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu obed na leng, piēn nwongo ɪtɪmō unu gin na tye atɪr ɪ wang Rwoth. **26** Ēntō kwany jamini na leng kibéc ēka gin mōrō kēkēn na in ikwongiri mē mīō, ēka ɪcɪdh ɪ kabedo na Rwoth bino yērō. **27** Mɪi unu tyēr awanga na mewu ɪ wi keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ringo kanya acēl kɪ remo. Remo mē tyērwu myero ēōny ɪ kom keno tyēr ka Rwoth Obangawu, ēntō un ɪtwērō camō ringo ōkō. **28** Gwōkērē unu mē lūbō cɪk nɪ gɪnɪ kibéc na an atye ka mīōwu, ēk nyimwu obed na leng ɪ karē kibéc, k'ēthīnōwu na bino lūbō kōrwu, ka un ibino tɪmō gin na bēn ēka na tye atɪr ɪ wang Rwoth Obangawu. **29** Rwoth Obangawu bino tyeko rok ōkō kɪ ɪ kabedo na un itye ka cɪdhō mē gamō lobogɪ, ka dong ɪgamō unu, ēka ibedo unu ɪē, **30** kinge na dong etyekogɪ ōkō kɪ ɪ nyimwu, gwōkērē unu ēk kūr imok unu ɪ owico mē penyo pɪ obanga na gɪn wōrō ēka ikob unu nɪ, “Rok nɪ wōrō obangagɪ nɪngō? Wan thon ebino tɪmō nɪ kōmanōn.” **31** Un myero kūr ɪwōr unu Rwoth Obangawu kite na gɪn wōrō k'obangagɪ kōdē, piēn ɪ wōrō obangagɪ, gɪn tɪmō jami kibéc mē kwer na Rwoth ba mītō. Gɪn thon tyērō awope ēka anyiragɪ ɪ wi keno tyēr ɪ nyim obangagɪ. **32** Myero ɪlūb unu gin na kibéc na an acikōwu kōdē. Kūr ɪmēd onyo ɪkwany mōrō kɪ ɪē.

13 Ka adwarpɪny onyo ngat mōrō na leko lek onen ɪ kinwu cē onyutho niwu anyuth mē tango onyo gin mē aura, **2** ēka ka anyuth onyo gin mē aura ōtɪmērē, cē adwarpɪny okobo nɪ, “Eru ēwōr obanga nōkēnē” (obanga na un bara ingeo) “ēka eru ēwōrgɪ.” **3** Un myero kūr iwiny kōp k'adwarpɪny onyo alek nōn. Rwoth Obangawu tye ka tēmōwu mē nēnō ka un ɪmarō ēn kɪ cwinywu kibéc ēka kɪ

tipowu kibéc. 4 Myero ìlùb unu Rwoth Obangawu nakun ilworo unu èn. Gwök unu cìk méré kibéc éka ìwör unu èn; tii unu nínè éka imok unu ì kome. 5 Adwarpiñy onyo alek nòn myero enek ökö piën èn opwonyo pwony më jëm ì kom Rwoth Obangawu, n'ökwanýöwu ökö kì ì lobo Ejip éka ökökòwu ökö kì ì lobo më opii. Adwarpiñy onyo alek nòn ötémö më lökòwu kì ì yoo na Rwoth Obangawu öcìkòwu më lùbö. Un myero ìkwany gin na rac ökö kì ì kinwu. 6 Ka omeru, onyo wodi onyo nyari, onyo dhakö na in ìmarö, onyo okoneni na cwök kodi obwoli ìmüng nakun kobo ni, "Érö écìdhi éwör obanga nökenè gini" (obanga na kwereni onyo in ba ingeo, 7 obanga ka jö n'oguri, kadì tye gini na cwök onyo na bor, yaa kì ì ajiki më thwok lobo naka ì thwok lobo nökenè), 8 in myero kür iyee onyo kür iwiny köp méré. Kür kica omaki ì kome éka kür ìmüng nínè. 9 In myero inek èn ökö. In ènè myero ìcak tingo cingi më neko èn éka jö kibéc bino tingo cing-gì më neko. 10 Un ibino celo èn kì kite naka ì thöö, piën èn ötémö më lökòwu ökö kì ì yoo ka Rwoth Obangawu, n'ökwanýöwu ökö kì ì lobo Ejip, n'obedo kabedo më opii. 11 Cè jö Icarael kibéc bino winyo éka bedo gini kì lworo, éka ngat mörö ba döki bino timö gin na rac na cal kì man ì kinwu. 12 Ka iwinyo unu kì ì pacöwu mörö acél, na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo ië, ni 13 jö mökö na kitegì reco öya kì ì kinwu éka öywaö thama ka jö na bedo ì pacö nòn nakun kobo gini ni, "Eru écìdhi éka éwör obanga nökenè gini" (obanga na un bara ingeo). 14 Cè myero ipeny unu körè na bër éka ìrang unu kì ryékö. Ka adyer inwongo unu ni tye atir éka enwongo ni gin më kwer ni ötímèrè ì kinwu, 15 cè myero inek unu jö na bedo ì pacö nòn kibéc kì pala abadé. Tyekugì ökö kibéc, jö kibéc na tye ië éka ìim kibéc na kwö myero enekgì ökö. 16 Cök unu jami kibéc na un ìyakö ì dyere pacö kanya jii güre ië, éka ìwang unu pacö nòn kì jami kibéc na tye ië na calö tyër awanga both Rwoth Obangawu. Pacö nòn bino bedo wi obur na twal na ba döki ebino gërö. 17 Un myero kür ìkwany unu gin mörö n'onwongo étyërö ökö. Cè Rwoth bino kwanyö akémö méré na ger rwök ökö, éka bino timö niwu kica, nakun nyutho cwiny më kica ì komwu. Cè bino miö welwu nya na pol, kite na èn öcìkèrè ködè kì kwong both kwerewu. 18 Pi manön myero iwiny unu Rwoth Obangawu, mak unu cìk méré kibéc na an atye ka miöwu tin éka ìtim unu gin na tye atir ì nyime.

14 Un ibedo èthiñö ka Rwoth Obangawu. Kür ìngöl unu komwu onyo ìlyël unu terinyimwu pi kwero cöla pi jö n'öthöö. 2 Piën un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Èn öyërowu kì kom jö kibéc na bedo gini ì wi lobo èk ibed unu jögè na pìrgi tèk. 3 Kür ìcam unu gin mörö më kwer. 4

Man ènè leeni na un ìtwërö camögi: dhyang, römö, dyël, 5 aburi, egwethe, rüda, pura, dyegi kì rom na bedo ì wi kite. 6 Un ìtwërö camö lee mörö kékèn n'obokoro tyènè opokere ië ariö éka na dwongo lum cè nyamö döki. 7 Èntö leeni na dwongo lum cè nyamö döki, onyo n'obokoro tyèn-gì opokere ië ariö, na un ba ibino camö ènè: kinaga, apwöü éka oduka. Kadì bed ni gin dwongo lum cè nyamö döki, gin ope k'obokoro tyèn-gì n'opokere ië ariö. Gín obedo gin na cìk ögëngö kì bothwu. 8 Pünö thon obedo gin na cìk ögëngö; kadì bed obokoro méré opokere ië ariö, èn ba dwongo lum cè nyamö döki. Un myero kür ìcam ringogì onyo gudo komgi n'öthöö. 9 Kì kom gin na kwö kibéc na bedo gini ì pii, ìtwërö unu camö mörö kékèn na tye k'oguro na biñh ì komgi éka pök komgi. 10 Èntö gin mörö kékèn na ba tye k'oguro na biñh ì komgi éka pök komgi, kür ìcam unu; piën obedo gin na cìk ögëngö niwu më camö. 11 Un ìtwërö camö winyü mörö kékèn na cìk ba ögëngö. 12 Èntö man ènè winy na un myero kür ìcam: jür, acuth, acuth na cöl, 13 ocucu, koth okolokol kibéc, 14 koth akürük kibéc, 15 udo, tula, awëwët, koth ölwithölwith kibéc, 16 tula na thithiñö, tula na döngö, tula na tar, 17 tula më thim, jür na döngö, koth winy më kulo kibéc, 18 okolokol, öthëba kori éka oilikolik. 19 Kudi kibéc na tye kì bwomgi obedo gin na cìk ögëngö kì bothwu; kür ìcamugi. 20 Èntö gin mörö kékèn na cìk ba ögëngö na tye kì bwomgi, un ìtwërö camö. 21 Kür ìcam unu gin mörö na in inwongo öthöö kënè. Un ìtwërö miö both arok mörö na bedo ì pacöwu èk èn öcam; onyo ìtwërö unu cadhö both welo mörö. Un ibedo jö na leng both Rwoth Obangawu. Kür ited unu ringo athin dyël kì cak k'aya méré. 22 Myero iketh unu acél më apar më cem n'öcèk kì ì pwothiwu thenge mwaka kì mwaka. 23 Cam unu acél më apar më kalwu, köngö ölökwu na nyen, möö jeituniwu éka èthiñ kaö më rom kì dyegi éka dhokwu ì nyim Rwoth Obangawu ì kabedo na èn bino yërö më wörö nyingè ië. Èk ipwony unu kite më lworo Rwoth Obangawu ì karé kibéc. 24 Èntö ka kabedo nòn tye na bor éka Rwoth Obangawu ömiöwu gum, éka ba ìrömö unu yëö acél më apar na mewu (piën kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö më wörö nyingè ië tye na bor), 25 cè ìcadh unu acél më apar èk ìlök unu obed ciling éka iter unu ciling ì kabedo na Rwoth Obangawu bino yërö. 26 Tii unu kì ciling më wilö gin mörö kékèn na un ìmitö: dhok, rom, köngö ölökwu onyo kit köngö mörö na kéc, onyo gin mörö kékèn na in ìmitö. Cè in kanya acél kì jö më odi ibino cem unu kunön ì nyim Rwoth Obangawu kì yom cwiny. 27 Kür ìwëk jö Lebi na bedo gini ì peciwu ata; piën gin ba tye kì lobo mörö onyo gin mörö n'obedo mëgi. 28 Ì ajiki më mwaka adek adek, kel unu acél më apar më gin n'öcèk bothwu kibéc èk ìkan unu ì peciwu,

29 cê jô Lebi (n'ope ginî kî lobo mörö n'obedo mëgî), Erok mörö na bedo i kinwu, êthîñö kic, êka mon thoö na bedo ginî i peciwu twërö bino ginî êka cemo cê yeng, êk Rwoth Obangawu ömîiwu gum i tic kibêc na cingwu bino gudo.

15 I ajiki më mwaka abirö abirö un myero ijal beniyiwu ökö. 2 Man êñë kite na myero êtim ködê: Ngat acêlacêl n'ömiö den both awodhe n'obedo dhanö më Icarael bino jalö ökö na twal. Ên ba bino pido banya mërê kî both dhanö më Icarael onyo ömîn mërê, piên karê ka Rwoth më jalö benyi etyeko kobo ökö. 3 In i'twërö pido banyani kî both arok, êntö banya na tye both dhanö më Icarael n'obedo awodhi, myero ijal ökö. 4 Acan mörö myero kür obed i kinwu, piên Rwoth bino miöwu gum i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu, 5 ka ibino timö unu gin na Rwoth Obangawu mitö nakun i'gwökö unu cîk ni kibêc na an atye ka miöwu tin. 6 Piên Rwoth Obangawu bino miöwu gum kite na ên öcîkö ködê êka un ibino miö den both rok na pol êntö ba ibino unu deno gin mörö. Un ibino löönö rok na pol êntö rok mörö ope na bino löönöwu. 7 Ka ngat mörö n'obedo acan i kin ewodhuw n'obedo jô Icarael tye i pacö mörö acêl i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, kür imîi unu cwinywu obed na nwang onyo kür i'kwêr unu më kõnyö. 8 Nakaka manön, bed unu kî cwiny na bër êk imîi unu den më gin mörö këkên na ên mitö. 9 Gwokiri kür tham mörö na rac ödöny i cwinyi êka i'cak kobo ni, "Mwaka më abirö, n'obedo mwaka më jalö benyi, onyingo na cwök," êka thamani obed na rac i kom omeru n'obedo acan, cê i'kwêr miö gin mörö. Ên bino kok i komi i nyim Rwoth, cê in ibino dökö abal. 10 Myero imîi kõny bothgî abonge cwinyi mörö na rac. Cê Rwoth Obangawu bino miöni gum i kom ticni kibêc êka jami kibêc na in ibino ketho cingi iê. 11 Piên jô n'obedo êcan ba bino rwenyo kî i lobowu. Pî manön an aciköwu ni myero iköny unu utmegowu na tye i lobowu êka êcan na mitö kõny abonge cwiny mörö na rac. 12 Ka omeru onyo ameru, n'obedo dhanö më Iburu awodhi öcadhêrê bothi êka otio tic bothi pî mwaka abicêl, i mwaka më abirö mërê in myero i'wêk ên öcîdh kî kuc. 13 Ka in i'wêkö ên më cidhö, kür imîi öcîdh kî cingê nono. 14 In ibino miö ên cidhö kî jami mökö kî i kom romni onyo dyegini, kal êka kõngö ölöc abonge cwinyi mörö na rac. Miî bothe kite na Rwoth Obangawu ömîiwu kî gum. 15 Myero ipo ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip êka Rwoth Obangawu ökököwu. Manön êñë ömîö an tin amiöwu cîk ni. 16 Êntö ka aticni okobo nini ni, "An ba amitö cidhö kî bothi," piên ên mari kî jô më odi êka ên tye kî kwö na bër kodi, 17 cê i'kwany pinü ituc kî ithe i dholokek êka ên bino bedo aticni pî kwö mërê kibêc. Tim

ni kômanön pî aticni na dhakö thon. 18 Kür imîi obed gin na tük bothi më miö ên cidhö abonge cül mörö, piên tic na ên otio bothi pî mwaka abicêl kadhö tic ka ngat n'epango wang arîö. Cê Rwoth Obangawu bino miö gum i kom jami kibêc na in ibino timö. 19 Êthîñö kaö kibêc n'enywölögi i kin dhokni onyo romni kî dyegini, myero un ipok ökö na path pî Rwoth Obangawu. Kür imîi kaö më dhokni më tio tic mörö êka kür i'nyar yer më kaö ka romni. 20 In kanya acêl kî jô më odi, ibino camö unu ringogî i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na ên bino yêrö mwaka kî mwaka. 21 Êntö ka kany mörö na rac tye i kom lee, ongwâl onyo wangê öthöö, onyo tye kî kany mörö na rac i kome, kür myero i'tyêr unu both Rwoth Obangawu. 22 Un ibino camö i peciwu, kadî bed jô na cîk ögêngö onyo na cîk ba ögêngö twërö ginî camö, kite na ngat mörö twërö camö kî ringo egwethe onyo pura. 23 Êntö kür myero i'cam unu remo; öny unu ökö piny calö pii.

16 Gwök unu dwe më Abib êka ikwer unu ninö më Poth ka Rwoth Obangawu; piên i dwe më Abib êñë Rwoth Obangawu ökwanyöwu ködê kî i Ejip i kiwor. 2 Un ibino tyêrö lee më Poth kî kom rom onyo dyegiwu both Rwoth Obangawu i kabedo na Rwoth bino yêrö êk nyingê obed iê. 3 Kür i'cam unu k'ogati n'erubo kî thöbî, êntö myero i'cam unu k'ogati na thöbî ope iê pî ninö abirö. Man obedo ogati më can na un inênö, piên iya unu kî i lobo Ejip nakun i'bünyêrê unu abünya. Man bino po wiwu i kom ninö më Poth na un iya ködê kî i Ejip pî karê kibêc më kwöwu. 4 Myero thöbî mörö kür enwong bothwu i lobowu pî ninö abirö. Kür imîi unu ringo lee mörö na un i'tyêrö i kothyeno më ninö më acêl odong naka kodiko. 5 Myero kür i'tyêr unu lee më Poth i pacö mörö na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, 6 êntö un myero i'tyêr lee më Poth i kabedo na Rwoth öyêrö më wörö nyingê iê i kothyeno, i caa na ceng dönyö, na êñë karê na un iya ködê kî i Ejip. 7 Ted êka i'cam unu i kabedo na Rwoth Obangawu bino yêrö. Cê kodiko i'dök unu i këmawu. 8 Cam unu ogati na thöbî ope iê pî ninö abicêl êka ninö më abirö bed unu i cökêrê më wörö Rwoth Obangawu. Kür itii unu tic mörö i ninö nön. 9 Ibino unu kwanö cabit abirö cakêrê i karê na un i'cakö kac. 10 Cê ibino unu kwero Karama më Cabit ginî i nyim Rwoth Obangawu kî mic na cwinywu öpwöyö; ibino miö unu kî kite na Rwoth Obangawu ömîiwu kî gum. 11 Ibino bedo unu kî yom cwiny i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na ên bino yêrö na calö kabedo n'ewörö nyingê iê. In, êthîñö awopeni êka anyira, eticni na cwö êka eticni na mon, jô Lebi na bedo i peciwu êka Erok na bedo i kinwu, êthîñö kic êka mon thoö na bedo ginî i kinwu. 12 Po unu ni un onwongo ibedo unu opii i lobo Ejip êka myero i'gwökêrê

unu më lübö cik ni gini. 13 Kinge na dong ityeko unu cökö cemwu ökö ki i larü më pwodo kal ëka ibiö unu ölökwu, kwer unu Karama më Bölö pi nünö abirö. 14 Bed unu ki yom cwiny i karamawu; in, awopeni ëka anyira, eticni na cwö ëka eticni na mon, jö Lebi, Erok na bedo i kinwu, ëthinö kic ëka mon thöo na bedo i peciwu. 15 Kwer unu karama pi nünö abirö i nyim Rwoth Obangawu i kabedo na Rwoth bino yërö. Piën Rwoth Obangawu bino miöwu gum i kom cemwu kibéc na un icëgö ëka i kom tic më cingwu cë ibino bedo unu ki yom cwiny rwök. 16 Cwö kibéc na tye i kinwu myero obin gini i nyim Rwoth Obangawu wang adek i mwaka acëlacël i kabedo na ën bino yërö: i Kwer më Ogati na Thöbi ope ië, i Karama më Cabit gini, ëka i Karama më Bölö gini. Ngat mörö myero kür obin i nyim Rwoth ki cingë nono. 17 Ngat acëlacël myero okel mic na lüberë ki kite na Rwoth Obangawu ömiö ki gum ködë. 18 Myero ikethu unu ëngöl-köp ëka edite pi kakawu acëlacël i peciwu kibéc na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëka gin bino ngölö köp ka jii atir. 19 Kür ilök unu pido ka dhanö na köp mërë tye atir onyo inyuth apokapoka mörö i kin dhanö. Kür iye ewilwu ki lim, piën lim umo wang jö na ryëk ökö cë balö pido ka jö na köpgi tye atir. 20 Ngöl unu köp atir, ëka köp atir këkën, ëk ibed unu na kwö ëka ibed unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu. 21 Kür ipidh unu yath mörö më wörö obanga na dhakö n'ecwodo ni Acera i nget keno tyër ka Rwoth Obangawu na un ibino gërö. 22 Kür thon icib unu wir më kidi më awörö, gin mörö na Rwoth Obangawu ba mitö.

17 Kür ityër thwön onyo römö mörö n'ongwal onyo na kany mörö rac ki i kome both Rwoth Obangani, piën bino bedo më kwer bothe. 2 Ka ibino unu nwongo ëcwö onyo dhakö mörö na bedo i kinwu, na tye i pacö mörö acël na Rwoth Obangawu ömiöwu, na timö gin mörö na rac i nyim Rwoth Obangawu nakun türö cikërë mërë, 3 tio both obanga mörö nökökënë ëka wörö ceng onyo dwe onyo cër onyo gin mörö këkën na tye i polo na cik ka Rwoth ökwërö. 4 Ka iwinyo unu köp nön, myero irang unu körë na bër. Ka irangö unu ëka imoko unu ni obedo tim më kwer n'ötümërë i lobo Icarael, 5 myero ikel unu ëcwö onyo dhakö nön n'ötümö tim na rac ni i dhö wangkac më pacöwu ëka icel unu dhanö nön ki kite naka i thöo. 6 Ebino neko dhanö nön pi köp më caden ka jö ariö onyo adek, ëntö ba ebino neko ngat mörö pi köp më caden ka ngat acël këkën. 7 Ecaden ënë bino cakö yuo kite më neko dhanö nön ëka dong jö kibéc ki körgi. Un myero ikwany unu gin na rac ökö ki i kinwu. 8 Ka ekelo pido mörö i nyimwu na ngölö tæk rwök—twërö bedo önyö remo, adoth onyo lwëny—ter unu pido nön gini yo kabedo

na Rwoth Obangawu bino yërö. 9 Cidh both ëlamdhök na gin ënë jö Lebi ëka both angöl-köp na tye i dhö tic i caa nön. Peny ki bothgi cë gin bino ngölö köp nön nini. 10 Myero itim unu kite na gin okobo niwu ködë i kabedo na Rwoth bino yërö. Gwökërë unu më timö gin na kibéc kite na gin okobo. 11 Ti unu kite na gin opwonyowu ködë ëka kite na gin öngölö niwu. Kür ilökërë unu ökö ki i ngö na gin okobo niwu. 12 Ngat mörö na bino kwërö winyo köp k'angöl-köp onyo köp k'alamdhök na tio kunön both Rwoth Obangawu myero enek ökö. Myero ikwany unu gin na rac ökö ki i Icarael. 13 Cë jö kibéc bino winyo ëka bino bedo gini ki lworo na ba bino mëdërë gini döki ki kwërö winyo köp. 14 I karë na un ibino dönyö i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu ëka igamö unu, ibedo unu ië cë ikobo unu ni, "Eru eketh rwoth na bino löö onu calö rok nökökën n'ögürö onu." 15 myero inën ni iketho unu rwoth na Rwoth Obangawu ënë öyërö. Dhanö na un ibino ketho myero obed ki i kin utmegowu kikome. Kür iketh unu arok mörö më lööwu na ba obedo dhanö më Icarael. 16 Dhanö nön myero kür obed k'angole mërë na pol onyo ömii jii ödök gini ökö yo Ejip më nwongo angole nökökënë gini, piën Rwoth yam okobo niwu ni, "Un myero kür döki idök unu cen yo kunön." 17 Ën myero kür önyöm mon na pol, piën bino miö thama mërë lökërë ökö na path. Ën myero thon kür obed ki ryal ëka gol na dwong. 18 Ka ën dong obedo i wi then ker mërë, ën myero öcöc cik ni i buk nakun kwanyö ki i kom më k'ëlamdhök n'obedo jö Lebi. 19 Ën myero ögwök buk ni bothe ëka ökwan pi karë kibéc më kwö mërë ëk opwony lworo Rwoth Obanga mërë ëka ölüb cik ni kibéc na bër. 20 Ën ba bino tingere malö na löö utmego mërë jö Icarael onyo lökërë ökö ki i cik. Cë ën ëka ëkwaë mërë bino bedo i löc i ker mërë pi karë na lac i lobo Icarael.

18 Ëlamdhök n'obedo gini Elebi, na gin ënë kaka ka Lebi kibéc, ba bino bedo gini ki dul lobo mörö n'obedo mëgi ki i kin jö Icarael. Gin bino camö tyër awanga n'ëmü both Rwoth, piën manön ënë gin n'obedo mëgi. 2 Gin ba bino bedo ki dul lobo mörö më bedo mëgi ki i kin utmegogi; Rwoth ënë obedo gin n'epoko niggi kite na ën okobo bothgi. 3 Man ënë bino bedo wang wodhi n'ëlamdhök nwongo ki both jö na bino tyërö gini thwön onyo römö: ringo wi bac, ringo lem ëka jamic kibéc. 4 Un myero imiggi acaki kac më kalwu, köngö ölöc na nyen, möö jeituni ëka yer rom n'ëcakö nyarö ki kom rom na mewu. 5 Piën Rwoth Obangawu otyeko yërö jö Lebi ki i kin kakawu kibéc ëk gin ëka ëkwaëgi obed jö na tio gini ki nyiing Rwoth na twal. 6 Ka Alebi mörö öya ki i pacö mörö acël na ën bedo ië na tye kany mörö ki i Icarael, ëka obino na cwinye öpwöyö yo kabedo na Rwoth bino yërö, 7

ën twërö tic kî nyîng Rwoth Obanga mërë calö utmëg mërë kibëc n'obedo Elebi na tio kunön i nyim Rwoth. **8** Ën bino nwongo dul më cem na röm kî më ëlamdhök nökënë, kadî bed nî ën onwongo ciling kî kom jami na jö më pacö mërë öcadhö. **9** Ka dong idönyö unu i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu, myero ikwër unu lübö kit tim na reco më kwer na rok na tye kunön timö. **10** Ngat mörö myero kür enwong kî i kinwu na wangö wode onyo nyarë calö tyër awanga, na pwonyo bedo dhanö na thyedho onyo tic më jwöjwök onyo na nënö jamic dyël onyo tim mörö më jwök, **11** onyo alam wör, gagî, onyo ajwök onyo amak tipo onyo na twak kî tipo ka jö n'öthö. **12** Ngat mörö na timö koth tim ni obedo gin më kwer both Rwoth; piën timö koth tim më kwer nën ömïö Rwoth Obangawu tye ka ryëmö rok nökënë ökö kî i nyimwu. **13** Myero ibed unu abonge bal mörö i nyim Rwoth Obangawu. **14** Rok na un icwök gamö lobogî më bedo mewu obedo ginî ketho cwingyî i köp ka jö na tio tic më jwöjwök onyo jö na thyedho, ëntö Rwoth Obangawu ba ömïöwu twërö më timö koth tim nën. **15** Rwoth Obangawu bino miöwu adwarpiny kî i kinwu, jö Icarael ewodhwu, na cal kôda. Myero iwiny unu ën. **16** Man ënë gin na un ikwaö kî both Rwoth Obangawu i ninö na un icökërë i Koreb. I karë nën un ikobo unu nî, "Kür imiïwa ewiny dwön Rwoth Obangawa dökî, onyo ënën mac mërë na dit rwök piën wan ebino thöö ökö." **17** Cë Rwoth okobo nîna nî, "Köp na gin okobo tye na bër. **18** An abino miögî adwarpiny na cal kodi kî i kin jö Icarael ewodhgi, ëka an abino ketho köpna i dhögë. Ën bino kobo nigî köp kibëc na an acikö ën. **19** An kikoma abino penyo ngat mörö na ba bino winyo köpna n'adwarpiny bino kobo kî nyînga. **20** Ëntö adwarpiny na bino poro më twakö gin mörö këkën kî nyînga na an ba akobo, onyo adwarpiny na kobo köp kî nyîng obanga nökënë ginî, myero enek ökö." **21** Gwök onyo ibino kobo unu kî i cwinyyu nî, "Kara wan ebino ngeö nîngö nî köp nën ba odonyo kî i dhö Rwoth?" **22** Ka adwarpiny ötitö köp mörö kî nyîng Rwoth cë köp nën ba ötimërë onyo ocobere, manön ënë köp na ba odonyo kî i dhö Rwoth. Adwarpiny nwongo ötwakö köp nën kî wie këné, myero kür ilwor unu ën.

19 Ka Rwoth Obangawu otyeko rok na lobogî ën tye ka miöwu, ëka ka dong iryëmö unugi ökö, cë ibedo unu i pecigi ëka i udigi, **2** cë ipok unu peci adek na papath pirwu i lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu më bedo mewu. **3** Ibino unu puro yoo ëka ipoko unu wang lobo na Rwoth Obangawu bino miöwu körë adek më bedo mewu, ëk ka ngat mörö oneko dhanö, ën twërö ringö yo ië më larö kwö mërë. **4** Man ënë köp na makö ngat n'oneko dhanö ëka

ringö më larö kwö mërë kunön—ngat oneko awodhe na nwongo ba öthëna athëna ëka adinga mörö thon onwongo ope i kin-gî cön. **5** Apor mërë, dhanö mörö twërö cidhö i bunga gin k'awodhe më ngölö yen, cë lëb atong n'ëngölö kî yen oore kî i pur mërë ëka ögöö wi awodhe oneko ökö, dhanö nën twërö ringö i pacö mörö acël kî i kin peci adek nën më larö kwö mërë. **6** Ka onwongo pacö më larö kwö tye acël këkën, caa nökënë twërö bedo na bor n'acül kwor pi athöö twërö bedo kî karë më makö dhanö n'oneko awodhe, kadî bed onwongo ba opore më aneka, piën adinga mörö onwongo ope i kin-gî cön. **7** Man ënë ömïö an aciköwu nî myero ipok unu peci adek pirwu. **8** Ka Rwoth Obangawu bino nyanö wang lobowu kite na ën öcikö both kwerewu kî kwong ëka miöwu lobo kibëc na ën öcikö bothgi, **9** un myero imëd peci adek nökënë i kom manön. Ën bino miöwu lobo nî ka cë un ilübö cik kibëc na an amiöwu—më marö Rwoth Obangawu ëka më lübö yoo mërë. **10** Tim unu man ëk remo na bal mërë ope kür ööny i lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu, ëk bal më önyö remo kür obed i wiwu. **11** Ëntö ka dhanö mörö onwongo dag awodhe ëka obedo kürö ën më cakö lwëny i kome, ëka oneko ökö cë dhanö nën öringö i pacö mörö acël kî i kin peci nî, **12** edong më pacö mërë bino oro köp më ömö ën kî kunön cë ëmiö ën i cing ngat na myero öcül kwor ëk enek ën thon. **13** Kîca myero kür ömakwu i kome. Myero ikwany unu bal më thöö ka dhanö n'ope kî bal ökö kî i Icarael ëk nyimwu obed na leng. **14** Kür iköb unu wang ngöm k'awodhi na yam edong oketho cön i lobo na un ibino leeno na Rwoth Obangawu bino miöwu më bedo mewu. **15** Köp ba bino löönö ngat mörö pi köp ka caden acël pi kit bal mörö na rac na gwök onyo ën öbalö. Myero ëngöl köp pi köp k'ecaden ariö onyo adek. **16** Ka acaden mörö na cwinyye rac ocung ëka odotho ngat mörö n'ötöimö bal, **17** jö ariö na tye kî köp i kin-gî myero obin ginî i nyim Rwoth, i nyim ëlamdhök ëka i nyim ëngöl-köp n'onwongo tye ginî i tic i caa nën. **18** Ëngöl-köp bino rangö kör köp nën na bër rwök, ka gin onwongo nî acaden obedo ngat na twot nakun okelo adoth më twodo i kom ömîn mërë, **19** cë ibino miö unu ën pwod, pwod na röm kî mana ën onwongo mitö ketho i kom ömîn mërë. Un myero ikwany unu gin na rac ökö kî kinwu. **20** Jö kibëc bino winyo cë bino bedo ginî kî lworo ëka gin na rac na cal kî man ba dökî bino timërë i kinwu. **21** Myero kîca kür ömakwu: kwö myero ëcül kî kwö, wang ëcül kî wang, lak ëcül kî lak, cing ëcül kî cing, tyën ëcül kî tyën.

20 Ka icidhö unu më lwëny i kom langwu cë inënö unu angole ginî, gadigadi ëka mwony na pol na löö mewu

ökö, kür ibed unu k' lworo i komgi, piën Rwoth Obangawu, n'ökwanyöwu ki i lobo Ejip, bino woth kodwu. 2 Ka dong icwök unu cidhö ilwény, alamdhök bino bino anyim éka twak ki mwony. 3 Én bino kobo ni, "Winy unu, un jö Icarael: Tin ibino unu cidhö mé lwény i kom langwu. Kür iwék cwinywu opodhi onyo ibed unu k' lworo; kür komwu ömyél onyo kür inyö komwu pi gin. 4 Piën Rwoth Obangawu éné tye ka woth kodwu mé cidhö lwény pirwu i kom langwu mé miöwu löönögi." 5 Cé edite na löö jö na cidhö i dhö lwény bino kobo bothgi ni, "Ngat mörö tye na pod ögéro ödé na nyen na bara élégö gum ié? Wék én ödök ökö pacö, onyo caa nökené én bino thoö ökö i dhö lwény cé ngat nökené éné bino dönyö mé bedo ié. 6 Ngat mörö tye n'öpídhö öläk méré i pwodho cé pod bara öcakö camö nyige? Wék én ödök ökö pacö, onyo caa nökené én bino thoö ökö i dhö lwény cé ngat nökené éné bino camö nyige. 7 Ngat mörö tye na pod öcikeré ki dhakö cé bara önyömö? Wék én ödök pacö, onyo caa nökené én bino thoö ökö i dhö lwény cé ngat nökené éné bino nyömö dhakö nön." 8 Cé edite thon bino kobo ni, "Ngat mörö tye na lwor onyo na cwinye podho? Wék én ödök yo pacö, ék acikari ewodhe kür cwinygi opodhi kamé én." 9 I karé n'edite otyeko twak gini ki jö na cidhö i dhö lwény, gin bino yéro edite na tölö wigí. 10 Ka icidhö unu mé celo pacö mörö, un myero kono imii jö mé pacö nön karé mé penyo pi kuc. 11 Ka gin oyeo cé öyabö dhö wangkacgi gini, jö kibéc na tye i pacö nön bino bedo opiwu éka bino gini tio tic na ték pirwu. 12 Éntö ka gin ökwéro mé penyo pi kuc cé öyéro gini mé lwény kodwu, gür unu pacö nön ki mwony na mewu. 13 Ka Rwoth Obangawu ömiögi i cingwu, myero inek unu cwö kibéc na tye i pacö nön ki pala abadé. 14 Éntö mon, éthinö, dhok éka ki gin mörö kéken na tye i pacö, itwéro unu tero na calö jami n'éyakö mé bedo mewu. Éka itwéro unu tic ki jami n'éyakö na Rwoth Obangawu ömiöwu ki both langwu. 15 Man éné gin na un ibino timö i kom peci kibéc na tye na bor kodwu éka i peci ka rok na ba cwök kodwu gini. 16 Éntö i peci k'Erok na Rwoth Obangawu bino miöwu mé bedo mewu, kür iwék unu gin mörö na yweo odong na kwö. 17 Myero ityek unu jö kibéc—jö Kit, jö Amor, jö Kanaan, jö Periji, jö Kibi éka jö Jebuc—kite na Rwoth Obangawu öciköwu ködö. 18 Ka iwékö unu obedo gini na kwö, cé gin bino pwoyowu mé lübö gin mé kwer kibéc na gin timö i wöro obangagi éka bino miö ibalö unu i kom Rwoth Obangawu. 19 Ka igürö unu pacö mörö pi caa na lac, nakun ilwényö unu ék igam, kür ingöl unu yen k'atong, piën un itwéro camö nyige. Yen thon obedo langwu, na myero ilwény unu i komgi? 20 Un itwéro ngölö yen na ba nyakö nyig-gi mé acama éka itii unu ködö mé yübö madala éka

pem ék ökönywu mé idho i pacö nön na lwényö i komwu naka ka igamö unu pacö nön.

21 Ka ebino nwongo dhanö mörö obuto n'eneke i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu mé bedo mewu, cé ba engeo ngat n'oneko én, 2 edongwu éka engöl-köpwu bino cidhö gini yökö mé pimo bor piny cakéré ki i kom lyél naka i peci na cwök ki kany nön. 3 Cé edong na tye i pacö na cwök ki kom dhanö n'eneke bino gini kelo nya raa na bara otio tic mörö, na bara eketho ayokoth i ngute mé ywaö kwér wanu. 4 Edong mé pacö nön bino kelo gini nya raa naka i ora mörö na pige möl, i ora mörö na naka yam ba epuro, kanya ba écwö kodhi mörö ié. Gin bino türö ngut nya raa ökö i ora kunön. 5 Cé élamdhök n'obedo Elebi myero obin gini anyim, piën Rwoth Obangawu öyérögi pi tic méré éka mé lamö gum ki nyiing Rwoth. Gin myero otyek köp mé pido éka lwény kibéc. 6 Edong kibéc mé pacö na cwök ki kanya enwongo kom dhanö n'eneke ié bino lwökö cing-gi i kom nya raa na gin ötürö ngute i ora, 7 cé gin bino kobo ni, "Cingwa ba öönyö remo ka dhanö ni, onyo wangwa ba önénö ka eneko. 8 Rwoth tim kica i kom jö Icarael na gin éné jö na megí na yam ikökögi. Kür iketh bal mé remo ka dhanö n'ope ki bal i wi lwak na megí." Cé itim kica i kom bal mé remo n'éönyö. 9 Ibino unu lwökö bal mé önyö remo ki i kinwu kömanön, ka itimö unu gin na nen n'atir ki i wang Rwoth. 10 Ka icidhö unu mé lwény i kom langwu, cé Rwoth Obangawu ömiögi i cingwu éka itero unu jö n'emakögi ki dhö lwény, 11 éka in inénö dhakö mörö na leng ki kin jö n'emakö ki dhö lwény cé cwinyi ömarö, in itwéro tero én ék obed dhaköni. 12 In myero ikel én yo pari éka ilylé wie cé ingad lweté ökö. 13 Göny böng méré n'onwongo én oruko i karé n'emakö ködö ki i dhö lwény. Kinge na én dong obedo pari éka ukumo pi apap méré éka aya méré pi dwe acél, cé in itwéro cidhö bothe mé bedo cwöré éka én bino bedo dhaköni. 14 Ka inwongo ni cwinyi ba dök mitö én, cé itwéro wékö én cidhö yo kanya cwinye mitö. In myero kür icadh én onyo iter én na calö opii, piën in dong ilanö én ökö. 15 Ka écwö mörö tye ki mon ariö, éka marö ngat acél na löö nökené ca, éka mon ariö ni kibéc önywölö gini éthinö awope niné, éntö athin kaö obedo wod ka dhakö na én ba marö, 16 ka écwö ni tye ka poko jami méré both awope méré, myero én kür ömii twéro k'athin kaö both wod ka dhakö na én marö, nakaka wode kikome n'obedo kaö, wod ka dhakö na én ba marö. 17 Éntö én myero onyuth athin kaö ka dhakö méré na én ba marö, nakun doko gin n'epoko niné wang ariö ki kom jami na én tye ködö kibéc. Athin awobi nön éné obedo acaki mé tékö k'apap méré. Twéro k'athin kaö obedo megé. 18 Ka dhanö

mörö tye kɪ wode na ngute nwang ɛka obedo ngat na jɛm, na ba winyo dhō apap mērē onyo aya mērē, kadī bed ɛgōō ɛn kɪ lūth, ba bino winyogi. 19 Apap mērē ɛka aya mērē bino makō ginī ɛn ɛka etero both edong i dhō wangkac mē pacō na ɛn bedo iē. 20 Gin bino kobo both edong nī, “Wodwa ni ngute nwang ɛka obedo ngat na jɛm. ɛn ba wōrōwa. ɛn obedo ngat n'owor ɛka amērō.” 21 Cē jō mē pacō nōn kibɛc bino celo ɛn kɪ kite naka thōō. Un myero ikwany gin na rac ɔkō kɪ i kinwu. Jō Icarael kibɛc bino winyo cē bedo ginī kɪ lworō. 22 Ka dhanō mōrō ɔtīmō bal na miō ɛn nwongo pwod mē thōō, ɛka ɪngabō unu ɛn malō i wi yath, 23 un myero kūr ɪwɛk kome ɔngabērē i wi yath naka kiwor. Ik unu kome ɔkō i nīnō nōn, piɛn dhanō mōrō n'ɛngabō kome i wi yath bedo dhanō n'Obanga ɔlamō. Un myero kūr ɪbal lobowu na Rwoth Obangawu tye ka miōwu mē bedo mewu.

22 Ka in inɛnō thwōn onyo rōmō k'omeru n'orwenyo ɔkō ata, kūr inɛn anɛna; myero ɪdwōk yo both omeru. 2 Ka won mērē ba bedo na cwōk kodi onyo ba ingeo won mērē, cē in myero iter lee n'orwenyo nōn yo pari ɛka ɪgwōk naka ka won mērē obino na tye ka rangō. Cē ɪmīi bothe. 3 In ibino tīmō nī kōmanōn i kom kana mērē, bōng mērē, onyo gin mōrō kēkēn n'omeru orwenyo ɛka in inwongo; in kūr inɛn anɛna. 4 Ka in inwongo kana onyo thwōn k'omeru n'opodho piny i nget yoo, kūr inɛn anɛna, ɛntō kōny ɛn mē tingo malō ɛk ocung kɪ tyɛnē. 5 Dhakō myero kūr oruk bōng ka cwō, onyo ɛcwō kūr oruk bōng ka mon, piɛn dhanō n'ɔtīmō kōmanōn bedo mē kwer both Rwoth Obangawu. 6 Ka in tye ka woth i yoo cē icop i kom ɔd winyū i nget yoo, onyo i wi yath onyo i ngōm, ɛka mīn winyū obuto i kom ɛthīnē onyo i kom tōngɛ, kūr ɪmak mīn mērē kanya acɛl k'ɛthīnē. 7 In ɪtwērō tero ɛthīnē, cē ɪwɛkō mīn mērē cidhō, ɛk nyimwu obed na leng ɛka ibed unu na kwō pɪ karē na lac. 8 Ka in ɪgērō ɔt na nyen, myero iketh gin mōrō na jūkō podho ka dhanō orum wi ɔt ɛk kūr okel bal mē ɔnyō remo i odi ka ngat mōrō opodho kɪ i wi ɔt. 9 Kūr ɪcwō kodhi na papath arīō i pwodho ɔlōkni, ka ɪcwō, miō gin na kibɛc n'ɔcɛk iē myero eter i ɔt k'Obanga, gin na in ɪcwō iē thon naka kɪ nyig ɔlōk. 10 Kūr itwe thwōn ɛka kana kanya acɛl mē pur. 11 Kūr iruk bōngū n'obedo yer ɛka bōngū na pwōth n'ɛkwō kanya acɛl. 12 Myero ɪkwō tōl tacɛl na lɪyero i twok bōngū angwɛn na in iruko. 13 Ka ɛcwō mōrō ɔnyōmō dhakō cē obedo kōdɛ, cē ɔkwērō ɛn ɔkō, 14 cē okobo kōp na rac i kome, na balō nyīng dhakō nakun kobo nī, “An anyōmō dhakō nī, ɛntō i karē na an abedo kōdɛ, anwongo gin mōrō ope na nyutho nī ɛn bara ongere k'ɛcwō.” 15 Cē apap ɛka aya ka dhakō nōn bino kelo ginī gin na nyutho nī ɛn bara

ongere k'ɛcwō both edong i dhō wangkac mē pacō. 16 Apap mērē bino kobo both edong nī, “An amiō nyara both ɛcwō nī ɛk ɔnyōm ɛntō ɔkwērō nyara ɔkō. 17 Kobedini ɛn okelo kōp mē adoth i kome nakun kobo nī, ‘An anwongo gin mōrō ope na nyutho nī ɛn bara ongere k'ɛcwō.’ ɛntō man ɛnɛ gin na nyutho nī nyara bara ongere k'ɛcwō.” Cē enyodo mērē bino yarō bōngū i nyim edong mē pacō. 18 Edong mē pacō bino tero ɛcwō nōn ɛka epwodo. 19 Gin bino ngōlō nīnɛ cūl mē ryal mia acɛl. Gin bino miō both apap ka dhakō, piɛn ɛcwō nōn ɔbalō nyīng nya jō Icarael na bara ongere k'ɛcwō. Cē ɛn bino mēdērē mē bedo dhakō mērē; ɛka myero kūr ɔkwēr dhakō nōn pɪ karē mē kwō mērē kibɛc. 20 ɛntō ka kōp mē adoth nōn tye atir, ɛka gin mōrō ope n'enwongo na nyutho nī dhakō nōn bara ongere k'ɛcwō, 21 cē jō mē pacō nōn bino kelo dhakō nōn i dholokek mē ɔt k'apap mērē ɛka kɪ kunōn cwō mē pacō nōn bino celo ɛn kɪ kite naka thōō. ɛn ɔtīmō gin mē lewic i Icarael nakun obedo tīmō tīm mē ɔlyang i karē na ɛn bedo i ɔt k'apap mērē. Un myero ikwany unu gin na rac ɔkō kɪ i kinwu. 22 Ka ebino nwongo ɛcwō mōrō n'obedo kɪ dhakō ka ngat nōkɛnē, ɛcwō n'obedo kōdɛ ɛka dhakō nōn myero enekgi ɔkō. Un myero ikwany unu gin na rac ɔkō kɪ i Icarael. 23 Ka ɛcwō mōrō kɪ i pacō oromo kɪ nyakō na bara ongere k'ɛcwō, n'onwongo ɔcīkērē kɪ ngat mōrō mē anyōma cē obedo kōdɛ, 24 un ibino tero jō arīō nōn kibɛc yōkō i dhō wangkac mē pacō nōn, ɛka ecelogi kɪ kite naka i thōō. Eneko nyakō nōn piɛn ba ɔgōō oduru ɛk ɛkōnyē ɛka eneko ɛcwō piɛn ɔtūrō cik mē bedo kɪ dhakō ka ngat nōkɛnē. Un myero ikwany unu gin na rac ɔkō kɪ kinwu. 25 ɛntō ka ɛcwō mōrō oromo kɪ nyakō n'ɔcīkērē kɪ ngat mōrō mē anyōma i dye thim cē obedo kōdɛ tɛtɛk, ɛcwō kēkēn n'ɔtīmō gin nī ɛnɛ ebino neko. 26 Kūr ɪtīm unu gin mōrō i kom nyakō; piɛn ɛn ba ɔbalō bal mōrō na rōmō ngōlō nīnɛ thōō. Kōp nī rōm kɪ kōp k'ɛcwō n'ɔlwēnyō i kom awodhe cē oneko ɔkō, 27 piɛn ɛcwō oromo kɪ dhakō n'ɛcīkērē kōdɛ mē anyōma i thim cē obedo kōdɛ tɛtɛk ɛka dhakō ɔgōō oduru, ɛntō ngat mōrō onwongo ope kunōn na twērō kōnyō ɛn. 28 Ka ɛcwō mōrō oromo kɪ nyakō na bara ongere k'ɛcwō n'onwongo ba ɔcīkērē mē anyōma ɛka obedo kōdɛ tɛtɛk cē engeogi, 29 ɛn bino cūlō apap ka nyakō ryal pyer abic. ɛn myero ɔnyōm nyakō nōn piɛn ɛn ɔtīmō bal i kome. ɛn ba bino kwērō dhakō nōn pɪ karē mē kwō mērē kibɛc. 30 Dhanō mōrō kūr obed kɪ dhakō k'apap mērē; ɛn myero kūr ɔmīi lewic i kom apap mērē.

23 Dhanō n'edino onyo n'ɛngōlō kome mē cwō ɔkō ba bino dōnyō i athuko ka Rwoth. 2 Dhanō n'ɛnywōlō i lek ba bino dōnyō i athuko ka Rwoth, kadī naka ɛkwaɛgi mē

apar mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth. 3 Ngat mörö n'obedo dhanö më Amon onyo dhanö më Moab ba bino dönyö i athuko ka Rwoth, kad'i naka êkwaëgi më apar, mörö ba bino dönyö i athuko ka Rwoth. 4 Piën gin ba obino më romo kodwu ki cem êka ki pii i karé na un itye ka bino ki i Ejip. Gin obino opango Balaam wod ka Beor ki i Petor na tye i Aram Naaraim êk obin ôlamwu. 5 Êntö Rwoth Obangawu ôkwërö winyo kôp ka Balaam ôkö. Ên obino ôlökô kôp më lamöwu ôdökô më gum pîrwu, piën Rwoth Obangawu maröwu. 6 Kür i'tim unu gin mörö na kelo nigí kuc kodwu êka lönyö, pî karé më kwöwu kibéc. 7 Kür i'caa unu dhanö mörö më Edom, piën gin obedo wat kodwu. Kür i'caa unu dhanö mörö më Ejip, piën ibino ibedo unu Erok i lobogi. 8 Êthînögi na gin bino nywölö n'obedo êkwaëgi më run më adek bino dönyö i athuko ka Rwoth. 9 Ka i'cidhö unu më lwëny ki langwu, gwökërë unu ki i kom gin mörö na ba leng. 10 Ka êcwö mörö tye i kinwu na cîk ôgëngö piën oleko lek më kiwor, ên myero ôcidhi yökô êka obed kunön. 11 Êntö ka pîny dong yutho ên myero ôlwökërë, êka ka ceng ôdönyö ên twërö dwogo i lai. 12 Yüb unu kany mörö yökô i nge lai kanya un ibino cidhö ië më kõnyërë. 13 Ngat acêlacêl myero obed ki gin mörö më künyö pîny i kin jami më lwënywu, êka ka ikonyiri, küny bur êk ium ôkö. 14 Piën Rwoth Obangawu wowotha i dye laiwu më gwököwu êka më miö langwu i cîngwu. Laiwu myero obed na leng êk kür önën gin mörö na ba leng cê lökërë ôkö ki bothwu. 15 Ka opii mörö ôringö ôkö ki both adwong mërë cê opono bothi, kür imiï ên ôdök both adwong mërë. 16 Miï ên obed i kinwu kany mörö kékên na cwinye mitö êka i pacö mörö kékên na ên öyërö. Kür i'diï ên. 17 Dhanö mörö më Icarael n'obedo êcwö onyo dhakö myero kür obed ngat na timö tim më ôlaya i ôt wörö jwök. 18 Kür ikel unu cîling më cül n'enwongo ki kom tim më ôlaya n'öya ki both dhakö onyo êcwö i ôt ka Rwoth Obangawu më cülö kwong mörö, piën jami nön kibéc obedo gin më kwer both Rwoth Obangawu. 19 Kür imiï dhanö më Icarael awodhi ôcül magoba pî cîling, cem onyo gin mörö kékên na twërö kelo magoba na ên odeno. 20 In i'twërö miö arok cülö magoba êntö pathi dhanö më Icarael awodhi. Gwök unu cîk ni êk Rwoth Obangawu ômiïwu gum i kom gin na kibéc na un ibino ketho cîngwu ië i lobo na un itye ka dönyö më gamö bedo mewu. 21 Ka ikwongo kwong both Rwoth Obangani, kür igaliri më cobo, piën Rwoth Obangawu bino penyoni pîrë êka ibino bedo ngat n'ötîmö bal. 22 Êntö ka ba ikwongo kwong, ba ibino bedo ngat n'ötîmö bal. 23 Êntö gin mörö kékên na donyo ki i dhogi myero inën ni icobo, piën in ikwongo kwong keni ki dhogi both Rwoth Obangani. 24 Ka i'dönyö i pwodho ôlök k'awodhi, in i'twërö camö nyig ôlök

kibéc na cwinyi mitö, êntö kür iketh mörö i aditani. 25 Ka i'dönyö i pwodho kal k'awodhi, in i'twërö rîdhö kal ki cingi, êntö kür ikaa kal ki pala.

24 Ka êcwö mörö ônyömö dhakö na ba yomo cwinye piën onwongo gin mörö na rac kôdë, êcwö nön twërö cöö waraga më kéthö nyom, cê miö i cîngë êka ryëmö ên ôkö ki i ôdë. 2 Cê kinge na ên dong öya ôkö ki i ôdë, ên dôkö dhakö k'êcwö nôkënë. 3 Ka cwörë më ariö ba mitö ên, êcwö nön cöö waraga ninë më kéthö nyom, cê miö i cîngë, êka ryëmö ôkö ki i ôdë, onyo ka cwörë më ariö nön ôthöô ôkö, 4 cwörë më acêl n'ôkwërö ên ba dôk bino nyömö ên më bedo dhakö mërë kinge na ên dong ôbal ôkö. Manön bino bedo gin më kwer both Rwoth. Kür ikel unu bal i lobo na Rwoth Obangawu tye ka miöwu më bedo mewu. 5 Ka êcwö mörö pod onyomo anyoma, myero kür êmiï ôcidhi i dhö lwëny onyo êmiï tic ka lwak mörö nôkënë. Ên myero obed mwaka acêl nakun bedo parë êk okel yom cwinyi both dhakö na ên ônyömö. 6 Kür ikwany pong onyo nya pong rego na calö gin n'ejengo i den. Piën manön bino bedo calö kwanyö kwö ka dhanö më bedo gin n'ejengo. 7 Ka enwongo ngat mörö kwalö dhanö më Icarael awodhe, êka tero na rac na calö opii onyo cadhö ên. Ngat n'ôkwalö dhanö nön myero enek ôkö. Un myero ikwany gin na rac ôkö ki i kinwu. 8 Na makö kôp i kom two dhöbü, gwökërë unu rwök êk ilüb unu gin n'êlamdhök n'obedo Elebi okobo niwu. Myero ilüb unu na bër ngö na an acikögi. 9 Po unu i kom ngö na Rwoth Obangawu ôtimö i kom Miriam ki i wanga yoo kinge na un iya ki i Ejip. 10 Ka imiö gin mörö më adena both awodhi, kür i'dönyö i ôdë më kwanyö gin mörö n'êmiö bothi na calö gin n'ejengo. 11 In myero ibed yökô, êk dhanö na in imiö gin mörö më adena okel gin na ên ojengo bothi yökô. 12 Ka dhanö nön obedo acan, kür imiï böngü na ên ojengo obut bothi. 13 Dwök böngü mërë na ceng bara ôdönyö êk oumere kôdë. Cê ên bino pwöyöni êka ebino kwanö na calö tic n'atir i nyim Rwoth Obangani. 14 Kür i'diï atic na in ipango n'obedo acan êka na mitö kõny, kono kad'i atic nön obedo dhanö më Icarael awodhi onyo arok na bedo i pacöwu mörö acêl. 15 In myero imiï cül mërë i ninö nön na bara ceng ôdönyö, piën ên obedo acan êka geno gin nön. Ka ba imiö, ên bino kok i komi both Rwoth, êka ibino bedo ngat n'ötîmö bal. 16 Ba ebino neko enyodo pî bal k'êthînögi, onyo ba ebino neko êthînö pî bal k'enyodogî. Ngat acêlacêl ebino neko pî bal mërë. 17 Kür i'bal pido k'arok onyo k'athîn kic mörö, onyo iter böngü ka dha thöô na calö gin n'ejengo. 18 Po unu ni un onwongo ibedo opii i lobo Ejip êka Rwoth Obangawu obino ôkököwu ki kunön. Manön ênë ômiö an aciköwu më lübö cîk

ni. 19 Ka in itye ka kaö kac kī ī pwodhoni, ēka īnēnō kōrē mōrō na ba ikaö, kūr īdōk cen mē cīdhō kaö dōkī. Myero īwēk odong pī Erok, ēthīnō kic ēka mon thōö, ēk Rwoth Obangawu ōmīiwu gum ī kom tic kibēc mē cīngwu. 20 Ka īpūdō nyig jeitunini kī ī wi yath, kūr dōkī īdōk cen mē pūdō man odong ī wi yath. Myero īwēk nyig jeituni n'odong pī Erok, ēthīnō kic ēka mon thōö. 21 Ka īpūdō nyig ōlōk kī ī pwodho ōlōkni, kūr dōkī īdōk cen mē pūdō man odong. Myero īwēk nyig ōlōk n'odong pī Erok, ēthīnō kic ēka mon thōö. 22 Po unu nī un onwongo ibedo opii ī lobo Ejip. Manōn ēnē ōmīō an acīkōwu mē lūbō cīk ni.

25 Ka jō ariō tye gīnī kī kōp ī kin-gī, gīn myero oter ī nyim okiko ēka ēngöl-kōp bino ngölō kōp cē gōnyō gīnī dhanō n'ope kī bal ēka ngölō kōp ī wi dhanō n'ōbalō. 2 Cē ka dhanō n'ōbalō pore nī myero ēgōö, angöl-kōp bino miō ēn buto pīny ēka ēgōö ī nyime kī wel lūth n'oporo bal mērē. 3 Angöl-kōp twērō miō ēgōö lūth pyer angwēn ēntō kūr ōkadh manōn. Ka ēgōö na kadhō, ōmīnwu ebino lanō ī wangwu. 4 Kūr itwe dhō thwōn ka tye ka nyōnō kal mē apwoda. 5 Ka utmego na bedo gīnī kanya acēl ēka acēl kī kin-gī ōthōö ōkō abonge athīn mōrō, myero cii athōö kūr ōnyōmērē kī ngat mōrō na ba obedo dhanō mē dholokek. Ōmīn cwōrē ēnē bino tero ēn na calō dhakō mērē ēka cobo tic mē bedo cwōrē nakaka ōmīn mērē. 6 Wode na ēn bino nywölō mē acēl ebino cakō nyingē kī nying ōmīn mērē n'ōthōö, ēk nyingē kūr orweny ōkō kī ī Icarael. 7 Ēntō ka ōmīn athōö ba mītō tero cii ōmīn mērē, dha thōö bino cīdhō ī dhō wangkac mē pacō both edong ēka kobo nī, "Ōmīn cwōra ōkwērō miō nying ōmīn mērē nen ī Icarael; ēn ba mītō cobo tic mē bedo cwōra nakaka ōmīn mērē." 8 Cē edong mē pacō mērē bino cwodo ōmīn athōö ēka ētwak kōdē. Ka ocere nakun kobo nī, "An ba amītō tero ēn," 9 cii ōmīn athōö bino cīdhō bothe ī nyim edong cē wōdhō wōr acēl ōkō kī ī tyēn ōmīn cwōrē, ngölō laö dhōgē ī wangē ēka kobo nī, "Man ēnē gin n'ebino tīmō ī kom dhanō mōrō na ba bino nywölō ēthīnō ka wi ōmīn mērē." 10 Dholokek ka dhanō nōn ebino cwodo kī ī Icarael nī, "Ōt ka dhanō n'ēwōdhō wōrē ōkō kī ī tyēnē." 11 Ka cwō ariō tye ka lwēny ēka dhakō ka ngat acēl obino mē kōnyō cwōrē kī both ngat na tye ka lwēny kōdē, ēka otero cīngē cē ōmakō kome mē cwō, 12 un myero ingun unu cīng dhakō nōn ōkō. Kūr kīca ōmakwu ī kome. 13 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami ariō ī ocwewu—acēl na pēk ēka acēl na yot. 14 Kūr ibed unu kī gin mē pimo jami ī ōdwu—acēl na thwōnē ēka acēl na tīdī. 15 Myero ibed unu kī gin mē pimo jami na bēr, na pimo jami ī wangē, ēk ibed unu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu pī karē na lac. 16 Pīēn jō kibēc na

tīmō koth tic nī, jō na tīmō gin na ba tye atūr, gīn obedo gin mē kwer kī both Rwoth Obangawu. 17 Po unu ī kom gin na jō Amalek ōtīmō ī komwu ī yoo ī karē na un iya ōkō kī ī Ejip. 18 Gīn ōlwēnyō ī komwu ī karē na un idhero rwōk na tēkō mōrō ope ī komwu. Gīn oneko jō kibēc n'onwongo odong cen nakun ba lworō gīnī Obanga. 19 Pī manōn, ka Rwoth Obangawu ōmīōwu iyweo kī ī kom langwu kibēc n'ōgūrōwu ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu ēk īgam unu mē bedo mewu, myero inek unu jō Amalek kibēc ēk ngat mōrō kūr dōkī opo ī komgī na twal kī ī thē polo. Kūr īmīi wiwu owil!

26 Ka un īdōnyō ī lobo na Rwoth Obangawu tye ka miōwu na calō mewu ēka īgamō unu ōkō cē ibedo unu iē, 2 kwany unu wi cem mōkō kī ī kom cem kibēc n'ōcakō cēk kī ī ngōm na Rwoth Obangawu tye ka miōwu ēka ikethgī ī adīta. Cē iter unu ī kabedo na Rwoth Obangawu bino yērō mē wōrō nyingē iē. 3 In myero īcīdh both alamdhōk na tye ī dhō tic ī caa nōn ēka ikob ninē nī, "Tin dong an atuco both Rwoth Obangani nī an athuno ī lobo na Rwoth okwongo both kwerewa mē miōwa." 4 Cē alamdhōk bino gamō adīta kī bothi ēka ketho ī nyim keno tyēr ka Rwoth Obangani. 5 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, "Kwarōna onwongo obedo dhanō mē Aram, n'onwongo wotho awotha. Ēn obino ōcīdhō yō Ejip kī jō na nōnōk ēka obedo kunōn cē ōdōkō rok na dit, na tēk ēka n'ōnya gīnī na pol. 6 Ēntō jō Ejip obedo ka tic kōdwa na rac rwōk ēka ōmīōwa ēlīmō can, nakun ēmīōwa etio tic na tēk. 7 Cē wan ekok both Rwoth, Obanga ka kwerewa, ēka Rwoth ōwinyo kokowa cē ōnēnō pēkōwa, tic na tēk n'eketho ī komwa ēka kite n'ēdīōwa kōdē. 8 Cē Rwoth ōkwanyōwa ōkō kī ī Ejip kī twēr mē badē ēka kī tēkō mērē, kī tīm na kelo lworō na thwōnē, k'anyuth mē tango ēka gin mē aura gīnī. 9 Ēn okelowa naka ī kabedo nī ēka ōmīōwa lobo nī, lobo na mio na cak kī mōö kic mōl kī iē. 10 Cē kobedini dong, an akelo wi cem n'ōcakō cēk kī ī ngōm na in Rwoth īmīa." Cē in myero iketh adīta ī nyim Rwoth Obangani ēka īwōr ēn. 11 In ibino bedo kī yom cwiny kanya acēl kī jō Lebi ēka Erok na bedo gīnī ī kinwu kī gin na kibēc na bēr na Rwoth Obangani ōmīō bothi ēka jō mē odi. 12 Ka in ityeko miō acēl mē apar mē gin n'ōcēk ī mwaka mē adek mērē, mwaka mē miō acēl mē apar, in ibino miō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōö ēk gin obed kī gin mē acama na rōmō mīōgī yeng kī ī peciwu. 13 Cē in ibino kobo ī nyim Rwoth Obangani nī, "An dong atyeko kwanyō acēl mē apar ōkō kī ī ōda ēka amīō both jō Lebi, Erok, ēthīnō kic ēka mon thōö kite na in īcīca kōdē. An ba atūrō onyo wia ba owil ī kom cīkni gīnī. 14 An ba acamō acēl mē apar ī karē n'onwongo an akwero cōla, onyo kwanyō mōrō kī iē ī karē

na cĭk ȳgēnga, onyo tyērō both tipo ka ngat n'ōthōō. An awinyo kōp ka Rwoth Obangana; an atīmō jami kībēc na in ĭcika iē. 15 Nēn piny kī ĭ kadedoni na leng na tye ĭ polo, mīi gum ĭ kom jogi Icarael ēka ĭ kom lobo na in ĭmīōwa kite na in icikiri kōdē kī kwong both kwerewa, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē." 16 Tin Rwoth Obangawu ōcīkōwu mē lūbō cĭk mērē kībēc. Pī manōn myero ĭgwōkērē unu mē lūbō kī cwinywu kībēc ēka kī tipowu kībēc. 17 Tin dong ituco kōp ĭ kom Rwoth nī ēn obedo Obangani, ēka ibino lūbō yoo mērē nakun ĭgwōkō cĭk mērē kībēc, ēka nī ibino winyo kōp mērē. 18 Rwoth otuco kōp ĭ komwu nī tin un ibedo jōgē na pīrgī tēk kite na ēn ōcīkērē kōdē, ēka un myero ĭgwōk cĭk mērē kībēc. 19 Ēn otuco nī ebino mīōwu bedo rok na tēk na lōō rok nōkēnē kībēc na ēn eketho ēka un ibino mīō pak kī wōrō ĭ nyingē. Un ibino bedo jō na leng both Rwoth Obangawu kite na ēn ōcīkērē kōdē.

27 Muca ēka edong mē Icarael okobo gīnī both jīi nī, "Gwōk unu cĭk nī kībēc na an tin atye ka mīōwu. 2 ĭ nīnō na un ibino ngōlō kī kulo Jordan mē dōnyō ĭ lobo na Rwoth Obangawu bino mīōwu, un ibino cīcibo kite na thwon cē ipu unu komgī kī rangi na tar. 3 Cōō kōp kībēc mē cĭk nī ĭ komgī ka ipoth unu yo lōka mē dōnyō ĭ lobo na Rwoth Obangawu tye ka mīōwu, lobo na mio na cak kī mōō kic mōl kī iē, kite na Rwoth, Obanga ka kwerewu, ōcīkērē kodwu. 4 Ka dong ĭngōlō unu kulo Jordan, cīcibo unu kite nī ĭ wi Kidi Ebal kit na an atye ka cīkōwu kōdē tin. Myero ipu unu komgī kī rangi na tar. 5 Gēr unu keno tyēr n'ēyūbō kī kite both Rwoth Obangawu kunōn. Kūr itii unu kī nywenyo mōrō mē paōgī. 6 Myero ĭgēr unu keno tyēr ka Rwoth Obangawu kī kite na lūl ēka ĭryēd unu tyēr awanga ĭ wie both Rwoth Obangawu. 7 Ngōl unu thon tyēr mē kuc nakun ĭcamō unu kunōn, kanya un ibino bedo kī yom cwiny ĭ nyim Rwoth Obangawu. 8 Un myero ĭcōō na bēr kōp kībēc mē cĭk nī ĭ kom kite nī na un icicibo." 9 Cē Muca ēka ēlamdhōk n'obedo Elebi okobo both jō Icarael kībēc nī, "Ling unu moth, un jō Icarael, ēk iwiny unu kōp! Un dong ĭdōkō jō ka Rwoth Obangawu. 10 Pī manōn, un myero dong iwiny unu kōp ka Rwoth Obangawu ēk ĭlūb unu cĭk mērē kībēc na an atye ka mīōwu tin." 11 ĭ nīnō nōn kikokome Muca ōcīkō jīi nī: 12 Ka ĭngōlō unu kulo Jordan, kaka ka Cimeon, Lebi, Yuda, Icarar, Yocepu ēka Benjamin bino cung gīnī ĭ wi Kidi Gerijim mē lamō gum ĭ kom jīi. 13 ēka kaka ka Reuben, Gad, Acer, Jabulon, Dan, ēka Naputali bino cung gīnī ĭ wi Kidi Ebal mē lamō cen ĭ kom jīi. 14 Cē jō Lebi bino redo gīnī rwōk both jō mē Icarael kībēc nī: 15 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino yūbō cal jwōk n'ēpaō apaa onyo nywenyo

n'ēlīō—n'obedo gin mē kwer both Rwoth, n'adīrū ōyūbō kī cīngē—ēka ocibo ĭ mūng mē awōra." 16 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino wōrō apap mērē ēka aya mērē." 17 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino cwarō kidi mē wang ngōm k'awodhe." 18 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino mīō athōō wang lūbō yoo na path." 19 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino balō pido k'arok, athīn kic onyo dha thōō ēka mīō kōp lōō." 20 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī cii apap mērē, pīēn nwongo ēn oketho lewic ĭ kom apap mērē." 21 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī lee mōrō kēkēn." 22 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto k'amin mērē, onyo amin mērē mē babō onyo amin mērē n'aya mērē ōnywōlō k'ēcwō nōkēnē." 23 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino buto kī marō mērē." 24 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino neko awodhe ĭ mūng." 25 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na bino gamō ĭm mē wīlōnē ĭ mūng ēk enek kī dhanō na ba ōbalō." 26 "Cen myero ōmak dhanō mōrō na ba bino moko ēka lūbō kōp kībēc na tye ĭ cĭk nī."

28 Ka ibino unu winyo kōp ka Rwoth Obangawu ēka ĭlūbō unu cĭk mērē kībēc na an tin atye ka mīōwu, Rwoth Obangawu bino mīōwu ĭdōkō na tēk na lōō rok kībēc na tye ĭ wi lobo. 2 Gum nī kībēc bino bino ĭ komwu na thwōnē ka iwinyo unu kōp ka Rwoth Obangawu: 3 Gum bino bedo ĭ komwu ĭ pacō ēka ĭ pwothiwu. 4 Gum bino bedo ĭ kom ēthīnōwu, ĭ kom gin na bino cēk ĭ pwothiwu, ēka ĭ kom ēthīnō ĭmwi na kwō—ēthīnō dhokwu ēka ēthīn rom kī dyegiwu. 5 Gum bino bedo ĭ kom aditani ēka ĭ kom gin mē nyōbō ogatini. 6 Ibino bedo unu kī gum ĭ karē na un ĭdōnyō ĭ ōt ēka ĭ karē na un idonyo yōkō. 7 Rwoth bino mīō ĭlōō unu langwu na bino mē lwēny ĭ komwu. Gin bino mē lwēny ĭ komwu kī ĭ yoo acēl ēntō bino gīnī ngwēc kī bothwu nakun pokere gīnī ĭ yodhi abīrō. 8 Rwoth bino mīō gum ĭ kom derewu ēka ĭ kom gin na kībēc na cīngwu otio. Rwoth Obangawu bino mīōwu gum ĭ lobo na ēn tye ka mīōwu. 9 Ka ibino unu gwōkō cĭk ka Rwoth Obangawu kībēc nakun ĭlūbō unu, Rwoth bino mīōwu ibedo jōgē na leng kite na ēn ōcīkērē kōdē kī kwong bothwu. 10 Cē jō kībēc mē wi lobo bino nēnō nī ecwodowu kī nying Rwoth ēka bino gīnī lworowu. 11 Rwoth bino mīōwu jami na pol—ēthīnōwu, ēthīnō ĭmwi na kwō, ēka cem mē pwothiwu bino cēk—ĭ lobo na yam ēn okwongo both kwerewu mē mīōwu. 12 Rwoth bino yabō niwu polo na ēn kanō lōnyō mērē iē, mē mīō kōth cwee ĭ pwothiwu ĭ karē mērē kikokome ēka mē mīō gum ĭ kom tic kībēc na cīngwu bino tio. Un ibino mīō jami mē adena both rok na pol ēntō ba ibino unu deno gin mōrō kī both ngat mōrō. 13 Rwoth bino mīōwu bedo

ètèla, èka pathì jò n'ètèlögì. Karè kibèc un ibino bedo anyim nakun ba ibedo unu anגעc ka iwinyo unu cìk ka Rwoth Obangawu kibèc na an tin acìkòwu nakun ìgwòkèrè unu mè lùbò. 14 Kùr ìlòkèrè unu òkò kì ì kom cìk na an tin amìòwu, yo cìngwu kucem onyo kucam, onyo lùbò obanga nòkèné gini èka wòrögì. 15 Èntò ka un ba ibino winyo unu kòp ka Rwoth Obangawu onyo ìgwòkèrè unu mè lùbò cìk mèrè kibèc na an tin acìkòwu, cè cene ni kibèc bino bino ì komwu èka makòwu. 16 Cen bino makòwu ì peciwi èka ì pwothiwi. 17 Cen bino bedo ì kom adìtani èka ì kom gin mè nyòbò ogatini. 18 Cen bino bedo ì kom èthìnwu èka ì kom gin na bino cèk ì pwothiwi, ì kom èthìnò ìmwi na kwò èka ì kom èthìnò rom kì dyegiwi. 19 Cen bino makòwu ì karè na un ìdönyò ì òt èka ì karè na un idonyo yòkò. 20 Rwoth bino oro cene ì komwu, wiwu bino rubere èka ebino cokowu kì gero ì kom gin na kibèc na un ibino tio, naka ka ithum unu òkò. Ibino thum unu òkò pìpìpì pì ìmwu na reco na un ìtìmò pièn ìwèka unu òkò. 21 Rwoth bino pwodowu kì twoe na reco naka ka èn otyekowu òkò kì ì lobo na un itye ka dönyò ìè mè gamò mè bedo mewu. 22 Rwoth bino pwodowu kì twoe na kòbèrè, kì lyetho èka two akwoda, kì lyetho piny èka ceng bino ryèny. Cemwu bino ner èka pur òkò. Pwod ni kibèc bino bino ì komwu naka ka ìthòò unu. 23 Polo na tye ì ka wiwu ba bino miò kòth cwee, èka ngòm na tye ì thè tyènwu bino bedo na tèk calò nywenyo. 24 Rwoth bino lòkò kòth mè lobowu dòkò apua èka lurus; bino yaa kì ì polo òny piny ì komwu naka tyekowu òkò kibèc. 25 Rwoth bino miò langwu lòowu. Un ibino lwèny ì komgì kì ì yoo acèl èntò ibino unu ngwèc kì bothgì nakun ipokere unu ì yodhi abirò, èka jò mè lobo kibèc bino bedo gini kì thwòn lworo pì gin n'òtìmèrè ì komwu. 26 Lyenewu bino bedo cem ka winy kibèc na ngwècò kì malò èka mè ka leeni mè thim, èka ngat mòrò ope na bino ryèmögì òkò. 27 Rwoth bino pwodowu kì two bür gini mè Ejip, bür na ba cang, gwönyü èka ìl kom na ba ibino unu cang kì ìè. 28 Rwoth bino pwodowu kì poa, thòò wang èka bango wiwu òkò. 29 Ibino unu thwathwama kiceng calò athòò wang. Ba ibino bedo unu kì lönyò ì kom gin mòrò kèkè na un ibino timò. Ebino diòwu èka yakò jamiwu ninò kì ninò, èntò ngat mòrò ope na bino kònyòwu. 30 In ibino cikiri kì dhakò mè nyòmò, èntò ngat nòkèné èné bino bedo kòddè tètèk. In ibino gèrò òt, èntò ba ibino bedo ìè. In ibino pidhò òlòk, èntò ba ibino camò nyige. 31 Ebino neko thwòn pur na megì na in ìnèné, èntò ba ibino camò ringo mèrè mòrò. Ebino tero kanani tètèk kì bothi, èntò ba ebino dwongo. Ebino miò romni both langni, èntò ngat mòrò ope na bino kònyòni mè dwongogì. 32 Ebino miò awope èka anyirani both rok nòkèné na in ìnèné èka wangi bino

dhero mè nènögì ninò kì ninò, èntò ba ibino bedo kì tèkò mè jùkögì cìdhò kòdgì. 33 Rok na ba ingeo unu bino camò cem na un ipuro ì pwothiwi, èka ebino diòwu pì karè kibèc èntò gin mòrò ope na un ibino timò. 34 Gin na wangwu bino nènò bino miòwu ìdòkò epoa. 35 Rwoth bino pwodoni kì two mè congì èka tyeni kì bür na rem rwòk na ba bino cang, cakèrè kì ì tyeni piny naka ì wi malò. 36 Rwoth bino ryèmòwu kanya acèl kì rwoth na un ibino yèrò mè tèlòwu yo both rok na un onyo kwerewu ba ongeo. Ibino unu wòrò obanga nòkèné n'èyübò kì yen èka kidi. 37 Ibino unu dòkò gin na kelo lworo, gin mè carolok èka gin mè anyèra ì kin rok kibèc na Rwoth bino kèthòwu ìè. 38 Ibino unu cwòönò kodhi na dwong ì pwothiwi, èntò ibino unu còkò na nònòk, pièn bonyo bino camò òkò. 39 Ibino unu pidhò òlòk èka ibino unu yübögì na bër, èntò ba ibino unu madhò kòngò mèrè onyo püdò nyige, pièn kudi bino camögì òkò. 40 Ibino unu bedo kì yen mè jeituni ì lobowu, èntò ba ibino unu tic kì mòò mèrè, pièn nyige bino òny òkò. 41 Ibino unu nywölò awope èka anyira, èntò ba ibino unu gwòkögì, pièn ebino terogì òkò ì opii. 42 Bonyo bino camò yen èka cem mè lobowu òkò. 43 Erok na bedo ì lobowu bino dòkò gini èlönyò èka jò na pìrgì tèk rwòk, èntò un ibino dòkò ècan èka jò na pìrgì ba tèk. 44 Gin bino miòwu den, èntò un ba ibino miò den bothgì. Gin bino tèlò wiwu, èntò un ibino dong cen ì kòrgì. 45 Cene ni kibèc bino podhò ì komwu, bino ryèmò kòrwu cè makòwu naka ibino thum unu òkò kibèc, pièn ba iwinyo unu kòp ka Rwoth Obangawu èka ba ìmakò unu cìk mèrè kibèc na èn òcikòwu. 46 Gin bino bedo anyuth èka tango mè aura bothwu èka both èkwaèwu naka naka. 47 Pièn un ba itio unu both Rwoth Obangawu kì yom cwiny ì karè n'onwongo itye unu kì jami na büp, 48 pì manòn ibino unu tic both langwu na Rwoth bino orogì ì komwu. Kec èka örìò pii bino nekowu, ibino unu woth kotula èka can jami kibèc bino makòwu. Rwoth bino ketho ayokoth n'obedo nywenyo ì ngutwu naka ka otyekowu òkò kibèc. 49 Rwoth bino kelo rok mòrò mè lwèny ì komwu kì kanya bor, kì ì ajiki mè lobo, calò jür na bino piny, rok na ba ibino unu niang ì lèbgì. 50 Rok na ger na ba bino parò pì jò n'otii èka kica ba bino makögì ì kom jò na thìnò. 51 Gin bino camò èthìnò ìmwi na kwò èka cem na bino cèk ì pwothiwi, naka ka otyekowu òkò. Gin ba bino wèkò niwu kal mòrò, kòngò òlòk na nyen onyo mòò jeituni, èthìnò dhok onyo èthìnò rom kì dyegi na mewu naka ka gin otyekowu òkò. 52 Gin bino gürò peciwi kibèc naka ka cèlwi n'ègèrò na bor rwòk na un igeno òrèdhèrè piny. Gin bino gürò peci kibèc na tye ì lobo na Rwoth Obangawu tye ka miòwu. 53 Pì can na langwu bino ketho ì komwu ì karè na gin bino gürò peciwi, un ibino camò èthìnwu, ringo kom awope èka anyira na

Rwoth Obangawu ömiöwu. 54 Naka thon ëcwö na kite mërë bër rwök ëka n'obedo nyakica ki i kinwu bino twono ömîn mërë cem, onyo dhakö mërë na ën marö, onyo ëthinë na pod kwö. 55 Ën ba bino nywakö ködgî ringo kom ëthinë na ën camö. Pïën ën ope ki gin mörö n'odong ninë më acama i karë më can na langwu bino gürö ki peciwu kibëc. 56 Dhakö na kite mërë bër rwök ëka n'obedo nyakica, n'onwongo ba thamö më nyönö piny ki tyënë, wangë bino cido i kom cwörë na ën marö, ëka wode onyo nyarë. 57 Ën bino kanö byero na yaa ki ië ëka athin na ën önywölö, ëk ëcam ën kënë i mung i karë na lang bino güröwu ëka can na rac na langwu bino ketho i komwu i peciwu. 58 Ka ba igwökërë unu më lübö köp kibëc më cik ni, n'ëcöögî i buk ni, ëka ka ba ibedo unu ki lworo i nying më dheo na pirë tæk na ënë nying Rwoth Obangawu, 59 cë Rwoth bino mëdö pwod i komwu ëka i kom ëkwaëwu, can na rac rwök ëka odeke na ba cang ginî. 60 Ën bino miö two kibëc më Ejip na yam un ilworo rwök më maköwu, ëka ba ibino unu cang. 61 Rwoth thon bino miöwu koth twoë kibëc ëka can na ba ëcöö i buk më cik ni, naka ka etyekowu ökö. 62 Kadî onwongo ipol unu calö cër na tye malö i wi polo, welwu bino dökö na nönök rwök, piën ba iwinyo unu köp ka Rwoth Obangawu. 63 Dong kite na calö Rwoth cwinye obedo na yom më miöwu bedo na bër ëka më miö welwu nya na pol, kömanön thon Rwoth cwinye bino bedo na yom më balö ëka tyekowu. Ebino kwanyöwu ökö ki i lobo na un itye ka dönyö ië më gamö bedo mewu. 64 Cë Rwoth bino këthöwu ökö i kin rok kibëc, cakërë ki i ajiki lobo kucël naka tung ca. Ki kunön un ibino wörö obanga nökenë ginî—obanga n'ëyübö ki yen ëka kidi, na un onyo kwerewu ba onge. 65 Ki i kin rok nön ginî, ba ibino unu nwongo kuc onyo karë më miö tyënwu yweo. Ki kunön Rwoth bino miö cwinywu podho, ba ibino bedo unu ki gen ëka tipo komwu bino thoö ökö. 66 Cwinywu bino ngabërë angaba pi kwöwu më anyim. Lworo bino maköwu kiwor ëka kiceng abonge gen mörö pi kwöwu. 67 Kodiko ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kothyeno!” Ëka kothyeno ibino unu kobo ni, “Kono onwongo obed kodiko!”—piën pi lworo na bino pong i cwinywu ëka gin na wangwu bino nënë. 68 Cë Rwoth bino dwököwu yo Ejip ki mel ginî, i yoo na an abino akobo niwu ni ba dökî ibino nënë unu. Ki kunön, un ibino mirë kenwu both langwu më acadha calö opii n'obedo cwö ëka mon, ëntö ngat mörö ope na bino wilöwu.

29 Man ënë köp më cikërë na Rwoth öciko Muca më ketho ki jö Icarael i lobo më Moab, mëd i kom cikërë na ën onwongo oketho ködgî ki i Koreb. 2 Muca ocwodo jö Icarael kibëc kanya acël ëka okobo bothgi: Un inënë ki wangwu gin na Rwoth ötimö i Ejip i kom Parao, i kom edite

mërë kibëc ëka i kom lobo mërë. 3 Un inënë ki wangwu atëmatëma na dito ginî, anyuth më tango nön ëka gin më aura ginî. 4 Ëntö naka i ninö na tin ni Rwoth ba ömiöwu thama më niang onyo wang më neno onyo ith na winyo piny. 5 An atëlöwu ki i thim pi mwaka pyer angwën. Böngwu ba obino otii, onyo wociwu ba obino othum ökö ki i tyënwu. 6 Un ba ibino icamö unu ogati onyo madhö köngö ölökö onyo köngö mörö na këc. An abino atimö kömanön ëk inge unu ni an abedo Rwoth Obangawu. 7 i karë na un ithuno i kabedo ni, Cikon rwoth më Kecbon ëka Og rwoth më Bacan obino ginî më lwény i kom onu, ëntö onu ëlöögî ökö. 8 Onu ebino ëgamö lobogî ëka ëmiö both jö Reuben, Jö Gad ëka nucu kaka ka Manace na calö lobo na mëgi. 9 Pi manön, gwökërë unu më lübö köp më cikërë ni, ëk gin na kibëc na un ibino timö owoth na bër. 10 Un kibëc icung unu tin i nyim Rwoth Obangawu—ëtëlawu ëka rwodhiwu, edongwu ëka editewu, ëka jö nökenë kibëc më Icarael, 11 kanya acël k'ëthinöwu ëka monwu, ëka Erok na bedo ginî i kinwu, na ngölö yen ëka na twömö pii niwu. 12 Un icung kany më dönyö i cikërë ki Rwoth Obangawu, cikërë na Rwoth tin moko kodwu ëka moko ki kwong, 13 më moko tin ni un ibedo jögë, ëk ebed Obangawu kite na ën öciköwu ëka kite na ën okwongo both kwaröwu Abraam, Icaaka ëka Jakob. 14 An atye ka ketho cikërë ni ki kwong mërë, pathi ki un këkën 15 na tin icung unu kany i nyim Rwoth Obanga onu, ëntö thon ki jö na tin ope ginî kany. 16 Un kikomwu ingeo unu kite na onu ëkwö ködë i Ejip ëka kite na onu ewok ködë i rok na papath më bino yo kany. 17 Un inënë unu ki i kin-gi calgi më kwer, cal jwogi n'ëyübö ki yath ëka ki kidi, ki ryal ëka ki gol. 18 Gwökërë unu ëk kür ëcwö onyo dhakö onyo kaka mörö na tin tye i kinwu na cwinye bino lökërë ökö ki both Rwoth Obanga onu më cidhö wörö obanga ka rok nön ginî; man twërö bedo calö orii na döngö më bedo kwir na këc. 19 Ka koth dhanö nön owinyo köp më kwong ni, ën bino lamö gum i kome kënë ëka bino thamö ni, “An abino bedo ki kuc, kadî gin mörö na rac ba bino timërë i koma, kadî bed cwinya nwang më lübö yora këna.” Man bino kelo pwod i komwu kibëc, jö na bëcö ëka jö na reco. 20 Rwoth ba bino timö kica both dhanö nön; akëmö ëka nyeko mërë bino wangö dhanö nön calö mac na lyël. Cene kibëc n'ëcöö i buk ni bino makö ën, ëka Rwoth bino jwaö nyingë ökö ki i thë polo. 21 Rwoth bino poko dhanö nön ökö ki i kin kaka më Icarael ëka bino ketho can i kome, na lübërë ki cene kibëc më cikërë n'ëcöö i Buk më Cik ni. 22 Ëkwaëwu na bino lübö körwu ëka Erok na bino ki kanya bor bino nënë can n'opodho i kom lobo ëka twoë na Rwoth ömiö ömakö lobo nön. 23 Lobo nön kibëc bino wang ökö ki mac calpa ëka kadö—na gin

mörö ope n'ëpïdhö ië, gin mörö ope na tuu kî ië, gin mörö ope na döngö kî ië. Bino bedo calö Codom ëka Gomora, Adma ëka Jeboim na Rwoth yam öbalö rwök i karë n'akëmö ömakö. 24 Rok kibëc bino penyo nî, "Pïngö Rwoth ötimö gin ni i lobo ni? Pïngö akëmö ömakö ën rwök?" 25 Ëka agam mërë bino bedo nî, "Gin n'ömïö ötimö nî kômanön, piën jö ni öwëkö ginî cîkërë ka Rwoth, Obanga ka kweregî, cîkërë na ën oketho ködgi i karë na ën okelogî kî i Ejip. 26 Gin ölökerë ökö ëka öwörö ginî obanga nökenë ginî nakun ryebere ginî piny i nyimgî, obanga na gin ba ngeo, obanga na ën ba ömiögî. 27 Pî manön akëmö ka Rwoth ömakö lobo ni, ëka ooro ië alem kibëc n'ëcöö i buk ni. 28 Rwoth obino ökwanyögi ökö k'akëmö ëka kî thwön cwer cwiny na dit kî i lobogi ëka öryëmögi i lobo nökenë kite na tye ködë tin." 29 Gin më müng obedo më ka Rwoth Obangawa, ëntö gin na nen obedo më onu ëka kî më ëthinö onu na twal, ëk onu ëlüb köp kibëc më cîk ni.

30 Ka gum ni ëka cene ni kibëc na an aketho i nyimwu opodho i komwu, ëka ipo unu ië kî kanya Rwoth Obangawu ökëthöwu ië i kin rok na papath, 2 ëka ka idwogo unu both Rwoth Obangawu k'ëkwaëwu cë ibedo unu kî winy i köp mërë kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc na lübërë kî köp kibëc na an tin aciköwu ködë, 3 cë Rwoth Obangawu bino bedo kî kica i komwu ëka bino cököwu döki kî i kin rok kibëc na ën yam ökëthöwu ië cë dwongo gum bothwu. 4 Kono kadî bed eterowu i lobo na bor rwök, kî kunön Rwoth Obangawu bino cököwu kanya acël ëka dwongowu cen. 5 Ën bino kelowu i lobo n'obedo më ka kwerewu ëka un ibino gamö më bedo mewu. Ën bino miöwu jami na pol ëka ibino unu nya na pol na kadhö kwerewu ökö. 6 Rwoth Obangawu bino lökö cwinywu ëka cwiny ëkwaëwu ëk ïmar unu ën kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc ëk ibed unu na kwö. 7 Rwoth Obangawu bino ketho pwod ni kibëc i kom langwu na dagwu ëka yelowu. 8 Un ibino winyo köp ka Rwoth döki ëka ilübö unu cîk mërë kibëc na an tin amiöwu. 9 Cë Rwoth Obangawu bino miöwu jami na pol rwök i tic kibëc na un ibino timö kî cingwu, i kom ëthinöwu, i kom ëthinö ïmwu na kwö ëka i kom cem na bino cëk i pwothiwu. Rwoth ië bino bedo na yom döki më miö jami nya bothwu, kite na ië obedo na yom i kom kwerewu, 10 ëntö ibino unu winyo köp ëka cîk ka Rwoth Obanga onu n'ëcöö i buk ni më cîk ëka ilökërë unu both Rwoth Obangawu kî cwinywu kibëc ëka kî tipowu kibëc. 11 Kobedini cîk na tin an aciköwu ködë ba tük rwök ëka ba tye kanya bor kî bothwu. 12 Ba tye naka yo polo, ëk ömïi ipeny unu nî, "Nga na bino idhö malö i polo më ömö ëka titö niwa, ëk ewiny cë dong ëlubi?" 13 Onyo

ba tye naka yo löka nam tung ca, ëk ömïi ipeny unu nî, "Nga na bino ngölö nam më ömö ëka titö niwa ëk ewiny cë dong ëlubi?" 14 Pe, köp nön tye na cwök bothwu; tye i dhöwu ëka i cwinywu na miö itwërö unu lübö. 15 Nën, an tin aketho i nyimwu gin na bër ëka gin na rac, kwö ëka thöö. 16 Ka ibino unu lübö cîk ka Rwoth Obangawu kibëc na an tin aciköwu, nakun nwongo ïmarö unu ën ëka igwökö unu cîk mërë kibëc, ibino unu kwö ëka welwu bino mëdërë, cë Rwoth Obangawu bino miöwu gum i lobo na un ibino dönyö ië më gamö bedo mewu. 17 Ëntö ka cwinywu ölökerë ökö ëka ba ibedo unu kî winy, nakun ilökërë unu both obanga nökenë ginî ëka iryebere unu piny më wörögi, 18 an tin akobo kanyalër bothwu nî ebino tyekowu ökö. Ba ibino unu bedo pî karë na lac i lobo na un ibino ngölö kulo kulo Jordan më dönyö ië ëka gamö bedo mewu. 19 An tin acwodo polo ëka lobo më bedo caden i komwu nî an aketho i nyimwu kwö ëka thöö, gum ëka cen. Dong kobedini yër unu kwö ëk un ëka ëthinöwu ibed unu na kwö. 20 An thon akobo niwu nî ïmar unu Rwoth Obangawu, iwiny unu köp mërë ëka imok unu i kome. Piën Rwoth ënë miöwu kwö, ëka ën bino miö ibedo unu na kwö pî mwaka na pol i lobo na ën okwongere më miö both kwaröwu Abraam, Icaca ëka Jakob.

31 Cë Muca ömëdërë kî twakö köp ni both jö Icarael kibëc nî: 2 "An kobedini dong atye kî mwaka 120 ëka ba dök atwërö tölöwu. Rwoth okobo botha nî, 'In ba ibino poth yo löka kulo Jordan.' 3 Rwoth Obangawu kikokome ënë bino cidhö anyim niwu yo löka ca. Ën bino tyeko rok ni kibëc na tye i nyimwu, ëka un ibino gamö lobogi më bedo mewu. Yocua thon bino cidhö anyim niwu yo löka ca, kite na Rwoth okobo ködë. 4 Ëka Rwoth bino timö bothgi gin na ën obino ötimö both Cikon ëka Og, n'obedo ginî rwodhi ka jö Amor, na ën obino otyeko kanya acël kî lobogi. 5 Rwoth bino miögi bothwu, ëka un myero itim unu bothgi gin na kibëc na an aciköwu. 6 Bed unu jö na tük ëka jö na cwinygi tük. Kür ibed unu kî lworo mörö, onyo kür imiï komwu ömyël i nyimgî, piën Rwoth Obangawu bino woth kanya acël kodwu; ën ba bino wëköwu onyo kwëröwu." 7 Cë Muca ocwodo Yocua ëka okobo bothe i nyim jö Icarael kibëc nî, "Bed ngat na tük ëka na cwinye tük, piën myero icidh kî lwak ni i lobo na Rwoth okwongo më miö both kweregî, ëka myero ipok i kin-gî ëk ögam ginî ödök na calö mëgi. 8 Rwoth kikokome bino cidhö i nyimwu ëka bino bedo kanya acël kodwu, ën ba bino wëköwu onyo kwëröwu. Kür ibed unu kî lworo, kür cwinywu opodhi." 9 Cë Muca öcöö cîk ni ginî piny cë ömiö both ëlamdhök n'obedo Elebi, n'otingo ginî canduk më cîkërë ka Rwoth, ëka both edong kibëc më

Icarael. 10 Cē Muca öcīkōgī nī: “Kinge thum ka mwaka abirō abirō, ī mwaka mē jalō banya, ī karē mē kwero Karama mē Bölö, 11 ka jō Icarael kibēc bino cōkērē gini ī nyim Rwoth Obangani ī kabedo na ēn bino yērō, in ibino kwanō cik ni kibēc bothgī na gīn tye ka winyo. 12 Gür unu lwak kanya acēl—cwō, mon ēka ēthīnō, ēka erok na bedo gini ī peciwi—ēk owiny gini ēka opwonyere gini kite mē lworo Rwoth Obangawu ēka ögwōkērē gini mē lübō kōp mē cik ni kibēc. 13 Ēthīnōgī, na ba ngeo gini cik ni, myero owiny ēka opwonyere gini mē lworo Rwoth Obangawu ī karē kibēc na un itye ka kwō ī lobo na un icīdhō ngölō yo lōka kulo Jordan mē bedo mewu.” 14 Rwoth okobo both Muca nī, “Ninōni mē thōō dong cwōk. Cwod Yocua ēk ibed unu kanya acēl kōdē ī Kēma mē Rwatērē, ēk an acik ēn.” Cē Muca ēka Yocua öcīdhō gini yo Kēma mē Rwatērē. 15 Cē Rwoth onen ī Kēma na cal kī wir mē pōl, ēka wir mē pōl ocung malō ka wi dholokek mē dōnyō ī Kēma. 16 Cē Rwoth okobo both Muca nī: “In ibino cīdhō mē yweo kanya acēl kī kwereni, ēka jō ni bino cakō wōrō obanga nōkēnē gini, obanga nōkēnē gini mē lobo na gīn tye ka cīdhō yo iē. Gīn bino wēkōna ökö ēka bino türō gini cikērē na an aketho kōdgī. 17 Cē ī ninō nōn akēmō bino makōna ī komgī ēka abino wēkōgī ökö; an abino kanō wanga ökö kī bothgī, ēka ebino tyekogī ökö. Can na pol ēka pēkō bino podho ī komgī, ēka ī ninō nōn gīn bino penyo nī, ‘Can ni ba obino ī komwa piēn Obanga onu ba tye kod onu?’ 18 Ēntō an abino kanō wanga ökö ī ninō nōn piēn pī balgī kibēc mē lōkērē ökö both obanga nōkēnē gini. 19 “Kobedini dong cōō wer ni piny ēka ipwony kī jō Icarael cē imīgī ower, ēk obed caden-na ī komgī. 20 Ka an dong akelōgī ī lobo na mio na cak ēka mōō kic mōl kī iē, lobo na an acikara kī kwong both kweregī, ēka ka gīn öcamō cem oyeng cē öcwēē gini, gīn bino lōkērē both obanga nōkēnē gini ēka wōrōgī, nakun kwēra gini ökö ēka türō cikērēna. 21 Cē ka can na pol ēka pēkō obino ī komgī, wer ni bino bedo caden bothgī, piēn ēkwaēgī wigī ba bino wil iē. An angeo yūb mē thamagī na gīn öyūbō, kadī ī karē na an bara akelōgī ī lobo na an acikara kī kwong mē miōgī.” 22 Cē Muca öcōō wer ni piny ī ninō nōn ēka opwonyo kī jō Icarael. 23 Rwoth ömīō cik ni both Yocua wod ka Nun: “Bed ngat na tēk ēka na cwinye tēk, piēn in kikomi ēnē ibino tero jō Icarael ī lobo na an acikara kī kwong mē miōgī, ēka an kikoma abino bedo kodi.” 24 Kinge na Muca otyeko cōō kōp mē cik ni ī buk, cakērē kī ī acaki naka ī ajiki, 25 ēn ömīō cik ni both Elebi n’otingo Canduk mē Cikērē ka Rwoth: 26 “Ter unu Buk mē Cik ni ēka iketh unu ī nget canduk mē cikērē ka Rwoth Obangawu. Bino bedo kunōn na calō caden ī komwu. 27 Piēn an angeo kite na un ibedo unu jō na jēm ēka jō na

ngutgī nwang. Ka un ibedo ka jēm ī kom Rwoth na an pod atye na kwō kany acēl kodwu, cē jēmwu bino bedo na rōm kwene ka an dong athōō ökö! 28 Gür unu edong mē kakawu ēka editewu kibēc ī nyima, ēk akob kōp ni bothgī na gīn tye ka winyo ēka acwod polo kī lobo mē bedo caden ī komgī. 29 Piēn an angeo nī kinge thōōna un ibino timō gin na rac ēka ibino unu lōkērē ökö kī ī yoo na an acikōwu kōdē. ī karē mē anyim, can bino podho ī komwu piēn ibino unu timō gin na rac ī wang Rwoth nakun imiō unu akēmō makō ēn kī gin na cingwu otio.” 30 Cē Muca öcakō wero kōp mē wer ni kī wie na gīn tye ka winyo cakērē kī ī acaki naka ī ajiki mērē ī nyim lwak mē Icarael n’ögürē gini:

32 Cik unu ithwu, un polo ēka lobo, winy unu na bēr kōp na an abino kobo. 2 Wēk pwonyina öōny ī komwu calō kōth, ēka kōpna bino tōn calō thoi, calō kōth na ngidho ī kom lum na nyen, calō kōth na dwong ī kom lum na mar. 3 An abino pakō nyīng Rwoth, ēka jōgē bino kobo pī dit mērē! 4 Ēn obedo Lēla, na bal mōrō ope ī tic mērē, ēka ī yodhi mērē kibēc ēn ngölō kōp n’atir. Ēn obedo Obanga na genere na ba timō gin mōrō na rac, kite tye atir ēka ba lengere. 5 Gīn ötimō bal ī kome; ēka gīn ba dōk obedo ēthīnō mērē, ēntō obedo gini rok n’ölōkērē ēka n’ogom ökö. 6 Man ēnē kite na un icülō kī Rwoth, un jō na mīng ēka n’ope kī ryēkō? Pathī ēn ēnē Apapwu n’ocweowu ēka ömiōwu itye na kwō? 7 Po ī kom karē na cōn; tham pī run n’opoth gini. Peny apapni, cē ēn bino kobo nini. Peny unu edongwu, ēka gīn bino niangōwu. 8 ī karē na ēn na Malō Rwōk ömīō both rok lobo n’obedo mēgi, ī karē na ēn opoko jō kibēc, ēn oketho wang lobo ka rok acēlacēl na lübērē kī wel awope ka jō Icarael. 9 Jō Icarael obedo gini jō ka Rwoth, ēntō ēn öyērō ēkwaē ka Jakob obedo mēgē. 10 Rwoth obino onwongo jō Icarael ī thim, ī lobo na lik na dhanō ope iē, ögürōgī ēka ögwōkōgī na bēr; ögwōkōgī na calō tōng wangē. 11 Ēn cal kī jūr na pwonyo ēthīnē kī ngwēc malō ēka tēngō bwome ī wi ēthīnē, na yarō bwome mē tingogī ēka tingogī ī bwome. 12 Rwoth kēnē ēnē ötēlōgī; obanga mōrō onwongo ope bothgī. 13 Ēn ömīōgī öidhō malō ī lobo n’otingere malō, ēka öpidhōgī kī cem n’öcēk ī pwothi. Ēn ömīōgī mōō kic kī ī lēla, ēka kī mōō jeituni kī ī lobo n’otingere malō, 14 kī cak na wac mē dhok ēka kī cak ka rom ēka dyegi ēka kī dwolo ēthīnō rom ēka dyegi, k’ēthīnō rom ka Bacan n’ēyērō, ēka kī mōkō ngano na pwōth. Un imadhō kōngō ölōk na bēr. 15 Jecurun ödōngō n’öcwēē ēka öjem; ka icemo iyeng unu, ibino bedo unu na pēk ēka na komwu pwōth. un iwēkō Obanga n’ocweowu ēka ikwērō unu Lēla n’obedo alarwu. 16 Gīn ömīō nyeko ömakō Obanga pī wōrō obangagī ēka ömīō akēmō ömakō ēn ī kom

cal jwogigi më kwer. 17 Gîn ômiö tyërgi both jwogi na ba obedo Obanga— obanga na gîn onwongo ba ngeo, obanga na pod onen na nyen, obanga na kwerewu ba ôwörögi. 18 Un ïkwërö Léla, n'ôgwököwu; wivu owil ökö i kom Obanga n'önywölöwu. 19 Êntö Rwoth önënö man cê ökwërögi ökö piën awope ëka anyira mërë ömiö akëmö ömakö ën. 20 Ëka okobo ni, “An abino kanö wanga ökö ki bothgi, ëka anën kite na nyimgi bino bedo ködë; piën gîn obedo rok n'ogom, ëthinö na ba genere. 21 Gîn ômiö nyeko ömaka i kom gîn na ba obedo Obanga ëka ömiö akëmö ömaka ki cal jwogigi na kõny mërë ope. An abino miö nyeko makögi i kom jö na ba obedo rok kikokome; an abino miö akëmö makögi i kom rok na ba niang gini. 22 Piën akëmöna dong omoko mac ökö, ëka tye ka wang naka i the bur lyël na thut. Bino wangö lobo ki gîn n'öcëk ië ëka bino cwinyü mac i acaki the kite. (Sheol h7585) 23 “Abino dhuro can i wigi ëka abino celo athërona kibëc i komgi. 24 An abino miö kec diögi, two odeke na reco bino tyekogi; an abino oro leeni na ger më thim i komgi, ëka thwone na tye ki kwir më tongogi. 25 Pala abadë bino tyekogi ökö ki i yodhi, lworo bino bedo i pecigi. Awope na thinö ëka anyira na thinö bino thum ökö, ëthinö na döth ëka jö na wigi opong lwar. 26 An akobo ni an abino këthögi ëka an abino miö nying-gi rwenyo ökö ki kin jii. 27 Êntö an ba amiö lang-gi, më bedo k'awaka, ëka okob gini ni, “Tëköwa dwong; Rwoth ba ötimö gîn mörö.” 28 Jö më Icarael obedo gini rok na ba ryëk, niang mörö ope bothgi. 29 Ka onwongo gîn ryëk, ëka öniang gini i köp ni, ëka onge gini gîn na bino timërë i komgi! 30 Pingö dhanö acël öryëmö jö elip, onyo jö ariö twërö ryëmö jö elip apar? Rwoth, Kidigi ökwërögi ökö; Obangagi më aura öwëkögi ökö. 31 Piën lëlagi ba cal ki Léla onu. na calö lang onu thon twërö yeo ni kömanön. 32 Jang ölökgi ekelo ki i jang ölöc ka jö Codom, ëka ki i pwothi ka jö Gomora. Ölökgi opong ki kwir, ëka öbüng nyig-gi këc. 33 Köngö ölökgi cal ki kwir ka thwol, cal ki kwir k'ororo na kelo thöö. 34 Rwoth okobo ni, “Manön kibëc ba obedo gîn na an akanö botha ëka amwönö ökö kanya an akanö limna ië? 35 Obedo ticna më cülö kwor; an abino cülö. I karë na tyën-gi bino cër; ninögi më can dong cwök, ëka bino podho i komgi athura.” 36 Rwoth bino ngölö köp i kom jögë ëka kica bino makö ën i kom etic mërë, ka ën önënö tëkögi dong othum ëka dhanö mörö ba odong, opii onyo ngat na löörë këné. 37 Cë Rwoth bino kobo ni, “Obangagi tye gini kwene, lëla na gîn obino opono ië, 38 obanga n'obino öcamö möö tyër awangagi ëka ömadhö gini köngö ölöc më tyër amadhagi? Ëk gîn öya malö më kõnyöwu! Ëk gîn obed jö na gwököwu!” 39 Rwoth okobo ni, “Nën dong kobedini an ëka an këna ënë abedo Obanga;

obanga nökenë ope i ngeta. An ënë aneko ëka an ënë amiö kwö, An ënë awanö ëka an ënë acangö, ëka ngat mörö ope na twërö larö ki i cinga. 40 Atingo cinga malö yo polo ëka akobo ni: Na calö an Obanga na bedo na twal, 41 ka apakö pala abadëna na mimila ëka k'aryëö cinga më ngölö köp cë an abino cülö kwor i kom langna ëka abino ketho can i kom jö na daga gini. 42 An abino miö athërona mër ki remo, nakun pala abadëna bino camö ringo: bino yeng ki remo ka jö n'enekogi ki jö n'ëmakögi, ëka bino tongo wi étëla ka lang-gi.” 43 Pak unu jögë, un rok kibëc, piën ën bino cülö kwor më remo k'etic mërë; ën bino cülö kwor i kom lang mërë ëka bino kwanyö bal ökö ki i lobo ka jögë. 44 Muca obino gîn ki Yocua wod ka Nun ëka ötwakö köp më wer ni kibëc na jii tye ka winyo. 45 I karë na Muca owero köp ni kibëc ki wie both jö Icarael, 46 ën okobo bothgi ni, “Gwök unu köp ni kibëc i cwinywu na tin an atye ka kobo bothwu, ëk icik unu k'ëthinöwu më lübö köp më cik ni kibëc na bër. 47 Köp ni ba obedo köp na körë ope niwu—gîn obedo kwöwu. Gwök unu cik ni cë ibino bedo unu pi karë na lac i lobo na un i tye ka cidhö më ngölö kulo Jordan më gamö bedo mewu.” 48 I ninö nön kikokome Rwoth okobo both Muca ni, 49 “Cidh ëk iidh malö i wi kite më Abarim, na tye i lobo Moab; iidh i wi kidi më Nebo n'opimere ki Jeriko ëka inën lobo Kanaan na an acwök miö both jö Icarael. 50 In ibino thöö i wi kidi nön na in iidhö cë ibino cidhö nywakö kabedo ki kwereni kite n'omeru Aron öthöö ködë i wi kidi më Kor cë önywakö kabedo ki kwere mërë. 51 Piën un kibëc ba ibino ibedo unu ki gen i koma i nyim jö Icarael i dhö pii më Meriba Kadec i thim më Jin, un ïkwërö wöröna i nyim jö Icarael na calö Obanga na leng. 52 Pi manön, in ibino nënö lobo nön ki kanya bor; in ba ibino dönyö i lobo na an abino miö both jö Icarael.”

33 Man ënë gum na Muca dhanö k'Obanga ölamö i kom jö Icarael na ën bara öthöö. 2 Ën okobo ni, “Rwoth obino öya ki wi kidi Cinai cë onen bothgi i Ceir, ën öryëny i komgi ki i wi kidi Paran. Ën obino ki jögë na leng elip ki elip ki lëb mac na lyël ki i cingë më kucem. 3 Adyer in kikomi ënë imarö jii; jö na leng kibëc tye gini i cingi. Gîn kibëc ryeberë piny i ka tyeni, ëka nwongo gini pwony ki bothi, 4 cik na Muca ömiö bothwa, më bedo më ka jö ka Jakob. 5 Ën obino obedo rwoth i Jecurun i karë n'edite ka lwak öcökëre gini, kanya acël ki kaka kibëc më Icarael. 6 “Ëk Reuben obed na kwö ëka kür öthöö, jögë thon kür obed na nönök.” 7 Ëka man ënë gîn na ën okobo i kom Yuda: “Aa Rwoth, winy koko ka Yuda; dwongi ën pacö both jögë. Ën bino lwëny pirë këné ki cingë. Bed ngat na kõnyö ën i kom lang mërë!” 8 Ëka i kom Lebi ën okobo ni: “Mii both Lebi Tumim ëka Urim

na megi both aticni na in igeno. In itēmō ēn kī ī Maca; in ibino itēmō nī gīn tye adyer kī ī dhō pii mē Meriba. **9** Lebi okobo ī kom apap ēka aya mērē nī, 'An ba aparō pīrgī.' Ēn wie ba opo ī kom utmego mērē onyo mē ngeo ēthinō mērē kikokome, ēntō ēn ōgwōkō kōp na megi ēka ōlūbō cīkērēni. **10** Gīn bino pwonyo Jakob kī cīkni ēka cīkni both jō Icarael. Ēn bino wangō odok na kur ī nyimi ēka tyēr awanga kibēc ī wi keno tyērni. **11** Aa Rwoth, mīi gum ī kom dīrū mērē kibēc, ēka ibed kī yom cwiny ī kom gin na ēn otio kī cīngē. Gōō lang na yaa mē lwēny ī kome pīny, gōō lang mērē pīny ēk kūr dōkī ōlwēny gīnī ī kome." **12** Ēka ī kom Benjamin ēn okobo nī: "Ēk dhanō na Rwoth marō obed kī kuc ī kome, piēn Rwoth gwōkō ēn ī karē kibēc, ēka ngat na Rwoth marō yweo ī kin wi baē." **13** Ī kom Yocepu ēn okobo nī: "Rwoth myero ōmīi gum ī lobo mērē kī mīc mē thoi na bēcō na yaa kī malō ī polo, ēka kī pii na thuth na tye pīny ī thē lobo, **14** kī nyig yen na bēcō na nyak kī ceng, ēka kī cem na cēk dwe kī dwe, **15** kī nyig kodhi na bēcō na cēk ī wi kite na cōn ēka kī jami na cēk na būp ī wi cere na bedo naka naka; **16** kī mīc na bēcō mē ngōm ēka kī gin na kibēc na cēk ī tē, ēka kīca ka ngat n'onen kī ī bunga na lyēl mac. Ēk gum nī kibēc obed ī wi Yocepu, ēka ī wi ngat n'epoko ōkō kī ī kin utmego mērē. **17** Ī dit mērē kī dheo mērē ēn obedo calō wod thwōn n'obedo kaō; tunge cal gīnī kī tung thwōn na ger. Kī tunge gīnī ēn bino twomo kī rok gīnī, naka jō na tye ī thwok lobo kibēc. Man ēnē gumna pī jō Epraim na pol, ēka kī jō ka Manace na rōmō elip kī elip." **18** Ī kom Jabulon ēn okobo nī: "Cwinyi obed na yom, Jabulon, ka īdōnyō yōkō, ēka in, Icarak, ka ibedo ī kēmani. **19** Gīn bino cwodo jō kibēc mē cidhō yo wi kidi ēka kī kunōn gīn bino mīō tyērgī mē kite atīr, gīn bino nwongo lōnyōgī kī ī nam, kī ī kom lōnyō n'ēkanō ī kwo." **20** Ī kom Gad ēn okobo nī: "Gum obed ī kom dhanō n'ōmīō wang lobo ka Gad obedo na lac! Gad buto kunōn calō kibwor, mē yēcō bad lee onyo wie. **21** Ēn ōyērō lobo mērē na bēr, piēn nget lobo k'ētēla onwongo ēkanō pīrē. Ī karē n'edite wi lwak ōcōkērē gīnī, ēn otio gin na Rwoth mītō na tye atīr, ēka kī ngōlō-kōp mērē ī kom jō Icarael." **22** Ī kom Dan ēn okobo nī: "Dan cal k'athīn kibwor, na kīirē kī ī Bacan." **23** Ī kom Naputali ēn okobo nī: "Naputali, in ipong kī kīca ka Rwoth, ēka ipong kī gum ka Rwoth; gam lobo mē kuthō ēka kukwap." **24** Ī kom Acer ēn okobo nī: "Ēk gum obed ī kom Acer na lōō kaka nōkēnē, ēk cwiny utmego mērē obed na bēr ī kome, ēka ōlwōk tyēnē ī mōō jeituni. **25** Nywenyo mē loro dhō wangkac na megi bino bedo nywenyo kī mola, ēka tēkō mē komi bino bedo na rom kī mwaka mē ditni. **26** "Ngat mōrō ope na cal k'Obanga ka Jecurun, na ngwēcō arii ī polo mē kōnyōni, ēka kī dheo mērē ī kom pōl. **27** Obanga na

bedo naka naka ēnē obedo ka ponowu, ēka cīngē tye pīny mē tingowu malō. Ēn ryēmō langni ōkō kī ī nyimi, nakun kobo nī, 'Tyekgī ōkō!' **28** Pī manōn Icarael bino bedo kī kuc, ēkwaē ka Jakob bino bedo gīnī abonge ayela mōrō ī lobo na kal ēka kōngō ōlōk na nyen tye iē, kanya polo mīō thoi tōn pīny. **29** Cwinywu obed na yom un jō Icarael! Nga na cal kodwu, rok na Rwoth ōlarōgī? Ēn obedo kwotwu ēka ngat na gwōkōwu ēka kī pala abadēni mē aura. Langwu bino bedo gīnī kī myēl kom ī nyimwu, ēka tyēnwu bino nyōnō kabadogī kibēc."

34 Cē Muca ōya kī ī bar mē Moab ēka ōidhō malō ī wi kidi Nebo naka ī wi pem mē Piciga, n'opimere kī Jeriko. Kī kany nōn Rwoth onyutho nīnē lobo kibēc—cakērē kī ī Gilead mē thuno kōdē naka ī Dan, **2** ēka kī lobo ka Naputali kibēc, lobo ka Epraim ēka Manace, lobo ka Yuda kibēc mē thuno kōdē naka yo kuthō nam, **3** Negeb ēka lobo kibēc cakērē kī ī ora mē Jeriko, n'obedo pacō mē ōtīt, thuno kōdē naka ī Joar. **4** Cē Rwoth okobo both Muca nī, "Man ēnē lobo na an acīkara kī kwong both Abraam, Icaraka ēka Jakob ī karē na an akobo nī, 'An abino mīō both ēkwaēni.' An amii īnēnō kī wangi, ēntō ba ibino cidhō yo lōka tung ca." **5** Ēka Muca, atic ka Rwoth, ōthōō kunōn ī lobo Moab, kite na Rwoth obino okobo kōdē. **6** Rwoth oiko ēn ī lobo Moab, ī ora n'opimere kī Bet Peor, ēntō naka tin ngat mōrō ope na ngeo kanya lyēnē tye iē. **7** Muca onwongo tye kī mwaka 120 ī karē na ēn thōō, wangē onwongo pod neno na bēr ēka kome thon onwongo pod tēk. **8** Jō Icarael okoko gīnī Muca kī ī bar mē Moab pī nīnō pyer adek, naka karē mē koko kī kumo othum. **9** Yocua wod ka Nun onwongo opong kī cwiny mē ryēkō piēn Muca onwongo oketho cīngē ī kome. Cē jō Icarael owinyo gīnī dhōgē ēka ōgwōkō gīnī cīk na Rwoth ōcīkō kī Muca. **10** Anaka nōn, adwarpīny mōrō nōkēnē ba dōk onen na cal kī Muca ī lobo Icarael, na Rwoth ongere kōdē wang kī wang, **11** n'otio anyuth mē tango nōn ēka kī gin mē aura gīnī na Rwoth ooro ēn yo Ejip—both Parao ēka both edite mērē kibēc ēka lobo mērē kibēc. **12** Ngat mōrō nōkēnē ope n'obedo tio tic kī tēkō na dit ēka kī gin mōkō na kelo lworō kite na Muca obedo ka tio ī nyim jō Icarael kibēc.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

*"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'
Dividing his garments among them, they cast lots."*

Luke 23:34

Matayo

1 Man ênê kwere ka Yecu Kiricito, akwar Daudi, akwar Abraam: **2** Abraam önywölö Icaka, Icaka önywölö Jakob, Jakob önywölö Yuda ëka omego mërë, **3** Yuda kî dhakö mërë Tamar önywölö gîni Perej ëka Jera, Perej önywölö Kejeron, Kejeron önywölö Ram, **4** Ram önywölö Aminadab, Aminadab önywölö Nacon, Nacon önywölö Calamon, **5** Calamon kî dhakö mërë Raab önywölö gîni Boaj, Boaj kî dhakö mërë Ruth önywölö gîni Obed, Obed önywölö Jece, **6** ëka Jece önywölö rwoth Daudi. Daudi önywölö Colomon, n'onwongo aya mërë obedo dhakö ka Uria **7** Colomon önywölö Rekoboam, Rekoboam önywölö Abija, Abija önywölö Aca, **8** Aca önywölö Yekocapat, Yekocapat önywölö Joram, Joram önywölö Ujia, **9** Ujia önywölö Yotam, Yotam önywölö Akaj, Akaj önywölö Kejekia, **10** Kejekia önywölö Manace, Manace önywölö Amon, Amon önywölö Yocia, **11** ëka Yocia önywölö Yekonia ëka omego mërë i karë n'etero jö Icarael i lobo Babilon. **12** Kinge na dong etero jö Icarael i lobo Babilon: Yekonia önywölö Celatiel, Celatiel önywölö Jerubabel, **13** Jerubabel önywölö Abiud, Abiud önywölö Eliakim, Eliakim önywölö Ajor, **14** Ajor önywölö Jadok, Jadok önywölö Akim, Akim önywölö Eliud, **15** Eliud önywölö Eleajar, Eleajar önywölö Mathan, Mathan önywölö Jakob, **16** ëka Jakob önywölö Yocepu cwör Maria, n'önywölö Yecu n'ecwodo ni Kiricito. **17** Man ênê wang rok apar wie angwën n'önywölögî kibëc cakërë kî i kom Abraam naka othuno ködë i kom Daudi, apar wie angwën kî kom Daudi naka othuno i karë n'eterogî i Babilon, ëka apar wie angwën kî i karë n'eterogî i Babilon naka othuno i kom Meciya. **18** Man ênê kite n'önywölö kî Yecu Kiricito: i karë na Maria onwongo öcîkërë më nyömërë kî Yocepu, na gîn bara örwatërë kanya acël, enwongo ni Maria öyac kî tékô ka Tipo Naleng. **19** Yocepu onwongo obedo dhanö na kite atir ëka ba ömîtö ni eketh lewic i kom Maria, ëntö onwongo mîtö ni ëkwër Maria i müng. **20** i karë na Yocepu pod tye ka thamö köp nön kî i cwinye, malaika ka Rwoth onen bothe i wang lek ëka okobo ni, "Yocepu akwar Daudi, kür ibed kî lworö më tero Maria më bedo dhaköni, piën ic na ên tye ködë ögamö kî tékô ka Tipo Naleng. **21** Ên bino nywölö athîn awobi, ëka in ibino cakö nyingë Yecu, piën ên bino larö jögë kî i kom balgî." **22** Man kibëc ötimërë ëk köp ka Rwoth ocobere na ên okobo kî i dhö adwarpîny ni: **23** "Nyakö na bara ongere k'ëcwö bino yac ëka bino nywölö athîn awobi; ebino cakö nyingë Emmanuel"—na tyën köp mërë ni, "Obanga tye ködwa." **24** i karë na Yocepu ocoo kî i wang ninö, ên ötimö kite na malaika ka Rwoth öcîkô ên ködë ëka otero Maria

obedo dhakö mërë. **25** Êntö Yocepu ba obedo ködë naka önywölö athîn awobi ëka Yocepu öcakö nyingë Yecu.

2 Kinge na dong önywölö Yecu i Bethelem na tye i Yudea, i karë n'Erode obedo rwoth, ëryëkö öya kî kukidë obino gîni yo Jerucalem **2** ëka openyo gîni ni, "Athîn n'önywölö më bedo rwoth k'Eyuda tye kwene? Wan ênënö cër mërë kî kukidë cë wan ebino më wörö athîn." **3** i karë na rwoth Erode owinyo köp ni, cwinye opodho rwök, ëka jö më Jerucalem kibëc cwinygî opodho kanya acël ködë. **4** Erode ocwodo ëlamdhök na dito kibëc ëka epwony cik cë openyogî ka kwene n'onwongo ebino nywölö Meciya ië. **5** Gîn ögamö ni, "i Bethelem më Yudea, piën man ênê ngö n'adwarpîny onwongo öcöô: **6** "Êntö in, Bethelem na tye i lobo më Yuda, in ba itidi rwök kî i kin kaka më Yuda; piën alöc bino yaa kî bothi na ên bino kwaö jöga më Icarael." **7** Cë Erode ocwodo ëryëkö i müng ëka öniang kî bothgî karë na cër onen ië. **8** Cë ên oorogî yo Bethelem nakun kobo nigî ni, "Cidh ipeny unu köp i kom athîn ni na bër. Ka inwongo unu, cë ikel unu köp nön botha, ëk an thon acidh awör ên." **9** Kinge na dong gîn owinyo köp ka rwoth, gîn öcakö cidhö kî yorgî, ëka cër na gîn onwongo önenö kî kukidë ötlöl nymgî naka ocung i wi kanya athîn onwongo tye ië. **10** i karë na gîn önenö cër, cwinygî obedo na yom rwök. **11** Gîn ödönyö i öt ëka önenö gîni athîn ëka aya mërë Maria, cë orumo cöng-gî pîny ëka ëwörö athîn. Gîn ögönyö yëcgî ëka ömiö gîni mic më gol, odok na ngwece kur ëka müra. **12** Kinge Obanga öcîkögî i wang lek ni kür ödök gîni cen yo both Erode, gîn ödök i lobogî nakun ewok kî i yoo nökenë. **13** Kinge na dong ëryëkö ödök gîni ökö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek cë okobo ni, "Yaa malö iter athîn gîn k'aya mërë ëk ilüü unu yo Ejip. Bed unu kunön naka ka an akobo nini më dwogo, piën Erode bino rangö athîn ëk enek ökö." **14** Cë Yocepu öya, ökwanyö athîn gîn k'aya mërë i kiwor ëka öcidhö yo Ejip, **15** kanya ên obedo ië naka Erode öthöö. Man ötimërë ëk köp ka Rwoth na ên okobo i dhö adwarpîny ocobere kakarë ni, "An acwodo woda kî i Ejip." **16** i karë n'Erode öniang ni ëryëkö öbwölë, öngöö rwök ëka ömiö twërö më neko ëthinö awope kibëc kî i Bethelem ëka i kabedo kibëc na cwök ködë cakërë kî i mwaka ariö dök ködë pîny, na lübërë kî karë na ên öniang ködë kî both ëryëkö. **17** Cë ngö na yam adwarpîny Jeremia okobo ocobere: **18** "Dwön mörö tye ka winyere kî i Rama na kok ëka kumo rwök, Racel tye ka koko pî ëthinë, ëka ba mîtö ni ekwe cwinye, piën ëthinë öthöö gîni ökö." **19** Kinge na dong Erode öthöö, malaika ka Rwoth onen both Yocepu i wang lek kî i Ejip **20** ëka okobo ni, "Yaa malö, iter athîn gîn k'aya mërë

ëka ïdök unu i lobo më Icarael, piën jö n'onwongo mitö kwanyö kwö k'athin dong öthöë gini ökö." 21 Cë Yocepu öya, ökwanyö athin gin k'aya mërë ëka öcidhö gini i lobo më Icarael. 22 Ëntö i karë na Yocepu owinyo ni Arkelau ënë dong löö Yudea nakaka apap mërë Erode, Yocepu obedo ki lworö më cidhö yo kunön. Cë kinge n'Obanga okobo ninë i wang lek, ën öya öcidhö i lobo Galilaya. 23 Ën öcidhö obedo i taun n'ecwodo ni Najaret. Cë köp n'edwarpiny ötwakö ocobere: "Yecu ebino cwodo ni dhanö më Najaret."

3 I karë nonu Jon Abatica obino nakun titö köp k'Obanga i thim më Yudea 2 ëka kobo ni, "Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök." 3 Man ënë ngat n'adwarpiny Icaya ötwakö pîrë: "Dwön dhanö mörö tye ka redo i thim ni, 'Yüb unu yoo pi Rwoth, miï unu yoo ocung atir ninë.'" 4 Jon onwongo ruko böng n'ëyübö ki kom yer kinaga, ëka onwongo twoo wang pyërë ki del. Cem mërë onwongo obedo bonyo ëka möö kic më thim. 5 Jiï onwongo yaa ki i Jerucalem, ki i lobo Yudea kibëc ëka ki i lobo kibëc na tye i nget kulo Jordan më cidhö bothe. 6 Gin onwongo tuco balgi ëka Jon baticagi i kulo Jordan. 7 Ëntö ka ën önënë Eparicayo ëka Ecadukayo tye ka bino kanya ën onwongo tye ka batica jiï ië, ën okobo bothgi ni: "Un ëthin ororo! Nga n'okobo niwu ni iiring unu ki i akëmö k'Obanga na tye ka bino?" 8 Tiï unu dong gin na nyutho ni ingut unu. 9 Kür dök itham unu më kobo ni, 'Wan etye k'Abraam na calö apapwa.' An akobo niwu ni ki kom kite ni Obanga twërö miö ëkwaë k'Abraam donyo ki ië. 10 Kobedini dong etyeko ketho atong i tyën orii yen, ëka yath mörö na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny cë ebolo i mac. 11 "An abaticawu ki pii më nyutho ni ingut unu ökö ki kom balwu, ëntö ngat na bino ki köra tæk na löa ökö, an ba apora më ködö wörë. Ën bino baticawu ki Tipo Naleng ëka ki mac. 12 Odheru mërë tye i cingë, ëka ën bino yübö larü moo mërë, cë cökö kal mërë ketho i dërö ëka wangö cüngë ki mac na ba thöë." 13 Cë Yecu öya ki i Galilaya öcidhö yo kulo Jordan, ëk Jon obatica ën. 14 Ëntö Jon ötëmö kwërö ökö nakun kobo ni, "An amitö ni in ënë ibatica an, ëntö in dök ibino ni an abatica in?" 15 Yecu ögamö ni, "Wëk ötimërë ni kömanön kobedini; piën pore ni ön më cobo gin na kibëc më kite atir." Cë Jon oyeo. 16 Kinge na dong Yecu ebatica, cë ën odonyo malö ki i pii. Cücüth i caa nön polo öyabërë, ëka ën önënë Tipo k'Obanga ka bino calö amam, cë opye i kome. 17 Cë dwön mörö owinyere ki i polo na kobo ni, "Man ënë Woda na an amarö; na iya yom i kome."

4 Cë Tipo k'Obanga otero Yecu i thim ëk Catan ötëm ën. 2 Cë Yecu orio kec pi ninö pyer angwën kiceng ëka kiwor,

kinge kec oneko ën. 3 Cë Catan obino both Yecu më tëmö ën nakun kobo ni, "Ka in ibedo Wod k'Obanga, kob ni kite ni ëk öläkërë ödök cem." 4 Yecu ögamö ninë ni, "Ëcöë i Cöc na Leng ni: 'Dhanö ba kwö ki cem këkën ëntö kwö ki köp kibëc na donyo ki i dhö Obanga.'" 5 Cë Catan otero Yecu yo Jerucalem i pacö na leng ëka ömiö ën ocung malö i wi bîrübîrû më öt k'Obanga. 6 Ën okobo ni, "Ka in ibedo Wod k'Obanga, podh yo piny. Piën ëcöë ni: "Obanga bino cîkö emalaika mërë më gwököni, ëka gin bino gamöni ki cing-gi, ëk kür itwom tyeni i kom kidi.'" 7 Yecu ögamö ninë ni, "Ëcöë thon ni: 'Kür itëm Rwoth Obangani.'" 8 Catan dök otero Yecu yo wi kidi na bor malö rwök cë onyutho ninë ker kibëc më wi lobo ëka ki dheogi. 9 Catan okobo ni, "Man kibëc an abino miöni, ka in ibino rumo congî piny ëka iwöra." 10 Yecu okobo ninë ni, "Catan, nyik ökö ki botha! Piën ëcöë ni: 'Wör Rwoth Obangani ëka itii ninë këkën.'" 11 Cë Catan öwëkö Yecu, ëka emalaika obino gini cë ökönyö ën. 12 I karë na Yecu owinyo ni Jon etweo i buc, ën ödök yo Galilaya. 13 Yecu ba obedo i Najaret, ëntö ën öcidhö obedo i Kaperanaum, pacö na tye i nget nam Galilaya, na tye i lobo Jabulon ëka Naputali— 14 më cobo köp n'adwarpiny Icaya okobo: 15 "Lobo më Jabulon ëka Naputali, yoo na cidhö yo nam, na tye yo löka kulo Jordan, Galilaya n'obedo lobo n'Erok bedo gini ië— 16 jö na bedo gini i piny na cöl, önënë gini dong tar na dit; jö na bedo i tipo lobo më thöë, tar dong öryëny i komgi." 17 Cakërë i karë nön cidhö ködë anyim, Yecu öcakö titö köp nakun kobo ni, "Ngut unu, piën ker më polo onyingo na cwök." 18 I ninö mörö acël, na Yecu onwongo tye ka wok i nget Nam më Galilaya, ën önënë utmego ariö, Cimon n'ecwodo ni Petero ëka ömin mërë Anderiya. Gin onwongo tye ka bolo böö i nam, piën gin onwongo obedo ëcîc rëc. 19 Yecu okobo bothgi ni, "Bin, ilüb unu köra ëka an abino miöwu idökö ëmak jiï nakaka rëc." 20 Cücüth gin öwëkö böögi ëka ölübö gini kör Yecu. 21 Ën öcidhö ki kany nön ëka önënë utmego ariö nökökë, Yakobo gin k'ömin mërë Jon, awope ka Jebedayo. Gin onwongo tye i yeya kanya acël k'apaggi Jebedayo, yübö gini böögi. Cë Yecu ocwodogi, 22 ëka cücüth gin öya öwëkö yeya ëka apaggi cë ölübö gini kör Yecu. 23 Yecu owotho orimo i Galilaya kibëc, nakun pwonyo i Cinagogagi kibëc, titö Emuth na Bër më ker k'Obanga, ëka cangö koth twoe kibëc ki kom jiï. 24 Emuth i kom Yecu ökëth örmö lobo Ciria kibëc. Jiï okelo bothe jö kibëc n'onwongo komgi lith ki twoe na papath, jö na tye k'arem na rac, jö na cen ömakögi, jö na two araka ömakögi, ëka jö na komgi okwe, cë ën öcangögi. 25 Lwak na pol n'öya ki i Galilaya, Dekapoli, Jerucalem, Yudea ëka lobo na tye yo löka kulo Jordan ölübö gini kör Yecu.

5 Ī karē na Yecu ōnēnō lwak, ēn ōcīdhō ĩ wi kidi cē obedo pīny. Ēlūbōrē obino bothe, **2** ēka ēn ōcakō pwonyogī nakun kobo nī: **3** “Komgī gum jō na ngeo nī gīn ebledo ēcan ĩ cwiny, piēn ker mē polo bino bedo mēgī. **4** Komgī gum jō na kumo, piēn ebino kweo cwinygī. **5** Komgī gum jō na mwol, piēn gīn bino leo lobo bedo mēgī. **6** Komgī gum jō na kec ēka ōrīō nekogī pī bedo jō na kitegī atīr, piēn ebino miōgī yeng. **7** Komgī gum jō n'obedo ēkica, piēn ebino tīmō kica nīgī. **8** Komgī gum jō na cwinygī leng, piēn gīn bino nēnō Obanga. **9** Komgī gum jō na kelo kuc, piēn ebino cwodogī nī ēthīnō k'Obanga. **10** Komgī gum jō n'eyelogī pī bedo jō na kitegī atīr, piēn ker mē polo bino bedo mēgī.” **11** “Komwu gum ka jīi yanyōwu, eyelowu, ēka ekobo kwa kōp na reco kibēc mē twodo ĩ komwu pīra. **12** Bed unu kī yom cwiny, piēn cūl na mewu tye na dit ĩ polo. Man ēnē kite na gīn oyelo k'edwarpīny n'ōcakō bedo niwu.” **13** “Un ibedo kadō mē lobo. Ēntō ka kadō orwenyo mīt mērē ōkō, ētwērō mīō dōkō na mīt nīngō dōkī? Kōny mērē nwongo dong ope, myero ēōny ōkō jīi ōnyōn. **14** “Un ibedo tar mē lobo. Pacō n'ēgērō ĩ wi kidi ba twērō kanērē. **15** Ngat mōrō ope na cwīnyū tara ēka ketho ĩ thē agulu. Ēntō eketho kanya oten malō ēka mēnyō jō kibēc na tye ĩ ōt. **16** Ī yoo acēl nōn, mīi unu tar na mewu ōryēny ĩ nyim jīi, ēk gīn ōnēn ticwu na bēcō, ēka ōpak gīnī Apapwu na tye ĩ polo.” **17** “Kūr ĩtham unu nī an abino mē jūkō Cīk onyo kōp k'edwarpīny; an ba abino mē jūkōgī ēntō mē cobogī. **18** An akobo niwu kōp adyer nī wang na polo ēka lobo othuno ĩ ajiki, nyukuta mōrō acēl na tīdī onyo tōn mōrō acēl mē Cīk ba bino rwenyo, naka ka kōp kibēc ocobere. **19** Dong ka ngat mōrō ōtūrō cīk mōrō acēl kī ĩ kom cīk nī gīnī, nakun pwonyo kī jō nōkēnē mē tīmō nī kōmanōn, ebino cwodo ēn nī dhanō na tīdī ĩ ker mē polo. Ēntō ngat na ketho ĩ tic ēka pwonyo cīk nī ebino cwodo nī dhanō na dit ĩ ker mē polo. **20** Ēntō an akobo niwu nī ka kite atīrwu ba ōlōō mē k'Eparicayo ēka mē k'epwony cīk, un ba ibino dōnyō ĩ ker mē polo.” **21** “Un iwinyo kōp na yam ekobo both jō na cōn nī, 'Kūr ineki, ēka ka ngat mōrō na bino neko dhanō, ebino ngōlō-kōp nīnē.” **22** Ēntō an akobo niwu nī ngat mōrō n'akēmō makō ĩ kom ōmīn mērē ebino ngōlō-kōp nīnē. Ngat mōrō na bino yanyō ōmīn mērē nī, 'In ibangiri,' ebino tero ĩ nyim athuko mē ōd okiko k'edong. Ēntō ngat mōrō na kobo nī, 'In amingo' ebino bolo ĩ mac mē kapīny. (Geenna g1067) **23** “Pī manōn, ka ikelo mīcni ĩ keno tyēr mē mīō both Obanga ēka ipo nī omeru tye kī kōp mōrō ĩ komi, **24** wēk mīcni ĩ nyim keno tyēr. Cīdh kono both omeru ēk ĩyūb unu wat na bēr ĩ kinwu; cē dong idwogi ēka ĩmīi mīcni. **25** “Tyek kōp pīōpīō kī ngat n'odothi na pod itye unu ĩ yoo mē cīdhō ĩ pido, ēk ngat n'odothi kūr oterī ĩ nyim angōl-kōp, cē angōl-kōp bino mīōni

both acikari, ēka ebino tweoni ĩ buc. **26** An akobo niwu kōp adyer nī ba ibino donyo kī ĩ buc naka ka ĩcūlō cūl kibēc, na wi cīlīng mōrō ba orem.” **27** “Un iwinyo kōp na yam ekobo nī, 'Kūr ĩdōny ĩ elomi.' **28** Ēntō an akobo niwu nī ka ngat mōrō ōnēnō dhakō cē ōthamō kī ĩ cwinye mē bedo kōdē nwongo ōdōnyō ĩ elomi. **29** Ka wangi mē kucem ēnē mīi ipodho ĩ bal, kōl iyuu ōkō. Bēr nini mē rwenyo dul komi acēl nī lōōnō bolo komi kibēc ĩ mac mē kapīny. (Geenna g1067) **30** Ka cingi mē kucem ēnē mīi ipodho ĩ bal, ngun iyuu ōkō. Bēr nini mē rwenyo dul komi acēl nī lōōnō bolo komi kibēc ĩ mac mē kapīny.” (Geenna g1067) **31** “Un iwinyo cīk na kobo nī, 'Ngat mōrō na kwērō dhakō mērē myero ōmīi waraga mē kēthō nyom.' **32** Ēntō an akobo bothwu nī ka ngat mōrō ōkwērō dhakō mērē, na path kī kōp mē tar wang, nwongo ōmīō dhakō nōn ōdōkō jō elomi, ēka ngat mōrō na nyōmō dhakō n'ēkwērō ōkō nwongo ōdōnyō ĩ elomi.” **33** “Dōkī, un iwinyo kōp na yam ekobo both jō na cōn nī, 'Kūr ikwong kwong nono, ēntō cob kwong na in ikwongo both Rwoth.' **34** Ēntō an akobo niwu, kūr ikwong unu kwong mōrō na twal, kadī kī polo piēn manōn obedo then ker k'Obanga; **35** onyo kī nying lobo, piēn manōn obedo then mē theno tyēnē; onyo kī nying Jerucalem, piēn manōn obedo pacō k'Obanga, Rwoth na Dit. **36** Kūr ikwong kwong kī wii, piēn in ba ĩtwērō mīō yer mōrō acēl mē bedo na tar onyo na cōl. **37** Mīi unu kōpwu obed nī, 'Eyo' obed 'eyo,' onyo 'Pe' obed 'pe.' Kōp mōrō na kadhō manōn nwongo ōya kī both ngat na rac.” **38** “Un iwinyo kōp na yam ekobo nī, 'Wang ēcūlō kī wang, ēka lak ēcūlō kī lak.' **39** Ēntō an akobo niwu nī kūr ĩcūl unu kwor ĩ kom ngat mōrō n'ōtīmō gin na rac ĩ komi. Ka ngat mōrō odhongo lemi kucem, lōk nīnē lemi nōkēnē thon. **40** Ka ngat mōrō mītō pidoni nī ēk eter catīni, mīi ēn thon kotini. **41** Ka ngat mōrō odii mē yēō yēc mērē pī kilomita acēl, woth kōdē pī kilomita arīō. **42** Ka dhanō mōrō ōkwaō gin mōrō kī bothi, mīi gin nōn bothe. Ka ngat mōrō mītō deno gin mōrō kī bothi, mīi ēn oden.” **43** “Un iwinyo kōp na yam n'onwongo ekobo nī, 'Mar awodhi ēka ĩdag langōni.' **44** Ēntō an akobo niwu: Mar unu langwu ēka ĩlēg unu pī jō na yelowu, **45** ēk ibed unu calō ēthīnō k'Apapwu adyer na tye ĩ polo. Piēn ēn mīō ceng mērē ryēny both jō na reco ēka kī jō na bēcō. Ēn mīō kōth both jō na kitegī atīr ēka both jō na kitegī ba tye atīr. **46** Ka ĩmarō unu jō na marōwu, cūl ngō n'Obanga bino cūlōwu kōdē? Naka thon ēcōk ocoro tīmō gīnī nī kōmanōn. **47** Ka imotho unu utmegowu kēkēn, apokapoka ngō na tye ĩ kinwu kī jō nōkēnē? Naka thon jō na ba ngeo Obanga tīmō nī kōmanōn. **48** Myero ibed unu jō na bal mōrō ope ĩ komgī, na calō Apapwu na tye ĩ polo na bal mōrō ope ĩ kome.”

6 “Gwōkērē unu ēk kūr itii unu ‘ticwu mē kite atīr’ ī nyim jīi ēk gīn ōnēn. Ka itīmō unu, ba ibino unu nwongo cūl mōrō kī both Apapwu na tye ī polo. **2** “Ka ikōnyō acan, kūr ikūdh pelu kite n’etwodo tīmō ī Cinagoga gīnī ēka ī yodhi, ēk jīi ōwōrgī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong onwongo cūlgī ōkō. **3** Ēntō ka ikōnyō acan, kūr imīi cingi mē kucam onge gin na cingi mē kucem tye ka tīmō, **4** ēk kōny na in imīō both acan obed ī mūng. Cē Apapwu, na nēnō gin n’ētīmō ī mūng, bino cūlōni. **5** “Ka in ilēgō, kūr ilēg calō etwodo, piēn gīn marō lēga nakun nwongo ocung gīnī ī cinagoga gīnī ēka ī nget yodhi ēk jīi ōnēn-gī. An akobo niwu kōp adyer nī gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. **6** Ēntō ka in ilēgō, dōny ī odi, lor dholokek ēka ilēg both Apapni na kome ba nen. Cē Apapwu, na nēnō gin n’ētīmō ī mūng, bino cūlōni. **7** Ka in ilēgō, kūr idhur kōp na pol calō jō na ba ngeo Obanga, piēn gīn thamō nī ebino winyo lēgagī pī kōpgī na pol. **8** Kūr ilēg unu kamē gīn, piēn Apapwu ngeo gin na mitērē bothwu na bara ipenyo ēn. **9** “Man ēnē kite na myero ilēg unu kōdē: “‘Apapwa na tye ī polo, nyingi myero ēwōr, **10** kerni obin, mitini ētīm ī lobo kite n’ētīmō kōdē ī polo. **11** Mīiwa tin cemwa mē nīnō kī nīnō. **12** Tīm kīca ī kom balwa, kite na wan thon ētīmō kīca ī kom jō na balō bothwa. **13** Kūr īwēk ēbwōlwa, ēntō larwa kī both ngat na rac.’ **14** Ka un itīmō kīca both jō nōkēnē ka gīn ōbalō ī komwu, Apapwu na tye ī polo thon bino tīmō kīca ī kom balwu. **15** Ēntō ka in ba itīmō kīca both jō nōkēnē pī bal na gīn ōbalō, Apapwu thon ba bino tīmō kīca pī bal na in ībalō. **16** “Ka in irio kec, kūr imīi wangi onen calō wang etwodo, piēn gīn balō wang-gī ōkō ēk jīi ōnēn nī gīn etye ka rio kec. An akobo niwu kōp adyer, gīn dong otyeko nwongo cūlgī ōkō. **17** Ēntō ka in irio kec, kur wii, ēka ilwōk wangi, **18** ēk kūr jō nōkēnē ōnēn nī in itye ka rio kec, ēntō both Apapwu kēkēn na ba nen; cē Apapwu na nēnō gin n’ētīmō ī mūng bino cūlōni.” **19** “Kūr īkan lōnyōwu ī wi lobo, kanya nyēnyē ēka nyali balō, ēka kanya ekwoe tūrō cē kwalō gīnī ōkō. **20** Ēntō kan unu lōnyōwu ī polo, kanya nyēnyē ēka nyali ba balō, ēka kanya ekwoe ba tūrō cē kwalō gīnī ōkō. **21** Piēn kanya lōnyōni tye iē ēnē cwinyi thon tye iē. **22** “Wangi ēnē obedo tara mē komi. Ka wangi tye na bēr, komi kibēc nwongo tye kī tar n’ōrōmō. **23** Ēntō ka wangi ba tye na bēr, komi kibēc nwongo opong kī cōl pīny. Ka tar na tye bothi cōl, cōl pīny nōn nwongo rōm kwene! **24** “Ngat mōrō ope na rōmō tic pī rwothi arīō; piēn ēn bino dagō ngat acēl ēka bino marō nōkēnē ca; onyo ēn bino moko ī kom ngat acēl ēka kwērō nōkēnē ca. In ba īrōmō tic pī Obanga ēka pī cīlīng thon. **25** “Pī manōn an akobo niwu nī, kūr ibed unu kī par pī kwōwu, nī ngō na un ibino camō onyo madhō; onyo pī komwu, nī ngō na un ibino ruko. Kwōwu pīrē ba tēk

lōō cem, ēka kom pīrē ba tēk lōō bōng? **26** Nēn unu wīny na ngwēcō kī malō; gīn ba cwōō kodhi, ba kaō gīnī kac, ba cōkō gīnī cem ī dērō, ēntō Apapwu na tye ī polo pidhōgi. Un pīrwu ba tēk lōōgi? **27** Nga kī ī kinwu pī bedo kī par na twērō mēdō caa acēl ī kom kwō mērē? **28** “Pīngō ibedo unu kī par na pol pī bōng? Nēn unu kite n’athure mē thim dōngō gīnī kōdē. Gīn ba tio tic mōrō onyo wīō wicu. **29** Ēntō akobo niwu nī kadī bed Colomon onwongo orukere kī dheo mērē kibēc, ēn ba orukere na bēr na cal kī mōrō acēl ī kin-gī. **30** Ka Obanga ruko lum mē thim, na bedo pī nīnō na tin kēkēn ēka diki ebolo ōkō ī mac, ēn ba bino rukowu na lōō, un jō na yeewu nōnōk? **31** Dong kūr ibed unu kī par mē kobo nī, ‘Ngō na wan ebino camō?’ onyo ‘Ngō na wan ebino madhō?’ onyo ‘Ngō na wan ebino ruko?’ **32** Piēn jami nonu kibēc, jō na ba ngeo gīnī Obanga ēnē yēnyōgi, ēntō Apapwu na tye ī polo ngeo gin na kibēc na mitērē bothwu. **33** Ēntō cak unu kono mē rangō ker mērē ēka kite atīr mērē, cē ēn bino mīōwu jami kibēc na un imītō. **34** Pī manōn, kūr ibed unu kī par na pol pī diki, piēn diki bino bedo kī par mērē. Nīnō acēlacēl tye kī can mērē.

7 “Kūr īngōl kōp ī kom jō nōkēnē, cē in thon ba ebino ngōlō kōp ī komi. **2** Piēn kite na in īngōlō kī kōp ī kom jō nōkēnē, ēnē in thon ebino ngōlō kī kōp ī komi, ēka gin na un ipimo kōdē, ēnē thon ebino pimo niwu kōdē. **3** “Pīngō īnēnō cūng kal kī ī wang omeru ēka ba īnēnō dul yath na tye ī wangi? **4** In itwērō kobo n’omeru niingō nī, ‘Wēk akwany cūng kal ōkō kī ī wangi,’ nakun nwongo caa kibēc dul yath ut ī wangi? **5** In atwodo, cak kono kwanyō dul yath na tye ī wangi ōkō, ēka dong īnēn pīny na bēr mē kwanyō cūng kal na tye ī wang omeru. **6** “Kūr imīi gwongi jami n’ēmīō both Obanga, kūr iyuu jamini na bēcō na wel mērē tēk both pūn. Ka iyuo, gīn bino nyōnyōnō ōkō kī tyēn-gī, cē lōkērē gīnī mē lwēny ī komi. **7** “Peny cē ebino mīōni; rang cē ibino nwongo; dwōng cē ebino yabō nini dholokek. **8** Piēn ngat acēlacēl na penyo ebino mīō; ngat na rangō bino nwongo; ēka ngat na dwōngō ebino yabō nīnē dholokek. **9** “Nga kī ī kinwu, ka athīn mērē openyo ogati, ēn mīō kidi? **10** Onyo ka openyo rēc, ēn mīō thwol? **11** Ka un, dong, na kitewu reco, ingeo unu mē mīō ēthīnōwu mīc na bēcō, cē dong apapwu na tye ī polo bino mīō mīc na bēcō na rōm kwene both jō na penyo ēn! **12** Gin na kibēc na in itīmō, tīm both jō nōkēnē kite na in imītō nī ētīm kōdē bothi, piēn man ēnē tyēn kōp mē cik kibēc ēka pwony k’edwarpīny. **13** “Dōny kī ī dhō wangkac na dīng. Piēn dhō wangkac mē kapīny lac ēka yoo mē cidhō yo iē lūbō yot, ēka jō na pol wok kī iē. **14** Ēntō dhō wangkac mē kwō na bedo naka dīng ēka yoo mē cidhō yo iē lūbō tēk,

jö na nönök ëné wok kî ië. 15 “Gwökéré unu k’edwarpiny na twot. Gîn bino bothwu n’orukere gîni calö rom kî yökö ëntö kî igi nwongo ger gîni kamë orudi. 16 Un ibino ngeogî kî nyig-gî. Jîi rômö püdö nyig öläk kî kom öküdhö, onyo nyig ölam kî kom öcöcök? 17 Kömanön thon yath na bër nyakö nyige na bër, ëntö yath na rac nyakö nyige na rac. 18 Yath na bër ba rômö nyakö nyige na rac, ëka yath na rac ba rômö nyakö nyige na bër. 19 Koth yath kibëc na ba nyakö nyige na bër ebino tongo ökö piny ëka ebolo i mac. 20 Manön ëné kite na un ibino ngeogî ködë kî nyig-gî. 21 “Pathî ngat acêlacêl na cwoda nî, ‘Rwoth, Rwoth,’ ëné bino dönyö i ker më polo, ëntö ngat na timö gin n’Apapna na tye i polo mitö. 22 I ninö nön, jö na pol bino kobo nîna nî, ‘Rwoth, Rwoth, wan yam ëtöt köp kî nyingi, ëka kî nyingi wan ëryëmö cene ëka etio tango na pol.’ 23 Cê an abino kobo nigî nî, ‘Anaka yam ba angeowu. Cidh unu ökö kî botha, un ëtim tim na reco!’ 24 “Pî manön ngat acêlacêl na winyo köpna ëka ketho i tic bino bedo calö dhanö na ryëk n’ögërö ödë i kom lëla. 25 Ka köth ocwe, kilêlë ömöl, ëka yamö okudho obuko öt kî tük, ëntö ba opodho piën nwongo ëgërö i kom lëla. 26 Ëntö ngat na winyo köpna nî cê ba ketho i tic cal k’amingo n’ögërö ödë i kom kwo. 27 Ka köth ocwe, kilêlë ömöl, ëka yamö okudho obuko öt kî tük, cê öt bino rêdhërë na rac.” 28 I karë na Yecu dong otyeko twakö köp nonu kibëc, lwak ouro pwony mërë rwök, 29 piën ën opwonyo calö ngat na ut kî twër, pathî calö epwonyegî më cik.

8 I karë na Yecu oidho yo piny kî i wi kidi, lwak na pol öläbö körë. 2 Ëcwö mörö na tye kî two dhöbû obino bothe ëka orumo cöngë piny i nyime nakun kobo nî, “Rwoth, ka in imitö, irömö miöna dökö na leng.” 3 Yecu öryëö cingë cê ogudo ën nakun kobo nî, “An amitö, komi dong obed na leng!” Cê cücüth two dhöbû öcang ökö kî i kome. 4 Cê Yecu okobo ninë nî, “Kür ikob both ngat mörö. Ëntö cidhi inyuthiri both alamdhök ëka imiï tyër na Muca yam öcikö, më bedo na calö caden bothgi.” 5 I karë na Yecu ödönyö i Kaperanaum, adit wi acikari më Roma mörö obino cê öbakö dhögë bothe nî, 6 “Rwoth, aticna obuto piny i öt, two akwea ömakö ëka ödiö ën rwök.” 7 Yecu okobo ninë nî, “An abino cidhö ëka acangö ën.” 8 Adit wi acikari ögamö nî, “Rwoth, an ba apora nî in idöny i öda. Ëntö kob köp acêl këkën cê aticna bino cang. 9 Piën an kikoma thon abedo dhanö n’ëlöö alöa, ëka atye k’acikari na an alöögî. An akobo both ngat acêl nî, ‘Cidhi,’ cê cidhö; ëka both ngat acêl nî, ‘Bin,’ cê bino. Ka an akobo both aticna nî, ‘Tii ticni,’ cê timö.” 10 I karë na Yecu owinyo köp nî, ën obedo kî ur rwök nakun kobo both jö na tye ka lübö körë nî, “An akobo niwu köp adyer, an bara

anwongo dhanö mörö i lobo lcarael na tye kî yee na tük calö man. 11 An akobo niwu nî jö na pol bino bino gîni kî kukidë ëka kuthö, cê bino bedo gîni piny kanya acêl k’Abraam, lcaaka, ëka Jakob më camö karama i ker më polo. 12 Ëntö jö n’onwongo myero obed gîni i ker më polo ebino bologî yökö i cöl piny, kunön bino bedo ië koko ëka kaö lak.” 13 Cê Yecu okobo both adit wi acikari nî, “Cidhi! Ebino timö kite na in iyee ködë.” Atic mërë öcakö cang ökö i caa nön kikokome. 14 I karë na Yecu ödönyö i öt ka Petero, ën önëö marö ka Petero obuto piny na two lyetho ömakö. 15 Ën ömakö cingë ëka two lyetho öya ökö kî i kome, cê marö ka Petero öya malö ëka öcakö yübö cem ninë. 16 I kothyeno më ninö nön, jö na pol n’onwongo tye gîni kî tipo na reco i komgi ekelo both Yecu, cê ën öryëmö tipo na reco ökö kî köp na ën ötwakö ëka etwoë kibëc öcang. 17 Man ötimërë ëk köp na yam adwarpiny lcaaya ötwakö ocobere kakarë nî: “Ën ökwanyö görüwa ëka öyëö twowa.” 18 I karë na Yecu önëö lwak na pol n’ögürö ën dyere, ën ömiö twërö më cidhö yo löka nam tung ca. 19 Cê apwony cik obino bothe ëka okobo nî, “Apwony, an abino lübö kori kanya kibëc na in ibino cidhö ië.” 20 Yecu ögamö nî, “Kwee tye kî öd rwo gîni ëka winy na ngwëcö kî malö tye kî udi, ëntö Wod ka Dhanö ope kî kany mörö na ën pyelo wie ië.” 21 Alübkörë nökökë döki okobo ninë nî, “Rwoth, wëk an kono acidh aik apapna.” 22 Ëntö Yecu okobo ninë nî, “Lüb köra, ëka wëk jö n’öthöo oik jöögî n’öthöo.” 23 Cê Yecu ödönyö i yeya ëka ëlülükörë öcidhö ködë. 24 Cücüth yamö na ger öcakö kudho i nam, ëka pii na tingere malö onwongo dong cwök miö yeya më lüny ökö i nam. Ëntö Yecu onwongo öninö ökö. 25 Ëlülükörë öcidhö ëka ocoo gîni ën nakun kobo gîni nî, “Rwoth, larwa! Wan ëcwök thööl!” 26 Ën ögamö nî, “Un jö na yeewu nönök, pingö ilwor unu?” Cê ën öya malö ocoko yamö ëka pii na tingere malö, cê piny okwe moth. 27 Ëlülükörë ouro gîni nakun kobo gîni nî, “Koth ëcwö mëné ene? Naka thon yamö ëka pii na tingere malö winyo ën!” 28 I karë na Yecu othuno i löka ca i lobo ka jö Gadara, cwö ariö na tye kî cene n’öya gîni kî i bur lyene oromo ködë. Gîn onwongo ger rwök na ngat mörö ope na rômö wok i yoo nön. 29 Gîn öcakö redo nî, “Wod k’Obanga, ngö na in imitö kî bothwa? In ibino më pwodowa na karë bara örömö?” 30 Onwongo öthipan pün na pol tye ka cem na bobor ködgi. 31 Cene ökwaö Yecu nî, “Ka in iryëmöwa ökö, ryëmwa i kom öthipan pün.” 32 Ën okobo nigî nî, “Cidh unu!” Cê gin odonyo yökö kî i kom cwö nön ëka ödönyö gîni i kom pün, öthipan pün kibëc öngwëcö kî i nget kidi yo i nam ëka öthöö gîni ökö i pii. 33 Ëkwath n’onwongo kwaö pün öngwëcö gîni ökö i taun ëka okobo gîni gin n’ötimërë kibëc ëka gin n’ötimërë i kom cwö na

cene ömakögi. 34 Cê jô na tye i taun kibêc öcïdhö gîni yökô më romo kî Yecu. I karê na gîn önenö ên, gîn odweko gîni Yecu më yaa ökö kî i lobogi.

9 Yecu ödönyö i yeya êka öngölö nam yo löka tung ca, cê obino yo pacö thurgi. 2 Jô mökö okelo bothe dhanö na kome okwe n'obuto i ökêka. I caa na Yecu önenö yeegi, ên okobo both dhanö na kome okwe ni, "Dii cwinyi, woda; balni gîni ëtimö kica ökö." 3 Êntö epwony cik mökö okobo i kin-gi kên-gi ni, "Dhanö ni tye ka yanyö Obanga!" 4 I karê na Yecu ongeö thamagi, cê openyogi ni, "Pîngö ibedo unu kî thama na rac i cwinywu? 5 Mênê na yot: më kobo ni, 'Balni gîni dong ëtimö kica ökö,' onyo më kobo ni, 'Yaa malö icak woth?' 6 Êntö an abino miöwu ingeo ni Wod ka Dhanö tye kî twêr i wi lobo më timö kica i kom bal gîni." Cê ên okobo both dhanö na kome okwe ni, "Ya malö, kwany ökêkani êka icïdh yo pacö." 7 Cê dhanö na kome okwe öya malö êka öcïdhö yo pacö. 8 I karê na lwak önenö ngö n'ötïmêrê, lwo-ro ömakögi rwök; êka öpakö gîni Obanga, n'ömïö koth twêrö nön both jîi. 9 I karê na Yecu öya ökö kî kunön, ên önenö êcwö mörö n'obedo acök oco-ro na nyîngê Matayo obedo kanya onwongo êcökö oco-ro iê. Yecu okobo ninê ni, "Lüb köra," cê Matayo öya malö êka ölübö köre. 10 Na Yecu êka ëlúbköre tye gîni ka cem i öt ka Matayo, êcök oco-ro na pol êka ëbal obino cê ocemo gîni köde. 11 I karê n'Eparicayo önenö gin na tye ka timêrê, gîn openyo ëlúbköre ni, "Pîngö apwonywu cemo kanya acêl k'êcök oco-ro êka ëbal?" 12 I karê na Yecu owinyo köp ni, ên okobo ni, "Pathî jô na komgi yot ênê mïtö daktar, êntö jô na two. 13 Êntö cidh ipwonyere unu i tyên köp ni: 'An amïtö kica, pathî gin më aryêda.' Piên an ba abino më cwodo jô na kitegi atir, êntö ëbal." 14 I ninö mörö acêl ëlúbkör Jon obino both Yecu êka openyo gîni ên ni, "Pîngö wan êka Eparicayo erio kec, êntö ëlúbkori ba rio gîni kec?" 15 Yecu ögamö ni, "Wele k'anyom twêrö kumo nîngö ka anyom tye ködgi? Ba twêrê! Karê tye ka bino n'ebino kwanyö anyom ökö kî bothgi; cê gîn dong bino rio kec. 16 "Ngat mörö ope na dapö böngü na nyen i kom böngü n'otii, piên böngü n'ëdapö bino tëlö böngü nökênê ca êka yêc ökö na rac. 17 Dhanö mörö ope na pikö köngö ölok na nyen i ocwe na cön gîni. Piên ka gîn öpikö, ocwe bino mwoc ökö, köngö ölok thon bino öny ökö cê ocwe bino bal gîni ökö. Pe, köngö ölok na nyen ëpikö i ocwe na nyen gîni, êka gîn kibêc ba bino bal." 18 I karê na Yecu tye ka kobo köp ni, alöc mörö obino bothe cê orumo cöngê piny i nyime êka okobo ninê ni, "Nyara pod öthöö athöa, êntö bin êk iketh cingi i kome, cê bino kwö." 19 Yecu êka ëlúbköre öya êka öcïdhö köde. 20 Cê dhakö mörö n'onwongo remo

obedo ka cwer kî i kome pî mwaka apar wie ariö obino kî kungee cê ogudo lak böngü ka Yecu. 21 Ên okobo kî i cwinye kênê ni, "Ka agudo böngü mêrê kékên, abino cang ökö." 22 Yecu öläkêrê cê önenö ên, êka okobo ninê ni, "Dii cwinyi, nyara, yeeni ocangi." Cê dhakö nön öcang ökö i caa nön cücüth. 23 I karê na Yecu ödönyö i dyekal k'alöc cê önenö ewer na wero wer më kumo êka lwak na wöö gîni kî koko, 24 ên okobo ni, "Döny unu yökö. Anyaka ni ba öthöö ëntö öninö anina." Êntö gîn önyêrö gîni ên. 25 Kinge na lwak dong odonyo ökö yökö, ên öcïdhö i öt kanya epyelo nyakö iê êka ömakö cîng anyaka nön cê öya malö. 26 Köp më emuth ni ökêth örömo lobo nön kibêc. 27 Kinge na Yecu dong öya ökö kî kany nön, ëthöö wang ariö ölübö gîni köre nakun redo gîni ni, "Kica omaki i komwa, Wod ka Daudi!" 28 I karê na ên dong ödönyö i öt, ëthöö wang ariö obino gîni bothe êka Yecu openyogi ni, "Un iyee unu ni an atwêrö miöwu inênö piny?" Gîn ögamö ni, "Eyo, Rwoth." 29 Cê ên ogudo wang-gi êka okobo ni, "Êk ötimêrê bothwu kite na yeewu tye köde." 30 Cê wang-gi öyabêrê. Yecu öcïkogi na têk ni, "Kür ikob unu köp ni both ngat mörö." 31 Êntö gîn öcïdhö êka örwêö gîni köp i kom Yecu örömo lobo nön kibêc. 32 Na gîn dong tye ka yaa më cidhö, jîi okelo dhanö mörö both Yecu n'onwongo cen ömakö êka na ba twak. 33 Kinge na dong Yecu öryëmö cen ökö, dhanö nön n'onwongo ba twak öcakö twak. Lwak ouro nakun kobo gîni ni, "Anaka yam gin mörö n'obedo köman bara onen i Icarael." 34 Êntö Eparicayo okobo gîni ni, "Ên ryëmö cene kî twêr k'adwong më cene." 35 Yecu öcïdhö orimo kin peci kibêc na papath nakun pwonyo i cinagogagi gîni, titö Emuth na Bêr më ker k'Obanga êka cangö koth twoe kibêc na papath. 36 I karê na ên önenö lwak, kica ömakö i komgi rwök, piên onwongo tye gîni kî par êka ëwêkogi ata calö rom n'akwathgi ope. 37 Cê okobo both ëlúbköre ni, "Kac dwong ëntö etic tye na nönök. 38 Pî manön, peny unu won pwodho êk oor etic i kac i pwodho mêrê."

10 Yecu ocwodo ëlúbköre apar wie ariö bothe êka ömiögi twêrö më ryëmö tipo na reco êka më cangö twoe na papath kibêc. 2 Man ênê nyîng êkwëna apar wie ariö: më acêl, Cimon (n'ecwodo ni Petero) êka ömin mêrê Anderiya; Yakobo wod ka Jebedayo, êka ömin mêrê Jon; 3 Pilipo êka Batulumayo; Tomaci êka Matayo n'obedo acök oco-ro; Yakobo wod k'Alipayo, êka Tadeo; 4 Cimon na mïtö löckên êka Yuda Ikariot, n'oketho örörö i kom Yecu. 5 Yecu ooro êkwëna apar wie ariö kî cik ni: "Kür icïdh unu both Erok onyo idöny unu i pacö ka jô Camaria mörö. 6 Êntö cidh unu both jô Icarael, na cal gîni kî rom n'orwenyo. 7 Ka icïdhö unu, tit

unu köp ni: 'Ker më polo dong cwök.' 8 Cang unu etwoe, cer unu jö n'othö, löny unu jö na tye ki two dhöbū, ëka i'ryëm unu cene. Ēmīōwu nono, ëka un thon mīi unu nono. 9 Kür iwoth unu ki gol onyo ryal onyo mola mörö i jëbawu; 10 kür iwoth unu k'ocwe i wothwu, onyo böngü më alōka, onyo wör, onyo lüth më woth; piën atic myero ěmīi cem mëre. 11 "Pacö mörö kēkēn na un ibino dönyö ië, rang unu dhanö na kite mëre bër ëka ibed unu i ödë naka ka ibino unu yaa. 12 Ka i'dönyö unu i öt, moth unu jö më öt nön ki moth më kuc. 13 Ka jö më öt nön öjölöwu, wëk unu kucwu odong ië; ëntö ka ba öjölöwu gīni, cë i'mīi kucwu odwog bothwu. 14 Ka ngat mörö ba bino jölöwu onyo winyo köpwu, tēng unu apua më tyēnwu ka iya unu ki i öt nön onyo pacö nön. 15 An akobo niwu köp adyer, i nīnō më ngölö-köp, Obanga bino timö kica na thwönë rwök both jö më Codom ëka Gomora na löö jö më pacö nön. 16 An aorowu kamë rom i kin orudi. Pi manön bed unu na ryëk calö thwol ëka na mwol calö amam. 17 "Ēntö gwökërë unu ködgi; piën gin bino miöwu i cing ëlōc ëka ebino pwodowu ki del i cinagogagi gīni. 18 Ebino terowu i nyim ëlōc ëka i nyim rwodhi pira na calö ecaden bothgi ëka both Erok. 19 Ēntö ka gin ömaköwu, kür ibed unu ki par i kom ngö na un ibino kobo onyo kite na un ibino kobo ködë. I caa nön ebino miöwu ngö na myero ikob unu, 20 piën pathi un ënë ibino twak, ëntö Tipo k'Apapwu ënë bino twak ki bothwu. 21 "Omego bino miö ömīn mëre më aneka, ëka apap bino miö athīn mëre më aneka; ëthīnō bino jēm i kom enyodogi ëka bino gīni miö enekogi. 22 Jö kibëc bino dagöwu pira, ëntö ngat na bino cung na tēk naka i ajiki bino larë. 23 Ka eyelowu ki i kabedo mörö acël, lüü unu i kabedo nökënë. An akobo niwu köp adyer, ba ibino unu tyeko woth i peci më Icarael kibëc na bara Wod ka Dhanö obino. 24 "Athīn kwan ba dit löö apwony mëre, onyo atic ba dit löö adwong mëre. 25 Pore both athīn kwan më bedo calö apwony mëre, ëka atic më bedo calö adwong mëre. Ka adit na löö öt ecwodo nī Belijebul, ebino cwodo jö më ödë ki nying na rac röm kwene! 26 "Kür ibed unu ki lworo pīrgi. Gin mörö ope n'eumo na ba ebino yabö, onyo gin mörö ope n'opono na ba bino ngere. 27 Köp na an akobo niwu i cöl piny, twak unu ökö na piny lër; ëka köp n'ēmwoṅgö amwōṅgö i ithwu, red unu ködë i wi bie. 28 Kür ilwor unu jö na neko kom ëntö ba neko tipo. Ēntö lwor unu Obanga na twërö neko tipo ëka kom kanya acël i mac kapiny. (Geenna g1067) 29 Winy na thithīnō ariö ba ëcadhōgi pī ciling na nying? Ēntö mörö ope na twërö podho piny n'Apapwu ba ngeo. 30 Naka thon yer wiwu kibëc ëkwanö ökö. 31 Dong kür ibed unu ki lworo; pīrwu tēk löö winy na pol ca ökö. 32 "Ngat mörö na bino tuco nyinga i nyim jii, an thon abino

tuco nyingë i nyim Apapna na tye i polo. 33 Ēntö ngat na bino kwëröna i nyim jii, an thon abino kwërö ën ökö i nyim Apapna na tye i polo. 34 "Kür i'tham unu nī an abino më kelo kuc i lobo. An ba abino më kelo kuc, ëntö pala abadë. 35 An abino më kelo apokapoka i kin "wod ëka apap mëre, nyakö ëka aya mëre, ci wod ëka adha mëre. 36 Langö ka dhanö bino bedo dhanö më ödë kikokome." 37 "Ngat mörö na marö apap mëre onyo aya mëre na löa ökö ba opore më bedo mëga; ngat mörö na marö wode onyo nyarë na löa ökö ba opore më bedo mëga; 38 ëka ngat mörö na ba tingo yath ariä mëre cë lübö ki köra ba opore më bedo mëga. 39 Ngat mörö na mitö gwökö kwö mëre bino rwenyo ökö, ëka ngat na rwenyo kwö mëre pira bino larö kwö mëre. 40 "Ngat na bino jölöwu, nwongo öjola, ëka ngat n'öjola nwongo öjölö ngat n'oorä. 41 Ngat mörö na bino jölö adwarpiny piën ën obedo adwarpiny bino nwongo cül n'ëcülö k'adwarpiny, ëka ngat mörö na bino jölö dhanö na kite atir piën ën obedo dhanö na kite atir bino nwongo cül n'ëcülö ki dhanö na kite atir. 42 Ēka ka ngat mörö ömīö pii na ngic më amodha both ngat mörö acël ki i kin jö na thīnō nī piën ën obedo alübköra, an akobo niwu köp adyer, ën bino nwongo cül mëre."

11 i karë na Yecu otyeko cīkö ëlübörë apar wie ariö, ën öya ki kunön më pwony ëka më titö köp i peci më Galilaya. 2 i karë na Jon owinyo ki i buc ngö na Kiricito onwongo tye ka timö, ën ooro ëlübörë 3 më penyo ën nī, "In ënë ngat n'onwongo myero obin, onyo wan myero ëkür ngat nökënë?" 4 Cë Yecu ögamö nigī nī, "Dök unu cen i'cidhō ikob unu both Jon gin na un iwinyo ëka gin na un i'nënö: 5 Ēthöō wang wang-gi öyabërë, engwalo owotho, jö n'onwongo tye ki two dhöbū ëlönöyögi, ëthöō ith owinyo piny, jö n'othöō ecerogi ökö, ëka Emuth na Bër ëtītö both ëcan. 6 Tye ki gum dhanö na ba lökërë ökö ki kom yee mëre pira." 7 i karë n'ëlübör Jon tye ka donyo gīni yökö, Yecu öcakö twak ki lwak köp i kom Jon nī: "Ngö na un i'cidhō më nënö ki i thim? i'cidhō unu më nënö agada na yamö yengo? 8 Cë ka pe, ngö na un i'cidhō më nënö? Un i'cidhō më nënö dhanö n'oruko böng na bëcö? Pe, jö na ruko böng na bëcö bedo gīni i peci ka rwodhi. 9 Cë ngö na un i'cidhō më nënö? Adwarpiny? Eyo, an akobo bothwu nī un i'nënö ngat na löö adwarpiny ökö. 10 Man ënë ngat n'ëcöō köp i kome: "An abino oro aorna i nyimi, na ënë bino yübö yoo nini." 11 An akobo niwu köp adyer: Dhanö mörö ope ki kin jö na mon önywölögi na pīrë tēk na löö Jon Abatica, ëntö ngat na tidi rwök i ker më polo ënë dit löö ën. 12 Cakërë i karë ka Jon Abatica më thuno ködë naka tin ker më polo ölimö can rwök, ëka jö na ger tēmö gīni më maö ki tēk. 13 Piën edwarpiny kibëc ëka

Cik ka Muca odwaro ginī naka othuno kōdē ī karē ka Jon; 14 ēka ka īmītō unu yeo kōpgī, Jon ēnē Eliya n'onwongo myero obin. 15 Ngat na ithe tye, myero ēn owiny. 16 "An abino poro rok mē karē ni kī ngō? Cal k'ēthīnō na bedo ī kabedo mē cuk ginī ēka cwodo ewodhgi: 17 "Wan ēkūdhō pelu pīrwu, ēka un ba īmyēl; wan ewero wer lyēl, ēntō un ba ikumo." 18 Piēn Jon obino na ba cemo onyo madhō gin mōrō, ēka gin kobo nī, "Ēn tye kī cen." 19 Wod ka Dhanō obino na cemo ēka medho, ēka gin kobo nī, "Ēn obedo ngat n'owor ēka amērō, obedo okone k'ēcōk ocoro ēka ēbal." Ēntō ryēkō ēnē moko tic mērē na ēn tio." 20 Cē kinge Yecu ōcakō twak k'akēmō kī jō mē peci nōn kanya ēn onwongo obedo ka tio tango mērē iē, piēn jō na tye iē ōkwērō ginī ngut ōkō. 21 "Ibino nēnō can in, Korajin! Ibino nēnō can in, Bethsaida! Ka tango n'onwongo ētīmōgi bothwu onwongo ētīmō ī Turo ēka Cidon, kono onwongo ongut ginī cōn, nakun ruko ginī bōngū cōla ēka juko ginī wigī kī buru. 22 Ēntō an akobo niwu nī Obanga bino tīmō kica na thwōnē rwōk ī nīnō mē ngōlō-kōp both jō mē Turo ēka Cidon na lōōwu. 23 Ēka in, Kaperanaum, ebino tingoni yo malō ī polo? Pathī kōmanōn, ebino dwōkōni pīny ī kabedo ka jō n'ōthōō. Ka onwongo tango n'onwongo etio bothi onwongo etio ī Codom, onwongo twērō bedo naka ī karē ni. (Hadēs g86) 24 Ēntō an akobo niwu nī Obanga bino tīmō kica na thwōnē rwōk ī nīnō mē ngōlō-kōp both jō mē Codom na lōōwu." 25 Ī karē nōn Yecu okobo nī, "An apaki Apap, Rwoth mē polo ēka lobo, piēn ikanō jami nī ōkō kī both jō na ryēk ēka kī both jō na ngeo pīny, ēka inyutho both ēthīnō na pod thīnō. 26 Eyo, Apap, man ēnē kite n'onwongo in īmītō nī ōtīmērē kōdē na yomo cwinyi." 27 "Apapna otyeko mīō jami kībēc ōkō botha. Ngat mōrō ope na ngeo Wod kono Apap kēkēn, ēka ngat mōrō ope na ngeo Apap kono Wod kēkēn ēka both jō na Wod ōyērō mē nyutho ēn." 28 Cē Yecu okobo nī, "Bin unu botha, jō kībēc n'odhero ēka kī jō na yēc ōnūōgi, cē an abino mīōwu yweo. 29 Ting unu ayokothna ēka inwong unu pwony kī botha, piēn an awōr ēka amwol ī cwinya, ēka ibino unu nwongo yweo pī tipowu. 30 Piēn ayokothna yēō yot, ēka yēcna ba pēk."

12 Ī karē nōn Yecu owok ī pwothi n'epuro bēl iē k'ēlūbkōrē ī ceng Cabīt k'Eyuda. Kēc onwongo oneko ēlūbkōrē, cē gin ōcakō rīdhō with bēl ēka omwodo ginī. 2 Ēntō ī karē n'Eparicayo ōnēnō, cē okobo ginī both Yecu nī, "Nēn, ēlūbkori tye ginī ka tīmō gin na cik ōkwērō nī kūr ētīm ī ceng Cabīt k'Eyuda." 3 Yecu okobo bothgi nī, "Un ba ikwanō gin na Daudi ōtīmō ī karē na kec oneko ēn kanya acēl k'ewodhe? 4 Ēn ōdōnyō ī ōt k'Obanga, cē Daudi ēka ewodhe ōcamō ogati n'eketho ī nyim Obanga—n'onwongo cik ōkwērō nī gin kūr ōcam, ēntō pī ēlamdhōk kēkēn. 5 Onyo

un ba ikwanō kī ī cik nī ēlamdhōk na tye ī ōt k'Obanga twērō ginī tic ī ceng Cabīt k'Eyuda ēka nwongo ba ōbalō ginī? 6 An akobo niwu nī tye gin mōrō kany na dit na lōō ōt k'Obanga. 7 Ka cē onwongo ingeo unu tyēn kōp nī, 'An amītō kica, pathī lee mē atyēra,' onwongo myero kūr dōk īngōl unu kōp ī wi jō n'ope kī bal. 8 Piēn Wod ka Dhanō ēnē obedo Rwoth mē Cabīt." 9 Cē Yecu ōya ōkō kī kunōn ēka ōcidhō ōdōnyō ī cinagogagi, 10 kanya onwongo ēcwō mōrō na cīngē ōtal tye iē. Eparicayo onwongo tye ka rangō ginī kite mōrō mē dotho Yecu, cē openyo ginī ēn nī, "Cik yeo nī ēcang dhanō ī ceng Cabīt?" 11 Yecu okobo bothgi nī, "Ka ngat mōrō kī kinwu tye kī rōmō acēl cē opodho ī bur ī ceng Cabīt, in ba imakō ēka iywaō yōkō? 12 Dhanō pīrē tēk rwōk lōō rōmō ōkō! Pī manōn cik yeo nī ētīm gin na bēr ī ceng Cabīt." 13 Cē ēn okobo both ēcwō nōn nī, "Ryē badi." Cē ēcwō nōn ōryēō badē, ēka badē ōcang ōkō na bēr ōdōkō calō nōkēnē ca. 14 Ēntō Eparicayo odonyo yōkō cē ōyūbō ginī kōp kite na myero enek ginī kī Yecu. 15 Ī karē na Yecu ongeō yūb mē nekonē, ōya ōkō kī kunōn. Lwak na pol ōlūbō ginī ēn, cē Yecu ōcangō jō kībēc n'onwongo two. 16 Ēn ōcīkōgi nī kūr okob ginī both jō nōkēnē kōp ī kome. 17 Man ōtīmērē ēk kōp n'onwongo adwarpīny Icaya ōtwakō pīrē ocobere: 18 "Man ēnē aticna na an ayērō, ngat na an amarō, na cwinya yom ī kome. An abino ketho Tipona ī kome, ēka ēn bino kobo ngōlō-kōp atīr both erok. 19 Ēn ba bino dhaa onyo ba bino redo rwōk, ngat mōrō ope na bino winyo dwōnē ī yodhi. 20 Ēn ba bino tūrō agada n'ogom, ēka ba bino neko wicu tara na tye ka dung, naka ka ēn okelo ngōlō-kōp atīr ī lōc. 21 Lobo kībēc bino bedo kī gen pī nyīngē." 22 Cē okelo both Yecu ēcwō mōrō na cen tye ī kome n'onwongo wangē ōthōō ēka ba twak. Yecu ōcangō ēcwō nōn ēk ōtwakī ēka ōnēn pīny. 23 Jō kībēc obedo ginī kī ur rwōk ī kom gin na Yecu ōtīmō ēka okobo ginī nī, "Man twērō bedo Wod ka Daudi?" 24 Ēntō ī karē n'Eparicayo owinyo ginī kōp nī, okobo ginī nī, "Dhanō nī ryēmō cen kī twērō ka Belijebul, na ēnē obedo adit ka cene." 25 Yecu ongeō ngō n'onwongo gin tye ka thamō, cē okobo bothgi nī, "Ker kībēc ka opokere iē ariō bino bal ōkō, ēka pacō onyo ōt ka opokere iē ariō ba twērō cung. 26 Ka Catan ryēmō Catan, nwongo ēn opokere ī dul ariō ī kome kēnē. Cē dong ker mērē twērō cung nīngō? 27 Ka an aryēmō cen kī twērō ka Belijebul, jōwu dong ryēmō ginī cen kī twērō ka nga? Pī manōn, gin ēnē dong bino bedo ginī ēngōl kōpwu. 28 Ēntō ka an aryēmō cen kī twērō ka Tipo k'Obanga, cē ker k'Obanga obino dong ōkō bothwu. 29 "Dhanō mōrō ope na twērō dōnyō ī ōt ka ngat na tēk mē yakō jami mērē, thwara ka ēn ōcakō tweno dhanō na tēk nī ōkō ēka dong cakō yakō jami kī ī ōdē. 30 "Ngat n'ope kukura

nwongo ên ba mîta, êka ngat mörö na ba kõnya më cökö kanya acël kôda këthö akêtha. **31** Pî manön akobo niwu, bal kibêc êka ayeny êtwërö timö kîca iê, êntö bal më yanyö Tipo Naleng ba ebino timö kîca iê. **32** Ngat mörö na twakö köp na rac i kom Wod ka Dhanö ebino timö kîca ninê, êntö ngat na twakö köp na rac i kom Tipo Naleng ba ebino timö kîca ninê, kadî i karê ni onyo i karê na tye ka bino anyim. (aiton g165) **33** "Yath na bër nyakö nyige na bécö, êka yath na rac nyakö nyige na reco, piên yath engeo kî nyige. **34** Un êthinö ororo, itwërö unu twakö köp na bër nîngö, nakun un jö na reco? Piên köp na tye i cwiny dhanö ênê dhö dhanö twakö. **35** Dhanö na bër kwanyö gin na bër kî kin jami mërê na bécö na ên ökanö i cwinye, êka dhanö na rac kwanyö gin na rac kî kin jami na reco na ên ökanö i cwinye. **36** An akobo niwu nî köp kibêc më caröcarö na dhanö twakö na ba gwökêrê gîni iê ebino pido pirê i ninö më ngölö-köp. **37** Piên kî köp na in itwakö ênê bino miöni ilöô köp, êka kî köp na in itwakö ênê bino miö ëngölö köp loi." **38** Cê jö mökö n'obedo Eparicayo êka epwony cik okobo gîni both Yecu nî, "Apwony, wan êmitö nêno anyuth më tango na yaa kî bothi." **39** Êntö Yecu ögamö nî, "Rok na reco êka jö na yeegi ope i kom Obanga penyo gîni pî anyuth më tango! Êntö mörö ope n'ebino miö na path k'anyuth k'adwarpiny Yona. **40** Piên kite na calö Yona onwongo obedo i rêc na thwönê ninö adek, kiceng êka kiwor, kömanön Wod ka Dhanö bino bedo ninö adek, kiceng êka kiwor, i ngöm. **41** Jö më Ninebi bino cung gîni kî rok më karê ni êka bino ngölö gîni köp i kome; piên ongut gîni i karê më titö köp na Yona onwongo ötitö, êka kobedini ngat na dit na löö Yona tye kany. **42** Alöc na dhakö na tye yo kukwap lobo bino cung kanya acël kî rok më karê ni êka ngölö-köp i kome; piên ên öya kî i ajiki lobo më winyo ryêkö ka Colomon, êka ngat na dit na löö Colomon tye kany. **43** "Ka tipo na rac öya ökö kî i kom dhanö mörö, ên cidhö rimo kabedo na pii ope iê cê rangö ka yweo êka ba nwongo kabedo mörö. **44** Cê ên kobo nî, 'An abino dökö i öt na an aya kî iê.' Ka othuno, cê nwongo öt tye nono, ëywëö na leng êka ëyübö ökö na bër. **45** Cê dong cidhö kelo tipo na reco abirö nökenê gîni na löö ên ökö, cê dönyö gîni iê êka bedo kany nön. Kinge dhanö nön bino bedo na rac na löö kite n'onwongo obedo ködê cön. Manön kite na bino bedo ködê i kom rok na rac më karê ni." **46** I karê na Yecu onwongo pod tye ka twak kî lwak, aya mërê êka utmegö mërê onwongo ocung gîni yökö nakun mîtö gîni twak ködê. **47** Cê dhanö mörö okobo both Yecu nî, "Ayanî êka utmegoni ocung gîni yökö mîtö twak kodi." **48** Yecu ögamö nî, "Ayana ênê nga êka utmegona ênê ngaigi?" **49** Cê Yecu öcimö ëlëbkörê, cê okobo nî, "Man ênê ayana êka utmegona. **50** Piên dhanö

na tio gin n'Apapna na tye i polo mîtö, manön ênê ömëra, amëra, êka ayana."

13 i ninö acël nön Yecu öya ökö kî i öt, cê öcidhö obedo i dhö nam. **2** Lwak na pol rwök öcökêrê gîni bothe, ömiö ên ödönyö i yeya cê obedo iê, nakun jö kibêc ocung gîni i dhö nam. **3** Cê okobo bothgi köp na pol i carolok, nakun kobo nî: "Apur öcidhö më cwönö kodhi. **4** I karê na ên tye ka cwöc, kodhi mökö ökir i nget yoo, êka winyo obino cê öcamö gîni ökö. **5** Kodhi nökenê ökir kanya obedo kitekite, na ngöm nönök iê. Kodhi ni otuu piöpiö piên ngöm onwongo rëp. **6** Êntö i karê na ceng öryeny öwangögi rwök, oner gîni ökö piên oriigi ba ödönyö na thuth. **7** Kodhi nökenê ökir i kin okudhi, cê okudhi ödöngö êka ödiögi ökö. **8** Kodhi nökenê ökir i kom ngöm na bër, cê önyakö nyig-gi, mökö mia acël, nökenê pyer abicël, êka mökö pyer adek na kadhö man onwongo ëcwö. **9** Ngat na tye kî ith më winyo myero owiny." **10** Cê ëlëbkör Yecu obino bothe êka openyo gîni nî, "Pîngö in itwak kî carolok both jii?" **11** Yecu ögamö nî, "Ngec më müng më ker më polo ëmiö ökö bothwu, êntö ba ëmiö bothgi. **12** Piên ngat na tye kî gin mörö, ebino mëdö bothe, êka bino bedo ködê na büp. Ngat n'ope kî gin mörö, naka gin na ên tye ködê ebino kwanyö ökö kî bothe. **13** Man ênê ngö n'ömiö an atwak kî carolok both jii: "Kadî bed nêno gîni piny, ba neno gîni; kadî bed winyo gîni, ba winyo onyo niang gîni. **14** Köp k'Obanga na yam adwarpiny Icaya odwaro ocobere kakarê i komgi nî: "Un ibino winyo, êntö ba ibino niang iê; un ibino nêno, êntö ba ibino unu niang iê. **15** Piên jö ni cwinygi dong ödökö na nwang; ithgi ba winyo köp, êka oumo wang-gi ökö. Cê wang-gi ba twërö nêno piny, êka ithgi ba twërö winyo köp, cwinygi ba twërö niang, êka ba twërö gîni lökêrê botha, êk an acang-gi." **16** Êntö wangwu tye kî gum, piên nêno gîni piny, êka ithwu piên winyo gîni köp. **17** An akobo niwu köp adyer nî edwarpiny na pol êka kî jö na kitegi atir öparö gîni më nêno ngö na un itye ka nêno, êntö ba önenö gîni, êka më winyo ngö na un itye ka winyo êntö ba owinyo gîni. **18** "Winy unu dong ngö na carolok i kom acwö kodhi gönyö: **19** Ka dhanö mörö owinyo köp më ker k'Obanga cê ba öniang iê, ngat na rac na nyîngê Catan bino êka kwanyö kodhi n'onwongo ëcwö i cwinye ökö. Man ênê kodhi n'ökîr i yoo. **20** Kodhi n'ökîr kanya obedo kitekite, cung pî jö na gamö köp k'Obanga piöpiö kî yom cwiny ka gin owinyo. **21** Êntö kite n'ope k'orii, bedo pî karê mörö na nönök. Ka can onyo ayela mörö obino pî köp k'Obanga, ên podho ökö piöpiö. **22** Kodhi n'ökîr i kin okudhi, cung pî jö na winyo köp, êntö parö köp më kwö më lobo ni êka miti më lönyö diö köp ökö, cê miö ba nyak gîni. (aiton g165) **23**

Ēntō kodhi n'ēcwō ōkīr ī ngōm na bēr, cung pī jō na winyo kōp ēka niang gīnī iē. Gīn nyakō nyig-gī, nōkēnē mia acēl, nōkēnē pyer abicēl, ēka nōkēnē pyer adek." 24 Yecu dōkī okobo bothgī carolok nōkēnē nī: "Ker mē polo cal kī dhanō mōrō n'ōcwō kodhi na bēcō ī pwodho mērē. 25 Ēntō ī karē na jō kibēc ōnīnō gīnī ōkō, langō mērē obino cē ōcwō nyig dōō ī kin kal, ēka ōcīdhō ōkō. 26 Ī karē na kal n'ēpīdhō otuu ōdōngō, kal ōngōk, cē dōō thon ōcakō nen. 27 "Etic ka won pwodho ōcīdhō gīnī bothe cē openyo gīnī ēn nī, 'Adwong, in onwongo ba īcwō kodhi na bēcō ī pwodhoni? Kara dōō dōkī ōya kī kwene?" 28 "Won pwodho ōgamō nī, 'Langō ēnē ōtīmō kōmanōn: "Cē etic openyo ēn nī, 'In īmītō nī wan ēcīdh epudh dōō nōn gīnī ōkō?" 29 "Ēntō won pwodho ōgamō nī, 'Pe, piēn ka itye unu ka pudho dōō, un ītwērō pudho kal ōkō kanya acēl kī dōō. 30 Wēk unu dōō kī kal ōdōng gīnī kanya acēl naka ī karē mē kac. Ī karē nōn an abino kobo both ēkac: Cak unu pudho dōō ōkō ēka itwe unu ī dul na papath mē awanga; cē īcōk unu kal ēka iketh unu ī dērōna." 31 Ēn dōkī okobo bothgī carolok nōkēnē: "Ker mē polo cal kī nyig kodhi karadali, na dhanō otero cē ōpīdhō ī pwodho mērē. 32 Kodhi karadali obedo kodhi na tīdī rwōk kī kin kodhi kibēc, ēntō ka ōdōngō dōkō na thwōnē kī kin jami na tye ī pwodho ēka bedo yath, na wīny na ngwēcō kī malō bino gērō udigī ī jangē gīnī." 33 Ēn dōkī okobo bothgī carolok nōkēnē: "Ker mē polo cal kī thōbī na dhakō mōrō ōkwanyō cē orubo kī mōkō ogati na thwōnē, naka ka mōkō kibēc oyenyō okwot." 34 Yecu ōtwakō kōp nī kibēc kī carolok both lwak; ēn ba okobo gin mōrō bothgī na ba otio kī carolok. 35 Man ōtīmērē ēk kōp na yam adwarpīny ōtwakō ocobere: "An abino twak kodwu kī carolok gīnī, an abino kobo jami n'ōkanērē cakērē anaka ī acaki cweno lobo." 36 Cē Yecu ōwēkō lwak ēka ōcīdhō ōdōnyō ī ōt. Ēlūbkōrē obino bothe cē okobo gīnī nī, "Gōny niwa carolok ī kom dōō na tye ī pwodho." 37 Yecu ōgamō nī, "Ngat n'ōcwō kodhi na bēcō ēnē Wod ka Dhanō. 38 Pwodho ēnē lobo, ēka kodhi na bēcō cung pī jō mē ker k'Obanga. Dōō ēnē ēthīnō ka ngat na rac, 39 ēka langō n'ōcwō kodhi nōn gīnī ēnē Catan. Kac ēnē ajiki pīny, ēka ēkac ēnē emalaika. (aiōn g165) 40 "Kite na calō epudho kī dōō gīnī kōdē ēka ēwangō ōkō ī mac, bino bedo nī kōmanōn thon ī ajiki pīny. (aiōn g165) 41 Wod ka Dhanō bino oro emalaika mērē, ēka bino cōkō gīnī kī ī ker mērē gin na kibēc na kelo bal ēka kī jō kibēc na tīmō gin na rac. 42 Gīn bino bologī ī mac na lyeth, kanya koko ēka kaō lak tye iē. 43 Cē jō na kitegī atīr bino ryēny gīnī calō ceng ī ker k'Apagī. Ngat na ithe tye, myero ēn owiny. 44 "Ker mē polo cal kī lōnyō n'ēkanō ī pwodho. Ka dhanō onwongo, cē iko dōkī, ēka pī yom cwinye mīō ēn cīdhō cadhō jami

kibēc n'onwongo ēn tye kōdē, cē wīlō pwodho nōn ōkō. 45 "Ker mē polo cal dōkī k'acath na rangō jami na bēcō na wel mērē tēk. 46 Ka onwongo mōrō acēl na bēr rwōk, ēn cīdhō cē cadhō jami kibēc n'onwongo ēn tye kōdē ēka wīlō gin nōn ōkō. 47 "Ker mē polo cal dōkī kī bōō n'onwongo ēcīkō ī nam n'ōmakō koth rēc kibēc na papath. 48 Ī karē na bōō opong, ēcīk rēc ōywaō gīnī bōō yōkō ī lak kulo. Cē obedo gīnī pīny ēka ōyērō gīnī rēc na bēcō eketho ī adīta, ēntō eyuo man onwongo tye gīnī na rac ōkō. 49 Man ēnē kite na bino bedo kōdē ī karē mē ajiki pīny. Emalaika bino bino gīnī ēka poko jō na reco ōkō kī kom jō na kitegī atīr, (aiōn g165) 50 ēka bologī ī mac na lyeth, kanya koko ēka kaō lak tye iē." 51 Yecu openyogī nī, "Un īniang ī kom kōp nī kibēc?" Gīn ōgamō nī, "Eyo, wan ēniang iē." 52 Cē Yecu okobo nīgī nī, "Pī manōn apwony cik mōrō kēkēn n'epwonyo kī kōp ī kom ker mē polo cal kī won ōt, na kwanyō jami na nyen ēka jami na cōn kī kanya ēn kanō lōnyō mērē iē." 53 Ī karē na Yecu otyeko twakō carolok nī gīnī, ēn ōya ōkō kī kunōn. 54 Cē ēn odwogo ī lobo thurgī ēka ōcakō pwonyo jīī ī cinagogagī. Jīī obedo kī ur rwōk cē okobo gīnī nī, "Dhanō nī onwongo ryēkō ēka tēkō mē tango nī gīnī kī kwene?" 55 Man ba obedo wod k'apaa bao? Aya mērē pathī Maria, ēka utmego mērē ba gīn ēnē Yakobo, Yocepu, Cimon ēka Yuda? 56 Amege mērē kibēc ba tye gīnī kod onu kany? Cē dhanō nī onwongo kōp nī kibēc kī kwene? 57 Cē gīn ōkwērō ēn ōkō. Ēntō Yecu okobo bothgī nī, "Adwarpīny ēwōrō ī kabedo kibēc na path kī ī lobo thurgī ēka kī ī pacōgī." 58 Yecu ba otio tango na pol kunōn, piēn yeegī onwongo ope.

14 Ī karē nōn Erobe n'obedo alōc mē Galilaya owinyo kōp na pol ī kom Yecu, 2 ēka ēn okobo both etic mērē nī, "Man ēnē Jon Abatica, n'ocer ōkō kī ī kin jō n'ōthōō! Manōn ēnē ōmīō ēn tye ka tio koth tango na calō man." 3 Erobe onwongo ōmakō Jon ēka otweo ēn ī buc pī Kerodia dhakō k'ōmīn mērē Pilipo, 4 piēn Jon Abatica onwongo obedo ka kobo both Erobe nī, "Cik ba oyeo nī ilōk dhakō k'omeru obed megī." 5 Erobe onwongo mītō neko Jon ōkō, ēntō onwongo lworo jīī, piēn gīn onwongo yeo nī Jon obedo adwarpīny. 6 Ēntō ī karē mē po pī nywōlō Erobe, nyaka Kerodia ōmyēl ī nyim wele cē oyomo cwiny Erobe rwōk, 7 n'ōmīō ēn ōcīkērē nakun kwongere both nyakō nōn mē mīō gin na kibēc na ēn bino penyo pīrē. 8 Aya mērē okobo nīnē kōp na ēn myero okobi, cē nyakō nōn ōcīdhō okobo nī, "Mia wi Jon Abatica ī cania kany." 9 Cē rwoth Erobe okumo rwōk, ēntō pī kwong na ēn okwongo ēka pī wele mērē, ōmīō ēn ōcīkō nī myero ēmīī. 10 Cē Erobe ooro acikari mērē mē cīdhō nguno ngut Jon ōkō kī ī buc, 11 ēka oketho gīnī wie ī cania cē ēmīō both nyakō nōn n'otero both aya mērē. 12 Kinge ēlūbkōr Jon

obino gĩnĩ otingo kome ěka oiko gĩnĩ. Cẽ gĩnĩ ȳcidhȳ okobo both Yecu. 13 ȳ caa na Yecu owinyo gin n'ȳtimȳrȳ ĩ kom Jon, ȳn ȳya ȳkȳ kȳ kunȳn kȳ yeya cẽ ȳcidhȳ yo kanyalik mȳ bedo kȳnȳ. ȳ karȳ na jȳi owinyo gĩnĩ kȳp nȳn, cẽ ȳlȳbȳ gĩnĩ kȳrȳ nakun wotho kȳ tyȳn-gȳ kȳ ĩ peci na papath. 14 ȳ karȳ na Yecu idho kȳ ĩ yeya, ȳn ȳnȳnȳ lwak na pol, ěka kȳca ȳmakȳ ȳn ĩ komgȳ, cẽ ȳcangȳ jȳ n'onwongo two gĩnĩ. 15 Ka othuno kothyeno, ȳlȳbkȳrȳ obino bothe cẽ okobo gĩnĩ nȳ, "Pȳny ocido dong ȳkȳ ěka kany obedo kanyalik. Mȳi jȳi ȳcidh gĩnĩ ĩ kin peci ȳk ȳcidh ȳwȳl gĩnĩ cem mȳ acamagȳ." 16 Yecu ȳgamȳ nȳ, "Gȳn myero kȳr ȳcidhȳ ȳkȳ, miwugȳ gin mȳrȳ mȳ acama." 17 Gin ȳgamȳ nȳ, "Wan etye kany k'ogati abic ěka kȳ rȳc arȳȳ kȳkȳn." 18 Yecu okobo nȳ, "Kel unugȳ botha kany." 19 Cẽ ȳn okobo both lwak mȳ bedo pȳny ĩ kom lum. Yecu ȳkwanyȳ ogati abic ěka rȳc arȳȳ cẽ ȳnȳnȳ malȳ ĩ polo, ȳn ȳlȳgȳ gum ěka opoko ĩ ogati gĩnĩ. Cẽ ȳmiȳgȳ both ȳlȳbkȳrȳ, ěka ȳlȳbkȳrȳ ȳmiȳgȳ both jȳi. 20 Gin kȳbȳc ocemo oyeng gĩnĩ. ȳlȳbkȳrȳ ȳcȳkȳ gĩnĩ ngȳny cem n'odong pong aditi apar wie arȳȳ. 21 Jȳ n'ȳcamȳ gĩnĩ cem nȳn onwongo rȳmȳ gĩnĩ cwȳ elip abic, na ba ȳkwanȳ mon ěka ȳthȳnȳ. 22 Cȳcȳth Yecu ȳmiȳ ȳlȳbkȳrȳ ȳdȳnyȳ ĩ yeya mȳ cidhȳ anyim nȳnȳ yo lȳka nam tung ca, nakun ȳn pod odong mȳ mȳȳ lwak cidhȳ ȳkȳ. 23 Kinge na dong Yecu ȳmiȳ lwak ȳcidhȳ ȳkȳ, ȳn ȳcidhȳ ĩ wi kidi kȳnȳ mȳ lȳga. ȳ karȳ na dong pȳny oyutho, ȳn onwongo tye kȳnȳ kunȳn, 24 ȳntȳ yeya onwongo dong ȳcidhȳ ȳkȳ na bor kȳ ĩ lak nam, pii na tingere malȳ onwongo yelo yeya, piȳn yamȳ onwongo tye ka kudho bino ĩ komgȳ. 25 ȳ kin caa abungwȳn ěka caa apar wie arȳȳ mȳ ruu ka pȳny, Yecu obino both ȳlȳbkȳrȳ na wotho ĩ wi pii. 26 ȳ karȳ n'ȳlȳbkȳrȳ ȳnȳnȳ ȳn wotho ĩ wi pii, cẽ tipo komgȳ ȳthȳȳ ȳkȳ. Gȳn oredo rwȳk pi lworo, nakun kobo gĩnĩ nȳ, "Man obedo jwȳk!" 27 ȳntȳ cȳcȳth Yecu okobo nȳgȳ nȳ, "Dȳi unu cwinywu, an ȳnȳn. Kȳr ilwor unu." 28 Cẽ Petero ȳgamȳ dhȳgȳ nȳ, "Rwoth, ka in ȳnȳn, mȳa abin bothi nakun awotho ĩ wi pii." 29 Yecu okobo nȳnȳ nȳ, "Bin." Cẽ Petero oidho ȳkȳ kȳ ĩ yeya, owotho ĩ wi pii mȳ bino both Yecu. 30 ȳntȳ ka Petero ȳnȳnȳ yamȳ tye ka kudho rwȳk, ȳn ȳcakȳ bedo na lwor ěka ȳcakȳ lȳny ĩ pii. Cẽ okok nȳ, "Rwoth, lara!" 31 Cȳcȳth Yecu olyao cȳngȳ cẽ ȳmakȳ ȳn ěka okobo nȳ, "In itye kȳ yee na tȳtidȳ. Pȳngȳ in ibedo ka kalakala?" 32 ȳ karȳ na gin dong ȳdȳnyȳ ĩ yeya, cẽ yamȳ ocung ȳkȳ. 33 Cẽ ȳlȳbkȳrȳ Yecu n'onwongo tye gĩnĩ ĩ yeya ȳcakȳ gĩnĩ wȳrȳ ȳn nakun kobo gĩnĩ nȳ, "Adyer, in ibedo Wod k'Obanga." 34 Kinge na dong gin ȳngȳlȳ nam, othuno gĩnĩ ĩ lobo Genecaret. 35 ȳ karȳ na jȳ na tye ĩ kabedo nȳn ongeo Yecu, cẽ ooro gĩnĩ kȳp ĩ kabedo kȳbȳc n'ȳgȳrȳ lobo nȳn. Jȳi okelo etwoe kȳbȳc both

Yecu. 36 Gin ȳkwaȳ ȳn ȳk etwoe ogud gĩnĩ lak bȳngȳ mȳrȳ kȳkȳn, ěka jȳ kȳbȳc n'ogudo ȳcangȳgȳ ȳkȳ.

15 Kinge karȳ mȳrȳ, Eparicayo mȳkȳ ěka epwony cik ȳya gĩnĩ kȳ ĩ Jerucalem obino both Yecu cẽ openyo gĩnĩ nȳ, 2 "Pȳngȳ ȳlȳbkȳrȳ tȳrȳ gĩnĩ cik mȳ thȳkwarȳ k'edong? Gin cemo na ba ȳlwȳkȳ gĩnĩ cȳng-gȳ." 3 Yecu ȳgamȳ nȳ, "ȳka pȳngȳ un ba ȳlȳbȳ unu cik k'Obanga pi lȳbȳ cik mȳ thȳkwarȳwu? 4 Piȳn Obanga okobo nȳ, 'Wȳr apapni ěka ayani' ěka 'Ngat na bino yanyȳ apap mȳrȳ onyo aya mȳrȳ myero enek ȳkȳ.' 5 ȳntȳ ikobo unu nȳ ka dhanȳ mȳrȳ okobo both apap mȳrȳ onyo aya mȳrȳ nȳ, 'Gin n'onwongo myero akonyi kȳdȳ amiȳ dong ȳkȳ both Obanga,' 6 ȳn myero kȳr 'ȳwȳr k'apap mȳrȳ' kȳdȳ. ȳ yoo nȳn un ikwȳrȳ kȳp n'Obanga okobo pi lȳbȳ cik mȳ thȳkwarȳwu. 7 Un etwodo! Icaya yam ȳtwakȳ kȳp n'atȳr ĩ karȳ na ȳn odwaro kȳp ĩ komwu: 8 "Rok ni wȳra gĩnĩ kȳ del dhȳgȳ, ȳntȳ cwinygȳ bor kȳda. 9 Gin wȳra nono; pwonygȳ obedo cik na makȳ kite ka dhanȳ." 10 Yecu ocwodo lwak bothe, cẽ okobo nȳgȳ nȳ, "Winy ěka ĩniang unu. 11 Pathȳ gin na dȳnyȳ kȳ ĩ dhȳ dhanȳ ȳnȳ balȳ dhanȳ ȳntȳ gin na donyo kȳ ĩ dhȳ dhanȳ ȳnȳ balȳ dhanȳ." 12 Cẽ ȳlȳbkȳrȳ Yecu obino bothe ěka openyo gĩnĩ nȳ, "In ingeo nȳ Eparicayo cwinygȳ ȳwang rwȳk ĩ karȳ na gin owinyo kȳp na in ikobo?" 13 Yecu ȳgamȳ nȳ, "Gin apȳdha kȳbȳc n'Apapna na tye ĩ polo ba ȳpidhȳ ebino pudho ȳkȳ k'orȳi mȳrȳ gĩnĩ. 14 Wȳk unu obed gĩnĩ; gin obedo ȳthȳȳ wang na pȳȳ ȳthȳȳ wang ewodhgȳ. Ka athȳȳ wang pȳȳ athȳȳ wang awodhe, gin kȳbȳc bino podho ĩ bur." 15 Cẽ Petero okobo nȳ, "Gȳny nȳwa carolok ni." 16 Yecu openyogȳ nȳ, "Un kara thon bara ĩniang unu? 17 Un ba ĩniang unu nȳ gin na kȳbȳc na dȳnyȳ ĩ dhȳ dhanȳ dȳnyȳ ĩ ic ěka donyo yȳkȳ kȳ ĩ komi? 18 ȳntȳ jami na donyo yȳkȳ kȳ ĩ dhȳ dhanȳ yaa kȳ ĩ cwiny dhanȳ, ěka jami ni ȳnȳ balȳ dhanȳ. 19 Piȳn gin na yaa kȳ ĩ cwiny dhanȳ ȳnȳ thama na reco, nek, elomi, tȳm mȳ ȳlyang, kwalȳ kwo, caden mȳ twodo, ěka ayeny. 20 Man ȳnȳ jami na balȳ dhanȳ; ȳntȳ pathȳ cem kȳ cȳng na ba ȳlwȳkȳ ȳnȳ balȳ dhanȳ." 21 Kinge na Yecu ȳya ȳkȳ kȳ kunȳn ȳn ȳcidhȳ ĩ lobo n'ȳgȳrȳ Turo ěka Cidon. 22 Cẽ dhakȳ mȳrȳ mȳ Kanaan n'ȳya kȳ ĩ lobo nȳn obino bothe nakun kok nȳ, "Rwoth, Wod ka Daudi, kȳca omaki ĩ koma! Cen ȳmakȳ nyara na rac rwȳk!" 23 ȳntȳ Yecu ba ȳgamȳ dhȳgȳ. Cẽ ȳlȳbkȳrȳ obino bothe ěka ȳkwaȳ gĩnĩ ȳn nȳ, "Ryȳm dhakȳ ni ȳcidhȳ ȳkȳ, piȳn tye ka mȳdȳrȳ kȳ koko ĩ kȳrwa." 24 Cẽ Yecu ȳgamȳ nȳ, "An onwongo eora both jȳ Icarael kȳkȳn, piȳn gin tye na calȳ rom n'orwenyo." 25 ȳntȳ dhakȳ ni obino ěka orumo cȳngȳ ĩ nyim Yecu nakun kobo nȳ, "Rwoth, kȳnya!" 26 Yecu ȳgamȳ nȳ, "Ba bȳr mȳ yuo cem k'ȳthȳnȳ yo both gwongi." 27 Dhakȳ nȳn ȳgamȳ

nĩ, "Eyo, Rwoth, ɛntō naka thon gwongi camō gĩnĩ ngĩny cem na podho kĩ ɪ mēja k'editegĩ." 28 Cē Yecu ōgamō nĩ, "Dhakō, in itye kĩ yee na thwōnē! Ėk gin na in ɪmītō ōtīmērē kite na in ɪmītō." Cē nyarē ōcang ōkō ɪ caa nōn kikokome. 29 Yecu ōya ōkō kĩ kunōn ēka oroko nget Nam mē Galilaya. Ėn ōcīdhō yo wi kidi cē obedo pĩny. 30 Lwak na pol obino both Yecu nakun ekelo engwalo, ēthōō wang, jō na mulo amula, jō na thē lēbgĩ otwere, ēka etwoe nōkēnē na pol, cē gĩn opyelo ɪ nyime; ēka Yecu ōcangōgĩ. 31 Jĩ obedo kĩ ur rwōk ɪ karē na gĩn ōnēnō jō na thē lēbgĩ otwere ka twak, jō na mulo amula ōryērē, jō n'ongwal ka wotho ēka ēthōō wang nēnō pĩny. Cē lwak ōpakō gĩnĩ Obanga ka jō Icarael. 32 Cē Yecu ocwodo ēlūbkōrē bothe ēka okobo nĩ, "Kĩca ōmaka ɪ kom jō nĩ; piēn obedo gĩnĩ dong botha kany pĩ nĩnō adek ēka ope gĩnĩ kĩ gin mōrō mē acama. An ba amītō nĩ ōcīdh gĩnĩ na kec onekogĩ, piēn gin twērō wilere gĩnĩ kĩ ɪ yoo." 33 Ėlūbkōrē ōgamō nĩ, "Onu ētwērō nwongo cem kĩ kany n'obedo thim ngō mē pīdhō lwak nĩ?" 34 Yecu openyogĩ nĩ, "Ogati adi na un itye kōdē?" Gĩn ōgamō nĩ, "Ogati abirō ēka rēc mōrō na nōnōk." 35 Cē Yecu okobo both lwak ēk obed gĩnĩ pĩny ɪ ngōm. 36 Cē ěn ōkwanyō ogati abirō kĩ rēc, ēka kinge na dong ōmīō pwōc both Obanga, ěn opokogĩ ēka ōmīōgĩ both ēlūbkōrē, cē ōmīō gĩnĩ both lwak. 37 Gĩn kibēc ōcamō ēka oyeng gĩnĩ. Kinge cem, ēlūbkōr Yecu ōcōkō gĩnĩ ngĩnyē n'odong aditi abirō n'opong. 38 Wel jō n'ocemo gĩnĩ onwongo tye elip angwēn, na ba ēkwanō mon ēka ēthīnō. 39 Kinge na dong Yecu ōmīō lwak ōcīdhō ōkō, ěn ōdōnyō ɪ yeya ēka ōngōlō nam ōcīdhō ɪ lobo mē Magadan.

16 Eparicayo ēka Ecadukayo obino gĩnĩ both Yecu cē ōtēmō gĩnĩ ěn nĩ onyuth bothgĩ anyuth n'ōya kĩ ɪ polo. 2 Yecu ōgamō nĩ, "Ka pĩny oyutho, un ikobo nĩ, 'Pĩny bino bedo na bēr, piēn polo nen na kwar,' 3 ēka ɪ kodiko cōn un ikobo nĩ, 'Tin yamō bino kudho rwōk, piēn polo nen na kwar ēka ocido na cōl.' Un ingeo poko kin gin na nen ɪ pōl, ɛntō ba ɪtwērō unu poko anyuth mē karē gĩnĩ. 4 Rok na reco ēka jō na yeegĩ ope ɪ kom Obanga penyo gĩnĩ pĩ anyuth mē tango, ɛntō mōrō ope n'ebino mīō na path k'anyuth k'adwarpĩny Yona." Cē Yecu ōya ōkō kĩ bothgĩ ēka ōcīdhō ōkō. 5 ɪ karē n'ēlūbkōr Yecu ōngōlō gĩnĩ nam yo lōka tung ca, wigĩ owil ōkō mē makō ogati. 6 Yecu okobo bothgĩ nĩ, "Gwōkērē unu kĩ ɪ kom thōbĩ k'Eparicayo ēka mē k'Ecadukayo." 7 Gĩn ōlarō kōp nĩ ɪ kin-gĩ kēn-gĩ cē okobo gĩnĩ nĩ, "Ėn tye ka kobo piēn onu ba ēmakō ogati mōrō." 8 ɪ karē na Yecu ongeō ngō na gĩn tye ka larō, ěn openyo nĩ, "Un jō na yeewu nōk, pĩngō itye unu ka twak ɪ kinwu kenwu nĩ ba ɪmakō unu ogati mōrō? 9 Un pod bara ɪnĩang unu? Un ba ipo ɪ ogati abic pĩ jō elip abic, ēka aditi adi na un ɪcōkō? 10 Onyo ogati abirō pĩ jō elip

angwēn ēka aditi adi na un ɪcōkō? 11 Pĩngō ba ɪnĩang unu nĩ an onwongo ba atye ka twakō kōp ɪ kom ogati bothwu? Ėntō bed nĩ gwōkērē unu kĩ kom thōbĩ k'Eparicayo ēka mē k'Ecadukayo." 12 Cē kinge gin ōnĩang nĩ Yecu onwongo ba tye ka kobo bothgĩ mē gwōkērē kĩ kom thōbĩ n'etio kōdē ɪ ogati, ɛntō mē gwōkērē kĩ kom pwony k'Eparicayo ēka mē k'Ecadukayo. 13 ɪ karē na Yecu othuno ɪ lobo na cwōk kĩ Cecaria Pilipi, cē ěn openyo ēlūbkōrē nĩ, "Nga na jĩ kobo nĩ Wod ka Dhanō obedo?" 14 Gĩn ōgamō nĩ, "Jō mōkō kobo nĩ in ibedo Jon Abatica; jō nōkēnē kobo nĩ in ibedo Eliya; ēka jō nōkēnē pod kobo nĩ in ibedo Jeremia onyo ngat mōrō acēl ɪ kin edwarpĩny." 15 Yecu openyogĩ nĩ, "Un kono ikobo unu nĩ an abedo nga?" 16 Cimon Petero ōgamō nĩ, "In ibedo Meciya, Wod k'Obanga na kwō." 17 Yecu ōgamō nĩ, "In itye kĩ gum, Cimon wod ka Yona, piēn ngat mōrō ba onyutho nini kōp nĩ ɛntō Apapna na tye ɪ polo ěnē onyutho nini. 18 Kobedini an akobo nini nĩ in ibedo Petero, ēka ɪ wi kidi nĩ an abino gērō jō n'oye an ɪē, ēka tēkō mē thōō ba bino lōōnō. (Hadēs g86) 19 An abino mīōni agōny mē ker mē polo; gin na kibēc na in itweo ɪ wi lobo ebino thon tweo ɪ polo, ēka gin mōrō na in ɪgōnyō ɪ wi lobo ebino thon gōnyō ɪ polo." 20 Cē Yecu ōcīkō ēlūbkōrē rwōk ēk kūr okob gĩnĩ both ngat mōrō nĩ ěn ebeto Meciya. 21 Cakērē ɪ karē nōn, Yecu ōcakō nyutho both ēlūbkōrē nĩ myero ěn ēcīdh yo Jerucalem ēka ēlim can na pol rwōk ɪ cing edong, ēlamdhōk na dito ēka epwony cik. Ebino nekonē, ɛntō ɪ nĩnō mē adek ebino cero ěn ōkō. 22 Cē Petero otero Yecu kĩ cecen ēka ōcakō coco nakun kobo nĩ, "Obanga kūr oye, Rwoth! Man myero kūr ōtīmērē ɪ komi!" 23 Yecu ōlōkērē both Petero cē okobo nĩ, "Yaa ōkō kĩ botha, Catan! In ibedo orii ōkō botha, piēn thamani ba obedo mē k'Obanga, ɛntō mē ka dhanō." 24 Cē Yecu okobo both ēlūbkōrē nĩ, "Ka ngat mōrō mītō lūbō kōra, myero kono ōkwērē kēnē, ēka ōcak tingo yath aría mērē cē ōlūb kōra. 25 Piēn dhanō na mītō larō kwō mērē bino rwenyo kwō mērē arwenya, ɛntō dhanō mōrō na bino rwenyo kwō mērē pira bino nwongo kwō mērē. 26 Ngō na in ibino nwongo ka itye kĩ jami mē lobo nĩ kibēc cē irwenyo kwōni? Onyo ngō na dhanō twērō mīō mē lōkō kĩ kwō mērē? 27 Piēn Wod ka Dhanō bino dwogo kĩ dheo k'Apap mērē kanya acēl k'emalaika mērē, ēka bino cūlō ngat acēlacēl na lūbērē kĩ tic na ěn otio. 28 An akobo niwu kōp adyer, jō mōkō n'ocung kany ba bino bilō thōō na bara ōnēnō gĩnĩ Wod ka Dhanō ka tye ka bino ɪ ker mērē."

17 Kinge nĩnō abicēl, Yecu otero Petero, Yakobo ēka Jon ōmĩn Yakobo, cē ōidhō kōdgĩ ɪ wi kidi malō kanya gĩn onwongo tye ɪē kēn-gĩ. 2 Kĩ kunōn kome ōlōkērē na path ɪ

nyimgi. Terinyim Yecu öryény calö ceng, ëka böng mërë ödökö na tar na calö tara ceng. 3 Cë athura Muca ëka Eliya onen bothgi, nakun tye ka twak gini ki Yecu. 4 Petero okobo both Yecu ni, "Rwoth, bër më bedo kany. Ka in imitö, an abino yübö othogo adek—acël na megì, acël pì Muca ëka acël pì Eliya." 5 I karë na ën pod tye ka twak, pöl na tar oumogi ökö ëka dwön mörö ötwak ki i pöl nakun kobo ni, "Man ënë Woda na an amarö; na ia yom i kome. Winy unu ën!" 6 I karë n'ëlübör Yecu owinyo köp ni, lworo ömakögi rwök ëka oryebere gini piny. 7 Entö Yecu obino bothgi cë ogudogi nakun kobo ni, "Yaa unu malö, kür ibed unu ki lworo." 8 I karë na gin otingo wang-gi malö, ba önönö gini ngat mörö entö Yecu kënë. 9 I karë na gin tye ka idho yo piny ki i wi kidi, Yecu öcikögi ni, "Kür ikob unu both ngat mörö gin na un inönö, naka ka Wod ka Dhanö ecero ökö ki i kin jö n'öthö." 10 Cë ëlübörë openyo gini Yecu ni, "Pingö epwony cik kobo ni Eliya ënë myero öcak bino?" 11 Yecu ögamö ni, "Eliya ënë myero öcak bino adyer, ëka bino dwökö jami kibëc kakarë. 12 Entö an akobo niwu, Eliya otyeko dong bino ökö, ëka gin ba ongeö ën, entö gin ötimö jami kibëc na gin mitö i kome. I yoo acël nön, Wod ka Dhanö bino limö can i cing-gi ni kömanön." 13 Cë ëlübör Yecu öniang gini ni ën onwongo tye ka twakö köp bothgi i kom Jon Abatica. 14 I karë na gin obino both lwak, ëcwö mörö obino both Yecu cë orumo cöngë i nyime, 15 nakun kobo ni, "Rwoth, kica ömak i kom woda piën two araka ömakö ëka tye ka limö can rwök. Pol karë two rédhö ën i mac onyo i pii. 16 An akelo ën both ëlübör, entö cangö ölöögö ökö." 17 Yecu ögamö ni, "Un rok më karë ni yeewu ope, kitewu thon öbal ökö, an abino bedo kodwu pì karë na rom kwene? An abino kwö kodwu pì karë na rom kwene? Kel unu awobi nön botha kany." 18 Yecu ocoko cen, cë odonyo yökö ki i kom awobi nön, ëka i caa nön cücüth awobi öcang ökö. 19 Cë ëlübör Yecu obino bothe i müng ëka openyo gini ni, "Pingö wan ba ëryëmö cen?" 20 Yecu ögamö ni, "Piën yeewu onwongo tidi mörö. An akobo niwu köp adyer, ka un itye ki yee na tidi na calö nyig kodhi karadali, un itwëro kobo ni kidi ni, 'Mukiri ki kany yo kuca' ëka bino mukere. Gin mörö ope na bino löönöwu." 21 (Koth gin na calö man ba twëro donyo yökö, kono ka ki lëga ëka rio kec këkën.) 22 I karë na gin öcökëre kanya acël i Galilaya, Yecu okobo bothgi ni, "Wod ka Dhanö ebino ketho örörö i kome. 23 Gin bino neko ën ökö, ëka i ninö më adek ebino cero ën." Cë ëlübör Yecu obedo gini ki cwer cwiny rwök. 24 Kinge na Yecu ëka ëlübörë othuno gini i Kaperanaum, ëcök ocoro më Öt k'Obanga obino both Petero cë okobo gini ni, "Apwonywu ba cülö ocoro më Öt k'Obanga?" 25 Petero okobo ni, "Cülö." I karë na Petero

odwogo i öt, Yecu ënë öcakö twak ködë nakun penyo ni, "Ngö na in ithamö Cimon, rwodhi më lobo ni cökö gini ocoro ki both ëthiöngi onyo ki both jö nökökë?" 26 Cë Petero ögamö ni, "Ki both jö nökökë." Cë Yecu okobo both Petero ni, "Ka tye ni kömanön cë ëthiöngi ba myero öcül. 27 Entö kadì bed ni kömanön, ëk kür onu ëbal bothgi, cidh i dhö nam ëka ibol göl i pii. Kwany rëc n'öcakö moko; yab dhögë ëka ibino nwongo cëkël ië. Kwany cëkël nön ëk imiigi pi ocorona ëka megì."

18 I karë nön ëlübör Yecu obino bothe cë openyo gini ni, "Nga ënë löö ki dit ki i ker më polo?" 2 Yecu ocwodo athin na tidi cë ömiö ocung i kin-gi, 3 ëka okobo ni, "An akobo niwu köp adyer ni ka ba ilökëre idökö unu calö ëthiö, un ba ibino dönyö i ker më polo. 4 Pì manön, dhanö na mwolere këne calö athin ni ënë dit i ker më polo. 5 "Dhanö mörö na jölö athin na calö man i nyínga, nwongo öjöla. 6 Entö ka dhanö mörö ömiö ngat acël ki kin ëthiö na thinë ni n'oye gini i koma më podho i bal, onwongo bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë i ngute cë ebolo ködë i nam na thuth. 7 "Lobo bino nënö can pì gin na miö jii podho i bal. Piën gin na miö dhanö podho i bal myero obin, entö dhanö na kelo gin na miö dhanö podho i bal bino nënö can! 8 Ka cingi onyo tyeni ënë mii ipodho i bal, ngun ibol ökö. Bër nini më dönyö i kwö na cingi kucël ope onyo ni ngwal, bër na löö bedo ki cingi ariö onyo tyeni kibëc cë eboli ködë i mac na ba thöö. (aiönios g166) 9 Ka wangi ënë mii ipodho i bal, köl ëka iyyu ökö. Bër nini më dönyö i kwö ki wangi acël ni löönö më boloni ki wangi ariö i mac Kapiny. (Geenna g1067) 10 "Myero inën ni ba i'caö unu ngat mörö acël ki i kin jö na thinë ni. Piën an akobo niwu ni emalaikagi na tye i polo tye gini i nyim Apapna i karë kibëc. 11 (Piën Wod ka Dhanö obino më larö jö n'orwenyo.) 12 "Un ithamö ningö ka dhanö mörö tye ki rom mia acël, ëka acël ki kin-gi orwenyo ökö? Ën ba bino wëkö pyer abungwën wie abungwën i wi kidi cë cidhö rangö man orwenyo? 13 An akobo niwu köp adyer ni ka onwongo, cwinye bedo na yom i kom römö n'orwenyo na löö pyer abungwën wie abungwën na ba orwenyo gini. 14 I yoo acël nön, Apapwu na tye i polo thon ba mitö ni jö na thinë ni kür mörö orweny. 15 "Ka omeru öbalö bothi, cidh bothe ëk inyuth ninë bal mërë, i kin in ki ën. Ka ën owinyo köpni, cë nwongo idwongo omeru cen. 16 Entö ka ën ba owinyo köpni, kwany dhanö acël onyo jö ariö nökökë owoth kodi, ëk 'köp kibëc n'ecaden ariö onyo adek ötwakö omok köp kibëc.' 17 Ka ën ökwëro winyo köpgi, kob both jö n'oye Kiricito; ëka ka ökwëro winyo köp ka jö n'oye Kiricito, ter ën na calö ngat na ba ngeo Obanga onyo acök ocoro. 18 "An akobo niwu köp adyer ni gin mörö na un itweo i wi lobo ebino thon

tweo i polo, éka gin mörö na un ibino gönyö i wi lobo ebino thon gönyö i polo. 19 "An akobo niwu dök i na ka jö arö k i kinwu oyere gini i kom gin mörö këkën na gin openyo pirë, Apapna na tye i polo bino timö nigü. 20 Piën kanya jö arö onyo adek öcökërë gini ië i nyinga, an thon nwongo atye ködgi kany nön." 21 Cë Petero obino both Yecu éka openyo ni, "Rwoth, wang adi na an myero atim kica both ömëra ka öbalö botha? Wang abirö?" 22 Yecu ögamö ni, "An ba akobo nini ni wang abirö, ëntö wang pyer abirö tyën abirö. 23 "Pi manön, ker më polo cal k i rwoth n'onwongo mitö yübö köp më benyi k'etic mërë. 24 I karë na ën dong öcakö kwanö wel, ekelo ëcwö mörö bothe n'onwongo tye k i banya më ciling na thwönë rwök. 25 Na calö onwongo dong ba römö cülö banya nön, cë adwong mërë öcökö ni myero ëcadh atic nön i opii, k i dhakö mërë, ëthinö mërë éka gin na kibëc n'onwongo ën tye ködë më cülö banya. 26 "Cücüth atic nön orumo cöngë i nyim adwong mërë nakun kwaö ni, 'Adwong, dïi cwinyi i koma, cë an abino cülöni jami kibëc.' 27 Cë adwong kica ömakö i kom atic mërë, éka ötimö kica cë ögönyö öwëkö öcidhö. 28 "Ëntö i karë n'atic nön ödönyö yökö, ën onwongo atic awodhe n'onwongo tye k i banya mërë na römö denario mia acël. Ën ömakö awodhe na tye k i banya mërë cë ödëö nakun kobo ni, 'Cül banyana! 29 "Ëntö atic awodhe ni oryebere piny nakun kwaö ni, 'Dïi cwinyi i koma, an abino cülö banyani.' 30 "Ëntö ën ökwërö ökö cë ömiö etweo won banya mërë i buc naka ka wang öcülö banya. 31 I karë n'etic nököcë ca önenö ngö n'ötümërë, cë cwinygi öwang rwök éka öcidhö okobo gini both adwong-gi gin na kibëc n'ötümërë. 32 "Cë adwong ocwodo atic n'onwongo ën ötimö kica ninë éka okobo ni, 'In ibedo atic na rac, an awëkö banyani kibëc piën in ikwaö ni atim nini kica. 33 In onwongo myero kica omaki i kom atic awodhi, kite na an thon kica ömaka i komi.' 34 Akëmö ömakö adwong rwök ömiö eketho atic nön i buc ëk onwong pwod naka ka wang öcülö banya mërë kibëc. 35 "Man ënë kite n'Apapna na tye i polo bino timö ködë i komwu, ka ngat acëlacël i kinwu ba ötimö kica k i cwinye both utmegö mërë."

19 I karë na Yecu otyeko twakö köp ni kibëc, ën öya ökö k i Galilaya cë öcidhö i lobo më Yudea yo löka kulo Jordan. 2 Lwak na pol ölibö körë, éka öcangögi kunön. 3 Eparicayo mökö obino bothe, cë öcakö gini tëmö Yecu. Gin openyo ni, "Cik yeo ni ëcwö twërö kwërö dhakö mërë pi tyën köp mörö këkën?" 4 Yecu ögamö ni, "Un ba ikwanö ni i acaki Acwec 'ocweo ëcwö éka dhakö,' 5 éka okobo ni, 'Pi tyën köp ni ëcwö bino wëkö apap mërë éka aya mërë cë ribërë k i dhakö mërë, éka jö arö dökö kom acël?' 6 Kömanön gin ba dök i tye kom arö, ëntö kom acël. Pi manön gin n'Obanga

örübö, dhanö mörö kür opok kin-gi." 7 Cë Eparicayo openyo Yecu ni, "Pingö Muca ömiö cik ni ëcwö twërö miö waraga më këthö nyom both dhakö mërë cë ryëmö ökö?" 8 Yecu ögamö ni, "Muca oyeo niwu më ryëmö monwu piën cwinywu onwongo nwang. Ëntö onwongo ba obedo ni kömanön k i acaki. 9 An akobo niwu ni ngat mörö na kwërö dhakö mërë na path k i dönyö i elomi, cë önyömö dhakö nököcë n'wongo ödönyö i elomi." 10 Ëlübör Yecu okobo gini bothe ni, "Ka köp i kom ëcwö k i dhakö tye ni köman, cë thwara kür enyom." 11 Yecu ögamö ni, "Jö kibëc ba twërö yeo gini köp ni, ëntö both jö n'Obanga ömiögi këkën. 12 Jö mökö ba nywöl piën n'wongo ënywölögi ni kömanön; jö mökö tye kite na jö nököcë ötimö ködë i komgi; éka jö mökö öyërö më bedo abonge nyom pi ker më polo. Ngat na twërö yeo pwony ni myero oye." 13 Kinge ekelo ëthinö both Yecu ni ëk oketh cingë i komgi éka öläg pirgi. Ëntö ëlübörë ocoko jö n'okelo ëthinö both Yecu. 14 Ëntö Yecu okobo bothgi ni, "Wëk unu ëthinö obin botha, kür ijukugi, piën ker më polo tye pi jö na cal k'ëthinö ni." 15 I karë na dong otyeko ketho cingë i komgi, ën öya ökö k i kany nön. 16 I karë mörö, dhanö mörö obino both Yecu cë openyo ni, "Apwony, atim ngö na bër ëk anwong kwö na ba thum?" (aiönios g166) 17 Yecu ögamö ni, "Pingö in itye ka penyona pi gin na bër? Dhanö na bër tye acël këkën. Ka in imitö dönyö i kwö na ba thum, cë ilüb cik." 18 Ën openyo Yecu ni, "Cik mënë?" Yecu ögamö ninë ni, "Kür ineki, kür idönyö i elomi, kür ikwal, kür ibed acaden më twodo, 19 wör apapni éka ayani, éka 'imar awodhi na calö imarö komi keni.'" 20 Awobi ni ögamö ni, "Man kibëc an agwökö, ngö na pod odong na an myero atim?" 21 Yecu ögamö ninë ni, "Ka in imitö bedo dhanö na bër abonge bal, cidh icadh jami na in itye ködë ëk imi lim mërë both écan, éka ibino bedo k i lönyö na thwönë i polo. Cë dong ibin ilüb köra." 22 I karë n'awobi ni owinyo köp ni, öya öcidhö ökö na cwinye cwer rwök, piën ën onwongo ölönyö rwök. 23 Cë Yecu okobo both ëlübörë ni, "An akobo niwu köp adyer, tük rwök pi alönyö më dönyö i ker më polo. 24 Anwö dök i akobo bothwu ni yot pi kinaga më dönyö k i wang libira ni löönö pi alönyö më dönyö i ker k'Obanga." 25 I karë n'ëlübör Yecu owinyo köp ni, obedo gini k i thwön ur rwök éka openyo gini Yecu ni, "Cë nga na dong twërö larë?" 26 Ëntö Yecu öripögi cë okobo ni, "K i both dhanö man ba twërë, ëntö k i both Obanga jami kibëc twërë." 27 Petero ögamö dhö Yecu nakun kobo ni, "Wan ëwëkö jami kibëc më lübö kori! Ngö na wan ebino n'wongo?" 28 Yecu okobo bothgi ni, "An akobo niwu köp adyer, i karë n'ebino ketho k i jami na nyen, ka Wod ka Dhanö bino bedo i then ker më dheo mërë, un jö na dong ilübö unu köra thon ibino

bedo unu i then ker apar wie ariö, nakun ingölö unu köp i kom kaka apar wie ariö me Icarael. 29 Dhanö acêlacêl n'onwongo öwêkö gini udi onyo utmegogi onyo apar onyo aya onyo êthinö onyo pwothi pi nyinga, bino nwongo na kadhö tyên mia acêl êka ên bino nwongo kwô na ba thum. (aiônios g166) 30 Êntö jô na pol n'otêlô anyim bino dong gini ki cen, êka jô na pol n'odong ki cen bino têlô gini anyim."

20 "Ker me polo cal ki won pwodho ôlök n'öya kodiko cön me pango etic me cidhö tic i pwodho ôlök méré. 2 Ên oyere ködgi me cülögi denario me tic pi ninö acêl êka oorogi me cidhö tic i pwodho ôlök méré. 3 "Ên dôki ôcidhö i kin caa adek cê önênö jô mökö n'ocung i kabedo me cuk na ba timö gini gin mörö. 4 Ên okobo nigî ni, 'Un thon cidh itii i pwodho ôlökna, cê an abino cülöwu cül n'opore.' 5 Cê gin thon ôcidhö. "Ên dôki ôcidhö i kin caa abicêl me kiceng êka caa abungwên yökô cê ôtimö kömanön thon. 6 I kin caa apar wie acêl me kothyeno ên dôki ôcidhö yökô cê onwongo jô nökenê pod ocung gini kany nön. Ên openyogi ni, 'Pingö icung unu acunga kany anaka kodiko naka kothyeno na ba itimö unu gin mörö?' 7 "Gin ôgamö ni, 'Piên ngat mörö ope n'opangowa,' "Cê ên okobo nigî ni, 'Un thon cidh itii unu i pwodho ôlökna.' 8 "I karê na dong othuno kothyeno, won pwodho ôlök okobo both atic méré na löö etic ni, 'Cwod etic êka imiigi cülgi, cakêrê ki both ngat n'epango ki cen naka both ngat n'êcakö pango.' 9 "Etic n'epangogi i kin caa apar wie acêl me kothyeno obino êka ôgamö gini denario pi tic me ninö acêl. 10 Jô n'êcakö pangogi i pwodho me acêl ôthamö ni ebino cülögi na bup na löö me ka jô n'epangogi ki cen, êntö gin thon êmitögi denario me tic pi ninö acêl. 11 I karê na gin dong ôgamö cülgi, ôcakö gini ngüngüta i kom won pwodho ôlök nakun kobo gini ni, 12 'Jô n'epangogi i pwodho ki cen otio gini pi caa acêl kékên, êka in icülögi na röm aröma ködwa nakun wan eyelere ki tic rwök i ceng na lyeth.' 13 "Êntö ên ôgamö ni ngat acêl ki i kin-gi ni, 'Okona, an ba ateri na rac. In ba iyeo ni ibino gamö denario me tic pi ninö acêl? 14 Gam cülüni êk icidhi. An amitö cülö dhanö n'epango ki cen cül na röm ki megî. 15 An ba atye ki twêrö me tic ki jamina kite na an amitö? Onyo wangi ocido pi gin na bér na an atimö me miö köny?" 16 Cê Yecu ojiko köp méré nakun kobo ni, "Jô n'odong cen bino têlô anyim êka jô n'otêlô anyim bino dong cen." 17 I karê na Yecu onwongo tye ka cidhö yo Jerucalem, ên ökwanyö êlûbkörê apar wie ariö thenge kên-gi êka okobo nigî ni, 18 "Onu êcidhö yo Jerucalem, êka Wod ka Dhanö ebino miö ökö both êlamdhök na dito êka both epwony cik. Gin bino ngölö ninê köp me thöô 19 êka ebino miö ên both erok êk

êngal, epwod ki del êka egur i kor yath ariä. Êntö i ninö me adek ebino cero ên ököi" 20 Cê dhakö ka Jebedayo obino both Yecu k'awope méré ariö, orumo cöngê piny i nyime cê ökwaö ên pi gin mörö. 21 Yecu openyo ên ni, "Ngö ênön na in imitö?" Ên ôgamö ni, "Cikiri ni ibino miö awopena ariö ni êk ngat acêl obed i nget cingi kucem êka acêl i nget cingi kucam i kerni." 22 Yecu ôgamö nigî ni, "Ba ingeo unu gin na un itye ka penyo. Un itwêrö madhö ekopo me can na an abino madhö?" Gin ôgamö ni, "Wan êtwêrö." 23 Cê Yecu okobo nigî ni, "Adyer un ibino modho k'ekopo me can na an abino modho ködê, êntö me bedo i nget cinga kucem onyo kucam pathi an ênê ayêrö. Kabedo nön bino bedo me jô n'Apapna öyübö pîrgi." 24 I karê na jô apar nökenê ca owinyo gini köp ni, gin öngöô i kom omego ariö rwök. 25 Cê Yecu ocwodogi kanya acêl êka okobo nigî ni, "Un ingeo ni êlôc k'erok löögi ki ték êka editegi ut ki twêrö i komgi. 26 Man myero kür obed ni kömanön i kinwu. Ka ngat na mitö bedo na dit ki i kinwu, myero obed aticwu, 27 êka ngat na mitö bedo dhanö me acêl myero obed opiiwu— 28 kite na Wod ka Dhanö ba obino ni êk etii ninê, êntö me tic pi jii, êka me miö kwô méré me kökö jô na pol." 29 I karê na Yecu k'êlûbkörê onwongo tye ka yaa gini ki i Jeriko, lwak na pol ôlûbô körê. 30 Êthöô wang ariö onwongo obedo gini i nget yoo, êka i karê na gin owinyo ni Yecu onwongo tye ka wok kany nön, gin oredo ni, "Rwoth, Wod ka Daudi, kica omaki i komwa!" 31 Lwak ocokogi nakun kobo gini ni êk öling gini ökö, êntö gin ömêdêrê ki redo rwök ni, "Rwoth, Wod ka Daudi, kica omaki i komwa!" 32 Yecu ocung êka ocwodogi, cê openyogi ni, "Ngö na un imitö ni an atim niwu?" 33 Gin ôgamö ni, "Rwoth, wan êmitö ni wangwa öyabêrê." 34 Kica ömakö Yecu i komgi êka ên ogudo wang-gi. Cê cücüth wang-gi öyabêrê êka öcakö gini lûbô körê.

21 I karê na Yecu k'êlûbkörê dong cwök thuno i Jerucalem, gin obino i Betepage i kor Kidi me Jeituni. Cê Yecu ooro êlûbkörê ariö, 2 nakun kobo nigî ni, "Cidh unu i pacö na tye i nyimwu, cê cücüth ibino unu nwongo kana n'etweo kanya acêl k'athin méré i ngete. Göny unu êka ikel unugi botha. 3 Ka dhanö mörö okobo niwu köp mörö, kob unu ninê ni Rwoth ênê mitögi, êka dhanö nön bino miöwu ikelo piöpïö." 4 Man ôtimêrê me cobo köp na yam adwarpiny ötwakö ni: 5 "Kob ni jô me Cion ni, 'Nên, rwothwu tye ka bino bothwu, ên mwol êka obedo i wi kana i wi athin kana.'" 6 Êlûbkörê ôcidhö êka ôtimö gini kite na Yecu öcikögi ködê. 7 Gin okelo kana êka athin méré, cê öpêdhö gini böng-gi i ngeegi êka Yecu obedo i wie. 8 Lwak na pol öpêdhö böng-gi i dye yoo, nakun jô nökenê tongo jang yen cê pêdhö

gini i dye yoo. 9 Lwak n'otéló anyim éka kí jò n'ölübö köré onwongo tye ka wöó gini ní, "Ocana, Wod ka Daudi!" "Gum obed i kom ngat na tye ka bino kí nyíng Rwoth!" "Ocana na tye maló rwók!" 10 Í karé na Yecu ödönyö i Jerusalem, jò kibéc kí i pacó obedo gini k'ethime nakun penyo gini ní, "Man éné nga?" 11 Lwak ógamö ní, "Man éné Yecu, adwarpiny n'öya kí i Najaret na tye i Galilaya." 12 Yecu ödönyö i dyekal öt k'Obanga éka öryémö jò kibéc n'onwongo cadhö éka wiló gini wil kunön. Én ölökö méja ka jò na lökö ciling atarö éka thene ka jò na cadhö amame. 13 Én okobo nigí ní, "Écöö ní, 'Óda ebino cwodo ní öt mé léga,' éntö un ilókö ödökó 'ka pono k'ekwoe.'" 14 Éthöó wang éka engwalo obino gini bothe i dyekal öt k'Obanga éka én öcangögi. 15 Éntö élamdhök na dito éka epwony cik öngöó gini rwók i karé n'önénö gini tic mé aura na én onwongo tye ka tímö éka éthinö na wöó i dyekal Öt k'Obanga nakun kobo gini ní, "Ocana Wod ka Daudi." 16 Gin openyo én ní, "In itye ka winyo ngö n'éthinö ni tye ka kobo?" Yecu ógamö ní, "Eyo, un anaka bara ikwanö unu ní, "'Kí i dhö éthinö éka éthinö na dóth in ipwonyo éthinö mé miñni pak'?" 17 Cè én öya öwékögi éka öcídhö yo Betania cè obuto kunön. 18 Kodiko cón na Yecu onwongo tye ka dók cen yo pacó, kec onwongo oneko én. 19 Yecu önénö yath ölam i nget yoo, én öngél ié éntö ba onwongo ölam mörö na path k'obo ke kékén. Én okobo ní yath ölam ní, "Ba dóki ibino nyakö nyigi!" Cè cüciuth yath ölam öthwö ökö. (aiön g165) 20 Í karé n'élubköré önénö, ouro gini éka openyo gini ní, "Yath ölam öcakö thwö ningö piöpiö?" 21 Yecu ógamö ní, "An akobo niwu köp adyer ní ka iut unu kí yee na ba itye unu ka kalakala, ba ibino unu tímö gin na an atímö i kom yath ölam kékén, éntö írómö unu thon kobo ní kidi ní ní, "Mukiri éka 'icidh icibiri i nam,' cè bino tíméré. 22 Ka in itye kí yee, gin mörö kékén na in ibino kwaó kí léga ibino nwongo." 23 Í karé na Yecu odwogo i dyekal öt k'Obanga, na én tye ka pwony, élamdhök na dito éka edong ka lwak obino gini bothe cè openyo gini én ní, "Twörö méné na in itye ka tímö kí gin ní gini? Éka nga éné omii twörö ní?" 24 Yecu ógamö ní, "An thon abino penyowu peny acél. Ka igamö unu nina, cè an abino kobo niwu twörö méné na an atye ka tímö kí gin ní gini. 25 Batica ka Jon öya kí kwene? Öya kí i polo onyo kí both dhanö?" Gin öcakö larö köp nön i kin-gi kén-gi éka okobo gini ní, "Ka onu ekobo ní öya kí i polo, én bino penyo ní, 'Píngö ba iyee unu i kom Jon?' 26 Éntö ka onu ekobo ní, 'Öya kí both jii'—cè onu elworo lwak, pién jö kibéc yee ní Jon onwongo obedo adwarpiny." 27 Cè gin ógamö ní Yecu ní, "Wan ba engeo." Éka Yecu okobo nigí ní, "An thon ba abino kobo niwu twörö méné na an atye ka tímö kí gin ní gini." 28 "Ngö na un ithamö? Yam écwö mörö

tye n'onwongo ut k'awope ariö. Én öcídhö both awobi mé acél éka okobo niné ní, 'Woda, cidh itii i pwodho ölökna tin.' 29 "Én ógamö ní, 'Ba abino cidhö,' éntö kinge én ölökö thama méré éka öcídhö. 30 "Cè apap méré thon öcídhö both awobi nökené ca éka okobo kömanön. Awobi ní ógamö ní, 'Eyo, apap, an abino cidhö,' éntö én ba obino öcídhö. 31 "Nga kí kin jö ariö ní éné ötimö gin n'apap méré mítö?" Gin ógamö ní, "Awobi mé acél." Cè Yecu okobo nigí ní, "An akobo niwu köp adyer ní écök ocoro éka oleye bino cakö dönyö niwu i ker k'Obanga. 32 Pién Jon obino mé nyutho niwu yoo mé kite atir, éka un ba iyee unu i kome, éntö écök ocoro éka oleye oyee i kome. Éka thon kinge na dong inénö unu gin ní, ba ibino ingut éka iyee unu i kome. 33 "Winy unu carolok nökené: Yam onwongo tye won pwodho mörö n'öpídhö ölökö. Én oketho cèl ögürö, ökünyö bur ié mé biö ölökö éka öyübö pem mé kür ié. Cè én ömiö pwodho ölökö both epang pwodho mörö éka én öcídhö ökö i lobo nökené. 34 Na karé mé kac onyingo na cwök, én ooro etic méré both epang pwodho mé gamö nyig ölökö na mägé. 35 "Epang pwodho ömakö etic méré, epwodo, eneko nökené, éka ecelo nökené kí kite. 36 Cè én dóki ooro etic nökené bothgi, na pol na löö mé acél ökö éka epang pwodho oterogi na rac caló mé acél ca. 37 Mé ajiki méré én ooro wode bothgi nakun kobo ní, 'Gin bino wörö woda.' 38 "Éntö i karé n'epang pwodho önénö wod ka won pwodho, cè ötwak i kin-gi kén-gi ní, 'Man éné ngat na bino leeno jami. Bin unu, eru enek én ökö éka eter jami mé alea méré.' 39 Cè gin ömakö én, oyuo gini yökö kí i pwodho ölökö éka eneko ökö. 40 "Pi manön, ka won pwodho ölökö obino, én bino tímö ngö i kom epang pwodho?" 41 Gin ógamö niné ní, "Én bino neko jö nön na kitégi reco ökö éka bino miö pwodho ölökö mé apanga both epang pwodho nökené, na bino miö én nyig ölökö na mägé i karé mé kac." 42 Cè Yecu okobo nigí ní, "Un bara ikwanö unu Cöc na Leng: "'Kidi n'egedo ökwörö éné ödökó kidi mé gwic öt. Man éné tic ka Rwoth, éka obedo gin mé aura both onu.' 43 "Pi manön an akobo niwu ní ker k'Obanga ebino kwanyö ökö kí bothwu éka émiö both jö nökené na bino nyakö nyige n'opore. 44 Ngat na bino podho i kom kidi ní bino tütúra ngidhère na thithinö, éntö ka kidi nön ördhère i kom ngat mörö, bino nginginyö ökö." 45 Í karé n'élamdhök na dito éka Eparicayo owinyo gini carolok ka Yecu gini, gin öniang ní én onwongo tye ka twak i komgi. 46 Cè gin öcakö rangö yoo mé makö én, éntö gin onwongo lworo lwak pién lwak onwongo ngeo ní Yecu obedo adwarpiny.

22 Yecu ötwak ködgi dóki kí carolok gini nakun kobo ní:
2 "Ker mé polo eporo kí rwoth n'öyübö karama mé

nyom pī wode. 3 Ēn ooro etic mērē mē cīdhō cwodo jō n'onwongo ecwodogī ī karama mē bino, ěntō gīn ōkwērō bino ōkō. 4 "Cē ěn dōkī ooro etic nōkēnē nakun kobo nī, 'Kob both jō n'onwongo ecwodogī nī an dong ayūbō cemna ōkō: Thwonina ēka dhok n'ōcwē enekogī dong ōkō, jami kibēc dong tye kakarē. Bin unu ī karama mē nyom.' 5 "Ēntō jō n'ecwodogī ī nyom ōkwērō gīnī winyo kōp nōn, cē ōcīdhō gīnī ōkō—ngat acēl ōcīdhō ī pwodho mērē ēka ngat nōkēnē ōcīdhō ī cath mērē. 6 Jō nōkēnē ōmakō etic mērē cē opwodogī rwōk ēka onekogī ōkō. 7 Akēmō ōmakō rwoth cē ooro acikari mērē mē neko enek nonu ēka wangō pacōgī ōkō. 8 "Cē ěn okobo both etic mērē nī, 'Karama mē nyom ēyūbō dong ōkō, ěntō jō n'onwongo an acwodogī ba opore gīnī mē bino. 9 Cīdh unu ī yodhi ēk icwod ngat mōrō kēkēn na un ibino nwongo ēk obin ī karama mē nyom.' 10 Cē etic ōcīdhō ēka ocwodo gīnī jō kibēc na gīn onwongo ī yodhi, jō na bēcō ēka jō na reco cē ōt mē nyom opong kī wele. 11 "Ēntō ī karē na rwoth obino mē nēnō wele, ěn ōnēnō dhanō mōrō na ba oruko bōngū na bē mē nyom kunōn. 12 Cē openyo ěn nī, 'Okona, idonyo kany nīngō na ba iruko bōngū na bē mē nyom?' Ēntō ěn ōlīng alīnga. 13 "Cē rwoth okobo both etic mērē nī, 'Twe unu cīngē ēka tyēnē ēk ibol unu ěn yōkō, ī pīny na cōl, kanya koko ēka kaō lak bino bedo iē.' 14 "Piēn jō n'ecwodogī pol ěntō jō n'ēyērōgī nōnōk." 15 Cē Eparicayo ōcīdhō ōyūbō gīnī kōp kite na myero ēmak gīnī kī Yecu kī kōp mōrō na yaa kī ī dhōgē. 16 Gīn ooro ēlūbkōrgī ēka jō na cwakō Erode mē penyo Yecu nī, "Apwony, wan engeo nī in ikobo kōp adyer ēka ipwonyo kōp k'Obanga na lūbērē kī kōp adyer. In ba iparō dhanō mōrō, piēn ba īnēnō dhanō kī yōkō. 17 Kob nīwa thamani: Pore mē cūlō ooro both Cija onyo pe?" 18 Ēntō Yecu ongeō thamagī ōkō cē openyogī nī, "Un etwodo, pīngō un itye ka tēmōna? 19 Nyuth unu nīna cīlīng mōrō na nīng n'ēcūlō pī ooro." Cē gīn okelo nīnē denario acēl, 20 ēka ěn openyogī nī, "Cal ēka cōc n'ēcōō iē obedo mē ka nga?" 21 Gīn ōgamō nī, "Mē ka Cija." Cē ěn okobo nīgī nī, "Mīī unu jami ka Cija both Cija ēka jami k'Obanga both Obanga." 22 Ī karē na gīn owinyo kōp nī, obedo gīnī kī ur rwōk. Cē ōwēkō gīnī ěn ēka ōcīdhō gīnī ōkō. 23 Ī nīnō nōn kīkokome, Ecadukayo na kobo gīnī nī cer ka jō n'ōthōō ope obino gīnī both Yecu ēka openyo gīnī ěn nī, 24 "Apwony, Muca yam okobo nīwa nī ka ēcwō mōrō ōthōō na ba ōnywōlō ēthīnō, ōmīn mērē myero ōlak dhakō mērē ēk ōnywōl ēthīnō nakaka ōmīn mērē n'ōthōō. 25 Yam onwongo tye utmego abīrō ī kinwa kany. Dhanō mē acēl obino ōnyōmō dhakō ēka ōthōō ōkō na ba ōnywōlō ēthīnō, cē ěn ōwēkō dhakō mērē both ōmīn mērē. 26 Ōmīn mērē mē arīō nōn thon obino ōthōō ēka mē adek

naka otyeko jō abīrō nonu kibēc. 27 Ī ajiki mērē, dhakō thon obino ōthōō. 28 Cē dong ī karē mē cer, dhakō nōn bino bedo mē ka nga kī kin jō abīrō nonu, nakun dhakō nōn onwongo obedo mēgī kibēc?" 29 Yecu ōgamō nī, "Un irwenyo ōkō piēn ba ingeo unu Cōc na Leng onyo tēkō k'Obanga. 30 Ī karē mē cer, jīī ba bino nyom onyo ēnyōmōgī; ěntō gīn bino bedo calō emalaika na tye ī polo. 31 Ēntō kōp ī kom cer ka jō n'ōthōō—un īkwanō ngō n'Obanga okobo niwu nī, 32 'An abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka ēka Obanga ka Jakob' Ēn ba obedo Obanga ka jō n'ōthōō ěntō Obanga ka jō na kwō." 33 Ī karē na lwak owinyo kōp nī, obedo gīnī kī ur rwōk ī kom pwony mērē. 34 Ī karē n'Eparicayo owinyo nī Yecu otweo dhō Ecadukayo ōkō, gīn ōcakō cōkērē kanya acēl. 35 Ngat acēl kī ī kin-gī na ngeo cīk rwōk ōtēmō ěn kī peny nī: 36 "Apwony, cīk mēnē ěnē dit na lōō kī ī cīk?" 37 Yecu ōgamō nī: "'Mar Rwoth Obangani kī cwinyi kibēc, ēka kī tiponi kibēc, ēka kī thamani kibēc.' 38 Man ěnē cīk mē acēl ēka cīk na dit na lōō kibēc. 39 Ēka cīk mē arīō cal kōdē: 'Mar awodhi na calō īmarō komi keni.' 40 Cīk kibēc ēka pwony k'Edwarpīny ocung gīnī ī kom cīk arīō nī." 41 Ī karē n'Eparicayo ōcōkērē gīnī kanya acēl, Yecu openyogī nī, 42 "Ngō na un īthamō ī kom Meciya? Ēn obedo wod ka nga?" Gīn ōgamō nī, "Wod ka Daudi." 43 Ēn okobo nīgī nī, "Pīngō Tipo Naleng ōmīō Daudi ocwodo ěn nī 'Rwoth'? Piēn okobo nī, 44 "Rwoth okobo both Rwodha nī, "Bed ī nget cīnga mē kucem naka ka an aketho langni ī thē tyeni." 45 Ka Daudi cwodo ěn nī 'Rwoth,' ěn twērō bedo wode nīngō?" 46 Ngat mōrō ope n'onwongo twērō gamō kōp mērē, ēka cakērē ī nīnō nōn ngat mōrō ope dōkī n'ōthamō mē penyo ěn peny mōrō gīnī.

23 Cē Yecu okobo both lwak ēka ēlūbkōrē nī: 2 "Epwony cīk ēka Eparicayo ěnē ēmīōgī twērō mē gōnyō cīk ka Muca. 3 Cē myero īwōr unugī ēka ītīm unu gīn na kibēc na gīn kobo niwu. Ēntō kūr ītīm unu ngō na gīn tīmō, piēn gīn ba tīmō ngō na gīn pwonyo. 4 Gīn tweo yēc na pēk ēka ketho ī wi ba jīī, ěntō gīn kikomgī ba twērō kōnyō mē cwarō kī nya cīng-gī. 5 "Gīn na kibēc na gīn tīmō, ētīmō ēk jīī ōnēn: Gīn ketho ī ngut cīng-gī ēka ī terinyimgī tyeng mē Cōc na Leng, ēka thōl tacēl na boco ī bōng-gī; 6 gīn marō bedo ī kabedo mē wōrō ī karama mē cem ēka ī thene na pīrgī tēk ī cinagoga gīnī; 7 gīn marō nī ēk emothgī kī ī kabedo mē cuk gīnī ēka mītō nī ēk ecwodgī nī, 'Apwony.' 8 "Ēntō un myero kūr ecwodwu nī, 'apwony,' piēn itye unu k'Apwony acēl kēkēn ēka un kibēc ibedo unu utmego. 9 Ēka kūr icwod unu ngat mōrō kī ī wi lobo kany nī, 'apap,' piēn itye unu k'Apap acēl kēkēn na tye ī polo. 10 Onyo kūr ecwodwu nī,

'apwony,' piën itye unu k'Apwony acël kékên na ênë Meciya. **11** Ngat na dit na löö kî kinwu bino bedo aticwu. **12** Piën ngat na tingere malö kênë ebino dwökö pîny, êka ngat na mwolere kênë ebino tingo malö. **13** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Un icego dholokek më ker më polo ökö nî jîi. Un kikomwu ba idönyö unu, êka dök thon ijükö unu jîi na mitö dönyö ië ökö. **14** (Ibino nënö unu can un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Piën imao unu udi ka mon na cwögi öthöo, êka ilëgö unu lëga na boco më nyuthere both Obanga. Pî manön köp n'ebino ngölö i wiwu bino bedo na thwönë rwök.) **15** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Piën iwotho unu i wi lobo êka i wi nam pî lökö dhanö acël më dwongo bothwu, ëntö ka dong öläkërë, imiö unu ën dökö dhanö na rac rwök, na cidhö yo kapîny na bal mërë löö mewu wang kirîö. (Geenna g1067) **16** "Ibino nënö unu can, un jö na pëö ëthöo wang! Un ikobo nî, 'Ka ngat mörö okwongo kwong kî öt k'Obanga, kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong kî gol më öt k'Obanga, kwong mërë makö ën.' **17** Un ëthöo wang na ming! Mënë ënë dit na löö: gol onyo Öt k'Obanga na miö gol dökö na leng? **18** Un thon ikobo nî, 'Ka ngat mörö okwongo kwong kî keno tyër, kwong mërë ba makö ën; ëntö ka ngat mörö okwongo kwong kî mic na tye i wi keno tyër, kwong mërë makö ën.' **19** Un ëthöo wang! Mënë ënë dit na löö: mic, onyo keno tyër na miö mic dökö na leng? **20** Pî manön, ngat na kwongo kwong kî keno tyër, kwongo kî keno tyër êka kî jami kibëc na tye ië. **21** Êka ngat na kwongo kwong kî öt k'Obanga, kwongo kî öt k'Obanga êka kî ngat na bedo ië. **22** Ngat na kwongo kwong kî polo kwongo kî then ker k'Obanga êka kî ngat na bedo ië. **23** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Un imiö acël më apar më gin na miö cem bedo na mit, ëntö köp na pîrgi ték rwök më cik iwëkö unu ökö—ngölö-köp atîr, timö kica, êka bedo kî gen. Onwongo myero itim unu jami nî kibëc nakun ba iwëkö unu nökënë ca. **24** Un jö na pëö ëthöo wang! Iliö unu lwangi ökö kî gin na un imadhö ëntö imwönyö unu kinaga. **25** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Iwökö unu nge ekopo êka nge bakuli më bedo na leng ëntö igi opong kî tim më woro êka kî miti mökö na ba twëro jükërë. **26** In Aparicayo na wangi öthöo! Kono ilwök iï ekopo êka iï bakuli obed na leng, cë nge thon bino bedo na leng. **27** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Un ical kî bur lyene n'epuo na tar, na nen na leng kî yökö ëntö ië opong kî cogo ka jö n'öthöo gîni êka kî gin na kibëc na ba leng. **28** Un thon itye nî kômanön, inen unu kî yökö both jîi na calö jö na kitegi atîr ëntö iwu opong

kî twodo êka kî tim na reco. **29** "Ibino nënö unu can, un epwony cik êka Eparicayo, un etwodo! Iyübö unu bur lyene k'edwarpiny êka idheo unu lyene ka jö na kitegi atîr. **30** Êka ikobo unu nî, 'Ka onwongo yam wan etye i karë ka kwerewa, kono wan ba ëribërë ködgi i önyö remo k'edwarpiny.' **31** Cë un imiö caden i komwu kenwu nî un ibedo êkwaë ka jö na yam oneko edwarpiny. **32** Mëdërë unu anyim ëk icob unu bal na yam kwerewu öcakö! **33** "Un thwone! Un ëthîn ororo! Un ibino bwöth nîngö kî ngölö-köp më mac kapîny? (Geenna g1067) **34** Pî manön an atye ka oro niwu edwarpiny, jö na ryëk êka epwony cik. Jö mökö kî kin-gî un ibino neko êka iguro unu; jö nökënë un ibino pwodo kî del i cinagogawu gîni êka i'ryëmö unugi ökö kî i pacö mörö kékên. **35** Pî manön, remo kibëc n'ope kî bal n'ööny i wi lobo obed i wiwu, cakërë kî i remo k'Abel na bal mërë ope thuno ködë naka i remo ka Jakaria wod ka Barakia, na un ineko i kin öt k'Obanga êka keno tyër. **36** An akobo niwu köp adyer, köp nî kibëc bino bino i kom rok më karë nî. **37** "Jerusalem, Jerusalem, un ineko edwarpiny êka icelo unu jö n'eoro bothwu kî kite, wang adi na an abedo ka mitö cökö ëthînöni kanya acël calö min gwëno na güro ëthînë i thë bwome, ëntö in i'kwërö ökö. **38** Nën, odi dong ëwëkö nini, odong nono. **39** Piën an akobo niwu nî ba dökî ibino nënöna unu, naka ka ibino unu kobo nî, 'Gum obed i kom ngat na bino kî nyîng Rwoth.'"

24 Yecu öya kî i öt k'Obanga. Na ën tye ka woth, ëlübörë obino bothe cë gîni onyutho ninë gedo më öt k'Obanga. **2** Ën openyogi nî, "Inënö unu jami nî kibëc? An akobo niwu köp adyer nî ba ebino wëkö kidi mörö acël dong n'ododere i wi awodhe na ba ebino thwaro ökö pîny." **3** I karë na Yecu obedo pîny i wi Kidi më Jeituni, ëlübörë obino bothe i mung cë okobo gîni nî, "Kob niwa, man bino timërë awene, êka ngö na bino nyutho dwogoni êka ajiki pîny?" (aiön g165) **4** Yecu ögamö nî: "Gwökërë unu ëk ngat mörö kür öbwölwu. **5** Piën jö na pol bino bino gîni kî nyînga na bino gîni kobo nî, 'An ënë Meciya,' êka bino bwölö jö na pol. **6** Un ibino winyo köp i kom lwëny êka anîi më lwëny, ëntö kür ibed unu kî lworo. Piën manön myero ötimërë, ëntö ajiki nwongo podi. **7** Rok bino lwëny i kom rok nökënë, êka ker bino lwëny i kom ker nökënë. Kec êka oyeyeng bino bedo i kabedo na papath. **8** Man kibëc nwongo pod obedo calö acaki rem më nywöl. **9** "I karë nön ebino maköwu, eketho ayela i komwu êka ebino nekowu. Rok kibëc bino dagöwu pîra. **10** Cë i karë nön, jö na pol bino lökërë gîni ökö kî kom yee, bino ketho gîni örörö êka adagë i kin-gî kën-gî. **11** Edwarpiny na twot bino bino na pol êka bino bwölö gîni jö na pol. **12** Tim na reco bino mëdërë, êka mar ka jö na pol bino kwe ökö, **13**

ëntö ngat na bino cung na tək naka i ajiki bino larē. 14 Ēka Emuth na Bēr mē ker k'Obanga ebino tītō i wi lobo kibēc mē bedo na calō caden both rok kibēc, cē ajiki piny dong bino. 15 "Un ibino nēnō 'gin mōrō mē kwer na kelo lworo' na yam adwarpiny Daniel okobo. Gin nōn bino cung i kabedo na leng. (Ēk ngat na kwanō ōniang iē.) 16 Cē jō na tye i Yudea myero ōring gini ōkō i wi kite. 17 Dhanō na tye i wi ōdē kūr oidhi piny mē kwanyō gin mōrō kī i ōt. 18 Dhanō na tye i pwodho kūr ōdōk cen mē ōmō bōngū mērē. 19 Mon na yeco ēka mon na dōdhō ēthinō bino nēnō can i karē nonu! 20 Lēg unu both Obanga ēk ngwēcwu kūr ōtimērē i karē mē cwīr onyo i ceng Cabīt. 21 Piēn karē nonu bino bedo karē mē can na dwong na anaka yam bara onen i acaki mē cweno lobo naka tin ēka ba dōkī bino nen. 22 Ka ninō nonu onwongo ba ējūkō na cek, ngat mōrō onwongo ope na bwōth. Ēntō pī jō n'ēyērōgi ninō nonu ebino jūkō na cek. 23 i karē nōn ka dhanō mōrō okobo niwu nī, 'Nēn, Meciya ene,' onyo nī, 'Ēn ēca,' kūr iyee unu. 24 Piēn jō na kobo nī gin ebido Kiricito ēka edwarpiny na twot bino bino ēka bino tio gini anyuth ēka tango na dito ēk ka twērē ēbwōl gini naka jō n'ēyērōgi. 25 Winy unu, an atyeko dong kobo ōkō niwu na karē bara ōrōmō. 26 "Dong ka ngat mōrō okobo niwu nī, 'Ēn ēca tye i thim,' kūr iēdih unu, onyo nī, 'Ēn tye kany, i ōt i thē tyēlō,' kūr iyee unu. 27 Piēn kite na lūth kōth yaa kī kukidē wīl dōk yo kuthō, bino ka Wod ka Dhanō thon bino bedo nī kōmanōn. 28 Kanya lyene tye iē, acuth bino cōkērē gini kunōn. 29 "Cūcūth kinge can na dwong mē ninō nonu "ceng bino cido, ēka dwe ba bino miō tara mērē; cēr bino podho kī i polo yo piny ēka twēr kibēc mē polo bino yengere gini." 30 "i karē nōn anyuth ka Wod ka Dhanō bino nen i polo, ēka rok kibēc mē wi lobo bino gini kumo. Gin bino nēnō Wod ka Dhanō na tye ka bino k'edou mē pōl kī tēkō ēka dheo na dit. 31 Ēn bino oro emalaika mērē kī cwodo mē buruji na longo, ēka gin bino cōkō jōgē n'ēyērōgi kī i wi lobo thūkūl, kī i ajiki polo kucēl naka yo ajiki polo tung ca. 32 "Nwong unu pwony ni kī i kom yath ōlam: Ka jangē ōcakō lōth ēka pote odonyo, un ingeo nī oro dong cwōk. 33 Kōmanōn thon ka inēnō unu jami ni kibēc, nge unu nī karē dong cwōk, tye i dholokek. 34 An akobo niwu kōp adyer, rok mē karē ni ba bino poth naka ka jami ni kibēc ōtimērē. 35 Polo ēka lobo bino thum ōkō, Ēntō kōpna ba bino thum. 36 "Ngat mōrō ope na ngeo ninō nōn onyo caa, kadī thon emalaika na tye i polo, onyo Wod, Ēntō Apap kēkēn ēnē ngeo. 37 Bino ka Wod ka Dhanō bino bedo calō karē ka Noa. 38 i karē nonu n'onwongo abwal pii bara opong i wi lobo, jii onwongo cemo ēka medho gini, awope nyomo ēka anyira ēnyōmōgi, naka othuno i ninō na Noa ōdōnyō i yeya. 39 Gin ba ongeo gin

mōrō na bino tīmērē naka abwal pii obino ōmōl kōdgi ōkō kibēc. Bino bedo nī kōmanōn ka Wod ka Dhanō bino dwogo. 40 i karē nōn jō arīō bino bedo i pwodho; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 41 Mon arīō bino bedo i rego kī pong rego; ebino kwanyō ngat acēl ōkō cē ngat acēl bino dong. 42 "Pi manōn bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu ninō mēnē na Rwothwu bino dwogo kōdē. 43 Ēntō myero iniang unu kōp ni: Ka won ōt onwongo ongeo caa na kwo bino bino iē, ēn onwongo bedo na wangē thwolo ēka ba miō ētūrō ōdē. 44 Pi manōn, un thon myero iyyūbērē, piēn Wod ka Dhanō bino bino i caa na un ba ingeo. 45 "Cē nga dong n'obedo atic na genere ēka na ryēk, n'adwong mērē oketho ēn mē lōōnō etic na tye i ōdē mē miōgi cemgi i caa n'opore? 46 Bino bedo na bēr both atic nōn ka adwong mērē odwogo cē onwongo ēn tye ka tīmō nī kōmanōn. 47 An akobo niwu kōp adyer, ēn bino ketho ēn mē lōōnō jami mērē kibēc. 48 Ēntō ka atic na rac nōn okobo kī i cwinye kēnē nī, 'Adwongna bino bedo yōkō pī karē na lac,' 49 ēka ēn cakō pwodo etic ewodhe, cemo ēka medho kī jō na mēr. 50 Adwong k'atic nōn bino dwogo i ninō ēka i caa na ēn ba ngeo. 51 Cē ēn bino pwodo ēn rwōk ēka ketho ēn i kabedo kanya acēl k'etwodo, kanya koko ēka kaō lak bino bedo tye iē.

25 "i karē nōn ker mē polo bino bedo calō anyira apar n'obino ōcīdhō gini kī taragi mē romo k'anyom. 2 Jō abic kī kin-gi onwongo mīng ēka jō abic onwongo ryēk. 3 Anyira abic na mīng otero taragi na ba ōmakō gini mōō nōkēnē. 4 Ēntō anyira na ryēk otero gini mōō i cupagi kanya acēl kī taragi. 5 i karē n'anyom pod ōgalērē, gin kibēc ninō ōcakō makō wang-gi, cē ōninō gini ōkō. 6 "i karē na dong othuno dingwor, wōō ōcakō winyere rwōk: 'Winy unu, anyom othuno ōkō! Donyi unu yōkō mē romo kōdē!' 7 "Cē anyira apar kibēc ocoo gini cūcūth, ēka ōyūbō gini taragi. 8 Anyira na mīng okobo gini both anyira na ryēk nī, 'Mīiwa unu mōōwu mōrō, piēn mac tarawa mītō thōō ōkō.' 9 "Ēntō anyira na ryēk ōgamō gini nī, 'Mōō ope na rōmō onu kibēc. Apē unu both jō na cadhō mōō ēk iwīl unu mewu.' 10 "i karē n'anyira na mīng ōcīdhō gini mē wīlō mōō, cūcūth anyom othuno. Anyira n'onwongo ōyūbērē ōdōnyō gini kanya acēl kōdē i ōt karama mē nyom. Cē dholokek eloro ōkō. 11 "Kinge anyira nōkēnē ca obino gini nakun bakō dhōgi nī, 'Adwong, adwong, yab niwa dholokek!' 12 "Ēntō anyom ōgamō nī, 'An akobo niwu kōp adyer nī an ba angeowu.'" 13 Cē Yecu ojiko kōp mērē nakun kobo nī, "Bed unu na wangwu thwolo, piēn ba ingeo unu ninō onyo caa." 14 "Ker mē polo thon cal kī dhanō mōrō na tye ka cīdhō i woth kanya bor. Ēn ocwodo etic mērē kibēc, cē

ömiö jami méré bothgi êk ögwök giní. 15 Ën ömiö both atic méré acél ciling elip abic na nyige, both dhanö nökenê ömiö ciling elip ariö na nyige, êka both ngat nökenê ömiö ciling elip acél na nyige, ömiö both dhanö acélacél na lüberê ki kite na ên twëro tic ködê. Cê öya öcidhö i woth méré. 16 Dhanö n'onwongo ciling elip abic na nyige öcakö tic ködê ökö pöpöi i cadhö wil méré, êka onwongo magoba më ciling elip abic na nyige nökenê. 17 Atic n'onwongo tye ki ciling elip ariö na nyige ötimö ni komanön thon, cê onwongo magoba më ciling elip ariö na nyige nökenê. 18 Ëntö dhanö n'obino ögamö ciling elip acél na nyige öcidhö ökünyö bur i ngöm, cê ökanö ciling k'adwong méré ökö ië. 19 "Kinge karê na lac, adwong k'etic nonu odwogo, êka öcakö kwanö lim kanya acél ködgi. 20 Dhanö n'obino ögamö ciling elip abic na nyige obino okelo ciling elip abic na nyige nökenê. Ën okobo ni, 'Adwong, in ibino imia ciling elip abic na nyige. An anwongo ciling elip abic na nyige nökenê.' 21 "Adwong méré ögamö ni, 'In itimö na bër rwök, in ibedo atic na bër êka atic na genere! In ibedo ki gen i kom jami na nöök; an abino kethoni më löönö jami na pol. Bin dong êk inywak yom cwiny k'adwongni! 22 "Cê atic n'onwongo ögamö ciling elip ariö na nyige thon obino. Ën okobo ni, 'Adwong, in onwongo imia ciling elip ariö na nyige; nën, an anwongo ciling elip ariö na nyige nökenê.' 23 "Adwong méré ögamö ni, 'In itimö na bër rwök, in ibedo atic na bër êka atic na genere! In ibedo ki gen i kom jami na nöök; an abino kethoni më löönö jami na pol. Bin dong êk inywak yom cwiny k'adwongni! 24 "Cê atic n'onwongo ögamö ciling elip acél na nyige thon obino. Ën okobo ni, 'Adwong, an onwongo angeo ni in ibedo dhanö na kite méré tæk. Ikaö ki kanya ba icwö kodhi ië, êka icökö thon ki kanya ba ipuro. 25 Cê ömiö abedo ki lworo êka an acidhö akanö cilingni ökö piny i ngöm. Gam cilingni ene.' 26 "Adwong méré ögamö ni, 'In ibedo atic na rac êka atic na car! In onwongo ingeo ni an akaö ki kanya ba acwö kodhi ië, êka acökö thon ki kanya ba apuro? 27 Cê onwongo myero iter cilingna both jö më beng, êk ka an adwogo, an onwongo atwëro gamö cilingna ki magoba ië. 28 "Pi manön kwany unu ciling elip acél na nyige ökö ki bothe, êk imii unu both dhanö na tye ki ciling elip apar na nyige. 29 Piën ngat na tye ki gin möro, ebino mëdö bothe, êka bino bedo ködê na büp. Ngat n'ope ki gin möro, naka gin na ên tye ködê ebino kwanyö ökö ki bothe. 30 Yuu unu atic na kõny méré ope i cöl piny, kanya koko êka kaö lak bino bedo ië. 31 "I karê na Wod ka Dhanö bino dwogo ki dheo méré, êka k'emalaika kibéc ködê, cê ên bino bedo i then ker méré më dheo. 32 Rok kibéc bino cökêrê i nyime, êka ên bino poko jii i gurup ariö, kite n'akwath poko ki rom

ki i kom dyegi. 33 Ën bino ketho rom i cingê kucem, êka dyegi i cingê kucam. 34 "Cê Rwoth bino kobo both jö na tye i cingê kucem ni, 'Bin unu, un jö n'Apapna ömiöwu gum; lee unu ker n'ëyübö pirwu anaka i acaki cweo lobo. 35 Piën kec onwongo oneka êka imia unu cem, öriö onwongo oneka êka imia unu pii amodho, an onwongo abedo welo êka ijöla unu, 36 an onwongo awotho kotula êka imia unu böngü aruko, an onwongo atwo, cê igwöka unu, êka i karê na an atye i buc, un ibino më limöna.' 37 "Cê jö na kitegi atir bino gamö ninê ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki cê wan emii cem, onyo n'öriö oneki cê wan emii pii? 38 Wan eneni awene na in ibedo welo cê wan ejoli, onyo na in iwotho kotula cê wan emii böngü më aruka? 39 Awene na wan eneni na in itwo onyo na in itye i buc cê wan elimi? 40 "Rwoth bino gamö ni, 'An akobo niwu köp adyer ni gin na un itimö both dhanö acél i kin utmegona ni, manön itimö unu botha.' 41 "Cê ên bino kobo both jö na tye ginii i cingê kucam ni, 'Un jö n'ëcênö, yaa unu ökö ki nyima, idöny unu i mac na ba thöö n'ëyübö pi Catan k'emalaika méré. (aiönios g166) 42 Piën kec onwongo oneka ëntö ba imia unu cem më acama, öriö pii oneka ëntö ba imia unu pii më amodha, 43 an onwongo abedo welo ëntö ba ijöla unu, an onwongo awotho kotula ëntö ba imia unu böngü më aruka, an onwongo atwo êka atye i buc ëntö un ba ibino më gwököna.' 44 "Gin thon bino gamö ni, 'Rwoth, wan eneni awene na kec oneki, onyo n'öriö pii oneki, onyo na in ibedo welo, onyo na in iwotho kotula, onyo na in itwo, onyo na in itye i buc, cê wan ba ekonyi? 45 "Cê Rwoth bino gamö nigí ni, 'An akobo niwu köp adyer ni gin möro këken na un ba itimö both dhanö möro acél na titidi i kin jö ni, nwongo ba itimö unu botha.' 46 "Cê gin bino cidhö i can na ba thum, ëntö jö na kitegi atir bino cidhö ginii i kwö na ba thum." (aiönios g166)

26 i karê na Yecu otyeko twakö köp ni ginii kibéc, ên okobo both ëlúbkôrê ni, 2 "Un ingeo ni odong ninö ariö më thünö i ninö më Poth, êka Wod ka Dhanö ebino miö ökö më agura i kor yath aria." 3 Cê ëlamdhök na dito êka edong ka lwak öcökêrê ginii kanya acél i pacö k'Alamdhök na Dit, na nyingê Kayapa. 4 Gin öyübö më makö Yecu i müng êk enek ên ökö. 5 Ëntö gin okobo ni, "Pathi i ninö më karama, êk arubaruba kür obed i kin jii." 6 I karê na Yecu tye i Betania i öt ka Cimon na yam obedo adhöbü, 7 na Yecu onwongo tye ka cem, dhakö möro obino bothe n'ömakö cupa më möö na ngwece kur na wel méré tæk, cê önyö i wie. 8 I karê n'ëlúbkôrê önênö, gin öngöö êka okobo ni, "Pingö ëbalö möö ni abala ni koman? 9 Möö na kur ni onwongo myero ëcadh acadha i wel na thwönê êk

cīlīng mērē ěmīi both ěcan.” 10 ěntō Yecu ongeō kōp nī, cē okobo bothgī nī, “lyelo unu dhakō nī pīngō? ěn ōtīmō gin na bēr rwōk ī koma. 11 Pīēn un itye kanya acēl k’ěcan karē kibēc, ěntō ba ibino unu bedo kanya acēl kōda karē kibēc. 12 Ī karē na dhakō nī ōnyō mōō ī koma, ěn ōtīmō mē yūbō koma mē aika. 13 An akobo niwu kōp adyer nī kanya kibēc n’ebino tītō Emuth na Bēr iē ī wi lobo thūkūl, gin na dhakō nī ōtīmō thon ebino kobo pīrē, ěk obed mē po pī ěn.” 14 Ī karē nōn Yuda Ikariot, na ěn dhanō acēl ī kin ěkwēna apar arīō, ōcīdhō both ělamdhōk na dito, 15 cē openyogī nī, “Un ibino mīōna ngō ka an amīō ěn ī cīngwu?” Cē gīn ōkwanō cīlīng pyer adek na nyige ěka ōmīō gīnī bothe. 16 Cakērē ī caa nōn cīdhō kōdē anyim Yuda ōcakō rangō karē na bēr na ěn ěrōmō mīō kī Yecu ī cīng-gī. 17 Ī nīnō mē acēl mē Karama mē Ogati na Thōbī ope iē, ělūbkōr Yecu obino bothe cē openyo gīnī ěn nī, “In imītō nī wan ěyūb nini kabedo kwene ěk ěcam cem mē Poth iē?” 18 Yecu ōgamō nī, “Cīdh unu ī pacō both dhanō mōrō ěka ikob unu nīnē nī, ‘Apwony okobo nī: Karēna dong cwōk. An abino kwero nīnō mē Poth ī odi kanya acēl k’ělūbkōra.’” 19 Cē ělūbkōr Yecu ōtīmō kite na ěn ōcīkōgī kōdē, ěka ōyūbō gīnī cem mē Poth kunōn. 20 Ī karē na pīny dong oyutho, Yecu onwongo obedo pīny ī dhō cem kanya acēl k’ělūbkōrē apar wie arīō. 21 Ī karē na gīn tye ka cem, Yecu okobo bothgī nī, “An akobo niwu kōp adyer, ngat acēl kī kinwu bino ketho ōrōrō ī koma.” 22 Cē ělūbkōrē ōcakō kumo, nakun penyere gīnī kēn-gī nī, “Rwoth, an?” 23 Yecu ōgamō nī, “Dhanō na bino ketho ōrōrō ī koma ěnē ngat n’olutho ogati mērē ī ōd bakuli kōda. 24 Wod ka Dhanō bino thōō kite na calō ěcōō kī kōp ī kome. ěntō dhanō n’oketho ōrōrō ī kom Wod ka Dhanō bino nēnō can! Onwongo twērō bedo na bēr ka dhanō nōn onwongo ba ěnywōlō.” 25 Cē Yuda, ngat n’oketho ōrōrō ī kom Yecu, okobo nī, “Apwony, adyer pathī an?” Yecu ōgamō nī, “Eyo, in ěnōn.” 26 Ī karē na gīn tye ka cem, Yecu ōkwanyō ogati, cē ōlĕgō gum ī kome, ěka ōbarō iē, cē ōmīō both ělūbkōrē, nakun kobo nī, “Gam ěka ěcam unu; man ěnē koma.” 27 Cē ōkwanyō okopo, ōpwōyō Obanga ěka ōmīō bothgī, nakun kobo nī, “Madh unu man, un kibēc. 28 Man ěnē remona mē cīkērē, n’ěōnyō pī jō na pol mē tīmō kīca ī kom bal. 29 An akobo niwu nī cakērē tin, an ba abino madhō nyig pig ōlōk nī, naka ī nīnō nōn ka an abino madhō kodwu ī ker k’Apapna.” 30 Ī karē na gīn otyeko wero wer mē lĕga, ōya ōcīdhō gīnī ī wi Kidi mē Jeituni. 31 Cē Yecu okobo nīgī nī, “Ī kiwor na tin, un kibēc ibino unu wēkōna, pīēn ěcō nī: “An abino gōnō akwath, cē rom bino kēth gīnī ōkō ata.” 32 ěntō kinge ka an acer ōkō, an abino cīdhō anyim niwu yo Gallaya.” 33 Petero ōgamō nī, “Kadi jō kibēc bino wēkōni, an ba abino wēkōni.” 34 Yecu

okobo nīnē nī, “An akobo nini kōp adyer nī ī kiwor na tin nī, na thwōn gwēnō bara okok, in ibino kwērōna wang adek.” 35 ěntō Petero ōgamō nī, “Kadi bed nī myero athōō kanya acēl kodi, an ba abino kwērōni.” Cē ělūbkōrē nōkēnē kibēc okobo gīnī nī kōmanōn. 36 Cē Yecu ōcīdhō k’ělūbkōrē ī kabedo mōrō na nīyīngē Gethcemane. Ī karē na gīn othuno kunōn, ěn okobo both ělūbkōrē nī, “Bed unu kany, ěk an kono acīdh ī lĕga yo kuca.” 37 Cē ěn ōkwanyō Petero k’awope arīō ka Jebedayo mē woth kōdē, ěka cwinye ōcakō podho rwōk kī thwōn kumo na dit. 38 Cē Yecu okobo bothgī nī, “Cwinya tye ka cwer rwōk, mītō nekona ōkō. Bed unu kany ěk ibed unu na wangwu thwolo kōda.” 39 Yecu ōcīdhō anyim na nōnōk, cē opodho pīny, okulo wie ěka ōlĕgō nī, “Apapna, ka twērē, kwany okopo nī ōkō kī koma, ěntō kūr obed kite na calō an amītō, ěntō obed gin na in imītō nī myero ōtīmērē.” 40 Cē ěn odwogo both ělūbkōrē ěka onwongogī ōnīnō ōkō. ěn okobo both Petero nī, “Un ba itwērō bedo na wangwu thwolo pī caa acēl kōda? 41 Bed na wangwu thwolo ěka ilĕg unu, ěk kūr īdōny unu ī atēmatēma. Cwiny mītō, ěntō kom gōrū.” 42 ěn dōkī ōdōk wang mē arīō ěka ōlĕgō nī, “Apapna, ka okopo nī ba twērō kwanyērē ōkō naka ka an amadhō, ěk dong gin na in imītō ōtīmērē.” 43 Ī karē na ěn odwogo, ěn dōkī onwongo ělūbkōrē tye ka nīnō, pīēn nīnō onwongo ōmakō wang-gī rwōk. 44 Cē Yecu ōwēkōgī dōkī ěka ōcīdhō ōlĕgō wang mē adek, nakun nwō kōp acēl nōn. 45 Cē ěn odwogo both ělūbkōrē ěka openyogī nī, “Un pod inīnō ěka itye ka yweo unu? Nēn unu, caa onyingo na cwōk, ěka Wod ka Dhanō ebino mīō ōkō ī cīng ěbal. 46 Yaa unu malō! Eru ecidhu! Nēn, dhanō na bino ketho ōrōrō ī koma dong cwōk!” 47 Ī karē na Yecu pod tye ka twak, Yuda n’obedo ngat acēl ī kin ěkwēna apar wie arīō othuno. ěn obino kī lwak na pol n’ōmakō gīnī pele abadē ěka ludhi. ělamdhōk na dito ěka edong ka lwak ěnē oorogī. 48 Won ōrōrō onwongo otyeko dong yūbō anyuth kōdgī nī: “Ngat na an abino nōdhō leme, ěn ěnōn, mak unu ěn.” 49 Cūcūth Yuda obino both Yecu ěka okobo nī, “Apwony, itye!” Cē ōnōdhō leme. 50 Yecu okobo both Yuda nī, “Okona, tīm gin na in ibino mē tīmō.” Cē gīn obino opodho ī kom Yecu, ěka ōmakō gīnī ěn ōkō. 51 ěntō ngat acēl n’onwongo tye gīnī kī Yecu kanya acēl ōryēō cīngē cē ōwōdhō pala abadē mērē, onguno kī ith atic k’Alamdhōk na Dit. 52 Cē Yecu okobo bothe nī, “Dwōk pala abadēni ī kabedo mērē, pīēn jō kibēc na makō gīnī pala abadē, bino thōō gīnī kī pala abadē. 53 Un ithamō nī an ba atwērō lĕgō Apapna ěk oor nīna emalaika na lōō dul mwony apar wie arīō ōkō ī caa nī? 54 ěntō Cōc na Leng na kobo nī myero ōtīmērē nī kōman bino cobere nīngō?” 55 Ī caa nōn Yecu okobo both lwak nī, “Un ibino botha kī pala abadē

ëka ludhi më maköna, na calö ibino unu i kom ayak? Ninö kibëc an abedo i dyekal öt k'Obanga më pwony, ëka un ba imaka unu. 56 Ëntö man kibëc ötümërë ëk köp n'edwarpiny öcöo ocobere." Cë ëlülkörë kibëc öringö öwëkö gini ën ökö. 57 Jö n'onwongo ömakö gini Yecu otero ën yo both Kayapa, Alamdhök na Dit, kanya onwongo epwony cïk ëka edong öcökërë gini ië. 58 Ëntö Petero obedo ka lübö kör Yecu kï cecen, naka othuno i dyekal k'Alamdhök na Dit. Kinge na Petero ödönyö i dyekal, ën obedo piny kanya acël k'ëkürpiny më nënö gin na bino timërë. 59 Ëlamdhök na dito ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc onwongo tye gini ka rangö caden më twodo i kom Yecu ëk enek gini ën ökö. 60 Ëntö gin ba onwongo köp mörö, kadï bed ecaden më twodo na pol obino anyim. Më ajiki mërë jö ariö obino gini anyim, 61 ëka okobo gini ni, "Dhanö ni okobo ni, 'An atwërö muko öt k'Obanga ëka agërö ökö i ninö adek.'" 62 Cë Alamdhök na Dit öya malö ëka okobo both Yecu ni, "In ba itwërö gamö köp mörö? Kit caden mënë ene na jö ni okelo k'adoth ködë i komi?" 63 Ëntö Yecu öling alinga. Alamdhök na Dit okobo ninë ni, "An amitö ikwong kwong kï nyïng Obanga na kwö: Kob niwa ka in ënë Meciya, Wod k'Obanga." 64 Yecu ögamö ninë ni, "Eyo, kite na in ikobo ködë. Ëntö an akobo niwu ni cakërë kobedini un ibino nënö Wod ka Dhanö n'obedo i nget cïng më kucem ka Won Twër ëka na tye ka bino kï pöl gini më polo." 65 Cë Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka okobo ni, "Ën ötwakö köp më yanyö Obanga! Pingö onu döki ëmitö caden nökönen? Kobedini un iwinyo ayeny na ën öyanyö k'Obanga. 66 Ngö na un ithamö?" Gin ögamö ni, "Bal mërë römö ninë thöö." 67 Cë gin öngölö laö dhögi i wangë ëka ëgöo ën. Jö mökö odhongo ën 68 nakun kobo gini ni, "In ibedo Kiricito. Tuc niwa nga n'ogoi?" 69 Petero onwongo tye yökö, obedo piny i dyekal. Cë atic na nyakö obino bothe ëka okobo ninë ni, "In thon onwongo itye kanya acël kï Yecu më Galilaya." 70 Ëntö Petero ökwërö ökö i nyim jö kibëc. Ën okobo ni, "An ba angeo gin na in itye ka twakö." 71 Cë Petero öcidhö yökö i dhö wangkac, atic na nyakö nökönen döki önënë ën, cë okobo both jö n'onwongo tye gini kunön ni, "Dhanö ni onwongo tye kanya acël kï Yecu më Najaret." 72 Petero döki ökwërö ökö, nakun kwongere ni: "An ba angeo ëcwö nön!" 73 Kinge caa na nönök, jö n'onwongo ocung gini kany nön obino gini both Petero ëka okobo ni, "Adyer, in ibedo ngat acël i kin-gï, piën kite na in itwak ködë nyutho ökö." 74 Cë i caa nön, Petero öcakö kwongere nakun kobo ni, "Ba angeo ëcwö ni." Cücüth thwön gwënë okok. 75 Cë Petero opo i köp na Yecu ötwakö: "Na bara thwön gwënë okok, in ibino kwëröna wang adek." Cë öcidhö yökö ëka okok kï cwer cwiny rwök.

27 Kodiko cön na piny tye ka ruu, ëlamdhök na dito kibëc ëka edong ka lwak öyübö gini köp më neko Yecu. 2 Gin otweo Yecu, otero gini ëka ëmiö ën both Pilato n'obedo alöc më Roma. 3 I karë na Yuda, n'oketho örörö i kom Yecu, önënë ni ëngölö köp më thöo i wie, ën ongut ëka ödwökö ciling pyer adek na nyige both ëlamdhök na dito ëka edong, 4 nakun kobo ni, "An abalö më ketho örörö i kom dhanö n'ope kï bal." Gin ögamö ninë ni, "Manön obedo köpwa? Manön obedo pëköni." 5 Cë Yuda obolo ciling piny i öt k'Obanga ëka ödönyö yökö. Cë öcidhö ödërë ökö. 6 Ëlamdhök na dito ökwanyö gini ciling ëka okobo gini ni, "Cik ba yeo ni myero eketh ciling ni i canduk lim më öt k'Obanga, piën obedo ciling më remo." 7 Cë gin öyübö köp kanya acël, ëka otio gini kï ciling më wilö pwodho k'acwe agulu, ëk obed kanya eiko erok ië. 8 Manön ënë ömiö ecwodo pwodho nön ni Pwodho më Remo thuno ködë naka tin. 9 Cë köp n'onwongo adwarpiny Jeremia ötwakö ocobere: "Gin otero ciling pyer adek na nyige, wel na jö më l'arael onwongo öngölö i kome, 10 cë gin otio ködë më wilö pwodho k'acwe agulu kite na Rwoth öcika ködë." 11 Yecu ocung i nyim alöc më Roma n'openyo ën ni, "In ënë rwoth k'Eyuda?" Yecu ögamö ni, "Eyo, kite na in ikobo ködë." 12 Ëntö i karë n'ëlamdhök na dito ëka edong odothi gini Yecu, ën ba ögamö gin mörö. 13 Cë Pilato openyo Yecu ni, "In ba itye ka winyo adoth na gin odothi ködë?" 14 Ëntö Yecu ba ögamö köp mörö, kadï k'adoth mörö acël—man ömiö alöc ouro rwök. 15 I karama kibëc më Poth, alöc onwongo gönyö amabuc acël both lwak, ngat mörö këkën na gin mitö. 16 I karë nön onwongo tye amabuc mörö n'engeo rwök, na nyïngë Baraba. 17 Cë i karë na lwak öcökërë gini kanya acël, Pilato openyogi ni, "Nga na un imitö ni agöny niwu, Baraba onyo Yecu n'ecwodo ni Kiricito?" 18 Pilato onwongo ongeon ni gin ömiö Yecu bothe pi nyeko. 19 I karë na Pilato obedo i wi then më ngölö-köp, dhakö mërë ooro köp mörö bothe: "Kür itim gin mörö i kom dhanö nön n'ope kï bal, piën tin i wang lek anënë can na dit rwök pirë." 20 Ëntö ëlamdhök na dito ëka edong öcüpö gini lwak më penyo pi Baraba, ëk enek Yecu ökö. 21 Alöc döki openyogi ni, "Nga kï kin jö ariö ni na un imitö ni an agöny niwu?" Gin ögamö ni, "Baraba." 22 Cë Pilato openyogi ni, "Ngö na an myero dong atim kï Yecu n'ecwodo ni Kiricito?" Gin kibëc ögamö ni, "Gur ën i kor yath ariä!" 23 Pilato openyogi ni, "Pingö? Bal ngö na ën ötimö?" Ëntö lwak öwö gini rwök ni, "Gur ën i kor yath ariä!" 24 I karë na Pilato önënë ni ba döki ërömö timö gin mörö, ëka wöo onwongo tye ka mëdërë amëda, cë ökwanyö pii, ölwökö kï cingë i nyim lwak ëka okobo ni, "Bal më remo ka dhanö ni ba bino bedo i wia, manön bino

bedo pékōwul!" 25 Lwak kibéc ôgamō nī, "Remo mērē obed i wiwa ēka i wi ēthinōwa!" 26 Cē Pilato ôgōnyō Baraba nigī. Ēntō ēn ômiō epwodo Yecu kī del, ēka ômiō ēn bothgī ēk egur i kor yath ariā. 27 Cē acikari k'alōc otero ginī Yecu i Praitōrion, ēka ôgūrō ginī ēn dyere. 28 Gīn ôgōnyō bōngū mērē ēka oketho ginī bōngū na kwar i kome. 29 Cē ôyūbō ginī tok ôkūdthō, ēka eketho i wie. Gīn oketho lūth i cīngē mē kucem ēka orumo cōng-gī pīny i nyime, nakun ēngalō ēn nī, "Ōrēm, rwoth k'Eyuda!" 30 Gīn ôngūlō laō dhōgī i kome ēka ôkwanyō ginī lūth cē ēgōō kī wie. 31 Kinge na gīn dong otyeko ngalō Yecu, cē gīn ôgōnyō bōngū na kwar ôkō kī i kome, ēka eketho bōng mērē i kome. Cē gīn otero ēn mē guro i kor yath ariā. 32 Ī karē n'onwongo gīn tye ka donyo yōkō, oromo ginī k'ēcwo mōrō mē Cirene na nyingē Cimon, cē ôdīrō ginī ēn tētēk mē tingo yath ariā ka Yecu. 33 Gīn othuno i kabedo n'ecwodo nī Gōlgōtha (na gōnyō nī Kabedo mē Cogo Wic). 34 Acikari ômiō Yecu kōngō ôlōk n'erubo kī yath na kēc; ēntō kinge na ēn ôbīlō, Yecu ôkwērō madhō ôkō. 35 Kinge na dong gīn oguro Yecu i kor yath ariā, obolo ginī kwir mē poko bōng mērē. 36 Cē gīn obedo pīny kunōn mē kūrō ēn. 37 Oguro ginī kōp mē adoth na gīn odotho ēn kōdē malō i ka wie, n'ēcōō nī, "Man ēnē Yecu, Rwoth k'Eyuda." 38 Ekwoe ariō onwongo eguro kanya acēl kōdē, ngat acēl yo cīngē kucem, ēka ngat acēl yo cīngē kucam. 39 Jō n'onwongo tye ka wok i ngete obedo ginī ka yanyō ēn, yengo wigī, 40 ēka kobo ginī nī, "In ikobo nī ibino muko ōt k'Obanga ôkō, cē igērō i nīnō adek, lari keni ēka idhi pīny kī kor yath ariā, ka in ibedo Wod k'Obanga!" 41 Ēlamdhōk na dito, epwony cīk ēka edong thon ōnywarō ginī Yecu. 42 Gīn okobo nī, "Ēn ōlarō jō nōkēnē, ēntō ēn ba twērō larē kēnē! Ēn obedo rwoth mē Icarael! Wēk ēn obin pīny kī i kor yath ariā, cē wan ebino yee ēn. 43 Ēn geno Obanga ēka kobo nī ēn ebEDO Wod k'Obanga. Wēk Obanga ōlar ēn kobedini ka mītō." 44 Ekwoe n'onwongo eguro kanya acēl kōdē thon ōyanyō ginī ēn. 45 Cakērē caa abicēl mē kiceng mē thuno kōdē naka caa abungwēn, pīny ocido ôkō na cōl i wi lobo kibéc. 46 Ī kin caa abungwēn mē kothyeno Yecu okok kī dwōn na longo nī, "Eloi, Eloi, lama cabaktani?"—na gōnyō nī, "Obangana, Obangana, pīngō iwēka nī kōman?" 47 Ī karē na jō mōkō n'ocung kunōn owinyo, gīn okobo nī, "Ēn tye ka cwodo Eliya." 48 Cūcūth dhanō acēl ōringō ôkwanyō amor, cē olutho i kōngō ôlōk na wac, ōrwakō i wi lūth, ēka ômiō both Yecu nī ōmadhī. 49 Ēntō jō nōkēnē okobo nī, "Wēk unu ēn kēnē! Eru enenu ka Eliya twērō bino mē larō ēn." 50 Yecu okok dōkī kī dwōn na longo, cē ōthhō ôkō. 51 Ī caa nōn, bōngū katein na tye i ōt k'Obanga ōyēc opokere ôkō i dul ariō cakērē kī malō

naka pīny. Pīny oyengere ēka kite ōbarē gīnī ôkō. 52 Lyene ōyabērē ôkō ēka kom jō na leng na pol n'onwongo ōthhō ocer gīnī ôkō. 53 Odonyo ginī ôkō kī i lyene ēka kinge cer ka Yecu ōcīdhō gīnī i Jerucalem cē onyuthere gīnī both jō na pol. 54 Ī karē n'Adit na lōō acikari kī jō n'onwongo tye kōdē mē kūrō Yecu ōnēnō gīnī oyeyeng ēka gin na kibéc n'ōtimērē, obedo ginī kī lworo rwōk, cē okobo ginī nī, "Adyer, ēn onwongo obedo Wod k'Obanga!" 55 Mon na pol onwongo tye gīnī kunōn na neno gīnī kī cecen. Gīn onwongo ōlūbō kōr Yecu kī i Galilaya mē kōnyō ēn. 56 Ī kin mon nōn gīnī onwongo tye iē Maria mē Magadala, Maria aya ka Yakobo ēka Yocepu, ēka aya k'awope ka Jebedayo. 57 Ī karē na pīny dong cido, dhanō mōrō mē Arimataya n'obedo alōnyō na nyingē Yocepu obino, ēn thon onwongo obedo alūbkōr Yecu. 58 Ēn ōcīdhō both Pilato cē ōkwaō kom Yecu ēka Pilato ōcīkō nī ēk ēmīi bothe. 59 Yocepu ôkwanyō kom Yecu, cē oboō ôkō kī bōngū na leng, 60 ēka opyelo i bur lyēl mērē na nyen, na ēn onwongo ogworo i kidi. Ēn ōlōrō kidi na thwōnē i dhō lyēl, ēka ōya ōcīdhō ôkō. 61 Maria mē Magadala ēka Maria nōkēnē ca onwongo obedo ginī kunōn n'opimere kī lyēl. 62 Kodiko mērē, na ēnē nīnō na lūbō Nīnō mē Yūbērē, ēlamdhōk na dito ēka Eparicayo ōcōkērē gīnī i nyim Pilato. 63 Gīn okobo nī, "Adwong, wan epo nī i karē na ēn pod kwō, wan ewinyo ka abwōl jō nōn kobo nī, 'Kinge nīnō adek an abino cer dōkī.' 64 Cē myero imīi cīk ēk ēgwōk lyēl na bēr naka i nīnō mē adek ēk kūr ēlūbkōrē ōcīdhō gīnī ōkwal kome ôkō, cē okob ginī both lwak nī ēn ocer ôkō kī i kin jō n'ōthhō. Bwōl mē ajiki nī bino bedo na rac na lōō bwōl mē acēl ôkō." 65 Pilato ôgamō nī, "Ter unu acikari n'obedo ginī ēkūrpīny. Cīdh igwōk unu na bēr rwōk kite na un itwērō kōdē." 66 Cē ōcīdhō gīnī mē kūrō dhō lyēl na bēr nakun mwōnō gīnī anyuth i kom kidi ēka eketho ēkūrpīny.

28 Kinge Cabit k'Eyuda, i kin keko i nīnō na lūbō cabit k'Eyuda, Maria mē Magadala ēka Maria nōkēnē ōcīdhō gīnī mē nēnō lyēl. 2 Athura oyeyeng na dit oyengo pīny, piēn malaika ka Rwoth n'ōya kī i polo obino pīny cē othwaro kidi ôkō kī i dhō lyēl ēka obedo i wie. 3 Malaika nōn onen na ryēny calō lūth kōth, ēka bōng mērē onwongo tar calō pēē. 4 Ēkūrpīny obedo ginī kī lworo rwōk i karē na gīn ōnēnō malaika ēka komgī ōmyēl cē ōdōkō gīnī calō jō n'ōthhō. 5 Ēntō malaika okobo both mon nī, "Kūr ibed unu kī lworo, piēn an angeo nī un itye ka rangō Yecu n'onwongo eguro i kor yath ariā. 6 Ēn ba tye kany; ēn ocer ôkō, kite na ēn okobo. Bin inēn unu kanya ēn onwongo obuto iē. 7 Cīdh unu piōpiō ēk ikob unu both ēlūbkōrē: 'Ēn ocer ôkō kī kin jō n'ōthhō, ēka ēn tye ka cīdhō anyim niwu yo Galilaya. Un

ibino nënō ēn kī kunōn.' Po unu ī kom ngō na an akobo niwu." 8 Cē mon ōbūnyō yaa ōkō pīōpīō kī ī wi lyēl kī lworo ēka kī yom cwiny na thwōnē, cē ōringō gīnī mē cīdhō kobo both ēlūbkōrē. 9 Athura Yecu oromo kōdgī, cē omothogī nī, "Kuc obed kodwu!" Gīn obino bothe, ōmakō gīnī tyēnē cē ōwōrō gīnī ēn. 10 Cē Yecu okobo nīgī nī, "Kūr ibed unu kī lworo. Cīdh ikob unu both utmegona ēk ōcīdh gīnī yo Galilaya; cē gīn bino nënōna kī kunōn." 11 Ī karē na mon tye ka woth ī yoo, ēkūrpīny mōkō ōcīdhō ī pacō ēka ōdwōkō gīnī ripot both ēlamdhōk na dito gīn na kībēc n'ōtīmērē. 12 Ī karē n'ēlamdhōk na dito ōcōkērē gīnī kanya acēl k'edong, cē ōyūbō gīnī kōp mē mīō cīlīng na thwōnē both acikari, 13 nakun kobo gīnī bothgī nī, "Kob unu both lwak nī, 'Ēlūbkōrē obino gīnī kiwor cē ōkwalō gīnī kome ī karē n'onwongo wan ēninō ōkō.' 14 Ka alōc bino winyo kōp nī, cē wan ebino kobo nīnē, ēk can mōrō kūr opodh ī komwu." 15 Cē acikari ōgamō gīnī cīlīng, ēka ōtīmō gīnī kite n'ēcīkōgī kōdē. Kōp nī obedo kēth ī kin Eyuda othuno kōdē naka tin. 16 Cē ēlūbkōrē apar wie acēl ōcīdhō gīnī yo Galilaya, ī wi kidi na Yecu onwongo okobo bothgī mē cīdhō iē. 17 Ī karē na gīn ōnēnō Yecu, ōwōrō gīnī ēn; ēntō jō mōkō obedo ka kalakala. 18 Cē Yecu obino bothgī ēka okobo nī, "Twēr kībēc na tye ī polo ēka ī wi lobo etyeko dong mīō ōkō botha. 19 Pī manōn cīdh unu dong ēk ilōk unu jō mē rok kībēc ōdōk gīnī ēlūbkōra, baticagī unu kī nyīng Apap, ēka Wod ēka Tipo Naleng, 20 pwony unugī mē gwōkō gīn na kībēc na an atyeko cīkōwu kōdē. An atye kodwu karē kībēc, naka ī ajiki pīny." (aiōn g165)

Marako

1 Man ênê acaki mē Emuth na Bēr ī kom Yecu Kiricito, Wod k'Obanga. **2** Kite n'ēcōō kōdē ī buk k'adwarpīny Icaya: "Obanga okobo nī, 'An abino oro aorna ī nyimi, na bino yūbō yoo nini.' **3** Dwōn dhanō mōrō tye ka redo ī thim nī, 'Yūb unu yoo pī Rwoth, mīi unu yoo ocung atīr nīnē.'" **4** Aor ni onwongo obedo Jon Abatica. Ēn onwongo tye ī thim ēka ōtītō nī jīi myero ebatīcagī mē nyutho nī gīn dong ongut ōkō kī ī kom balgī ēka ōlōkērē gīnī both Obanga ēk ōtīm nīgī kīca. **5** Jō na pol mē lobo Yudea ēka Jerucelem obino gīnī both Jon. Gīn onwongo tuco balgī ēka Jon baticagī ī kulo Jordan. **6** Jon onwongo ruko bōng n'ēyūbō kī kom yer kinaga, twoo wang pyērē kī del, camō bonyo ēka mōr kic mē thim. **7** Jon ōtītō both jīi nī, "Ngat mōrō ute na tye ka lūbō kōra, ēn pīrē tēk lōa ōkō. An ba apora mē gungo pīny ēka mē gōnyō thōl wōrē. **8** An abaticawu kī pii, ēntō ēn bino baticawu kī Tipo Naleng." **9** Ī karē nonu Yecu ōya kī ī Najaret ī lobo mē Galilaya ēka Jon obatica ēn ī kulo Jordan. **10** Na Yecu pod donyo malō kī ī pii, cūcūth ēn ōnēnō polo ōyabērē ēka Tipo Naleng opye ī kome na cal k'amam. **11** Ēka dwōn mōrō ōya kī ī polo na kobo nī, "In ēnē Woda mē amara, cwinya yom ī komi." **12** Cūcūth Tipo Naleng otero Yecu ī thim, **13** kanya ēn obedo iē pī nīnō pyer angwēn nakun Catan tēmō ēn. Leeni na ger onwongo thon ut kunōn ēka emalaika obedo gwōkō ēn. **14** Ī karē na dong etweo Jon ī buc, Yecu obino yo Galilaya nakun tītō kōp ī kom Emuth na Bēr n'ōya kī both Obanga. **15** Ēn okobo nī, "Karē dong ōrōmō, Ker k'Obanga dong cwōk. Ngut unu ēka iyee unu Emuth na Bēr!" **16** Ī nīnō mōrō acēl na Yecu onwongo tye ka woth ī nget Nam mē Galilaya, ēn ōnēnō ēcik rēc arīō, Cimon ēka ōmīn mērē Anderiya, bolo gīnī bōōgī ī pii. **17** Yecu okobo bothgī nī, "Bin īlūb unu kōra, ēka an abino mīōwu īdōkō ēmak jīi nakaka rēc." **18** Cūcūth gīn ōwēkō bōōgī ēka ōlūbō gīnī kōr Yecu. **19** Ī karē na ēn ōcīdhō anyim na nōnōk, ōnēnō Yakobo ēka ōmīn mērē Jon, ēthīn ka Jebedayo, n'obedo gīnī ī yeya yūbō bōōgī. **20** Ēka cūcūth Yecu ocwodogī cē ōwēkō gīnī apapgī Jebedayo ī yeya kī jō n'onwongo epangogī apanga ēka ōlūbō gīnī ēn. **21** Yecu ēka ēlūbkōrē ōcīdhō gīnī yo Kaperanaum, cūcūth ī ceng Cabīt k'Eyuda ēn ōdōnyō ī cinagoga ēka ōcakō pwony. **22** Jīi obedo kī ur ī kom pwony mērē, piēn opwonyo na calō ngat n'onwongo ut kī twēr, na path kī kite n'epwony cik pwonyo kōdē. **23** Cūcūth dhanō mōrō onwongo tye ī cinagogagī kī tipo na rac ēka ōcakō redo nī, **24** "Kara imītō ngō kī bothwa, Yecu mē Najaret? In ibino mē tyekowa ōkō? An angeo ngat na in ibedo—ngat na Leng n'Obanga ooro." **25** Ēntō Yecu

ocoko nakun kobo nī, "Līng ōkō, ēka donyi ōkō kī ī kome!" **26** Tipo na rac ōmīō ēn ōryērē ēka oredo rwōk cē ōya ōkō kī ī kome. **27** Jō kībēc obedo gīnī kī ur rwōk nakun penyere gīnī kēn-gī nī, "Man ngō? Pwony na nyen na ut kī twēr! Ēn coco naka thon tipo na reco, ēka winyo gīnī ēn." **28** Emuth ī kom Yecu ōkēth ōrōmō kabedo n'ōgūrō lobo mē Galilaya kībēc. **29** Cūcūth na Yecu dong ōya ōkō kī ī cinagoga, ōcīdhō gīn kī Yakobo ēka Jon yo pacō ka Cimon ēka Anderiya. **30** Marō ka Cimon onwongo obuto pīny, na two lyetho ōmakō ēka cūcūth gīn okobo kōp ī kome both Yecu. **31** Ēn dong ōcīdhō bothe, ōmakō cīngē, ēka otingo malō. Two lyetho ōya ōkō kī ī kome ēka ōcakō yūbō nīgī cem. **32** Kothyeno nōn na ceng dong dōnyō, jīi okelo etweo kībēc bothe ēka jō na cene ōmakōgī. **33** Ēka jō kībēc mē pacō nōn ōgūrē gīnī ī dholokek. **34** Cē Yecu ōcangō jō na pol n'onwongo ut gīnī kī koth twoe na papath, ēka ōryēmō cene na pol, ēn ba oyeo nī cene mē twak piēn gīn onwongo ngeo nga na ēn obedo. **35** Kodiko cōn na pīny pod cōl, Yecu ōya cē ōcīdhō yo kanyalik ēka obedo ī lēga kunōn. **36** Ēntō Cimon ēka ewodhe ōcīdhō gīnī mē rangō ēn. **37** Ī karē na gīn onwongo Yecu, gīn okobo nīnē nī, "Jō kībēc tye ka rangōni." **38** Ēntō Yecu okobo nīgī nī, "Eru ēcīdh unu ī peci nōkēnē ēk an thon atīt nīgī kōp. Manōn ēnē gīn n'ōmīō an abino." **39** Cē ēn owotho ī Galilaya kībēc nakun tītō kōp ī cinagogagī ēka ryēmō cene. **40** Ēcwō mōrō na ut kī two dhōbū obino cē orumo cōngē both Yecu, nakun kwaō ēn nī, "Ka imītō, itwērō mīōna bedo na leng." **41** Kīca ōmakō Yecu cē ōryēō cīngē ogudo ēka okobo nīnē nī, "An amītō, komi dong obed na leng!" **42** Cūcūth dhōbū orwenyo ōkō kī ī kome ēka ēmīō ōdōkō na leng. **43** Cē Yecu ōmīō ēn ōcīdhō nakun cikō na tēk nī, **44** "Kūr ikob both ngat mōrō ngō n'ōtīmērē. Ēntō cīdhī inyuthiri both alamdhōk ēka imīi tyēr pī bedoni na leng na lūbērē kī cik na yam Muca ōcikō pī jō n'ēcangōgī kī ī two dhōbū. Man bino bedo caden both jō kībēc nī in emīi īdōkō na leng." **45** Ēntō ēn ōcīdhō ēka ōrwēō ngō n'ōtīmērē both jō kībēc. Na calō adwogi ka ngō n'ōtīmērē, ōmīō Yecu ba dōkī ōdōnyō ī pacō na kome nen ēntō obedo yōkō kanyalik, cē jīi kī ī kabedo kībēc ōmēdērē gīnī mē bino bothe.

2 Kinge nīnō na nōnōk, Yecu dōkī odwogo ī Kaperanaum, jīi owinyo nī ēn odwogo pacō. **2** Lwak na pol ōcōkērē gīnī kanya acēl na kabedo ōdōkō na dīng naka ī dholokek, ēka ēn ōtītō kōp k'Obanga bothgī. **3** Cē cwō angwēn obino n'otingo gīnī dhanō na kome okwe bothe. **4** Gīn onwongo ba rōmō tero ēcwō nī both Yecu piēn lwak onwongo opong rwōk. Otuco gīnī wī ōt kī malō n'opimere kī kanya Yecu onwongo ut iē. Cē gīn olwao ēcwō na kome okwe n'obuto

ĩ òkèka pĩny ĩ nyim Yecu. 5 Ĩ karè na Yecu ònènò yeegĩ, okobo n'ècwò na kome okwe nĩ, "Woda, balni dong èwèkò òkò." 6 Èntò epwonye mòkò mè cik ka Muca onwongo obedo kany nòn nakun penyere gĩnĩ kĩ ĩ cwinygĩ kèn-gĩ nĩ, 7 "Pĩngò dhanò nĩ twak nĩ kòman? Èn tye ka yanyò Obanga! Obanga kèkèn ènè twèrò wèkò bal!" 8 Cùcùth Yecu ongeò kĩ ĩ cwinye ngò n'onwongo gĩn tye ka thamò, èka openyogĩ nĩ, "Pĩngò ìthamò unu kòp nĩ kĩ ĩ cwinyu? 9 Mènè na yot, mè kobo both dhanò na kome okwe nĩ, 'Balni dong èwèkò òkò,' onyo nĩ, 'Yaa malò, ìkwany òkèkani, èka ìcak woth?' 10 Èntò an amìtò inge unu nĩ, Wod ka Dhanò ut kĩ twèr ĩ wi lobo mè wèkò bal." Cè Yecu okobo both dhanò na kome okwe nĩ, 11 "An akobo nini, yaa malò, kwany òkèkani èka ìcidh yo pacò." 12 Èn òya malò, òkwanyò òkèka mètè èka odonyo yòkò na gĩn kibèc tye ka nènò. Jò kibèc ouro èka òpakò gĩnĩ Obanga na kobo gĩnĩ nĩ, "Wan anaka yam bara ènènò gĩn mörò na calò man!" 13 Yecu dòkĩ òcidhò ĩ dhò Nam mè Galilaya. Lwak na pol obino bothe èka èn òcakò pwonyogĩ. 14 Na Yecu onwongo tye ĩ woth, ònènò Lebi wod k'Alipayo obedo ĩ òd còkò ocoro mètè. Yecu okobo nìnè nĩ, "Lüb kòra." Cè Lebi òya malò èka òlùbò kòrè. 15 Na Yecu onwongo ut ĩ cem ĩ òt ka Lebi, ècòk ocoro èka èbal na pol onwongo tye ĩ cem kanya acèl kòdè èka èlùbkòrè. Jò na pol onwongo tye n'òlùbò gĩnĩ kòr Yecu. 16 Ĩ karè n'epwony cik ka Muca n'obedo Eparicayo ònènò gĩnĩ èn ka cemo k'èbal èka ècòk ocoro, gĩn openyo èlùbkòr Yecu nĩ, "Pĩngò èn cemo k'ècòk ocoro èka èbal?" 17 Ĩ karè na Yecu owinyo kòp nĩ, èn okobo nīgĩ nĩ, "Pathĩ jò na komgĩ yot ènè mītò daktar, èntò etwoe. An ba abino mè cwodo jò na kitegĩ atĩr èntò èbal." 18 Ĩ karè mörò n'onwongo èlùbkòr Jon Abatica èka Eparicayo ut gĩnĩ ĩ rio kec, jò mòkò obino gĩnĩ both Yecu èka openyo èn nĩ, "Pĩngò èlùbkòr Jon Abatica èka èlùbkòr Eparicayo rio gĩnĩ kec, èntò megĩ ba rio kec?" 19 Yecu ògamò nĩ, "Wele k'anyom twèrò rio kec n'anyom tye kòdgĩ kanya acèl?" Ba twèrò gĩnĩ rio kec n'anyom tye kòdgĩ kanya acèl. 20 Èntò karè bino thuno n'ebino kwanyò anyom òkò kĩ bothgĩ, cè gĩn dong bino rio kec ĩ nìnò nòn. 21 "Ngat mörò ope na dapò bòngũ na nyen ĩ kom bòngũ n'otii, cè ka òtimò, bòngũ na nyen bino yècò bòngũ n'otii òkò cè miò kanya òyèc bedo na thwònè. 22 Èka ngat mörò ope na pìkò kòngò òlòk na nyen ĩ ocwe na còn. Ka òpìkò, cè kòngò òlòk bino yècò ocwe òkò, kòngò òlòk bino òny èka ocwe thon bal òkò. Èntò kòngò òlòk na nyen myero èpìkĩ ĩ ocwe na nyen." 23 Ĩ nìnò mörò acèl mè ceng Cabìt k'Eyuda, na Yecu onwongo tye ka wok k'èlùbkòrè ĩ pwodho bèl, èlùbkòrè òcakò rìdhò wìth bèl. 24 Eparicayo okobo both Yecu nĩ, "Nèn, pĩngò gĩn tye ka tūrò cik ĩ ceng Cabìt k'Eyuda?" 25 Èka Yecu okobo nīgĩ nĩ, "Un ba ìkwanò

kĩ ĩ Còc na Leng ngò na Daudi òtimò ĩ karè na kec oneko èn èka ewodhe? 26 Èn òdönyò ĩ òt k'Obanga ĩ karè na Abiathar onwongo obedo Alamdhòk na Dit èka òcamò ogati n'ètyèrò both Obanga na yam cik òkwèrò nĩ dhanò mörò kùr òcam na path k'èlamdhòk kèkèn. Èn thon òmiò nòkènè both ewodhe." 27 Cè Yecu okobo nīgĩ nĩ, "Ceng Cabìt onwongo èyübò pĩ dhanò, pathĩ dhanò pĩ ceng Cabìt. 28 Pĩ manòn Wod ka Dhanò obedo Rwoth, naka thon mè ceng Cabìt."

3 Ĩ nìnò mörò acèl mè ceng Cabìt k'Eyuda, Yecu dòkĩ òdönyò ĩ cinagoga èka ècwò na badè okwe onwongo ut kunòn. 2 Jò mòkò onwongo ut gĩnĩ kunòn mè nènò ka Yecu twèrò cangò ècwò nĩ ĩ ceng Cabìt èk enwong gĩnĩ yoo mè dotho èn. 3 Yecu okobo both ècwò na badè okwe nĩ, "Yaa malò èk icung ĩ nyim jii." 4 Cè Yecu okobo bothgĩ nĩ, "Cik yeo ĩ ceng Cabìt nĩ ètĩm gĩn mörò na bër onyo na rac, èlar kwò onyo enek òkò?" Èntò gĩn òlĩng alĩnga. 5 Èn ònènògĩ k'akèmò èka cwinye ocwer pĩ nwang cwinygĩ. Yecu okobo n'ècwò nĩ, "Ryè badi." Èn òryèò badè cè òcang òkò. 6 Cè Eparicayo odonyo gĩnĩ yòkò cùcùth mè yübò kòp kĩ jò na cwakò Erode kite na myero enek kĩ Yecu. 7 Yecu k'èlùbkòrè òya cè òcidhò gĩnĩ yo dhò nam, èka lwak na pol n'òya kĩ ĩ lobo Galilaya, Yudea, 8 Jerucalem, Idemea, kukidè mè kulo Jordan, èka kĩ ĩ lobo n'òrikò Turo kĩ Cidon òlùbò gĩnĩ kòrè. Ĩ karè na lwak na pol owinyo gĩnĩ gĩn na kibèc na èn obedo ka tĩmò, gĩn obino bothe. 9 Yecu okobo n'èlùbkòrè nĩ òyüb gĩnĩ yeya nìnè, èk kùr lwak òdìè. 10 Èn onwongo òcangò jò na pol ĩ nìnò nòn, cè jò kibèc na two onwongo òrè gĩnĩ mè gudo èn. 11 Ka tipo na reco ònènò Yecu, podho gĩnĩ pĩny ĩ nyime èka kok gĩnĩ nĩ, "In ibedo Wod k'Obanga." 12 Èntò Yecu òcìkò tipo na reco nĩ kùr okob gĩnĩ nĩ ngat mörò nga na èn ebeto. 13 Kinge manòn Yecu òcidhò ĩ wi kidi èka ocwodo jò n'onwongo èn mītò woth kòdgĩ èka obino gĩnĩ bothe. 14 Èn òyèrò jò apar arìò èka ocwodogĩ nĩ èkwèna èk owoth kòdè kanya acèl, èka eorgĩ mè cidhò tītò kòp k'Obanga, 15 èka mè bedo kĩ twèr mè ryèmò cene. 16 Man ènè jò apar arìò na èn òyèrò: Cimon (na èn òcakò nyingè nĩ Petero), 17 Yakobo èka òmĩn mètè Jon, awope ka Jebedayo, (èntò Yecu òmìògĩ nyingè nĩ, Boanergi, na tyèn kòp mètè nĩ, "Jò na mor kamè kòth.") 18 Anderiya, Pilipo, Batulumayo, Matayo, Tomaci, Yakobo wod k'Alipayo, Tadeo, Cimon (dhanò na mītò löckèn) 19 èka Yuda Ikariot n'oketho òròrò ĩ kom Yecu. 20 Cè Yecu òdönyò ĩ òt èka lwak na pol obino òrikò èn dòkĩ. Èn èka èlùbkòrè onwongo ba twèrò gĩnĩ nwongo caa mè cem. 21 Ĩ karè na wede mètè owinyo ngò n'òtìmèrè, cè obino gĩnĩ mè makò Yecu pièn gĩn òthamò nĩ, "Èn opo òkò." 22 Epwony cik ka Muca mòkò òya kĩ ĩ Jerucalem na kobo gĩnĩ

nĩ, “En ut kĩ Belijebul, adwong ka cene. Kanya en nwongo tẽkõ kĩ tẽ mẽ ryẽmõ cene.” 23 Cẽ Yecu ocwodogĩ ãka õtwa kãdgĩ kĩ carolok nĩ, “Catan twẽrõ ryẽmõ Catan nĩngõ? 24 Ka ker opokere iẽ arĩõ, ker nõn ba twẽrõ cung. 25 ãka ka jõ mẽ õt opokere iẽ arĩõ, jõ mẽ õt nõn ba twẽrõ cung. 26 ãka ka Catan opokere cẽ õlwẽnyõ i kome kẽnẽ, en ba twẽrõ cung, ajiki mẽrẽ nwongo dong othuno. 27 Ngat mõrõ ope na twẽrõ dõnyõ i õt ka ngat na tẽk mẽ yakõ jami mẽrẽ, thwara ka en õcakõ tweno dhanõ na tẽk ni õkõ ãka dong cakõ yakõ jami kĩ i õdẽ. 28 An akobo niwu kãp adyer nĩ, bal kibẽc na dhanõ tĩmõ ãka ayeny n’eyanyõ k’Obanga ãrõmõ tĩmõ kĩca, 29 ãntõ ngat mõrõ na yanyõ Tipo Naleng ba ebino tĩmõ nĩnẽ kĩca piẽn nwongo õtĩmõ bal na bedo na twal.” (aiõn g165, aiõnios g166) 30 Yecu okobo nigĩ piẽn gĩn onwongo tye ka kobo nĩ, “En ut kĩ tipo na rac.” 31 Cẽ aya ka Yecu ãka utmego mẽrẽ obino gĩnĩ. Gĩn ocung yõkõ ãka eoro ngat mõrõ both Yecu i õt, ãk obin yõkõ õtwa kãdgĩ. 32 Lwak onwongo obedo nakun õgũrõ gĩnĩ Yecu i dyere, cẽ ekobo nĩnẽ nĩ, “Ayani ãka utmegoni ocung yõkõ tye gĩnĩ ka rangõni.” 33 Yecu õgamõ nigĩ nĩ, “Nga enẽ obedo ayana ãka utmegona?” 34 Cẽ õnẽnõ jõ n’obedo pĩny n’õgũrõ en dyere ãka okobo nĩ, “Man enẽ ayana ãka utmegona. 35 Ngat mõrõ na tĩmõ ngõ n’Obanga mĩtõ, enẽ õmẽra, amẽra, ãka ayana.”

4 Yecu dõkĩ õcakõ pwony i dhõ Nam mẽ Galilaya. Lwak na pol rwõk õcõkẽrẽ bothe, cẽ en õidhõ i yeya ãka obedo iẽ nakun jĩĩ kibẽc odong i dhõ nam. 2 Yecu opwonyogĩ kĩ kãp na pol kĩ carolok nĩ: 3 “Winy unu! Apur mõrõ õcidhõ mẽ cwõõnõ kodhi mẽrẽ. 4 i karẽ na en tye ka cwõõnõ kodhi, kodhi mõkõ õkir i dye yoo, ãka wĩny õdẽdẽpõ õkõ. 5 Kodhi nõkẽnẽ õkir kanya obedo kitekite na ngõm nõnõk iẽ. Kodhi ni otuu piõpiõ piẽn ngõm onwongo rẽp. 6 ãntõ i karẽ na ceng õryẽny õwangõgĩ rwõk, oner gĩnĩ õkõ piẽn oriigi ba õdõnyõ na thuth. 7 Kodhi nõkẽnẽ opodho i kin okudhi. Okudhi õdõngõ ãka õdiõgĩ cẽ ba õnyakõ nyige. 8 Kodhi nõkẽnẽ opodho i ngõm na bẽr õdõngõ ãka nyige õnyak, mõkõ pyer adek, mõkõ pyer abicẽl ãka mõkõ mia acẽl.” 9 Cẽ Yecu okobo nĩ, “Ngat na tye kĩ ithe mẽ winyo, myero owiny.” 10 i karẽ na Yecu onwongo tye kẽnẽ k’ẽlũbõkõrẽ apar arĩõ ãka jõ nõkẽnẽ, gĩn openyo en tyẽn carolok. 11 ãka en okobo nigĩ nĩ, “Mũng mẽ ker k’Obanga ẽmĩõwu. ãntõ both jõ nõkẽnẽ an atwa kãdgĩ kĩ carolok, 12 ãk, “Ka gĩn õnẽnõ, õnẽn gĩnĩ ãntõ ba bino gĩnĩ nĩang. Ka gĩn owinyo, owiny gĩnĩ ãntõ gĩn ba bino nĩang iẽ. Piẽn ka gĩn õtĩmõ, gĩn bino lõkẽrẽ both Obanga, ãka en bino tĩmõ nigĩ kĩca.” 13 Cẽ Yecu openyogĩ nĩ, “Un ba inĩang i tyẽn carolok ni? Un ibino nĩang i carolok nõkẽnẽ kibẽc nĩngõ? 14 Apur cwõ kodhi na enẽ kãp k’Obanga. 15 Kodhi n’opodho i yoo ocung pi jõ na winyo kãp

k’Obanga, cẽ cũcũth Catan bino kwanyõ kãp na gĩn owinyo õkõ. 16 Kodhi n’opodho kanya obedo kitekite, ocung pi jõ na winyo kãp k’Obanga ãka cũcũth gamõ gĩnĩ kĩ yom winyo. 17 ãntõ kit na ba ut gĩnĩ k’orĩi n’õdõnyõ na thuth, ba bedo gĩnĩ ape. Podho gĩnĩ õkõ cũcũth ka tye gĩnĩ kĩ pẽkõ onyo ka eketho ayela i komgĩ pi yee kãp k’Obanga. 18 Kodhi nõkẽnẽ n’opodho i kin okudhi ocung pi jõ na winyo kãp k’Obanga, 19 ãntõ par mẽ kwõ mẽ lobo nĩ, marõ lõnyõ, ãka miti mẽ jami kibẽc bino cẽ diõ kãp k’Obanga õkõ ãka ba nyak gĩnĩ. (aiõn g165) 20 ãntõ kodhi n’opodho i ngõm na bẽr cung pi jõ na winyo ãka gamõ kãp k’Obanga. Gĩn nyakõ nyig-gĩ pyer adek, mõkõ pyer abicẽl onyo mia acẽl.” 21 Yecu okobo both lwak nĩ, “Ngat mõrõ ute na cwĩnyũ tara cẽ ketho i thẽ adĩta onyo i thẽ ẽtana ãka ba ketho i ka cibo tara? 22 Piẽn ba tye gin mõrõ n’õkanẽrẽ na ba ebino ngeeno, ãka mũng mõrõ ope na ba ebino kelo kanyalẽr. 23 Ka ngat mõrõ tye kĩ ithe mẽ winyo, myero en owiny.” 24 Yecu thon okobo nigĩ nĩ, “Gwõkẽrẽ unu kĩ kom gin nĩ winyo unu. Gin na un ipimo kãdẽ, enẽ thon ebino pimo niwu kãdẽ, ãka dõkĩ ebino mẽdõ niwu. 25 Jõ na tye kĩ gin mõrõ ebino mẽdõ nigĩ, ãka jõ n’ope kĩ gin mõrõ ebino kwanyõ naka thon gin mõrõ na tĩdĩ na gĩn tye kãdẽ õkõ.” 26 Yecu õmẽdẽrẽ mẽ kobo nĩ, “Ker k’Obanga cal k’apur n’õcwõ kodhi i ngõm. 27 Kiceng ãka kiwor, na en õnĩnõ onyo neno, nyig kodhi tuu ãka dõngõ, ãntõ en ba nĩang kit na nwongo õtĩmẽrẽ kãdẽ. 28 Ngõm mĩõ nyig kodhi tuu ãka nyakõ nyige kẽnẽ, mẽ acẽl pote cakõ donyo, cẽ wie yũbẽrẽ, ãka ajiki mẽrẽ nyige cẽk. 29 i karẽ na nyige õcẽk, apur cakõ bino ãka kaõ kĩ pala, piẽn karẽ mẽ kac nwongo õrõmõ.” 30 Yecu dõkĩ openyo nĩ, “Ngõ na onu ebino poro kĩ Ker k’Obanga onyo carolok mẽnẽ na onu myero etii kãdẽ? 31 Cal kĩ nyig kodhi karadali na enẽ tĩdĩ rwõk kĩ kin kodhi n’ẽpidhõ i ngõm. 32 ãntõ ka ẽpidhõ, dõngõ na thwõnẽ rwõk na lõõ kodhi nõkẽnẽ kibẽc n’ẽpidhõ i pwodho. Jangẽ dõngõ na boco, ãka wĩny na ngwẽcõ kĩ malõ twẽrõ gẽrõ udigĩ cẽ yweo i tipo mẽrẽ.” 33 Yecu õtĩtõ kãp mẽrẽ both lwak nakun tio kĩ carolok, okobo nigĩ kite na gĩn twẽrõ nĩang kãdẽ. 34 En ba okobo gin mõrõ bothgĩ na ba otio kĩ carolok, ãntõ ka en ut kẽnẽ k’ẽlũbõkõrẽ, en gõnyõ nigĩ jami kibẽc. 35 i nĩnõ nõn na pĩny dong cido, Yecu okobo both ẽlũbõkõrẽ nĩ, “Eru engolu nam yo lõka nam tung ca.” 36 Cẽ gĩn otero Yecu i yeya ãka õcakõ gĩnĩ wẽkõ lwak i ngeegĩ. Yeya nõkẽnẽ thon onwongo tye kanya acẽl kãdẽ. 37 ãka yamõ na ger obino i nam. Pii na tĩngere malõ õcakõ dõnyõ i yeya, ãka yeya õcakõ pong kĩ pii. 38 i caa nõn, Yecu onwongo tye ka nĩnõ i ngee yeya n’otheno wie k’athen wic. ẽlũbõkõrẽ ocoo en ãk õya malõ, na redo gĩnĩ nĩ, “Apwony, in ba iparõ nĩ wan ẽcwõk lõny õkõ i pii?” 39 Yecu õya malõ ãka ocoko yamõ cẽ okobo nĩ pii na

tingere malö nî, "Ling ökö! Cung moth!" Cücüth yamö ocung ökö, ëka jami kibëc öling moth. 40 Cë Yecu openyo ëlëbkörë nî, "Pîngö un ilwor? Un ba itye kî yee?" 41 Ëlëbkör Yecu onwongo ödökö gîni na lwor ökö. Cë öcakö penyere gîni kën-gî nî, "Ëcwö ni ënë nga, na naka thon yamö ëka pii na tingere malö winyo?"

5 Cë Yecu ëka ëlëbkörë öngölö Nam më Galilaya ëka othuno gîni yo löka nam më lobo Gereca. 2 Ì karë na Yecu donyo yökö kî i yeya, dhanö mörö na tye kî tipo na rac öya kî i wi lyene më romo köddë. 3 Dhanö ni onwongo bedo i kin lyene ëka ngat mörö onwongo ope na twërö tweno ën kadî kî jëgëlë. 4 Pol karë etweo tyënë kî cîngë ëntö caa kibëc ën codo jëgëlë ëka türö nywenyo ökö kî i tyënë. Ngat mörö onwongo ope na tøk na twërö löönö ën. 5 Karë kibëc kiceng ëka kiwor ën bedo i kin lyene ëka i wi kite nakun kok, ëka ngöngölö kome kënë kî kite. 6 Ì karë na ën önënë Yecu kî kanya bobor, öringö bothe cë orumo cöngë i nyime. 7 Ën öcakö redo rwök nî, "Yecu, Wod k'Obanga na Malö Rwök, ngö na in imitö kî botha? Kwongiri i nyim Obanga nî ba ibino pwodona!" 8 Pîën Yecu onwongo okobo ninë nî, "Yaa ökö kî kom ëcwö ni, in tipo na rac!" 9 Cë Yecu openyo tipo na rac nî, "Nyingi nga?" Ën ögamö nî, "Nyíngwa Lejon, piën wan etye na pol i dhanö ni." 10 Tipo na reco dök ökwaö Yecu rwök ëk kür öryëmgî ökö kî i lobo nön. 11 Öthipan pün onwongo tye ka cem i bad kidi. 12 Cë tipo na reco ökwaö gîni Yecu nî, "Or-wa i pün, ëk ëdöny i igi." 13 Cë Yecu oyeo nigî, ëka tipo na reco odonyo ëka ödönyö gîni i pün. Öthipan pün onwongo tye na römö elip ariö. Pün öngwëcö gîni kî i bad kidi yo i nam cë pii ömwönyögi ökö. 14 Ëkwath n'onwongo kwaö gîni pün öngwëcö gîni ökö ëka örwëö gîni emuth i pacö na cwök ëka kî lobo n'ögürö kany nön. Jî öbünýö cîdhö më nönö ngö n'ötímërë. 15 Ì karë na lwak obino both Yecu, gîn önënë dhanö n'onwongo tipo na reco opong i kome, obedo pîny kunön n'oruko böng mërë ëka wie tye na bër, cë lworo ömakögi kibëc. 16 Ëka jö n'önënë ngö n'ötímërë, okobo gîni both jö nököne köp i kom dhanö na tipo na reco opong i kome, ëka i kom pün. 17 Cë lwak öcakö kwaö Yecu ëk öya ökö kî i lobogi. 18 Na Yecu dong tye ka dönyö i yeya, dhanö n'onwongo tipo na reco tye i kome, ökwaö ën nî ëk ewoth köddë. 19 Ëntö Yecu ba oyeo. Okobo ninë nî, "Cîdh yo pacö ëka both jö na megî cë ikob nigî jami kibëc na Rwoth Obanga ötimö ëka kit na ën ötimö nini kîca köddë." 20 Ën öcîdhö cë öcakö kobo ngö na Yecu ötimö i kome i Dekapoli ëka jö kibëc n'owinyo ngö na ën okobo, obedo gîni kî ur rwök. 21 Ì karë na Yecu döki öngölö nam kî yeya yo löka nam tung ca, lwak na pol öcökërë bothe

nakun ën onwongo tye i nget nam. 22 Cë atëla mörö acël më cinagoga, na nyíngë Yairo obino. Ì karë na ën önënë Yecu, orumo cöngë pîny, 23 ëka odweko ën nî, "Nyara na tídi dong tye ka thöö athöa. Öma! Bin iketh cingi i kome, ëk öcang cë ökwö." 24 Yecu owotho kanya acël kî Yairo. Lwak na pol ölübö ën nakun ëdiö ën. 25 Dhakö mörö onwongo tye na remo obedo cwer kî i kome pí mwaka apar ariö na ba cok. 26 Ën ölimö can na thwönë, ëka öbalö fim mërë kibëc n'onwongo ën ut köddë më cülö daktae na pol. Ëntö two mërë ömëdërë amëda na ba öcang. 27 Ì karë na ën owinyo köp i kom Yecu, obino kî kungee nakun wok kî kin jîi ëka ogudo böngü ka Yecu, 28 piën ën onwongo öthamö píre kënë nî, "Ka atwërö gudo böngü mërë kékën, an abino cang." 29 Cücüth remo na cwer ocung ökö, ëka ongeö kî i kome nî ën ëcang ökö kî kom can mërë. 30 Ì caa nonu cücüth, Yecu ongeö nî tøkö öya kî i kome. Ën ölökerë both lwak cë openyo nî, "Nga n'ogudo böngüna?" 31 Ëlëbkörë okobo ninë nî, "In inënë lwak tye ka díöni ëka döki ipenyo nî nga n'ogudi?" 32 Ëntö Yecu ölökerë më nönö nga n'ogude. 33 Cë dhakö ongeö ngö n'ötímërë i kome, obino na kome myël kî lworo ëka orumo cöngë i nyim Yecu cë ën okobo köp n'adyer kibëc bothe. 34 Yecu okobo both dhakö nî, "Nyara, yeeni ömiö idökö na bër. Cîdh kî kuc ëka icang ökö kî kom twoni." 35 Na Yecu onwongo pod twak köddë, cwö mörö obino kî i pacö ka Yairo, atëla më cinagoga. Gin okobo ninë nî, "Nyari dong öthöö ökö. Kür döki iyel apwony." 36 Ëntö Yecu onwongo owinyo ngö na gîn tye ka kobo ëka okobo both Yairo nî, "Kür ibed kî lworo. Bed kî yee kékën." 37 Cë Yecu ba oyeo nî ngat mörö më lübö körë na path kî Petero, Yakobo ëka Jon (ömin Yakobo). 38 Ì karë na gîn obino i pacö k'atëla më cinagoga, Yecu önënë jîi na tye ka wöö kî koko. 39 Ën ödönyö i öt ëka okobo nigî nî, "Pîngö iwöö unu kî koko nî köman? Athîn ba öthöö, ëntö öninö anîna." 40 Lwak önyërö Yecu. Ëntö ën öryëmgî kibëc yökö ëka ödönyö k'apap k'athîn, aya k'athîn ëka ëlëbkörë adek i öt kanya anyaka nön onwongo obuto ië. 41 Yecu ömakö cîngë cë okobo ninë nî, "Talitha kumi," na gönyö nî, "Athîn anyaka, yaa malö!" 42 Ëka cücüth anyaka öya malö ëka öcakö woth (ën onwongo tye kî mwaka apar ariö), cë jîi obedo kî thwön ur rwök. 43 Yecu öcîkögi rwök nî kür ömîi gîni ngat mörö onge ngö n'ötímërë ëka okobo nigî më miö nyakö nön gin mörö ëk öcam.

6 Yecu öya ökö kî kunön, ödök yo lobo thurgi ëka ëlëbkörë ölübö ën. 2 Ì ceng Cabîit k'Eyuda, ën öcakö pwony i cinagoga. Jö na pol n'owinyo pwony mërë ouro gîni ëka openyo gîni nî, "Ëcwö ni onwongo ryëkö ni kibëc kî kwene? Kit ryëkö mënë n'ëmiö ën? Ën tio tango nîngö? 3 Man pathi

apaa bao, wod ka Maria ëka òmìn Yakobo, Yoce, Yuda, ëka Cimon. Amego mërë ba kwò ì kin onu kany?" Cë gín òkwërò yee ì kome. 4 Cë Yecu okobo nìgí nì, "Adwarpíny ëwörò ì kabedo kibëc na path kí ì lobo mē pacò mērë ëka ì kin wede mērë kí jò mē dyekalgí." 5 Yecu onwongo ba twërò tio tango mörò kunòn, na path kí ketho cingé ì wi etwoe mörò na nònòk ëka òcangógí. 6 Èn obedo kí ur rwòk piën gín ope kí yee. Cë Yecu owotho ì pacò kí pacò, nakun pwonyo jii. 7 Èn ocwodo ëlùbörë apar ariò kanya acël ëka òcakò orogí k'ariò ariò nakun miögí twër ì kom tipo na reco. 8 Yecu okobo nìgí nì kúr owoth gíní kí gín mörò ì wothgí na path kí lüth ògölë. Kúr òmak gíní cem, ocwe ëka ciling ì jëba. 9 Èn oyeo nìgí mē ruko wör, èntò kúr òmak gíní böngü mē alòka. 10 Èn okobo nìgí nì, "Ka idönyò unu ì öt mörò, bed unu kany nòn naka ka ibino yaa unu kí kany nòn. 11 Èntò ka ba ëgamöwu ì kabedo mörò onyo ewinyowu, ka iya unu, têng unu apua mē tyënwu ëk obed caden bothgí." 12 Cë ëlùbör Yecu òcakò cidhö gíní, nakun titò gíní nì jii myero ongut gíní kí kom balgí. 13 Gín òryëmò cene na pol ëka ewiro etwoe na pol kí möö cë ëcangógí. 14 Rwoth Erode owinyo köp ì kom Yecu piën jò kibëc onwongo twakò köp ì kome. Jò mökö onwongo kobo nì, "Man myero obed Jon Abatica n'ocer kí ì lyël. Manòn ènè òmiö èn tye ka tio koth tango nì." 15 Jò nòkënë okobo nì, "Èn obedo adwarpíny Eliya." Jò nòkënë kobo nì, "Èn obedo adwarpíny na cal k'edwarpíny mörò na cön." 16 Èntò ì karë n'Erode owinyo köp ì kom Yecu, okobo nì, "Man myero obed Jon! Ècwò na an anguno ngute ènè dökí ocer òkö." 17 Erode onwongo ooro acikari mē makò Jon ëka ketho èn ì buc pì Kerodia, dhakò k'òmìn mērë Pilipo, piën Erode onwongo òkwanyò Kerodia mē bedo dhakò mērë. 18 Jon obedo ka kobo n'Erode nì, "Cik ka Muca ba yeo nì ikwany dhakò k'omeru ilök òdök megí." 19 Kerodia obedo kí cwer cwiny ì kom Jon ëka òmitò mē neko èn. Èntò ba òtwërò, 20 piën Erode onwongo lworo Jon ëka ngeo nì èn onwongo obedo dhanò na bër ëka ëcwò na leng, cë èn ògwökò Jon na bër. Èn onwongo marò winyo twak ka Jon kadi bed wie orubere, caa kibëc èn mitò nì ewiny köp ka Jon. 21 Kerodia onwongo karë na bër ì ninò n'Erode öyübò karama mē po pì ninò n'enywölë ködë. Èn ocwodo edite mērë, ètëla wi lwëny ëka edite mē Galilaya. 22 Ì karë na nyaka Kerodia obino ëka òmyël, èn oyomo cwiny Erode ëka wele mērë. Erode okobo both nyakò nì, "Penya gín mörò kékën na in imitò. An abino miöni." 23 Èka èn okwongere bothe nì, "An abino miöni gín mörò kékën na in ibino penyo kí botha, naka thon nucu mē kerna!" 24 Anyaka nì òcidhö both aya mērë cë okobo ninè nì, "Ngò na myero apeny?" Aya mērë okobo ninè nì, "Peny wi Jon Abatica!" 25 Anyaka

nì òbünyò woth piöpiö òdök cen both Erode ëka okobo ninè nì, "Amitò imia wi Jon Abatica ì cania kany ì caa nì!" 26 Cë rwoth Erode obedo kí kumo rwök èntò pì kwong na èn okwongo ì nyim wele mērë, òmiö èn ba twërò kwërò na nyaka nì. 27 Cücüth rwoth ooro acikari na kürò piny ì buc mē cidhö nguno ngut Jon ëka okel ninè wie. Acikari òcidhö ì buc cë onguno wi Jon 28 oketho ì cania, ëka okelo òmiö both nyakò nì. Nyakò nì dong otero both aya mērë. 29 Ì karë n'ëlùbör Jon owinyo gíní ngò n'ötímërë, obino gíní cë òkwanyò gíní kome ëka ècidhö eiko ì bur lyël. 30 Ì karë n'ëkwëna odwogo gíní both Yecu, gín okobo ninè gín na kibëc na gín òtimò ëka opwonyo. 31 Cë Yecu okobo nìgí nì, "Eru ecidhu yo kanya jii ope ië ëk eywe na nònòk." Èn okobo nì köman piën jii onwongo tye na pol na bino ëka cidhö gíní. Yecu ëka ëkwëna mērë ba obedo gíní kí caa mörò mē cem thon. 32 Cë gín dong òdönyò ì yeya ëka òcidhö yo kanya jii ope ië. 33 Èntò jò na pol n'önëngí ka cidhö, ongeogí ëka òngwécò gíní kí tyën-gí kí kin peci cë òcakò thuno gíní anyim nìgí. 34 Ì karë na Yecu donyo yökò kí ì yeya, èn ònënò lwak jii na pol ëka kica òmakò èn ì komgí, piën gín onwongo cal kí rom n'akwathgí ope. Cë òcakò pwonyogí kí köp na pol. 35 Na piny dong cwök yutho, ëlùbör Yecu obino bothe ëka okobo gíní nì, "Kany obedo kanyalik, ëka piny thon tye ka cido. 36 Kob nì lwak ëk òcidhö gíní kanya jò mökö kwò gíní ië ëka ì kin peci na cwök ëk òwil gíní cem mörò mē acama." 37 Èntò Yecu ògamò nì, "Miwugí gín mörò mē acama." Gín openyo Yecu nì, "In imitò nì wan ècidhö ëk etii kí denario mia ariò mē wilò ogati mē pìdhögí?" 38 Cë Yecu openyogí nì, "Ogati adi na un iut ködë? Cidhö inèn unu." Gín odwogo ëka okobo gíní nì, "Wan eut k'ogati abic ëka rëc ariò." 39 Cë Yecu okobo n'ëlùbörë ëk òmiö jii obed gíní piny ì gurup ì lum na mar. 40 Jii obedo piny ì gurup mē mia acëlacël ëka pyer abicabic. 41 Yecu òkwanyò ogati abic ëka rëc ariò, ònënò malò ì polo, ëka òlëgö gum. Cë opoko ì ogati ëka òmiö both ëlùbörë ëk opok gíní both jii. Èn thon opoko rëc ariò ì kin-gí kibëc. 42 Gín kibëc ocemo ëka oyeng gíní. 43 Èka kinge, ëlùbör Yecu òcökò gíní nginy ogati ëka rëc n'odong pong aditi apar ariò. 44 Wel cwò n'òcamò gíní ogati onwongo tye elip abic. 45 Cücüth kinge man, Yecu okobo n'ëlùbörë ëk òdöny gíní ì yeya ëk òcidhö gíní anyim yo löka Bethecaida, nakun èn kobo both jii ëk òdök gíní pacò. 46 Kinge na dong omotho jii, èn òcidhö ì lëga ì wi kidi. 47 Kothyeno na piny dong ocido, ëlùbör Yecu onwongo ut gíní ì yeya ì dyere nam. Yecu onwongo odong kënë ì ngöm. 48 Èn ònënò nì ëlùbörë onwongo tye gíní ì thwön can, na yelere gíní mē miö yeya cidhö anyim piën yamò onwongo tye ka yelogí. Na caa abungwën mē kodiko dong

römö, Yecu obino bothgi nakun tye ka woth i wi pii. Ën öthëna më poth kalögi, 49 ëntö i karë na gin önëno Yecu nakun tye ka woth i wi pii ki tyënë, gin okok rwök ki lworo n'öthamö ginii ni ködë ën obedo jwök. 50 Gin kibëc onwongo komgi öthöo ökö i caa na gin önëno Yecu. Ëntö Yecu ötwak ködgi cücüth nakun kobo nigii ni, "Kür ibed unu ki lworo, bed unu na cwinylu tük! An önön!" 51 Cë Yecu öidhö i yeya bothgi, ëka yamö ocung. Gin kibëc ouro ginii rwök, 52 piën gin onwongo bara öniang i kom tango më ogati. Cwinygi onwongo nwang rwök më niang. 53 Kinge na dong öngölö ginii nam, Yecu ëka ëlëbkörë ocung ginii i löka nam i Genecaret ëka öywaö ginii yeya i lak nam. 54 I karë na gin odonyo yökö ki i yeya, cücüth jii öcakö ngeno ën, 55 cë öringö ginii i kabedo kibëc, na tingo ginii jö na two k'ökëka yo kanya gin onwongo owinyo ni Yecu ut ië. 56 Kanya kibëc na ën cidhö yo ië, i kin peci, peci na döngö, onyo i nget lobo, gin okelo etwoe yo cuk. Gin ökwaö ën ëk ömii etwoe ogud lak böngü mërë, ëka jö kibëc n'ogudo ebino ëcangögi ökö.

7 I ninö mörö acël, Eparicayo mökö ëka epwony Cik ka Muca n'öya ginii ki i Jerucalem, obino ëka öcökërë ginii both Yecu. 2 Cë önëno ginii ëlëbkörë mökö na ba lübö cik më kwer më lwökö cing jö na bara ecemo. 3 Eparicayo ëka Eyuda kibëc ba cemo na bara ölwökö ginii cing-gi kite na cik më thëkwarö k'edong mitö ködë. 4 Ëka ka gin odwogo ki i cuk, ba cemo ginii na bara ölwökö cing-gi. Gin thon lübö cik më thëkwarö nökenë na pol na calö lwökö ekopo, aguli, ëka k'aguli më mola. 5 Eparicayo ëka epwony cik openyo ginii Yecu ni, "Pingo ëlëbkori ba lübö ginii cik më kwer më thëkwarö k'edong ëntö cemo ginii ki cing-gi na ba ëlwökö?" 6 Yecu ögamö ni, "Un etwodo! Adwarpiny lcaya onwongo odwaro köp n'atir i komwu kite n'ëcöö ködë ni, "Rok ni wöra ginii ki del dhögi, ëntö cwinygi bor köda. 7 Wöra ginii nono, pwony na gin pwonyo obedo cik ka dhanö." 8 Un ikwërö lübö cik k'Obanga ëka ilübö unu kite ka dhanö." 9 Cë Yecu okobo bothgi ni, "Itye unu ki yodhi na bër më kwërö cik k'Obanga, ëk ilüb unu kite më thëkwarö na mewu. 10 Muca yam okobo ni, 'Wör apapni ëka ayani,' ëka ni, 'Ka ngat mörö öyanyö apap mërë onyo aya mërë, myero enek ökö.' 11 Ëntö un ikobo ni ka dhanö mörö okobo n'apap mërë onyo aya mërë ni, 'Gin n'onwongo myero akonyi ködë ënë lim më Korban' (na tyën köp mërë ënë ni gin n'ëmii ökö both Obanga), 12 cë ën kür döki ömii lim mörö më könyö apap mërë onyo aya mërë. 13 I kit yoo ni, un ikwërö köp k'Obanga ëka ilübö unu kite më thëkwaröwu. Ëka itimö unu jami na pol na cal ki manön." 14 Cë Yecu ocwodo lwak bothe döki ëka okobo nigii ni, "Un kibëc winy unu köpna ëka iniang unu

ië. 15 Gin mörö ope na yaa ki yökö na dönyö i dhanö na twërö balö ën, ëntö gin na yaa ki i dhanö na donyo yökö ënë balö ën. 16 Ngat na tye ki ithe më winyo myero ën owiny." 17 I karë na Yecu öwëkö lwak ëka ödönyö i öt, ëlëbkörë openyo ën tyën köp i kom carolok ni. 18 Cë Yecu openyogi ni, "Un thon bara iniang unu? Ba ingeo unu ni gin na kibëc na dönyö i dhanö nakun öya ki yökö ba twërö balö ën? 19 Piën ba dönyö naka i cwinye, ëntö cidhö i jamië cë donyo yökö." (Na Yecu okobo köp ni, ën onwongo tye ka kobo ni cem kibëc opore më acama.) 20 Yecu ömëdërë më kobo ni, "Gin na yaa ki i dhanö ënë balö ën. 21 Piën gin n'öya ki i dhanö, n'öya ki i cwinye ënë thama na reco, tim më ölyang, kwalö kwo, nek, 22 elomi, woro më jami kibëc, tim mökö na reco, bwölö jii, miti më kom, nyeko, yanyö jii, awaka, ëka mingo. 23 Tim na reco ni kibëc yaa ki i cwiny dhanö, ëka gin ënë balö dhanö." 24 Yecu öya ökö ki kunön ëka öcidhö i lobo Turo. Ën ödönyö i öt mörö ëka ba ömitö ni ngat mörö onge, ëntö ën onwongo ba twërö kanërë. 25 Cë dhakö mörö na nyarë onwongo tye ki tipo na rac i kome, owinyo köp i kom Yecu, cë obino ëka orumo cöngë i nyime. 26 Dhakö ni onwongo obedo jö Girik n'ënywölö i Curopoiniki. Ën ökwaö Yecu më ryëmö tipo na rac ökö ki kom nyarë. 27 Yecu okobo ninë ni, "Ëk kono ëthiño öcam ngö na gin mitö kibëc, piën ba opore më miö cem k'ëthiño both gwongi." 28 Dhakö ögamö ni, "Rwoth ikobo adyer, ëntö gwongi thon na tye i thë mëja camö ginii nginy cem k'ëthiño n'opodho piny." 29 Cë Yecu okobo ninë ni, "Pi köp na in ikobo, irömö cidhö yo pacö, piën tipo na rac dong öya ökö ki kom nyari." 30 Ën öcidhö yo pacö ëka onwongo nyarë obuto i wi ëtana, ëka tipo na rac onwongo dong öya ökö ki i kome. 31 Cë Yecu öya ökö ki i lobo Turo ëka owok i Cidon yo Nam më Galilaya na tye i lobo Dekapoli. 32 Ëka lwak okelo ëcwö mörö bothe n'onwongo ithe öthöo ëka ba römö twak. Cë ökwaö ginii Yecu ëk oketh cingë i kome. 33 Kinge na Yecu otero ën thenge ki kin lwak, oketho nyi cingë i ithe, ëka öngülö laö dhögë i cingë cë ogudo lëbë. 34 Yecu önëno malö i wi polo, öcür ëka okobo ni, "Epata," na tyën köp mërë ni, "Yabiri!" 35 Cücüth ëcwö ni öcakö winyo piny. Thë lëbë thon ögöny ökö ëka öcakö twak na bër. 36 Yecu öcikö lwak ni, "Kür icidhö ikob unu both ngat mörö ngö n'ötimërë." Ëntö kadï bed öcikögi ni kömanön, gin ömëdërë amëda më titö ngö n'ötimërë. 37 Lwak obedo ki ur rwök na kobo ginii ni, "Gin na kibëc na ën ötimö bër. Ën thon miö ëthöo ith winyo piny ëka jö na thë lëbgi otwere më twak."

8 I karë nonu, lwak na pol döki ögürë ëka cem onwongo ope nigii. Yecu ocwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo nigii ni,

2 “Lwak othona gini rwök piën orio gini kôda ninô adek na gin mörö më acama ope. 3 Ka aorogî pacô na ba ôcamô gini gin mörö, kec bino miögî wile i yoo piën jô mökö ki kin-gî ôya ki kanya bor.” 4 Êka êlûbkörê ôgamô ni, “Kara wan êtwêrô nwongo cem na rômô pidhô lwak jô ni ki kwene na kany obedo thim?” 5 Yecu openyogî ni, “Ogati adi na un itye kôdê?” Gin ôgamô ni, “Ogati abirô.” 6 Cê Yecu okobo ni lwak êk obed gini piny. Ên ôkwanyô ogati abirô, ôpwôyô Obanga êka opokogî, cê ômiô both êlûbkörê êk opok gini both lwak. 7 Gin thon onwongo tye gini ki rêc arîô na thithinô. Yecu ôpwôyô Obanga êka okobo n'êlûbkörê êk opokgî. 8 Jô kibêc ocemo naka oyeng gini. Êka kinge cem, êlûbkör Yecu ôcökô gini nginye cem n'ôütûra pong aditi abirô. 9 Jô n'onwongo tye kunôn onwongo rômô elip angwên. Cê Yecu okobo ni lwak êk ôdök gini pacô kinge cem. 10 Cûcûth, Yecu ôdönyô i yeya k'êlûbkörê êka ôcidhô yo lobo Dalmanutha. 11 I karê n'Eparicayo mökö owinyo gini ni Yecu othuno, gin obino êka openyo gini Yecu anyuth n'ôya ki i polo më têmô ên. 12 I karê na Yecu owinyo kôp ni, ôcûr rwök ki i cwinye êka okobo ni, “Pîngô jô më karê ni mitô gini anyuth më tango? An akobo niwu kôp adyer, ba abino nyutho ni jô më karê ni koth anyuth mörö kékên.” 13 Cê Yecu ôya ôkö ki bothgî, ôdönyô i yeya, êka ôngölô i nam yo lôka tung ca. 14 Êlûbkör Yecu onwongo wigî owil ôkö më makô ogati i wothgî. Gin onwongo ômakô ogati acêl kékên i yeya. 15 Cê Yecu ôcikôgî ni, “Myero îgwökêrê unu ki kom thôbi k'Eparicayo êka më k'Erode.” 16 Gin ôcakô twak i kin-gî kên-gî ni, “Ên tye ka kobo kôp ni piën onu ba êmakô ogati mörö.” 17 Yecu ongeô ngô n'onwongo gin tye ka twakô cê openyogî ni, “Pîngô itye unu ka twak ni ba îmakô unu ogati mörô? Un pod bara înenô onyo îniang unu? Cwinywu pod nwang? 18 Itye unu ki wangwu cê ba ineno unu. Itye unu ki ithwu cê ba iwinyo unu piny. Ba îtwêrô unu po i kom gin mörö kékên? 19 I karê na an apîdhô jô elip abic k'ogati abic, aditi adi më nginyê n'odong na un îcökô?” Êlûbkör Yecu ôgamô ni, “Apar arîô.” 20 “Êka i karê na an apîdhô jô elip angwên k'ogati abirô, aditi adi më nginyê na un îcökô?” Cê gin ôgamô ni, “Abirô.” 21 Êka Yecu openyogî ni, “Un pod bara îniang?” 22 I karê n'othuno gini i Bethsaida, jô mörô okelo athôô wang both Yecu, cê gin ôkwaô ên më gudo athôô wang. 23 Êka Yecu ômakô cîng athôô wang cê ôpêô yökô i ngee pacô. Cê ôngülô laô dhögê i wangê, oketho cîngê i kome êka openyo ni, “Itye ka nêno gin mörô?” 24 Êcwô ni ônenô malô cê okobo ni, “Eyo, atye ka nêno jîi, êntô gin tye ka nen kamê yen na tye ka woth.” 25 Cê Yecu dôki ogudo wang êcwô ni êka wangê ôyabêrê cê ôcakô nêno jami kibêc na bêr. 26 Yecu okobo ninê êk ôcidh y pacô thurgî nakun cikô ni, “Kûr

îcidh ikob ni ngat mörô ki i pacô.” 27 Yecu êka êlûbkörê ôya gini ki i Galilaya êka ôcidhô gini i peci na cwök ki Cecaria Pilipi. Na gin onwongo tye i woth, ên openyogî ni, “Jîi mônô kobo ni an abedo nga?” 28 Gin ôgamô ni, “Jô mökö kobo ni in Jon Abatica, mökö kobo ni in Eliya, êka jô nôkênê kobo ni in ibedo ngat acêl i kin edwarpîny.” 29 Cê Yecu openyogî ni, “Êntô un kono, ikobo ni an abedo nga?” Petero ôgamô ni, “In ibedo Meciya.” 30 Êntô Yecu ôcikôgî ni kûr okob gini ni ngat mörô kôp i kome. 31 Cê Yecu ôcakô pwonyogî ni Wod ka Dhanô myero ôlim can na pol êka edong, êlamdhök na dito, êka epwony cik bino kwêrô ên ôkö. Ebino neko ên, êntô kinge ninô adek ên bino cer ki i lyêl. 32 Yecu ôtwakô kôp ni kanyalêr both êlûbkörê. Êka Petero ôkwanyô ên thenge cê ôcakô coco Yecu pi kobo koth kôp ni. 33 Êntô Yecu ôwirê êka ônenô êlûbkörê, cê ocoko Petero na kobo ni, “Dök i ngea, Catan! Piën thamani ba lûbô më k'Obanga êntô më ka dhanô.” 34 Cê Yecu ocwodo lwak êka êlûbkörê bothe cê okobo ni, “Ka ngat mörô mitô bedo alûbkôra, myero ên kono ôcak kwêrê kênê, oting yath arîa mêrê, êka ôlûb kôra. 35 Ka ngat mörô mitô larô kwô mêrê, bino rwenyo kwô mêrê ôkö. Êntô ka ngat na rwenyo kwô mêrê pîra êka pi Emuth na Bêr, bino larô kwô mêrê. 36 Êka ngô na in ibino nwongo ka itye ki jami më lobo ni kibêc, êntô irwenyo tiponi ôkö? 37 Onyo ngô na dhanô twêrô miô më lôkö ki kwô mêrê? 38 Ka ngat mörô lewic makô i koma êka ki kôpna i karê ni na ba êwêrô Obanga iê êka më bal, Wod ka Dhanô thon lewic bino makô i kom dhanô nôn i karê na ên bino dwogo kôdê ki dheô k'Apap mêrê êka më k'emalaika na leng.”

9 Êka Yecu okobo bothgî ni, “An akobo niwu kôp adyer ni tye jô mökö n'ocung kany na ba bino bilô gini thôô naka ka wang n'ônenô gini ker k'Obanga ka bino ki têkö.” 2 Kinge ninô abicêl, Yecu ôkwanyô Petero, Yakobo, êka Jon cê ôidhô kôdgî i wi kidi na bor, kanya onwongo gin tye iê kên-gî. Na gin tye ka nêno, kom Yecu ôlökêrê na path i nyimgî, 3 êka bông mêrê ôdökô na tar na ryêny rwök na ngat mörô ki wi lobo ba rômô lwökô ni kômanôn. 4 Cê Eliya êka Muca onen bothgî êka ôcakô gini twak ki Yecu. 5 Petero okobo both Yecu ni, “Apwony, bêr ni onu më bedo kany! Êk êgêr othogo adek, acêl na megî, acêl më ka Muca, êka acêl më k'Eliya.” 6 Petero onwongo ba ngeo ngô na myero ekobi piën lworô onwongo ômakôgî rwök. 7 Cê edou obino oumogî ôkö, êka dwôn ôtwak ki i edou ni, “Man ênê Woda na an amarô. Winy unu ên.” 8 Athura, i karê na gin ônenô ngetgî, gin ba dôki ônenô ngat mörô na path ki Yecu kékên. 9 Na gin tye ka idho piny ki wi kidi, Yecu ôcikôgî ni kûr okob gini ni ngat mörô ngô na gin ônenô, naka wang ka Wod ka Dhanô ocer ki i thôô. 10 Gin ba okobo ngô n'ôtimêrê

both ngat mörö, ëntö obedo penyere gĩnĩ ĩ kin-gĩ kën-gĩ nĩ, “Ngö na ‘cer kĩ ĩ thöð’ gönyö?” **11** Cë gĩn openyo Yecu nĩ, “Pĩngö epwony cik ka Muca kobo gĩnĩ nĩ Eliya myero kono öcak bino?” **12** Yecu ögamö nigĩ nĩ, “Adyer Eliya ënë cakö bino ëka dwökö jami kibëc kakarë. Cë pĩngö Cöc na Leng kobo nĩ Wod ka Dhanö bino limö can rwök ëka ebino kwërö ökö?” **13** Ëntö akobo niwu nĩ, Eliya dong obino ökö ëka jĩ ötimö gin na kibëc na gĩn mitö ĩ kome, kite na Cöc na Leng kobo nĩ bino timërë ködë.” **14** ĩ karë na Yecu k’ëlübkörë adek odwogo gĩnĩ yo kanya ëlülükörë nökenë onwongo ute gĩnĩ ĩë, gĩn önëñö lwak na pol n’ögürögĩ dyere ëka epwony cik ka Muca onwongo tye ka pyem ködgĩ. **15** Na lwak kibëc önëñö Yecu, ouro gĩnĩ rwök ëka öringö gĩnĩ mē motho ën. **16** Yecu openyo ëlülükörë nĩ, “Ngö na un itye ka pyem ködgĩ ĩë?” **17** Dhanö mörö acël kĩ kin lwak ögamö nĩ, “Apwony, akelo woda bothi, piën ën ute kĩ tipo na rac na ba yeo nĩ ën ötwaki. **18** Ëka ka tipo na rac ömakö, rêdhö ën pĩny na kome myël amyëla. Cë bwo yenyö kĩ ĩ dhögë, kaö lakë na tēk ëka kome jĩng ökö. Akwaö ëlülükori mē ryëmö tipo na rac, ëntö ryëmö ölöögĩ ökö.” **19** Yecu okobo nigĩ nĩ, “Un wang rok na yeewu ope ĩ kom Obanga! Abino bedo kodwu naka awene? Abino diö cwinya ĩ komwu naka awene kara? Kel unu awobi nön botha.” **20** Cë gĩn okelo awobi ni bothe. Ëntö ĩ karë na tipo na rac önëñö Yecu, oyuo awobi ni pĩny cüth naka örakërë na lör alöra nakun bwo yenyö kĩ ĩ dhögë. **21** Yecu openyo apap k’awobi nĩ, “Otero karë na röm kwene na gin ni obedo ka timërë bothe?” Ën ögamö nĩ, “Anaka na ën pod tidi. **22** Tipo na rac rêdhö ën karë kĩ karë ĩ mac onyo ĩ pii, mē tēmö neko ën ökö. Ëntö ka ĩtwërö timö gin mörö, kica omaki ĩ komwa ëk ikönywa.” **23** Yecu okobo n’apap k’awobi nĩ, “Ka in ĩtwërö! Jami kibëc twërö timërë both ngat mörö këken na yee.” **24** Cücüth apap k’awobi okok kĩ redo nĩ, “An ayeë, ëntö konya ëk abed kĩ yee na thwönë!” **25** ĩ karë na Yecu önëñö nĩ lwak tye ka ngwëc bino yo bothe, ën ocoko tipo na rac nĩ, “In tipo na ba miö awobi ni twak ëka winyo pĩny, aciki mē donyo yökö kĩ ĩ kom awobi ni ëka kür döki idöny ĩ kome!” **26** Cë tipo na rac öcakö koko, ëka oyuo awobi ni pĩny naka örakërë ëka odonyo yökö kĩ ĩ kome. Awobi ni onwongo dong cal kĩ lyël na jö na pol okobo nĩ, “Ën öthöð ökö.” **27** Ëntö Yecu ömakö cĩngë ëka ötingo ën malö cë ocung. **28** Kinge na Yecu onwongo tye kënë ĩ öt k’ëlübkörë, gĩn openyo ën nĩ, “Pĩngö wan ba ëryëmö cen?” **29** Yecu ögamö nigĩ nĩ, “Koth tipo na rac na calö man, ëtwërö ryëmö kĩ lëga këken.” **30** Yecu ëka ëlülükörë öya gĩnĩ kĩ ĩ kabedo nön ëka owok gĩnĩ ĩ lobo Galilaya. Ën onwongo ba mitö nĩ ngat mörö onge kanya gĩn onwongo tye ĩë, **31** piën onwongo mitö pwonyo ëlülükörë. Yecu okobo bothgĩ nĩ, “Wod ka Dhanö ebino ketho

örörö ĩ kome ëka ebino miö ĩ cĩng jö na bino neko ën. Ëntö kinge nünö adek, ën bino cer kĩ ĩ thöð.” **32** Ëntö ëlülükör Yecu ba öniang gĩnĩ ĩ ngö n’onwongo ën tye ka kobo, ëka gĩn onwongo lwor mē penyo ën. **33** Kinge na dong othuno gĩnĩ ĩ Kaperanaum, na gĩn dong tye ĩ öt, Yecu openyo ëlülükörë nĩ, “Ngö n’onwongo un itye ka pyem ĩë ĩ yoo?” **34** Ëntö gĩn öling alinga, piën gĩn onwongo tye ka pyem ĩ wanga yoo nĩ nga ënë löö kĩ dit kĩ kin-gĩ. **35** Yecu obedo pĩny, cë ocwodo ëlülükörë apar arïö bothe, ëka okobo nĩ, “Ka ngat mörö mitö bedo dhanö mē acël, ën myero obed dhanö mē ajiki ëka obed atic ka jö kibëc.” **36** Cë Yecu ökwanyö athĩn ëka oketho ĩ dyeregĩ. Ötingo athĩn ĩ kore, ëka okobo nigĩ nĩ, **37** “Dhanö mörö na bino gamö athĩn na tidi na cal kĩ man kĩ nyinga, nwongo ögama. Ëka dhanö mörö na gama, nwongo ba ögama an këken ëntö nwongo ögamö Apapna n’oora.” **38** Jon okobo both Yecu nĩ, “Apwony, wan önëñö dhanö mörö ryëmö cene kĩ nyingi, ëntö wan ëjükö ën piën onwongo ën ba tye kukur onu.” **39** Yecu okobo nigĩ nĩ, “Kür ijuku ën, piën dhanö mörö ope na tio tango kĩ nyinga ëka döki cakö twakö köp na rac ĩ koma. **40** Ngat mörö këken na ba dag onu, nwongo obedo akukur onu. **41** Ka ngat mörö ömiöwu pii mē amodha piën un ibedo jö ka Kiricito, an akobo niwu köp adyer, dhanö nön ebino cülö. **42** “Ka dhanö mörö ömiö ngat acël kĩ kin ëthiñö nĩ n’oye ĩ koma opodho ĩ bal, bedo na bër ka etweo pong rego na thwönë ĩ ngute cë ebolo ködë ĩ nam. **43** Cë ka cingi ënë mii ĩtimö bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök mē dönyö ĩ kwö kĩ cingi acël këken na löö mē dönyö ĩ mac na ba thöð ĩ kapiny kĩ cingi arïö. (Geenna g1067) **44** Kunön, kudi na camögi ba thöð, ëka mac na wangögi ba nekere. **45** Ka tyeni ënë teri ĩ bal, ngun ökö. Bedo na bër rwök mē dönyö ĩ kwö kĩ tyeni acël na löö mē boloni ĩ mac kapiny kĩ tyeni arïö. (Geenna g1067) **46** Kanya kudigi ba thöð kĩ ĩë ëka mac thon ba nekere. **47** Ëka ka wangi ënë mii ĩtimö bal, köl ökö. Bedo na bër rwök mē dönyö ĩ Ker k’Obanga kĩ wangi acël këken na löö mē bedo kĩ wangi arïö cë eboli ködë ĩ mac kapiny. (Geenna g1067) **48** Kanya “kudigi ba thöð kĩ ĩë ëka mac thon ba thöð.” **49** Piën kadö na bino lönyö ngat acëlacël ënë mac. **50** Kadö bër, ëntö ka orwenyo mit mërë ökö, ĩtwërö miö dökö na mit ningö döki? Un myero ibed unu kĩ rwöm mē kadö ĩ kinwu ëka ibed unu kĩ kuc kĩ jö nökenë.”

10 Cë Yecu öya öwëkö Kaperanaum ëka öcidhö yo kupiny ĩ lobo Yudea ëka yo löka kulo Jordan. Lwak jö na pol obino döki bothe, ëka na calö kite n’önaa timö ködë, ën opwonyogi. **2** Eparicayo mökö obino bothe ëka ötëmö gĩnĩ ën nakun epenyo nĩ, “Cik yeo nĩ ëk ëcwö ökwër dhakö mërë?” **3** Yecu ögamö nakun penyogi nĩ, “Ngö na cik ka

Muca kobo?" 4 Gĩn ògamò nĩ, "Muca òmĩò twēr both ēcwò mè cōñò waraga mè kwēr ēka òryēm ēn òkò." 5 Yecu okobo nigĩ nĩ, "Muca òmĩòwu cik nòn pĩ nwang cwinywu. 6 Ēntò cakērē ĩ acaki ketho lobo 'Obanga ocweo ēcwò ēka dhakò.' 7 'Pĩ tyēn kōp nĩ ēcwò bino wēkò apap mērē ēka aya mērē, cē rībērē kĩ dhakò mērē, 8 ēka gĩn ariò bino dōkò kom acēl.' Cē gĩn ba dōkò bedo jò ariò, ēntò kom acēl. 9 Pĩ manòn, gĩn n'Obanga òrībò kanya acēl, dhanò mōrò kūr opok kin-gĩ." 10 ĩ karē na gĩn onwongo tye ĩ òt dōkĩ, ēlūbkōr Yecu openyò ēn ĩ kom kōp na ēn okobo. 11 Yecu okobo nigĩ nĩ, "Ka dhanò mōrò òkwērò dhakò mērē, cē ònyòmò dhakò nōkēnē dōkĩ, nwongo ēn òdōnyò ĩ elomi. 12 Ēka ka dhakò òkwērò cwōrē cē ònyōmērē k'ēcwò nōkēnē dōkĩ, nwongo ēn thon òdōnyò ĩ elomi." 13 ĩ nĩnò mōrò acēl jò mōkò okelo ēthĩnò both Yecu ēk ogudgĩ, ēntò ēlūbkōrē ocokogĩ. 14 ĩ karē na Yecu ònēnò, òngōò rwōk. Ēn okobo nigĩ nĩ, "Wēk unu ēthĩnò obin botha ēka kūr ijukugĩ piēn ker k'Obanga tye pĩ jò na calò man. 15 An akobo niwu kōp adyer nĩ dhanò na ba bino gamò ker k'Obanga na calò athĩn, ba bino dōnyò iē." 16 Cē Yecu otingo ēthĩnò ĩ kore ēka oketho cingē ĩ wigĩ cē òlēgò gum ĩ komgĩ. 17 ĩ karē na Yecu òcakò woth mērē ĩ yoo, ēcwò mōrò òringò ĩ kōrē, cē orumo cōngē pĩny ĩ nyime, ēka openyò nĩ, "Apwony na bēr, atĩm ngò ēk anwong kwò na bedo naka?" (aiōnios g166) 18 Yecu ògamò nĩnē nĩ, "Pĩngò in icwoda nĩ abēr? Ngat mōrò ope na bēr, na path k'Obanga kēkēn. 19 In ingeo cik nĩ: 'Kūr ineki, kūr idōny ĩ elomi, kūr ikwal, kūr ibed acaden mè twodo, kūr ibūr dhanò mōrò, wōr apapnē ēka ayani.'" 20 Ēcwò nĩ òcakò gamò nĩ, "Apwony, atyeko gwōkò cik nòn kibēc cakērē ĩ wang thinona." 21 Yecu ònēnò ēcwò nĩ, cē òmarò ēn, ēka okobo nĩnē nĩ, "Gĩn mōrò acēl ēnē pod orem kĩ bothi. Apē ēk icidh icadh jamini na in iute kōdē kibēc ēka ĩmĩ ĩm mērē both ēcan, ēka ibino bedo kĩ lōnyò na thwōnē ĩ wi polo. Cē ibin, ĩlūb kōra." 22 ĩ karē n'ēcwò nĩ owinyo Yecu ka òtwak nĩ kōmanòn, wangē òcakò lōkērē òkò, cē òdōk cen kĩ cwer cwiny, piēn ēn onwongo tye kĩ lōnyò na thwōnē rwōk. 23 Yecu òwīrē cē ònēnò ēlūbkōrē ēka okobo nigĩ nĩ, "Bino bedo na tēk both ēlōnyò mè dōnyò ĩ ker k'Obanga!" 24 Ēlūbkōr Yecu obedo kĩ ur rwōk ĩ kōp mērē. Ēntò Yecu okobo dōkĩ nĩ, "Ēthĩnōna, bino bedo na tēk nĩngò mè dōnyò ĩ ker k'Obanga! 25 Bedo na yot pĩ kinaga mè dōnyò kĩ wang libira nĩ lōñò pĩ alōnyò mè dōnyò ĩ ker k'Obanga." 26 Ēlūbkōr Yecu dōk ouro rwōk ēka òtwak ĩ kin-gĩ kēn-gĩ nĩ, "Cē nga na dong twērò larē?" 27 Yecu ònēnōgĩ cē okobo nĩ, "Kĩ both dhanò, ba twērē, ēntò kĩ both Obanga, jami kibēc twērē." 28 Petero okobo both Yecu nĩ, "Wan ēwēkò jami kibēc mè lūbò kori." 29 Yecu ògamò nĩ, "An akobo niwu kōp adyer nĩ ngat mōrò ope n'ōwēkò pacò mērē,

onyo utmego mērē onyo aya mērē onyo apap mērē onyo ēthĩnò mērē onyo pwothi mērē pīra ēka pĩ Emuth na Bēr, 30 na ēn ba bino nwongo jami na kadhò manòn wang mia acēl ĩ karē nĩ, udi, utmego, ayagi, ēthĩnōgĩ, ēka jamigĩ kanya acēl k'ayela. ĩ karē mè ajiki dhanò nòn bino nwongo kwò na bedo naka. (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Ēntò jò na pol na kobedini obedo mè acaki bino gĩnĩ dong cen, ēka jò n'odong cen bino tēlò anyim." 32 ĩ karē na gĩn tye ka cidhò yo Jerucalem, nakun Yecu ēnē òtēlò anyim, ēlūbkōrē ouro rwōk ēka jò n'onwongo lūbò kōrē obedo gĩnĩ kĩ Iworo. Ēn dōkĩ otero ēlūbkōrē apar ariò kĩ thenge ēka okobo bothgĩ ngò na bino tĩmērē ĩ kome. 33 Yecu okobo bothgĩ nĩ, "Onu ēcidhò naka yo Jerucalem, ēka Wod ka Dhanò ebino ketho òrōrò ĩ kome both ēlamdhōk na dito ēka epwony cik ka Muca. Gĩn bino ngōlò thōò ĩ wie ēka ebino mĩò ēn ĩ cing Erok, 34 na bino gĩnĩ nywarò ēn ēka ngūlò laò dhōgĩ ĩ kome, pwodo kĩ del ēka eneko ēn òkò. Kinge nĩnò adek, ēn bino cer." 35 Yakobo ēka Jon, awope ka Jebedayo, obino gĩnĩ both Yecu ēka okobo nĩnē nĩ, "Apwony, wan ēmītò nĩ ĩtĩm niwa gĩn mōrò kēkēn na wan ebino penyoni." 36 Yecu openyogĩ nĩ, "Ngò na un ĩmītò nĩ an atĩm niwu?" 37 Gĩn ògamò nĩ, "Wēk ngat acēl kĩ kinwa obed ĩ nget cingĩ kucem ēka ngat nōkēnē obed ĩ nget cingĩ kucam ka in ibino bedo ĩ then ker mè dheoni." 38 Ēntò Yecu okobo nigĩ nĩ, "Un ba ingeo ngò na un ipenyò. Un ĩtwērò modho k'ekopo mè can na an amodho kōdē, onyo ĩtwērò unu batica kĩ koth batica mè can na an abino batica kōdē?" 39 Gĩn ògamò nĩ, "Wan ētwērò." Yecu okobo nigĩ nĩ, "Okopo na an abino modho kōdē, un thon ibino modho kōdē ēka kit batica n'ebino batica an kōdē, un thon ebino baticawu kōdē. 40 Ēntò kōp mè bedo ĩ nget cingĩ kucem onyo kucam, pathĩ an ēnē amĩò. Obanga ēnē bino mĩò kabedo nòn both jò na ēn òyērò." 41 ĩ karē n'ēlūbkōr Yecu apar owinyo kōp nĩ, cwinygĩ òwang ĩ kom Yakobo ēka Jon. 42 Cē Yecu ocwodogĩ kibēc bothe ēka okobo nigĩ nĩ, "Un ingeo unu nĩ jò n'engeogĩ kamē ēlōc k'Erok, lōgogĩ kĩ twērò ēka editegĩ na malò thon bedo kĩ twēr ĩ komgĩ. 43 Un kūr ibed unu nĩ kōmanòn, ēntò ngat na mītò bedo adit kĩ kinwu, myero obed aticwu. 44 Ēka ngat na mītò bedo dhanò mè acēl, myero obed opii ka jò kibēc. 45 Naka thon Wod ka Dhanò ba obino nĩ ēk etii nĩnē ēntò mè tic pĩ jĩ ēka mè mĩò kwò mērē mè kōkò jò na pol." 46 Yecu kanya acēl k'ēlūbkōrē obino gĩnĩ ĩ Jeriko. ĩ caa na gĩn dong onwongo yaa mè wēkò Jeriko, lwak na pol òlūbò kōrgĩ. Ēcwò na wangē òthōò, na nyingē Batulumayo (wod ka Timayo) onwongo obedo ĩ nget yoo kwaò kwac. 47 ĩ karē na ēn owinyo nĩ Yecu mè Najaret ēnē tye ka wok, ēn òcakò redo na kobo nĩ, "Yecu, Wod ka Daudi, kica omaki ĩ koma!" 48 Jò na pol ocoko ēn nĩ ēk òling òkò, ēntò ēn

ömédërë kî redo rwök, “Wod ka Daudi kîca omaki î koma!” 49 Yecu ocung ëka okobo nî, “Cwod unu ën obin.” Cë gîn dong ocwodo athöô wang na kobo gîni nîné nî, “Dii cwinyl! Yaa malô! Ën tye ka cwodoni.” 50 Athöô wang obolo böng mërë thenge, opye kî tyënë ëka obino both Yecu. 51 Yecu openyo ën nî, “Ngö na in îmitö nî atim nini?” Athöô wang okobo nî, “Apwony, amitö wanga önën piny.” 52 Yecu okobo nîné nî, “Apë cidhi, yeeni ocangi ökö.” Cücüth wangë önëno piny ëka öcakö lübö kör Yecu.

11 Î karë na Yecu k'ëlübkörë dong cwök thuno î Jerucalem, gîn obino î Betepage ëka Betania na cwök kî tyën Kidi më Jeituni. Ën ooro ëlëbkörë ariö, 2 ëka okobo nigî nî, “Apë unu î pacö na tye î nyimwu, ëka cücüth na un îdönyö îë, ibino nwongo unu athîn kana n'etweo kunön, na ngat mörö bara öidhö î wie anaka yam. Göny unu ëka ikel unu kany. 3 Ka ngat mörö openyowu nî, ‘Pîngö îgönyö unu kana nön?’ Kob unu nîné nî, ‘Rwoth ënë mitö ëka ebino dwongo ökö pîöpiö.’” 4 Ëlëbkör Yecu ariö nî öcidhö, ëka onwongo gîni athîn kana n'etweo yökö î nget yoo î dhö wangkac, cë ögönyö gîni. 5 Jö mökö n'onwongo ocung kunön openyogi nî, “Ngö na un itye ka timö, nakun îgönyö unu athîn kana nön?” 6 Gîn ögamö kite na Yecu onwongo okobo nigî ködë, ëka eyeo nigî më tero. 7 Cë gîn dong okeko athîn kana both Yecu ëka öpëdhö gîni böng-gî î dye ngee, ëka ën obedo îë. 8 Jö na pol öpëdhö böng-gî î dye yoo, nakun jö nökenë pëdhö jang yen na gîn ötürö kî î pwothi. 9 Jö n'ötëlö anyim ëka jö n'ölübö körë oredo gîni kî wöô nî, “Ocana!” “Gum obed î kom ngat na tye ka bino kî nyîng Rwoth!” 10 “Gum obed î kom ker ka kwarö onu Daudi na tye ka bino!” “Ocana na tye malö î wi polo!” 11 Yecu ödönyö î Jerucalem ëka öcidhö î dyekal öt k'Obanga. Ën önëno jami kibëc, ëntö kite n'onwongo piny dong cwök cido, ën öcidhö î Betania kanya acël k'ëlëbkörë apar ariö. 12 Kodiko mërë na gîn tye ka yaa wëkö Betania, kec onwongo oneko Yecu. 13 Ën önëno yath ölam kî cecen na pote oluk, Yecu öcidhö më nënë ka ëtwërö nwongo nyige mörö. Î karë na ën othuno î thë yath, ën ba onwongo gîn mörö ëntö pote këkën, piën karë nön ba obedo karë n'ölam nyak îë. 14 Cë Yecu okobo nî yath nî, “Ngat mörö myero kür dökî öcam nyigi.” Ëka ëlëbkörë owinyo ën ka kobo. (aiön g165) 15 Î karë na gîn othuno î Jerucalem, Yecu ödönyö î dyekal öt k'Obanga ëka öcakö ryëmö jö n'onwongo tye ka cadhö jami ëka ëwil. Ën ölökö mëja ka jö na lökö ciling atarö ëka thene ka jö na cadhö amam. 16 Yecu ba oyeo nî ngat mörö öngöl dyekal öt k'Obanga kî jami mörö më acadha. 17 Ën okobo nigî nî, “Cöc na Leng kobo kanya aleng nî, “Öda ebino cwodo nî öt më lëga pî lobo kibëc.” Ëntö un îlökö ödökö kabedo n'ëyak pono îë.” 18 Î karë

n'ëlamdhök na dito ëka epwony cîk ka Muca owinyo gîni ngö na Yecu ötwakö, gîn öcakö rangö kit yoo mörö na myero enek kî Yecu ködë. Gîn onwongo tye kî lworö î kome, piën lwak onwongo uro pwony mërë. 19 Na piny dong cido, Yecu ëka ëlëbkörë öya gîni ökö kî î Jerucalem. 20 Kodiko mërë na gîn tye ka wok î nget yath ölam na Yecu ölamö, ëlëbkör Yecu önëno yath ölam na dong ötal ökö anaka kî orii naka malö. 21 Wi Petero opo ëka öcakö kobo nî Yecu nî, “Apwony, nën! Yath ölam na in îlamö ötal ökö!” 22 Yecu ögamö nî, “Bed unu kî yee î kom Obanga. 23 An akobo niwu köp adyer, ka ngat mörö okobo nî kidi nî, ‘Mukiri, ëk ipodh î nam,’ ëka ka ba obedo ka kalakala î cwinye ëntö yee nî ngö na ën ebino kobo bino timërë, ebino timö nîné. 24 Pî manön akobo niwu, gîn mörö këkën na un ibino kwaö kî lëga, bed unu kî yee nî ityeko unu nwongo, ëka bino bedo mewu. 25 Ëntö ka un itye ka lëga, më acël tim kîca both ngat mörö këkën na köp mörö tye î kinwu ködë, ëk Apapwu na tye malö î wi polo thon ötim niwu kîca î kom balwu.” 26 “Ëntö ka ba itimö unu nî dhanö kîca, cë Apapwu na tye malö î wi polo thon ba bino timö kîca niwu î kom balwu.” 27 Yecu ëka ëlëbkörë dökî odwogo gîni î Jerucalem. Na Yecu onwongo tye ka woth î dyekal öt k'Obanga, ëlamdhök na dito, epwony cîk ka Muca, ëka edong obino gîni bothe. 28 Gîn openyo Yecu nî, “Koth twër mënen n'ömiö in itimö jami nî kibëc? Nga n'omii twërö më timögi?” 29 Yecu ögamö nigî nî, “An abino penyowu peny acël. Gam unu nîna, ëka an abino kobo niwu koth twërö na an atye ka timö kî jami nî. 30 Twërö ka Jon më batica öya kî î polo onyo kî both dhanö? Gam unu nîna!” 31 Gîn öcakö larö köp nön î kin-gî këng-gî ëka okobo gîni nî, “Ka onu ekobo nî öya kî î polo, ën bino penyö nî, ‘Pîngö ba iyee unu î kom Jon?’ 32 Ëntö ka onu ekobo nî, ‘Öya kî both dhanö—” (Gîn onwongo lworö lwak, piën jö kibëc ngeö gîni nî Jon adyer onwongo obedo adwarpiny.) 33 Cë gîn dong ögamö nî Yecu nî, “Wan ba engeo.” Yecu okobo nigî nî, “An thon ba abino kobo niwu koth twër mënen n'ömiö an atio jami nî.”

12 Cë Yecu ötwak ködgi kî carolok nî, “Yam onwongo tye dhanö mörö n'öpïdhö öläk î pwodho mërë. Ën öcëlö pwodho mërë nön ökö kî cël, ökünyö bur îë më biö pig öläk, ëka ögërö pem më kür îë. Cë ën ömiö pwodho öläk both epang pwodho mörö ëka ën öcidhö ökö î lobo nökenë. 2 Na karë më püdö öläk dong örömo, ën ooro atic mërë both epang pwodho ëk öcidh ööm nîné nyig öläk mörö n'öcëk. 3 Ëntö epang pwodho ömakö atic n'onwongo eoro, cë epwodo ëka ëryëmö ödök cen kî cingë nono. 4 Won pwodho öläk ooro atic mërë nökenë dökî, ëntö epang pwodho opwodo ën î wie ëka etio tic më lewic î kome. 5 Won pwodho öläk

ooro atic mërë nökënë dök, ëka manön gin oneko ökö. Ën ooro jö nökënë na pol; mökö ki kin-gi epwodog, ëka nökënë enekog. 6 "Won pwodho onwongo pod odong ki ngat acël më aora, wode n'onwongo ën marö. Më ajiki mërë ën ooro wode nakun kobo ni, 'Gin bino wörö woda.' 7 "Ëntö epang pwodho ötwak i kin-gi kën-gi ni, 'Man ënë alak jami. Bin unu, ëk enek ën ökö, ëka jami më alaka bino bedo më onu.' 8 Cë gin dong ökwanyö wod ka won pwodho ölok eneko ökö, ëka ebolo yökö ki i pwodho ölok. 9 "Ngö na dong won pwodho ölok bino timö? Ën bino ëka neko epang pwodho nön ökö kibëc cë miö pwodho ölok nön both jö nökënë. 10 Un ba ikwanö unu ki i Cöc na Leng ni: "Kidi n'egedo ökwërö ënë ödökö kidi më gwic öt. 11 Rwoth ötimö man, ëka obedo gin më aura ki wang onu?" 12 Ëtëla k'Eyuda örangö gin yoo më makö Yecu piën ongeog gin ni ën onwongo ötwakö carolok i komgi. Ëntö gin onwongo lworo lwak. Cë gin öya öwëkö Yecu ëka öcidhö gin ökö. 13 Kinge, ëtëla dini ooro gin Eparicayo mökö ëka jö na cwakö Erode both Yecu ëk enwong köp mörö ki i dhögë na miö ötwërö makö ën. 14 Gin obino bothe ëka okobo gin ni, "Apwony, wan ongeog ni in ibedo dhanö na kite atir. In ba iwëkö jö nökënë kobo nini ngö na myero itim onyo ikobi. Ëntö in ipwonyo yoo k'Obanga na rwatërë ki köp na tye adyer. Pore më cülö ooro both Cija onyo pe? 15 Wan myero ëcül ooro onyo kür ëcül?" Ëntö Yecu ongeog ökoragi nön ökö. Ën openyog ni, "Pingö itye ka tëmöna unu? Nyuth nina denario ëk anën." 16 Gin okelo acël bothe, ëka Yecu openyog ni, "Cal ëka cöc na tye ië, obedo më ka nga?" Gin ögamö ni, "Më ka Cija." 17 Cë Yecu okobo nig ni, "Eyo, mi unu jami ka Cija both Cija, ëka jami k'Obanga both Obanga." Ëka gin obedo ki ur rwök i kom Yecu. 18 Cë Ecadukayo, na kobo gin ni cer ka jö n'öthöo ope, obino gin both Yecu ki peny. 19 Gin okobo ni, "Apwony, Muca yam ömiöwa cik ni ka ëcwö mörö öthöo n'öwëkö dhakö mërë na ba önywölö ëthinö mörö, ömin mërë na kwö myero olak dhakö nonu ëk önywölö ëthinö i wi ömin mërë. 20 Yam onwongo utmego mörö ute gin abirö. Më acël mërë onyomo ëka öthöo na ba önywölö athin. 21 Ömin mërë më ariö ölakö dhakö nön, ën thon öthöo ökö na ba önywölö ködë athin mörö. Ëka ötimërë both ömin mërë më adek ni kömanön. 22 Utmego abirö ni kibëc ölakö ën ëntö ba önywölö gin ëthinö mörö. Më ajiki mërë, dhakö ni thon öthöo ökö. 23 Dhakö ni dong bino bedo më ka nga i karë më cer? Piën utmego abirö kibëc onwongo ölakö ën." 24 Yecu ögamö nig ni, "Un ba irwenyo unu pi köp ni, piën ba ingeog unu Cöc na Leng onyo tükö k'Obanga. 25 Piën ka jö n'öthöo ocer, gin ba dök nyomo onyo ënyömögi. Gin bino bedo na calö emalaika na tye i wi polo. 26 "Ëntö

kobedini, köp na makö cer ka jö n'öthöo, un bara ikwanö unu ki kom cöc ka Muca, ki köp na makö bunga na lyël, kite n'Obanga okobo ni Muca ködë ni, 'An abedo Obanga k'Abraam, Obanga ka Icaka, ëka Obanga ka Jakob'? 27 Ën ba obedo Obanga ka jö n'öthöo, ëntö Obanga ka jö na kwö. Un irwenyo unu rwök." 28 Apwony cik ka Muca mörö onwongo ocung kunön winyo ngö n'onwongo etye ka larö. Ën öniang ni Yecu ögamö köp na bër, cë openyo ni, "Ki kom cik kibëc, mënë na pirë tük rwök?" 29 Yecu ögamö ni, "Cik na pirë tük rwök ënë man: 'Winy unu jö më Icarael! Rwoth Obangawa ënë obedo Obanga acël ëka Rwoth. 30 Ëka myero imar Rwoth Obangani ki cwinyi kibëc, ki tiponi kibëc, ki thamani kibëc, ëka ki tüköni kibëc.' 31 Më ariö mërë pirë tük na röm aröma: 'Mar awodhi na calö imarö komi keni.' Cik mörö nökënë ope na pirë tük na löö man." 32 Apwony cik ka Muca ögamö ni, "Eyo apwony, in ikobo na bër. In itwakö köp n'atir nakun ikobo ni Obanga tye acël kékën ëka obanga nökënë ope. 33 Ëka an angeog ni pirë tük më marö ën ki cwinyi kibëc ëka ki thamani kibëc ëka ki tüköni kibëc, ëka më marö awodhi na calö imarö komi keni. Man ënë pirë tük na löö tyër awanga ëka gin aryëda." 34 I karë na Yecu öniang ni apwony cik ka Muca ögamö ki ryëkö, ën okobo ninë ni, "In ba ibor ki ker k'Obanga." Ëka cakërë i caa nön ngat mörö ba dök öthamö më penyog Yecu ki peny mörö nökënë. 35 Kinge na Yecu onwongo tye ka pwonyo jii i dyekal öt k'Obanga, ën openyog ni, "Pingö epwony cik ka Muca kobo ni Meciya obedo akwar Daudi? 36 Daudi kikome ötwakö ki tükö ka Tipo Naleng, na kobo ni, "Rwoth okobo both Rwodha: Bed i nget cinga më kucem naka ka an aketho langni i thë tyeni.' 37 Daudi kikome cwodo ën ni, 'Rwoth.' Ën dök twërö bedo wode ningö?" Jö na pol owinyo köp mërë ki yom cwiny. 38 I karë na Yecu tye ka pwony, ën okobo ni, "Gwökërë unu ki kom epwony cik ka Muca. Piën gin marö woth rimo piny nakun ruko gin böng na boco ëka mitö gin ni jii omothgi ki thë cuk, 39 ëka marö gin bedo i kabedo na bëcö më dheo i öt Cinagoga ëka kabedo më wörö i karama. 40 Gin maö udi ka mon thöo, bedo gin lögö lëga na boco më nyuthere. Koth jö ni ebino pwodog na rac rwök." 41 Yecu obedo piny i nget kanya eketho tyër ië ki i öt k'Obanga. Ën önenö lwak ka bolo tyër i canduk lim. Ëlönyö na pol obolo lim na thwönë. 42 Cë dha thöo n'obedo acan obino ëka obolo ciling na nyige gin ariö. 43 Yecu öcakö cwodo ëlëbkörë bothe ëka okobo ni, "An akobo niwu köp adyer, dha thöo ni n'obedo acan ënë obolo tyër i canduk lim na löö jö nökënë kibëc na tye ka miö tyërgi. 44 Piën gin ömiö tyërgi n'ögithö gin ki kom limgi na thwönë, ëntö dha

thöo ni n'obedo acan, ömiö jami kibëc n'onwongo tye bothe na myero ën ökwö ködë."

13 Na Yecu onwongo tye ka yaa ki i öt k'Obanga, alübkörë acël öcakö kobo ni, "Apwony, nën kit na kite ni thwon ködë ëka kit na gedo mërë bëcö ködë!" 2 Yecu okobo nïnë ni, "Un inënö gedo na thwon ni? Ba tye kidi mörö kany n'ebino wëkö i wi wadi na ba ebino bolo ökö piny." 3 Kinge, Yecu obedo piny i wi Kidi më Jeituni nakun opimere ki öt k'Obanga, Petero, Yakobo, Jon, ëka Anderiya öcakö gini penyo ën na ut kënë ni, 4 "Kob niwa, köp ni bino timërë awene? Ëka dökï anyuth mërë ënë ngö na bino nyutho ni köp nön cwök cobere?" 5 Yecu öcakö kobo nigï ni, "Gwökërë unu, ëk ngat mörö kür öbwölwu. 6 Piën jö na pol bino bino gini ki nyinga na bino kobo gini ni, 'An ënë ën,' ëka bino miö jö na pol rwenyo ökö. 7 Ka ibino winyo unu pi lwëny ëka anii më lwëny, kür imii cwinyu opodhi, koth jami ni myero ötimërë, ëntö nwongo ajiki piny podi. 8 Rok bino lwëny i kom rok nökenë, ëka ker bino lwëny i kom ker nökenë. Oyeyeng bino yengo kabedo na pol ëka kec thon bino podho. Manön ënë acaki më can na bino podho i wi lobo. 9 "Ka jami ni bino timërë, myero igwökërë unu. Ebino terowu i nyim okiko both ëlöc ëka ebino pwodowu i cinagoga gini. Ibino cung unu i nyim ëlöc ëka i nyim rwodhi pira na calö ecaden bothgi. 10 Më acël Emuth na Bër myero ëtit i wi lobo thükül n'ajiki bara othuno. 11 Ka ëmaköwu, ëka ekelowu i nyim okiko, kür ipar unu ngö ni bino kobo ëntö kob unu ngö n'ebino miöwu i caa nön, piën pathi un ënë ibino twak ëntö Tipo Naleng ënë bino twak. 12 Omega bino miö ömin mërë më aneka, apap bino miö athin mërë më aneka. Ëthinö bino jem i kom enyodogi ëka miö enekogi. 13 Jö kibëc bino dagöwu pi nyinga. Ëntö ngat na bino cung na tæk naka i ajiki bino larë. 14 "Ëntö ka inënö unu gin mörö më kwer na balö cwinu jö, n'ocung kanya myero kür ocung ië (ëk dhanö na kwanö öniang ië), cë jö na tye gini i Yudea myero öring gini i wi kite. 15 Dhanö na tye i wi ödë kür oidhi piny, onyo ödöny i öt më kwanyö gin mörö. 16 Dhanö na tye i pwodho, kür ödök cen më ömö böngü mërë. 17 Mon na yeco ëka mon na dödhö ëthinö bino nënö can i karë nonu. 18 Lëg unu ëk köp ni kür ötimërë i karë më ngicö, 19 piën karë nön bino bedo thwön can na thwönë rwök na naka yam bara ötimërë i wi lobo, cakërë i karë n'Obanga ocweo ki lobo naka othuno ködë tin, ëka ba bino timërë dökï. 20 Ka Rwoth onwongo ba öngölö nïnö nön na cecek, onwongo ngat mörö acël thon ba bwöth. Ëntö pi jö n'Obanga öyërogï, ënë ömiö ën öngölö wel nïnö nonu ödökö na nönök. 21 "I karë nön, ka dhanö mörö okobo niwu ni, 'Nën, Meciya ene,' onyo ni, 'Nën, ën ëca,' kür iyee unu. 22

Piën jö na kobo ni gin ebido Kiricito ëka edwarpiny na twot bino bino ëka bino tio gini anyuth ëka tango na dito ëk ka twërë ëbwöl gini naka jö n'ëyërogï. 23 Gwökërë unu dong, an atyeko dong kobo ökö niwu jami kibëc na bino timërë na karë bara örmö. 24 "Ëntö i karë nonu, kinge can na thwönë nön, "ceng bino cido ökö nicuc, ëka dwe thon ba bino ryëny, 25 cër bino podho gini ki i wi polo, ëka tækö kibëc më wi polo bino yengere." 26 "I karë nön jö kibëc bino nënö Wod ka Dhanö na tye ka bino ki i pöl ki twër na dit ëka dheo. 27 Ëka ën bino oro emalaika më cökö jö mërë n'ëyërogï ki i thwok lobo angwën më ajiki lobo naka i ajiki më polo. 28 "Nwong unu pwony ni ki i kom yath ölam. Ka jangë öcakö löth, ëka pote odonyo, un ingeo ni oro dong cwök. 29 Kömanön thon, ka inënö unu jami ni tye ka timërë, itwërö unu ngeo ni dwogo mërë dong cwök, tye i dholokek. 30 An akobo niwu köp adyer, rok më karë ni ba bino poth naka ka jami ni kibëc ötimërë. 31 Polo ëka lobo bino rwenyo ökö, ëntö köpna ba bino rwenyo. 32 "Ngat mörö ope na ngeo nïnö nön onyo caa nön, naka thon emalaika na tye i wi polo, onyo Wod, ëntö Apap këkën ënë ngeo. 33 Gwökërë unu! Bed n'ineno unu! Ba ingeo unu awene na karë nön bino römö ködë. 34 Bino ka Wod ka Dhanö röm aröma ki dhanö na tye ka cidhö ökö kany mörö na bor. Ën ka yaa ki i pacö, miö twërö both etic mërë, ngat acëlacël ki tic na mëgë, nakun cikö ngat na gwökö dhö wangkac ni ëk obed na wangë thwolo. 35 "Un thon, bed unu na wangwu thwolo, piën ba ingeo unu awene na won öt bino dwogo ködë onyo bino dwogo kothyeno onyo dingwor onyo na thwön gwönö kok onyo kodiko. 36 Ka ën bino dwogo athura, kür imii ën onwongwu ininö. 37 Ngö na an akobo bothwu, an akobo ni jö kibëc: 'Bed na wangwu thwolo!'"

14 Onwongo odong nïnö ariö më thuno i Karama më Poth ëka Karama më Ogati na Thöbi ope ië. Ëlamdhök na dito ëka epwony cik ka Muca onwongo tye ka rangö gini kite na myero ëmak ki Yecu i mung ëka enek ën ökö. 2 Gin okobo ni, "Kür ëmak Yecu i karë më Karama më Poth, ëk kür ömii jii okel wöo." 3 I karë na Yecu tye ka cem i öt ka Cimon n'onwongo obedo adhöbü i Betania, dhakö mörö obino ki cupa möö narad na ngwece kur na wel mërë tæk. Ën ötürö dhö cupa ëka önyö möö i wi Yecu. 4 Jö mökö n'onwongo tye gini kany nön ökëcö gini rwök ëka ötwak kën-gi ni, "Pingö ëbalö möö ni na ngwece kur abala? 5 Onwongo myero ëcadh i wel na kadhö denario mia adek ëk ëmii both ëcan!" Cë gin ocoko dhakö nön ki gero. 6 Ëntö Yecu ögamö nigï ni, "Wëk unu dhakö nön kënë. Pingö kara icoko unu ën? Ën ötimö gin na bër botha. 7 Ëcan itye unu ködgï nïnö kibëc

ëka caa mörö këkën itwëro unu kõnyögi. Ëntö ba ibino unu bedo kôda ninö kibëc. 8 Ën ötimö gin na ën römö ëka owiro koma më aika na caa bara örömö. 9 An akobo niwu köp adyer nî kanya kibëc n'ebino titö Emuth na Bër ië i wi lobo thükül, gin na dhakö ni ötimö thon ebino kobo pirë, ëk obed më po pî ën." 10 Cë Yuda Ikariot, na ënë dhanö acël i kin ëlûbkör Yecu apar ariö, öcïdhö both ëlamdhök na dito ëk ëyüb kit na myero ëmiï Yecu bothgi. 11 I karë na gin owinyo ngö na ën onwongo mitö timö nigî, igî obedo na yom, ëka öcïkërë ginî më miö Yuda Ikariot ciling. Cë Yuda öcakö rangö karë na bër na ën ërömö miö Yecu bothgi. 12 I ninö më acël më Karama më Ogati na Thöbî ope ië, ninö na yam ëngölö k'athin römö më Poth, ëlûbkör Yecu openyo ginî ën nî, "Ka kwene na in imitö nî wan ëcïdh ëyüb nini cem më Poth ië?" 13 Cë Yecu ooro jö ariö ki kin ëlûbkörë nakun cïkögî nî, "Apë unu naka i Jerucalëm, ibino unu romo k'ëcwö mörö n'öyëö agulu pii. Lüb unu körë, 14 ëka kob unu both won öt na ën bino dönyö ië nî, 'Apwony okobo nî öt wele ute kwene ëk ëcam cem më Poth ië k'ëlûbkörë?' 15 Ën bino nyutho niwu öt na lac na tye malö, n'eketho jami kibëc ië. Kany nön ënë iyüb unu cem na më onu ië." 16 Ëlûbkör Yecu ariö öcïdhö ginî yo Jerucalëm ëka onwongo ginî jami kibëc kite na Yecu okobo nigî ködë. Cë gin dong öcakö yübö cem më Poth kunön. 17 Na dong othuno kothyeno, Yecu obino k'ëlûbkörë apar ariö. 18 I karë na gin tye ka cem, Yecu öcakö kobo nigî nî, "An akobo niwu köp adyer nî ngat acël ki kinwu bino ketho örörö i koma, ngat acël na tye ka cem kôda." 19 Ëlûbkör Yecu öcakö kumo, nakun ngat acëlacël penyo ën nî, "Ködë an ba?" 20 Yecu öcakö kobo nigî nî, "Dhanö acël ki kinwu jö apar ariö, na tye ka lutho cingë i wal kanya acël kôda. 21 Wod ka Dhanö bino cïdhö nî kômanön kite n'ëcöö ködë i kome. Ëntö dhanö na bino ketho örörö i kom Wod ka Dhanö bino nënön can! Onwongo bedo na bër ka dhanö nön ba ënywölö." 22 I karë na gin tye ka cem, Yecu ökwanyö ogati, ölëgö gum ië, cë opoko ömiö both ëlûbkörë ëka okobo nigî nî, "Gam icam unu. Man ënë koma." 23 Ëka ökwanyö ekopo, öpwöyö Obanga, cë ömiögi, ëka gin kibëc ömadhö. 24 Yecu okobo nigî nî, "Man ënë remona më cïkërë na nyen, na bino öny pî jö na pol. 25 An akobo niwu köp adyer nî, ba dök abino madhö pig nyig ölok, naka i ninö nön na an abino madhö na nyen i ker k'Obanga." 26 Na dong gin otyeko wero wer, cë öcïdhö ginî i wi Kidi më Jeituni. 27 Yecu okobo bothgi nî, "Un kibëc ibino unu wëköna ökö, piën yam ëcöö nî, "Abino neko akwath, ëka rom bino këth ata." 28 Ëntö kinge cer, abino tëlö nyimwu më cïdhö yo Galilaya." 29 Petero öcakö kobo nî, "Kadi bed nî jö kibëc bino wëköni ökö, ëntö an ba abino wëköni." 30 Yecu

ögamö nî, "Petero, an akobo nini köp adyer, tin i dyewor na thwön gwënë bara okok wang ariö, in ibino kwëröna wang adek." 31 Ëntö Petero ocere ki tük na kobo nî, "Kadi bed nî myero athöö kodi, an ba abino kwëröni na twal!" Ëka jö kibëc okwongere nî kômanön. 32 Gin öcïdhö i kabedo n'ecwodo nî pwodho më Gethcemane, ëka Yecu okobo both ëlûbkörë nî, "Bed unu kany, ëk an kono acïdh alëgi." 33 Ën ökwanyö Petero, Yakobo ëka Jon cë öcïdhö ködgi. Cwinye öcakö podho na lith rwök ëka ki kumo. 34 Yecu öcakö kobo nigî nî, "Cwinya cwer rwök na mitö nekona ökö. Bed unu kany na wangwu thwolo." 35 Yecu öcïdhö anyim na nönök, cë orumo cöngë piny oryebere ëka ölëgö nî ka onwongo twërë, kono caa nön opoth ökö ki bothe. 36 "Aba, Apap, jami kibëc twërë ki bothi, kwany ekopo ni ökö ki botha, kür obed kite na an amitö, ëntö obed kite na in ënë imitö." 37 Cë ën odwogo cen both ëlûbkörë ëka onwongogî öninö ökö. Yecu okobo both Cimon nî, "Petero, ininö ökö? Ba irömö bedo na wangi thwolo pî caa mörö acël? 38 Bed unu na wangwu thwolo, lëg unu both Obanga ëk kür idöny unu i atëmatëma mörö. Cwiny mitö, ëntö kom görü." 39 Yecu öwëkögi dökî ëka öcïdhö ölëgö lëga acël nön. 40 I karë na ën odwogo, ën dökî onwongo ëlûbkörë tye ka ninö, piën ninö onwongo ömakö wang-gî rwök. Gin ba ongeö ngö na myero ekob ginî both Yecu. 41 Yecu odwogo wang më adek mëre, cë okobo nigî nî, "Un pod ininö ëka iyweo unu? Dong örömö! Caa dong örömö. Wod ka Dhanö dong ëmiö ökö i cing ëbal. 42 Yaa unu malö! Eru ecidhu! Nën, dhanö na bino ketho örörö i koma dong cwök!" 43 Cücüth na Yecu onwongo pod twak, Yuda, ngat acël i kin ëlûbkör Yecu apar ariö, othuno ki lwak n'ömakö ginî pele abadë ëka ki ludhi, n'ëlamdhök na dito, epwony cïk ka Muca ëka edong ënë oorogi. 44 Won örörö onwongo otyeko dong yübö anyuth ködgi nî: "Ngat na an abino nödhö leme, ën ënön, mak unu ën ëka iter igwök unu na bër." 45 Yuda öcakö cïdhö ökö cücüth both Yecu ëka okobo nî, "Apwony!" Cë önödhö leme. 46 Gin dong öcakö podho i kom Yecu, ëka ëmakö ën. 47 Ëntö dhanö mörö acël n'onwongo ocung i nget Yecu öcakö wödhö pala abadë mëre, cë otongo ki ith atic k'Alamdhök na Dit naka onguno ökö. 48 Yecu openyogi nî, "Ibino unu botha ki pele abadë ëka ki ludhi më maköna calö an abedo ayak? 49 Ninö ki ninö an abedo kodwu i dyekal öt k'Obanga nakun apwonyo, ngö n'ocerowu maköna? Ëntö jami ni kibëc tye ka timërë më cobo ngö na Cöc na Leng kobo i koma." 50 Cë ëlûbkör Yecu kibëc öwëkö ën ëka öngwëcö ginî ökö. 51 Awobi mörö n'orwao böngü këkën i kome, onwongo tye ka lübö kör Yecu. I karë na lwak ötëmö më makö ën, 52 awobi ni omukere ki ngwëc cë öwëkö böngü mëre i cing-gî ëka

öngwëcö kotula. **53** G'in otero Yecu both Alamdhök na Dit, ëka ëlamdhök na dito kibëc, edong ëka epwony cik ka Muca obino gini kanya acël. **54** Petero obedo ka lübö kör Yecu ki cecen naka othuno ködë i dyekal k'Alamdhök na Dit. Ën obedo kanya acël k'ëkürpiny, nakun oo mac. **55** Ëlamdhök na dito, ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc onwongo tye gini ka rangö caden mörö na römö mïög'i neko Yecu. Ëntö ba onwongo gini gin mörö. **56** Ecaden na pol obedo ka twakö köp twodo i kom Yecu ëntö köpg'i ba örwatërë. **57** Më ajiki mërë, jö nököñë öya malö cë ötwakö gini caden më twodo ni, **58** "Wan ewinyo ën tye ka kobo ni, 'An abino muko öt k'Obanga ni n'ëyübö ki cing dhanö, ëka abino gërö nököñë pi nini adek, na ba ëgërö ki cing dhanö.'" **59** Kad'i bed ni kömanön, köp më caden na gin ötwakö ba örwatërë. **60** Alamdhök na Dit öya malö cë ocung i dyeregi ëka openyo Yecu ni, "Eyo, in ba itwërö gamö köp ni kibëc? Ngö na in itwërö kobo i kom gin n'ekobo i komi?" **61** Ëntö Yecu öling alinga ba ögamö. Cë Alamdhök na Dit dök'i openyo ën ni, "In ëñë ibedo Meciya, Wod k'Obanga n'ëwörö?" **62** Yecu okobo ni, "An ëñë ën. Ëka ibino nëñö unu Wod ka Dhanö n'obedo i nget cing Won Twër kucem ëka dök'i tye ka bino ki i pöl më polo." **63** Alamdhök na Dit öyëcö böng mërë ëka okobo ni, "P'ingö onu pod dök'i ëmitö caden nököñë?" **64** Un iwinyo unu kite na ën öyanyö k'Obanga ködë. Ithamö unu ningö ië?" G'in kibëc öngölö ni, "Ën opore më thööl!" **65** Jö nököñë öcakö ngülö laö dhögi i kome, nakun eumo wangë ökö cë ëbapö, n'ekobo ninë ni, "In ibedo adwarpiny, tuc niwa!" Ëka ëkürpiny ökwanyö Yecu cë epwodo. **66** I karë n'onwongo Petero tye piny i dyekal, atic k'Alamdhök na Dit mörö n'obedo nyakö obino. **67** I karë na ën önëñö Petero tye ka oo mac, ën öripö Petero na cwök ëka okobo ni, "In thon onwongo itye ki dhanö nëñ öya ki i Najaret, ën Yecu." **68** Ëntö Petero ökwërö ökö na kobo ni, "An ba angeo ngö na in itye ka twakö," cë öcidhö ökö yo dhö wangkac, ëka thwön gwënë öcakö kok. **69** I karë na nyakö nëñ n'obedo atic önëñö Petero ocung kunön dök'i, ën öcakö kobo both jö nököñë ni, "Ëcwö ni obedo awodhgi acël!" **70** Ëntö Petero ökwërö ökö dök'i. Kinge na nëñök jö mökö n'onwongo ocung gini i nget Petero öcakö kobo gini ni, "Adyer in ibedo awodhgi acël, piën in ibedo dhanö më Galilaya." **71** Petero öcakö alem i kome këñë nakun kwongere ni, "An ba angeo ëcwö ni na un itye ka twakö köp i kome" **72** Ëka cücüth thwön gwënë okok wang më ariö. Cë Petero opo i köp na Yecu okobo ninë ni, "Na bara thwön gwënë okok wang ariö, in ibino kwëröna wang adek." Ëka öcakö koko rwök.

15 Keko cön, ëlamdhök na dito, mëd k'edong, epwony cik ka Muca, ëka athuko më öd okiko k'edong kibëc öyübö gini köp kanya acël. G'in otweo Yecu cë etero ökö ëka ëmiö both Pilato. **2** Pilato öcakö penyo Yecu ni, "In ëñë rwoth k'Eyuda?" Yecu ögamö ni, "Eyo, obedo kite na in ikobo ködë." **3** Ëlamdhök na dito odotho Yecu ki kwa adoth na pol. **4** Cë Pilato dök'i openyo Yecu ni, "In ba itwërö gamö peny? Nën lwak köp na pol n'edothi ködë." **5** Ëntö Yecu ba ögamö gin mörö, ëka Pilato obedo ki ur rwök. **6** I karë më Karama më Poth kibëc, Pilato onwongo marö gönyö amabuc acël na lwak nwongo ökwaö. **7** I karë nëñ, ëcwö mörö onwongo tye na nyingë Baraba, na yam etweo i buc i kin jö n'öjem n'oneko gini jii i karë më jëmg'i nëñ. **8** Lwak öcakö cidhö both Pilato më penyo ën ëk ötim kite na ën önaa timö ködë. **9** Pilato openyogi ni, "Un iimitö ni agöny niwu rwoth k'Eyuda?" **10** Pilato okobo ni kömanön piën ën onwongo ongeö ni ëlamdhök na dito okelo gini Yecu pi nyeko. **11** Ëntö ëlamdhök na dito öcüpö gini lwak ëk ömii Pilato ögöny Baraba nakaka Yecu. **12** Pilato öcakö penyogi ni, "Ngö na myero an atim ki ngat na un icwodo ni rwoth k'Eyuda?" **13** Lwak öwö gini ni, "Gur ën i kor yath ariä!" **14** Ëka Pilato dök'i openyogi ni, "P'ingö kara, ötimö ngö na rac?" Ëntö lwak öwö gini ki redo rwök ni, "Gur unu ën ökö i kor yath ariä!" **15** Pilato onwongo mitö yomo cwiny lwak, cë ögönyö Baraba nig'i. Ën ömiö twërö ni ëk epwod Yecu ki del ëka egur i kor yath ariä. **16** Acikari otero gini Yecu naka i dyekal k'alöc (n'ecwodo ni Praitonion) ëka ocwodo gini lwak acikari kibëc kanya acël. **17** G'in öcakö ruko Yecu ki böngü na kwar ëka etweo tok öküdhö öthac, cë ërwakö i wie. **18** Cë g'in öcakö motho ën ni, "Örëm ba, rwoth k'Eyuda!" **19** Acikari opwodo gini wi Yecu ki lüth, öngülö gini laö dhögi i kome, ëka orumo gini cöng-g'i piny më wörö ën më anywar. **20** I karë na gin dong önywarö Yecu, ökwanyö gini böngü na kwar ökö ki i kome ëka ëdwökö böng mërë i kome. Cë gin dong otero Yecu yökö ëk egur i kor yath ariä. **21** Ëcwö mörö më Cirene na nyingë Cimon apap k'Alegijanda ëka Rupo, onwongo tye ka wok nakun öya ki kin pacö ëka acikari ödiö ën më tingo yath ariä. **22** G'in otero Yecu i kabedo n'ecwodo ni Gölgötha, na tyën köp mërë ni, "Kabedo më Cogo Wic." **23** Cë acikari öcakö miö Yecu köngö ölökö n'erubo ki yath müra, ëntö Yecu ökwërö madhö ökö. **24** G'in oguro Yecu i kor yath ariä ëka opoko gini böng mërë i kin-g'i nakun ebolo kwir ëk ëñën böngü na ngat acëlacël bino tero. **25** Eguro Yecu i kor yath ariä caa adek më kodiko. **26** G'in n'ëcöö na nyutho köp n'edotho ën ië kwanërë ni, "RWOTH K'EYUDA." **27** Eguro Yecu kanya acël k'ëyak ariö, dhanö acël kucem ëka acël kucam. **28** Man ömiö Cöc na Leng ocobere kakarë

nī, “Ēkwanō ēn ī kin ēbal.” 29 Jō n'onwongo tye ka wok ī ngete, obedo gīnī ka yanyō ēka nywarō Yecu, nakun yengo wigī na kobo gīnī nī, “Onye, in n'imuko ōt k'Obanga ōkō, cē īgērō pī nīnō adek kēkēn, 30 larē keni, idhi pīny kī ī kor yath arīa!” 31 Ī kite acēl nōn, ēlamdhōk na dīto ēka epwony cik ka Muca ōnywarō gīnī Yecu ī kin-gī kēn-gī nakun kobo gīnī nī, “Ēn ōlarō jō nōkēnē, ēntō ba twērō larē kēnē! 32 Wēk Kiricito, Rwoth mē Icarael, oidhi pīny kī ī kor yath arīa, ēk ēnēn ēka eyee.” Jō n'eguro kī Yecu thon ōcakō gīnī yanyō ēn. 33 Ī caa abicēl mē kiceng, pīny ocido ōkō na cōl nicuc ī wi lobo kibēc naka othuno caa abungwēn. 34 Ēka ī caa abungwēn, Yecu ōcakō koko kī dwōn na malō nī, “Eloi, Eloi, lama cabaktani?” Na gōnyō nī, “Obangana, Obangana, pīngō iwēka nī kōman?” 35 Ī karē na jō n'ocung na cwōk owinyo, gīn okobo nī, “Winy unu, ēn tye ka cwodo Eliya.” 36 Ēcwō mōrō acēl ōcakō ngwēc, ēka ōkwanyō amor, olutho ī kōngō ōlōk na wac, cē ōrēpō ī wi yath atad ēka ōmīō both Yecu nī ēk ōmadhī. Ēn okobo nī, “Kūr unu, eru ēnēn ka Eliya twērō bino kwanyō ēn ōkō pīny!” 37 Yecu dōkī okok kī dwōn na malō cē ōthōō ōkō. 38 Cē bōngū ēcēngē na tye ī ōt k'Obanga ōcakō yēc opokere iē arīō, kī malō naka pīny. 39 Adit acikari n'onwongo ocung na cwōk ī nyim Yecu, owinyo redo ka Yecu ēka ōnēnō kite n'ōthōō kōdē, cē ēn okobo nī, “Adyer dhanō ni onwongo obedo Wod k'Obanga.” 40 Mon mōkō onwongo tye gīnī kunōn, nakun rīpō gīnī kī cecen. Kī kin-gī onwongo obedo Maria mē Magadala, Maria (aya ka Yakobo na tīdī ēka Yoce), ēka Calume. 41 Gīn obedo ka lūbō kōr Yecu anaka kī ī Galilaya, ēka gīn obedo ka kōnyō ēn thon. Mon nōkēnē na pol n'onwongo owotho kōdē mē bino ī Jerucalem onwongo thon tye kunōn. 42 Onwongo obedo Nīnō mē Yūbērē (manōn nīnō na Cabīt k'Eyuda bara ōrōmō.) Na dong pīny cwōk cido, 43 ēcwō na nyingē Yocepu mē Arimethea obino, ēn onwongo obedo dhanō na dīt mē ōd okiko, ēka ēn onwongo kūrō Ker k'Obanga mē bino. Ēn ōcīdhō both Pilato kī tēk cwiny mē kwaō kom Yecu. 44 Pilato obedo kī ur mē winyo nī Yecu dong ōthōō ōkō. Ēn ocwodo adit acikari, cē openyo ka Yecu ōthōō ōkō. 45 Ī karē na Pilato ōniang kī both adit acikari nī ōtimērē nī kōmanōn, ēn ōmīō kom Yecu both Yocepu. 46 Yocepu ōwīlō bōngū na leng. Cē ōkwanyō kom Yecu ōkō pīny kī kor yath arīa, oboō ī bōngū, ēka opyelo ī bur lyēl n'egworo ī kidi, cē ōlōrō kidi ī dhō bur lyēl ēka oloro dhōgē ōkō. 47 Maria mē Magadala ēka Maria aya ka Yoce ōnēnō gīnī kakwene n'onwongo eiko ēn iē.

16 Ī nīnō na lūbō Cabīt k'Eyuda, Maria mē Magadala, Maria aya ka Yakobo, ēka Calume ōcīdhō gīnī mē wīlō mōō na ngwece kur ēk ēcīdh gīnī mē wiro kom Yecu. 2

Kodiko cōn ī nīnō mē acēl mē cabīt, kinge na ceng dong odonyo, gīn ōcīdhō ī lyēl. 3 Gīn ōcakō penyere gīnī kēn-gī kī ī wanga yoo nī, “Nga na bino thwaro nī onu kidi kī ī dhō bur lyēl?” 4 Ēntō ī karē na gīn othuno, ōnēnō gīnī lyēl ēka ōnēnō gīnī kidi n'onwongo thwōnē, dong ethwaro ōkō thenge. 5 Na gīn dōnyō ī lyēl, ōnēnō gīnī awobi mōrō n'oruko bōngū na tar n'obedo kī kucem, ēka obedo gīnī kī lworo rwōk. 6 Ēntō ēn okobo nī, “Kūr ibed unu kī lworo, un itye ka rangō Yecu mē Najaret, n'onwongo eguro ī kor yath arīa. Ēn ope kany! Ēn ocer ōkō kī kin jō n'ōthōō! Nēn unu, kany ēnē onwongo epyelo kome iē. 7 Ēntō apē ēk ikob unu n'ēlūbkōrē ēka Petero nī, ‘Yecu bino tēlō nyimwu mē cīdhō yo Galilaya. Ibino nēnō unu ēn kī kunōn, kite na yam ēn okobo niwu kōdē.’” 8 Cē mon odonyo yōkō kī ī lyēl, ōcakō gīnī ngwēc kī myēl kom ēka lworo na ba okobo gīnī gin mōrō both ngat mōrō kēkēn, piēn lworo onwongo ōmakōgī rwōk. 9 (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Ī karē na Yecu ocer kī ī lyēl kodiko cōn ī nīnō mē acēl mē cabīt, ēn ōcakō nen both Maria mē Magadala, dhakō na ēn onwongo ōryēmō cene abīrō kī ī kome. 10 Ēn ōcīdhō both ēlūbkōr Yecu n'onwongo tye ka kwero cōla ēka kok gīnī. 11 Ēntō ī karē na gīn owinyo nī Yecu tye na kwō, ēka Maria ōnēnō ēn, gīn ba oyee kōp mērē. 12 Kinge, Yecu onen both ēlūbkōrē arīō ī kite na path n'onwongo gīn tye ka cīdhō yo kin pacō. 13 Gīn ōdōk cen mē kobo both ēlūbkōr Yecu nōkēnē, ēntō ngat mōrō ope n'oye kōpgī. 14 Kinge, Yecu onen both ēlūbkōrē apar acēl ī caa n'onwongo gīn tye ka cem. Ēn ocokogī piēn gīn onwongo ope kī gen ēka pī nwang cwinygī piēn gīn ōkwērō yee kōp ka jō n'ōnēnō ēn kinge cer mērē kī ī kin jō n'ōthōō. 15 Yecu okobo n'ēlūbkōrē nī, “Apē unu ī wi lobo kibēc ēka ītīt unu Emuth na Bēr both dhanō kibēc. 16 Dhanō mōrō na bino yee ēka ebatica ēn, bino larē, ēntō dhanō na ba bino yee, ebino ngōlō nīnē kōp. 17 Anyuth ni bino nen kī both jō na yee, gīn bino ryēmō cene kī nyinga. Gīn bino twak kī lēb na nyen. 18 Gīn bino makō thwol kī cing-gī, ēka ka gīn ōmadhō gīn mōrō na neko dhanō, cē ba bino tīmōgī na rac. Gīn bino ketho cing-gī ī kom etwoe ēka bino cang gīnī.” 19 Kinge na Rwoth Yecu ōtwak kōdgī, ēkwanyō cē etero ī wi polo ēka ēn obedo ī nget cing Obanga kucem. 20 Cē ēlūbkōr Yecu ōcīdhō ēka ōtītō gīnī kōp ī kom Yecu ī kabedo kibēc. Rwoth otio kōdgī ēka omoko kōp mērē k'anyuth n'ōlūbō kōrē.

Tic k'Ēkwēna

1 Adwong Teopilo, i bukna na cōn, acōō iē kōp kibēc na yam Yecu ōcakō tio ēka pwnyo, **2** naka othuno i ninō n'etero ēn kōdē i polo, kinge miō cik kī tēkō ka Tipo Naleng both ēkwēna mērē na yam ōyērō. **3** Kinge can mērē, Yecu obedo ka nyuthere bothgī wang na pol mē moko nī ēn eut na kwō. Ēn obedo ka nen bothgī pī ninō pyer angwēn nakun twakō kōp i kom ker k'Obanga. **4** I karē mōrō acēl, na ēn onwongo tye ka cem kōdgī, ēn ōcikōgī nī, “Kūr iya unu kī i Jerucalem, ēntō kūr unu pī mīc n'Apapna ōcikērē mē miō, na un iwinyo unu an abedo ka twakō. **5** Jon yam obatica kī pii, ēntō odong ninō na nōnōk na un ebino baticawu kī Tipo Naleng.” **6** I karē n'ēkwēna ōrwatērē gīnī kanya acēl, openyo gīnī Yecu nī, “Rwoth, i karē ni ēnē in ibino dwōkō kī lōc both jō mē Icarael?” **7** Yecu okobo bothgī nī, “Ba obedo nī un myero inge karē onyo ninō n'Apap ōyūbō kī twēr mērē. **8** Ēntō ibino unu nwongo tēkō, ka Tipo Naleng obino i komwu, ēka un ibino bedo ecaden-na i Jerucalem, i Yudea kibēc, i Camaria, ēka i ajiki mē lobo.” **9** Kinge na dong okobo kōp nī, etingo Yecu malō na gīn thon nēnō, ēka pōl ōkanō ēn ōkō kī i wang-gī. **10** Ēkwēna ka Yecu onwongo ōcikō wang-gī malō i pōl na ēn tye ka cidhō, athura cwō ariō ocung i ngetgī n'oruko gīnī bōng na tar. **11** Gīn okobo nī, “Un jō mē Galilaya, pīngō icung unu nakun itye ka nēnō unu malō i pōl? Yecu nī, n'etingo ōkō malō i wi polo kī bothwu, bino dwogo dōkī i yore nōn acēl na un i'nēnō ēn tye ka cidhō kōdē i wi polo.” **12** Cē gīn dong ōcakō dōk yo Jerucalem kī i wi kidi n'ecwodo nī Kidi mē Jeituni, na cwōcwōk kī Jerucalem, bor mērē rōm kī woth mē ninō acēl mē Cabīt k'Eyuda. **13** I karē na gīn othuno, ōcakō idhō gīnī i ōt na malō kanya gīn onwongo bedo gīnī iē cōn. Jō n'onwongo ute gīnī kany nōn ēnē Petero, Jon, Yakobo ēka Anderiya, Pilipo ēka Tomaci, Batulumayo ēka Matayo, Yakobo wod k'Alipayo, Cimon na yam obedo i kin jō na mītō lōckēn, ēka Yuda wod ka Yakobo. **14** Gīn kibēc rībērē kanya acēl jwījwi kī mon i lēga ēka Maria aya ka Yecu, ēka kī utmego mērē. **15** I karē nōn Petero ōya ocung i kin jō n'oye i kom Yecu Kiricito (na welgī rōmō mia acēl kī pyer ariō) **16** ēka okobo nī, “Utmegona, Cōc na Leng myero ocobere kakarē na yam cōn Tipo Naleng ōtwakō pīrē kī i dhō Daudi i kom Yuda, n'obino ōtēlō jō n'ōmakō Yecu. **17** Yuda onwongo obedo dhanō acēl i kinwa ēka ōnywakō kōdwa tic nī.” **18** (Yuda obino ōwīlō pwodho kī cīlīng na ēn onwongo kī kom tīm mērē na rac, kanya ēn opodho acelawic cē iē ōbarē ōkō ēka jamiē oukere yōkō kibēc. **19** Kōp nī owinyere both jō kibēc na bedo gīnī i Jerucalem, ēka pwodho nōn ecwodo kī lēbgī nī Akeldama, na tyēn kōp mērē

nī, “Pwodho mē Remo.”) **20** Petero ōmēdērē nakun kobo nī, “Kōp ni ēcōō i buk mē Jabuli, “Wēk unu pacō mērē ōdōk wi obur, ngat mōrō kūr obed iē.” Ēka dōkī nī, “Ngat nōkēnē oleē tic mērē mē tēla.” **21** Dong pī manōn bēr ēyēr kī kin jō ni dhanō n'obedo kī onu i karē kibēc na Rwoth Yecu obedo ka wīrē i kin onu, **22** cakērē kī i batica ka Jon naka i ninō n'etero kī Yecu malō kī kin onu. Ngat mōrō n'ebino yērō bino rībērē kōdwa mē bedo acaden mē cer ka Yecu.” **23** Ēka dong gīn otuco nying jō ariō: Yocepu n'ecwodo nī Barcaba (n'ecwodo thon nī Yucito) ēka Matiya. **24** Cē gīn dong ōcakō lēga nī, “Rwoth, in ingeo cwiny ngat acēlacēl. Nyuth niwa kī kin jō ariō ni ngat na in i'yērō **25** mē bedo akwēna ēk oleē tic ni na Yuda ōwēkō ēka ōcidhō ōdōk cen i kabedo mērē.” **26** Cē gīn dong ōcakō bolo kwir, ēka kwir opodho i kom Matiya, ēmēdō ēn dong i kom ēkwēna apar acēl.

2 I karē na ninō mē Pentekot ōrōmō, ēlūbkōr Kiricito kibēc onwongo ōgūrē gīnī kanya acēl. **2** Athura wōō owinyere nakun ōya kī i polo na calō yamō na kudho na ger ēka opong i ōt ōkō kibēc kany onwongo gīn obedo iē. **3** Cē gīn mōrō onen bothgī na cal kī lēb mac n'opokere ēka opye i wi ngat acēlacēl i kin-gī. **4** Gīn kibēc opong kī Tipo Naleng ēka ōcakō gīnī dhūmō lēb nōkēnē na papath kite na Tipo Naleng ōmīōgī mē twakō. **5** I caa nōn, onwongo Eyuda na bedo gīnī i Jerucalem, jō n'onwongo wōrō gīnī Obanga n'ōya kī i rok kibēc na tye i wi lobo thūkūl. **6** I karē na gīn owinyo wōō nōn, lwak kibēc ōgūrē na wigī ocung ōkō, piēn ngat acēlacēl onwongo winyogī ka twakō gīnī lēb thurgī kikome. **7** Cē ouro gīnī rwōk nakun kobo gīnī nī, “Jō ni kibēc na tye ka twak gīnī ba obedo jō mē Galilaya? **8** Cē pīngō onu kibēc etye ka winyogī nakun ngat acēlacēl tye ka twak kī lēb thurgī kikome? **9** Wan jō mē Parithia, jō mē Media, jō mē Elam, kī jō na bedo i Mecopotamia, Yudea kī Kapadokia, Ponto ēka Acia, **10** Perugia kī Pampulia, Ejip kī lobo Libia na cwōk kī Cirene, kī wele n'ōya gīnī kī i Roma **11** na gīn Eyuda kī jō nōkēnē n'ōlōkērē gīnī i diniwa, Kurete kī jō Arab, wan ewinyogī ka tuco gīnī pī tic na dōngō mē twērō k'Obanga i lēb onu kikome.” **12** Gīn kibēc ouro na ba twērō gīnī niang. Gīn openyere kēn-gī nī, “Man kōrē nīngō?” **13** Ēntō jō nōkēnē okobo kōp mē anywar i komgī nakun kobo gīnī nī, “Jō ni ōmēr amēra kī kōngō.” **14** Cē Petero ocung kanya acēl k'ēkwēna apar acēl, ōtwak kī dwōn na malō nakun kobo bothgī nī, “Un Eyuda ewodha, ēka un kibēc nī bedo unu i Jerucalem, bēr inge unu kōp nī, dōk i'cik ithwu mē winyo twak na mēga. **15** Jō ni ba ōmēr kite na un i'thamō kōdē, piēn caa pod adek kēkēn mē kodiko. **16** Ēntō man kōp na yam adwarpīny Joel ōtwakō pīrē nakun

kobo nĩ, 17 “Obanga okobo nĩ, ĩ karẽ mē ajiki, abino ōnyō Tipona ĩ kom jō kibēc. Ĕthinō awopewu ēka anyirawu bino dware adwar, awopewu na thinō bino nēnō gĩnĩ gin anyutha, jōwu n’otii bino gĩnĩ leko lek. 18 Naka thon eticna, na cwō ēka mon, an abino ōnyō Tipona ĩ komgĩ ĩ karẽ nōn, ēka gin bino dware adwar. 19 An abino nyutho gin mē aura ĩ wi polo malō ēka anyuth na papath pĩny ĩ wi lobo, remo, mac, ēka iro na dung. 20 Ceng bino cido ōkō na cōl cuc, ēka dwe bino lōkērē dōkō na kwar calō remo, na bara nĩnō na dit ēka nĩnō mē dheo ka Rwoth obino. 21 Ēka jō kibēc na bino cwodo nying Rwoth bino larē.” 22 Petero ōmēdērē anyim nakun kobo nĩ, “Un jō mē Icarael, winy unu kōp ni: Yecu mē Najaret onwongo obedo dhanō n’Obanga onyutho bothwu kĩ tio tango, gin mē aura, ēka anyuth n’Obanga otio kanya acēl kōdē ĩ kin onu, na calō un kikomwu ingeo.” 23 Yecu ni ēmiō bothwu kite na yam Obanga onwongo ōyūbō nakun ngeo gin na bino timērē ĩ anyim, ēka un iguro ēn ĩ kom yath ariā, ineko unu kĩ cing jō na ba ngeo cik k’Obanga. 24 Ĕntō Obanga ocerō ēn ōkō kĩ ĩ kin jō n’ōthōō nakun gōnyō ēn ōkō kĩ kom arem mē thōō, piēn thōō onwongo ba twērō moko ĩ kome. 25 Daudi okobo kōp ĩ kome: “Ĭ karē kibēc an anēnō nĩ Rwoth tye kōda. Piēn ēn tye ĩ cinga kucem, an ba abino yengara. 26 Pĩ manōn cwinya yom ēka thon lēba twak kĩ yom cwiny, koma thon bino bedo kĩ gen, 27 piēn in ba ibino wēkōna ĩ kin jō n’ōthōō, onyo ba ibino wēkō Dhanōni Naleng tōp. (Hadēs g86) 28 In inyutho nina yoo na tera ĩ kwō, in ibino miōna abedo kĩ yom cwiny ĩ nyimi.” 29 Petero ōmēdērē anyim nakun kobo nĩ, “Utmegona, myero akob bothwu kōp ĩ kom kwarō onu Daudi atir nĩ yam ēn ōthōō ōkō ēka eiko kome, ēka etye kĩ lyēnē both onu kany naka tin. 30 Ĕntō ēn yam onwongo obedo adwarpiny, dōk ongeō nĩ Obanga yam okwongo kwong bothe nĩ ebino ketho dhanō mōrō na tye ĩ kin ēkwaē mērē mē bedo ĩ then mē lōc mērē. 31 Ĕn yam ōnēnō gin na bino timērē ĩ karē mē anyim, ēka ōtwakō kōp ĩ kom cer ka Meciya, nĩ ēn onwongo ba ēwēkō ĩ kin jō n’ōthōō, kome thon ba ōtōp. (Hadēs g86) 32 Man ēnē Yecu n’Obanga ocerō ōkō, onu kibēc ebodo ecaden ĩ kom kōp nōn. 33 Etingo ēn malō ĩ nget cing Obanga kucem, ōgamō Tipo Naleng na yam ēcikō kĩ both Apap ēka ōōnyō ĩ komwa gin na dong un itye ka nēnō kĩ wangwu ēka thon iwinyo unu kĩ ithwu. 34 Piēn Daudi yam ba ōcīdhō ĩ polo, ēntō ēn okobo nĩ, “Rwoth Obanga okobo both Rwodha: “Bed ĩ cinga kucem 35 naka ka abino miō langni dōkō gin mē theno tyeni.” 36 “Pĩ manōn myero jō mē Icarael kibēc onge gĩnĩ rwōk nĩ Obanga otyeko ketho Yecu ni, na un iguro ĩ kor yath ariā, mē bedo Rwoth ēka Kiricito.” 37 ĩ karē na jii owinyo kōp ni, ōdōnyō ĩ cwinygĩ rwōk, cē openyo gĩnĩ Petero ēka ēkwēna nōkēnē nĩ,

“Utmegowa, ngō na myero wan ētīm?” 38 Petero ōgamō nĩ, “Ngut unu ēk ebaticawu, ngat acēlacēl kĩ kinwu, ĩ nying Yecu Kiricito ēk ētīm kica ĩ kom bal na mewu. Ēka ibino unu gamō mīc ka Tipo Naleng. 39 Piēn cikērē nĩ ēcikō pīrwu k’ēthinōwu ēka pĩ jō kibēc na tye gĩnĩ kanya bor, na Rwoth Obanga onu bino cwodogĩ.” 40 Cē Petero ōmēdērē kĩ tītō kōp nōkēnē na pol nakun dwekogĩ nĩ, “Larē unu kenwu ĩya unu ōkō kĩ kom wang rok n’ōbal ni.” 41 Ēka jō n’oyeo kōp na ēn okobo bothgĩ, ebaticagĩ ēka ōmēdērē ĩ nĩnō nōn jō na rōmō elip adek. 42 Jō n’oye kibēc ōmirē kēn-gĩ mē winyo pwony k’ēkwēna, gūrē kanya acēl, poko ĩ ogati, ēka lēga. 43 Ĕkwēna obedo tino tango ēka anyuth na pol, naka jō kibēc lworo ōmakōgĩ. 44 Jō n’oye onwongo cōkērē gĩnĩ kanya acēl, nakun nywakō gĩnĩ jami kibēc kanya acēl. 45 Gin ōcadhō lōnyōgĩ ēka jamigĩ, cē gin opoko both jō kibēc kĩ ĩ kin-gĩ kite na miti ka ngat acēlacēl tye kōdē. 46 Gin ōmēdērē mē gūrē kanya acēl nĩnō kibēc ĩ dyekal ōt k’Obanga nakun poko gĩnĩ ĩ ogati kĩ ĩ pecigĩ, n’ēcamō kĩ yom cwiny ēka kĩ cwiny na bēr, 47 n’ēpakō Obanga, na dhanō kibēc pwōyōgĩ, ēka Rwoth obedo ka mēdō bothgĩ jō n’ōlarē nĩnō kĩ nĩnō.

3 ĩ nĩnō mōrō acēl, Petero ēka Jon ōcīdhō gĩnĩ ĩ ōt k’Obanga ĩ caa mē lēga, caa abungwēn mē kothyeno. 2 Onwongo tye dhanō mōrō n’ongwal cakērē ĩ karē n’ēnywōlō ēn kōdē, n’etingo atinga ĩ wangkac mē Ōt k’Obanga n’ecwodo nĩ Wangkac na Bēr, ēk ōkwa kōny nĩnō kĩ nĩnō kĩ both jō na dōnyō ĩ Ōt k’Obanga. 3 ĩ karē na ēn ōnēnō Petero ēka Jon tye ka dōnyō gĩnĩ, angwalo ōkwaōgĩ cīling. 4 Petero ēka Jon ōcikō wang-gĩ ĩ kome. Cē Petero okobo nĩnē nĩ, “Nēnwa!” 5 Angwalo oketho cwinye mē nēnōgĩ, nakun geno nĩ ebino miōnē gin mōrō. 6 Ĕntō Petero okobo nĩ, “An ba atye kĩ ĩm mōrō, ēntō an amii ngō na an aute kōdē. ĩ nying Yecu Kiricito mē Najaret, yaa malō ĩcak woth.” 7 Cē Petero ōmakō cing angwalo mē kucem ēka otingo ēn malō, cē cūcūth odon tyēnē ōdōkō na tēk. 8 Angwalo opye kĩ tyēnē ēka ōcakō woth. Cē ōdōnyō kōdgĩ ĩ Ōt k’Obanga nakun wotho, pye, ēka pakō Obanga. 9 ĩ karē na jii kibēc ōnēnō angwalo ka wotho ēka pakō Obanga, 10 gin ōniang nĩ ēnē dhanō na yam kwaō kōny kĩ ĩ wangkac mē Ōt k’Obanga n’ecwodo nĩ Wangkac na Bēr. Gin obedo kĩ ur rwōk ĩ kom ngō n’ōtīmērē ĩ kome. 11 Gin kibēc ōngwēcō kanya acēl kĩ ur ĩ tyēn ōt ka Colomon, kanya angwalo onwongo omoko ĩ kom Petero ēka Jon. 12 ĩ karē na Petero ōnēnō kōp ni, ēn okobo bothgĩ nĩ, “Un jō mē Icarael, ngō na miōwu iuro unu ngō n’ōtīmērē? Pingō un itye ka rīpōwa kōmanōn calō wan ēnē ētīmō kĩ tēkōwa onyo kite na wan elworo k’Obanga kōdē ēnē ōmiō angwalo ni owotho? 13 Obanga k’Abraam, Icaka ēka Jakob,

Obanga ka kwereuwa, oketho dheo mërë i kom atic mërë Yecu. Un imiö i cing Pilato ek enek en nakun ikwërö unu ökö i karë na Pilato mitö gönyö en. 14 Un ikwërö Ngat na Leng ëka na kite Atir, cë ikwaö unu ni ek egöny niwu dhanö n'obedo anek. 15 Un ineko ngat na miö kwö, ëntö Obanga ocerö en ki i thö. Ëka wan enë ebedo ecaden më köp ni. 16 Pï yee i nyíng Yecu, enë ömiö ecwö ni onwongo tékó kite na un inénö ëka ingeo. Obedo nyíng Yecu ëka yee i kome enë ömiö en öcang i nyimwu kite na un kibéc itye ka nénö kódë. 17 "Kobedini dong utmegona, an angeo ni yam itimö unu köp ni i karë më kwia piny, kamë ëtëlawu. 18 Ëntö kite na yam Obanga ötwak ki i dhö edwarpiny kibéc ni Kiricito mërë myero ölim can, ëka dong ocobere kakarë ni kómanön. 19 Ngut unu dong, ëka ilökërë unu both Obanga, ek balwu ëjwa ökö, 20 ek karë më yweo na yaa ki both Rwoth obin bothwu, ëka en bino oro Yecu, na enë Meciya n'ëyëro niwu. 21 En myero obed i polo naka ka karë örömö n'Obanga bino dwökö jami kibéc kakarë, kite na yam en öcikërë kódë k'edwarpiny mërë na leng. (aiön g165) 22 Muca yam okobo ni, 'Rwoth Obangani bino oro adwarpiny mörö niwu, na bino yaa ki i kin utmegowu kite na en oora kódë. Un ibino winyo unu en i köp kibéc na en bino kobo niwu. 23 Ngat mörö na ba bino winyo en, ebino rwenyo wangë ökö ki kin jö thurgi.' 24 "Cakërë ki i kom adwarpiny Camuel, edwarpiny kibéc ötwakö köp i kom ngö na tye ka timërë i kom karë ni. 25 Un ibedo ëkwaë k'edwarpiny nön, ëka un enë ekethowu i cikërë k'Obanga both kwereuwa. Piën Obanga okobo both Abraam ni, 'Rok kibéc më wi lobo bino nwongo gum ki both ëkwaëni.' 26 I karë na dong Obanga oketho atic mërë, en öcakö oro bothwu ek ömiüwu gum na miö ngat acëlacël lökërë wëkö timö bal."

4 I karë na Petero ëka Jon onwongo tye ka twak gini ki jii, ëlamdhök ëka adit acikari më öt k'Obanga ëka Ecadukayo obino gini bothgi. 2 Ëtëla ni onwongo öngö gini ni Petero ëka Jon onwongo tye ka pwnyo jii ni, ki twër më nyíng Yecu, jö n'öthö bino cer gini ökö. 3 Gin ömakö Petero ëka Jon cë ekethogi i buc naka othuno kodiko, piën piny onwongo ocido ökö. 4 Ëntö jö na pol n'owinyo köpgi oyee, ëka wel jö n'oye Yecu n'obedo gini cwö ömëdërë othuno elip abic. 5 Kodiko mërë na piny dong oru, ëlöc ëka edong, k'epwony cik öcökërë gini i Jerucallem. 6 Anac Alamdhök na Dit onwongo tye kany nön, ëka Kayapa, Jon, Alegijanda, ëka jö kibéc na tye gini i dholokek k'Alamdhök na Dit. 7 Gin okelo Petero ëka Jon i nyimgi nakun penyogi ni, "Koth tékö mënë na un itye ka tic kódë onyo ki nyíng nga?" 8 Cë Petero, opong ki Tipo Naleng ëka okobo bothgi ni, "Un ëlöc

ëka edong ka lwak! 9 Ka tin ipenyowa unu köp i kom tic na bër n'ötímërë i kom angwalo ëka kite na en öcang kódë, 10 cë dong un kibéc ëka jö më Icarael myero inge unu ni, pi nyíng Yecu Kiricito më Najaret na un iguro i kom yath aria, n'Obanga ocerö ökö ki i kin jö n'öthö, enë ecwö ni ocung i nyimwu n'öcang ökö. 11 Enë obedo "kidi na un egedo ikwërö unu ökö, n'ölökërë ödökö kidi na pirë ték më gwic öt." 12 Larë ope both ngat mörö nökenë, piën Obanga ba ömiö nyíng mörö nökenë i lobo kany both dhanö na myero onu ëlarë kódë." 13 I karë na jö na tye i öd athuko önénö gini ték cwiny Petero ëka Jon cë öniang gini ni gin onwongo obedo jö na ba ökwanö ëka ba ngeo gini gin mörö. Obedo gini ki ur ëka öniang gini ni cwö ni yam obedo kanya acël ki Yecu. 14 Ëntö ka gin önénö ecwö n'öcang ocung i ngetgi, köp mörö na gin myero okobi ölöögi ökö. 15 Ëka ëcikögi më dönyö yökö ki i athuko më öd okiko k'edong, cë öcakö gini yübö köp kën-gi, 16 nakun kobo gini ni, "Ebino timö jö ni nínögö? Jö kibéc na bedo gini i Jerucallem otyeko ngeeno ni gin otio anyuth na kome nen, na onu ba ëtwërö kwërö. 17 Ëntö më jükö ek kür ökëth öröm kin jii, bër ëcikgi ek kür ömëdërë gini më kobo nyíng ni both ngat mörö kékën." 18 Cë ecwodogi më dwogo cen, ëka ëcikögi ni kür ötwak onyo opwony gini köp mörö ki nyíng Yecu. 19 Ëntö Petero ëka Jon ögamö gini ni, "Un ingöl köp kenwu ka cë nen na bër i wang Obanga më winyowu na löö winyo Obanga, 20 piën wan ba ëtwërö wëkö kobo gin na yam wan enénö ëka ewinyo." 21 Kinge bürgögi, cë gin öwëkögi öcidhö, gin ba onwongo yoo më ketho pwod i komgi, piën jii kibéc onwongo pakö gini Obanga pi ngö n'ötímërë. 22 Dhanö na tango më cangö ötimërë i kome, onwongo mwaka mërë kadhö pyer angwën ökö. 23 Cücüth n'ëgönyögi, Petero ëka Jon ödök gini both jö n'oye nökenë ëka okobo niggi ngö n'ëlamdhök na dito ëka edong okobo gini. 24 I karë na gin owinyo köp ni, jö n'oye kibéc okok gini kanya acël ki dwön na malö më lëga both Obanga na kobo gini ni, "Rwoth Obanga won twër, in iketho polo ki lobo ëka nam ki jami kibéc na tye ië, 25 cön itwak ki dhö kwaröwa Daudi n'obedo aticni ki tékö ka Tipo Naleng n'okobo ni, "Pingö erok wöö gini kanya acël, ëka pingö rok na pol yübö köp na köny mërë ope? 26 Rwothi më lobo yübërë gini pi lwëny, ëka ëlöc cökërë kanya acël i kom Rwoth ëka i kom Ngat n'ewiro." 27 Adyer Erode ëka Pontio Pilato k'Erok ëka jö më Icarael ögürë gini kanya acël i pacö ni i kom aticni Yecu na leng na in iwiro. 28 Gin ötimö ngö na téköni ëka mitini omoko ni bino timërë. 29 Ëka kobedini Rwoth Obanga, winy büragi ëka imiüwa eticni, ek ëtit köpni ki ték cwiny. 30 Ryë cingi më cangö jii, ek anyuth më tango ëka gin më aura na pol ötimërë ki nyíng aticni Yecu na

leng.” 31 Kinge na dong ölägö gini, kabedo na gin ögürë ië oyengere. Èka gin kibëc opong ki Tipo Naleng, cë ötütö gini köp k'Obanga ki tük cwiny abonge lworo mörö. 32 Jö n'oye kibëc onwongo nöthërë gini kanya acël i cwiny ëka i thama. Ngat mörö ope na kobo ni gin na ën etye ködë onwongo obedo mëgë, ëntö gin önywakö jami kibëc na gin onwongo tye ködë. 33 Èkwëna ömëdërë gini më miö caden më cer ka Rwoth Yecu ki tükö rwök, ëka gum na thwönë opodho i komgi kibëc. 34 Onwongo ngat mörö ope na gin mörö orem bothe, piën jö n'onwongo tye ki pwothigi onyo udigi öcadhö gini ökö, ëka okelo gini lim n'öya ki ië, 35 cë ömiö gini both ëkwëna ëka më poko both ngat acëläcël kite na mitërë ködë. 36 Kömanön Yocepu n'obedo Alebi më Cairrac, n'ëkwëna cwodo ni Baranaba (na thërë ni, “Wod k'ajing cwiny jö”). 37 Ën öcadhö pwodho mërë na ën onwongo tye ködë ëka okelo ciling both ëkwëna.

5 Ëntö ëcwö mörö onwongo tye na nyingë Anania n'öcadhö pwodho gin ki dhakö mërë Capira. 2 Ën okelo nget lim mörö both ëkwëna ëka ökanö lim nökönenë nakun dhakö mërë thon ngeo. 3 Cë Petero okobo bothe ni, “Anania, pingö Catan opong i cwinyi, ömiö itëmö bwölö Tipo Naleng nakun i'kanö nget lim mökö n'öya ki i pwodhoni? 4 Pwodho nön onwongo ba obedo meg i n'onwongo bara i'cadhö? Èka kinge na dong i'cadhö ökö, onwongo ciling nön ba tye i twëröni? Ngö n'omii ithamö më timö koth gin-ni? In ba i'bwölö dhanö ëntö i'bwölö Obanga.” 5 I karë n'Anania owinyo köp ni, ën opodho piny ëka öthöo ökö cüth. Cë thwön lworo ömakö jö kibëc n'owinyo ngö n'ötümërë. 6 Cë ëthinö awope obino gini anyim, eboo kome ki böngü, ëlabö yökö ëka eiko. 7 Kinge caa adek, dhakö mërë obino i öt, nakun ba ngeo ngö n'ötümërë. 8 Petero openyo ën ni, “Kob nina, man ënë wel na un k'Anania inwongo unu ki cadhö pwodhowu?” Ën ögamö ni, “Eyo, wel mërë ënön.” 9 Petero okobo ninë ni, “Un i'twërö ribërë kanya acël më bwölö Tipo ka Rwoth ningö? Nën, kör tyën jö n'oiko cwori tye i dholokek, in thon ebino laböni yökö.” 10 I caa nön cücüth ën opodho i ka tyën Petero cë öthöo ökö. Cë ëthinö awope nön obino ödönyö i öt ëka önenö gini ni ën öthöo ökö, gin otingo ëka ëlabö eiko i nget cwörë. 11 Thwön lworo ömakö jö n'oye Kiricito kibëc ëka jö kibëc n'owinyo ngö n'ötümërë. 12 Èkwëna otio gini anyuth më tango ëka gin më aura na pol i kin jii. Èka jö n'oye Yecu kibëc onwongo marö gini ribërë kanya acël i tyën öt ka Colomon. 13 Ëntö ngat mörö ope n'öparö më ribërë ködgi, kadï bed ni jii onwongo wörögi rwök. 14 Cë jö n'oye Rwoth welgi ömëdërë, cwö ëka mon. 15 Na calö adwogi më tic k'ëkwëna, jii okelo etwoe i wanga yoo cë

epyelogi i wi ëtana ëka i kom ökëka gini, ëk ka Petero wok i ngetgi, tipo mërë owok i kom jö mökö ki kin-gi. 16 Lwak thon öcökërë gini ki i peci n'ögürö Jerusalem nakun kelo gini etwoe ëka jö na tipo na reco yelogi, cë gin kibëc öcang ökö. 17 Cë Alamdhök na Dit ëka jö na ën tio ködë n'onwongo obedo gini dul k'Ecadukayo, nyeko ömakögi rwök. 18 Cë gin dong ömakö ëkwëna ëka ekethogi i buc. 19 Ëntö malaika ka Rwoth obino kiwor, öyabö dholokek më buc, ëka okelo ëkwëna yökö cë okobo niggi ni, 20 “Apë icung unu i dyekal öt k'Obanga ëk ikob unu ni jii köp më kwö na nyen ni.” 21 I karë na gin owinyo köp ni cë ödönyö gini i dyekal öt k'Obanga na piny dong ruu ëka öcakö gini pwonyo jii. I karë n'Alamdhök na Dit ëka jö na tio ködë othuno, gin ocwodo athuko më öd okiko k'edong k'Eyuda kibëc, n'ömedërë k'ëtëla ka jö Icarael. Cë gin ooro jö mökö i buc më kelo ëkwëna. 22 Ëntö i karë na jö n'eorogi othuno i buc, onwongo gini ëkwëna ope. Gin ödök cen ëka okobo ni, 23 “Wan enwongo dholokek më buc ocegere, n'acikari ocung gini yökö, ëntö i caa na wan ëyabö dholokek, enwongo ngat mörö ope ië.” 24 I karë na dit acikari më öt k'Obanga ëka ëlamdhök na dito owinyo köp ni, thamagi ocung ökö nakun uro gini kite na köp ni kibëc bino thum ködë. 25 Cë ngat mörö othuno ëka okobo ni, “Cwö na un iketho i buc ocung gini i dyekal öt k'Obanga, tye ka pwonyo gini jii.” 26 I caa nön, adit acikari më öt k'Obanga ëka jö na ën tio ködë öcidhö gini ëka okelo ëkwëna. Gin ba otio ki tükö piën gin onwongo lworo ni jii twërö celogi ki kite. 27 I karë n'ekelo ëkwëna i nyim athuko më öd okiko k'edong, ëk Alamdhök na Dit openygi. 28 Ën okobo niggi ni, “Wan ëmiöwu cik na tük ëk kür ipwony unu ki nying ni. Nën ngö na dong un i'timö! lbedo unu ka pwony i Jerusalem kibëc, ëka itye unu ka moko më miö remo ka ngat ni bedo i wiwa.” 29 Ëntö Petero ëka ëkwëna nökönenë ögamö gini ni, “Wan myero ewiny Obanga na löö winyo dhanö. 30 Obanga ka kwerewa ocero Yecu na un ineko nakun ingabö unu ën i kor yath ariä. 31 Obanga otingo ën malö i nget cingë kucem i kabedo më dheo na calö Atëla ëka Alar, ëk jö më Icarael onwong gini karë më ngut, cë ën ötim niggi kica i kom balgi. 32 Wan ebodo ecaden më jami ni ëka Tipo Naleng thon n'Obanga ömiö both jö na winyo ën.” 33 I karë n'edong më öd okiko owinyo köp ni, akëmö ömakögi rwök, cë öthamö gini më neko ëkwëna. 34 Ëntö Aparicayo n'ecwodo ni Gamaliel, n'onwongo obedo apwony cik, na jii kibëc onwongo wörö, öya malö i nyim athuko më öd okiko k'edong ëka ömiö twërö ni ëk eter ëkwëna yökö pi caa mörö na nönök. 35 Cë ën öcakö twak ködgi ni, “Jö më Icarael, bër igwökërë unu i ngö na un i'imitö timö i kom jö ni. 36 I karë mörö n'opoth angec, onwongo dhanö mörö tye na nyingë Teyuda, n'oporo më

bedo ngat mörö na pīrē tēk. Jō na rōmō mia angwēn obino ōrībērē kōdē, ēntō ebino eneko ēn ōkō, ēka ēlūbkōrē kibēc obino ōkēth gīnī ōkō cē manōn obedo ajiki ka jami kibēc. 37 Kinge manōn, Yuda mē Galilaya thon obino ī karē mē kwanō jīi. Ēn onwongo ēlūbkōrē, ēntō ebino eneko ēn ōkō, ēka ēlūbkōrē kibēc obino ōkēth ōkō. 38 Dong pī kōp na tye kobedini, amīōwu thama nī, wēk unu jō nī ōcīdh gīnī, piēn ka yūb nī onyo tic nī obedo mē ka dhanō, cē bino jik. 39 Ēntō ka ōya kī both Obanga, cē un ba īrōmō unu jūkō jō nī, un thon ibino nwongo nī itye ka lwēny unu k'Obanga." Gīn ōgamō thama ka Gamaliel 40 ēka ecwodo ēkwēna ī ōt ēk epwodgī nakun ēcīkōgī nī kūr dōkī ōtwak gīnī kī nyīng Yecu. Cē ēwēkōgī ōcīdhō. 41 Ēkwēna ōya kī ī nyim athuko mē ōd okiko k'edong na cwinygī yom piēn Obanga ōkwanōgī nī opore gīnī mē nwongo lewic pī nyīng Yecu. 42 Ninō kibēc gīn onwongo ba kengo pwonyo ēka tītō kōp mē Emuth na Bēr ī dyekal ōt k'Obanga ēka ōt kī ōt nī Yecu ēnē Meciya.

6 Ī karē nōn na wel ēlūbkōr Yecu onwongo tye ka mēdērē, Eyuda n'oyeo Yecu na twakō gīnī lēb Girik ōcakō gīnī ngūngūta ī kom Eyuda na twakō lēb Iburu, piēn ninō kibēc ka epoko cem mon thōō na mēgī ba ēparō pīrgī. 2 Cē ēkwēna apar arīō ocwodo gīnī ēlūbkōr Yecu kibēc ēka okobo gīnī nī, "Wan ēkwēna myero ebed ī tic mē tītō kōp k'Obanga ēk kūr ebed ī tic mē poko cem. 3 Pī manōn utmegona, yēr unu jō abirō kī kinwu n'ēwōrōgī, n'opong gīnī kī Tīpo Naleng ēka tye gīnī kī ryēkō. Wan ebino mīōgī tic nī. 4 Ēntō wan ebino mīrē mē lēga ēka tītō kōp k'Obanga." 5 Ngō na gīn okobo oyomo cwiny jīi kibēc, ēka gīn ōyērō Citipwano, dhanō n'opong kī yee ēka kī Tīpo Naleng, ēyērō thon Pilipo, Porokuro, Nikanori, Timon, Paramena, ēka Nikolac n'obedo dhanō mē Antiokia n'ōlōkērē ī dini k'Eyuda. 6 Ekelo jō abirō nī ī nyim ēkwēna, n'ōlēgō nakun ketho gīnī cīng-gī ī wigī. 7 Cē kōp k'Obanga ōmēdērē mē nya. Wel ēlūbkōr Yecu ōmēdērē rwōk ī Jerucalem, ēka ēlamdhōk k'Eyuda na pol oyee gīnī thon. 8 Citipwano, n'Obanga ōmīō gum ēka kī tēkō, obedo ka tio gīn mē aura ēka anyuth mē tango ī kin jīi. 9 Ēntō ī ninō mörō acēl, jō mörō mē cinagoga ka jō n'ēgōnyōgī kī ī opīi, kanya acēl kī jō mōkō mē Cirene ēka mē Alegijandaria ēka jō n'ōya kī ī lobo mē Cilicia ēka Acia, jō nī obedo ka pyem kī Citipwano, 10 ēntō gīn onwongo ba twērō pyem kī ryēkō ka Citipwano ēka kī Tīpo Naleng n'onwongo ēn twak kōdē. 11 Cē gīn ōcakō cūpō jīi ī mūng ēk okob gīnī nī, "Wan ewinyo Citipwano twak nakun kobo kōp mē ayeny ī kom Muca ēka Obanga." 12 Cē gīn othuro jīi, edong ēka epwony cik mē dini. Ēka ēmakō Citipwano cē ekelo ēn ī nyim athuko mē ōd okiko k'edong. 13 Gīn okelo

ecaden n'obedo gīnī etwodo n'okobo nī, "Karē kibēc ēcwō nī twakō kōp na rac ī kom kabedo na leng ēka ī kom cik ka Muca. 14 Wan ewinyo ēn ka kobo nī Yecu nī mē Najaret bino balō kabedo nī ōkō ēka bino lōkō kit mē kwō na yam Muca ōmīōwa." 15 Jō kibēc n'onwongo obedo gīnī ī athuko mē ōd okiko k'edong ōcīkō wang-gī ī kom Citipwano, ēka ōnēnō gīnī terinyime na calō terinyim malaiaka.

7 Cē Alamdhōk na Dit openyo Citipwano ka ngō n'ekobo ī kome tye atīr. 2 Citipwano ōgamō nī, "Utmegona kī jō ka bebena, winya unu! Obanga mē dheo onen both kwarō onu Abraam n'onwongo ēn pod tye ī lobo Mecopotamia, na ēn bara obedo ī lobo mē Aran. 3 Obanga okobo ninē nī, 'Yaa iwēk loboni ēka kakani, ēk īcīdh ī lobo na an abino nyutho nini.' 4 "Cē Abraam ōya ōwēkō lobo ka jō Kaladea ēka ōcīdhō obedo ī lobo Aran. Kinge na dong apap mērē ōthōō, Obanga ooro Abraam ī lobo nī kanya kobedini īkwō unu iē. 5 Ēntō Obanga ba ōmīō ēn obedo kī gīn mörō mē alea kadī kī ngōm mörō na tītīdī. Ēn ōcīkērē kōdē nī lobo bino bedo mēgē ēka ēkwaē mērē kadī bed ēthīnō mērē pod ope. 6 Obanga thon ōtwak k'Abraam nī, 'Ēkwaēni bino bedo wele ī lobo na ba obedo mēgī, ēka gīn bino bedo opīi n'ebino yelogī pī mwaka mia angwēn.' 7 Ēntō Obanga okobo nī, 'Abino ketho pwod ī lobo na gīn bino tic iē kamē opīi, ēka ī ajiki mērē gīn bino donyo yōkō kī ī lobo nōn ēka wōra gīnī ī kabedo nī.' 8 Cē Obanga ōmīō cikērē mē lirē. Ēka Abraam ōdōkō apap ka Icaka, ēn ōlīrō Icaka ī ninō mē aboro kinge nywōlō ēn. Kinge Icaka ōdōkō apap ka Jakob, ēka Jakob ōdōkō apap ka jō apar arīō mē kaka jō Icarael. 9 "Adīnga obino ōmakō ēthīnō ka Jakob ī kom ōmīn-gī Yocepu, ēka ōcadhō gīnī ēn na calō opīi both jō mē Ejip. Ēntō Obanga onwongo tye kī Yocepu 10 ēka ōlarō ēn kī kom can kibēc. Obanga ōmīō Yocepu gum ēka ryēkō ī nyim Parao rwoth mē Ejip. Parao thon ōmīō Yocepu obedo alōc mē Ejip ēka pacō mērē. 11 "Cē kec obino opodho ī lobo Ejip kibēc ēka lobo Kanaan, n'okelo thwōn can, ēka kwere onu onwongo ba twērō nwongo cem mörō. 12 Ī karē na Jakob owinyo nī cem tye ī lobo Ejip, ēn ooro awope mērē n'obedo kwere onu ī woth na mēgī mē acēl. 13 Ī woth na mēgī mē arīō, Yocepu okobo both utmego mērē nga na ēn ebedo, ēka Parao ongeō kōp ī kom wede ka Yocepu. 14 Kinge man, Yocepu okobo nī ēk ekel apap mērē Jakob ēka jō mē pacō mērē kibēc, jō pyer abirō wie abic. 15 Cē Jakob ōcīdhō yo kupīny ī lobo Ejip, kanya ēn ēka kwere onu ōthōō iē. 16 Kom Iyenegī ebino edwongo cen ī Cekem ēka epyelo ī bur lyēl n'Abraam onwongo ōwīlō kī wel cīlīng mörō kī both ēthīnō k'Amor kī ī Cekem. 17 "Na calō karē onyīngo

na cwök n'Obanga myero ocob cïkërë mërë both Abraam, wel jö onu kï i lobo më Ejip ömëdërë rwök. 18 Cë rwoth nökënë, n'onwongo ba ngeo gin mörö i kom Yocepu, obino ödökö alöc më Ejip. 19 Ën ötimö tim na rac i kom jö onu, cë ömiö kwere onu ölimö can na thwönë rwök nakun diögi më bolo ëthinö na pod ënywölö anywöla ëk kür ökwö ginï. 20 "I karë nön ënë ënywölö kï Muca, ën onwongo obedo athin na leng both Obanga. Eëgwökö ën pï dwethe adek i öt k'apap mërë. 21 I karë n'ebolo Muca, nyaka Parao ökwanyö ën ëka ögwökö na calö athin mërë. 22 Epwonyo Muca kï ryëkö ka jö më Ejip kibëc ëka ën onwongo tük i twak ëka i tic mërë. 23 "I karë na dong Muca othuno mwaka pyer angwën, ën öcakö thamö më cidhö limö utmego mërë n'obedo ëthinö më Icarael. 24 Ën önönö dhanö më Ejip acël ka tye ka makö dhanö më Icarael na rac, cë Muca öcidhö më könyö dhanö më Icarael nakun cülö kwor kï neko dhanö më Ejip. 25 Muca öthamö nï utmego mërë twërö ngeo ginï nï Obanga onwongo tye ka tic ködë më larögi, ëntö gin ba dök öniang. 26 I ninö na lübö manön, Muca obino onwongo jö më Icarael ariö tye ka lwëny. Ën ötëmö më thekogï nakun kobo nï, 'Ngö nï mitö unu wanërë ië nakun ibedo unu utmego?' 27 "Ëntö ngat n'onwongo ömakö awodhe na rac othwaro Muca thenge ëka okobo nïnë nï, 'Nga n'omii nï ibed alöc ëka angöl-köpwa? 28 In imitö nekona kite na woro ineko kï dhanö më Ejip ködë?' 29 I karë na Muca owinyo köp ni, cë öngwëcö ökö i lobo më Midian, kanya ën obedo ië na calö arok ëka önywölö ëthinö awope ariö. 30 "Kinge na dong mwaka pyer angwën opoth ökö, Muca onwongo tye i thim n'onwongo cwök kï Kidi Cinai, cë Obanga onen bothe na cal kï malaika i bunga na lyël. 31 I karë na Muca önönö gin nön, obedo kï thwön ur rwök ëka öcidhö na cwök i ngete, cë owinyo dwön Rwoth Obanga na kobo nï, 32 'An abedo Obanga ka kwereni, Obanga k'Abraam, Icaka ëka Jakob,' cë kom Muca ömyël, lworö ömakö ëka ba dök ödiö cwinye më nënö. 33 "Cë Rwoth Obanga okobo both Muca nï, 'Göny wör ökö kï i tyeni, kabedo na in icung ië ni obedo ngöm na leng. 34 An dong anënö kite na jöga tye ka limö can ködë i Ejip, atyeko winyo kokogi, ëka atye ka bino dong piny më larögi. Bin dong ëk aori idök cen yo Ejip.' 35 "Man ënë Muca na gin obino ökwërö nakun kobo ginï nï, 'Nga n'ömiö nï in ibed alöc ëka angöl-köp?' Obanga ooro Muca më bedo alöc ëka alar nakun owok kï both malaika n'onen bothe kï i bunga. 36 Muca ökwanyögi kï i lobo më Ejip nakun timö gin më aura ëka anyuth më tango i lobo Ejip, i Nam na Kwar ëka pï mwaka pyer angwën i thim. 37 "Man ënë Muca n'okobo both jö më Icarael nï, 'Obanga bino oro niwu adwarpiny na cal köda kï kin jö na mewu.' 38 Muca ënë onwongo tye

kanya acël kï jö më Icarael i thim kï malaika n'ötwak ködë kï i wi Kidi Cinai, ëka kï kwere onu, cë kï kany nön Muca ögamö köp më kwö më köbö both onu. 39 "Ëntö kwere onu ökwërö ginï winyo ën. Gin ökwërö Muca ëka ölökerë ginï më dök cen i lobo më Ejip kï i cwinygi. 40 Gin okobo both Aron nï, 'Yüb niwa obanga na bino tëlö nyimwa, piën Muca mörö ni, n'ötölö onu më yaa kï i lobo më Ejip, ba engeo ngö n'ötimërë bothe! 41 Manön ënë karë na gin öyübö kï cal jwök n'obedo calö athin thwön më awöra. Gin okelo tyërgi both athin thwön ni ëka öcakö bedo ginï kï yom cwiny i kom ngö na gin öyübö kï cing-gi. 42 Ëntö Obanga ölökerë ökö cë ömiögi karë më wörö cër më polo na calö obangagi, kite na yam ëcöö ködë i buk k'edwarpiny nï, "Un jö më öt Icarael, yam ityërö unu gin anyëda mörö më lee botha ëka mic pi mwaka pyer angwën na un itye i thim? 43 Pathi nï kömanön, un itingo këma k'obanga Molek ëka cër k'obangawu Repan, cal jwogi na un iyübö më awöra. Pi manön an abino terowu i opii naka i ngee Babilon.' 44 "Kwere onu yam tye kï këma më caden i thim më nyutho nï Obanga tye i kin-gi. Gin öyübö i kite n'Obanga onwongo onyutho nï Muca, na lübërë kï kite na ën önönö ködë. 45 Kinge, kwere onu ögamö këma ëka obino ginï kï Yocua i karë na gin ömaö lobo kï both rok n'Obanga öryëmögi ökö kï i nyimgi. Këma obedo i lobo nön naka i karë ka Daudi. 46 Daudi onwongo gum kï both Obanga ëka ökwaö nï ëk ëmië ëgër öt n'Obanga ka Jakob bedo ië. 47 Ëntö Colomon ënë ögërö öt n'Obanga. 48 "Kadi bed nï kömanön, Obanga na Malö Rwök ba bedo i öt n'ëgërö kï cing jö, kite na yam adwarpiny okobo nï, 49 "Polo ënë kabedo më löcna, ëka lobo ënë ka theno tyëna. Rwoth okobo nï, Koth öt mënë na un ibino gërö nina? Onyo ka yweona bino bedo kwene? 50 Pathi cinga ënë öyübö jami ni kibëc? 51 "Un jö na ngutwu nwang, ical unu kï jö n'ökwërö Obanga ëka un ba ibino miö cwinywu më winyo köp k'Obanga. Un ical kï kwerewu: Un i karë kibëc ikwërö unu Tipo Naleng! 52 Adwarpiny mënë na kwerewu ba oyelo? Gin thon oneko jö na yam okobo köp cön më bino ka Ngat na Kite Atir, na un iketho örörö i kome ëka ineko unu ökö. 53 Un jö n'ëmiöwu cik k'Obanga na yam emalaika okelo ginï, cë ba ilübö unu." 54 I karë n'ëtëla k'Eyuda owinyo ginï ngö na Citipwano okobo, akëmö ömakögi nakun kaö lakgi i kome. 55 Ëntö Citipwano opong kï Tipo Naleng, cë önönö malö i wi polo ëka önönö dheo k'Obanga na ryëny rwök, ëka Yecu n'ocung i nget cing Obanga kucem. 56 Cë Citipwano okobo nï, "Nën unu, anënö polo öyabërë ëka Wod ka Dhanö n'ocung i nget cing Obanga kucem." 57 Jö kibëc oumo ithgi ëka ëcakö wöö kï dwön na malö cë gin kibëc omukere i kome, 58 ëywaö Citipwano yökö i ngee pacö ëka ëcakö celo

ën kī kite. Ecaden opyelo böng-gī ī ka tyēn awobi mōrō na nyingē Caulo. 59 Ī karē n'etye ka celo Citipwano kī kite, ěn ölēgō nī, "Rwoth Yecu gam tipona." 60 Cē Citipwano orumo cōngē pīny ēka okok nī, "Rwoth kūr iketh bal nī ī komgī." Ī karē na ěn okobo kōp nī, cē öthōō.

8 Ēka Caulo onwongo tye kunōn mē miō caden ī kom thōō ka Citipwano. Ī ninō nōn ayela na dit opodho ī kom jō n'oye Kiricito na bedo gīnī ī Jerucalem, ēka gīn kibēc ökēth gīnī ökō ata ī lobo mē Yudea ēka Camaria cē ēkwēna kēkēn ěnē odong. 2 Jō na wōrō Obanga ěnē oiko gīnī Citipwano, nakun kumo gīnī pīrē rwōk. 3 Ĕntō Caulo onwongo mītō nī etyek jō n'oye Kiricito ökō, nakun wotho ī öt kī öt na ywaō cwō thon kī mon mē twenogī ī buc. 4 Jō n'oye n'onwongo ökēth gīnī ī kabedo kibēc, ötītō gīnī kōp k'Obanga. 5 Pilipo öcīdhō yo kupīny ī pacō mōrō mē lobo Camaria ēka ötītō nīgī kōp ī kom Meciya kunōn. 6 Ī karē na lwak na pol owinyo kōp ka Pilipo ēka öñēnō gīnī anyuth mē tango na ěn otio, gīn kibēc oketho cwinygī mē winyo ngō na ěn obedo kobo. 7 Tipo na reco odonyo gīnī yōkō kī kom jō na pol nakun redo gīnī kī koko rwōk, cē jō na pol na two akwea ömakōgī ēka engwalo na mulo amula öcang gīnī ökō. 8 Cē yom cwiny na thwōnē obedo ī pacō nōn. 9 Ĕntō ī pacō nōn onwongo tye ěcwō mōrō na nyingē Cimon n'onwongo tio tic mē jwōjwōk, na jō Camaria onwongo uro ěn rwōk. Ĕn obedo ka wakērē nī ěn ebodo ngat mōrō na dit. 10 Jō kibēc mē rwōm na malō ēka rwōm na pīny oketho gīnī cwinygī ī kōp na ěn kobo nakun kobo gīnī nī, "Ĕcwō nī obedo tēkō k'Obanga n'ecwodo nī 'Tēkō na Dit.'" 11 Gīn obedo ka ketho cwinygī mē winyo kōp mērē piēn pī karē na lac ěn obedo mīōgī uro tic mērē mē tango mē jwōjwōk. 12 Ĕntō ī karē na gīn oye kōp mē Emuth na Bēr na Pilipo ötītō ī kom ker k'Obanga ēka nying Yecu Kiricito, cē cwō naka thon kī mon ebaticagī. 13 Cimon thon oye, ēka ebatica ěn. Ĕn öcakō lūbō kōr Pilipo ī kabedo kibēc na cīdhō yo iē nakun bedo kī ur na dit ī kom anyuth ēka tango na dito na ěn öñēnō. 14 Ī karē n'ēkwēna na tye ī Jerucalem owinyo nī jō Camaria oyeo kōp k'Obanga, gīn ooro Petero ēka Jon bothgī. 15 Ī karē na gīn othuno, öcakō gīnī lēga pīrgī ěk gīn onwong Tipo Naleng, 16 piēn Tipo Naleng onwongo bara obino ī kom ngat mōrō kī kin-gī, ěntō yam ebino ebaticagī ī nying Rwoth Yecu. 17 Cē Petero ēka Jon oketho cīng-gī ī komgī, ēka onwongo gīnī Tipo Naleng. 18 Ī karē na Cimon öñēnō nī Tipo Naleng ěmiō ka ēkwēna ketho cīng-gī ī kom jīi, ěn ömītō mīōgī cīlīng ēka okobo nī, 19 "Mīa unu thon tēkō nī, ěk ngat mōrō na an abino ketho cīnga ī kome, onwong Tipo Naleng." 20 Ĕntō Petero ögamō nī, "Ĕk cīlīngni orweny ökō kanya acēl kodi, piēn in ithamō

nī itwērō wilō mīc k'Obanga kī cīlīng! 21 In ipe kī gin mōrō n'epoko nini ī kom kōp nī, piēn cwinyi ba tye n'atīr ī nyim Obanga. 22 Ngut ökō kī kom bal nī ēka ilēg both Rwoth, ěk ka twērē ěn bino tīmō nini kīca pī bedo kī koth thama nī ī cwinyi. 23 Piēn anēnō cwinyi opong kī kēc cwiny rwōk, ēka idōkō amabuc mē bal." 24 Cē Cimon ögamō nī, "Lēg unu pīra both Rwoth ěk gin mōrō na un ikobo kūr opodhi ī koma." 25 Ī karē na dong otyeko kobo gīnī kōp mē caden ēka kī tītō kōp ka Rwoth, Petero ēka Jon ödōk gīnī yo Jerucalem, nakun tītō kōp mē Emuth na Bēr ī kin peci na pol ka jō Camaria. 26 Malaika ka Rwoth okobo both Pilipo nī, "Yaa malō iēcīdh yo kukwap ī gudo thim na yaa kī ī Jerucalem lungo pīny yo Gaja." 27 Cē ěn öcakō woth ēka oromo k'ěcwō mē Ethiopia n'epudho, adit na pīrē tēk na löō līm ka Kandake kibēc, alōc na dhakō mē lobo Ethiopia. Ĕcwō nī onwongo öcīdhō yo Jerucalem mē wōrō Obanga. 28 Ī karē na ěn tye ka dōk cen yo pacō, ěn onwongo obedo ī gadigadi nakun kwanō buk k'adwarpīny lcaya. 29 Cē Tipo Naleng okobo both Pilipo nī, "Apē na cwōk, iwoth kī gadigadi nōn." 30 Ēka Pilipo öringō yo gadigadi, cē owinyo ka ěn tye ka kwanō buk k'adwarpīny lcaya, ēka Pilipo openyo nī, "In iñiang ī ngō nī tye ka kwanō?" 31 Ĕn ögamō nī, "An atwērō nīang iē nīngō, ka ngat mōrō ope na gönyō nīna?" Ēka ocwodo Pilipo ěk obed kanya acēl ködē. 32 Dul na ěn onwongo tye ka kwanō kī ī Cōc na Leng tye nī kōman: "Ĕpēō calō rōmō n'etero mē angōla, ēka na calō athin rōmō n'ölīng ī nyim anyar yer, cē ěn ba oelo dhōgē. 33 Pī twērō mērē n'ētūrō ökō, ba ěngölō ninē kōp atīr. Nga na twērō twak pī ěkwaē mērē? Piēn kwō mērē onwongo ěkwanyō ökō kī wi lobo." 34 Ĕcwō n'epudho openyo Pilipo nī, "Öma, kob nīna, nga n'adwarpīny tye ka twak ī kome, tye ka twak ī kome kēnē onyo ī kom ngat nōkēnē?" 35 Cē Pilipo öcakō kī dul mē Cōc na Leng nōn ēka okobo ninē Emuth na Bēr ī kom Yecu. 36 Na gīn tye ka woth ī gudo, othuno gīnī kanya pii tye iē cē ěcwō n'epudho okobo nī, "Nēn, pii ene! Ngō na gēnga nwongo batica?" 37 Ēka Pilipo okobo ninē nī, "Ka iyee kī cwinyi kibēc cē itwērō." Ĕn ögamō nī, "An ayee nī Yecu Kiricito ěnē obedo Wod k'Obanga." 38 Ēka ěn ömiō twērō nī ěk gadigadi ocung. Cē gīn kibēc ödōnyō gīnī ī pii, ēka Pilipo obatica ěn. 39 Ī karē na gīn donyo malō kī ī pii, cē Tipo ka Rwoth otero Pilipo ökō athura, ēka ěcwō n'epudho ba dōk öñēnō Pilipo, ěntō ěn ömēdērē kī woth mērē kī yom cwiny. 40 Ĕntō Pilipo onwongo nī etye ī Ajota nakun wowotha mē tītō kōp mē Emuth na Bēr ī kin peci kibēc naka othuno ī Cecaria.

9 Ĕntō, Caulo onwongo pod būrō ēlūbkōr Rwoth nakun mītō nekogī. Ĕn öcīdhō both alamdhōk na dit 2 ēka

openyo pĩ waraga mẽ cĩdhõ kòdè ĩ cinagoga kibēc na tye ĩ Damaciko, ěk ka ebino nwongo jò na lùbõ yoo ka Rwoth kunõn cwõ onyo mon, ekelgĩ na calõ emabuc yo Jerucalem. 3 ĩ karè na ěn tye ka woth, na dong cwõk kĩ Damaciko, cẽ tar obino kĩ ĩ polo athura ěka òryěny òcarõ kome. 4 Ěn opodho ĩ ngõm ěka owinyo dwõn na kobo nině nĩ, “Caulo, Caulo, pingõ itye ka yelona?” 5 Caulo openyo nĩ, “In ĩnga Rwoth?” Cẽ Rwoth ògamõ nĩ, “An Yecu na in itye ka yelo. 6 Kobedini yaa malõ, ĩdõny ĩ pacõ, cẽ ebino kobo nini gin na myero ĩtim.” 7 Jõ n'onwongo tye ĩ woth kòdè ocung ginĩ alĩlĩng, gin owinyo dwõn nõn, ěntõ ba ònẽnõ ginĩ ngat mörõ. 8 Caulo òya malõ kĩ piny, ěntõ ĩ karè na ěn òyabõ wangẽ, onwongo ba römõ nẽnõ gin mörõ. Cẽ gin òpẽõ ěn apẽa kĩ cĩngẽ mẽ tero ĩ Damaciko. 9 Pĩ ninõ adek ěn onwongo ba römõ neno, ba cemo onyo ba madhõ gin mörõ. 10 ĩ Damaciko onwongo tye alùbkõr Yecu na nyĩngẽ Anania. Rwoth òtwak kòdè ĩ anyuth nakun cwodo nĩ, “Anania!” Ěn ògamõ nĩ, “Eyo Rwoth.” 11 Rwoth okobo nině nĩ, “Cĩdh ĩ òt ka Yuda na tye ĩ Yoo n'Ocung Atĩr, ěka ipeny pĩ ěcwõ na nyĩngẽ Caulo mẽ Taruco, ěn kobedini tye ĩ lëga. 12 ĩ anyuth ěn ònẽnõ ěcwõ mörõ na nyĩngẽ Anania ka dõnyõ bothe mẽ ketho cĩngẽ ĩ kome ěk wangẽ òyabẽrẽ.” 13 Anania ògamõ nĩ, “Rwoth, awinyo kòp na pol ĩ kom dhanõ ni ěka kĩ gin na reco na ěn obedo ka ĩimõ ĩ kom jò k'Obanga na leng na tye ĩ Jerucalem. 14 Ěka ěn obino kany kĩ twẽr n'òya kĩ both ělamdhõk na dito mẽ makõ jò kibēc na cwodo ginĩ nyĩngi.” 15 Ěntõ Rwoth okobo both Anania nĩ, “Cĩdhĩ! Caulo obedo ngat na an ayẽrõ mẽ tero nyĩnga both Erok kĩ rwodhigĩ ěka both jò mẽ Icarael. 16 An abino nyutho nině can na thwõnẽ na myero ěn òdang pĩ nyĩnga.” 17 Cẽ Anania òcĩdhõ òdõnyõ ĩ òt na Caulo tye ĩẽ, oketho cĩngẽ ĩ kome ěka okobo nině nĩ, “Òmẽra Caulo, Rwoth Yecu n'onnyuthere bothi ĩ wanga yoo n'onwongo in itye ka bino yo kany, oora bothi nĩ ěk wangi òyabẽrẽ ĩnẽn pĩny dõkĩ, ěka ipong kĩ Tipo Naleng.” 18 Cũcũth gin mörõ na cal kĩ pòk rēc opodho kĩ ĩ wang Caulo cẽ òcakõ neno. Ěn òya malõ ěka ebatica. 19 Kĩngẽ camõ cem mörõ cẽ tẽkõ mẽrẽ odwogo. Caulo obedo kanya acẽl k'ělùbkõr Yecu ĩ Damaciko pĩ ninõ na nõnõk. 20 Cẽ cũcũth òcakõ tĩtõ ĩ cinagoga kibēc nĩ Yecu obedo Wod k'Obanga. 21 Jõ kibēc n'owinyo kòp mẽrẽ ouro ginĩ ěka openyo ginĩ nĩ, “Pathĩ ěcwõ ni ěnẽ yam okelo ayela ĩ Jerucalem ĩ kin jò na cwodo nyĩng Yecu? Ěka ěn ba obino kany mẽ terogĩ both ělamdhõk na dito na calõ emabuc?” 22 Tĩtõ kòp ka Caulo òmẽdẽrẽ amẽda mẽ bedo na tẽk, naka Eyuda na bedo ĩ Damaciko wigĩ ocung òkõ, piẽn ěn onnyutho atĩr nĩ Yecu ěnẽ Meciya. 23 Kĩngẽ na ninõ na pol opoth, Eyuda mőkõ òyũbẽrẽ ginĩ mẽ neko ěn. 24 Ěntõ Caulo onwongo òniang ĩ kom yũb na mẽgĩ. Kiceng ěka kiwor gin

obedo ka kũrõ dhõ wangkac mẽ neko ěn. 25 Ěntõ ĩ kiwor, ělùbkõrẽ otingo ěn ěka elwao pĩny k'adĩta kĩ kany mörõ na thwolo kĩ ĩ kom cẽl. 26 ĩ karè na Caulo othuno ĩ Jerucalem, ěn òtẽmõ mẽ ribẽrẽ k'ělùbkõr Yecu, ěntõ gin kibēc onwongo lworo ěn nakun ba yee ginĩ nĩ ěn dong obedo alùbkõr Yecu. 27 Cẽ Baranaba okelo ěn both ěkwẽna ěka okobo nigĩ kite na Caulo ònẽnõ kĩ Rwoth kòdè ĩ wanga yoo mẽ Damaciko. Baranaba okobo nigĩ thon ngõ na Rwoth okobo nĩ Caulo ěka kite na ěn opwonyo kòdè abonge lworo kĩ nyĩng Yecu ĩ Damaciko. 28 Cẽ ěn dong obedo kòdgĩ kanya acẽl nakun wowotha ěka twakõ nyĩng Rwoth abonge lworo ĩ Jerucalem. 29 Ěn òtwak ěka opyem k'Eyuda mőkõ na twakõ lëb Girik, ěntõ gin òtẽmõ mẽ neko ěn. 30 ĩ karè na utmegõ ongeõ ginĩ kòp ni, gin otero Caulo ĩ Cecaria, ěka eoro ěn yo Taruco. 31 Cẽ jò n'oye Kiricito kibēc na tye ĩ lobo Yudea, ĩ Galilaya, ěka ĩ Camaria obedo ginĩ kĩ kuc. Òmẽdẽrẽ ginĩ kĩ dõngõ na welgĩ thon mẽdẽrẽ nakun lùbõ ginĩ yoo mẽ lworo Rwoth, ěka Tipo Naleng obedo jĩngõ cwinygĩ. 32 ĩ karè nõn, Petero owotho ĩ kabedo kibēc, ěka ĩ woth mẽrẽ nõn ěn òrwatẽrẽ kĩ jò k'Obanga na leng na bedo ginĩ ĩ Lida. 33 Kĩ kunõn ěn onwongo ěcwõ mörõ na nyĩngẽ Ainea, n'onwongo tye kĩ two akwea ěka obedo ka buto abuta ĩ wi ětana pĩ mwaka aboro. 34 Petero okobo nině nĩ, “Ainea, Yecu Kiricito òcangõ twoni òkõ, yaa malõ, ĩdõl kabutoni.” Cũcũth, ěn òya malõ. 35 Jõ kibēc n'onwongo bedo ginĩ ĩ Lida ěka Caron ònẽnõ ginĩ ěn cẽ òlõkẽrẽ ginĩ both Rwoth. 36 ĩ Jopa onwongo tye alùbkõr Yecu na dhakõ na nyĩngẽ Tabica (na ka ěgõnyõ ĩ lëb Girik tyẽnẽ nĩ Dokac). Ěn onwongo obedo ka tio tic na bẽcõ ěka kõnyõ ěcan. 37 ĩ karè nõn, two òmakõ cẽ òthõõ òkõ. Ěka ělwõkõ kome, cẽ epelo ĩ òt na malõ. 38 ĩ karè n'ělùbkõr Yecu owinyo ginĩ nĩ Petero onwongo tye ĩ Lida na cwõk kĩ Jopa, cẽ ooro ginĩ jò arĩõ bothe mẽ cĩdhõ kwaõ ěn nĩ, “Tim bẽr, ibin bothwa piõpiõ.” 39 Cẽ Petero òya malõ ěka òcĩdhõ kòdgĩ. ĩ karè na ěn othuno, etero ěn ĩ òt na malõ. Òt onwongo opong kĩ mon thõõ n'onwongo tye ka kok ěka nyutho ginĩ bõng-gĩ na Dokac obedo ka yũbõ nigĩ. 40 Ěntõ Petero okobo nĩ jò kibēc mẽ dõnyõ yõkõ, cẽ ěn orumo cõngẽ piny ěka òlẽgõ. Ěn òlõkẽrẽ both athõõ cẽ okobo nině nĩ, “Tabica, yaa malõ.” Ěka Tabica òyabõ wangẽ! ĩ karè na ěn ònẽnõ Petero, òya malõ cẽ obedo abeda! 41 Petero òmakõ cĩngẽ cẽ otingo ěn malõ. Ěn ocwodo mon thõõ ěka jò k'Obanga na leng kibēc cẽ onnyutho ěn na kwõ bothgĩ. 42 Emuth ni òkẽth òrõmõ lobo Jopa kibēc ěka jò na pol oyee ginĩ ĩ kom Rwoth. 43 Petero obedo ĩ Jopa pĩ ninõ na pol ĩ pacõ k'anyõng lõõ na nyĩngẽ Cimon.

10 Yam onwongo écwö mörö tye i Cecaria na nyingé Korinelio, adit më dul acikari n'ecwodo ni më Itali. 2 Ën onwongo ödyërë éka lworo Obanga ki jö më ödë kibëc. Ën onwongo thon miö jami na pol më kõnyö écan, éka lëgö both Obanga jwiwi. 3 Ì nînö mörö acël i kin caa abungwën më kothyeno, ën öñëñö malaika k'Obanga i anyuth n'obino bothe éka okobo ni, "Korinelio!" 4 Korinelio öcikö wangë bothe ki lworo, cë okobo both malaika ni, "Adwong, kob nîna ngö ni mitö." Malaika ögamö ni, "Lëgani ki mïc më kõnyö écan othuno malö both Obanga, ömiö ën opo piri. 5 Kobedi dong or cwö mörö yo Jopa ëk öcïdh okel gîni écwö na nyingé Cimon n'ecwodo ni Petero. 6 Ën bedo i pacö ka Cimon anyöng löö, na ödë tye i dhö nam." 7 Ì karë na malaika n'ötwak ködë öcïdhö ökö, Korinelio ocwodo etic mërë arïö éka acikari acël n'ödyërë ki kin jö na gwökö ën. 8 Ën okobo nigî köp kibëc n'ötïmërë éka oorogî yo Jopa. 9 Kodiko mërë na caa abicël dong cwök, n'ëkwëna ka Korinelio tye i wothgi na dong cwök dönyö gîni i pacö, Petero öïdhö i wi öt malö më cidhö i lëga. 10 Kec öcakö neko ën, nakun mitö ni écam gin mörö, ëntö onwongo pod ëyübö cem ayüba cë öcakö nënö anyuth. 11 Öñëñö polo öyabërë éka gin mörö na cal ki cüka na thwönë obino piny nakun tye ki thwoke angwën. 12 Ì cüka nön onwongo tye ië kwa leeni na tyëngi angwën, leeni na wotho i ngöm ki korgi, éka ki winy na ngwëcö ki malö. 13 Cë dwön mörö obino bothe nakun kobo nînë ni, "Petero yaa malö, inek, éka icam." 14 Ëntö Petero ögamö ni, "Rwoth pathi ni kömanön, piën an anaka yam bara acamö gin mörö n'obedo më kwer onyo na ba leng." 15 Dwön döki ötwak ködë wang më arïö, "Kür icwod gin mörö ni ba leng n'Obanga ömiö ödökö na leng." 16 Man ötimërë wang adek, cë cücüth gin nön ëdwökö ökö i wi polo. 17 Ì karë na Petero onwongo pod tye ka uro tyën köp më anyuth na ën öñëñö, cwö na Korinelio oorogî onwongo gîni öt na Petero tye ië, cë ocung gîni i dhö wangkac. 18 Gîn öcakö cwodo, nakun penyo gîni ka Cimon n'ecwodo ni Petero bedo kany nön. 19 Ì karë na Petero pod tye ka thamö i kom anyuth na ën öñëñö, Tipo Naleng okobo nînë ni, "Petero, cwö adek tye ka rangöni. 20 Yaa malö, icïdh piny iwoth ködgi. Kür ikwër më woth ködgi, piën an aorogî." 21 Petero öcakö cidhö piny éka okobo both cwö nön ni, "An ënë ngat na un itye ka rangö. Tyën köp ngö n'ömiö un ibino?" 22 Gîn ögamö ni, "Wan ëya ki both Korinelio n'obedo adit acikari më Roma. Ën obedo dhanö na kite atir éka lworo Obanga, na jö kibëc n'obedo Eyuda wörö. Malaika na leng okobo nînë ni ëk ocwodi icïdh i ödë, ëk ën owiny ngö na in irömö kobo." 23 Cë Petero ocwodogî éka oterogî i öt më bedo wele mërë. Kodiko mërë Petero öcakö woth ködgi, éka utmego mökö ki

i Jopa owotho ködgi. 24 Ì nînö na lübö manön gîn othuno i Cecaria. Korinelio onwongo tye ka kürögî éka onwongo ocwodo wede éka nyikonei mërë kibëc na cwök ködë. 25 Ì karë na Petero tye ka dönyö i öt, Korinelio oromo ködë éka opodho oryebere piny i tyënë më wörö ën. 26 Ëntö Petero otingo ën malö nakun kobo ni, "Yaa malö icung, an thon abedo dhanö adhana kamë in." 27 Petero obedo ka twak ki Korinelio éka ödönyö i öt cë onwongo jö na pol n'öcökërë gîni. 28 Ën öcakö kobo nigî ni, "Un kibëc ingeo ni cik ba yeo ni ëk Ayuda mörö öribërë k'Arok mörö, kadï thon thuno bothe, ëntö Obanga dong otyeko nyutho nîna ni kür acwod dhanö mörö ni ba opore onyo ni ba leng. 29 Ì karë n'ecwoda, an abino na ba akwërö. An apenyi, kob nîna pingö icwoda?" 30 Éka Korinelio ögamö ni, "Ninö angwën n'opoth angec, an onwongo atye i lëga i öda i koth caa ni, caa abungwën më kothyeno. Athura écwö mörö n'oruko böng na ryëny ocung i nyima 31 éka okobo ni, 'Korinelio, Obanga otyeko winyo lëgani éka opo pi mïcni na in imïö both écan. 32 Kobedi dong or jö mörö yo Jopa both Cimon n'ecwodo ni Petero. Ën obedo welo i pacö ka Cimon n'obedo anyöng löö na bedo i dhö nam.' 33 Cë aoro jii ökö cücüth, éka in thon itimö bër më bino. Kobedini wan kibëc etye kany i nyim Obanga më winyo köp kibëc na Rwoth öcikö bothi më kobo niwa." 34 Cë Petero öcakö twak na kobo ni, "An dong aniang adyer ni Obanga kara ba poko kin dhanö 35 ëntö yeo jö kibëc më rok na papath na lworo ën éka tio gin na tye atir. 36 Un ingeo köp na yam Obanga ooro both jö më Icarael, nakun titö nigî Emuth na Bër më kuc na bino pi Yecu Kiricito na ën Rwoth ka jö kibëc. 37 Un ingeo ngö n'ötïmërë i Yudea kibëc, cakërë ki i Galilaya kinge batica na Jon ötitö 38 kite n'Obanga owiro Yecu më Najaret ki Tipo Naleng éka tëkö. Cë Yecu owotho i kabedo kibëc na tio tic na bëcö éka cangö jö kibëc n'onwongo Catan yelogi, piën Obanga onwongo tye ködë. 39 "Éka wan ëkwëna ebedo ecaden më jami kibëc na ën ötimö i lobo k'Eyuda éka i Jerucalem. Gîn oneko ën n'eguro agura i kor yath aria, 40 ëntö Obanga ocero ën ki kin jö n'öthöö i nînö më adek éka ömiö ën onen, 41 jö kibëc ba öñëñö ën, ëntö onen bothwa wan jö n'Obanga onwongo öyërö cön më bedo ecaden mërë. Wan ënë jö n'ocemo éka emedho ködë i karë na ën ocer ki kin jö n'öthöö. 42 Éka öciköwa më cidhö titö köp i kabedo kibëc éka më miö caden ni Yecu ënë ngat n'Obanga öyërö më bedo angöl-köp ka jii kibëc, jö na kwö ki jö n'öthöö. 43 Edwarpiny kibëc miö caden i kome ni ngat acëlacël na yee i kome ebino timö kica i balgi ki nyieng Yecu." 44 Na Petero pod tye ka twakö köp ni, Tipo Naleng opye i kom jö kibëc n'onwongo tye ka winyo köp mërë. 45 Eyuda n'oye n'ëlirogî n'owotho gîni ki Petero

obedo kī ur nī mīc mē Tipo Naleng ěmīō thon both Erok. 46 Pīēn gīn owinyogī ka twakō lēb na papath ěka pakō gīnī Obanga. Cē Petero okobo nī, 47 "Ngat mōrō tye na rōmō jūkō nī kūr ebatica jō nī kī pii? Gīn dong otyeko nwongo Tipo Naleng kite na onu thon enwongo kōdē." 48 Cē ěn ōmīō twērō nī gīn myero ebaticagī kī nying Yecu Kiricito. Cē gīn ōkwaō Petero mē bedo bothgī pī nīnō mōrō na nōnōk.

11 Ī karē nōn ěkwēna ěka utmego na tye gīnī ĩ Yudea owinyo gīnī nī Erok thon oyeo kōp k'Obanga. 2 ěntō ĩ karē na Petero ōcīdhō naka ĩ Jerucalem, dul ka jō n'ělīrōgī n'oye Yecu ōcakō kobo nī ěn ōtīmō gīn na rac 3 nakun kobo gīnī nī, "In ěcīdhō both jō na ba ělīrōgī ěka icemo kōdgī." 4 Cē Petero ōcakō kobo nīgī ngō n'ōtīmērē kōrē kī kōrē. 5 "Ī karē n'onwongo atye ĩ lēga ĩ Jopa, anēnō gīn anyutha. An anēnō gīn mōrō n'obino pīny kī wi polo na cal kī cūka na thwōnē ĩ wang lek, nakun bino pīny na tye kī thwoke angwēn, cē obino naka pīny ĩ nyima. 6 Ī karē na an arīpō kom cūka, anēnō leeni na tyēn-gī angwēn, leeni mē thim, leeni na wotho ĩ ngōm kī korgī ěka wīny na ngwēcō kī malō. 7 Cē awinyo dwōn mōrō na kobo nī, 'Petero, yaa malō, inek ěka ĩcam.' 8 "ěntō an agamō nī, 'Rwoth pathī nī kōmanōn, pīēn gīn mōrō mē kwer onyo na ba leng anaka yam bara ōdōnyō ĩ dhōga.' 9 "Dwōn ōcakō twak kī ĩ polo wang mē arīō nī, 'Kūr icwod gīn mōrō n'Obanga ōmīō ōdōkō na leng nī ba leng.' 10 Man ōtīmērē wang adek cē jami nōn kībēc ědwōkō ōkō yo wi polo. 11 "Ī caa nōn cūcūth, ěnē jō adek n'eorogī kī ĩ Cecaria othuno gīnī kōdē ĩ ōt n'onwongo an abedo ĩē. 12 Tipo Naleng ōcakō kobo nī awoth kōdgī kūr akwēr. Utmego abicēl thon owotho gīnī kōda ěka wan ědōnyō ĩ ōt k'ěcwō nōn. 13 ěn okobo nīwa kite na ěn ōnēnō kī malaika ka bino bothe ĩ ōdē ěka okobo nī, 'Or jō mōrō yo Jopa ěk ōcīdh ocwod gīnī Cimon n'ecwodo nī Petero. 14 ěn bino kelo nini kōp na in ěka kī jō kībēc mē pari bino larē.' 15 "Ī karē na an acakō twak, Tipo Naleng opye ĩ komgī kite na cōn ōcakō pye kōdē ĩ komwa ĩ acaki. 16 "Cē apo ĩ kom ngō na Rwoth okobo cōn nī, 'Jon yam batica jīi kī pii, ěntō un ebino baticawu kī Tipo Naleng.' 17 Ka cē Obanga ōmīōgī mīc na rōm kī man ōmīō onu jō n'eyee ĩ kom Rwoth Yecu Kiricito, cē an dōkī abedo nga na myero apyem k'Obanga?" 18 Ī karē n'owinyo gīnī kōp nī, gīn dong ōlīng alīnga ěka ōcakō gīnī pakō Obanga nakun kobo gīnī nī, "Wan ěnēnō nī Obanga oyeo n'Erok thon mē ngut kī kom balgī ěka mē nwongo kwō." 19 Jō na yam ōkēth ĩ karē mē ayela n'obino ōcakērē kinge thōō ka Citipwano, obino ōcīdhō gīnī naka ĩ Poiniki, Caiprac ěka Antiokia, nakun pwonyo gīnī kōp k'Obanga both Eyuda kēkēn. 20 ěntō jō mōkō kī kin-gī, n'ōya kī ĩ Caiprac ěka

Cirene obino ōcīdhō gīnī yo Antiokia cē ōcakō gīnī twak kī jō Girik nakun tītō nīgī Emuth na Bēr ĩ kom Rwoth Yecu. 21 Tēkō ka Rwoth Obanga onwongo tye kōdgī ěka wel Erok na pol oyeo cē ōlōkērē gīnī both Rwoth. 22 Emuth nī owinyere both jō n'oye Kiricito na tye gīnī ĩ Jerucalem ěka gīn ooro Baranaba yo Antiokia. 23 Ī karē n'othuno ěka ōnēnō tic mē kīca k'Obanga, ěn obedo kī yom cwiny cē ōcūkō cwinygī mē cung na tēk ĩ kom Rwoth kī cwinygī kībēc. 24 Baranaba onwongo obedo dhanō na bēr n'opong kī Tipo Naleng ěka yee cē ōmīō wel jō na pol obino gīnī both Rwoth. 25 Cē Baranaba ōcīdhō yo Taruco mē rangō Caulo. 26 Ī karē na ěn onwongo, ōcakō kelo ěn yo Antiokia. Baranaba kī Caulo obedo kanya acēl kī jō n'oye Kiricito pī mwaka acēl kūlū nakun pwonyo gīnī jō na pol. Nying ělūbkōr Yecu ěcakō cwodo nī Ekiricito kī ĩ Antiokia. 27 Ī karē nōn edwarpīny mōkō ōya kī ĩ Jerucalem obino gīnī yo Antiokia. 28 Ngat acēl kī kin-gī na nyingē Agabu ocung cē okobo kōp na Tipo Naleng onyutho nīnē nī wang mōrō kec bino podho ĩ wi lobo thūkūl. (Man ōtīmērē ĩ karē mē lōc ka Kalaudio.) 29 ělūbkōr Yecu ōcakō moko thamagī nī myero eter kōny both utmego na bedo gīnī ĩ Yudea, nakun ngat acēlacēl mīō na lūbērē kī tēkō mērē. 30 Gīn ōtīmō nī kōmanōn, ěka ooro gīnī Caulo gīn kī Baranaba mē tero mīcgī both edong ka jō n'oye Kiricito na tye ĩ Jerucalem.

12 Ī karē nōn rwoth Erode ōcakō makō jō mōkō kī kin jō n'oye Kiricito. 2 ěn oneko Yakobo ōmīn Jon kī pala abadē. 3 Ī karē na ěn dong ōnēnō nī oyomo cwiny Eyuda, ěn ōmēdērē kī makō Petero thon. Man ōtīmērē ĩ karē mē Kwer mē Ogati na Thōbī ope ĩē. 4 Kinge makō Petero, oketho ěn ĩ buc, ěka ěmīō ěn ĩ cīng ěkūrpīny na tye gīnī jō angwēnangwēn ĩ dul angwēn. Erode ōthēna mē kelo Petero ĩ nīm lwak ěk ětēm pido kōp ĩ kome kinge nīnō mē Poth. 5 ěntō ĩ karē na Petero tye ĩ buc, jō n'oye Kiricito obedo ka mēdērē gīnī kī lēga both Obanga pīrē. 6 Ī kiwor mērē na dong myero Erode okel ěn ĩ nīm okiko mē atēma, Petero onwongo obuto pīny n'ōnīnō ĩ kin acikari arīō, nakun etweo ěn kī jēgēlē arīō, ěka jō na kūrō pīny thon onwongo tye ka kūrō dholokek mē buc. 7 Athura, malaika ka Rwoth onen ěka tar ōryēny ōcarō ĩ buc. ěn odhongo lak nget Petero ěka ocoo ěn ōkō, nakun kobo nīnē nī, "Yaa malō piōpiō!" Cē jēgēlē opodho ōkō kī ngut cīngē. 8 Cē malaika okobo nīnē nī, "Ruk bōngūni ěka wori." ěka Petero ōtīmō nī kōmanōn. Malaika dōk okobo nīnē nī, "Kac cūkani ĩ komi ěka lūb kōra." 9 ěka Petero ōcakō lūbō kōrē yo yōkō kī ĩ buc, ěntō ěn onwongo ope kī thama mōrō kēkēn nī gīn na malaika tye ka tīmō onwongo tye ka tīmērē adyer, ěn onwongo thamō

nĩ etye ka nēnō gin anyutha ī wang lek. 10 Gĩn ōkadhō ēkūrpĩny mē acēl ēka mē arīō cē obino gĩnĩ naka ī dholokek nywenyo na wok cīdhō yo pacō. Dholokek ōcakō yabērē kēnē nigī, ēka owok gĩnĩ kī ī iē. Ī karē na gĩn dong owotho othuno ī gudo, malaika ōcakō wēkō Petero ōkō athura. 11 Ēka Petero ōcakō niang kēnē nakun kobo nĩ, "Kobedi dong aniang atĩr nĩ Rwoth ooro malaika mērē mē larōna kī ī cing Erode, ēka kī kom gin na kibēc n'Eyuda ōnēnō gĩnĩ nĩ bino tīmērē ī koma." 12 Ī karē na ēn dong ōniang na bē, ōcakō cīdhō ī ōt ka Maria aya ka Jon n'ecwodo thon nĩ Marako, kanya jō na pol onwongo ōcōkērē gĩnĩ iē, ēka tye gĩnĩ ī lēga. 13 Petero ōdwōngō dholokek mē wangkac na dōnyō ī pacō, ēka atic mē pacō nōn na nyīngē Roda obino yo bothe mē yabō dholokek. 14 Ī karē na ēn ōniang ī dwōn Petero, cwinye obedo na yom rwōk, ōcakō ngwēc ōdōk cen na ba ōyabō dholokek ēka okobo nigī nĩ, "Petero tye ocung ī dholokek yōkōl!" 15 Gĩn okobo nīnē nĩ, "In wii ba tio." Ēntō ī karē na ēn ōkwērō nĩ tye atĩr, gĩn ōcakō gamō nīnē nĩ, "Manōn twērō bedo malaika mērē." 16 Ēntō Petero ōmēdērē kī dwōngō dholokek, ēka na gĩn ōyabō dholokek ōnēnō gĩnĩ ēn, cē gĩn obedo kī ur rwōk. 17 Ēka Petero ōcakō jūkōgī kī cīngē nĩ ēk ōlīng gĩnĩ ōkō, cē ōcakō kobo nigī kite na Rwoth ōkwanyō ēn kōdē yōkō kī ī buc, ēka dōk okobo nigī nĩ, "Kob unu nĩ Yakobo ēka utmego nōkēnē ngō n'ōtīmērē." Cē ōcakō yaa ōcīdhō yo kany ōkēnē. 18 Kodiko na pīny oru, arubaruba obedo tye ī kin acikari na rac, pī gin n'ōtīmērē ī kom Petero. 19 Kinge n'Erode ōmīō twērō mē rangō Petero kī tēk cē ba onwongo, ōcakō penyo ēkūrpĩny ēka ōmīō twērō nĩ ēk enekgī ōkō. Cē Erode ōya kī ī Yudea ōcīdhō ī Cecaria ēka obedo kunōn pī karē mōrō na nōnōk. 20 Erode obedo ka dhaa kī jō mē Turo ēka Cidon cē ōcōkērē gĩnĩ kanya acēl mē bino twak kōdē. Ka gĩn onwongo twērō kī both Blacito, atic ka rwoth n'egenō, gĩn openyo Erode nĩ ēmītō gĩnĩ kuc, piēn lobogī jengere ī kom lobo ka rwothgī pī cem n'ekelo nigī. 21 Ī nīnō n'emoko, Erode onwongo oruko ruk mē ker mērē, cē ōcīdhō obedo ī wi then ker mērē ēka ōcakō twak kī lwak. 22 Lwak ōcakō redo kī wōō rwōk nĩ, "Man ēnē dwōn obanga, pathī mē dhanō." 23 Cūcūth, malaika ka Rwoth ōmīō ēn otwore piēn ba ōmīō dheo both Obanga ēka kudi ōcakō camō kome cē ōthōō ōkō. 24 Ēntō kōp k'Obanga ōmēdērē amēda mē nya. 25 Ī karē na Baranaba gĩn kī Caulo otyeko gĩnĩ tic n'eorogī iē, cē ōdōk gĩnĩ ī Jerucalem, nakun wotho gĩnĩ kanya acēl kī Jon n'ecwodo nĩ Marako.

13 Jō n'oye Kiricito na tye gĩnĩ ī Antiokia onwongo tye k'edwarpĩny ēka epwonye na nyīng-gī: Baranaba, Cimeon n'ecwodo nĩ Niga, Lucio mē Cirene, Manaen

(n'ōdōngō kanya acēl k'Erode n'obedo alōc) ēka Caulo. 2 Ī karē na gĩn tye ī lēga mē wōrō Rwoth ēka kī rio kec, Tipo Naleng okobo nigī nĩ, "Yēr nīna unu Baranaba gĩn kī Caulo pī tic na an acwodogī iē." 3 Kinge na gĩn dong otyeko lēga ēka kī rio kec, oketho gĩnĩ cīng-gī ī komgī ēka eorogī mē cīdhō tio tic k'Obanga. 4 Ī karē na Tipo Naleng oterogī, gĩn ōcīdhō yo dhō nam ī Celecia. Gĩn ōya kī kunōn, ōkwang gĩnĩ naka ī cula nam mē Caiprac. 5 Ī karē na gĩn othuno ī Calamic, ōtītō gĩnĩ kōp k'Obanga ī cinagoga k'Eyuda kibēc. Gĩn owotho kī Jon Marako mē kōnyōgī. 6 Gĩn owotho ōngōlō cula nam naka othuno gĩnĩ yo Papoc. Kī kunōn, oromo gĩnĩ k'ajwoga mōrō, n'obedo adwarpĩny na twot n'obedo Ayuda na nyīngē Bar-Yecu. 7 Ēn onwongo obedo okone k'alōc lobo na nyīngē Cerigio Paulu n'onwongo obedo ngat na ryēk. Alōc nōn ocwodo Baranaba gĩn kī Caulo bothe, piēn ēn onwongo mītō winyo kōp k'Obanga. 8 Ēntō Elima n'obedo ajwoga (kite na nyīngē gōnyō kōdē ī lēb Girik) ōcakō pyem kōdgī nakun mītō lōkō cwiny alōc ōkō kī kom yee mērē. 9 Cē Caulo n'onwongo thon ecwodo nĩ Paulo, opong kī Tipo Naleng, ōcīkō wangē ī kom Elima ēka okobo nĩ, 10 "In ibedo athīn ka Catan, langō ka gin na kibēc na bēcō. In ipong kī kōp mē bwōl, k'ōkōra na reco. In ba ītwērō wēkō lōkō kōp ka Rwoth Obanga n'atĩr mē bedo twodo? 11 Kobedini cing Rwoth Obanga dong tye ī komi, wangi bino thōō ōkō, ēka pī karē mōrō ba ibino nēnō tara ceng." Cūcūth wangē ōcakō thithiba kī pii ēka pīny ōdōkō na cōl nīnē. Ōcakō tēmō mē rangō ngat mōrō ēk ōpē ēn kī cīngē. 12 Ī karē n'alōc ōnēnō ngō n'ōtīmērē, ēn oyee piēn ouro rwōk kit pwony n'epwonyo ī kom Rwoth. 13 Kinge, Paulo k'ewodhe ōya gĩnĩ kī ī Papoc cē ōkwang gĩnĩ kī mel yo Perga ī lobo Pampulia. Kī kunōn, Jon Marako ōwēkōgī cē ōdōk cen yo Jerucalem. 14 Ēntō Paulo gĩn kī Baranaba ōya gĩnĩ kī ī Perga cē ōcīdhō gĩnĩ yo Antiokia mē lobo Picidia. Ī nīnō mē Cabīt k'Eyuda, gĩn ōdōnyō ī Cinagoga ēka obedo gĩnĩ pīny. 15 Kinge na dong etyeko kwanō kwan kī ī buk mē Cīk ka Muca ēka k'edwarpĩny, ētēla mē Cinagoga ooro kōp bothgī na kobo gĩnĩ nĩ, "Utmego, ka itye unu kī kōp mōrō mē cūkō cwiny jīi, bin ikob unu." 16 Paulo ōya malō ocung cē ōjūkōgī kī cīngē na kobo nĩ, "Jō Icarael ēka un Erok kibēc na wōrō Obanga, winya unu! 17 Obanga ka jō Icarael ōyērō kwere onu, ōmīōgī ōnya na pol ī karē na gĩn bedo ī lobo Ejip, kī tēkō na dit, ēn ōkwanyōgī ōkō kī ī lobo nōn. 18 Ōdīrō cwinye ī komgī ī thim pī mwaka na rōmō pyer angwēn. 19 Ēn otyeko rok abīrō na tye ī lobo Kanaan ēka ōmīō lobo nōn both jō Icarael mē bedo mēgī. 20 Man kibēc otero mwaka na rōmō 450. "Kinge man, Obanga obino ōmīōgī ēngōl-kōp mē lōōnōgī naka ī karē k'adwarpĩny Camuel. 21 Cē jīi openyo pī rwoth, ēka

Obanga obino ömiögi Caulo wod ka Kic na yaa ki i kaka ka Benjamin n'obedo i löc pi mwaka pyer angwën. 22 Kinge kwanyö Caulo, Obanga öyëro Daudi më bedo rwothgi. Ën okobo i kome ni: 'An anwongo Daudi wod ka Jece, ënë ngat na yomo cwinya, ën bino timö jami kibëc na an amitö ni ën ötim.' 23 "Ki kom ëkwaë ka Daudi, Obanga okelo ni jö më Icarael Alar Yecu, kite na ën öcikö ködë. 24 Na bara Yecu obino, Jon Abatica ötitö köp më ngut ëka batica both jö më Icarael kibëc. 25 I karë na Jon dong cwök tyeko tic mërë, ën okobo ni, 'Un ithamö ni an anga? An ba abedo ngat na un itye ka kürö pirë, ëntö ën tye ka bino ki köra, na an ba apora më gönyö wör tyënë.' 26 "Utmegona, un ëkwaë k'Abraam, ëka un Erok na lworö Obanga, köp më larë ni eoro dong ökö both onu! 27 Ëntö jö na yam bedo gini i Jerucalem k'ëtëlagi onwongo ba öniang gini i kom Yecu, ba öniang gini thon i köp n'edwarpiny okobo, ëka n'ëkwanö i ceng Cabit k'Eyuda kibëc. Gini ocobo köp k'edwarpiny nakun ngölö gini ni köp ölöö Yecu. 28 Kad i ba onwongo gini bal mörö më ngölö ninë thöö, gin openyo Pilato ëk oyee më neko ën ökö. 29 I karë na dong otyeko gini cobo köp na yam ëcöö i kome, gin ökwanyö ën ökö ki kor yath, cë epyelo kome i bur lyël. 30 Ëntö Obanga ocerö ën ökö ki kin jö n'öthöö. 31 Cë ën obedo nen pi ninö na pol both jö na yam ën owotho ködgi ki i Galilaya obino yo Jerucalem. Kobedini dong gin ënë ecaden mërë both jö onu. 32 "Ëka wan ëtitö niwu emuth na bër ni gin na yam Obanga öcikö both kwere onu, 33 ën dong ömiö ocobere pi onu, ëkwaëgi, ki cero Yecu. Kite n'ëcöö ködë i Jabuli më ariö ni, "In ibedo woda, tin dong adökö apapni.' 34 Ëka man ënë gin n'Obanga okobo i kom cero ën ki kin jö n'öthöö ni ba bino töp i lyël, ekobo i köp ni: "Abino miöwu gum na leng na genere na yam acikö both Daudi.' 35 Dök ekobo i Jabuli nökenë ni: "Ba ibino wëkö kom Dhanöni Naleng töp.' 36 "I karë na Daudi otyeko tic na lübërë ki yüb k'Obanga i karë mërë, cë ën öthöö, ëka eiko kome kanya eiko kwere mërë ië cë kome ötöp. 37 Ëntö ngat n'Obanga obino ocerö ki i thöö, kome ba obino ötöp. 38 "Pi manön utmegona, an amitö ni inge unu ni pi Yecu ënë ömiö wan ëtitö niwu köp më timö kica i kom bal. 39 Dhanö acëläcël n'oye Yecu ebino kwanö ni ën kite atir i nyim Obanga, gin mörö na cik ka Muca ba twërö timö. 40 Gwökërë unu dong ëk köp na yam edwarpiny okobo kür ötimërë i komwu: 41 "Nën, un wegä angal, ur unu ëka irweny unu ökö, piën an abino timö gin mörö i karëwu, na un ba ibino yee, kad i ngat mörö kob niwu." 42 Na Paulo ëka Baranaba yaa dong ki i cinagoga, jiri ökwaögi ni myero gin dök odwog cen ëk okob niggi köp na thuth i ceng Cabit k'Eyuda na lübö manön. 43 I karë n'ëkëthö lwak, pol Eyuda

ëka jö n'ölökërë gini i dini k'Eyuda n'ömire gini both Obanga ölübö gini kör Paulo gin ki Baranaba cë gin obedo twak ki lwak na cükö cwinygi ni myero ömëdërë gini më bedo i kica k'Obanga. 44 I ceng Cabit k'Eyuda na lübö manön, pol lwak ki i pacö öcökërë gini kanya acël më winyo köp ka Rwoth. 45 Ëntö i karë n'Eyuda mökö önënö gini lwak, nyeko ömakögi ökö, ëka öcakö gini twakö köp më ayeny i kom ngö na Paulo onwongo tye ka kobo. 46 Cë Paulo gin ki Baranaba ötwak gini ki tük cwiny abonge lworö na kobo gini ni, "Wan onwongo myero ëcak twakö köp k'Obanga bothwu, ëntö na calö dong ikwërö unu ökö ëka ba iparö unu ni ipore unu pi kwö na ba thum, wan dong ëwëköwu cë ëlökerë both Erok. (aiönios g166) 47 Man ënë gin na yam Rwoth öciköwa na kobo ni: "An akethi më bedo tar both Erok, ëk imiri larë othun naka i ajiki piiny kibëc." 48 I karë n'Erok owinyo gini köp ni, cwinygi obedo na yom, ëka öcakö gini wörö köp ka Rwoth, cë jö kibëc n'onwongo ëyërogi pi kwö na ba thum oyee gini. (aiönios g166) 49 Köp ka Rwoth ökëth öromö lobo nön ökö kibëc. 50 Ëntö Eyuda orubo gini cwiny mon na lworö gini Obanga, na tye gini ki rwöm më dito na malö kanya acël k'ëtëla më pacö nön. Cë öcakö gini yelo Paulo gin ki Baranaba ëka ëryëmögi ökö ki i loboqi. 51 Ëntö Paulo ëka Baranaba ötëngö gini apua ki i tyën-gi më nyutho ni gin ökwërögi, cë öcidhö gini yo Ikonio. 52 Cë ëlübör Yecu opong ki yom cwiny ëka ki Tipo Naleng.

14 Na gin dong tye i pacö më Ikonio, ödönyö gini i cinagoga k'Eyuda. Ki kunön gin obedo ka twak ki tük n'ömiö wel k'Eyuda na pol ëka Erok oyee gini. 2 Ëntö Eyuda n'ökwërö yee orubo gini cwiny Erok nakun miö gini thama na reco i kom utmegö. 3 Paulo gin ki Baranaba obedo gini kunön pi karë mörö na lac nakun twakö gini pi Rwoth ki tük cwiny abonge lworö mörö. Rwoth thon omoko caden më kica mërë nakun miögi tükö më tio anyuth më tango ëka gin më aura. 4 Ëntö lwak më pacö onwongo opokere gini ökö, dul nökenë both Eyuda ëka nökenë both ëkwëna. 5 Cë Erok ëka Eyuda, kanya acël k'ëtëlagi omoko thamagi më timö gin na rac i komgi ëka ki celogi ki kidi. 6 I karë n'ëkwëna öniang gini i kom köp nön, öcakö löü gini ökö naka yo Licitra ëka Derube i peci na tye i lobo Likaonia ëka ki lobo n'ögürögi, 7 kanya gin ömëdërë më titö Emuth na Bër. 8 I karë na gin tye i Licitra, onwongo gini ëcwö mörö na bedo abeda na ba twërö woth. Ën onwongo ongwäl ökö cön ki i aya mërë ëka ba ötëmö woth. 9 Ën obedo winyo ka Paulo twak, cë Paulo öcikö wangë i kome ëka önënö ni ën tye ki yee na römö miö ën cang. 10 Cë Paulo oredo ki dwön na malö ni, "Yaa malö, icung atir!" Ëka ëcwö nön öcakö pye malö cë öcakö woth. 11

ĩ karẽ na lwak ònẽnò gĩnĩ ngò na Paulo òtĩmò, òcakò wòò gĩnĩ kĩ lèb Likaonia nakun kobo gĩnĩ nĩ, “Obanga obino gĩnĩ pĩny both onu ì thẽ cal ka dhanò!” 12 Cẽ òcakò cwodo gĩnĩ Baranaba nĩ “Jeuc,” òka Paulo nĩ, “Ermec,” piẽn ẽn onwongo obedo adwong na lòò twak. 13 Cẽ alamdhòk ka Jeuc, na òt wòrò jwòkgĩ tye ì ngee pacò, okelo thwoni òka athure ì dhò wangkac mẽ pacò piẽn ẽn òka lwak onwongo mìtò mìò gĩnĩ tyẽr both òkwẽna. 14 Òntò ì karẽ n'òkwẽna Baranaba gĩn kĩ Paulo owinyo gĩnĩ pĩ kòp nòn, òcakò yècò gĩnĩ bòng-gĩ kĩ komgĩ nakun mwómèrè gĩnĩ yòkò kĩ kin lwak na redo gĩnĩ nĩ, 15 “Pĩngò tĩtĩmò unu gin nĩ? Wan thon ebodo dhanò adhana calò un. Wan ẽtĩtò niwu Emuth na Bẽr ẽk ìlòkèrè unu òkò kĩ kom gin na kòny mèrè ope yo both Obanga na kwò n'ocweo polo kĩ lobo òka nam kĩ jami kibèc na tye iẽ. 16 Ì karẽ na còn ẽn oyeo nĩ rok kibèc owoth gĩnĩ ì yoo na iğĩ òmĩtò. 17 Kadĩ bed nĩ kòmanòn, ẽn yam ba òwèkò dhanò abonge caden mèrè òka kĩ gin na bẽr na ẽn tĩmò. Ẽn mìò kòth cwe niwu kĩ ì polo, ẽn miòwu cem na bũp òka miòwu ibedo unu kĩ yom cwiny.” 18 Òntò naka thon kĩ kòp nĩ Paulo òka Baranaba ba obedo na yot nĩgĩ mẽ jùkò lwak mẽ tyèrò tyèr bothgĩ. 19 Cẽ Eyuda mòkò n'obino gĩnĩ kĩ ì Antiokia òka ì Ikonio òcũpò gĩnĩ lwak mẽ dòk kukurgĩ. Gĩn ocelo Paulo kĩ kidi òka òcakò ywanò gĩnĩ ẽn yòkò ì ngee pacò, nakun thamò gĩnĩ nĩ ẽn dong òthòò òkò. 20 Òntò kinge n'èlùbkòr Yecu òcòkèrè gĩnĩ bothe, ẽn òya malò òka òdòk cen ì pacò. Kodiko na pĩny oru, owotho gĩnĩ kanya acèl kĩ Baranaba naka ì Derube. 21 Kinge na gĩn òtĩtò Emuth na Bẽr ì pacò nòn, gĩn òlòkò jò na pol mẽ bedo èlùbkòr Yecu. Cẽ gĩn òdòk cen ì Licitra, Ikonio òka Antiokia, 22 nakun jĩngò gĩnĩ cwiny èlùbkòr Yecu òka cùkò cwinygĩ mẽ cung ì yee atĩr nakun kobo gĩnĩ nĩ, “Onu myero enwong can na pol mẽ dònnyò ì ker k'Obanga.” 23 Ì karẽ na Paulo gĩn kĩ Baranaba òyèrò gĩnĩ edong pĩ jò n'oye Kiricito kĩ ì kabedo acèlacèl, gĩn òcakò mìò jò nòn ì cĩng Rwoth na gĩn yee ì kome nakun òcakò gĩnĩ kĩ lèga both Obanga òka kĩ rio kec. 24 Kinge na gĩn owok ì Picidia, obino gĩnĩ naka ì Pampulia, 25 òka ì karẽ na gĩn otyeko tĩtò kòp k'Obanga ì Perga, cẽ òcĩdhò gĩnĩ yo Atalia. 26 Kĩ kany nòn, gĩn òkwang kĩ mel yo Antiokia, kanya yam ẽmĩögĩ iẽ ì thẽ kica k'Obanga pĩ tic na gĩn onwongo dong otyeko. 27 Ì karẽ n'othuno gĩnĩ kunòn, òcòkò gĩnĩ jò n'oye Kiricito kanya acèl, cẽ okobo gĩnĩ gin na kibèc n'Obanga otio nakun wok kĩ bothgĩ òka kite n'Obanga òyabò kĩ dholokek mẽ yee both Erok. 28 Òka obedo gĩnĩ kunòn k'èlùbkòr Yecu pĩ karẽ na lac.

15 Jò mòkò òya kĩ ì Yudea obino gĩnĩ yo Antiokia nakun pwonyo gĩnĩ utmego nĩ, “Ka ba ẽlĩròwu kite na pwony ka Muca mìtò kòdè, un ba itwèrò larè.” 2 Man òmĩò Paulo

òka Baranaba obedo ka larò kòp kĩ pyem kòdgi na tèk. Cẽ ẽyèrò Paulo òka Baranaba kĩ jò nòkènè n'oye gĩnĩ, mẽ cĩdhò naka yo Jerucalem both òkwẽna òka edong pĩ kòp nĩ. 3 Lwak jò n'oye Kiricito oorogi òka na gĩn tye ka woth ngòlò ì Poiniki òka lobo Camaria, gĩn okobo kite n'Erok òlòkèrè gĩnĩ kòdè. Emuth nĩ òmĩò utmego kibèc obedo kĩ yom cwiny. 4 Ì karẽ n'obino gĩnĩ yo Jerucalem, jò n'oye Kiricito òka òkwẽna, k'edong obino òjòlògĩ. Baranaba òka Paulo okobo bothgĩ gin na kibèc n'Obanga otio kòdgi. 5 Cẽ jò n'oye na tye gĩnĩ ì dul k'Eparicayo òya gĩnĩ malò òka okobo gĩnĩ nĩ, “Erok myero ẽlĩrgĩ, ẽk ẽcĩkgĩ mẽ lùbò cĩk ka Muca.” 6 Òkwẽna òka edong òcòkèrè gĩnĩ mẽ larò kòp nĩ. 7 Kinge larò kòp pĩ caa na lac, Petero òya malò cẽ òtwak kòdgi: “Utmegona, un ingeo nĩ ì karẽ mòrò n'opoth anged Obanga obino òyèra kĩ ì kinwu, ẽk amĩi Erok owiny kòp mẽ Emuth na Bẽr na yaa kĩ ì dhòga òka oyeo gĩnĩ. 8 Obanga, na ngeo cwiny dhanò, onyutho nĩ ẽn oyeogi nakun mìögĩ Tipo Naleng, kite n'òtĩmò kòdè ì kom onu. 9 Ẽn ba oketho apokapoka mòrò ì kin onu òka gĩn, ẽntò ẽn òmĩò cwinygĩ obedo na leng kĩ yee. 10 Cẽ kobedini dong, pĩngò itye ka tèmò unu Obanga nakun iketho unu ayokoth ì ngut èlùbkòr Yecu na wan onyo kwere onu ba twèrò gĩnĩ tingo? 11 Pathĩ nĩ kòmanòn piẽn wan eyee nĩ onu kibèc ẽlarè ì yoo acèl nòn pĩ kica ka Rwothwa Yecu ì kite na gĩn tye kòdè nòn.” 12 Jò kibèc n'òcòkèrè òlĩng gĩnĩ alĩnga nakun etye ka winyo Baranaba òka Paulo ka tye ka kobo gĩnĩ kòp ì kom anyuth mẽ tango òka gin mẽ aura n'Obanga òtĩmò ì kin Erok nakun tio kòdgi. 13 Ì karẽ na gĩn otyeko twak, Yakobo ògamò nĩ, “Utmegona, winya unu. 14 Cimon okobo both onu kite n'Obanga òcakò nyutho par mèrè ì kom Erok nakun kwanyò jĩ kĩ kin-gĩ ẽk obed mègè. 15 Kòp k'edwarpiĩny òrwatèrè kĩ kòp na yam ẽcòò nĩ, 16 “Kinge man an abino dwogo òka agèrò òt ka Daudi na yam òrèdhèrè. An abino gèrò kanya yam òbal òkò, òka abino ròcò na bẽr. 17 Ẽk jò n'odong òrang gĩnĩ Rwoth, òka Erok kibèc n'ecwodogĩ kĩ nyĩnga, man kòp ka Rwoth Obanga, na tio jami nĩ” 18 n'òmĩò ongere anaka yam còn. (aiòn g165) 19 “Pĩ manòn thamana dong tye nĩ onu kũr ẽmĩi obed na tèk pĩ Erok na tye ka lòkèrè gĩnĩ both Obanga. 20 Nakaka manòn, onu myero ẽcòò waraga bothgĩ òka ekob nĩgĩ nĩ myero kũr òcam gĩnĩ cem mòrò n'etyèrò both cal jwogi, kũr obed gĩnĩ jò òlyang, kũr òcam gĩnĩ ringo leeni n'èdèò adèa, òka kũr òcam gĩnĩ remo. 21 Piẽn cĩk ka Muca ebodo ka tĩtò ì peci kibèc cakèrè còn òka ẽkwanò ì cinagoga ì ceng Cabit k'Eyuda kibèc.” 22 Cẽ òkwẽna òka edong, kĩ jò kibèc n'oye Kiricito, omoko gĩnĩ mẽ yèrò cwò mòrò n'obedo mègĩ ẽk eorgĩ owoth gĩnĩ kĩ Paulo òka Baranaba yo Antiokia. Gĩn òyèrò Yuda (n'ecwodo nĩ Barcaba) òka Cila, cwò arĩò

n'onwongo obedo gini' étëla i kin utmego. **23** Man waraga n'eorogí ködë: Both utmegowa n'obedo Erok n'oye Kiricito na tye i Antiokia, Ciria éka Cilicia, wan ékwëna éka edong n'ebedo utmegowu, emothowu. **24** Wan ewinyo ni jö mökö öya ki bothwa kany abonge twëröwa, na tye gini' ka yelowu ki köp mökö na rubo thamawu ki ngö na gin tye ka kobo. **25** Manön ömiö wan emoko ki cwinywa acël më yërö cwö mörö ëk eorgi' bothwu nakun wotho gini' kanya acël ki nyikoneiwa më amara Baranaba éka Paulo, **26** cwö na dong otyeko jalö kwögi' pi nying Rwoth Yecu Kiricito. **27** Pi manön wan eoro Yuda éka Cila më bino kobo niwu ki dhögi' ngö na wan etye ka cöönö. **28** Nen calö bër both Tipo Naleng éka wan ëk kür eketh yëc mörö na pëk rwök i komwu na kadhö köp na pi'rgi' tæk na wan ëcö piny kany: **29** Kür icam unu cem n'ëtyërö both cal jwogi, kür icam unu remo, kür icam unu ringo leeni n'ëdëögi' adëa éka kür itim unu tim më ölyang. Ka igwökëré unu ki kom jami ni, cë ibino unu timö na bër. Bed unu dong na bër. **30** I karë n'eorogí, gin öcakö cidhö yo Antiokia, kanya gin ögürö jö n'oye Kiricito kanya acël éka ëmiögi' waraga. **31** I karë na gin ökwanö waraga, obedo gini' ki yom cwiny pi köp më cükö cwinigi'. **32** Cë Yuda éka Cila n'onwongo obedo gini' edwarpiny, ötwakö gini' köp na pol më cükö cwinigi' éka më jingö yeegi'. **33** Kinge na dong otyeko gini' karë mörö na nönök, cë jö n'oye ömiögi' ödök cen ki gum më kuc both jö n'oorogí. **34** Entö Cila öthamö ni bër ën ebed kunön. **35** Cë Paulo éka Baranaba odong gini' i Antiokia, kanya gin ki lwak na pol opwonyo éka ötitö gini' köp ka Rwoth. **36** Kinge karë mörö na nönök, Paulo okobo both Baranaba ni, "Érö ëdök cen ëk ëcidh ëlim utmego ki i peci kibëc na onu ebedo ka titö köp ka Rwoth ië ëk ënën kite na gin tye ködë." **37** Baranaba onwongo mitö ni ewoth gini' ki Jon na nyingë nököne' ecwodo ni Marako, **38** ëntö Paulo ba dök öthamö na bër më woth ködë piën obino öwëkögi' ökö i Pampulia éka ba obino ömëdërë ködgi' i tic. **39** Gin obedo ka larö köp na gwaü, naka othuno nigí pokere ökö. Baranaba owotho ki Marako cë ökwang gini' yo Caiprac, **40** ëntö Paulo öyërö Cila cë öya gini' éka utmego ömiögi' i cing Rwoth ëk pi kica mërë ögwökgi'. **41** Ën owok i Ciria éka i Cilicia nakun jingö cwiny jö n'oye Kiricito.

16 Paulo döki othuno naka yo Derube éka Licitra, kunön onwongo tye ië alübkör Yecu na nyingë Timoteo, n'aya mërë onwongo obedo Ayuda éka dhanö n'oye Yecu, ëntö n'apap mërë obedo dhanö më Girik. **2** Utmego na tye gini' i Licitra éka Ikonio ötwakö gini' köp na bër i kom Timoteo. **3** Paulo ömitö ni ewoth ködë i woth mërë, cë ën öli'irö Timoteo pi Eyuda na tye gini' kunön piën gin kibëc onwongo ngeo ni

apap mërë onwongo obedo dhanö më Girik. **4** Kite na gin obedo wowotha i peci na papath, gin ömiö jö n'oye Kiricito cik na yam ékwëna éka edong omoko gini' i Jerucalem ni ëk ölüb gini'. **5** Kömanön jö n'oye Kiricito öjing na tæk i kom yeegi' éka welgi' obedo ka mëdërë na pol ninö ki ninö. **6** Paulo éka ewodhe owotho gini' i lobo Perugia éka Galatia, piën Tipo Naleng ögëngögi' ni kür ötit gini' köp k'Obanga i lobo Acia. **7** I karë na gin othuno i wang lobo më Micia, gin ötëmö cidhö yo Bitinia, ëntö Tipo ka Yecu ba oyeo ni gin öcidh kunön. **8** Gin dong öcakö wok i Micia, éka öcidhö gini' yo Teroa. **9** I kiwor Paulo önenö ëcwö mörö më Macedonia i gin anyutha, n'ocung nakun kwaö ën ni, "Kwang nam ibin i Macedonia ëk ikönywa." **10** Kinge na Paulo dong önenö gin anyutha, wan ëyübërë piöpiö më yaa cidhö yo Macedonia, piën onwongo ëniang na bër ni Obanga ënë ocwodowa më cidhö titö köp më Emuth na Bër bothgi'. **11** Wan ëcakö kwang ki yeya ki i Teroa atir naka i Camoturake éka kodiko mërë ethuno i Neapoli. **12** Ki kunön wan ëcidhö yo Pilipi i pacö na jö Roma löö, na ënë pacö na dit na löö ki i lobo Macedonia. Wan ebedo kunön pi ninö na pol. **13** I ceng Cabit k'Eyuda wan ëcidhö yökö i nge wangkac yo lak kulo, kanya wan ëthamö ni ëtwërö nwongo kany mörö më lëga. Wan ebedo piny më twak ki mon n'onwongo ögürë gini' kany nön. **14** Ngat acël n'obedo winyo twakwa ënë dhakö na nyingë Lidia, n'öya ki i pacö n'ecwodo ni Tuatira. Ën onwongo obedo dhakö na cadhö böng na kwar na bëcö më wel éka na wörö Obanga. Rwoth öyabö cwinye éka obedo ketho cwinye i köp na Paulo kobo. **15** I karë na ën éka ki jö më ödë ebatigagi, ën öjölöwa yo pacö mërë nakun kobo ni, "Ka un iyeo ni an dong abedo ngat n'oye Rwoth, cë ibin ebed unu i pacöna." Ën ödiöwa rwök naka ömiö wan eyeo më woth ködë. **16** I ninö mörö acël na wan onwongo etye ka cidhö i lëga, wan ërwatërë ki nyakö mörö n'obedo opii. Ën onwongo tye ki tipo mörö na miö ën kobo gin mörö më karë më anyim. Ën onwongo kelo lim na thwönë both rwodhi mërë ki köp na ën kobo. **17** Nyakö ni obedo lübö köp Paulo éka wan kibëc na redo ni, "Cwö ni obedo gini' etic k'Obanga na Malö Rwök na gin tye ka kobo niwu kit yoo na myero ilarë unu ködë." **18** Ën obedo ka timö ni kömanön pi ninö na pol. Më ajiki mërë akëmö ömakö Paulo cë ölököre okobo ni jwök ni, "Aciki i nying Yecu Kiricito, donyi ökö ki i kome!" I caa nön cücüth tipo na rac öya cë öwëkö ën. **19** Entö i karë na rwodhi mërë önenö ni gen më nwongo lim öya ökö, ömakö gini' Paulo éka Cila cë ëywaögi' eterogí yo cuk i nyim ëlöc. **20** Gin okelogí i nyim ëngöl-köp cë okobo gini' ni, "Jö ni obedo Eyuda éka tye gini' ka rubo pacöwa. **21** nakun pwonyo gini' kite mökö na cikwa ba yeo ni wan ëgam onyo

ëlübgĩ, piën wan ebodo jö Roma." 22 Cê lwak öribërë gini më lwëny i kom Paulo ëka Cila. Ëngöl-köp öcikö nĩ ëgöny böng ki komgi ëka epwodgi ki lüth. 23 Kinge na dong etyeko pwodogi rwök, cê eterogi i buc nakun ëcükö ngat na gwökö buc nĩ ëk ögwökgi na bër. 24 Ngat na gwökö buc okethogi i öd buc na tye ië ëka etweo tyën-gi i kom yen na pëk. 25 Na dong cwök römö dingwor Paulo ëka Cila onwongo tye gini i lëga na wero gini wer both Obanga, n'emabuc nökenë thon onwongo tye ka winyogi. 26 Athura thwön oyeyeng mörö oyengo piny rwök naka thë öt më buc thon oyengere. Cücüth dholokek kibëc më öt buc öyabërë ökö, ëka jëgëlë kibëc n'etweo k'emabuc ögöny gini ökö. 27 I karë na ngat na gwökö buc ocoo cê önönö dholokek kibëc më öt buc thwolo, ën öwödhö pala abadë mërë ëka onwongo mitö cöbërë kënë piën ongeon nĩ emabuc ölüü ökö. 28 Ëntö Paulo oredo nĩ, "Kür iwaniri keni! Wan kibëc eute kany!" 29 Ngat na gwökö buc ocwodo mac, ömwömërë i öt, cê öcüdhö orumo cöngë piny na kome myël amyëla i nyim Paulo ëka Cila. 30 Cê ën dong okelogi yökö ëka openyo nĩ, "Editena, ngö na myero atim ëk alarë?" 31 Gín öcakö gamö nĩ, "Yee i kom Rwoth Yecu ëka ibino larë, in ki jö më odi kibëc." 32 Cê ötwakö gini köp ka Rwoth bothe ëka ki jö kibëc na bedo gini i öde. 33 I caa nön më kiwor ngat na gwökö buc oterogi ëka öcüdhö ölwökö wang retgi, cê cücüth ën ëka jö më öde kibëc ebatigagi. 34 Ngat na gwökö buc okelogi i öde ëka ömïögi cem. Ën onwongo opong ki yom cwiny piën ën ki jö më öde kibëc oyee gini i kom Obanga. 35 I karë na dong piny oru kodiko, ëngöl-köp ooro acikarigi both ngat na gwökö buc ki twërö nakun kobo nĩ, "Göny unu jö nön öcüdhö gini." 36 Ngat na gwökö buc okobo both Paulo nĩ, "Ëngöl-köp öcikö nĩ, un ki Cila myero ëgönywu ökö. Kobedini dong itwërö unu cidhö. Apë unu ki kuc." 37 Ëntö Paulo okobo both acikari nĩ, "Gin opwodowa i kin lwak na bara ëngölö niwa köp, kadĩ bed nĩ wan ebodo jö më Roma ëka okethowa gini i buc. Cê kobedini gin mitö gönyöwa i müng? Pathi nĩ kömanön! Mitö gin ki komgi obin ëk ögönywa gini." 38 Acikari ödwökö gini köp nön both ëngöl-köp ëka i karë n'owinyo gini nĩ Paulo ëka Cila onwongo ebodo gini jö më Roma, gin ebodo ki lworo. 39 Cê gin obino öbakö dhögi bothgi ëka ökwanyögi ökö, na kwaögi më wëkö pacö nön. 40 Kinge na Paulo ëka Cila odonyo gini yökö ki i buc, ëka öcüdhö gini i öt ka Lidia, kanya gin örwatërë ki utmego ëka öcükö cwinygi. Cê gin öcakö cidhö.

17 I karë na gin owok ki Ampipoli ëka Apolonia, obino gini i Tecalonika, kany onwongo cinagoga k'Eyuda tye ië. 2 Paulo ödönyö i cinagoga kit n'onwongo ën marö timö

ködë, ëka pi ceng Cabit k'Eyuda adek ën ebodo larö köp ködgi i kom köp na yaa ki i Cöc na Leng. 3 Ën ebodo gönyö köp körë ki körë nakun nyutho nĩ Meciya myero ölim can ëka ocer ki kin jö n'öthö. Paulo okobo nĩ, "Yecu ni na an atye ka titö köp i kome bothwu ënë Meciya." 4 Eyuda mökö n'owinyo oyee cê öribërë gini ki Paulo ëka Cila. Pol jö Girik na lworo Obanga ëka ki mon na döngö thon oyee gini. 5 Ëntö Eyuda mökö onwongo tye gini ki nyeko ëka öcakö gini cökö jö mökö na kitegi reco ki thë cuk, ögürë gini kanya acël ëka öcakö gini kelo wöo na rac i pacö. Gin öcüdhö i öt ka Jacan më rangö Paulo gin ki Cila, ëk ekelgi yökö both lwak. 6 Ëntö i karë na gin ba onwongogi, öywaö gini Jacan ëka utmego mökö nökenë i nyim ëlök më pacö ki wöo nĩ, "Jö ni n'ebodo gini kelo ayela i wi lobo thükül, obino gini ködë naka kany, 7 ëka Jacan ögamögi parë. Gin tye gini ka türö cik ka Cija nakun kobo gini nĩ rwoth nökenë tye n'ecwodo nĩ Yecu." 8 I karë na gin owinyo köp ni, lwak ëka ëlök më pacö ebodo gini ki podhö cwiny. 9 Cê öcakö gini gamö ciling ki both Jacan ëka ki jö mökö cê dong ëwëkögi öcüdhö. 10 Cücüth kiwor nön, jö n'oye ooro gini Paulo gin ki Cila ökö yo Berea. I karë na gin othuno kunön, öcüdhö gini i cinagoga k'Eyuda. 11 Eyuda më Berea onwongo kitegi bëcö löö Eyuda më Tecalonika, piën ögamö gini köp n'etero niggi ki yom cwiny na bër, ëka ninö ki ninö gin onwongo ripö Cöc na Leng më nönö ka köp na Paulo tye ka pwoonyo tye atir. 12 Eyuda na pol oyee, ëka cwö na pol ki mon na piirgi tük n'engeogi n'ebodo jö Girik thon oyee gini. 13 I karë n'Eyuda na bedo i Tecalonika öniang gini nĩ Paulo tye ka titö köp k'Obanga i Berea, gin thon öcüdhö kunön më rubo jii ëka ki cüpögi. 14 Cê cücüth jö n'oye otero gini Paulo ökö i dhö nam, ëntö Cila ëka Timoteo odong gini i Berea. 15 Jö n'otero Paulo okelo gini ën naka i Atene. Ki kunön gin odwogo cen ki köp na Paulo öcükögi ködë yo both Cila ëka Timoteo nĩ myero gin öcüdhö bothe piöpö ka twërë. 16 Na Paulo onwongo pod tye ka kürö Timoteo ëka Cila i Atene, cwinye ocwer rwök më nönö nĩ pacö nön opong ki cal jwogi. 17 Pi manön, ën ebodo larö köp k'Eyuda ëka jö Girik na lworo Obanga i cinagoga, ëka ki jö mökö na ën ebodo nwongogi i thë cuk ninö ki ninö. 18 Ëryëkö mökö më dul k'Epikurea ëka Citoik öcakö gini larö köp ködë. Jö nökenë openyo gini nĩ, "Ngö na ngat ni na twak atata mitö kobo kany?" Jö nökenë ögamö nĩ, "Nen calö ën mitö twakö köp i kom obanga mörö na pathi." Gin okobo kömanön piën Paulo onwongo tye ka titö Emuth na Bër i kom Yecu ëka cer ka jö n'öthö. 19 Cê gin otero ën i nyim athuko më Areopago, nakun kobo gini ninë nĩ, "Wan ëmitö ngeeno kit pwoony na nyen na in itye ka pwoonyo. 20 In itye ka kelo kit pwoony mökö na papath i ithwa, ëka wan ëmitö

nĩang ĩ tyěné." 21 ĩ karě nōn jō mē Atene kī wele na bedo kunōn onwongo balō karēgi mē twakō ēka winyo kōp mōrō na nyen. 22 Paulo ōya malō cē ocung ĩ nyim athuko mē Areopago ēka okobo nī, "Un jō mē Atene, an anēnō nī ĩ yodhi kibēc ibedo unu edini rwōk. 23 Piēn ka an atye ka wowotha nakun arīpō gin na un ĩwōrō, anwongo keno tyēr n'ēcōō nī, 'Both obanga na ba ngere.' Dong gin na un ĩwōrō na ba ingeo unu ēnē an abino mē tītō niwu. 24 "Obanga n'ocweo wi lobo kī jami kibēc na tye iē, ēnē Rwoth mē polo kī lobo ēka ēn ba bedo ĩ udi n'ēgērō kī cīng jō. 25 Ēka ēn ba mītō nī eti nīnē gin mōrō n'ēyūbō ayūba kī cīng dhanō, calō ēn onwongo mītō gin mōrō, piēn ēn kikome ēnē mīō kwō, yweo, ēka gin na kibēc. 26 Ēn ocweo rok kibēc mē wi lobo kī kom dhanō acēl, ēk obed gīnī ĩ wi lobo thūkūl. Ēn ōyūbō karē ēka kabedo na myero gīn ōkwō iē. 27 Obanga ōtimō kōmanōn ēk dhanō ōrangē, ēka onwong ēn, othun bothe kadī bed nī ēn ba bor kī both ngat acēlacēl kī kin onu. 28 Pī ēn, wan ēkwō ĩ ēn, ewotho ĩ ēn, ebledo ĩ ēn, kite na jō mōkō thon ōcōō gīnī kī kin ēcōcwu nī, 'Wan thon ebledo ēthīnē.' 29 "Pī manōn, kite na onu ebledo ēthīn k'Obanga, onu kūr dōk ētham nī Obanga cal kī gol onyo ryal onyo kidi onyo cal mōrō n'ēyūbō kī dīrū ēka kī thama ka dhanō. 30 Obanga yam ba ōparō pī dhanō ĩ karē mē kwia pīny, ēntō kobedini ēn dong ōcīkō nī jō mē kabedo kibēc myero ongut gīnī pī balgi, 31 piēn ēn dong oketho nīnō n'ebino ngōlō kī kōp both jō kibēc mē wi lobo kī kōp atir nakun dong ōyērō ngat na myero ōngōl kōp. Ēn thon omoko caden both jō kibēc, kī cero Yecu kī kin jō n'ōthōō." 32 ĩ karē na gīn owinyo kōp ĩ kom cer ka jō n'ōthōō, jō mōkō ōcakō nywarō ēn, ēntō jō nōkēnē okobo gīnī nī, "Wan ēmītō winyo kōp nī dōkī ĩ ceng nōkēnē." 33 Ēka Paulo ōya cē ōwēkō athuko. 34 Jō mōkō na nōnōk ōrībērē kōdē ēka ōdōkō gīnī jō n'oye. ĩ kin-gī onwongo tye iē Dionicio dhanō mē Areopago ēka dhakō mōrō na nyingē Damaric, kī jō nōkēnē na pol.

18 Kinge manōn Paulo ōya kī ĩ Atene ēka ōcīdhō yo Korinti. 2 Ēka ēn onwongo Ayuda mōrō na nyingē Akwila, n'ēnywōlō ĩ lobo Ponto, na pod onwongo odwogo kī ĩ lobo Itali gīn kī dhakō mērē Piricila. Piēn Kalaudio ōmīō twērō nī Eyuda ōya gīnī ōkō kī ĩ Roma. Cē Paulo ōcīdhō mē ĩmōgi 3 ēka obedo bothgi. Ēn onwongo obedo atic kēma calō gīn ēka otio kanya acēl kōdgi. 4 ĩ ceng Cabīt k'Eyuda kibēc ēn obedo larō kōp ĩ cinagoga mē tēmō lōkō thama k'Eyuda ēka jō Girik. 5 ĩ karē na Cila ēka Timoteo obino gīnī kī ĩ Macedonia, Paulo ōmīō karē mērē kibēc mē tītō kōp k'Obanga nakun mīō caden both Eyuda nī Yecu ēnē onwongo obedo Meciya. 6 Ēntō ĩ karē n'Eyuda opyem

gīnī kī Paulo ēka ōcakō yanyō ēn, cē ēn ōcakō tēngō bōng kome nakun kobo bothgi nī, "Remowu obed ĩ wiwu! An gira balna mōrō ope. Cakērē tin cidh kōdē anyim, an abino cidhō both Erok." 7 Cē Paulo ōya ōcīdhō yo pacō k'ēcwo mōrō na nyingē Tito Yucito, Arok na wōrō Obanga na ōdē cwōcwōk kī cinagoga. 8 Kiricipac, atēla na lōō cinagoga ēka kī jō mē ōdē kibēc oyee gīnī Rwoth, cē jō na pol mē Korinti n'owinyo gīnī ēn, oyee ēka ebaticagi. 9 ĩ nīnō mōrō acēl ĩ kiwor, Rwoth ōtwak kī Paulo ĩ anyuth ēka okobo nīnē nī, "Kūr ibed kī lworo, ēntō bed ka twak, kūr ĩlīng. 10 Piēn an atye kanya acēl kodi, ēka ngat mōrō ope na bino tīmō gin mōrō na rac ĩ komi, piēn an atye kī jō na pol ĩ pacō nī." 11 Cē Paulo obedo kunōn mwaka acēl kī dwethe abicēl, nakun pwonyogi kī kōp k'Obanga. 12 ĩ karē na Galio obedo alōc mē lobo Akaya, Eyuda mōkō ōcōkērē gīnī kanya acēl cē ōmakō gīnī Paulo, ēka etero ēn ĩ nyim angōl-kōp mē apida. 13 Gīn okobo nī, "Ēcwō nī tye ka neeno jīi mē wōrō Obanga ĩ yoo na ba rwatērē kī cikwa." 14 Ēntō ĩ caa n'onwongo Paulo dong cwōk twak, Galio okobo both Eyuda nī, "Winy unu Eyuda, ka onwongo koko ni ocung ĩ kom tīm mōrō na rac onyo bal mōrō na rac, onwongo bedo na bēr an mē winyo kokowu. 15 Ēntō kit na calō obedo peny na makō kōp onyo nying mōkō na dōk ĩ kom cik na mewu, un kikomwu ĩnēn unu kit mē cobo. An ba abino bedo angōl-kōp ĩ kom kōp na calō koth manōn." 16 Cē ēn ōryēmōgi ōkō kī ĩ nyim pido. 17 Ēka gīn kibēc ōlōkērē ĩ kom Cocitene, atēla mē cinagoga, cē ōcakō gīnī pwodo ēn ĩ nyim pido. Ēntō Galio ba oketho cwinye iē. 18 Ēka kinge Paulo obedo ĩ Korinti pī karē mōrō na nōnōk, cē ōwēkō utmego ēka ōkwang kī mel mē cidhō ĩ lobo Ciria. Ēn ōnywakō gīnī yoo kanya acēl kī Piricila ēka Akwila. Na pod bara ōcakō woth, Paulo ōlyēlō wie kī ĩ Cenikeria, piēn onwongo okwongo kwong. 19 ĩ karē na gīn othuno ĩ Epeco, Paulo ōwēkō Piricila ēka Akwila kunōn, ēntō ēn ōcīdhō ĩ cinagoga mē larō kōp kanya acēl k'Eyuda. 20 ĩ karē na gīn openyo ēn nī obed bothgi pī karē mōrō, ēntō ēn obino ōkwērō ōkō. 21 Ēntō ĩ caa na ēn tye ka yaa ōcīkērē nī, "An abino dwogo cen bothwu ka Obanga ōmītō." Cē ōcakō kwang kī mel nakun yaa kī ĩ Epeco. 22 ĩ karē na mel othuno ĩ Cecaria, Paulo ōcīdhō yo Jerucalem mē motho jō n'oye Kiricito ēka ōcakō dōk cen yo Antiokia. 23 Kinge tero karē mōrō ĩ Antiokia, Paulo ōdōk cen nakun wok kī ĩ Galatia ēka Perugia nakun jīngō cwiny ēlūbkōr Yecu. 24 ĩ karē nōn Ayuda mōrō na nyingē Apolo, n'obedo dhanō mē Alegijandaria obino yo Epeco. Ēn onwongo obedo ēcwō n'ōkwanō rwōk, na tye kī ngec na thuth ĩ kom Cōc na Leng. 25 Ēn onwongo epwonyo ĩ yoo ka Rwoth, cē obedo twak kī tēkō ēka opwonyo kōp ĩ kom Yecu atir kadī bed nī ēn

onwongo ngeo köp i kom batica ka Jon këkën. 26 Ën öcakö twak ki tæk cwiny i cinagoga. I karë na Piricila ëka Akwila owinyo gini köp na ën twakö, gin ocwodo ën yo pacögi cë ömiö ën öniang i yoo k'Obanga na bër rwök. 27 I karë n'Apolo onwongo mitö cidhö yo lobo Akaya, utmego ödö cwinye ëka öcö gini waraga both ëlëbkör Yecu ëk öjöl gini ën. I karë na ën othuno kunön, ën obino obedo më këny na thwönë both jö n'onwongo oye gini pi kica k'Obanga. 28 Ën obino ölöö thama k'Eyuda atir i nyim lwak nakun nyutho ki i kom Cöc na Leng ni Yecu onwongo obedo Meciya.

19 I karë n'Apolo onwongo tye i Korinti, Paulo owok i yoo na tye i dyere lobo ëka othuno i Epeco. Ën onwongo ëlëbkör Yecu mökö kunön 2 ëka openyogi ni, "Un yam inwongo unu Tipo Naleng i karë na un iyee Kiricito?" Gin ögamö ni, "Pe, wan bara ewinyo ni Tipo Naleng thon tye." 3 Cë Paulo openyogi ni, "Koth batica mëné na un inwongo?" Gin ögamö ni, "Batica ka Jon." 4 Paulo ögamö ni, "Batica ka Jon onwongo obedo batica më ngut. Ën okobo both jii më yee i kom ngat na tye ka bino ki körë, na manön ëné Yecu." 5 I karë na gin owinyo köp ni, cë ebaticagi i nyiing Rwoth Yecu. 6 I karë na Paulo oketho cingë i komgi, Tipo Naleng obino i komgi cë gin öcakö twakö lëb na papath ëka dwaropiny. 7 Wel cwö kibëc onwongo römö apar ariö. 8 Paulo ödönyö i cinagoga ëka obedo twak ki tæk cwiny pi dwethe adek, nakun larö köp ëka ywaö thamagi i kom ker k'Obanga. 9 Ëntö jö mökö na ba yee n'odhing öcakö gini twakö köp na reco i kom yoo ka Kiricito i nyim lwak, cë Paulo öwëkögi ëka öcidhö k'ëlëbkör Yecu. Ën obedo ka larö köp ködgi ninö ki ninö i öt kwan ka Tairana. 10 Man obedo timërë pi mwaka ariö, ëk Eyuda ëka jö Girik kibëc na bedo gini i lobo Acia owinyo gini köp ka Rwoth. 11 Obanga otio tango na döngö ki i cing Paulo, 12 naka thon atame cing onyo böng n'ogudo ën, onwongo etero both etwoe cë twogi cang ökö ëka tipo na reco thon yaa wëkögi. 13 Eyuda mökö n'onwongo rimo piny nakun ryemö gini tipo na reco ki i kom jii, ötëmö gini tic ki nyiing Yecu më ryemö cen ki kom jö na cen ömakögi nakun kobo gini ni, "An aciköwu i nyiing Rwoth Yecu, na Paulo pwonyo pirë, më donyo yökö ki i kome!" 14 Awope ka Cekewa abirö, n'onwongo obedo alamdhök na dit k'Eyuda, onwongo thon timö gini ni kömanön. 15 Ëntö i ninö mörö acël tipo na rac ögamö niggi ni, "An angeo Yecu, ëka thon an angeo Paulo, ëntö un ibedo unu jö mëné?" 16 Cë ëcwö n'onwongo tipo na rac tye i kome opye i komgi ëka ölöögi ökö. Ën ölwënyö ködgi ëka ömiögi öngwëcö yökö ki i öt kotula nakun remo cwer ki i komgi. 17 I karë na köp ni owinyere both Eyuda ëka jö Girik na bedo gini i Epeco,

lworo öcakö makögi rwök ëka nyiing Rwoth Yecu ëwörö i rwöm na malö. 18 Jö na pol n'oye obino gini nakun tucu kanyalër tim mökö na rac na gin obedo ka timö. 19 Jö na popol n'onwongo obedo gini ejwogi okelo gini bukegi më thyeth kanya acël ëka ëwangögi i nyim lwak. I karë na gin öribö wel më buke, cë enwongo römö wel ciling na nyiing elip pyer abic. 20 I kit yoo ni, köp ka Rwoth ömëdërë ëka ödöngö ki tækö. 21 Kinge na köp ni kibëc ötimërë ökö, Paulo omoko thama mëré më cidhö yo Jerucalem nakun wok ki i Macedonia ëka Akaya. Ën okobo ni, "Kinge na an abedo kunön, an thon myero alim Roma." 22 Ën ooro Timoteo ëka Eracito, cwö ariö n'onwongo könyö ën më tio tic ka Rwoth yo Macedonia, nakun ën dong më bedo i lobo Acia pi karë mörö na nönök. 23 I karë nön ayela na thwönë öcakërë i kom Yoo ka Kiricito. 24 Ëcwö mörö na nyiing Demeterio athedh ryal, ën thedho ryal yübö ki cal jwök na dhakö na nyiing Atemi cë kelo ki lim na thwönë both ëdirü tic cing. 25 Ën ocwodogi kanya acël ki jö nökönenë na tio koth tic acël nön cë okobo bothgi ni, "Un cwö, ingeo unu ni lönyöwa yaa ki kom tic ni. 26 Kobedi dong un inënö ëka iwinyo unu ni Paulo mörö ni tye ka neeno jii ëka tye ka miö jö na pol rwenyo ökö ki i Epeco kany ëka rwök mëré i lobo më Acia thükül. Ën tye ka kobo ni obanga na dhanö öyübö ayüba ba obedo obanga kikokome. 27 Pathi dök cath këkën ëné tye na rac, ëntö naka thon öt wörö obanga na pirë tæk më Atemi bino bedo gin mörö na köny mëré ope, ëka obanga na dhakö n'ëwörö i lobo Acia ëka i wi lobo thükül ebino kwanyö dheo mëré ökö." 28 I karë na gin owinyo köp ni, akëmö ömakögi ëka öcakö gini redo ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 29 Cë arubaruba na thwönë örmö i pacö ökö. Jii ömakö Gayo ëka Aricitako më Macedonia na yam wotho gini ki Paulo kanya acël, ëka gin kibëc ömwömërë ki cwiny acël i öt tuko. 30 Paulo ömitö dönyö i kin lwak ëntö ëlëbkör Yecu öjükö ën ökö. 31 Edite mökö thon më lobo Acia, nyikonei ka Paulo, ooro gini köp ni kür ötëm më dönyö i öt tuko. 32 Athuko obedo k'arubaruba, jö mökö onwongo wö gini i kom gin acël, jö mökö i kom gin nökönenë. Pol jii ba ongeö gini thon ngö n'onwongo gin tye ië kany nön. 33 Eyuda mökö othwaro gini Alegijanda anyim ëka jö mökö ki kin lwak oredo gini nakun ekobo ni ën okob ngö na tye ka timërë. Alegijanda öjükögi ki cingë nakun mitö pido mëré i nyim jii. 34 Ëntö i karë na gin öniang ni ën onwongo obedo Ayuda, lwak kibëc oredo ki dwön acël pi caa na römö ariö ni, "Atemi ka jö Epeco dit rwök!" 35 Kinge, karan më pacö öjükö lwak ëk öling gini cë okobo ni, "Un jö më Epeco, nga na ba ngeo ki wi lobo ni pacö më Epeco ëné gwökö öt wörö Atemi na dit rwök, ëka ki cal mëré na yam opodho ki wi polo? 36 Pi manön, kite na pyem mörö ope i

köp ni, un dong myero ibed unu moth, kür itim unu gin mörö k'abünyë. 37 Un ikelo cwö ni kany, ba öyakö ginî gin mörö kî öt wörö jwök onyo yanyö obanga onu na dhakö. 38 Ka cë Demeterio ëka ëdirü tic cing ewodhe tye ginî kî köp më adoth i kom ngat mörö, öt pido tye n'öyabërë ëka ëlök thon tye. Myero gin oter i pido. 39 Ka tye köp nökenë na un imitö kelo, manön myero etyeki i athuko më cik. 40 Kit na tye ködë, pëkö twërö podho i kom onu pî arubaruba n'ötîmërë tin. Pî köp nön onu ba ëtwërö nyutho tyën köp mörö më wöo n'ötîmërë." 41 Kinge na dong ötwakö köp ni, ën ökëthö athuko ökö.

20 28î karë na dong wöo othum, Paulo ocwodo ëlûbkör Yecu bothe, kinge cükö cwinygi ëka mothogî, cë öcidhö yo Macedonia. 2 Ën obedo ka woth i lobo nön nakun cükö cwiny jîi kî köp na pol, ëka kinge obino othuno i lobo Grecia 3 kanya ën obedo ië pî dwethe adek. Ën onwongo tye ka yübërë më kwang kî mel më cidhö yo Ciria. I karë na ën ongeon nî Eyuda öyübö ginî köp i kome, cë Paulo ölökö thama mërë më dök cen nakun wok kî i Macedonia. 4 Ën owotho kanya acël kî Copater wod ka Piro më Berea, Aricitako ëka Cekondo më Tecalonika, Gayo më Derube ëka Timoteo, kanya acël kî Tukiko ëka Tropimo më lobo Acia. 5 Jö ni öcidhö anyim ëka öküröwa ginî i Teroa. 6 Ëntö wan ëkwang kî i Pilipi kinge Kwer më Ogati na Thöbî ope ië ëka kinge ninö abic ethuno bothgi i Teroa, kanya wan ebodo ië pî ninö abirö. 7 I ninö më acël më cabit, wan ëcökërë kanya acël më poko i ogati. Paulo obedo twak kî jîi, piën onwongo dong mitö cidhö ökö kodiko mërë, cë ën obedo twak naka dingwor. 8 Tara na pol onwongo tye ka lyël i öt na malö na wan ëcökërë ië. 9 Na Paulo onwongo mëdërë amëda kî twak, athin awobi na nyingë Yutiko onwongo obedo i derica cë ninö ömakö wangë rwök ëka opodho piny kî i derica më öt më adek na malö, cë etingo ën na dong öthö. 10 Ëntö Paulo oidho piny cë oryebere i kom awobi nön, ëka öthünö cë öcakö kobo nî, "Kür ipar unu, ën pod kwö." 11 Cë Paulo öidhö ödök i öt na malö, opoko i ogati ëka öcamö ginî kanya acël. Paulo ömëdërë kî twak naka piny oru cë öcakö cidhö. 12 Jîi otero awobi nön na kwö yo pacö ëka na cwinygi yom rwök. 13 Wan ëcidhö anyim kî mel cë ëkwang naka i Acco, kanya onwongo wan ebino më kwanyö Paulo kî ië. Ën onwongo öyübërë më woth kî tyënë yo kunön. 14 I karë na ën oromo ködwa i Acco, ëkwanyö ën kî mel cë wan ëcidhö ködë kanya acël naka yo Mitilene. 15 Wan ëcakö kwang kî kunön ëka kodiko mërë ethuno kany mörö n'opimere kî Kioc. Kinge ninö nön wan ëngölö naka yo cula nam më Camoc ëka kinge ninö acël wan ethuno i Mileto. 16

Paulo onwongo omoko thama mërë më kwang kalö Epeco akala, ëk kür ëbal caa i lobo Acia, piën onwongo mitö cidhö piöpïö ëk ka twërë ebed i Jerucalem i ninö më Pentekot. 17 Ëntö i karë na wan ethuno i Mileto, Paulo ooro köp yo Epeco më cwodo edong ka jö n'oye Kiricito ëk obin ginî bothe. 18 I karë na gin othuno, ën okobo nigî nî, "Un ingeo unu kite na an akwö ködë i kinwu, cakërë i ninö më acël na an abino ködë i lobo Acia. 19 An atio both Rwoth kî mwolo na dit rwök ëka kî pii wanga, kadî bed onwongo atye i atëmatëma na rac n'Eyuda öyübö ginî i koma. 20 Un ingeo nî an ba abedo kî lworo më titö niwu köp mörö na twërö kõnyöwu, ëntö an apwonyowu i kin lwak ëka i öt kî öt. 21 An abedo kobo köp n'atir both Eyuda ëka both jö Girik nî myero ongut ginî kî kom bal cë ölökerë ginî both Obanga ëka obed ginî kî yee i kom Rwothwa Yecu. 22 "Kobedini dong an atye ka cidhö yo Jerucalem nakun abedo amabuc ka Tipo Naleng, na ba angeo ngö na bino timërë i koma kî kunön. 23 Gin na an angeo këkën ënë nî Tipo Naleng öcika nî i pacö kibëc, buc ëka pëkö tye ka kemo koma. 24 Ëntö kwöna anëno calö gin mörö na kõny mërë ope kî botha, thwara ka atio ködë më tyeko tic na Rwoth Yecu ömîa—tic më miö caden më Emuth na Bër më Kica k'Obanga. 25 "Kobedini dong an angeo nî ngat mörö ope kî kin jö na an abedo titö köp më Ker k'Obanga bothgi na dök bino nënöna. 26 Pî manön, an akobo bothwu tin nî, ka kwö ka ngat mörö kî i kinwu bino rwenyo, remo mërë ope i wia. 27 Piën ba abedo kî lworo më titö niwu gin na kibëc n'Obanga mitö nî inge unu. 28 Gwökërë unu kenwu ëka kî jö kibëc na Tipo Naleng okethowu më gwökögî. Bed unu ëkwath ka jö k'Obanga n'oye Kiricito na ën öwilö kî remo ka Kiricito kikome. 29 Angeo nî, ka dong ayaa ökö, orudi na ger bino bino i kinwu ëka ba bino wëkö rom. 30 Naka thon jö mökö kî kinwu bino ginî yaa më lökö köp n'atir ökö ëk öywa ëlûbkör Yecu i kõrgî. 31 Pî manön gwökërë unu! Po unu nî onwongo abedo coko ngat acëlaacël kî i kinwu na ba aling pî mwaka adek kiwor ëka kiceng, nakun akok kî pii wanga. 32 "Kobedini dong an amiöwu i cing Obanga ëka kî köp më kica mërë na twërö miö idöngö unu, ëka bino miöwu inwongo gin na ën öyübö më miö both jö kibëc na ën ölönyögî. 33 An ba abedo kî miti i kom ryal, gol onyo böngü ka ngat mörö. 34 Un kî komwu ingeo unu nî an anwongo gin na kibëc na mitërë botha ëka both jö na an atio ködgi kî tic më cinga. 35 I kom tic kibëc na an dong atio, anyutho niwu nî, kî tic na tük myero ëköny jö na görü, nakun epo i kom köp na Rwoth Yecu kî kome okobo nî: 'Gum na thwönë tye i miö na löö gamö.'" 36 I karë na dong otyeko kobo köp nön, ën orumo cöngë piny ködgi kibëc ëka ölëgö. 37 Gin kibëc okok kî pii wang-gî, nakun

thünö gini ngut Paulo éka emotho en ki moth mé mar. 38 Gin n'ocwero cwinygi rwök éné köp na en okobo ni gin ba dök bino nënō wangé. Cé ökwangö gini en i mel.

21 Kinge na dong epokere ködgi, wan écakö kwang ki mel atir mé cidhö naka i Koc. Kodiko méré wan écidhö naka i Rodec, éka éya ki kunön écidhö naka i Patara. 2 I karé na wan enwongo mel na cidhö yo Poiniki, écakö dönyö ié éka émedéré ki wothwa. 3 I karé na wan énéñö cula nam mé Caiprac ewok ki kukwap méré, éka ékwang naka i lobo Ciria. Wan ethuno i Turo, kanya myero ékwany yéc ökö ki i mel. 4 I karé na wan etye kunön enwongo élübkör Yecu, ebodo bothgi pi ninö abirö. Tipo Naleng ömüögi öjüko Paulo ni kür öcidh yo Jerucalem. 5 Éntö i karé na ninöwa örömö mé yaa, wan edwogo i mel. Élübkör Yecu kibéc méd ki mon éka éthiñö owotho ködwa mé yaa ki i pacö mé cidhö i dhö nam éka ki kunön erumo cöngwa mé légä. 6 Kinge mothogi, wan écakö dönyö i mel, éka gin ödök cen yo pacö. 7 Wan émedéré ki wothwa mé yaa ki i Turo, cé ethuno i Ptolemai éka emotho utmegö cé ebodo ködgi pi ninö acél. 8 Kodiko méré na wan eyaa, écidhö ethuno i Cecaria éka ebodo i öt ka Pilipo atit Emuth na Bér na yam en ngat acél i kin jö abirö. 9 En onwongo tye k'anyira méré angwén na bara ényömögi na gin obedo edwarpiny. 10 I karé na wan ebodo kunön pi ninö mörö na popol, adwarpiny na nyingé Agabu obino n'öya ki i Yudea. 11 En obino yo bothwa, cé ökwanyö del mé wang pyér Paulo, otweo ki cingé éka tyéné cé okobo ni, "Tipo Naleng okobo ni, 'Man éné kite n'Eyuda na tye i Jerucalem bino tweno won del ni éka ebino miö en i cing Erok.'" 12 I karé na wan ewinyo köp ni, wan kanya acél ki jö na kunön ékwaö Paulo ni, "Kür öcidh yo Jerucalem." 13 Cé Paulo ögamö ni, "Pingö ikok éka ibalö unu cwinya? An ayübara pathi pi tweco kékén éntö naka thon mé thöö i Jerucalem pi nying Rwoth Yecu." 14 I karé na en ba oyeo thamawa, wan écakö wékö en nakun ekobo ni, "Ék gin na Rwoth mitö ocobere." 15 Kinge ninö nön gini, wan écakö yüberé mé cidhö yo Jerucalem. 16 Élübkör Yecu mökö n'öya gini ki i Cecaria owotho ködwa naka i pacö ka Munacon, kanya myero wan ebed ié. En onwongo obedo dhanö mé Caiprac na yam cön öcakö bedo alübkör Yecu. 17 I karé na wan ethuno i Jerucalem, utmegö öjölöwa gini ki yom cwiny. 18 Kodiko méré Paulo öcidhö ködwa both Yakobo, éka edong kibéc onwongo tye gini. 19 Kinge mothogi, cé en okobo bothgi köré ki köré tic n'Obanga otio na pol i dhö tic méré i kin Erok. 20 I karé na gin owinyo köp ni, gin öpakö Obanga. Cé okobo gini both Paulo ni, "Öminwa, in inén, Eyuda elip adi na dong oye gini, éka gin kibéc lübö cik ka Muca rwök.

21 Éniangögi ni in ipwonyo Eyuda kibéc na bedo gini i kin Erok ni ék öwék gini lübö cik ka Muca ökö, nakun ikobo nigí ni kür ölir éthiñögi onyo ölüb gini cikwa. 22 Ngö na myero wan étim? Gin bino winyo ni in ibino. 23 Cé dong tim gin na wan ekobo nini. Wan etye ki cwö angwén kany na dong okwongere gini ökö. 24 Woth ki jö nön éka ilonyiri kanya acél ködgi, cé icül lim na mitéré, ék ölyél gini wigí ökö. Cé jö kibéc bino ngeeno ni köp n'onwongo ebodo ka twakö i komi obedo twodo, éntö in kikomi itye ka gwökö cik. 25 Éntö pi Erok n'oye, wan etyeko cöönö waraga bothgi ki köp na wan emoko ni, kür öcam gini cem n'étyérö both cal jwogi, kür öcam gini remo, kür öcam gini ringo leeni n'édéö adéa éka ökwér gini tim ölyang ökö." 26 Kodiko méré Paulo otero jö nön éka ölönyéré kanya acél ködgi. Cé öcidhö gini i öt k'Obanga mé miö ngeg i kom ninö dwe na ninö mé lönyéré bino jik ié éka mic ebino miö pi ngat acélaclél. 27 I karé na ninö abirö mé lönyérégi dong cwök thum, Eyuda mökö n'öya gini ki i lobo Acia önénö gini Paulo ki i öt k'Obanga. Gin orubo lwak kibéc éka ömakö gini en, 28 nakun redo gini na ték ni, "Un jö mé Icarael, konywa unu! Man éné écwö na tye ka pwonyo jii na rac i kabedo kibéc, i kom jö na méwa, cik na méwa, naka kabedo ni. Éka na dong löö kibéc en okelo jö Girik i öt k'Obanga, cé öpyédö kabedo na leng ni." 29 Gin okobo ni köman pién gin onwongo önénö Tropimo n'obedo dhanö mé Epeco na tye kanya acél ki Paulo i pacö, éka öthamö ni onyo Paulo éné okelo en i öt k'Obanga. 30 I pacö kibéc orubere éka jii obino gini ki ngwéc kanya acél éka émakö Paulo cé öywaö gini en ki i öt k'Obanga, cücüth oloro gini dholokek ökö. 31 Na gin dong onwongo mitö neko en, köp othuno both adit acikari ni pacö mé Jerucalem kibéc onwongo tye ka rubere. 32 En öcakö kwanyö edite cücüth éka acikari cé öngwécö ködgi yo both lwak. I karé na lwak önénö gini adit éka acikari méré, gin öwékö pwodo Paulo ökö. 33 Adit acikari obino éka ömakö en, cé ömiö twérö ni etwe en ki jégélé arüö. Cé openyo lwak ni, "Nga éñön, éka öbalö ngö?" 34 Jö mökö ki kin lwak oredo gini nakun köpgi ba rwatéré, jö nökené kobo man éka jö nökené kobo gin na path. Kinge n'adit acikari ba öniang i kom köp kikome pi wöö n'obedo na thwöné, ömiö twérö ni ék eter Paulo i lai. 35 I karé na Paulo othuno mé idhö malö, gero ka lwak ömedéré rwök naka acikari otingo en atinga i wi baagi. 36 Lwak n'obedo ka lübögi ömedéré gini ki wöö nakun redo gini ni, "Nek en ökö!" 37 I karé n'onwongo acikari dong cwök dönyö ki Paulo i lai, Paulo openyo adit acikari ni, "Atwérö twak kodi?" En ögamö ni, "In ingeo léb Girik?" 38 Pathi in éné dhanö mé Ejip na yam öcakö jem éka otero enek elip angwén yökö i tim?" 39 Paulo ögamö ni, "An abedo Ayuda,

dhanö më Taruco i lobo Cilicia, anywöli më pacö na pîrë tēk rwök. Öma! Akwai imia atwak ki lwak.” 40 Adit acikari oyeo ëka Paulo öcakö cung malö cë öjukö lwak ki cingë. I karë na gin kibëc dong öling, ën öcakö twak ködgi i lëb Iburu.

22 “Utmegona ëka jö ka bebena, winy unu pido na an akelo bothwu.” 2 I karë na gin owinyo ka ën tye ka twak ködgi i lëb Iburu, gin öcakö ling moth. Cë Paulo okobo ni, 3 “An abedo Ayuda, ënywöla i Taruco na tye i Cilicia, ëntö adöngö i pacö ni, apwonyina obedo Gamaliel. An epwonya rwök i kom cik ka kwaröwa. An abedo ki cwiny më wörö Obanga kite na un thon itye unu ködë tin. 4 An abedo yelo ëlëbkör Yoo ni naka inekogi, ëka tweo cwö ki mon i buc. 5 Alamdhök na Dit ëka jö kibëc na bedo i öd okiko obedo gini caden-na. An thon agamö waraga ki bothgi më cidhö yo both utmegogi na tye i Damaciko, ëka acidhö yo kunön më kelo jö ni na calö emabuc yo Jerucalëm ëk ëmiigi pwod. 6 “I karë na an atye ka woth, na dong acwök ki Damaciko na caa abicël më kiceng dong cwök römö, tar na ryëny rwök öya ki wi polo athura ëka ömënya ögüra dyere. 7 An apodho piny i ngöm ëka awinyo dwön mörö na kobo ni, ‘Caulo! Caulo! Pingö itye ka yelona?’ 8 “An agamö ni, ‘In inga, Rwoth?’ “Ën ögamö ni, ‘An Yecu më Najaret, na in itye ka yelo.’ 9 Ewodha önëno gini tar ëntö ba öniang gini dwön ngat n’onwongo tye ka twak köda. 10 “Cë an agamö ni, ‘Rwoth ngö na myero atim?’ “Rwoth okobo ni, ‘Yaa malö ëka icidhö yo Damaciko. Ebino kobo nini gin na kibëc n’ëmiö ni ëk itim ki kunön.’ 11 Ewodha öpëa ki cinga yo Damaciko piën ryëny ka tar onwongo oneko wanga ökö. 12 “Ëcwö mörö na nyینگ Anania obino më nënöna. Ën onwongo obedo dhanö na wörö Obanga nakun lübö cik ka Muca kibëc ëka dhanö n’Eyuda kibëc na bedo kunön wörö. 13 Ën obino ocung i ngeta ëka okobo ni, ‘Ömëra Caulo, ëk wangi öyabërë!’ Ëka i caa nön cücüth wanga öyabërë cë anëno ën. 14 “Cë ën okobo ni, ‘Obanga ka kwere onu oyeri ëk inge ngö na ën mitö, inën Ngat na Kite Atir ëka iwiny köp na ën twakö. 15 In ibino bedo acaden mëre both jö kibëc i kom ngö na in inëno ëka iwinyo. 16 Kobedi dong ngö na in itye ka kürö? Yaa malö, ëk ebatica in ëka ëlwök balni nakun icwodo nying Rwoth.’ 17 “I karë na an adök yo Jerucalëm ëka onwongo atye i lëga i öt k’Obanga, acakö nënö anyuth 18 ëka anëno Rwoth ka tye ka twak na kobo nina ni, ‘Yaa ökö piöpiö iwëk Jerucalëm, piën gin ba bino yeo köp më caden-ni na in itye ka kobo i koma.’ 19 “An agamö ni, ‘Rwoth, jö ni ngeo gini ni an abedo ka woth i cinagoga kibëc më pwodo jö n’oye i komi ëka më terogi i buc. 20 Ëka i karë n’eneko acaden-ni Citipwano, an onwongo acung kunön nakun acwakö ngö

n’ötimëre ëka agwökö naka thon böng ka jö n’onwongo tye ka neko ën.” 21 “Cë Rwoth okobo nina ni, ‘Apë, an abino oroni yo kanya bor both Erok.’” 22 Lwak obedo ka winyo Paulo naka ën okobo köp ni. Cë gin öcakö redo ki dwön na malö ni, “Nek unu ën ökö! Ën ba opore më bedo na kwö i lobo!” 23 Na gin onwongo tye ka wöwö nakun bolo böng-gi ëka ëkürö apua malö, 24 adit acikari ömiö twërö ni ëk eter Paulo i lai. Ën öcikö ni ëk epwod ki del ëka epeny ën pingö jii onwongo tye ka wöwö i kome ni komanön. 25 I karë na gin otweo Paulo ëk epwod ki del, ën okobo both adit acikari n’ocung kany nön ni, “Cik yeo ni epwod ngat mörö n’obedo dhanö më Roma na bara ëngölö köp ölöö ën?” 26 I karë n’adit acikari owinyo köp ni, ën öcidhö okobo both adit acikari nökenë. Ën openyo ni, “Ngö na in ibino timö? Ëcwö ni obedo dhanö më Roma.” 27 Adit acikari öcidhö both Paulo ëka openyo ni, “Kob nina, in ibedo dhanö më Roma?” Ën ögamö ni, “Eyo, an abedo.” 28 Cë adit acikari okobo ni, “An acülö wel na thwönë rwök më bedo dhanö më Roma.” Ëntö Paulo ögamö ni, “An ënywöla anywöla ië.” 29 Jö n’onwongo öyübërë më penyo ën ojer gini cen cücüth. Adit acikari thon obedo ki lworo i karë na ën öniang ni Paulo na ën etweo obedo dhanö më Roma. 30 Kodiko mëre, kite n’adit acikari onwongo mitö niang i tyën köp kikokome n’ömiö Eyuda odotho gini Paulo, ën ögönyö Paulo cë öcikö ni ëk edite ëlamdhök ëka athuko më öd okiko k’edong kibëc ögürë gini. Cë ën okelo Paulo ëka ömiö ocung i nyimgi.

23 Paulo öcikö wangë i kom athuko më öd okiko k’edong n’öcökërë gini cë okobo ni, “Utmegona, an abedo kwö na cwinya bër i nyim Obanga naka tin.” 2 Alamdhök na dit na nyینگ Anania ömiö twërö both jö n’ocung i nget Paulo ëk odhong gini dhögë. 3 Cë Paulo okobo ninë ni, “Obanga thon bino dhongoni, in kor öt n’epuo na tar! In ibedo kany nön më ngölö köp nina na lübërë ki cik, nakun in kikomi itürö cik më miö twërö ni myero edhongal” 4 Jö n’onwongo ocung gini i nget Paulo okobo ni, “In ba iparö më yanyö Alamdhök na Dit k’Obanga?” 5 Paulo ögamö ni, “Utmegona, an ba angeo ni ën obedo Alamdhök na Dit, piën ëcöo ni, ‘Kür itwak gin mörö na rac i kom alöc na löö jö na meg.’” 6 Ëntö ka Paulo öniang ni jö mökö ki kin-gi obedo Ecadukayo ëka jö nökenë obedo gini Eparicayo, cë ën oredo ki i athuko më öd okiko k’edong ni, “Utmegona, an abedo Aparicayo, wod k’Aparicayo. An acung kany më tëmöna ki pido piën atye ki gen i kom cer ka jö n’öthöö.” 7 I karë na ën okobo köp ni, apokapoka öcakërë i kin Eparicayo k’Ecadukayo ëka athuko opokere ökö. 8 Piën Ecadukayo kobo gini ni cer mörö ope ëka emalaika onyo tipo gini thon ope ëntö Eparicayo yee

gini i komgi kibec. 9 Ce wo obedo na thwone rwok eka epwonye mokö me cik n'onwongo obedo gini Eparicayo oya malö ce opyem gini na kobo ni, "Wan ba enwongo gin möro na rac i kom dhanö ni, ce ka tipo onyo malaika ene otwak kodé?" 10 Pyem omédere rwok naka adit acikari onwongo dong lwor ni gin romö yeyeco Paulo na thithino. En omio twero both acikari me cidhö yo piny bothgi ek okwany gini Paulo okö ki bothgi ki tekö eka ekel en i lai. 11 Kodiko mere i kiwor, Rwoth ocung i nget Paulo ce okobo ni, "Di cwinyi! Kite na in imio caden i koma i Jerucalem, ce myero in thon imi caden i Roma." 12 Na dong piny oru, Eyuda mokö oyübö gini köp kanya acel nakun kwongere gini ni gin ba ebino cem onyo madhö gin möro naka ka wang eneko gini Paulo. 13 Jo nyübö gini köp ni welgi onwongo kadhö pyer angwen. 14 Gin ocidhö okobo both elamdhök na dito eka edong ni, "Wan etyeko kwongere na tek ni ba ebino camö onyo madhö gin möro naka ka wang eneko Paulo. 15 Pi manon un kanya acel k'athuko me öd okiko k'edong myero iter unu köp both adit acikari ek okel en i nyimwu na calö pod ibino unu medere me rangö köp mere na ber. Wan eyüböre ök me neko en na bara en othuno na cwök kany." 16 Entö i karé n'okeo ka Paulo owinyo köp n'eyübö ni, en ocidhö i lai ce okobo ni Paulo. 17 Ce Paulo ocwodo adit acikari acel eka okobo nini ni, "Ter athin awobi ni both adit acikari na lööwu, en tye ki köp möro na en mitö kobo nini." 18 Eka en otero awobi ni both adit acikari na löögi. Adit acikari okobo ni, "Paulo n'obedo amabuc ocwoda ce okwa ni ek akel awobi ni bothi pien en tye ki köp möro na en mitö kobo nini." 19 Adit acikari na löögi omakö cing athin awobi ni ce otero en thenge eka openyo ni, "Ngö na in imitö kobo nina?" 20 En okobo ni, "Eyuda mokö oyere gini dong me penyoni ek ikel Paulo diki i nyim athuko me öd okiko k'edong, na calö gin pod ebino medere me rangö köp mere na ber. 21 Entö in kür iyee nig pi en tye jo na kadhö pyer angwen ki kin-gi na tye ka kürö en i yoo. Gin okwongere ökö ni ba ebino camö onyo madhö gin möro naka ka wang n'eneke gini Paulo. Gin dong oyüböre ök kobedini, tye gini ka kürö ngö na in ibino kobo i kwacgi." 22 Adit acikari na löögi omio athin awobi ni ocidhö nakun cikö en ni, "Kür ikob both ngat möro ni in ikobo köp ni botha." 23 Ce adit acikari na löögi ocwodo edite wi acikari ario eka okobo nig ni, "Yüb unu acikari mia ario, weg angole pyer abiro eka weg tong mia ario ek ocidhö gini yo Cecaria caa adek me kiwor. 24 Yüb unu thon angole ni Paulo ongwec kodé ek ethun kodé na ber both adit Pilice." 25 Ce adit acikari na löögi ocöo waraga koman: 26 An Kalaudio Liciac amothi in adit Pilice. 27 Ecwö ni Eyuda ene omakö eka onwongo dong cwök neko

gini, entö an acidhö bothgi k'acikarina ce alarö en ki i cing-gi, pien onwongo aniang ni en obedo dhanö me Roma. 28 An onwongo amitö ngeno ngö na gin odotho en ie, ce akelo en i nyim athuko me öd okiko k'edong-gi. 29 An anwongo ni edotho en k'adoth na makö cikgi, entö köp möro onwongo ope na romö mio engölö nini thöo onyo tweno en i buc. 30 I karé n'eniana ni gin oyübö köp me neko ecwö ni, an abünyo oro en ökö bothi cücüth. An thon acikö jo n'odotho en me mioni adothgi na gin odotho ki en kodé. 31 Ce acikari owotho gini ki Paulo i kiwor naka etero en yo Antipatiric kite n'ecikögi kodé. 32 Kodiko na piny dong oru, gin ocakö dök yo lai eka ewekö weg angole me woth kodé. 33 I karé na weg angole othuno gini i Cecaria, gin omio waraga both adit Pilice eka omio gini Paulo thon bothe. 34 Adit Pilice okwanö waraga ce openyo Paulo lobo na en oya ki ie. I karé na en oniang ni Paulo oya ki i Cilicia, 35 ce en okobo ni, "An abino winyo pidoni ka jo n'odothi obino gini kany." Eka en dong omio twero ni myero egwök Paulo i lai na yam Erode ögerö.

24 Kinge ninö abic alamdhök na dit na nyingé Anania obino k'edong k'Eyuda eka apid-köp möro na nyingé Terutulo, me mio adothgi i kom Paulo i nyim adit Pilice. 2 I karé n'ecwodo Paulo, Terutulo ocakö dotho en i nyim Pilice nakun kobo ni, "Wan ebedo ki kuc pi karé na lac i the löc na meg eka neno na meg okelo niwa alökalöka na pol i lobo ni. 3 I kabedo kibec eka ki kit yodhi na papath, adwong Pilice, wan iwa yom i komi rwök. 4 Entö na bara atero na bor rwök, akwai ek ibed ki kica me winyo köpwa na cecek. 5 "Wan enwongo ni dhanö ni obedo ngat na kelo ayela. En obedo kelo arubaruba i kin Eyuda na tye i lobo thükül. En thon obedo atela wi dul jo me Najaret, 6 eka en thon otémö pyedö naka ot k'Obanga, ce wan emakö en ökö. 7 Entö adit acikari na nyingé Liciac obino bothwa ki gero na thwone rwök ce okwany en ökö ki i cingwa. 8 In itwero nwongo köp na tir me adothwa ka in ikomi ipenyo en." 9 Eyuda öribere gini i kom adoth non eka omoko gini ni köp ni kibec tye atir. 10 I karé n'adit Pilice ocimö Paulo ni ek otwak, en ödök ie ni, "Adwong, angeo ni ibedo angöl-köp me rok ni pi mwaka na pol ce an cwinya yom me pido i nyimi. 11 In itwero nwongo pipio ni an pod athuno i Jerucalem na ninö apar ario bara opoth me cidhö wöro Obanga. 12 Jo n'odotha ba onwongo gini ni an atye ka pyem ki ngat möro i ot k'Obanga onyo rubo lwak i cinagoga kibec onyo kany möro nökené ki i pacö. 13 Eka gin ba twero moko bothi köp me adoth na gin kobedini tye ka kobo i koma. 14 Entö an aye ni an aworo Obanga ka kwere onu na calö alüb kör Yoo, na gin cwodo ni obedo dul möro. An aye i kom gin na kibec

n'écöö ĩ cĭk ka Muca ěka mĕ k'edwarpĭny, 15 ěka an thon atye kĭ gen ĩ kom Obanga, na gĭn kĭkomgĭ thon yeo gĭnĭ nĭ cer ka jö na kĭtegi atĭr ěka kĭ jö na kĭtegi ba tye atĭr bino bedo tye. 16 Pĭ manön ömĭö an ĩ karĕ kĭbĕc atĕmö mĕ bedo na cwĭnya leng ĩ nyim Obanga ěka dhanö. 17 "Kĭnge mwaka na pol, an abino acĭdhö yo Jerucalem mĕ tero mĭc both jö na mĕga n'obedo gĭnĭ ěcan ěka mĕ mĭö tyĕr both Obanga. 18 ĩ karĕ na an atio tic nĭ, gĭn onwonga ĩ dyekal öt k'Obanga na dong atyeko lönĭyĕrĕ. Lwak onwongo ope ĩ ngeta ěka ayela mörö thon ope. 19 Ĕntö Eyuda mökö n'öya gĭnĭ kĭ ĩ lobo Acia, n'onwongo myero obed gĭnĭ ĩ nyimi kany ěka okel gĭnĭ adoth, ka gĭn tye kĭ köp mörö ĩ koma. 20 Onyo jö nĭ na dong tye gĭnĭ kany öcak kobo gĭnĭ bal na rac na gĭn onwongo ĩ koma ĩ karĕ na an acung ĩ nyim athuko mĕ öd okiko k'edong, 21 kono ka köp acĕl nĭ kĕkĕn, na an akok ĩĕ ĩ karĕ na an acung ĩ nyimgĭ, köp na makö cer ka jö n'öthöö ěnĕ ömĭö an tin acung ĩ nyimi mĕ ngölö köp ĩ koma." 22 Cĕ Pilice n'onwongo tye kĭ ngec n'örömö ĩ kom Yoo ka Rwoth, öjükö pido mĕ mĕdĕrĕ anyim ěka okobo nĭ, "An abino ngölö köpni ka Liciac adit acikari obino." 23 Ĕn ömĭö twĕrö both adit acikari mĕ gwökö Paulo ĩ buc ěntö mĕ mĭö ěn bedo abonge ayela mörö ěka oyeo nĭ nyikonei mĕrĕ mĕ mĭö köny na mĭtĕrĕ bothe. 24 Kĭnge karĕ mörö n'opoth, Pilice obino kĭ dhakö mĕrĕ Drucila n'onwongo obedo Ayuda. Ĕn ocwodo Paulo ěka obedo ka winyo ka ěn twak ĩ kom yee ĩ Kiricito Yecu. 25 ĩ karĕ na Paulo tye ka twakö köp ĩ kom kite atĭr, gwökĕrĕ kĕn ěka ngölö-köp na tye ka bino, lworö öcakö makö Pilice ěka okobo nĭ, "Manön örömö pĭ caa ni! In ĩtwĕrö cĭdhö. Ka dök anwongo karĕ cĕ abino cwodonĭ." 26 ĩ caa nön thon ěn obedo kĭ gen nĭ Paulo twĕrö mĭö ěn ĩm mörö, pĭ manön ěn obedo ka cwodo Paulo jwiwi ěka twak ködĕ. 27 Kĭnge na mwaka arĭö opoth, Poricio Pecito oleo ka tyĕn Pilice. Ĕntö Pilice öwĕkö Paulo ĩ buc piĕn ěn onwongo mĭtö nĭ Eyuda öpwö ěn.

25 ĩ karĕ na Pecito obino ĩ lobo n'ĕmĭö nĭ ěn ölöö, kĭnge nĭnö adek ěn öya kĭ ĩ Cecaria öcĭdhö yo Jerucalem. 2 Cĕ ělamdhök na dito ěka ětĕla k'Eyuda öcĭdhö gĭnĭ bothe ěka okelo gĭnĭ adothgĭ ĩ kom Paulo. 3 Gĭn ökwaö Pecito nĭ ěk ötim ngĭ bĕr ěk ěköb Paulo ökö piöpĭö yo Jerucalem, piĕn gĭn onwongo öyübĕrĕ mĕ kürö ěn ĩ wanga yoo ěk enek ökö. 4 Pecito ögamö nĭ, "Etye ka gwökö Paulo ĩ Cecaria, ěka an kikoma thon acwök cĭdhö yo kunön. 5 Ĕk jö mökö kĭ ĩ kin ětĕlawu obin owoth gĭnĭ kóda ěk oketh adothgĭ ĩ kome kĭ kunön ka ěn ötimö gĭn mörö na rac." 6 Kĭnge tyeko nĭnö aboro onyo apar ködgĭ, ěn ödök cen yo Cecaria, kodiko mĕrĕ ěn obedo pĭny ĩ öt pido ěka ömĭö twĕrö nĭ ěk ekel

Paulo ĩ nyime. 7 ĩ karĕ na Paulo othuno, Eyuda n'öya gĭnĭ kĭ ĩ Jerucalem ocung n'ögürö gĭnĭ ěn dyere k'adoth na pol ĩ kome, na gĭn ba römö moko nĭ adoth nön tye atĭr. 8 Cĕ Paulo öcakö pido mĕrĕ nĭ, "An ba abalö gĭn mörö ĩ kom cĭk k'Eyuda, onyo ĩ kom öt k'Obanga, onyo ĩ kom Cĭja." 9 Ĕntö Pecito onwongo mĭtö yomo cwiny Eyuda cĕ openyo Paulo nĭ, "In ĩrömö cĭdhö yo Jerucalem ěk acĭdh angöl köp ĩ kom adoth ni kĭ kunön?" 10 Paulo ögamö nĭ, "An dong acung ökö ĩ nyim pido ka Cĭja, kanya myero ěngöl köpna ĩĕ. An ba abalö gĭn mörö ĩ kom Eyuda, kite na in kikomi thon ingeo na bĕr. 11 Ka an abalö bal mörö na römö ngölö nĭna thöö, an ba akwĕrö mĕ thöö. Ĕntö ka adoth n'Eyuda ni oketho gĭnĭ ĩ koma obedo köp twodo, ngat mörö ope kĭ twĕrö mĕ mĭöna ĩ cĭng-gĭ. Adwökö kokona both Cĭjal!" 12 Kĭnge na dong Pecito otyeko larö köp kanya acĕl k'ĕmĭi thama mĕrĕ, ěn ögamö nĭ, "In ikok mĕ pido ĩ nyim Cĭja, ibino cĭdhö yo both Cĭjal!" 13 Kĭnge nĭnö na nönök, rwoth Agiripa ěka Berinice othuno gĭnĭ ĩ Cecaria mĕ jölö Pecito. 14 Kite n'onwongo gĭn bino tero nĭnö na pol kunön, Pecito önywakö köp ka Paulo gĭn kĭ rwoth nakun kobo nĭ, "Ĕcwö mörö tye kany na Pilice obino öwĕkö na calö amabuc. 15 ĩ karĕ na an acĭdhö yo Jerucalem, ělamdhök na dito ěka edong k'Eyuda okelo gĭnĭ adoth ĩ kome, ěka openya gĭnĭ mĕ ngölö nĭnĕ thöö." 16 An akobo ngĭ nĭ, "Ba obedo cĭk ka jö mĕ Roma mĕ mĭö ngat mörö ĩ cĭng jö n'odotho ěn, na bara ĕmĭö ěn karĕ mĕ cung ködgĭ ĩ pido, ěk ěn opid pido mĕrĕ ködgĭ pĭ gĭn n'edotho ěn ĩĕ. 17 ĩ karĕ na gĭn obino kóda kany, an ba agalara k'adoth, ěntö kodiko mĕrĕ abedo pĭny ĩ öt pido cĕ amĭö twĕrö nĭ ěk ekel ěn. 18 Ĕntö ĩ karĕ na jö n'odotho ěn öya malö mĕ twak, gĭn ba odotho ěn ĩ kom bal mörö n'onwongo an atye ka thamö. 19 Ĕntö obedo gĭnĭ larö köp ĩ kom dinigĭ ěka ĩ kom ngat mörö na nyĭngĕ Yecu na yam öthöö na Paulo kobo nĭ kwö. 20 Rangö kör köp nön ölöa ökö, ömĭö apenyo ka ěn römö cĭdhö yo Jerucalem ěk ěcĭdh ěngöl köp mĕ adoth ni kĭ kunön. 21 Ĕntö ĩ karĕ na Paulo okok nĭ ěk Alöc na Dit ěnĕ obin öngöl köp mĕrĕ, cĕ amĭö twĕrö nĭ myero ĕgwök ěn ĩ buc naka ebin eter yo both Cĭja." 22 Cĕ Agiripa okobo both Pecito nĭ, "An kikoma amĭtö winyo köp ka dhanö nĭ." Pecito ögamö nĭ, "Diki kodiko ibino winyo." 23 Kodiko mĕrĕ Agiripa gĭn kĭ Berinice obino gĭnĭ kĭ thwön dheo ěka ödönyö gĭnĭ ĩ öt mĕ ngölö-köp kanya acĕl k'edite acikari mĕ rwöm na malö ěka ětĕla mĕ kin pacö. Kĭ twĕrö ka Pecito, ekelo Paulo. 24 Cĕ Pecito okobo nĭ, "Rwoth Agiripa ěka kĭ jö kĭbĕc na tye ködwa kany, nĕn unu dhanö ni! Eyuda kĭbĕc öbakö gĭnĭ dhögĭ botha ĩ Jerucalem ěka ĩ Cecaria kany, na wöö gĭnĭ nĭ ěn ba opore mĕ kwö. 25 An ba anwongo nĭ ötimö gĭn mörö na römö ngölö nĭnĕ thöö, ěntö kite na ěn okok pĭ Alöc na

Dit, an thon amoko më tero ën yo Roma. 26 Ëntö an ape kî gin mörö na myero acöô i kome both Alöc na Dit më Roma. Pî manön akelo ën i nyimwu kibëc, cê rwök mërë i nyimi in rwoth Agiripa ëk ka onu epenyo ën, anwong gin mörö më acöa. 27 Pîën anëñö nî kõny mërë ope më tero amabuc mörö ka ba enyutho köp mörö më adoth i kome."

26 Cê Agiripa okobo both Paulo nî, "In itye kî twërö më twak piri keni." Cê Paulo otingo cîngë ëka öcakö pido mërë nakun kobo nî, 2 "Rwoth Agiripa, an tin atye kî gum më cung i nyimi më gamö adoth kibëc n'Eyuda odotha gîni ië, 3 piën an angeo nî in ingeo na bër kite më thëkwarö k'Eyuda ëka kî köp mökö na gîn larö i kin-gî. Pî manön, an dong akwai ëk idîi cwinyi iviny köpna. 4 "Eyuda kibëc ngeo gîni kite na an akwö ködë cakërë i karë na pod abedo athîn, anaka i acaki më kwöna i lobona kikome ëka thon i Jerucalem. 5 Gîn öcakö ngenona pî karë na lac ëka gîn twërö moko caden ka mitö gîni, gîn ngeo nî an onwongo abedo Aparicayo, nakun alübö dul më diniwa na cîk mërë tæk rwök. 6 Ëka kobedi dong pî gen-na i kom gin n'Obanga öcîkö both jö ka kwere onu, ënë ömiö etye ka pidona tin. 7 Man ënë cîkërë na kaka onu apar arîö tye gîni kî gen më nënö nî ocobere kite na gîn bino tic n'Obanga kî cwinygî kibëc kiceng ëka kiwor. Rwoth Agiripa, obedo pî gen ni ënë ömiö Eyuda tye ka dothona. 8 Pîngö jö mökö kî kinwu ba yee nî Obanga twërö cero jö n'öthöö? 9 "An kikoma athamö nî myero atîm gin na kibëc n'onwongo twërë më jëm i kom nying Yecu më Najaret. 10 Man ënë ngö na an abino atîmö i Jerucalem. An atweo jö k'Obanga na leng na pol i buc nakun atio kî twërö na an anwongo kî both ëlamdhök na dito ëka i karë n'enekogî, an abolo kwir nî myero ëngöl nigî thöö. 11 Pî karë na pol an amiö epwodogî i cinagoga kibëc nakun adîögî më yanyö nying Yecu. An onwongo ager i komgî ëka thon acidhö i peci k'erok më yelogî. 12 "I nîñö mörö an onwongo atye ka cidhö yo Damaciko kî twërö ëka kî or k'ëlamdhök na dito. 13 Na dong caa abicël cwök römö, Adwong, i caa n'onwongo an atye i wanga yoo, an anëñö tar n'öya kî i polo, n'aryëny löö ceng ökö, öryëny öcarö komwa kanya acël kî jö na an awotho ködgî. 14 Wan kibëc epodho pîny, ëka awinyo dwön mörö na kobo nîna i lëb lburu nî, 'Caulo, Caulo, pîngö itye ka yelona? Bedo na tæk nini më gwëëñö lëb dîñö." 15 "Cê an apenyo nî, 'In ïnga Rwoth? "Ën ögamö nî, 'An Yecu na in itye ka yelo. 16 Kobedi yaa malö ëka icung. An anen bothi më yëröni më bedo aticna ëka më bedo acaden i kom gin na in ïnëñö kî botha ëka gin na an abino nyutho bothi i karë më anyim. 17 An abino laröni kî both jöwu ëka kî both Erok. An aori yo bothgî 18 më yabö

wang-gî ëka lökögî kî i cöl pîny yo tar, ëka kî kom tækö ka Catan yo both Obanga, ëk obin onwong gîni kîca i kom bal ëka onwong gîni kabedo i kin jö n'Obanga ölönyögî pî yee i koma.' 19 "Cê dong rwoth Agiripa, an ba abino akwërö gin anyutha n'öya kî i polo. 20 An atîtö köp më acaki both jö na tye i Damaciko ëka thon both jö na tye i Jerucalem naka kî jö kibëc na tye i Yudea ëka thon both Erok nî jö kibëc myero ongut gîni kî kom balgî ëka ölökerë gîni both Obanga ëk onyuth gîni atîr nî gîn dong ölökerë kî timö tic na bécö na gîn tio. 21 Pî köp ni ënë ömiö Eyuda mökö obino ömaka gîni kî i öt k'Obanga ëka ötëmö gîni më nekona. 22 Ëntö Obanga ögwöka naka tin, ëka an acung kany më miö caden cakërë kî both jö na thîñö naka both jö na dito. An ba apwonyo gin mörö na path kî köp n'edwarpîny ëka Muca okobo nî bino timërë— 23 Meciya myero ölim can ëka ën bino cakö cer kî kin jö n'öthöö, ën bino kelo tar k'Obanga both Eyuda ëka both Erok." 24 i karë na Paulo tye ka mëdërë kî pido mërë, Pecito oredo kî dwön na malö nî, "Paulo, in ipo, kwan rwök ömiö idökö apoa." 25 Ëntö Paulo ögamö nî, "Adwong Pecito an ba apo, gin na an atwakö tye atîr ëka obedo më ñiang. 26 Ëka rwoth Agiripa ngeo köp ni kibëc. An atwak abonge lworö piën angeo nî köp ni kibëc ën tye kî ngec ië. Ba tye köp mörö n'ötimërë i müng. 27 Rwoth Agiripa, in iyee köp k'edwarpîny? An angeo nî iyee." 28 Cê Agiripa okobo both Paulo nî, "In ithamö nî i kom caa na nönök itwërö lököna më bedo Akiricito?" 29 Paulo ögamö nî, "Kadî bed pî caa na nönök onyo na lac, an alëgö both Obanga nî pathî in këkën ëntö naka jö kibëc na tye gîni ka winyo köpna tin ëk obed gîni calö an, na path kî jëgëlë nî." 30 Cê rwoth Agiripa, adit Pecito, Berinice ëka kî jö kibëc öya malö ëka öcidhö gîni. 31 Na gîn tye ka cidhö yökö, ötwak kën-gî ëka oyere gîni nî, "Ëcwö ni ba ötimö gin mörö na rac na römö ngölö nîñë thöö, onyo cidhö i buc." 32 Ëka Agiripa okobo both Pecito nî, "Dhanö ni onwongo myero ëgöny ökö ka onwongo ën ba okok më pido i nyim Cija."

27 i karë na dong emoko nî myero wan ëkwang më cidhö yo Itali, Paulo ëka emabuc nökenë ëmiögî i cîng adit acikari na nyingë Juliac, na löö nget dul mia acël kî kin dul acikari n'ecwodo nî Augucito. 2 Wan ëdönyö i mel n'öya kî Adramitio n'onwongo cwök kwang më cidhö i dhö nam më lobo Acia, ëka wan ëcidhö i dhö nam, wan k'Aricitako dhanö më lobo Macedonia na tye i Tecalonika. 3 Kodiko mërë wan ethuno i Cidon, ëka Juliac kî cwinye na bër i kom Paulo, öwëkö ën më cidhö both nyikonei mërë ëk ömîi gîni ën gin na ën mitö. 4 Kî kunön, wan dök öya më kwang cê ewok i nget cula nam më Caiprac piën yamö onwongo yelowa. 5 i

karé na dong ékwang èngölö dye nam na lac n'opimere kí dhò nam mè Cilicia éka Pampulia, wan ethuno í Mira na tye í Licia. 6 Kí kunòn adit acikari onwongo mel n'òya kí í Alegijandaria na tye ka cidhò yo Itali, cè òmíöwa èdönyö ië. 7 Wan ékwang momoth pí ninò na pol, éka ethuno kí tèk í nget lobo Kuniduc. Í karé na yamò òjúkòwa òkò mè mèdèrè atir, wan ékwang eroko nget cula nam mè Kurete n'opimere kí Calamone. 8 Wan eroko nget cula nam mè Kurete kí tèk cè ethuno í kabedo n'ecwodo ní Kabedo na Bèr na mel cung ië, na cwòk kí pacò mè Lacea. 9 Wan onwongo èbalò caa na pol éka kwang thon onwongo òdòkò na rac, piën ninò na dit mè Rio Kec onwongo opoth òkò. Cè Paulo òtwak k'edite mè mel ní, 10 "An anènò ní wothwa ni bino bedo na rac, éka bino rwenyo jami na pol kí í mel, pathí yèc kèkèn èntò kwò onu thon." 11 Èntò adit acikari nakaka winyo ngò na Paulo okobo, èn òlúbò thama k'adwò mel éka mè ka won mel. 12 Kite na kanya mel cung ië nòn onwongo ba bèr í karé mè ngicò, jò na pol òthamò ní myero ékwang ècidh gíní anyim, kí gen mè thuno í Poinike èk etyek karé mè ngicò kunòn. Man onwongo obedo ka cungo ka mel na tye í Kurete, na nyime okemo kukwap kuthò éka kukuju kuthò. 13 Í karé na yamò n'òya kí kukwap òcakò kudho momoth, gín òthamò ní man dong òrwatèrè kí ngò n'onwongo gín mítò. Cè òcakò gíní ywanò gin na jükò mel òkò kí í pii, éka òcakò gíní kwang nakun roko gíní nget cula nam mè Kurete. 14 Na bara ònyikò na bor, yamò na ger n'ecwodo ní, "Yamò mè kukuju kukidè" òcakò kudho kí tèk n'òya kí í cula nam. 15 Yamò òmakò mel éka opango wie na ba dòk twèrò kemo kukur yamò cè èwèkò mel mè cidhò kanya yamò mítò terowa ië. 16 Na dong wan eroko nget cula nam na tídí n'ecwodo ní Kauda, wan ètèmò kí tèk mè larò yeya. 17 Í karé n'etic mè mel òywaò yeya, otingo gíní kí í pii cè ekelo í mel, gín òcakò mítò thòl owok kí í thè mel cè etweo kòdè kanya acèl. Gín onwongo tye kí lworo ní onyo èròmò dönyö gíní í kwoo mè Ciritic í dhò nam mè Libia, cè gín òcakò lyano gin na jükò mel piny èk òmíí mel owoth momoth nakun yamò ènè kòlò. 18 Kodiko mèrè na yamò na ger òmèdèrè kí kudho rwòk, cè etic mè mel òcakò gíní yuno jami òkò kí í mel í òd pii. 19 Í ninò mè adek, òcakò gíní yuno jami kom mel mòkò í òd pii kí cing-gí. 20 Wan ebodo pí ninò na pol na ba ènènò wang ceng onyo cèr, éka yamò òmèdèrè kí kudho na rac. Í ajiki mèrè wan èjalò gen kibèc mè larò kwòwa. 21 Kinge na jò n'onwongo tye í mel obedo gíní pí ninò na pol na ba camò gíní gin mòrò, Paulo òya malò ocung í nyimgi cè okobo ní, "Un onwongo myero iwinya unu èk kùr èya kí í Kurete, kono ba epodho í can ní éka kí rwenyo jami. 22 Èntò kobedini akwaòwu ní idíí unu cwinywu, piën

kwò ka ngat mòrò kí í kinwu ba bino rwenyo, èntò mel ènè bino bal òkò. 23 Wono kiwor malaika k'Obanga na an abedo dhanò mèrè éka na an atio pìrè, obino éka ocung í ngeta 24 cè okobo ní, 'Paulo, kùr ibed kí lworo. In myero icung í nyim Cija, éka Obanga otyeko mítò kwò ka jò na in iwotho kòdgi kibèc bothi.' 25 Dong bed unu na cwinywu tèk, piën atye kí yee í kom Obanga ní gin na kibèc bino tímèrè kite na èn okobo nina kòdè. 26 Èntò wang na mel otwomere kí cula nam mòrò." 27 Í kiwor mè ninò mè apar angwèn, yamò onwongo pod terowa arii í dyere nam mè Adria, cè na dong cwòk ròmö dingwor, etic mè mel opimo ní ècwòk thuno gíní í ngòm. 28 Í karé na gín opimo thuth mè í nam cè onwongo gíní ní ròmö tyèlò mia acèl kí pyer ariò. Kinge na gín dòk ònyinyikò na nònòk, opimo gíní cè onwongo ní thuth mèrè ròmö tyèlò pyer abungwèn. 29 Gín onwongo lworo ní mel twèrò twomo kidi kí òd nam cè òcakò gíní bolo gin na jükò mel angwèn kí kungee, éka òcakò gíní lèga ní èk piny oru. 30 Í karé n'etic í mel onwongo tye gíní ka rangò yoo mè lüü òkò kí í mel, gín otero yeya í nam na calò mítò gíní bolo gin na jükò mel kí kunyime. 31 Cè Paulo okobo n'adit acikari éka acikari gíní ní, "Ka etic mè mel ba obedo gíní í mel onu ba ebino kwò." 32 Cè acikari òcakò gíní ngölò thòl na makò yeya éka èwèkò opodho í òd pii. 33 Í karé na piny dong mítò ruu, Paulo òcükò cwinygi kibèc mè cem. Èn okobo ní, "Pí ninò apar angwèn n'opoth, un ibedo kí thwòn par na dit éka ba icamò unu gin mòrò. 34 Kobedini akwaòwu icam unu cem mòrò pí bedo na kwò. Ngat mòrò ope kí kinwa na bino rwenyo yer wie mòrò acèl." 35 Kinge na dong okobo kòp ní, òkwanyò ogati, òpwöyò Obanga í nyimgi éka opoko ië cè òcakò camò. 36 Gín kibèc cwinygi òjing éka òcakò gíní cem. 37 Jò kibèc na tye í mel onwongo tye 276. 38 Í karé na dong ocemo gíní oyeng, oyuo gíní ngano kibèc í òd nam èk mel obed na yot. 39 Na piny dong oru, gín ba onge o lobo nòn, èntò ònènò gíní dhò nam n'opong kí kwoo, kanya gín omoko thamagi mè tero mel ië ka twèrè. 40 Òngölò gíní gin na jükò mel, cè èwèkò òlünü òkò í nam, í caa nòn thon ògönyö gíní thòl na makò gin n'èdwò kí mel. Cè òngabò gíní böngü na tídí kí kunyime èk yamò òmaki, éka èwèkò mel òcidhò na kemo dhò nam. 41 Èntò í karé na gín othuno kanya pii mè nam romo ië, cè nyim mel otwomere kí kwoo na tye í thè pii éka mel omoko òkò na tèk, thèrè thon òtür na thithinò kí tèkò ka pii. 42 Acikari òcakò gíní yübò kòp mè neko emabuc èk mòrò kùr ékwang òlù òkò. 43 Èntò adit acikari onwongo mítò larò kwò ka Paulo, cè òjúkògi kí yübgí nòn. Èn òmíö twèrò ní jò na ngeo kwang òcak gíní pye í pii mè cidhò í lak nam. 44 Jò nòkèné òlúb körgí í wi bao onyo í wi nginy mel n'òtütüra. Cè èwèkò gín kibèc othuno yo dhò nam na bèr.

28 Ī karē na wan dong ethuno na bē ĩ dhō nam, enwongo nī cula nam nōn ecwodo nī Malta. 2 Jō na bedo ĩ cula nam nōn obedo gīnī kī cwiny mē kīca ĩ komwa, ēka ōjōlōwa gīnī na bē. Oobo gīnī mac piēn kōth onwongo ōcakō cwe ēka pīny thon onwongo ngīc. 3 Paulo ōcōkō rīdō yen cē obolo ĩ mac, ēka thwol onwomo pī lyetho ka mac cē ōdōlērē ĩ cīngē. 4 Ī karē na jō na bedo ĩ cula nam nōn ōnēnō gīnī thwol n'ōdōlērē ĩ ngut cīng Paulo, cē ōcakō gīnī twak kēn-gī nī, "Adyer ēcwō nī myero obed anak. Kadī bed ōbūc kī ĩ nam, Angōl-kōp atīr ba bino yeo nī nīnē mē bedo na kwō." 5 Ēntō Paulo ōtēngō thwol obolo ĩ mac na ba ōtīmō ēn kī gīn mōrō na rac. 6 Jīī obedo ka kūrō nakun thamō gīnī nī badē cakō kwot onyo mīō ēn thōō athura. Ēntō gīn ōkūrō pī karē na lac ēka ōnēnō gīnī nī gīn mōrō na rac ba ōtīmērē ĩ kome ēka ōcakō lōkō thamagī ōkō cē okobo gīnī nī ēn obedo obanga. 7 Ī nget nam kany nōn onwongo tye pwothi ka Pubilia adit na lōō cula nam. Ēn ōjōlōwa ēka ōgwōkōwa na bē pī nīnō adek. 8 Ī karē nōn apap ka Pubilia onwongo kome līth, obuto pīny na two lyetho ōmakō ēka cadō remo. Paulo ōcīdhō bothe mē nēnō ēn, kinge lēga oketho cīngē ĩ kome, ēka ōcangō ēn. 9 Kinge na man dong ōtīmērē, etwoe nōkēnē kībēc na tye gīnī ĩ cula nam obino gīnī bothe ēka ōcang gīnī. 10 Gīn ōmīōwa wōrō kī mīc na pol ēka ĩ karē na wan ēcakō woth, gīn dōkī okelo jami na mītērē mē kōnyōwa ĩ wothwa. 11 Kinge dwethe adek, wan ēmēdērē kī wothwa kī mel mōrō na dit n'ōya kī ĩ Alegijandaria n'obedo ĩ cula nam nōn ĩ karē mē ngīcō na tye kī cal wī rudi k'obanga. 12 Wan ethuno ĩ Cirakuca ēka ebedo kunōn pī nīnō adek. 13 Ēka kī kunōn wan ēya ethuno ĩ Regio. Kinge nīnō acēl yamō na yaa kī kukwap okudho cē ĩ nīnō mē ariō wan ethuno ĩ Puteoli. 14 Kī kunōn wan enwongo utmego mōkō n'ōjōlōwa gīnī mē bedo bothgī pī cabīt acēl. Kinge wan ēya ēka ethuno ĩ Roma. 15 Utmego na tye kunōn owinyo gīnī nī wan etye ka bino, gīn obino naka ĩ cuk k'Appioc, ēka kabedo n'ecwodo nī Ōt Wele Adek mē rwatērē kōdwa. Ī caa na Paulo ōnēnōgī, ōpwoyō Obanga ēka cwinye ōdōkō na tēk. 16 Ī karē na wan ethuno ĩ Roma, gīn oyeo nī Paulo obed ĩ ōdē kēnē ēka k'acikari na gwōkō ēn. 17 Kinge nīnō adek, Paulo ocwodo ētēla k'Eyuda kanya acēl. Ī karē na gīn ōcōkērē, ēn okobo bothgī nī, "Utmegona, kadī bed ba atīmō gīn mōrō na rac ĩ kom jō onu onyo ĩ kom cīk ka kwere onu, an onwongo ēmaka kī ĩ Jerucalem ēka ēmīa ĩ cīng jō mē Roma. 18 Jō mē Roma ōtēmō gīnī rīpō kōp ĩ koma ēka onwongo mītō gīnī gōnyōna, piēn ba onwongo gīnī bal mōrō ĩ koma na rōmō ngōlō nīna thōō. 19 Ēntō ĩ karē n'Eyuda ōkwērō gīnī ōkō, ōmīō an atero kokona mē pido both Cija, kadī bed onwongo ape kī miti mē ketho adoth ĩ kom jō na mēga kīkome. 20 Pī tyēn kōp nī, ēnē

ōmīō an akwaō mē nēnō ēka mē twak kodwu ēk akob niwu kōrē kī kōrē nī an etwea kī jēgēlē piēn an ayee nī gen ka jō Icarael otyeko bino dong ōkō." 21 Gīn ōgamō nī, "Wan ba enwongo waraga mōrō n'ōya kī Yudea na makō kōp ĩ komi, ēka ngat mōrō ope kī kin utmego n'ōmīō ngec onyo n'okobo kōp mōrō na rac ĩ komi. 22 Ēntō wan ēmītō winyo kite na thamani tye kōdē, piēn wan engeo nī jō na tye gīnī ĩ kabedo kībēc twak gīnī na rac ĩ kom dul nī." 23 Gīn ōyūbō mē rwatērē kī Paulo ĩ nīnō nōkēnē, ēka jō na pol obino gīnī bothe ĩ ōt kanya onwongo ēn bedo iē. Cakērē kodiko naka kothyeno ēn obedo moko caden ēka kī gōnyō tyēn kōp mē ker k'Obanga ēka ōtēmō mē lōkō thamagī ĩ kom Yecu kī cīk ka Muca ēka kī cōc k'edwarpīny. 24 Jō nōkēnē oyeo gīnī kōp na ēn ōtwakō, ēntō jō nōkēnē ba obino oyeo. 25 Gīn ba oyere ĩ kin-gī kēn-gī ēka ōcakō gīnī kēth kinge kōp na Paulo ōtwakō nī, "Tīpo Naleng yam okobo kōp n'atīr both kwerewu nakun wok kī dhō adwarpīny Icaya nī, 26 "Apē both jō nī ēka ikob nīgī nī, "Un ibino winyo ēntō ba ibino nīang unu iē. Un ibino nēnō ēntō ba ibino unu ngeno." 27 Piēn cwiny jō nī ōdōkō na nwang, ithgī odhing ba winyo pīny, ēka ōmīō wang-gī ōkō. Cē dong wang-gī ba nēnō pīny, ēka ithgī ba winyo, ēka cwinygī thon ba nīang ēka ba rōmō lōkērē gīnī botha ēk acang-gī." 28 "Pī manōn amītō nī inge unu nī larē nī na yaa kī both Obanga dong ēmīō ōkō both Erok, ēka gīn bino winyo." 29 Ī karē na ēn okobo kōp nī, Eyuda ōya ōcīdhō gīnī ōkō nakun pyem gīnī rwōk ĩ kin-gī kēn-gī. 30 Pī mwaka ariō Paulo obedo kunōn ĩ ōdē na ēn opango ēka obedo jōlō jō kībēc na bino gīnī bothe. 31 Ēn obedo ka tītō kōp mē ker k'Obanga ēka pwony ĩ kom Rwoth Yecu Kiricito. Ēka ngat mōrō ba ōtēmō mē jūkō ēn.

1 Jö Korinti

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'ëyëro ki miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu, ëka ki both ömîn onu Coctene. **2** Wan etye ka cöönö both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, bothwu jö n'Obanga otyeko lönyöwu i Kiricito Yecu, ëka ocwodowu më bedo jö na leng, kanya acël ki jö na tye i kabedo kibëc na cwodo nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito n'obedo Rwothgi ëka më onu. **3** Èk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kîca ëka kuc. **4** Karë kibëc an amîö pwöc both Obangana pî kîca mërë na ën ömîöwu i Kiricito Yecu. **5** Pî bedowu i Kiricito idökö unu ëlönyö dong i yodhi kibëc. Itye unu dong ki ngec ëka kite më twak kibëc na bër, **6** piën köp na wan epwonyo i kom Kiricito ödönyö na thuth i cwinyuwu. **7** Kobedi dong un itye ki mic kibëc më Tipo na un imitö na calö itye ka kürö unu karë më nyutho Rwoth onu Yecu Kiricito. **8** Èn bino mîöwu icung na tæk naka i ajiki ëk gin mörö obed n'ope n'edothowu ködë i ninö na Rwothwa Yecu Kiricito bino dwogo. **9** Obanga, n'ocwodowu më rîbërë kanya acël ki Wode Yecu Kiricito Rwoth onu, obedo Obanga na genere. **10** Abakö dhöga bothwu utmegona, ki nyîng Rwoth onu Yecu Kiricito, nî un kibëc myero iyere unu kenwu i köp acël ëk kür imîi unu apokapoka obed tye i kinwu ëntö nöthërë unu i cwiny ëka thama acël. **11** Utmegona, jö mökö n'öya ki i pacö ka Koloe okobo ginî botha nî dha tye i kinwu. **12** Gin na an atye ka kobo ene: Jö mökö ki kinwu tye ka kobo nî, "An abedo dhanö ka Paulo." Jö nököñë kobo nî, "An abedo dhanö k'Apolo," onyo nî, "An abedo dhanö ka Kapa," onyo nî, "An abedo dhanö ka Kiricito." **13** Kiricito opokere? Onwongo Paulo eguro i kor yath ariä pîrwu? Ngat mörö tye i kinwu n'ebatica ki nyîng Paulo? **14** An apwöyö Obanga piën yam an ba abatica ngat mörö ki kinwu na path ki Kiricipac ëka Gayo, **15** ëk ngat mörö kür okob nî ebatica ën ki nyînga. **16** (Eyo, an thon abatica jö më pacö ka Citipwanu, ëntö an ba apo nî abatica ngat mörö nököñë.) **17** Piën Kiricito ba oora më batica jîi, ëntö më titö Emuth na Bër, ëka pathî ki ryëkö ka dhanö, ëk kür ömîi thöo ka Kiricito i kor yath ariä obed gin na köny mërë ope. **18** Köp i kom yath ariä obedo köp më mingo both jö na tye ka rwenyo, ëntö ki both onu jö n'Obanga tye ka larö, obedo tækö k'Obanga. **19** Ècöo yam nî, "Abino balö ryëkö ka jö na ryëk, ëka abino këthö ngec ka jö na ngeo pîny ökö." **20** Cë dong ëryëkö kara ut ginî kwene? Epwony Cîk ka Muca ut gini kwene? Jö na pyem më karë ni ut gini kwene? Obanga ba ölökö ryëkö më lobo ni ödökö më mingo? (aiön g165) **21** Pî ryëkö k'Obanga ömîö jîi ba ongeo ën ki ryëkögi, ëntö Obanga otio ki köp më mingo na wan

ëtîtö më larö jö na yee. **22** Eyuda penyo ginî pî anyuth më tango, ëka jö Grecia rangö ginî ryëkö. **23** Èntö ka wan ëtîtö nî Kiricito onwongo eguro i kor yath ariä, nwongo obedo gin mörö na rac ki both Eyuda, ëka ki both Erok, nwongo obedo köp më mingo. **24** Èntö both Eyuda ëka Erok n'Obanga ocwodogî më bedo jögë, Kiricito obedo tækö k'Obanga ëka ryëkö k'Obanga. **25** Gin n'ëthamö nî obedo mingo k'Obanga, ryëk löö ryëkö ka dhanö, ëka gin n'ëthamö nî obedo görü k'Obanga, tæk löö tækö ka dhanö. **26** Utmegona, tham unu i kom kite n'onwongo itye unu ködë i karë n'ecwodowu. Jö na pol ki kinwu onwongo ba ryëk ginî i kite më lobo ni, polwu onwongo ba obedo wegi twër ëka polwu ba obedo wegi dheo. **27** Èntö Obanga öyëro jö na jîi kobo nî mîng ginî, më miö lewic both jö na thamö nî gin ëryëk. Obanga öyëro jö na görü më miö lewic both jö na tæk. **28** Obanga öyëro jö mökö më rwöm na pîny na jîi caö nî könygi ope, naka thon jami mökö n'ope, ëk etii ködgi më dwökö pîny jami na jîi kobo nî pîrgi tæk, **29** ëk ngat mörö kür öwakërë i nyim Obanga. **30** Obanga ënë ömîöwu ikwö unu i Kiricito Yecu, n'ödökö ryëkö onu n'öya ki both Obanga. Pî Kiricito, ömîö Obanga ökwanö onu nî kite onu atîr, ömîö onu ebeto jö na leng ëka ögönyö onu ki kom bal. **31** Pî manön, kite n'ëcöo ködë i Cöc na Leng nî, "Ngat mörö na mitö wakërë, myero öwakërë i Rwoth."

2 i karë na an abino bothwu, utmegona, an ba abino ki ryëkö onyo twak mörö na malö më kobo niwu müng i kom Obanga. **2** Piën an onwongo ba amîö ngeeno gin mörö i karë na an atye i kinwu, na path ki Yecu Kiricito këkën ëka thöo mërë i kor yath ariä. **3** An abino bothwu na an atye ki görü, ki lworo ëka ki myël kom rwök. **4** Twakna ëka titö köpna onwongo ba obedo më ryëkö ëka köp na ywaö thama, ëntö më nyutho tækö më Tipo, **5** ëk yeewu kür ocung i kom ryëkö ka dhanö, ëntö i kom tækö k'Obanga. **6** Wan ëtwakö köp më ryëkö i kin jö n'otengo i cwinygi, ëntö pathî ryëkö më karë ni onyo ryëkö k'ëlöc më karë ni, na gin kikomgi dong tye ka rwenyo ökö. (aiön g165) **7** Èntö wan ëtwakö ryëkö k'Obanga më müng, ryëkö n'onwongo ékanö ökö ëka ryëkö n'Obanga öyübö më kelo nî onu dheo na bara wi lobo öcakërë. (aiön g165) **8** Ba tye ëlöc mörö më karë ni n'öniang ië, kono yam gin öniang, kono ba oguro ginî Rwoth won dheo i kor yath ariä. (aiön g165) **9** Èntö kite n'ëcöo ködë nî, "Gin na wang ba önënö, ith ba owinyo, thama ka dhanö ba ögamö gin n'Obanga öyübö pî jö na marö ën." **10** Èntö Obanga ömîö Tipo Naleng otuco both onu. Tipo Naleng rangö jami kibëc, naka thon müng k'Obanga na thuth. **11** Nga na ngeo thama ka dhanö nököñë, na path ki cwiny na tye i dhanö nön këkën? I yoo acël nön, dhanö mörö ope na ngeo thama k'Obanga, na path ki Tipo k'Obanga këkën. **12**

Onu ba ěgamō cwiny mē lobo, ěntō ěgamō Tipo Naleng n'ōya kī both Obanga, ěk ěniang ī kom mīc n'Obanga ōmīō onu nono. **13** Man ěnē ngō na wan ětwakō, wan ba ětwakō kōp n'epwonyo kī ryĕkō ka dhanō, ěntō kōp na Tipo Naleng opwonyowa kōdē, nakun pwonyo kōp mē Tipo n'atīr both jō na tye kī Tipo. **14** Dhanō na ba oye Kiricito, ba twērō gamō ngō na Tipo k'Obanga mīō, piĕn kī bothe obedo gin mōrō mē mingo, ěka ěn ba twērō niang ĩē piĕn koth gin nōn ěniang ĩē kī Tipo. **15** Dhanō na tye kī Tipo niang jami kibĕc, ěntō ěn kikome, ngat mōrō ope na twērō niang ī kome. **16** Kite na Cōc na Leng kobo nī, “Nga na twērō ngeo thama ka Rwoth ěk opwony ěn?” ěntō onu etye kī thama ka Kiricito.

3 Utmegona, ī karē na an atye bothwu ba atwak kodwu na calō jō na dong tye kī Tipo, ěntō atwak kodwu na calō jō na tye kī kit kwō mē lobo, na calō ěthīnō na tōcō ī Kiricito. **2** Yam apīdhōwu kī cak, pathī kī cem na tētĕk, piĕn onwongo ba ĩtwērō unu cem, kadī thon kobedini pod bara ĩrōmō unu camō cem na tētĕk, **3** un pod itye kī kit kwō mē lobo. Piĕn un pod itye k'adīnga ī kinwu ěka ĩdha unu kenwu, manōn ba nyutho nī un pod itye unu kī kit kwō mē lobo? Ba pod itye unu ka lūbō kite ka dhanō? **4** Ka jō mōkō kī kinwu kobo nī, “An abedo dhanō ka Paulo,” ěka jō nōkĕnē nī, “An abedo dhanō k'Apolo,” ba nwongo un pod ibedo unu dhanō adhana? **5** Kara Apolo ěnē nga? Paulo ěnē nga? Wan ěnē etic n'ōmīō iyee unu Emuth na Bēr, kite na Rwoth opoko kī tic both ngat acĕlācĕl. **6** An apīdhō kodhi, Apolo ōōnyō pii ĩē, ěntō Obanga ōmīō ōdōngō. **7** Dong kadī ngat n'ōpīdhō onyo ngat n'ōōnyō pii, gīn kibĕc ba obedo gin mōrō ěntō Obanga kĕkĕn ěnē mīō jami dōngō. **8** Dhanō n'ōpīdhō ěka dhanō n'ōōnyō pii, gīn kibĕc tio pī gin acĕl. Ngat acĕlācĕl bino nwongo ōcara mērē na rōm arōma kī tic na ěn otio. **9** Piĕn wan ebodo etic kanya acĕl k'Obanga, un ibedo unu pwodho k'Obanga, ěka thon ibedo unu gedo k'Obanga. **10** Pī gum k'Obanga n'ēmīa, ōmīō yam an acakō thē ōt calō agedo n'obedo adīrū, dhanō mōrō nōkĕnē tye ka gedo ī wie. ěntō dhanō acĕlācĕl myero ōgwōkĕrē ī kite na ěn gedo kōdē. **11** Piĕn ngat mōrō ope na twērō cakō thē ōt nōkĕnē na path kī man na dong ěcakō, na ěnē Yecu Kiricito. **12** ěntō ka ngat mōrō ogedo ī wi acaki thē ōt nōn kī gol onyo kī ryal, onyo kī kite mē wel, onyo yen, onyo lum agada, onyo lum ōcīcī, **13** tic ka ngat acĕlācĕl bino nen ōkō kanyalĕr, piĕn nīnō mē ngōlō kōp bino nen kī mac, na bino tēmō tic ka dhanō acĕlācĕl kite na tye kōdē. **14** Ka gedo ka ngat mōrō odong n'ĕgērō ī kom acaki thē ōt nōn, dhanō nōn bino nwongo mīc mē pwōc. **15** ěntō ka ngat na tic mērē ōwang ōkō, ěn ba bino nwongo mīc mōrō mē pwōc, ěn kikome bino bwōth, na

calō dhanō n'owok ī mac awoka cē opoth. **16** Un ba ingeo nī ibedo unu ōt k'Obanga ěka Tipo k'Obanga thon bedo ī ĩwu? **17** Dong ka ngat mōrō ōbalō ōt k'Obanga, Obanga thon bino balō ěn, piĕn ōt k'Obanga leng, un kikomwu ibedo unu ōt k'Obanga nōn. **18** Kūr ĩbwōlĕrē unu kenwu. Ka dhanō mōrō kī kinwu thamō nī ěn ĕryĕk kī rwōm mē lobo mē karē nī, myero ěn ōdōk ngat na mīng, ěk ěn ōdōk na ryĕk. (aiōn g165) **19** Piĕn ryĕkō mē lobo nī kī ī nyim Obanga obedo gin mē mingo. Kite n'ĕcōō nī, “Ēn makō jō na ryĕk ī ōkōragī mē bwōlgī kĕn-gī.” **20** Ēka dōkī nī, “Rwoth ngeo nī thama k'ĕryĕkō kōny mērē ope.” **21** Dong, ngat mōrō myero kūr ōwakĕrē ī kom dhanō, piĕn jami kibĕc obedo mewu, **22** kadī Paulo, onyo Apolo, onyo Kepa, onyo lobo nī, onyo kwō, onyo thōō, onyo gin mōrō na tye, onyo gin mōrō na bino bedo ī anyim. Manōn kibĕc obedo mewu, **23** un thon ibedo mē ka Kiricito, ěka Kiricito obedo mē k'Obanga.

4 Myero ĩnĕnwa unu na calō etic ka Kiricito, ěka na calō jō n'ekethogī mē gwōkō mūng k'Obanga. **2** Gin na mītĕrē kī both ĕgwōk jami ěnē nī gīn myero obed jō na genere. **3** Kī kubotha man kōp na tīdī mōrō ka ĩngōlō unu kōp ī koma, onyo okiko mōrō mē ka dhanō. An thon ba angōlō kōp ī koma kĕna. **4** Piĕn kī kubotha an angeo nī cwinya lĕr, ěntō man ba mīa alōō kōp. Rwoth ěnē ngōlō kōpna. **5** Pī manōn, kūr ĩngōl unu kōp mōrō na karē bara ōrōmō, na bara Rwoth odwogo. Ēn bino mĕnyō gin n'opono ī pīny na cōl, dōk bino nyutho tham na tye ī cwiny jō kanyalĕr. ĩ karē nōn Obanga bino pwōyō ngat acĕlācĕl ī kite na mītĕrē. **6** Utmegona, kōp nī bino dwogo ī koma kĕna ěka ī kom Apolo pī un, ěk ipwonyere unu ī komwa ī thē kōp n'ekobo nī, “Kūr ĩkadh unu ngō n'ĕcōō,” ěk ngat mōrō kī kinwu kūr ōwakĕrē, nakun pakō dhanō acĕl ěka caō ngat nōkĕnē. **7** Nga n'ōmīō in ibedo ngat na path kī jō nōkĕnē? Ngō na in itye kōdē na ba emii amīa? Cē ka emii amīa, pīngō iwakiri kōdē na calō ba emii amīa? **8** Dong ityeko unu yeng ōkō! ĩdōkō unu dong ĕlōnyō! ĩdōkō unu rwodhi abonge wan! Ka onwongo amītō adyer nī ĩdōk unu rwodhi, ěk wan thon ebod rwodhi kanya acĕl kodwu! **9** Piĕn kī kubotha nen calō, Obanga onyuthowa wan ĕkwĕna ī nyim lwak kī cen na calō jō n'ĕngōlō nīgī kōp mē thōō, piĕn wan dong ĕdōkō gin mē anĕna both wi lobo thūkūl, both emalaika ěka both jī. **10** Wan ĕdōkō emingo piĕn eyee ī kom Kiricito, ěntō un ĩryĕk unu ī Kiricito! Wan ĕgōrū, ěntō un ĩtĕk unu! Eketho wōrō ī komwu, ěka wan ĕcaōwa! **11** Naka ī caa nī kec k'orio nekowa, wan eruko opeki, jīi pwodowa, ěka pacōwa thon ope. **12** Wan etio tic na tĕk kī cīngwa. Ka jīi lamōwa, wan ĕlamō nīgī gum. Ka eyelowa, wan ĕdangō adanga. **13** Ka ĕbalō nyingwa, wan

ëgamö kî mwolo. Wan dong ëcal kî yugi më wi lobo, wan ebodo cilo më jami kibêc naka tin. **14** An ba atye ka cöönö köp ni më miöwu lewic, ëntö më pwonyowu na calö ëthîñöna na an amarö. **15** Piën kadi bed ni itye unu kî jö elip apar na tëlöwu i yoo ka Kiricito, un ba itye kî bebe na pol. An yam adökö apapwu i Kiricito Yecu pî Emuth na Bêr. **16** Pi manön an akwaöwu, më poro kitenä. **17** Man ënë ngö n'ömiö aoro Timoteo bothwu. Ën obedo athîn na mëga i Rwoth na an amarö, ëka genere. Ën bino po wiwu i yoo na an alübö i Kiricito Yecu, na an apwonyo kî lwak jö n'oye Kiricito na tye i kabedo kibêc. **18** Jö mökö kî kinwu tye ka thamö ni an ba abino bothwu, ëka ömiö gin tye ka wakërë. **19** Ëntö ka Rwoth oyeo, an abino thuno bothwu piöpiö, cê abino niang i tükö ka jö na wakërë nön, ëntö pathî köp na gin twakö atwaka. **20** Ker k'Obanga ba obedo twak atwaka ëntö më tükö. **21** Ngö na un ïmitö? Myero abin bothwu kî lüth, onyo abin kî mar ëka kî cwiny më mwolo?

5 Köp owinyere botha adyer ni tim më ölyang tye i kinwu. Tim më ölyang nön ba timërë naka thon i kin jö na ba ngeo Obanga. Dhanö mörö tye n'ömaö apap mërë dhakö. **2** Ëka pod iwakërë unu! Ba itwërö unu thon kumo ëk ngat n'ötîmö koth tim nön ëryëm ökö kî kinwu? **3** An kî kubotha, kadi koma ope kunön, an atye kodwu i cwiny. An na calö ngat na tye kunön atyeko ngölö köp ökö i kom dhanö n'ötîmö tim na rac nön. **4** Ka igürë unu i nying Rwothwa Yecu, ëka an atye kodwu i cwiny ëka tükö ka Rwothwa Yecu ute, **5** miï unu dhanö ni both Catan, ëk onek miti më kwö më anywöli ökö, ëka tipö mërë ölarë i ninö ka Rwoth. **6** Awakawu ba Bêr. Un ba ingeo ni thöbi na tiäi mörö miö mökö ogati yenyö? **7** Kwany unu thöbi na cön ökö, ëk ibed unu ogati na nyen na thöbi ope ië na calö itye unu. Piën athîn römö onu më Poth na ënë Kiricito, ëtyërö dong ökö. **8** Pi manön dong, onu myero kür ekwer karama kî thöbi na cön, na ënë thöbi më rac cwiny ëka tim mökö na reco, ëntö eru ekwer k'ogati na thöbi ope ië, na ënë lër ic ëka kî köp adyer. **9** Yam acöö niwu i waragana ni kür iribërë unu kî jö na timö tim më ölyang. **10** An onwongo ba akobo jö na timö tim më ölyang më lobo ni, onyo eworo më jami ëka ëyak, onyo ëwör cal jwogi. I köp nön un myero iya unu ökö kî i lobo ni. **11** Ëntö kobedini an acöö bothwu ni kür iribërë unu kî dhanö mörö na cwodere ni ngat n'oye, ka ën ötimö tim më ölyang onyo ën obedo aworo më jami, onyo awör cal jwök onyo ayany jö, amërö, onyo ayak. Kür thon icem unu kî koth dhanö nön. **12** Manön ba obedo ticna më ngölö köp both jö na ba ngeo ginî Yecu. Pathî un ënë myero ingöl unu köp both jö na tye i

kinwu? **13** Obanga ënë bino ngölö köp both jö na ba ngeo ginî Yecu. "Ryëm unu dhanö na rac ökö kî kinwu."

6 Ka dhanö mörö kî kinwu tye kî köp mörö i kom awodhe, pingö lewic ba makö ën më pido dhanö nön i nyim jö na kitegi ba tye atir nakaka pido dhanö nön i nyim jö k'Obanga na leng? **2** Un ba ingeo unu ni jö k'Obanga na leng bino ngölö köp both jö më lobo? Ëka ka un ibino ngölö köp both jö më lobo, un ba irömö ngölö köp mökö na thithinö? **3** Un ba ingeo ni onu ebino ngölö köp n'emalaika? Köp na makö kwö na onu etye ië ni kono? **4** Kara ka dong itye unu kî köp më alara, pingö itero unu i nyim jö na pirgi ba tük both jö n'oye Kiricito? **5** Akobo man ëk lewic ömakwu. Ngat mörö na ryëk ope i kinwu na twërö tyeko köp na tye i kin jö n'oye? **6** Ëntö nakaka timö ni kömanön, ngat mörö n'oye dök pidere k'ömin mërë i nyim jö na ba oye Kiricito. **7** Pidere i kinwu kenwu nyutho ni köp ölöwu ökö. Thwara idang unu gin na rac. Thwara iwëk unu jii obuwu. **8** Nakaka timö ni kömanön, un kî komwu ibuo unu jö ëka itimö unu gin na rac, naka i kom utmegowu kikome. **9** Un ba ingeo unu ni jö na kitegi ba tye atir, ker k'Obanga ba bino bedo mëgi? Kür imii ëbwölwu, kadi jö na timö tim më ölyang, onyo ëwör cal jwogi, onyo jö na dönyö ginî i elomi, onyo cwö n'obedo ginî jö ölyang, onyo cwö na buto kî cwö ewodhgi, **10** onyo ekwoe, onyo eworo më jami, onyo ëmërö, onyo jö na yanyö jii, onyo ëyak—ker k'Obanga ba bino bedo mëgi. **11** Jö mökö kî kinwu yam obedo ginî koth jö nön. Ëntö un dong etyeko lwököwu ökö, etyeko lönyöwu më bedo jö na leng, etyeko kwanöwu ni un jö na kitewu atir i nying Rwoth Yecu Kiricito ëka kî Tipö k'Obanga onu. **12** "An atwërö timö jami kibêc," ëntö ba nyutho ni jami kibêc könyö. "An atwërö timö jami kibêc," ëntö ba abino yeo gin mörö më lököna më bedo opii mërë. **13** "Cem tye pi ic, ëka ic tye pi cem." Ëntö gin ariö nön kibêc Obanga bino tyekogi ökö. Kom ba obedo më tim më ölyang, ëntö tye pi Rwoth, ëka Rwoth tye pi kom. **14** Obanga yam ocero Rwoth kî kin jö n'öthö, bino cero onu thon kî tükö mërë. **15** Un ba ingeo unu ni komwu obedo dul kom Kiricito? Myero dong akwany dul kom Kiricito alök ödök dul kom ölaya? Ba twërë! **16** Onyo ba ingeo unu ni dhanö na ribërë kî dhanö n'obedo ölaya dökö kom acël ködë? Piën yam ëcöö ni, "Gin ariö bino dökö kom acël." **17** Ëntö dhanö n'öribërë kî Rwoth dökö cwiny acël ködë. **18** Ring unu ökö kî kom tim më ölyang. Bal nökenë kibêc na dhanö timö ba gudo kome, ëntö dhanö na timö tim më ölyang balö kome kënë. **19** Un ba ingeo unu ni komwu ënë obedo öt ka Tipö Naleng na bedo i iwu, n'Obanga ömiöwu? Un ba ibedo unu

mewu kenwu. 20 Un ewilöwu awila ki wel. Pi manön, tii unu ki komwu më ketho dheo i kom Obanga.

7 Kobedini më dök i köp na un 'icöö waraga ië: Bër ka ewwö mörö ba obedo ki dhakö. 2 Entö pi tim më ölyang, ewwö acëlacël myero obed ki dhakö mërë ëka dhakö acëlacël obed ki cwörë. 3 Ewwö myero ocob miti ka dhakö mërë, dhakö thon myero ocob miti ka cwörë. 4 Dhakö ba tye ki twër i kome kënë, entö cwörë ënë tye ki twër i kome, kōmanön thon ewwö ba tye ki twër i kome kënë, entö dhakö mërë ënë tye ki twër i kome. 5 Kür itwon awodhi komi, kono pi karë mörö na nōnök kēkēn na nwongo iyübö unu ayüba, ëk inwong unu karë më lēga both Obanga. Kinge rībērë unu dōki kanya acël, ëk kür Catan ötēmwu, pi mitiwu na ba jükērë. 6 An akobo man nakun ayeo ayea, entö ba amiö na calö cık. 7 Kono twërë, onwongo amitö ni jii kibëc obed calö an. Entö dhanö acëlacël tye ki mic mërë na pîrë tēk n'Obanga ömïö, dhanö ni tye ki mic ni, dhanö nōkēnë tye ki maca. 8 Both jö na bara onyomo ëka mon na cwōgī öthöo, akobo ni kōman, bër ka gin obedo na ba onyomo, kite na an atye ködë. 9 Entö ka gin ba twërö gwökērë kēn-gī, gin myero onyom, piën nyom bër löö n'ecwö onyo dhakö më dangö miti më kom. 10 Both jö na dong onyomo, acikögi ni dhakö kür opokere ki cwörë, (entö pathi an ënë acikö, Rwoth ënë öcikö). 11 Entö ka dhakö opokere ki cwörë, ën myero obed kür önyömërë, onyo odwog cen both cwörë. Eka ewwö myero kür opokere ki dhakö mërë. 12 Both jö nōkēnë kibëc (an ënë akobo, pathi Rwoth), ka omego mörö n'oye Kiricito tye ki dhakö mërë na ba oye Kiricito ëka dhakö nōn yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër dhakö mërë. 13 Eka ka dhakö mörö tye ki cwörë na ba oye Kiricito ëka ewwö nōn yeo më bedo ködë, ën myero kür ökwër cwörë. 14 Piën ewwö na ba oye Kiricito dökö na leng pi dhakö mërë, ëka dhakö na ba oye Kiricito dökö na leng pi cwörë. Ka onwongo ba obedo ni kōmanön ëthünöwu ba bedo na leng, entö kite na tye ködë, gin dong leng. 15 Entö ka dhanö na ba oye Kiricito mitö pokere k'awodhe, ën twërö pokere. Ewwö onyo dhakö n'oye Kiricito ope ki dic ië, piën Obanga ocwodo onu më bedo ki kuc. 16 In itwërö ngeo ningö, in dhakö, ka ibino larö cworī? Onyo in ingeo ningö, in ewwö, ka ibino larö dhakōni? 17 Dong dhanö acëlacël myero ölub kit kwö na Rwoth ömïö ën, ëka kwö n'Obanga ocwodo ën ië. Man ënë ngö na an acikö both jö kibëc n'oye Kiricito. 18 Tye ngat mörö n'onwongo ëlirö i karë n'ecwodo ën? Eñ kür dök örang yoo më dwökö kome ëk obed calö dhanö na ba ëlirö. Tye ngat mörö n'onwongo ba ëlirö i karë n'ecwodo ën? Eñ myero kür ölirë. 19 Bedo dhanö n'ölirë onyo na ba ölirë obedo

gin mörö na köny mërë ope. Gwökö cık k'Obanga ënë ngö na pîrë tēk. 20 Dhanö acëlacël myero obed kite n'Obanga onwongo ën i karë n'ecwodo ën ködë. 21 In onwongo ibedo opii i karë n'ecwodi? Kür ibed ki par, entö ka itwërö nwongo yoo mörö më yaa ökö ki i opii, tii ködë. 22 Pi ngat n'onwongo obedo opii i karë na Rwoth ocwodo ën, ënë dhanö na Rwoth ögönyö ökö ki i opii. Kōmanön thon, dhanö n'onwongo löörë kēnë i karë n'ecwodo ën, obedo opii ka Kiricito. 23 Un onwongo ewilöwu ki wel na malö, kür ibed unu opii ka dhanö mörö. 24 Utmegona, dhanö acëlacël myero obed i nyim Obanga i kite na yam ecwodo ën ködë. 25 Köp na makö jö na bara onyomo, ba atye ki cık mörö n'öya ki both Rwoth, entö an amiö thamana ië na calö dhanö n'Obanga ötimö ninë kica ëka ömïö obedo dhanö na genere. 26 Pi can na kobedini ödiöwa, an athamö ni bër ka dhanö mörö obedo kite na ën tye ködë. 27 Ka ibedo dhanö n'onyomo, kür irang yoo më pokere. Eka ka ba inyomo kür irang dhakö më anyöma. 28 Entö ka inyomo, nwongo ba itimö bal, ëka ka nyakö mörö na bara ongeö ewwö önyömërë, nwongo ba ötimö bal. Entö jö na nyomo bino nwongo ginii pëkö na pol i kwö ni. An amitö ni akwany pëkö ni ökö ki komwu. 29 Utmegona, ngö na an atye ka twakö ënë ni karë dong cwök. Cakërë kobedini cidh ködë anyim, jö na tye ki mon myero obed ginii na calö jö n'ope ki mon. 30 Jö na kumo, myero obed ginii na calö jö na ba tye ka kumo. Jö na igi yom myero obed ginii na calö jö na igi ba yom. Jö na wilö jami myero obed ginii na calö jö n'ope ki gin mörö. 31 Jö na tio ki jami më lobo ni myero obed ginii na calö jö na ba tye ka tic ködë, piën lobo kite na tye ködë, bino thum ökö. 32 An amitö ni ibed unu abonge par. Dhanö na bara onyomo, cwinye parö köp ka Rwoth, kite na myero eyom ki cwiny Rwoth ködë. 33 Entö dhanö na dong onyomo ökö, parö pi jami më lobo ni, kite na myero eyom ki cwiny dhakö mërë, 34 ëka thama mërë popoka. Dhakö na bara ënyömö onyo nyakö na bara ongeö ewwö mörö, parö köp ka Rwoth ëk ebed na leng i kome ëka i cwinye. Entö dhakö na dong ënyömö parö pi köp më lobo ni, kite na myero eyom ki cwiny cwörë ködë. 35 An akobo köp ni pi könyöwu, pathi më jüköwu, entö më miö jami kibëc owoth kakarë, cwinywu thon obed i kom Rwoth na gin mörö ope na lökö thamawu thenge. 36 Ka ngat mörö thamö ni kite më bedo mërë ki nyakö na ën ëcikerë ködë më nyömö ba tye na bër, ëka mwaka ka nyakö nōn tye ka bedo na thwönë, ëka ën thamö ni myero ënyööm, ën myero ötim kite na ën mitö ködë. Eñ nwongo ba tye ka timö bal. Gin myero onyom. 37 Entö ka dhanö mörö cwinye tēk na gin mörö ope na diö ën, na dong otyeko thon yeo më wëkö nyakö nōn na bara ënyömö, ën nwongo ötimö gin na bër. 38

Kōmanōn thon, dhanō n'ōnyōmō nyakō na ɛn ɔcīkērē kōdē nwongo ɔtīmō bër, ɛntō dhanō na ba ɔnyōmō nyakō na ɛn ɔcīkērē kōdē nwongo ɔtīmō bër rwōk. **39** Cīk gēngō dhakō mē pokere kī cwōrē ka pod kwō, ɛntō ka cwōrē ɔthōō ɔkō, ɛn dong twērō nyōmērē k'ɛcwō mōrō kēkēn na ɛn mītō, ɛntō ɛcwō nōn myero obed dhanō na tye ī Rwoth. **40** ɛntō kī thamana ɛn bino bedo kī yom cwiny ka obedo kēnē, ɛka an athamō nī atye ka mīō ngō na yaa kī ī Tipo k'Obanga ka atye ka kobo kōp nī.

8 Kōp na makō cem n'ɛtyērō both cal jwogi, eyo onu engeo nī “onu kibēc etye kī ngec.” Koth ngec nōn mīō onu ebodo k'awaka ɛntō mar ɛnē mīō onu ecung na tēk. **2** Ka dhanō mōrō thamō nī engeo gin mōrō, nwongo ba ngeo gin mōrō kite n'onwongo myero ɛn onge kōdē. **3** ɛntō ka ngat mōrō marō Obanga, Obanga thon ngeo ɛn. **4** Cē dong kōp ī kom camō cem n'ɛtyērō both cal jwogi, onu engeo nī cal jwōk ba obedo gin mōrō na tye ī lobo, ɛka dōkī nī obanga nōkēnē ope na path k'Obanga acēl kēkēn. **5** Kadī bed nī gin mōkō tye n'ecwodo nī obanga ī wī polo onyo ī wī lobo, tye “obanga” na pol ɛka “rwodhi” na pol, **6** ɛntō onu eut k'Obanga acēl, na ɛnē Apap, na jami kibēc yaa kī bothe, na onu ɛkwō pī ɛn, ɛka Rwoth tye acēl, Yecu Kiricito, na jami kibēc ɔya kī bothe ɛka onu ɛkwō pī ɛn. **7** Kadī bed nī kōmanōn, jō kibēc ba tye kī ngec nōn. Jō nōkēnē tye na dong ɔnaa ɔkō kī cal jwogi naka tin, gin cemo nakun nwongo pod thamō gīnī nī man cem n'ɛtyērō both cal jwogi, ɛka mīō thama na gōrū na tye ī cwinygī na nyuthigī balgī bal ɔkō. **8** ɛntō cem ba bino mīō onu bedo na cwōk k'Obanga. Onu ba ebino bedo na rac ka ba ecemo, ɛka thon ba ebino bedo na bër ka ecemo. **9** Gwōkērē unu, ɛk twērō nī ut unu kōdē kūr ɔdōk gin mōrō na mīō jō na gōrū podho gīnī ī bal. **10** Pīen ka dhanō mōrō na tye kī thama na gōrū ī cwinye oneni ka in itye ka cem ī ɔt cal jwōk nakun in itye kī ngec, ba bino mēdō nīnē tēk cwiny mē camō cem n'ɛtyērō both cal jwogi? **11** ɛka dong omeru nī na gōrū na yam Kiricito ɔthōō pīrē, ɛn bino thōō pī ngec na megī. **12** Ka ībalō unu both utmegowu na yeegī gōrū, ɛka īwanō unu thama mē cwinygī na pod gōrū, nwongo ībalō unu ī kom Kiricito. **13** Pī manōn ka cem mīō ɔmēra podho ɔkō ī bal, cē ba abino camō ringo dōkī ɛk kūr amīī ɔmēra opodh ī bal. (aīōn g165)

9 An ba alōōra kēna? An ba abedo akwēna? An yam ba anēnō Rwoth onu Yecu? Un ba ibedo unu adwogi mē ticna ī Rwoth? **2** Ka jō mōkō ba yeo nī an abedo akwēna, ɛntō kī kubothwu an abedo akwēna, pīen un kikomwu ibedo unu anyuth nī an abedo akwēna ka Rwoth. **3** Man ɛnē pidona both jō na ngōlō kōp ī koma. **4** Wan ba etye kī twēr

mē cem ɛka math? **5** Wan ba etye kī twēr mē mīō dhakō n'oye woth kōdwa, kamē ɛkwēna nōkēnē ɛka utmego ka Rwoth, ɛka Kepa? **6** Onyo an ɛka Baranaba kēkēn ɛnē myero etii pī kwō? **7** Nga na tio kamē acikari, cē cakō cūlō ɔcara mērē kēnē? Nga na pīdhō ɔlōk ī pwodho mērē, na ba camō nyig ɔlōk n'ɔcēk kī iē? Nga na kwaō kwath na ba madhō cak n'ōya kī kom rom na ɛn kwaō? **8** An atye ka twakō kōp nī ī kite ka dhanō kēkēn? Cīk kono ba kobo nī kōmanōn? **9** Pīen ī Cīk ka Muca ɛcōō nī, “Kūr itwe dhō thwōn ka tye ka nyōnō kal.” Obanga onwongo mōnō thama mērē ut ī kom thwoni? **10** ɛn ba okobo kōp nōn both onu? ī adyer, kōp mērē yam ɛcōō pī onu, pīen apur myero opur nakun tye kī gen, ngat na pwodo bēl thon myero opwod nakun tye kī gen mē nwongo gin mōrō kī iē. **11** Ka wan ɛcwō kodhi mē tipo ī kinwu, manōn twērō bedo thwōn kōp mōrō na thwōnē ka wan ɛkaō jami mōkō mē kom kī bothwu? **12** Ka jō nōkēnē tye kī twērō mē kōny nōn kī bothwu, cē wan ba ɛlōōgī ɔkō kī twērō nōn? ɛntō kadī bed nī twērō nōn tye bothwa, wan ba etio kōdē, wan ɛdīō cwinywa ī kōp kibēc ɛk kūr eketh orii mōrō na gēngō kobo kōp mē Emuth na Bēr ī kom Kiricito. **13** Un ba ingeo nī jō na tio ī ɔt k'Obanga gin nwongo cemgī kī ī ɔt k'Obanga, ɛka jō na tio gīnī ī kom keno tyēr epoko nīgī tyēr n'ɛtyērō? **14** Rwoth yam thon ɔcīkō ī kit yoo acēl nōn nī jō na tītō kōp mē Emuth na Bēr myero onwong gīnī gin mōrō na gin kwō kōdē pī tītō kōp mē Emuth na Bēr. **15** ɛntō an ba atio kī twērō nī mōrō. ɛka an ba acōō kōp nī ɛk ītīm unu ī koma nī kōmanōn. Bedo na bër ka athōō lōō na dhanō mōrō lōkō wakērēna dōkō gin mōrō na ka cungo mērē ope. **16** Ka an atītō kōp mē Emuth na Bēr, myero kūr awakara kōdē, pīen ɛdīa adia iē. Ka ba atītō kōp mē Emuth na Bēr, cē an abino nēnō can. **17** Ka atīmō man kī cwinya kēna, abino nwongo cūl, ɛntō ka atīmō nakun ba amītō, nwongo atye ka cobo tic n'ēmīa. **18** An abino nwongo koth cūl mēnē? Cūl na mēga ɛnē yom cwiny na an anwongo kī kom tītō kōp mē Emuth na Bēr, na ba angōlō cūl mōrō iē both jō na winyo gīnī, nakun thon ba atio kī twērō na an aute kōdē ɛk anwong kōny mōrō kī both jō na an atītō nīgī kōp ī kom Emuth na Bēr. **19** Kadī bed nī alōōra kēna ī nyim jō kibēc, ɛntō dong atyeko mīra mē bedo opii ka jō kibēc, ɛk anwong-gī na pol. **20** Ka atye both Eyuda, abedo calō Ayuda ɛk anwong Eyuda mōkō. Both jō na tye ī thē cīk ka Muca an abedo thon na calō dhanō na tye ī thē cīk, (kadī bed an ba atye ī thē cīk), ɛk anwong jō na tye ī thē cīk. **21** Both Erok n'ope ī thē cīk ka Muca an abedo na calō dhanō n'ope ī thē cīk, (nakun nwongo ba atye abonge cīk k'Obanga, ɛntō abedo ī thē cīk ka Kiricito), ɛk anwong jō na ba tye ī thē cīk. **22** Both jō na gōrū gīnī ī yeegī, an abedo na calō dhanō na

görü thon, êk anwong jö na görü. An alübö kite kibêc na dhanö tye ködê, êk ömïa alar jö mökö i yoo kibêc. 23 Manön kibêc atio pî köp mē Emuth na Bêr, êk an thon anywak gum mörö na yaa ki iê. 24 Un ba ingeo unu nî jö na pyem ki ngwêc kibêc ngwêcö ginî, êntö dhanö acêl kékên ênê nwongo mîc mē pwôc? Un thon ngwêc unu kômanön êk inwong unu mîc mē pwôc. 25 Dhanö acêlacêl na pyem i tuko myero ôgwökêrê kênê i yodhi kibêc. Gîn timö manön êk enwong ginî tok mē dheo na ba rii, êntö onu êtimö pî nwongo tok mē dheo na ba rii naka naka. 26 An gira angwêcö atîr na ba acacapa, ba adhongo pîny ata kamê ngat mörö na dhongo yamö nono. 27 Ayelo koma, êka amiö bedo opiina êk ka dong atyeko titö köp both jö nökökênê, kûr abed dhanö na ba ebino miö mîc.

10 Utmegona, amîtö nî inge unu nî kwere onu kibêc yam obedo ginî i thê pöl, êka gîn kibêc yam owok i dye nam. 2 Gîn kibêc yam ebaticagi i pöl êka i nam, êk obed ginî jö ka Muca. 3 Gîn kibêc yam öcamö cem acêl nön mē tipo, 4 gîn kibêc omodho pii acêl nön n'öya ki i lëla mē tipo n'owotho ködgi, êka lëla nön onwongo obedo Kiricito. 5 Kadi bed nî kômanön, Obanga onwongo iê ba yom ki pol jö mökö êka dong komgi n'öthö onwongo ökêth ata i thim. 6 Jami ni ôtimêrê na calö apor both onu, cîkö onu nî kûr dök ebed parö gin na reco, na calö yam gîn ôparö. 7 Kûr ibed unu jö na wörö cal jwogi kite na jö mökö ki kin-gî ôtimö ködê. Kite n'êcöô ködê i Cöc na Leng nî, "Lwak obedo pîny i cem ki math, cê öya ginî malö mē myêl." 8 Onu myero kûr êdöny i timö tim mē ölyang, na calö jö mökö ki kin-gî yam ôtimö ködê, êka jö elip pyer ariö wie adek öthöô ginî ökö i nînö acêl. 9 Onu kûr êtêm Kiricito, na calö jö mökö yam ôtimö êka thwone onekogi. 10 Êka kûr ingüngüta unu na calö jö mökö ki kin-gî yam öngüngüta ginî ködê, êka malaika mē thöô otyekogi ökö. 11 Jami ni ôtimêrê bothgi na calö apor both onu. Êcöô jami ni kibêc i Cöc na Leng mē pwonyo onu jö n'êkwö i karê ni mē ajiki. (aiön g165) 12 Pî manön êk ngat mörö na thamö nî ecung na têk, ögwökêrê êk kûr opodhi. 13 Atêmatêma mörö ope na maköwu na ba makö jö kibêc. Obanga genere, êka ên ba bino yeo nî êtêmwu rwök na löö ngö na un itwêrö dangö. Ka êtêmwu, Obanga bino miöwu yoo mē bwöth ökö, êk ibed unu ki têkö mē dangö. 14 Pî manön, ewodha na an amarö, wêk unu wörö cal jwogi ökö. 15 An atwak kodwu na calö jö na ryêk, tham unu kenwu i köp na an atwakö. 16 Ekopo mē gum na onu êlêgö gum iê, ba obedo ribêrê i remo ka Kiricito? Ogati na onu epoko iê, ba obedo ribêrê i kom Kiricito? 17 Piên ogati tye acêl, onu n'epol ebedo kom acêl, piên onu kibêc ênywakö camö ogati acêl nön. 18 Tham unu pî jö mē Icarael, jö na camö gin

n'êtyêrö both Obanga ba ribêrê ginî mē tic i keno tyêr? 19 Ngö na an atye ka kobo? An atye ka kobo nî cem n'êtyêrö both cal jwogi obedo gin mörö, onyo nî cal jwök obedo gin mörö? 20 Pe, ngö na an atye ka kobo ênê nî gin aryêda na jö na ba ngeo Obanga ryêdö ginî, gîn tyêrö both cene, êntö ba tyêrö ginî both Obanga. An ba amîtö nî iribêrê unu ki cene. 21 Ba itwêrö unu madhö ekopo ka Rwoth êka mē cene. Ba itwêrö unu cem i mēja ka Rwoth êka dök i mēja ka cene. 22 Onu êmitö nî nyeko ömak cwiny Rwoth? Un ithamö nî onu êtêk êlöö ên? 23 "An atwêrö timö jami kibêc," êntö manön ba nyutho nî jami kibêc könyö. "An atwêrö timö jami kibêc," êntö manön ba nyutho nî jami kibêc döngö yee ka dhanö. 24 Ngat mörö kûr örang gin na könyö ên kékên, êntö myero ölüb gin na könyö awodhe. 25 Cam unu gin mörö kékên n'êcadhö i cuk mē ringo, abonge penyo gin mörö pî lworö thama mē cwinywu. 26 Piên "lolo êka jami kibêc na tye iê obedo mē ka Rwoth." 27 Ka cê dhanö mörö na ba oye Kiricito ocwodowu icem, êka imîtö unu cidhö cem, cam unu gin mörö kékên n'eketho i nyimwu abonge penyo gin mörö pî lworö thama mē cwinywu. 28 Êntö ka ngat mörö okobo niwu nî, "Man ngö na dong êtyêrö ökö both cal jwök," cê kûr icam unu, pî parö ngat na dong okobo köp nön mē po wiwu, êka pî thama mē cwinye na nyutho bal. 29 Manön an akobo pî thama na tye i cwiny dhanö nökökênê ca, pathî pî thama na ute i cwinyi. Pingö êgêngö twêröna na an atye ködê mē timö gin mörö nî ökö, pî thama na tye i cwiny dhanö nökökênê? 30 Ka an acemo nakun apwöyö Obanga, pingö êyanya pî gin na dong atyeko pwöyö Obanga ökö pirê? 31 Dong ka icamö unu cem onyo imadhö unu math, onyo jami kibêc na un itio, tim unu kibêc mē miö dheo both Obanga. 32 Kûr ibal unu cwiny Eyuda, kadi thon jö Grecia, onyo jö k'Obanga n'oye Kiricito, 33 kit na calö an atêmö yomo cwiny ngat acêlacêl i gin na an atio kibêc. An ba arangö ngö na könya kênä, êntö arangö gin na könyö jö na pol, êk ölarê ginî.

11 Lüb unu kitena, na calö an thon alübö kite ka Kiricito. 2 Apwöyöwu piên i köp kibêc ipo unu pîra, nakun ilübö unu pwonyina na yam amiö bothwu. 3 Êntö amîtö inge unu nî Kiricito ênê obedo wi êcwö acêlacêl, êcwö ênê obedo wi dhakö mêrê, êka Obanga ênê obedo wi Kiricito. 4 Êcwö mörö na lëgö, onyo na titö köp k'Obanga, nakun oumo wie, manön nwongo okelo lewic i wie. 5 Êntö dhakö na lëgö, onyo na titö köp k'Obanga nakun ba oumo wie, nwongo okelo lewic i wie, piên ba tye apokapoka mörö i kin ên ki dhakö n'ölyêlô wie. 6 Ka dhakö mörö ba umo wie, myero ölyêl yer wie ökö, êka ka obedo mē lewic nî dhakö ka ölyêlô wie, onyo önyarö yer wie anyara, ên myero dong oum wie. 7

Ēcwō kūr myero oum wie, piēn ēn obedo cal k'Obanga ēka dheo k'Obanga. Ēntō dhakō ēnē dheo k'ēcwō. **8** Piēn ēcwō ba ōya kī kom dhakō, ēntō dhakō ēnē ōya kī kom ēcwō. **9** Ēcwō onwongo ba ecweo pī dhakō, ēntō dhakō ēnē ecweo pī ēcwō. **10** Pī tyēn kōp nī, ēka piēn pī emalaika, dhakō myero oruk gin mōrō mē umo wie mē nyutho nī etye ī thē twēr ka cwōrē. **11** Ēntō ī kin jō ka Rwoth, dhakō ba twērō cung kēnē abonge ēcwō, ēka ēcwō ba twērō cung kēnē abonge dhakō. **12** Piēn na calō dhakō ōya kī kom ēcwō, ī yoo acēl nōn, ēcwō thon dhakō ēnē ōnywōlō. Ēntō jami kibēc ōya kī both Obanga. **13** Ngōl unu kōp nī kenwu: Pore nī dhakō mē lēga both Obanga na ba oumo wie? **14** Kite n'ēnywōlō onu kōdē thon ba pwonyo onu nī ka ēcwō ōmiō yer wie ōlōth na boco ba miō ēn lewic? **15** Ēntō ka dhakō tye kī yer wie n'ōlōth na boco manōn obedo mē dheo mērē, piēn ēmiō ēn yer na boco nōn ēk oumere kōdē. **16** Ēntō ka ngat mōrō mītō kelo pyem iē, wan epe kī kit na calō manōn, ope thon ī kin jō k'Obanga n'oye Kiricito. **17** An acīkōwu nakun thon atye kī kōp mōkō na an ba abino pwōyōwu iē, piēn cōkērēwu gin mōrō ope iē na bēr, ēntō kelo bal kēkēn. **18** Kōp mē acēl na an atyeko winyo ēnē nī ka un icōkērē kanya acēl na calō jō n'oye Kiricito, apokapoka bedo tye ī kinwu ēka an thon aye kōp nōn, **19** piēn apokapoka myero obed tye ī kinwu, ēk jō na genere onen gīnī ōkō kanya leng. **20** Ka icōkērē unu kanya acēl, nwongo ba obedo cem ka Rwoth ēnē un icamō adyer, **21** piēn ngat acēlacēl cakō camō cem mērē ōkō, nakun jō mōkō kec nekogī, ēka jō mōkō mēr ōkō. **22** Un ba itye unu kī peciwu, kanya un itwērō cem kī math iē? Onyo icaō unu jō k'Obanga n'oye Kiricito, nakun iketho unu lewic ī kom jō na ba tye kī gin mōrō? Ngō na myero akob bothwu? Īmītō unu nī apwōwu? Ba abino pwōyōwu pī kōp nī. **23** Piēn pwony na yam apwonyowu kōdē, Rwoth ēnē ōmīa, nī, ī kiwor nōn n'eketho ōrōrō ī kome, Rwoth Yecu ōkwanyō ogati, **24** ēka ī karē na dong ōpwōyō, opoko iē, ēka okobo nī, "Man ēnē koma na tye pīrwu, tīm unu nī kōman mē po kōdē pīra." **25** Kōmanōn ka ōcamō gīnī cem mē kothyeno othum, ōkwanyō ekopo ēka okobo nī, "Ekopo nī ēnē cīkērē na nyen ī remona. Tīm unu nī kōman ī karē kibēc na un īmadhō, mē po kōdē pīra." **26** Pī karē kibēc na un icamō ogati nī, ēka thon ka īmadhō unu kī ī ekopo nī, nwongo itye unu ka tītō kōp mē thōō ka Rwoth, naka ka ēn bino dwogo. **27** Pī manōn, ka dhanō mōrō ōcamō ogati nī, onyo ōmadhō kī ī ekopo ka Rwoth nī, nakun kite mērē ba opore, nwongo ēn ōdōkō abal mē pyēdō kom kī remo ka Rwoth. **28** Dhanō acēlacēl myero kono ōngīrē kēnē, na bara ōcakō camō ogati ēka madhō ngō na ute ī ekopo nōn. **29** Piēn ngat na camō onyo madhō nakun ba ōniang na bēr ī kom ngō n'ecwodo

nī kom Rwoth, nwongo ēn tye ka kelo ngōlō kōp ī kome kēnē ka cē ōcamō onyo ōmadhō. **30** Manōn ēnē ōmiō jō na pol kī kinwu gōrū ēka two gīnī, jō mōkō thon ōthōō gīnī ōkō. **31** Ēntō ka onu ētwērō ngōlō kōp ī kom onu kī kōp n'atīr, onwongo ba ēngōlō kōp ī kom onu. **32** Dong ka Rwoth ēnē ngōlō kōp ī kom onu, ēn pwodo onu mē pwonyo onu, ēk kūr ēngōl kōp ōlōō onu kanya acēl kī jō mē lobo. **33** Pī manōn dong, utmegona, ka un icōkērē kanya acēl mē camō cem ka Rwoth onu, ngat acēlacēl myero ōkūr awodhe. **34** Ka dhanō mōrō kec oneko, myero ēn kono ocem kī ī pacō mērē, ēk kōp kūr ōlōōwu ka icōkērē unu kanya acēl. Kōp nōkēnē n'odong an abino yūbō ka an athuno bothwu.

12 Kobedi dong utmegona, kōp ī kom mīc na Tipo Naleng miō, amītō nī inge unu na bēr. **2** Ingeo unu nī, ī karē na un onwongo pod ibedo unu jō na ba ngeo Obanga, onwongo irwenyo unu ōkō mē wōrō cal jwogi na ba twak. **3** Pī manōn an amītō īniang unu nī ngat mōrō ope na Tipo k'Obanga miō ēn kobo nī, "Yecu ēlamō," ēka ngat mōrō ope na twērō kobo nī, "Yecu ēnē Rwoth," na path ka Tipo Naleng ēnē miō ēn kobo. **4** Mīc tye na kothgī papath, ēntō Tipo acēl nōn ēnē poko. **5** Tic tye na kothgī papath n'etio pī Rwoth, ēntō etio pī Rwoth acēl nōn. **6** Yodhi mē tic tye na papath, ēntō Obanga acēl nōn ēnē tio kī jīi ī yodhi kibēc. **7** Dhanō acēlacēl ēmiō mīc mē Tipo mē kōnyō jō nōkēnē. **8** Tipo Naleng miō dhanō acēl kōp mē ryēkō, Tipo Naleng nōn miō dhanō nōkēnē kōp mē ngec. **9** Tipo Naleng nōn miō yee both dhanō nōkēnē, both dhanō nōkēnē, Tipo Naleng nōn miō mīc mē cangō jīi, **10** both dhanō nōkēnē ēn miō mīc mē tio tango, both dhanō nōkēnē mē twakō kōp na calō adwarpīny, both dhanō nōkēnē poko kin cwiny na papath, both dhanō nōkēnē dhūmō lēb na papath, ēka both dhanō nōkēnē mē gōnyō lēb na papath. **11** Ēntō Tipo Naleng nōn ēnē tio tic kī mīc nī kibēc, ēn poko mīc na papath both dhanō acēlacēl kite na ēn mītō kōdē. **12** Kom dhanō tye kī dul na pol na papath, ēntō dul na papath nōn bedo dul kom acēl. Ēnē kom Kiricito. **13** Piēn onu kibēc, Eyuda ēka jō Grecia, opii ēka jō na lōōrē kēn-gī, onu ebatica ēka ēdōkō kom acēl ī Tipo acēl nōn, onu kibēc ēnywakō Tipo acēl nōn. **14** Piēn kom dhanō ba tye iē dul acēl kēkēn, ēntō tye iē dul na pol. **15** Ka onwongo tyēn jō kob nī, "An ba abedo dul kom piēn an ba abedo cīng," manōn ba miō ēn kwērō mē bedo dul kom. **16** Ka onwongo ith kob nī, "An ba abedo dul kom piēn an ba abedo wang," manōn ba miō ēn kwērō mē bedo dul kom. **17** Ka onwongo kom kibēc obedo wang jō, onwongo ētwērō winyo kōp nīngō? Ka onwongo kom kibēc obedo ith jō, onwongo ētwērō ngweno piny nīngō? **18** Ēntō kite na tye

ködë, Obanga oketho dul na papath i kom, dul acêlacêl kite na ên mîthö ködë. **19** Ka onwongo gin kibêc obedo dul kom acêl kékên, kom onwongo ba twêrö bedo tye. **20** Na calö tye ködë, dul kom tye na papath, êntö kom tye acêl. **21** Wang jö ba twêrö kobo ni cing jö ni, "An ba amiti!" Wic thon ba twêrö kobo ni tyên jö ni, "An ba amiti!" **22** Nakaka manôn, dul mê kom mökö n'êthamö ni görü ênê dôki nwongo mitêrê rwök, **23** êka dul kom mökö n'êthamö ni dheogi ope ênê onu êmiö wörö na pirê têk, êka dul kom na ba nen na bër ênê eruko ki ruk na bër, **24** nakun dul kom onu na nen na bër ba dôk mîthö gin mörö. Obanga ôribö dul mê kom nakun miö dhe na thwönê na löö both dul na dheogi nôk, **25** êk apokapoka kür obed tye i kom, êntö êk dul acêlacêl ôpar pi dul kom awodhe. **26** Ka dul kom mörö acêl tye ka rem, dul kom nôkênê thon rem kanya acêl ködë. Ka êwörö dul kom acêl, dul kom na papath kibêc bedo ki yom cwiny ködë. **27** Dong un kibêc ibedo unu kom Kiricito, êka dhanö acêlacêl ki kinwu obedo dul kom Kiricito. **28** Obanga oketho jö ni i kin lwak jö n'oye Kiricito, mê acêl êkwêna, mê ariö edwarpiny, mê adek epwonye, êka jö na tio tango, êka thon jö na tye ki mîc mê cangö jii, jö na twêrö kõnyö jö nôkênê, jö na tye ki mîc mê têla êka jö na dhümö ginî lëb na papath. **29** Jö kibêc obedo ginî êkwêna? Jö kibêc obedo ginî edwarpiny? Jö kibêc obedo epwonye? Jö kibêc tio tango? **30** Jö kibêc tye ki mîc mê cangö jii? Jö kibêc dhüm ki lëb na papath? Jö kibêc gönyö ginî lëb? **31** Keth unu cwinywu mê nwongo mîc na pirgi têk. Êka dong an abino nyutho niwu yoo na bër na löö.

13 Ka an adhüm ki lëb jö nôkênê êka mê k'emalaika, nakun ba atye ki mar an abedo calö ôlang na kok rwök onyo agece. **2** Ka an atye ki mîc mê twakö köp na calö adwarpiny nakun aniang müng, êka atye ki ngec kibêc, êka ka an atye ki yee kibêc, na an arömö köbö kidi na thwönê kany ôkênê, nakun ba atye ki mar, an nwongo ba abedo gin mörö. **3** Ka an amiö jami kibêc na an atye ködë both êcan, êka ajalö thon koma mê awanga ki mac, nakun ba atye ki mar, ba bino kõnyöna ki gin mörö. **4** Mar diö cwinye, obedo thon nyakica, mar ba nyek, ba wakêrê, **5** ba ger, ba rangö gin na makö kome kênê, ba ngö piöpiö, ba kanö gin na rac n'êtimö i kome. **6** Cwinye ba bedo na yom i tim na ba tye atir, êntö cwinye yom i köp na tye adyer. **7** Mar diö cwinye i jami kibêc, yee köp kibêc, tye ki gen i karê kibêc, dangö köp kibêc. **8** Mar ba jik. Dwaropiny bino thum ôkö, naka thon dhümö lëb bino jik ôkö, êka ngec bino jik thon ôkö. **9** Piên onu engeo dul mökö na nönök kékên, êka edwaro thon dul na nönök, **10** êntö ka gin n'opong obino, gin n'obedo dudul bino jik ôkö. **11** I karê na an abedo athin, atwak kamê

athin, athamö thama kamê athin êka apyem kamê athin. Kobedini na dong atengo, awêkö kite mê thino ôkö. **12** Gin na onu ênênö i caa ni, obedo calö cal na nen ribiribi ki i kiyo, êntö i karê na bino anyim ca onu ebino nênerê wang ki wang. Kobedini an angeo dul mörö kékên, êntö i ninö na bino anyim ca an abino bedo ki ngec kibêc, kadî bed engea na bër. **13** Dong tye gin adek na bino bedo naka naka: yee, gen, êka mar. Êntö gin na pirê têk na löögi kibêc ênê mar.

14 Yelere unu mê nwongo mar, keth unu cwinywu thon mê nwongo mîc mê tipo, na löö kibêc mîc mê twakö köp na calö adwarpiny. **2** Piên dhanö na dhümö lëb na papath ba twak ki jii êntö nwongo ên tye ka twak k'Obanga. Ngat na niang i köp mêrê ope, nwongo ên tye ka kobo müng mê Tipo Naleng. **3** Êntö dhanö na twakö köp na calö adwarpiny, twak ki jii nakun dongö yeegi, cükö cwinygi, êka kweo cwinygi. **4** Dhanö na dhümö lëb na papath dongö yee mêrê kênê, êntö dhanö na twakö köp na calö adwarpiny nwongo tye ka dongö jö n'oye Kiricito. **5** An amîthö ni idhüm unu lëb na papath, êntö na löö kibêc an amîthö ni iitit unu köp k'Obanga. Dhanö na twakö köp na calö adwarpiny pirê têk löö ngat na dhümö lëb na papath, thwara ka ngat mörö ôgönyö both jii gin na ên kobo, êk ôkönyö jö n'oye Kiricito mê dongö. **6** Utmegona, ka an abino bothwu nakun adhümö lëb na papath, kõnyö ngö na an abino bedo ködë bothwu, ka ba an akelo niwu köp mörö n'Obanga onyutho niina, onyo ngec mörö, onyo köp mörö na calö mê k'adwarpiny, onyo pwony mörö? **7** Naka thon gin n'ope ki kwö, na kok na calö pelu onyo adungu, ka dwönê ba winyere na bër, jii bino niang ningö i wer n'etye ka küdhö onyo n'etye ka göönö? **8** Êka buruji, ka ba êküdhö ki dwön mê cwodo, nga na bino yübêrê mê cidhö i lwény? **9** I kite acêl nön, nga na bino niang i gin na un ikobo ka itye unu ka dhümö lëb na papath, nakun ikobo unu köp na ba êniang iê? Köpwu bino kêth i wi yamö ata. **10** Tye koth lëb na pol i wi lobo na gin kibêc papath, êntö ba tye mörö na tyên köp mêrê ope. **11** Ka an ba angeo lëb dhanö mörö na tye ka twakö, an abedo na calö arok bothe, êka ên thon bedo na calö arok botha. **12** Dong kômanôn, un thon na calö iketho unu cwinywu mê nwongo mîc mê Tipo, tèm unu mê löönö mîc na miö jö n'oye Kiricito cung na têk. **13** Pi manôn, dhanö na tye ka dhümö lëb na papath ên myero ôlêg both Obanga êk ômii ên mîc mê gönyö ngö na ên etye ka kobo. **14** Piên ka an alêgö nakun adhümö lëb, cwinya lêgö, êntö nwongo thamana ba timö gin mörö iê. **15** An atim ngö kobedini? An abino lêgö both Obanga ki cwinya nakun alêgö ki thamana thon. An abino wero wer ki cwinya nakun abino wero ki thamana thon. **16** Ka in ipwöyö

Obanga kɪ cwinyi kékén, dhanö nökéné n'obino i gürëwu twërö kobo "Amén" n'ngö i pwöcni i kite méné nakun ba öniang i kom ngö na in ikobo? 17 Kadí onwongo imiö pwöc na bër, ba bino könyö dhanö nökéné ca më döngö kadí kicél mörö. 18 An apwöyö Obanga pién an adhümö lëb na papath na lööwu kibéc, 19 èntö i gürë ka jö n'oye Kiricito an amitö kobo köp mörö abic kékén kɪ thamana më pwonyo kɪ jö nökéné, nakaka kobo köp elip apar nakun adhümö kɪ lëb na ba ngere. 20 Utmegona, kür ibed unu kamé èthiñö i thamawu. Bed unu èthiñö i timö gin mörö na rac, èntö i thamawu bed unu jö n'otengo. 21 Yam ècöö i Cík nɪ, "An abino twak kɪ jö më rok ni kɪ lëb na jiri dhüm ködë na papath ëka kɪ dhö Erok. An abino twak both jö ni, èntö kadí bed nɪ gin ba bino winyona," man köp ka Rwoth. 22 Manön nyutho nɪ dhümö lëb na papath ëmiö ëk obed anyuth both jö na ba oye Kiricito, pathi both jö n'oye, èntö twakö köp na calö adwarpiny tye pi jö n'oye, pathi pi jö na ba oye. 23 Dong ka jö kibéc n'oye Kiricito ögürë kanya acél nakun jö kibéc dhümö lëb na papath, ëka jö nökéné na ba niang, onyo jö na ba oye Kiricito obino ië, gin ba bino kobo nɪ un ipo? 24 Èntö ka jö kibéc tye ka twakö köp na calö adwarpiny, ëka dhanö mörö na ba oye Kiricito, onyo dhanö na ba niang obino i cökërë, ën bino niang i kom bal mërë pi gin na ën owinyo kɪ both jö kibéc. Köp na jiri kibéc okobo bino ngölö ninë köp. 25 Müng na tye i cwinye ebino kelo kanyalër, ëka bino ryebere piny, wörö Obanga nakun tuco nɪ, "Adyer, Obanga tye i kinwu." 26 Utmegona, ka igürë unu, dhanö acélacél tye kɪ wer, ngat nökéné pwonyo, ngat nökéné kobo ngö n'Obanga onyutho ninë, ngat acél bino dhümö lëb na papath, ëka ngat nökéné bino gönyö ngö n'ekobo. Èntö jami nɪ kibéc myero ötimërë i yoo na könyö döngö ka jö n'oye Kiricito. 27 Ka dhanö mörö dhümö lëb na papath, myero gin obed jö ariö onyo jö adek, kür ökal wel nön, nakun eleo alea, ëka ngat mörö myero ögöny ngö na gin kobo. 28 Èntö ka ngat mörö ope na gönyö, myero ngat na mitö twak kɪ lëb na papath nön öling alinga i ka gürë ka jö n'oye Kiricito, myero ötwak ën kënë ëka both Obanga. 29 Edwarpiny myero obed jö ariö onyo jö adek, ëka jö nökéné pimo köp na gin tye ka kobo. 30 Ka cë Obanga onyutho köp mörö both ngat mörö nökéné n'obedo piny i kinwu, dhanö n'onwongo tye ka twak myero öling ökö. 31 Pién un kibéc itwërö twakö köp na calö adwarpiny nakun ileo unu alea, ëk jö kibéc opwonyere ëka dök thon öcük cwinygi. 32 Ngat na tye ka twakö köp na calö adwarpiny myero ölöö mic mërë më twak, 33 pién Obanga ba obedo won arubaruba, ën obedo won kuc. Na calö jö k'Obanga na leng kibéc n'oye Kiricito, 34 mon myero öling alinga ka tye gini i kin jö n'oye Kiricito. Ba eyeo nigì më

twak, èntö gin myero ömirë i thë löc kite na Cík kobo ködë. 35 Ka cë gin mitö ngeno köp mörö, myero gin openy cwögi kɪ pacö. Obedo lewic rwök both dhakö më twak i ka gürë ka jö n'oye Kiricito. 36 Onyo ithamö unu nɪ köp k'Obanga yam öcakërë kɪ bothwu, ëka dök obino bothwu kékén? 37 Ka ngat mörö thamö nɪ ën ebledo adwarpiny onyo etye kɪ mic mökö më Tipo, myero ën onge nɪ köp na an acöö bothwu ënë cik n'öya kɪ both Rwoth. 38 Èntö ka ngat mörö ba oketho köp nɪ i thama, ën thon ba ebino ketho thama i kome. 39 Dong utmegona, keth unu cwinywu më twakö köp na calö adwarpiny, èntö dhümö lëb na papath thon kür ijük unu. 40 Èntö gin mörö kibéc myero ëtim i kite na bër, köre kɪ köre.

15 Kobedi dong utmegona, an amitö poono wiwu i kom köp më Emuth na Bër na yam atitö bothwu, na un dong igamö ökö, ëka thon icung unu ië. 2 Pi köp më Emuth na Bër nɪ ënë ömiö ilarë unu, ka dong imakö unu na tæk köp na yam atitö bothwu, kono onwongo ba iyee unu nono. 3 Pi köp na an amiöwu na pürë dit më acél, na an thon agamö kobo nɪ—Kiricito yam öthöö pi bal onu, nakun lübö Cöc na Leng na yam ècöö. 4 Eiko ën, ëka ecero ën ökö i ninö më adek, nakun lübö Cöc na Leng na yam ècöö. 5 Èn onen both Kepa, cë onen both ëkwëna apar ariö. 6 Kinge manön onen both utmego na löö mia abic wang acél, pol jö mökö kɪ kom jö nön pod tye gini na kwö, kadí bed nɪ jö mökö öthöö gini dong ökö. 7 Cë ën onen dök both Yakobo, ëka both ëkwëna kibéc, 8 cë i ajiki mërë kibéc onen botha thon, kadí bed nɪ an abedo calö ngat mörö n'ënywölö i karë na ba opore. 9 Pién an atidi rwök kɪ kin ëkwëna kibéc, n'onwongo ba apora nɪ ëk ecwoda nɪ akwëna, pién yam ayelo jö k'Obanga n'oye Kiricito. 10 Èntö pi kica k'Obanga n'omia, ënë ömiö an atye kite na an aute ködë, ëka kica mërë na ën ömia onwongo ba obedo më nono. An atio tic na tæk rwök na löö jö nön kibéc, kadí bed nɪ pathi an, èntö kica k'Obanga ënë otio köda. 11 Adyer kadí bed onwongo nɪ an onyo gin, köp na wan dong ëtitö, ënë köp na un iyee. 12 Kobedi dong ka ëtitö nɪ ecero Kiricito kɪ kin jö n'öthöö, pingö jö mökö kɪ kinwu kobo nɪ cer ka jö n'öthöö ope? 13 Èntö ka cer ka jö n'öthöö ope, cë Kiricito thon ba ecero. 14 Èka ka Kiricito ba ecero, cë titö köpwa bedo na köny mërë ope, naka thon yeewu köny mërë ope. 15 Mëd i kom manön, onu thon ebledo ecaden më twodo i kom Obanga, pién onu ëtwakö köp i kom Obanga nɪ ënë ömiö Kiricito ocer kɪ i thöö. Èntö ka tye adyer nɪ jö n'öthöö ba ecero, cë Obanga ba ocero Kiricito. 16 Ka cero jö n'öthöö ope, cë nwongo Kiricito thon yam ba ecero. 17 Ka Kiricito yam ba ecero, cë yeewu köny mërë ope thon, nwongo pod itye unu i thë bal. 18 Cë jö na dong öthöö gini

na yee i Kiricito nwongo orwenyo gini ökö. **19** Ka genwa i Kiricito kõnyöwa i kwö më karë ni këkën, cë nwongo ënëñö onu ki kica rwök na löö jö kibëc. **20** Ëntö i adyer mërë, Kiricito ecero dong ökö ki i kin jö n'öthöö, ën tye na calö wi kac ka jö n'öthöö. **21** Piën dhanö ënë okelo thöö, dök thon cer ka jö n'öthöö dhanö ënë okelo. **22** Kite na jö kibëc thöö ködë i Adam, kōmanön thon jö kibëc ebino miögi kwö i Kiricito. **23** Ëntö ngat acëlacël ki kakarë, më acël Kiricito, na ënë wi kac, ëka kinge jö ka Kiricito i karë më dwogo mërë. **24** Cë ajiki piñy dong bino thuno, na Kiricito bino miö ker i cing Obanga Apap, na nwongo dong otyeko türö kit löc kibëc, twërö kibëc ëka tükö. **25** Piën Kiricito myero obed i löc naka wang n'Obanga oketho lang mërë kibëc i the tyënë. **26** Langö n'ebino tyeko më ajiki ënë thöö. **27** Piën yam ëcöo ni, "Obanga oketho jami kibëc i the tyënë." Ëntö ka ekobo ni oketho "jami kibëc" i the löc mërë, cë nen kanyalër ni ba ëkwanö ën Obanga kikome n'oketho jami kibëc i the löc ka Kiricito. **28** Ka dong etyeko ketho jami kibëc i the löc mërë, ën Wod kikome thon ebino ketho i the löc k'Obanga ëk Obanga öcök jami kibëc i the löc mërë. **29** Kobedi dong, ka cer ka jö n'öthöö ope, jö na dong ebaticagi pi jö n'öthöö bino gini timö ngö? Ka cer ka jö n'öthöö ope kadï thon kicël, pingö dong ebatica dhanö na kakargi? **30** Pingö onu dong ebeto kanya rac caa kibëc? **31** An athöo ninö kibëc, utmegona, manön akobo bothwu atir, pi wakërë na an atye ködë i Kiricito Yecu Rwoth onu. **32** Kadï bed yam alwënyö ki leeni na ger i Epeco, kite na dhanö kobo ni, kit kõny mënë n'anwongo i? Dong ka cer ka jö n'öthöö ope, "Eru ecemu ëka emedhu, piën diki onu ebino thöö ökö." **33** Kür imiï ëbwölwu: "Woth ki jö na reco balö kite na bëcö." **34** Dwog unu cen i tham n'atir ëka ikwër unu bal ökö. Piën jö mökö ba tye gini ki ngec nön i kom Obanga. Akobo man ëk lewic ömakwu. **35** Gwök onyo ngat mörö bino penyo ni, "Jö n'öthöö ebino cerogi ningö? Kit kom mënë na gin bino bedo ködë?" **36** In iming! Kodhi na in icwö i ngöm, ba twërö nwongo kwö wang n'öthöö kono. **37** Ëka gin na in icwö ënë kodhi nono, onyo kodhi kal onyo koth kodhi na path na ba obedo kom gin na donyo. **38** Ëntö Obanga miö kom i kodhi nön kite na yam ën öyëro ködë, kodhi acëlacël ki kit kothë. **39** Ringo kom gin na kwö kibëc ba röm: Ringo dhanö path, ringo leeni path, ringo winy path ëka më rëc thon path. **40** Dök thon kom më polo ëka më lobo tye, ëntö kom më polo tye ki dheo mërë na path, ëka kom më lobo thon tye ki dheo mërë na path. **41** Ceng tye ki koth dheo mërë acël, dwe thon tye ki dheo mërë na path, cër thon tye gini ki dheogi na path, ëka cër thon kitegi papath ki dheo na gin miö. **42** Obedo thon ni kōmanön i kom cer ka jö n'öthöö. Gin ëcwö

obedo gin na thöö, ëntö ka ecero ba dök thöö. **43** Ëcwö na nwongo ope ki dheo mërë, ëntö ecero na nwongo dheo mërë dong tye, ëcwö na nwongo pod görü, ëntö ecero na nwongo tye ki tükö. **44** Ëcwö na nwongo obedo kom më lobo ni, ëka ecero ën na nwongo obedo kom më cwiny. Ka kom më lobo ni ute, cë nyutho ni kom më cwiny thon ute. **45** Cöc na Leng kobo ni onu ni, "Dhanö më acël obedo Adam n'ödkö dhanö na kwö." Ëntö Adam më ajiki ödkö tipo na miö kwö. **46** Ëntö kom më tipo ba öcakö bino ëntö kom më lobo ni ënë öcakö bino, cë dong kom më tipo bino ki körë. **47** Dhanö më acël ecweo ki kom apua më lobo, ëntö dhanö më ariö na ënë Kiricito öya ki i polo. **48** Jö më lobo cal gini ki dhanö n'ecweo ki kom ngöm më lobo, ëka jö më polo cal gini ki dhanö n'öya ki i polo. **49** Dong kite na yam onu eruko cal ka dhanö n'ecweo ki ngöm më lobo ni, kōmanön thon onu ebino ruko cal ka dhanö n'öya ki i polo. **50** Man ënë ngö na an akobo bothwu, utmegona, ni gin na tye ki ringo kom ëka remo ba twërö leeno ker k'Obanga. Ëka gin na töp ökö thon ba twërö leeno gin mörö na ba töp. **51** Winy unu mung ni: Pathi ni onu kibëc ebino thöö, ëntö ebino lökö onu kibëc ökö— **52** piöpö pi karë na nönök mörö këkën, na calö wang na ryapi ëka ka buruji më ajiki bino kok, piën buruji bino kok, ëka dong ebino cero jö n'öthöö ökö na ba dök bino gini thöö, cë ebino lökö onu thon. **53** Pi kom na töp myero orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö myero orukere ki gin na ba thöö. **54** Dong ka gin na töp orukere ki gin na ba töp, ëka gin na thöö thon orukere ki gin na ba thöö, cë bino nyutho köp na yam ëcöo ni bino cobere kakarë ni, "Thöö dong ëmwönyö ökö i löc." **55** "In, thöö, löcni tye kwene? In, thöö, kwini tye kwene?" (Hadës g86) **56** Kwir ka thöö ënë bal, ëka tükö më bal ënë cik. **57** Ëntö pwöc myero obed both Obanga na miö onu löc pi Rwoth onu Yecu Kiricito. **58** Pi manön, utmegona më amara, cung unu na tük abonge gin mörö na yengowu, mëdërë unu thon ki tic ka Rwoth ninö kibëc, nakun iniang unu ni i Rwoth onu, yelerewu pathi më nono.

16 Dong na makö köp më jwoko lim më kõnyö jö k'Obanga na leng, kite na calö acikö jö n'öye Kiricito na tye i Galatia, un thon myero itim unu ni kōmanön. **2** i ninö më acël kibëc më cabit, dhanö acëlacël ki kinwu myero opok lim mökö oketh path, nakun lübö kite na ën onwongo ködë. Kür dök iküra unu naka ka an athuno kunön ëka icak unu ajwok. **3** Ëka ka an athuno bothwu, an abino miö waraga më nyuthere both jö na un iyëro ëka më orogi ki mic na mewu yo Jerucalem. **4** Ëka ka pore nina më cidhö, cë gin twërö woth köda. **5** An abino limöwu kinge wok ki Macedonia, piën an atye ka yübö më wok ki i Macedonia. **6** i karë mökö

gwök onyo an abino bedo bothwu pĩ karë mörö onyo an abino bedo kunön pĩ karë më ngicö pĩny, ëk ikönya unu i wothna kanya an abino cidhö ië. 7 An ba amitö nĩ anënwu kobedini, ageno nĩ an abino bedo bothwu pĩ karë mörö, ka Rwoth oyeo. 8 Ëntö an abino bedo i Epeco naka i ninö më Pentekot. 9 Dholokek na lac më tic etyeko yabö ökö nina, kadĩ bed nĩ jö na pol tye ka pyem köda. 10 Ka Timoteo obino, nën unu nĩ ba obedo ki lworö mörö i karë na ën tye i kinwu. Piën ën tye ka tio tic ka Rwoth, kite na an atye ka tic ködë. 11 Ngat mörö kür ökwër ën, ëntö köny unu ën, ëk owoth ki kuc ka ën tye ka dwogo botha. An atye ka kürö ën më dwogo botha kanya acël ki utmego. 12 Kobedi dong köp i kom ömĩn onu Apolo, an akwaö ën më bino lĩmöwu kanya acël ki utmego nököñë, ëntö ën onwongo ba mĩtö bino i karë nön, cë bino bino ka karë na bër onwongere. 13 Bed unu na wangwu thwolo, cung unu na tæk i kom yeewu, bed unu cwö na cwinygĩ tæk, cung na tæk. 14 Tim unu jami kibëc ki mar. 15 Ingeo unu nĩ Citipwanu ëka jö më ödë ëñë öcakó gĩnĩ dökö jö n'oye më acël i lobo Akaya, dök thon öjalërë gĩnĩ kën-gĩ më tic pĩ jö k'Obanga na leng. Dong akwaöwu utmegona, 16 më bedo ki winy bothgĩ ëka ki jö nököñë kibëc na yelere gĩnĩ më tic kanya acël ködgĩ. 17 Cwinya onwongo yom i karë na Citipwanu, Porotunatic ëka Akaika othuno gĩnĩ, piën gĩn obedo ka mĩö köny n'onwongo un ipe kany më mĩö. 18 Gĩn dong okweo cwinya ëka cwinywu thon. Myero imiĩ unu pwöc both koth jö na calö man. 19 Jö n'oye Kiricito na tye gĩnĩ i lobo Acia omothowu. Akwila ëka Piricila omothowu gĩnĩ ki cwinygĩ kibëc i Rwoth, kanya acël ki jö n'oye Kiricito na cökërë gĩnĩ i ödgĩ. 20 Utmego kibëc omothowu. Mothere unu ki moth më mar. 21 An, Paulo, acöö moth ni ki cinga kikokome. 22 Ka ngat mörö ba marö Rwoth, cen myero ömakĩ. Rwothwa, bin! 23 Kica ka Rwothwa Yecu obed kodwu. 24 Mar na mëga obed bothwu kibëc i Kiricito Yecu. Amën.

2 Jö Korinti

1 Waraga ni öya ki both Paulo, n'ëyëro ki miti k'Obanga më bedo akwëna ka Kiricito Yecu ëka ki both ömîn onu Timoteo. Both jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Korinti, kanya acël ki jö k'Obanga na leng kibëc na tye i Akaya kibëc: **2** Èk Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömîiwu kica ëka kuc. **3** Pwöc obed both Obanga Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Apap n'obedo akica ëka Obanga na kweo cwiny jö kibëc. **4** Èn kweo cwinywa ki i canwa kibëc, ëk wan thon ekwe cwiny jö na tye ki can na papath ki kweo cwiny na wan kikomwa enwongo ki both Obanga. **5** Pi kite na can na Kiricito ödangö opodho i komwa na thwönë, kômanön thon pi Kiricito wan thon ekweo cwinywa rwök. **6** Ka wan ëdangö can, manön miö ekweo cwinywu ëka inwongo unu larë. Ka ekweo cwinywa, manön thon miö ekweo cwinywu, miö un i'cakö nwongo tëkö më dangö kit can na wan thon ëdangö. **7** Wan etye ki gen na tëk pi un, piën wan engeo ni ka un i'nywakö unu ködwa can na wan ëdangö, un thon ebino kweo cwinywu kite n'ekweo ki cwinywa. **8** Utmegowa, wan ëmitö ni inge unu can na wan ëdangö i lobo Acia. Pëkö ödiöwa rwök na wan ba dök ërömö dangö, ömîö wan ba dök ebodo ki gen mörö më kwö. **9** Adyer, wan onwongo engeo ki i cwinywa ni dong etyeko ngölö niwa köp më thö. Èntö man ötimërë ëk kür eketh gen i komwa kënwa ëntö both Obanga na cero jö n'öthö. **10** Èn ölaröwa ki i can na rac më thö, ëka ën dökî bino laröwa. Wan dong eketho genwa i kome ni ën bino laröwa dökî. **11** Myero i'ribërë unu ködwa i lëga, ëk ömîi jö na pol öpwö Obanga pîrwa pi gin na bër n'ëtîmö i komwa pi lëga ka jö na pol. **12** Gin na wan ëwakërë pîrë ën ene, wan engeo ki i cwinywa adyer ni wan ëkwö na bër i lobo ni, ëka rwök mëre wan ëkwö kanya acël kodwu abonge bal mörö na cwinywa leng kit n'Obanga ömitö ködë. Pathî pi ryëkö ka dhanö ëntö pi kica k'Obanga. **13** Wan ba ëcö bothwu gin mörö na un ba i'romö kwanö onyo niang ië. Ageno ni ibino unu niang na bër, **14** kite na calö dong i'niang unu na nönök ni i ninö na Rwothwa Yecu bino dwogo, un ibino wakërë unu pîrwa kite na wan thon ebino wakërë pîrwa. **15** Piën an onwongo aniang na bër, ömîö ayübö ni myero acak i'möwu ëk inwong unu gum wang kirî. **16** An ayübö më wok i'möwu ka acîdhö yo Macedonia ëka dökî ka adwogo ki Macedonia, ëk i'kônya unu i'wothna yo Yudea. **17** I karë na an ayübö kômanön, onwongo ba abedo lölökö köpna. Ba ayübö calö dhanö mörö na kobo ni, "Eyo" onyo "Pe" awang acël. **18** Èntö kite n'Obanga obedo ngat na genere, köp n'onwongo wan ekobo bothwu ba obedo "Eyo" ëka "Pe." **19** Piën Yecu Kiricito, Wod k'Obanga, n'onwongo

wan ki Cilibwano ëka Timoteo ëtîto bothwu ni ba obedo ngat na kobo ni, "Eyo" ëka "Pe," ëntö i ën, wan enwongo "Eyo" këkën. **20** Piën gin n'Obanga öcikö ni ëtîmö kibëc ocobere i kome, pi manön wan ekobo ni, "Amën" i Yecu Kiricito pi miö dheo both Obanga. **21** Obanga ënë ömîö wan ecung na tëk kanya acël kodwu i Kiricito, ëka ën owirowa. **22** Èn dong ömwönö anyuth mëre i komwa, ëka oketho Tipo mëre i cwinywa më moko ni ën ebino miö gin na kibëc na ën öcikö. **23** An acwodo Obanga më bedo caden-na nakun akobo ki cwinya kibëc ni an ba abino adwogo i Korinti, piën onwongo amîto timö niwu kica. **24** Pathî ni wan etye ki twërö i kom yeewu, ëntö wan etio kodwu kanya acël ëk un ibed ki yom cwiny, piën un icung na tëk i kom yee.

2 Èntö ki kubotha onwongo athamö ni dwogona myero kür okel niwu cwer cwiny nökënë. **2** Ka acwero cwinywu, cë nga na dökî bino yomo cwinya? Pathî dhanö na an acwero cwinye? **3** Manön ënë ömîö an acöo waraga nön bothwu, ëk ka abino, jö na myero oyom cwinya kür ömîa gîni cwer cwiny, piën onwongo ageno ni yom cwinya ënë yom cwiny na mewu. **4** An onwongo acöo niwu waraga ki thwön kumo ëka ki cwer cwiny na pii wanga cwer, pathî pi cwerö cwinywu ëntö ëk ömîi inge unu mar na thwönë na an aute ködë i komwu. **5** Ka ngat mörö okelo cwer cwiny, nwongo ba ocwero cwinya an këna, ëntö nwongo ocwero cwinywu kibëc. Akobo ni kômanön piën ba amîto ni adîi ën rwök. **6** Koth dhanö n'obedo ni kômanön, pwod na jö na pol oketho i kome nwongo öromö ën. **7** Kobedini, myero itîm unu kica nîñë ëka ikwee unu cwinye, ëk ömîi cwer cwiny na dit kür obuu ën ökö. **8** Pi manön akwaöwu ni myero inyuth unu mar na un itye ködë i kome. **9** Man ënë gin n'ömîö acöo waraga më tëmöwu ëk anën ka iwinya unu i yodhi kibëc. **10** Ka ngat mörö na un dong itîmö kica nîñë, an thon atîmö kica nîñë, ëka gin mörö na an dong atîmö kica ië, ka mörö tye, nwongo atîmö kica i nyim Kiricito pîrwa, **11** ëk Catan kür ölööwa ki ryëkö mëre. Piën wan dong engeo thama mëre. **12** I karë na an athuno i Teroa më titö Emuth na Bër ka Kiricito, anwongo ni Rwoth dong öyabö yoo nîna. **13** Èntö cwinya ba obedo na yom piën ba anwongo ömëra Tito kunön. Cë amotho jö n'oye na tye kunön ëka apoth yo Macedonia. **14** Èntö pwöc obed both Obanga, na karë kibëc tëlöwa i dore më nyutho löc ka Kiricito, dökî tio ködwa ëk Kiricito ongere na calö gin na kur na ngwece dung i kabedo kibëc. **15** Piën wan ebodo gin na ngwece kur ka Kiricito both Obanga, na dung na miit both jö na tye ka larë ëka both jö na tye ka rwenyo. **16** Both jö na tye ka rwenyo ngwecewa obedo gin n'öthö na kelo thö, ëntö ki both jö na tye ka larë ngwecewa obedo gin na

kwō na kelo kwō. Ēka nga na twērō tic ni? 17 Wan ba ēcal kī jō na pol nōkēnē na rubo ginī kōp k'Obanga mē nwongo magoba. Ēntō i Kiricito, wan ētwak na cwinywa leng i nyim Obanga na calō jō n'Obanga ooro.

3 Wan dōkī ēcakō mē pakērē kēnwa? Onyo un īmītō nī wan ebin kī waraga mē nyuthere bothwu calō jō nōkēnē onyo waraga na un īcōō? 2 Un kikomwu īcal kī waragawa mē nyuthere n'ēcōō i cwinywa, na ngere ēka jō kibēc kwanō. 3 Un dong inyutho nī ibedo unu waraga n'ōya kī both Kiricito, na wan ekelo. Waraga ni ba ēcōō kī kalam ēka ingki, ēntō ēcōō kī Tipo k'Obanga na kwō, ba ēcōō i kidi ēntō ēcōō i cwiny dhanō. 4 Gin n'ōmīō akobo kōmanōn piēn wan ecung na tēk i nyim Obanga i Kiricito. 5 Wan kī komwa ba ērōmō kobo nī gin mōrō ōya kī bothwa, ēntō tēkōwa kibēc ōya kī both Obanga. 6 Ēn ōmīōwa ērōmō bedo etic mē cikērē na nyen, pathī mē cik n'ēcōō acōa ēntō mē Tipo, piēn cik n'ēcōō acōa kelo thōō, ēntō Tipo kelo kwō. 7 Cik na yam ēcōō kī nyukuta i kom kidi n'apada na tic mērē kelo thōō, onwongo obino kī dheo. Ōmīō nēnō wang Muca obino ōlōō jō Icarael ōkō pī ryēny ka terinyime, na dheo na ryēny nōn obino orwenyo ōkō. 8 Cē dong tic ka Tipo ba bino bedo kī dheo na lōō? 9 Cē ka tic na miō kōp lōō dhanō tye kī dheo, kara tic na kelo kwanō dhanō nī kite atīr dheo mērē ba bino lōōnō manōn ōkō? 10 Adyer gin na yam tye kī dheo dong ōdōkō gin na dheo mērē ope, pī dheo nōkēnē ca na dong lōō ēn rwōk. 11 Ēka ka gin n'onwongo orwenyo ōkō obino kī dheo, cē gin na ruu myero obed kī dheo na lōō! 12 Pī manōn, wan etye kī koth gen ni, ēnē ōmīō wan ētwak kī tēk cwiny. 13 Wan ba ēcal kī Muca na yam oumo terinyime kī bōngū ēk jō Icarael kūr ōnēn ginī kit na tar na ryēny rwenyo kōdē kī i terinyime. 14 Ēntō thamagī onwongo oumere ōkō, naka thon tin thamagī pod oumere ka ēkwanō cikērē na cōn. Gin mē um nōn bara ēkwanyō, piēn twērō kwanyērē ōkō pī yee i Kiricito kēkēn. 15 Naka tin ka ēkwanō cik ka Muca, gin mē um nōn pod umo thamagī. 16 Ēntō ka dhanō mōrō ōlōkērē both Rwoth, gin mē um nōn ēkwanyō ōkō. 17 Kobedini, Rwoth ēnē Tipo, ēka kanya Tipo ka Rwoth tye iē, kuc thon tye iē. 18 Ēka wan kibēc na dong ēkwanyō gin mē um ōkō kī i terinyimwa, dong etye na calō dheo ka Rwoth, na miō ēlōkērē ēdōkō calō ēn, nakun dheo mērē mēdērē amēda, na bino kī both Rwoth, na ēnē Tipo.

4 Pī manōn, wan na dong ēmīōwa tic ni pī kīca k'Obanga, cwinywa ba bino dōk cen. 2 Ēntō wan dong ēkwērō kit na reco kibēc n'ēkanō ēka mē lewic. Ēka dōkī ēkwērō tic mē bwōl ōkō ēka kī dwanyō kōp k'Obanga, ēntō wan ētwakō kōp adyer i nyim Obanga, ēka jō kibēc na genere ngeo. 3

Ka cē Emuth na Bēr na wan ekelo oumere ōkō, nwongo oumere kī both jō na tye ka rwenyo kēkēn. 4 Gīn jō na ba yee nonu, obanga mē lobo ni dong oumo thamagī ōkō ēk kūr ōnēn ginī tar mē Emuth na Bēr i kom dheo ka Kiricito, na ēnē cal k'Obanga kikome. (aiōn g165) 5 Wan ba ētītō kōp i komwa kēnwa, ēntō i kom Yecu Kiricito n'obedo Rwoth, ēka wan kikomwa ebeto eticwu pī Yecu. 6 Piēn Obanga yam okobo nī, “Wēk tar ōryēny nakun yaa kī i cōl pīny,” man ēnē Obanga acēl nōn n'ōmīō tar mērē ōryēny i cwinywa mē miōwa tar mē ngec i kom dheo k'Obanga na ryēny i wang Kiricito. 7 Ēntō wan etye kī lōnyō ni na tye i tabō n'ecweo kī lobo, mē nyutho nī tēkō na thwōnē yaa kī both Obanga, ēntō ba yaa kī bothwa. 8 Ēdiōwa i yodhi kibēc, ēntō ba ēridōwa rwōk. Thamawa ocung ōkō, ēntō genwa ba ōbal. 9 Eyelowa, ēntō Obanga ba ōwēkōwa ata, ētēōwa pīny, ēntō ba ēthōō. 10 Karē kibēc wan ēyēō thōō ka Yecu i komwa, ēk kwō ka Yecu thon onen i komwa. 11 Piēn karē kibēc wan n'ēkwō ēmīrē mē thōō pī Yecu, ēk kwō mērē onen i komwa na thōō ōkō. 12 Man dong nyutho nī thōō tye ka tic i komwa, ēntō kwō tye ka tic i komwu. 13 Wan etye kī koth tipo nōn ēk yee na yam ēcōō nī, “An ayee, ēnē ōmīō atwak.” Wan thon eyee, ēnē ōmīō wan ētwak. 14 Wan engeo nī ngat n'ocero Rwoth Yecu bino cerowa thon kite n'ocero kī Yecu, ēka ēn bino kelowa i nyime kanya acēl kodwu. 15 Jami ni kibēc ōtīmērē pīrwu, ēk kīca k'Obanga ōmēdērē both jō na pol, ēk gin thon ōmēdērē kī pwōc rwōk mē miō Obanga dheo. 16 Pī manōn, cwinywa ba tye ka dōk cen, kadi del komwa ni tye ka bal, ēntō kwō mē iwa tye ka rōc nīnō kī nīnō. 17 Piēn can n'eyelowa kōdē yot, tye pī karē mōrō na nōnōk, ēka tye ka yūbō niwa dheo na thwōnē na ba thum ēka thwōnē na lōō. (aiōnios g166) 18 Wan ba ēcikō wangwa mē nēnō gin na nen, ēntō mē nēnō gin na ba nen. Gin na nen bedo pī karē na nōnōk kēkēn, ēntō gin na ba nen bedo naka naka. (aiōnios g166)

5 Kobedini onu engeo nī ka kom onu mē lobo ni n'ebedo iē ēbalō ōkō, etye kī gedo n'ōya kī both Obanga na ba ēgērō kī cing, ōt na bedo na twal i wi polo. (aiōnios g166) 2 Adyer onu ēcūr acūra i kom onu mē lobo ni piēn onu etye kī miti nī ēk eruk onu kī kom mē polo, 3 piēn ka eruko onu, ba ebino nwongo onu etye kotula. 4 Piēn ka wan pod etye i kom mē lobo ni, ēcūr acūra kī cwer cwiny n'ōnūōwa, pathī nī wan ba ēmītō nī ebed na ba erukowa, ēntō wan ēmītō nī erukwa kī kom na nyen, ēk gin na kwō ōmwōny gin n'ōthōō ōkō. 5 Ngat n'ōyūbōwa pī kōp ni ēnē Obanga, ēka thon ōmīōwa Tipo mērē na calō gin na moko nī ēn ebino cobo gin n'ēcikō. 6 Pī manōn i karē kibēc wan ecung na tēk ēka

thon engeo nĩ ka wan ěkwō ĩ komwa ni nwongo ebodo na bor kĩ both Rwoth, 7 piēn kwōwa cung ĩ kom yee, pathĩ gin n'ēnēnō kĩ wang. 8 Wan ecung na tēk, nakun ēthamō nĩ thwara ēwēk komwa ōkō, ěk ebod ĩ pacō kanya acēl kĩ Rwoth. 9 Dong kadi bed etye ĩ kom kany onyo kunōn, wan eketho cwinywa mē bedo jō na yomo cwiny Rwoth. 10 Piēn onu kibēc myero ecung ĩ nyim then mē ngōlō-kōp ka Kiricito ěk ngat acēlacēl onwong gin n'opore na ēn ōtimō ĩ karē n'onwongo ēn pod tye ĩ kom, ka bēr onyo rac. 11 Pĩ manōn, wan kibēc engeo nĩ Rwoth myero elwor, wan ētēmō mē ywanō thama ka jō nōkēnē. Ēntō kitewa ngere both Obanga, ěka thon ageno nĩ ngere ĩ ngec na tye ĩ cwinywu na nyutho niwu bal. 12 Wan ba dōkĩ etye ka pakērē kēnwa bothwu, ēntō etye ka miōwu karē mē wakērē ĩ komwa, ěk ōmiīwu ĩgam unu kōp ka jō na wakērē ĩ kom gin na nen kĩ yōkō, ěka pathĩ pĩ gin na tye ĩ cwiny jō. 13 Ka wan ēdōkō jō n'opo, nwongo wan epo pĩ Obanga, ēntō ka wiwa tye ka tic na bēr, manōn obedo mē kōnyōwu. 14 Piēn mar ka Kiricito tye ka lōnōn kwōwa, piēn wan dong ēngōlō kōp kōman nĩ ngat acēl ōthōō pĩ jō kibēc, manōn dong ōmiō jō kibēc ōthōō gini. 15 Ēn yam ōthōō pĩ jō kibēc, ěk jō na kwō kūr dōkĩ obed na kwō pĩrgĩ kēn-gĩ, ēntō obed gini kĩ kwō pĩ ngat na yam ōthōō ěka ocer pĩrgĩ. 16 Dong cakērē tin mē cīdhō kōdē anyim wan ba dōkĩ ēnēnō dhanō mōrō ĩ kite mē lobo, kadi bed yam wan engeo Kiricito ĩ kite mē lobo, wan ba dōkĩ engeo ēn ĩ kite nōn. 17 Pĩ manōn ka ngat mōrō tye ĩ Kiricito, ēn dōkō cwec na nyen, gin na cōn nwongo orwenyo ōkō, gin na nyen ēnē dong oleo kakarē. 18 Man kibēc obedo tic n'ōya kĩ both Obanga, n'ōdwōkōwa bothe pĩ Kiricito ěka ōmiōwa tic mē dwōkō jĩ bothe, 19 Obanga onwongo tye ka dwōkō jō na tye ĩ lobo yo bothe ĩ Kiricito nakun ba ōkwanō balgĩ ĩ komgĩ. ěka ēn ōmiōwa kōp mē dwōkō jĩ bothe. 20 Pĩ manōn, wan dong ēdōkō ēwang Kiricito, Obanga kwaōwu kĩ dwōnwa. Wan thon ēbakō dhōwa bothwu nakaka Kiricito nĩ ĩmiĩ unu Obanga ōdwōkwu bothe. 21 Obanga ōmiō ngat n'onwongo ba obedo abal ōdōkō abal pĩ onu, ěk ĩ Kiricito onu ēnywak kite atir k'Obanga.

6 ĩ ticwa kanya acēl k'Obanga, wan ěkwaōwu nĩ kūr iwēk unu kica mērē ōbal nono. 2 Piēn ēn okobo nĩ, "Yam awinyi ĩ karē mē timō dhanō na bēr, ěka ĩ karē mē larē abino akonyi." Winy unu, tin ēnē caa mē timō dhanō na bēr. Tin ēnē ninō mē larē. 3 Wan ba eketho orii ĩ yoo ka ngat mōrō, ěk kūr enwong bal mōrō ĩ ticwa. 4 Ēntō na calō etic k'Obanga, wan enyutho bērwa kēnwa ĩ kite na papath: kĩ dangō pēkō na tēk, ĩ ayela na pol, ĩ can, ěka kĩ kwō na tēk n'ōdiōwa, 5 epwodowa, etweowa ĩ buc, ēcūpō lwak ĩ komwa, etio tic na tēk, ebodo abonge ninō ěka cem oremowa. 6 Wan

enyutho nĩ wan etic k'Obanga pĩ kitewa na leng, pĩ ngec na wan etye kōdē, pĩ dīnō cwinywa ěka kicawa, pĩ Tipo Naleng, ěka pĩ mar na wan etye kōdē na twodo ope iē, 7 ĩ twakwa n'atir, ěka pĩ tēkō k'Obanga, wan ēmakō jami lwēny mē kite atir ĩ cingwa kucem ěka kucam. 8 Gin ōwōrōwa, ěka ba ōwōrōwa gini thon, ēyanyōwa ěka ēpakōwa. Eterowa na calō etwodo, nakun wan ētwakō kōp adyer, 9 eterowa na calō jō na ba engeo, ēntō engeowa na bēr, na calō jō n'ōthōō ēntō ěkwō, na calō jō n'epwodogĩ ēntō ba enekowa, 10 na calō jō na kumo ēntō cwinywa nwongo pod tye na yom, na calō ēcan ēntō ēmiō jō na pol ōdōkō ēlōnyō, na calō jō n'ope kĩ gin mōrō ēntō etye kĩ jami kibēc. 11 Un jō Korinti, wan dong ētwak kodwu kanyalēr, ěka ēyabō cwinywa na lac bothwu. 12 Wan ba eumo cwinywa kĩ bothwu, ēntō un ēnē iumo unu cwinywu kĩ bothwa. 13 An atwak kodwu na calō un ēthinōna, yab unu thon cwinywu na lac. 14 Kūr ĩribērē unu kĩ jō na ba oyee. Kite atir twērō bedo kanya acēl kĩ kite na ba tye atir ningō? Onyo tar twērō ribērē kĩ cōl piny kanya acēl ningō? 15 Thama ka Kiricito twērō rwaterē kĩ mē ka Belial ningō? Onyo ngō na dhanō n'oye Kiricito twērō nywakō kĩ dhanō na ba oye Kiricito? 16 Ōt k'Obanga twērō ribērē kĩ cal jwogi ningō? Piēn wan ēnē ebodo ōt k'Obanga na kwō, na calō Obanga okobo nĩ, "An abino bedo kōdgĩ, ěka abino woth ĩ kin-gĩ, abino bedo Obangagĩ, ěka gin thon bino bedo jōga." 17 "Pĩ manōn dong yaa unu ōkō kĩ bothgĩ, ěka ipokere unu, man kōp na Rwoth okobo. Kūr igud unu gin na ba leng, ěka abino gamōwu." 18 "An abino bedo apapwu, ěka un ibino bedo awopena ěka anyirana, man kōp na Rwoth Won Twēr Kibēc okobo."

7 Nyikoneina mē amara, kite na wan dong etye kĩ cikērē nĩ, myero onu dong ēlōnyērē ōkō kĩ kom gin na kibēc na lino kom onyo tipo, nakun elworo Obanga, ěk ebod jō na leng kikokome. 2 Yab unu cwinywu bothwa. Wan ba ētimō gin mōrō na rac both ngat mōrō, wan ba ēbwōlō ngat mōrō ěka wan thon ba ebuo ngat mōrō. 3 An ba akobo kōp ni ěk kōp ōlōwu, piēn akobo bothwu cōn nĩ un pĩrwu tēk bothwa rwōk, mē kwō kanya acēl onyo mē thōō kanya acēl kodwu. 4 Atye kĩ gen rwōk ĩ komwu, awakara thon pĩrwu. Cwiny okwe na bēr, ěka apong kĩ yom cwiny ĩ canwa kibēc. 5 ĩ karē na wan ethuno ĩ Macedonia wan ba enwongo karē mē yweo, can onwongo ōgūrōwa tungi kĩ tungi, lwēny ĩ kin dhanō ěka lworo n'onwongo tye ĩ cwinywa. 6 Ēntō Obanga, na kweo cwiny jō na cwinygĩ ōtūr, okweo cwinywa pĩ bino ka Tito. 7 Pathĩ pĩ bino mērē kēkēn, ēntō thon pĩ kite na un ĩcūkō unu kĩ cwinye. Ēn okobo bothwa miti na un itye kōdē mē nēnōna, cwer cwiny na un itye kōdē, kit cwiny na un

ibedo kōdē ī koma, ēk yom cwinya ōmēdērē amēda. **8** Kadī bed waragana ocwero cwinywu, an ba angut mē cōōnō, kadī bed nī angut anīang nī waraga nōn ocwero cwinywu pī karē mōrō na nōnōk. **9** Kobedi dong an cwinya yom, pathī nī acwero cwinywu, ēntō piēn cwer cwinywu ōmīō un ingut. Cwer cwinywu nōn onwongo ōya kī both Obanga, ēk ōmīiwu kūr inwong unu can mōrō pīrwa. **10** Pīēn cwer cwiny n'Obanga miō kelo ngut na tero dhanō ī larē, abonge kobo nī kono angeo, ēntō cwer cwiny mē lobo kelo thōō. **11** Nēn unu kite n'Obanga otio kī cwer cwinywu kōdē! Nēn kite na dong iketho unu kī cwinywu mē nyutho nī īpe unu kī bal, ī akēmōwu, ī lworo, mitiwu mē nēnōna, ī kite na un īlara unu kōdē, ēka kite na un īyūbērē kōdē mē miō pwod ī kom gin na rac! Un dong ityeko nyuthere kenwu ī yoo kibēc nī ba ingeo unu gin mōrō ī kom kōp nōn. **12** Kadī bed acōō waraga bothwu, ba acōō pī ngat mōrō n'onwongo ōtīmō gin na rac, onyo pī ngat mōrō n'ētīmō gin na rac ī kome, ēntō acōō ēk ōmīi kite na un īdyērē kōdē pīrwa onen ōkō bothwu ī nyim Obanga. **13** Ī kom kōp nī kibēc ekweo cwinywa. Mēd ī kom kweo cwinywa, wan ebeto kī yom cwiny mē nēnō kite na Tito onwongo tye kī yom cwiny kōdē, piēn un kibēc ikweo unu cwinye. **14** An onwongo awakara bothe pīrwa, ēka ba īmīa unu lewic. Ēntō kite na gin na kibēc na wan ekobo bothwu onwongo tye atīr, cē dong wakērēwa pīrwa ī nyim Tito tye atīr. **15** Ēka mar mērē pīrwa ōdōkō na tēk, ka ēn opo kite na un ibeto kī winy ī kome, kite na un īgamō unu ēn kōdē kī lworo ēka kī myēl kom. **16** An cwinya yom, piēn atye kī gen ī komwu.

8 Kobedini, utmegowa, wan ēmitō nī ibed unu kī ngec ī kom kīca n'Obanga ōmīō both jō n'oye Kiricito na tye ī Macedonia. **2** Gīn owok ī atēmatēma na ger, ēka kī yom cwiny na gīn obeto gīnī kōdē ī can na thwōnē rwōk n'ōdiōgī, ēnē lōnyō na dit mē cwiny n'obeto gīnī kōdē mē miō mīc. **3** Pīēn gīn ōmīō gin na gīn rōmō mīō, ēka thon na kadhō. Gīn ōtīmō na ba ēdiōgī adīa. **4** Gīn ōkwaōwa nakun bakō dhōgī nī ēk enwong gīnī karē mē rībērē kōdwa mē kōnyō jō k'Obanga na leng. **5** Gīn otio tic n'ōlōō genwa ōkō, piēn gīn ōcakō mīrē kēn-gī both Rwoth ēka dong kī miti k'Obanga gīn ōcakō mīrē gīnī bothwa thon. **6** Pī manōn wan dong ēcūkō cwiny Tito nī kite na calō ēn dong ōcakō tic mē kīca ī kinwu, myero ēn dong ocob ōkō. **7** Ēntō kite na calō un īlōō dhanō ī yodhi kibēc—ī kom yee, ī twakō kōp, ī ngec, ī ketho cwinywu, ēka mar na un itye kōdē ī komwa—bēr īlōō unu dhanō thon ī tic mē kīca mē miō mīc. **8** Gīn na an atwakō ba obeto cīk na an ēnē amīō, ēntō amītō nyutho bothwu kite na jō nōkēnē oketho gīnī cwinygī, ēk atēm mar na un itye kōdē ka obeto mar n'atīr. **9** Pīēn un ingeo cwiny mē kīca na

Rwoth Yecu Kiricito obeto kōdē, kadī bed ēn obeto alōnyō, ēntō pīrwa ōlōkērē ōdōkō acan, ēk ī can mērē ibed unu ēlōnyō. **10** Ēka man ēnē thama na an amīō ī kom kōp nī, twērō bedo na bēr ka icobo unu gin na yam īcakō ī mwaka n'opoth ca. Yam un ēnē ibeto unu jō n'onwongo tye anyim, pathī tic kēkēn, ēntō naka thon mē ketho cwinywu ī miō mīc. **11** Kobedi dong amītō nī īmēdērē unu kī ticwu anyim, ēk icob unu ōkō. Bed unu kī miti mē tyeko na rōm arōma kī maca na yam īcakō unu kōdē nakun īkwanyō unu gin na mītērē kī ī kom gin na tye bothwu. **12** Obanga gamō mīc na dhanō tye kōdē ka cē ēn tye kī miti mē mīō, na ba parō pī gin na ēn ope kōdē. **13** Wan ba etye ka kobo nī ēk jō nōkēnē obed gīnī na bēr nakun ēdiōwu, ēntō nī ēk jō kibēc obed gīnī na rōm arōma. **14** Kite na calō kobedini un itye kī jami na būp, mīi unu gin na gīn mītō, ēk wang mōrō ka gīn thon bino bedo gīnī kī jami na būp, gīn thon bino mīōwu gin n'orem kī bothwu, ēka dong bino miō un ibeto na rōm arōma, **15** na calō ēcōō nī, “Ngat n'ōcōkō na būp, ba tye kōdē na pol, ēka ngat n'ōcōkō na nōnōk ba tye kōdē na nōnōk.” **16** An apwōyō Obanga n'oketho ī cwiny Tito miti na thwōnē na rōm kī mēga mē kōnyōwu. **17** Ēn ba ōgamō kwacwa kēkēn, ēntō oketho cwinye tē rwōk, n'ōmīō ēn tye ka bino bothwu pī miti mērē kēnē. **18** Wan eoro ēn kanya acēl k'ōmīnwa n'ēpakō rwōk both jō n'oye Kiricito kibēc pī kite na ēn tītō kōdē kōp mē Emuth na Bēr. **19** Pathī manōn kēkēn, ēntō jō n'oye Kiricito ōyērō gīnī ēn mē woth kanya acēl kōdwa ī tic mē mīō mīc mē kīca na wan etye ka tio pī mīō dheo both Rwoth, ēka pī mitiwa mē mīō kōny both dhanō. **20** Wan etye n'ēgwōkērē rwōk ēk ngat mōrō kūr onwong bal mōrō ī kit na wan etye ka tic kī mīc na būp nī kōdē. **21** Pī manōn thamawa tye mē tio gīn na bēr, pathī ī nyim Obanga kēkēn, ēntō naka thon ī nyim dhanō. **22** Wan thon etye ka orogī kanya acēl k'ōmīnwa nōkēnē na wan ebeto ka tēmō kite ī yodhi kibēc, ēka wan enwongo nī ēn obeto dhanō na ketho cwinye ī kom tic na pol, ēntō ī karē nī dong tye ka ketho cwinye na tēk rwōk na lōō tic na yam cōn, pī gen na thwōnē na ēn tye kōdē ī komwu. **23** Ēntō pī Tito, ēn obeto atic kanya acēl kōda ēka awodha ī kinwu, ēka pī utmegowa, gīn obeto eor na cung pī jō n'oye Kiricito, ēka gīn ēnē jō na kelo dheo both Kiricito. **24** Pī manōn, nyuth unu mar na un itye kōdē both jō n'oye Kiricito, ēk gīn ōnēn wakērēwa na wan etye kōdē ī komwu.

9 Kobedi dong ba mītērē an mē cōōnō bothwu kōp ī kom mīc n'ēmīō pī jō k'Obanga na leng. **2** Pīēn an angeo miti na un itye kōdē mē mīō kōny, ēka an abeto ka wakara pīrwa rwōk both jō mē Macedonia, nakun akobo bothgī nī un jō na tye ī Akaya onwongo īyūbērē unu ōkō cōn mē mīō mīc

anaka i mwaka n'opoth. Ketho cwinywu ömiö jö na pol thon oketho cwinygi i miö mic. 3 Entö an atye ka oro utmeogo onu bothwu ek wakërewa pirwu i köp ni kür ojik i köp këkën, ek ibed unu ni yübüre i kite na an akobo bothgi köde. 4 Ka cë jö mökö më Macedonia owotho köda ëka onwongo ni un ba iyübüre, wan ebino bedo ki lewic pi gen n'onwongo wan eketho i komwu. 5 Pi manön an athamö ni bër aor utmeogo ni anyim ek otyek gini yüb më mic na un icikëre më miö, ek obed n'öyübüre na calö mic na un imiö ki cwinywu kenwu na ba ëdiöwu adia. 6 Köp tye ni köman, dhanö mörö na cwöö kodhi na nönök, bino kaö thon na nönök, ëka dhanö mörö na cwöö kodhi na büp, bino kaö thon na büp. 7 Dhanö acëlacël myero ömii kite na cwinye omoko më miö, abonge cwer cwiny onyo dic mörö, piën Obanga marö ngat na miö ki yom cwiny. 8 Eka Obanga twëro miöwu gum më jami na pol, ek i jami kibëc ëka i karë kibëc ibed unu ki jami na römwu na bër, na miö un thon itwëro miö köny na thwönë më könyö tic kibëc na bëcö. 9 Kite n'ëcöö köde i Cöc na Leng: "Ömiö jami mëre na pol both ëcan, kite atir mëre bedo naka naka." (aiön g165) 10 Ngat na miö kodhi both acwö kodhi ëka cem më acama, bino thon miöwu kodhi ëka mëdö dëro më kodhiwu cë bino nyanö kac më kite atirwu më miö mic. 11 En bino miöwu ibedo ëlönyö i kit yodhi kibëc ek ibed unu jö na römö bedo ki cwiny më miö mic i karë kibëc, ëka ka wan etero micwu both jö na mitö, gin bino pwöyö Obanga. 12 Tic më köny ni na un itye ka timö bino kelo gin na mitëre both jö k'Obanga na leng, entö pathi manön këkën, bino kelo thon pwöc na thwönë rwök both Obanga. 13 Piën gin na bër na ticwu kelo bino miö jö na pol më miö dheo both Obanga, piën nyutho winy na bër na un itye köde i köp më Emuth na Bër i kom Kiricito ëka pi cwiny na bër na un inywakö ki limwu ködgi ëka ki jö kibëc. 14 Eka i légagi pirwu cwinygi bino parö pirwu, piën pi kica k'Obanga na thwönë n'ökadhö karë na dong onen bothwu. 15 Pwöc obed both Obanga pi mic mëre na bër na ba kobere!

10 An, Paulo, akok bothwu nakun abakö dhöga, an n'ekobo ni amwol ëka döki awör thon ka atye kanya acël kodwu, entö an abedo na ger ka atye thenge. Pi mwolo ëka döki pi kica ka Kiricito, 2 an akwaöwu ni ka an abino bothwu, kür imia unu abed ki gero ëka ki tük cwiny na an ageno ni atwëro bedo köde i kom jö mökö na thamö gini ni wan ëlübö kite më lobo ni. 3 Kad'i bed ni wan etye i lobo, wan ba ëlwënyö ki jami lwëny më lobo ni. 4 Jami lwëny na onu ëlwënyö köde ba obedo jami lwëny më lobo, entö obedo gini jami lwëny më tükö k'Obanga, na türö cël ka lang onu. 5 Wan ëtürö thama na ba tye atir, ëka awaka kibëc

na tingere malö na miö jii ba ngeo Obanga. Wan ëmakö thamagi më jem ëka ëmiö bedo ki winy i kom Kiricito. 6 Eka kinge na dong idökö unu jö na tye ki winy n'örömö, cë wan ebino pwodo ngat acëlacël na ba bino bedo ki winy. 7 Nën unu gin na tye i nyimwu. Ka dhanö mörö tye ki tük cwiny ni en ebeto dhanö ka Kiricito, myero en önën döki ni onu ebeto jö ka Kiricito kite na en obeto köde. 8 Piën kad'i bed awakara rwök pi twëro na Rwoth ömiö bothwa, an ba abino bedo ki lewic më tic ki twërona. Twëro nön en ömiö bothwa më könyöwu, ëka më döngöwu entö pathi më dwököwu piny. 9 An ba amitö ni abed calö ngat mörö na tye ka miö lworo bothwu ki waraga na an acöögí. 10 Piën jö mökö kobo ni, "Waraga mëre pëk ëka tük, entö ka en othuno bothwu kome bedo na görü, ëka thon gin mörö ope i köp mëre na en twakö." 11 Jö n'obeto ni kömanön myero öniang gini ni kite na wan ëtwak köde i waragawa ka wan epe, wan ebino timö ni kömanön thon ka etye bothwu. 12 Wan ba ëparö më kethere kënwä onyo më pore ki jö mökö na pakëre gini këngi. Entö ka gin opimere këngi ëka opore gini këngi, nwongo gin ba ryëk. 13 Wan ba ebino wakëre n'ökadhö wangë n'ëmiö, entö wan ebino wakëre kanya Obanga opoko niwa më tic, më thuno naka thon bothwu. 14 Wan ba ebino kadhö kanya myero ejik ië calö yam ba ethuno bothwu, piën wan enë ëcakö thuno bothwu më titö köp më Emuth na Bër i kom Kiricito. 15 Wan ba ëwakëre n'ökadhö wangë n'ëmiöwa i kom tic na jö nökenë enë oyelere ië, entö wan etye ki gen ni ka yeewu ömëdëre, ticwa thon bino mëdëre rwök i kinwu, nakun lübö kanya yam epoko niwa. 16 Cë wan ëtwëro titö Emuth na Bër i lobo na tye kanya bor. Piën wan ba ëmitö wakëre ki tic na dong ngat nökenë ötimö i kakar tic ka dhanö nökenë. 17 Entö ngat na wakëre myero öwakëre i Rwoth. 18 Piën pathi ngat na pakëre këne enë Obanga pwöyö, entö dhanö na Rwoth pakö.

11 Athamö ni idii unu cwinywu na nönök i koma pi mingona. Dii unu cwinywu köda. 2 An abedo ki nyeko i komwu ki koth nyeko n'Obanga tye köde. Piën an acikara më miöwu both ëcwö acël na enë Kiricito ek amiiwu bothe na calö nyakö na leng na bara ongeö ëcwö. 3 Entö an atye ki lworo ni kite na calö thwol yam öbwölö Eba k'ököra mëre, un thon jii bino balö thamawu ökö, ëka bino miöwu ba ibino marö unu Kiricito ki cwinywu kibëc na leng. 4 Piën ka ngat mörö obino bothwu cë ötitö Yecu nökenë na path ki Yecu na wan ëtitö, onyo ka igamö unu tipo na path ki kom maca na un igamö, onyo Emuth na Bër na path ki kom maca na un iyeo, manön un iyeo më tic köde. 5 Entö an ba athamö ni an atidi both "ëkwëna na dito." 6 Kad'i bed ni an ba aryëk i

twak, ěntō an atye kī ngec. Wan enyutho bothwu kōp ni kanyalēr ī yodhi kibēc. 7 Onyo an onwongo atīmō bal ī karē na an amwolara ěk etingwu malō, piēn an atītō bothwu kōp mē Emuth na Bēr K'Obanga abonge cūl mōrō? 8 An ayakō jō n'oye Kiricito nōkēnē nakun agamō cūl kī bothgi ěk atii niwu tic. 9 ěKa ī karē na an onwongo atye kodwu na mitō gin mōrō, an onwongo ba abedo pēkō both ngat mōrō, piēn utmego n'obino ginī kī ī Macedonia ōmīō ngō n'onwongo an amītō. An agwōkara kūr abed pēkō bothwu ī yoo mōrō kēkēn, ěka abino mēdara mē tīmō nī kōmanōn. 10 Na calō kōp n'adyer ka Kiricito tye ī cwinya, ngat mōrō ope na bino jūkō awakana kī ī lobo Akaya. 11 Pīngō? Piēn an ba amarōwu? Obanga ngeo nī an amarōwu! 12 ěKa an abino mēdara mē tīmō ngō na an atye ka tīmō, ěk kūr amīī jō na mitō nwongo karē mē mīōgi bedo na rōm arōma kōdwa ī tic na gin wakērē iē. 13 Piēn koth jō nōn obedo ginī ěkwēna na twot, etic na bwōlō jīī, na lōkērē ginī calō ěkwēna ka Kiricito. 14 Ngat mōrō myero kūr obed kī ur ī kōp ni, piēn kadī Catan kikome thon lōkērē na calō malaika na mēnyō pīny. 15 Pī manōn man ba obedo gin mōrō mē aura ka cē etic ka Catan lōkērē ginī calō etic na kitegi atīr. Ajikigi bino bedo na rōm arōma kī tic na gin otio. 16 An akobo dōkī nī ngat mōrō kūr ōtham nī an abedo amīng. ěntō ka īthamō unu nī kōmanōn, cē ijōla unu na calō dhanō na mīng, ěk ōmīa thon awakara na nōnōk. 17 Gin na an atye ka kobo k'awaka ba obedo gin na Rwoth ōmīa nī akob bothwu ěntō an atwak calō amīng. 18 Kite na jō na pol wakērē ī kite na lobo wakērē kōdē, an thon abino wakara. 19 Un īdīō cwinywu kī yom cwiny kī jō na mīng, nakun un ibedo jō na ryēk! 20 Adyer un īdīō cwinywu kadī ngat mōrō tye ka lōkōwu mē bedo opii mērē, onyo tye ka camō līmwu, onyo buowu, onyo na bwōnōwu, onyo bapō lemwu. 21 Kī lewic na mēga an ayeo nī wan onwongo ěgōrū rwōk pī kōp nōn! ěntō gin mōrō na dhanō dīō cwinye iē mē wakērē pīrē, an atye ka twak na calō amīng, an thon adiō cwinya mē wakara ī kom gin nōn. 22 Gin obedo jō lburu? Cē an thon abedo. Gin obedo jō Icarael? Cē an thon abedo. Gin obedo ěkwaē k'Abraam? Cē an thon abedo. 23 Gin obedo etic ka Kiricito? (An atwak na calō ngat n'opo.) An alōōgi, atio tic na thwōnē rwōk, abedo ī buc wang na pol, epwoda kī wel lūth na ba kwanērē, ěka abūc kī ī thōō wang na pol. 24 Eyuda opwoda ginī wang abic kī del wang pyer adek wie abungwēn. 25 Opwoda ginī wang adek kī lūth, ecela kī kite wang acēl, mel ōtūr kōda wang adek, abuto ī nam kiwor ěka kiceng. 26 An abedo ka woth pī karē na pol. Anwongo can n'ōya kī ī kulo na mōl ěka can n'ōya kī both ēyak. Anwongo can n'ōya kī both jō mē thurwa kikokome ěka can n'ōya kī both Erok. Anwongo can n'ōya kī ī pacō

na dit, can n'ōya kī ī thim, can n'ōya kī ī nam. Anwongo can n'ōya kī both utmego n'obedo etwodo. 27 An atio tic na tēk rwōk pī karē na lac na ba anīnō kiwor. An ario kec k'ōriō pii, na ba acamō gin mōrō. Adangō thon pīny na ngic abonge gin mōrō mē aruka. 28 Mēd ī kom gin nōkēnē kibēc, tye gin acēl na kelo pēkō botha karē kī karē, ěnē par na an atye kōdē pī jō n'oye Kiricito kibēc na tye ī kabedo na papath. 29 Nga na tye kī gōrū ěka an ba awinyo gōrū? Nga n'ēmīō opodho ī bal na īa ba ōwang iē? 30 Ka onwongo myero awakara, an abino wakara pī gin na nyutho gōrūna. 31 Obanga ěka Apap ka Rwoth Yecu, na myero ěpak naka naka, ngeo nī an ba atwot. (aiōn g165) 32 ī karē na an atye ī Damaciko, gabuna na tye ī thē lōc ka rwoth Areta onwongo obedo ka kūrō pacō ka jō Damaciko nī ěk ěmaka, 33 ěntō ěmīa adōnyō yōkō n'elwa pīny k'adīta nakun awok kī ī wang derica na tye ī kom cēl, ěka alūū ōkō kī ī cīngē.

12 An myero amēdara mē wakara. Kadī bed nī gin mōrō ope n'enwongo kī iē. An abino mēdara mē twak ī kom gin na an anēnō ī wang lek ěka gin na Rwoth onyutho botha. 2 An angeo dhanō na tye ī Kiricito na dong ōkadhō mwaka apar wie angwēn na yam etingo etero ōkō malō ī wi polo mē adek. Kadī bed nī onwongo tye ī kom onyo ba tye ī kom, an ba angeo ěntō Obanga ěnē ngeo. 3 ěKa an angeo nī dhanō ni kadī bed tye ī kom onyo ba tye ī kom, an ba angeo ěntō Obanga ěnē ngeo, 4 onwongo etingo etero malō ī polo. ěn onwongo owinyo kōp na ba rōmō atwaka, na ba eyeo dhanō mē kobo. 5 An abino wakara pī koth dhanō na cal kī manōn, ěntō ba abino wakara pīra kēna, na path kī gōrūna. 6 Kadī bed an amītō yērō mē wakara, an ba abino bedo amīng, piēn nwongo an abino twakō kōp n'atīr. ěntō an ba abino wakara ěk dhanō mōrō kūr obed kī thama ī koma na lōō gin na ěn ōnēnō onyo kōp na ěn owinyo awinya kī botha. 7 Mē gwōkōna ěk kūr atingara malō kēna pī jami mē aura na pol na yam Obanga onyutho botha, yam eketho ōkūdho ī ringo koma, aor ka Catan ěk oketh can ī koma ěk kūr atingara malō kēna. 8 Wang adek an akwaō Rwoth ěk ōkwany ōkō kī botha. 9 ěntō ěn okobo nīna nī, "Kīcana tye na romī, piēn tēkōna bedo na tēk rwōk kanya gōrū tye iē." Pī manōn an abino wakara rwōk kī yom cwiny ī kom gōrūna, ěk tēkō ka Kiricito obed ī koma. 10 Pī Kiricito ōmīō cwinya yom pī gōrū na papath na an atye kōdē, ayeny, can, pēkō mōkō n'eyela kōdē, pēkō na dīa rwōk, piēn kanya an agōrū kī iē, ěnē kanya an atēk kī iē. 11 An onwongo abedo amīng! Īdīa unu iē, piēn un onwongo myero ipaka unu. An ba atīdī both "ěkwēna na dīto" kadī bed an ba abedo gin mōrō. 12 Gin na kibēc na nyutho nī an abedo akwēna kikome ōtīmērē yam ī

kinwu kī dīō cwiny na thwōnē, anyuth mōkō, gin mē aura, ēka tango. **13** Gin acēl kēkēn na an ba atīmō, na an atīmō both jō n'oye Kiricito nōkēnē, an kikoma onwongo ba abedo pēkō bothwu. Tim nīna unu kīca ī bal nī. **14** Kobedini dong an ayūbara mē bino bothwu wang mē adek, ēka an ba abino bedo pēkō bothwu, piēn gin na an amītō ba obedo jamiwu ēntō un. Ka obedo nī kōmanōn, ēthīnō kūr myero ōkan jami pī enyodogī ēntō enyodo ēnē myero ōkan jami pī ēthīnōgī. **15** An abino bedo kī yom cwiny rwōk mē tic kī jami kibēc na an atye kōdē, kadī tēkōna kibēc pī kōnyō kwō mē tipowu. Ka an amarōwu rwōk, un ibino marōna na nōnōk? **16** Ēntō kadī bed nī kōmanōn, an ba abedo pēkō bothwu. Cē kite na an onwongo abedo ōkōra, an abino amakōwu kī bwōl. **17** Tye ngat mōrō kī ī kin jō n'onwongo an aorogī bothwu n'obuo gin mōrō kī bothwu pīra? **18** An akwaō Tito nī myero obin bothwu ēka aoro ōmīn onu mē woth kōdē kanya acēl. Tito obino obuowu? Pe! Onu yam ba etio tic kī cwiny acēl ēka ēlūbō yoo acēl kēkēn? **19** Un ibedo thamō pī karē kibēc nī wan ebodo ka pido pīrwa kēnwa ī nyimwu? Wan ebodo twak ī nyim Obanga na calō jō na tye ī Kiricito, ēka jami kibēc na wan ētīmō, utmegona mē amara, obedo mē jīngōwu. **20** Piēn an atye kī lworo nī caa nōkēnē ka an athuno atwērō nwongowu īpath kī kite na an amītō nī ibed unu kōdē, ēka un thon dōkī ibino nwongo unu nī an apath kī kite na un īmitō nī an abed kōdē. An atye kī lworo nī gwōk onyo itye unu kī dha, adīnga, akēmō, woro, ayeny, aniī, awaka ēka arubaruba. **21** An atye kī lworo nī ka adwogo bothwu dōkī, Obangana bino mīōna amwolara ī nyimwu, ēka an abino kok pī jō na pol n'ōbalō cōn cē ba ongut gīnī kī ī kom tīmgi na ba bē, tīm mē ōlyang ēka miti mē kom na gīn ōtīmō.

13 Man ēnē wang mē adek na an atye ka bino kōdē yo bothwu. "Caden na rōmō ariō onyo adek ēnē myero omok gīnī kōp kibēc n'ekelo mē alara." **2** An onwongo dong akobo niwu ōkō cōn ī karē na an onwongo atye bothwu ī limona mē ariō. Kobedi dong anwō na an ape bothwu nī ka adwogo dōkī, ba abino tīmō kīca both jō n'ōbalō cōn, **3** kite na un īmitō moko nī Kiricito twak nakun wok kī botha. Ēn ba obedo ngat na gōrū mē tic kodwu ēntō ēn tēk ī kinwu. **4** Ēn onwongo eguro ī kor yath ariā piēn ēn onwongo ope kī tēkō, ēntō kobedini ēn tye na kwō pī tēkō k'Obanga. Kadī onu thon ēgōrū ī ēn, ēntō ī ticwa kodwu onu ebino kwō kanya acēl kī Kiricito pī tēkō k'Obanga. **5** Ngīrē unu kenwu, ēk īnēn unu ka cē icung unu na tēk ī yeewu. Tēmērē unu kenwu. Un ba itye ka nīang nī Yecu Kiricito tye ī īwu? Thwara ka ibedo unu jō n'Obanga ba pwōyō. **6** An ageno nī un ibino nīang na bē nī wan ba ebodo jō na ba ēpwōyōgī. **7** Wan

ēlēgō Obanga pīrwa ēk kūr itīm unu gin mōrō na rac. Pathī mē nyutho nī wan jō n'Obanga pwōyō, ēntō wan ēmītō nī un itīm gin na bē, kadī bed nī wan enen calō jō na ēn ba ōpwōyō. **8** Piēn wan ba ētwērō tio gin mōrō na ba rwatērē kī kōp na tye atīr, ēntō ētwērō tio gin na rwatērē kī gin na tye atīr kēkēn. **9** Cwinywa yom ka wan ēgōrū, nwongo un itēk, dōkī wan ēlēgō nī idōk unu jō n'otengo. **10** Man ēnē gin n'ōmīō an acōō kōp nī na an pod atye kanya abor kodwu, ēk kūr abed na ger ī komwu ka an abino nakun atio kī twērō na yam Rwoth ōmīa ēk akōnywu mē dōngō, ēntō pathī mē dwōkōwu pīny. **11** Mē ajiki, utmegona, bed unu dong. Yūb unu dong kitewu na bē, ēka dōkī myero iwiny unu kokona pī gin na an akwaōwu pīrē. Bed unu kī thama acēl, bed unu kī kuc, ēka Obanga na won mar kī kuc bino bedo kodwu. **12** Motherē unu kenwu kī moth mē mar. **13** Jō k'Obanga na leng kibēc omothowu. **14** Kīca ka Rwothwa Yecu Kiricito, mar k'Obanga, ēka kī ribērē ka Tipo Naleng obed kodwu kibēc.

Jö Galatia

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna. Pathi jö mörö ëné oora, ëntö Yecu Kiricito ëka Obanga Apap n'ocero Yecu ki i kin jö n'öthö. **2** Utmego kibëc na tye gini kanya acël kôda kany ömïö mothgi. Both jö n'oye Kiricito kibëc na tye i Galatia. **3** Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïwu gum ki kuc. **4** Kiricito ömïö kwö mërë pi bal onu, kite n'Obanga Apap onu onwongo öyübö ködë, ëk ëlar onu ökö ki kom gin na rac më karë ni. (aiön g165) **5** Dheo obed both Obanga naka naka. Amën. (aiön g165) **6** An auro kite na un ilökërë unu ködë piöpiö, ikwërö unu ngat na yam ocwodowu i kica ka Kiricito, ëka itye ka lökërë unu i emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër. **7** Adyer Emuth na Bër nökënë ope, ëntö tye jö mökö na tye ka balö thamawu ökö nakun mitö gini lökö Emuth na Bër i kom Kiricito dökö gin na path. **8** Ëntö kadï bed wan onyo emalaika mörö n'öya ki i polo ötütö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam wan ëtütö niwu ca, myero ëcën dhanö nön ökö. **9** Na calö wan ekobo niwu cön, pod anwö kobo döki: Ka ngat mörö tye ka titö niwu emuth na bër nökënë na path k'Emuth na Bër na yam igamö unu, myero ëcën dhanö nön ökö! **10** An kobedini atye ka rangö cwak ka dhanö, onyo cwak k'Obanga? Onyo an atye ka tëmö yomo cwiny jö? Ka onwongo an pod ayomo cwiny jö, kono an ba abedo atic ka Kiricito. **11** Utmegona, an amitö inge unu ni Emuth na Bër na an atütö ba obedo gin mörö na dhanö ëné öcakö. **12** An ba agamö ki both ngat mörö, onyo epwonya ködë apwonya; ëntö an anwongo ki both Yecu Kiricito n'onyutho botha. **13** Un ityeko winyo kite na kwöna na cön onwongo tye ködë i lübö dini k'Eyuda, ëka kite na an onwongo aketho ki can i kom jö k'Obanga n'oye Kiricito ëka atëmö tyekogi ökö. **14** I dini k'Eyuda, an onwongo alöo pol jii n'obedo gini nyelwaga ëka alübö thëkwarö ka kwerena kibëc. **15** Ëntö i karë na bara ënywöla, Obanga onwongo öyëra ökö, ëka ocwoda pi kica mërë. Cë oyomo cwinye **16** më nyutho nina Wode, ëk atüt köp i kome both Erok. I karë na köp ni ötimërë, an ba acïdhö më penyo thama ki both ngat mörö, **17** an thon ba acïdhö yo Jerucalëm both jö n'onwongo obedo gini ëkwëna cön nina, ëntö cücüth an acïdhö i lobo Arabia ëka kinge adwogo yo Damaciko. **18** Cë kinge mwaka adek, an acïdhö naka yo Jerucalëm më wwatërë ki Petero ëka abedo bothe pi ninö apar wie abic. **19** An ba anënö akwëna mörö ëntö an anënö Yakobo kékën ömin Rwoth. **20** Adyer i nyim Obanga, gin na kibëc na an atye ka cöönö niwu i waraga ni, twodo mörö ope ië. **21** Kinge manön an acïdhö yo Ciria ëka Cilicia. **22** I karë nön, jö n'oye Kiricito na tye gini i Yudea onwongo

bara ngeo gini koma. **23** Gin onwongo owinyo köp i koma kékën ni, "Ngat na yam oyelo onu kobedini dong tye ka titö köp i kom yee na yam ën ötëmö türö." **24** Cë öpakö gini Obanga pi gin na ën ötimö i koma.

2 Cë kinge mwaka apar wie angwën, an adök döki yo Jerucalëm ki Baranaba. An thon awotho ki Tito. **2** An acïdhö kunön piën Obanga onyutho nina ni myero acïdhö ëk atüt i nyimgi köre ki köre Emuth na Bër na an atütö both Erok. Ëntö an atimö man i müng both jö na piigi tæk, ëk kür ökwër gini ticna na an atio onyo na dong atyeko tio, ëk obed më nono. **3** Tito n'onwongo owotho köda ba ëdiö ni ëk ëlir, kadï bed ni ën onwongo obedo Arok n'öya ki Grecia. **4** Köp ni öya piën utmego mökö n'obedo etwodo onwongo odonyo i kinwa më ripo kuc na wan etye ködë i Kiricito Yecu ëka më miöwa bedo opii. **5** Ëntö më gwökö köp adyer më Emuth na Bër piwu, wan ba eyeo ni gin ölöwa kadï na tidï mörö. **6** Both jö na piigi tæk—kite n'onwongo gin tye ködë ba okelo apokapoka mörö botha, piën Obanga ba lengere both ngat mörö pi kite na ën tye ködë—jö nön ba ömëdö gini gin mörö i köpna. **7** Nakaka manön, gin obino ongeo ni Obanga ömïa tic më titö Emuth na Bër both Erok, na calö ömïö Petero tic më titö both Eyuda. **8** Obanga n'ooro Petero na calö akwëna më tic both Eyuda, ën onwongo thon tye ka tic köda na calö akwëna both Erok. **9** Yakobo, Petero ëka Jon, n'onwongo ngere më bedo calö wir ka jö n'oye Kiricito, na dong öniang gini pi gum n'Obanga ömïa wan ki Baranaba, gin omotho cingwa më nyutho ni wan kibëc etio kanya acël. Gin oye ni wan myero ëcïdh both Erok, ëka gin ëcïdh both Eyuda. **10** Gin na gin ökwaöwa kékën ëné ni wan myero ëmëdërë më könyö ëcan, gin n'onwongo an aketho cwiny ni myero atim. **11** I karë na Petero obino yo Antiokia, an ajükö ën wang ki wang, piën ën onwongo ötimö gin na ba tye na bër. **12** Na bara jö n'öya ki both Yakobo othuno, Petero onwongo cemo kanya acël k'Erok. Ëntö i karë n'othuno gini, cë Petero öcakö jer thenge ëka opokere ökö ki both Erok piën ën onwongo lworo jö na mitö ni ngat mörö kékën n'oye Kiricito myero kono ëlir. **13** Eyuda nökënë n'oye öcakö gini lübö kite ka Petero nön më twodo ëka Baranaba thon öcakö lübö kitegë më twodo nön. **14** I karë na an anënö ni gin ba döki tye ka tic na lübërë ki köp adyer më Emuth na Bër, an akobo both Petero i nyimgi kibëc ni, "In ibedo Ayuda, ëntö ikwö calö Arok ëka ba ikwö calö Ayuda. Cë dong in itwërö diö Erok ningö më lübö kite k'Eyuda? **15** "Onu n'ebedo Eyuda i anywöli ëka ba ebodo 'Erok n'obedo gini ëbal' **16** engeo ni dhanö ba ëkwanö ni kite atir piën timö gin na cik mitö, ëntö pi yee i kom Yecu Kiricito. Kadï onu thon Eyuda, eketho

yee onu i kom Yecu Kiricito êk êkwan onu nî kite onu atîr pî yee i kom Kiricito, êka pathî pî timô gin na cik mitô. Pî manôn, ba êkwanô dhanô nî kite atîr piên timô gin na cik mitô. 17 “Êntô ka onu êrangô nî êkwan onu nî kite onu atîr pî Kiricito, cê enwongo nî onu kikome ebeto êbal dôki, manôn twêrô nyutho nî Kiricito ômiô onu êdôkô êbal? Adyer pathî nî kômanôn! 18 Ka an agêrô gin na yam arêdhô ôkô piny, an amoko kêna nî an abeto ngat na tûrô cik. 19 Cik kikome ênê ômiô an athôô êk akwô pî Obanga. 20 An dong etyeko gurona ôkô kî Kiricito i kor yath ariâ mêrê êka pathî an ênê dôki akwô, êntô Kiricito ênê tye ka kwô i ia. Kwô na an atye kôdê i koma, an akwô pî yee i kom Wod k’Obanga, n’ômara êka ômirê kêne pîra. 21 An ba akwêrô kîca k’Obanga, piên ka êkwanô dhanô nî kite atîr pî cik, cê Kiricito ôthôô nono abonge tyên kôp môrô.”

3 Un jô Galatia kara iming unu kôman! Nga n’ôrôgôwu?

Yam côn onwongo enyutho niwu kanya lêr kite n’eguro kî Yecu Kiricito i kor yath ariâ. 2 Êk an apenywu peny acêl: Un inwongo Tipo Naleng pî lûbô cik, onyo pî yeo kôp mê Emuth na Bêr na un iwinyo? 3 Un kara iming kôman? Un îcakô kî Tipo Naleng k’Obanga êntô kobedini dong imitô unu tyeko kî têk komwu? 4 Un îlîmô can na pol nono? I adyer onwongo ba obeto mê nono. 5 Obanga miôwu Tipo Naleng êka tio tango na pol i kinwu piên îlûbô unu cik onyo pî yeo kôp na un iwinyo? 6 I yoo acêl nôn, “Abraam oye i kom Obanga, êka êkwanô ên nî kite atîr pî yee mêrê.” 7 Myero inge unu nî jô na tye kî yee, gin ênê êthinô k’Abraam. 8 Cóc na Leng onyutho nî Obanga bino kwanô Erok nî kitegî atîr pî yee. Obanga yam ôtîtô kôp mê Emuth na Bêr both Abraam côn nakun kobo ninê nî, “Rok kibêc bino nwongo gum piri.” 9 Pî manôn, jô na tye kî yee bino nwongo ginî gum k’Abraam n’obeto kî yee. 10 Jô kibêc na jengere i lûbô cik êlamôgi dong ôkô, piên êcôô nî, “Cen opodh i kom jô kibêc na ba lûbô gin na kibêc n’êcôô i buk mê cik.” 11 Kobedini kôp dong ongere ôkô nî ba êkwanô dhanô môrô nî kite atîr i nyim Obanga pî timô gin na cik mitô, piên êcôô nî, “Ngat na kite atîr pî yee bino bedo na kwô.” 12 Êntô cik ba ocung i kom yee, piên êcôô nî, “Ngat na timô nakun lûbô gin na cik mitô kibêc bino kwô.” 13 Kiricito ênê yam ôkôkô onu kî i cen n’opodho i kom onu piên onu ba êlûbô cik. Ên obino cê ôlôkêrê ôdôkô dhanô n’êlamô nakaka onu, piên yam êcôô nî, “Cen myero opodh i kom dhanô n’êngabô malô i wi yath.” 14 Ên ôkôkô onu êk gum na yam Obanga ômiô both Abraam myero Erok thon onwong ginî pî Yecu Kiricito. Êk onu thon enwong Tipo Naleng na yam ên ôcikô pî yee. 15 Utmegona, êk kono amii apor mê kwô mê karê kibêc. Ka jô

ariô ôcikêrê ginî i gin môrô na gin omoko, ngat môrô ope na dôki twêrô lôkô onyo mêdô gin môrô iê. 16 Obanga yam ôcikêrê both Abraam êka akwarê. Cóc na Leng ba okobo nî, “kî both êkwaeni,” na nyutho jô na pol, êntô okobo nî, “kî both akwaru,” na nyutho ngat acêl kêkên na ênê Kiricito. 17 Ngô na an akobo ene: Cik na dong obino kicen kinge mwaka 430 ba dôki twêrô tûrô cikêrê n’Obanga otyeko moko côn êka thon ba miô gin n’êcikô rwenyo. 18 Ka mîc n’Obanga miô obeto pî cik, cê nwongo ba lûbô cikêrê mêrê, êntô Obanga i kîca mêrê ômiô mîc both Abraam pî cikêrê mêrê. 19 Pingô ômiô cik dôki? Cik ebino êmêdô i kom cikêrê êk tûrô cik onen ôkô kanyalêr naka wang n’akwar Abraam n’eketho cikêrê pîrê obino. Emalaika ênê yam okelo cik cê ômiô i cing ngat na ribô dhanô kanya acêl. 20 Ngat na ribô dhanô ba mitêrê ka ngat acêl kêkên ênê tye; êntô Obanga tye acêl. 21 Cik dong tye ka pyem kî cikêrê k’Obanga? Pathî kômanôn, piên ka onwongo ômiô cik na twêrô miô kwô, cê kwanô dhanô nî kite atîr obeto pî lûbô cik. 22 Êntô Cóc na Leng kobo nî jô kibêc tye ginî i thê lôc mê bal, êk gin n’onwongo êcikô ômiô both jô n’oye pî yeegi i kom Yecu Kiricito. 23 Na bara yee i kom Kiricito enyutho both onu, cik onwongo gwôkô onu na calô emabuc, naka i karê na dong enyutho nî onu yee. 24 Kômanôn, cik onwongo obeto gin na gwôkô onu naka Kiricito obino; cê dong êcakô kwanô onu nî kite onu atîr pî yee. 25 Kobedini dong yee i kom Kiricito tye, onu ba dôki êtwêrô bedo i thê gwôk mê cik. 26 Un kibêc ibeto êthinô k’Obanga pî yee i kom Kiricito Yecu. 27 Piên un kibêc n’onwongo ebaticawu i Kiricito, iruko unu dong Kiricito calô bôngû na nyen. 28 Apokapoka ope i kin Ayuda k’Arok, i kin opii êka ngat na lôrêr kêne, i kin êcwô êka dhakô, piên un kibêc itye unu acêl i Kiricito Yecu. 29 Ka un ibeto jô ka Kiricito, cê un dong ibeto unu êthinô k’Abraam na bino leo gin na yam Obanga ôcikô both Abraam.

4 Gin na an atye ka kobo ênê nî alea jami ka pod obeto athîn, bedo na rôm arôma k’opii, kadî bed ên obeto won jami kibêc. 2 Ên bedo i thê lôc ka jô na gwôkô ên êka edite na gwôkô jami naka ka karê n’apap mêrê ôcikô ôrômô. 3 Man ênê kite n’obeto kôdê i kom onu, i karê na onu pod ebeto calô êthinô, onu onwongo etye calô opii na tye i thê twêr mê lobo nî. 4 Êntô ka karê n’êcikô kikome ôrômô, Obanga obino ooro Wode na dhakô ônywôlô êka ôkwô i thê cik, 5 mê kôkô jô n’onwongo tye i thê cik, êk êlôk onu êdôk êthinô k’Obanga kî twêr n’ôrômô. 6 Kobedini kite na un dong ibeto êthinô k’Obanga, ênê ômiô Obanga ooro Tipo ka Wode i cwinywu na kok nî, “Aba, Apap.” 7 Pî manôn un ba dôki ibeto unu opii. Un ibeto êthinô k’Obanga,

ëka ebino miöwu gin na ën öcükö. 8 Í karë na un bara ingeo Obanga, onwongo ibedo unu opii ka gin mökö na ba obedo gini obanga kikome. 9 Ëntö kobedini dong un ingeo Obanga—onyo ni Obanga dong ngeowu—pingö un dökí imitö dök cen í opii më bedo í thë twër më lobo ni na görü ëka na piny ölöögí? Imitö unu dök më bedo opiigi dökí? 10 Un iketho cwinywu më kwero ninö mökö, dwe, karë na papath, ëka mwaka. 11 An atye kí lworo rwök ní ticna kibéc na an atio pírwu onwongo obedo më nono. 12 Utmegona, an akwaöwu ní ibed unu calö an, piën an dong adökö calö un. Un ba itimö gin mörö na rac í koma. 13 Kite na un ingeo ní onwongo obedo pí lith koma, ënë ömiö an acakö titö niwu Emuth na Bër. 14 Un ba ibino ícaa onyo íkwëra unu kadí bed lith koma onwongo obedo atëmatëma bothwu, ëntö ijöla unu na bër na calö an onwongo abedo malaika k'Obanga, onyo na calö an onwongo abedo Kiricito Yecu kikome. 15 Ngö n'öbalö yom cwinywu kibéc n'onwongo itye unu ködë? An arömö miö caden ní, ka onwongo twërë, onwongo myero igol wangwu ökö ëka imií unu botha. 16 An dong adökö langöwu piën an akobo niwu köp adyer? 17 Jö nököenë ca temö gini kí ték më lököwu, ëntö thamagi rac. Gin na gin mitö ënë ní ilökëré unu ökö kí botha ëk ícak unu winyogí. 18 Ka ngat mörö tye kí miti më timö gin na bër bothwu, manön kibéc bër, ëntö myero ötim gini í karë kibéc, pathi ka an atye kodwu këkën. 19 Ëthinöna më amara, pod dökí atye ka dangö arem kodwu calö dhakö na dangö arem í karë më nywöl naka ka Kiricito obedo na tye rwök í kwöwu. 20 An onwongo amitö ní kono abin abed bothwu kobedini ëk aniäng í kom gin na myero atwak bothwu, piën thama í komwu dong ocungo wia ökö! 21 Un jö na mitö ní cik ölööwu, un ba ingeo ngö na cik kobo? 22 Piën ëcöö ní Abraam onwongo tye k'awope ariö, acël obedo wod ka dhakö n'onwongo obedo opii, ëka acël wod ka dhakö na ba obedo opii. 23 Wod ka dhakö n'onwongo obedo opii ënywölö í kite më kom; ëntö wod ka dhakö na ba obedo opii ënywölö na calö adwogi më cikëré n'Obanga öcükö. 24 Man ërömö niäng ië na calö carolok, mon ariö ní nyutho cikëré ariö. Cikëré acël öya kí í wi kidi Cinai, önywölö ëthinö na bino bedo gini opii: Dhakö ní ënë Aga. 25 Kobedini Aga cung pí kidi Cinai na tye í Arabia na röm aröma kí Jerusalem më karë ní piën tye í opii kanya acël k'ëthinö mëré. 26 Ëntö dhakö nököenë ca cung pí Jerusalem na tye í polo; ën löörë këné ëka ën ënë obedo aya onu. 27 Piën ëcöö ní: “Bed kí yom cwiny, in dhakö ní bedo alür, na ba önywölö ëthinö mörö; red kí yom cwiny rwök, in n'arem më nywöl ba ogoi; piën ëthinö ka dhakö na cwörë öwëkö pol na löö ëthinö ka dhakö na tye kí cwörë.” 28 Utmegona, un ibedo ëthinö

më cikëré k'Obanga, na calö Icaaka. 29 Í karë nön, athin n'ënywölö í kite më kom obedo yelo athin n'ënywölö pí tékö ka Tipo k'Obanga, ëka röm aröma thon kobedini. 30 Ëntö ngö na Cöc na Leng kobo? “Ryëm dhakö n'obedo opii ökö kí wode, piën wode ba bino leeno jami kanya acël kí wod ka dhakö na ba obedo opii.” 31 Pí manön, utmegona, onu ba ebedo ëthinö ka dhakö n'obedo opii, ëntö ëthinö ka dhakö na ba obedo opii.

5 Onu dong ebedo jö më kuc piën Kiricito otyeko gönyö onu dong ökö kí í opii. Cung unu na tük, ëka kür idök unu í opii më cik dökí. 2 Winy unu köpna, an, Paulo, kobedini akobo bothwu ní: Ka imiö ëliröwu, cë Kiricito bino bedo gin mörö na köny mëré ope bothwu. 3 An anwö köpna dökí both dhanö acëläcël na miö ëlirë ní ën dong tye kí banya më lübö cik kibéc. 4 Un jö na mitö ní ëkwanwu ní kitewu atir pí lübö cik, un dong ityeko pokere ökö kenwu kí both Kiricito; ñnyikö unu ökö kí cecen kí kom kica k'Obanga. 5 Pí Tipo Naleng, onu etye kí gen na thwönë rwök më nwongo kite n'atir n'ëmiö pí yee. 6 Piën í Kiricito Yecu, lirë onyo bedo abonge lirë ope kí köny mörö. Gin na könyö këkën ënë yee na tio kí mar. 7 Un onwongo itye ka ngwéc na bër. Nga n'öjököwu më lübö köp më adyer? 8 Ëka pwony na calö man ba öya kí both Obanga n'ocwodowu. 9 Pwony më twodo ni cal kí thöbi na tídi mörö na yenyo mökö ogati kibéc. 10 An atye kí gen í Rwoth ní thamawu ba bino pokere kí mëga. Ngat na tye ka miöwu dönyö í arubaruba, Obanga bino pwodo kadí bed ën nga. 11 Utmegona, ka an onwongo pod atitö niwu köp më lirë, pingö dökí pod eketho ayela í koma? Köp na makö yath ariä onwongo ba dökí römö bedo pëkö, ka an atitö ní lirë bër. 12 An onwongo athamö ní ka twërë jö nön na tye ka rubowu kí köp më lirë myero ömëdërë gini aniyim ëka opudhere gini kën-gí. 13 Utmegona, un yam ecwodowu më bedo kí kuc. Ëntö kür dök ilök unu kuc na mewu obed më cobo miti më kwö më anywölí. Nakaka timö kömanön, myero dhanö acëläcël ömirë më könyö awodhe kí mar. 14 Piën cik kibéc ëribögí ökö í köp acël këkën ní, “Mar awodhi na calö imarö komi keni.” 15 Ëntö ka íkarë unu calö leeni më thim, cë myero igwökëré unu ëk kür ithum unu ökö kenwu. 16 Gin na an akobo niwu ene, mií unu Tipo Naleng ötélwu, ëk kür icob unu mitiwu më kwö më anywölí. 17 Piën miti më kwö më anywölí pyem kí miti ka Tipo Naleng, ëka miti ka Tipo Naleng pyem kí miti më kwö më anywölí. Gin ariö ní dagërë gini, manön ënë gin na jüköwu më timö gin na un imitö. 18 Ëntö ka Tipo Naleng ënë tye ka tëlöwu, un ba itye í thë cik. 19 Tic më miti më kwö më anywölí nen ökö kanya leng. Gin ene: tim më ölyang, carö, tarwang, 20

wörö cal jwogi, tic më jwöjwök, adagë, dhaa, nyeko, akëmö, larö dito, pyem, apokapoka, 21 woro, mërö, cem më yom cwiny na rac, kî mökö nököñë na calö manön gini. Pod dökî aciköwu na tük, kite na calö aciköwu cön, nî jö na timö koth jami na calö man gini, ker k'Obanga ba bino bedo mëgi. 22 Ëntö nyig na nyak pi Tipo Naleng ene: Mar, yom cwiny, kuc, diö cwiny, kica, bër, gen, 23 mwolo, ëka gwökërë kën. Cîk mörö ope na kwërö jami na calö man gini. 24 Jö n'obedo gini jö ka Kiricito Yecu otyeko gini guro miti më kwö më anywöli kî kite mërë kibëc i kor yath aria. 25 Tipo Naleng ömiö onu kwö, cë onu myero ewothu nakun ëlübö ën. 26 Onu myero kür ebed k'awaka, kür ebed nyuthere nwök both ewodh onu, ëka kür ebed kî nyeko i kin onu.

6 Utmegona, ka cë ëmakö dhanö mörö timö bal, un jö na Tipo Naleng tölöwu myero ikönyö unu ën ëk odwog i yoo n'atir, nakun ikönyö unu ën kî cwiny më mwolo. Ëntö myero igwökërë unu ëk un thon kür ëtëmwu. 2 Ting unu pëkö k'ewodhwu, manön ënë bino mïöwu icobo cîk ka Kiricito. 3 Ka dhanö mörö thamö nî ën pîrë tük ëlöö jö nököñë, nakun i adyer nwongo ën pîrë ba tük, nwongo ën bwölërë kënë. 4 Dhanö acëlacël myero önën tic mërë kënë ka bër. Manön mïö tyën köp më wakërë mërë bedo pi tic mërë kikome na ën otio, na ba dök poro kî tic ka ngat mörö nököñë, 5 piën dhanö acëlacël tye kî yëc mërë na myero oting. 6 Dhanö n'etye ka pwonyo kî köp i kom Kiricito myero önywak jami kibëc na bëcö na ën tye ködë k'apwony mërë. 7 Kür iwëk ëbwölwu: Obanga ba etuko ködë. Gin na dhanö öcwö ënë ën thon bino kaö. 8 Ngat n'öcwö kodhi mërë i pwodho më miti më kwö më anywöli, gin na ën bino kaö kî ië ënë thöö, ëntö ngat n'öcwö kodhi mërë i pwodho ka Tipo Naleng, gin na ën bino kaö kî ië ënë kwö na ba thum. (aiōnios g166) 9 Kür myero onu edher më timö gin na bër, piën ka karë örömmö, onu ebino kaö kac ka onu ba edhero. 10 Dong pi manön kite na onu pod etye kî karë, onu myero ëtim gin na bër both jö kibëc, na löö kibëc myero onu etii both utmego onu n'oye gini Kiricito. 11 Un itwërö nënö nyukuta na thwon na an atye ka cöönö kî cinga kikome. 12 Jö nonu na tye ka tëmö më diöwu nî myero ilirë unu, obedo gini jö na mitö nî gin enen na bër both jö nököñë. Tyën köp na mïögî timö ënë më jükö kür eketh ayela i komgi pi yath aria ka Kiricito. 13 Naka thon jö n'ëlrögî ba lübö gini cîk, ëntö gin mitö nî ëlirwu ëk ëwakërë gini pi lirë më komwu. 14 Ëntö an ba amitö nî awakara pi gin mörö, kono pi yath aria ka Rwoth onu Yecu Kiricito, kî kubotha lobo kibëc dong eguro ökö i kör yath aria, ëka an kikoma thon egura ökö i kom lobo pi yath aria. 15 Piën ka ngat mörö ëlirö onyo ba ëlirö, manön

ba obedo gin mörö na pîrë tük; gin na pîrë tük ënë më bedo cwec na nyen. 16 Kuc kî kica obed i kom jö na lübö pwony nî, ëka both jö k'Obanga kibëc. 17 Cakërë kobedini cidhö ködë anyim, an ba amitö nî ngat mörö oyela, piën an atye kî poo na dong eketho i koma na nyutho nî an abedo opii ka Yecu. 18 Utmegona më amara, kica ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu. Amën.

Jö Epeco

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pi miti k'Obanga. Both jö k'Obanga na tye i Epeco, na gin ëné jö na genere i kwögi kanya acël ki Kiricito Yecu: **2** An alëgö Obanga Apap onu ëka Rwoth Yecu Kiricito ömïwu ibed unu ki kïca ëka kuc. **3** Eru ëmïi pak both Obanga ëka Apap ka Rwoth onu Yecu Kiricito, n'ömiö onu gum kibëc më tipo na tye i polo i Kiricito. **4** Ën öyëro onu cön i Kiricito na pod bara öcakö cweo lobo, ëk onu ebed jö na leng i nyime abonge bal mörö i kom onu. Pi mar mëré, **5** Obanga ki miti mëré kënë onwongo dong öyübö cön ni onu myero ebed ëthinö mëré pi tic na Yecu Kiricito otio. **6** Eru ëmïi pak both Obanga pi kïca mëré më dheo na dit, na ën ömiö onu nono i Kiricito na ën marö. **7** Pi remo ka Kiricito Yecu, etyeko kökö onu ökö, ëtimö kïca i kom bal onu ökö, na lübërë ki lönyö më kïca k'Obanga na dit. **8** na ën ömiö onu na thwönë i ryëkö mëré kibëc ëka ki niang. **9** Obanga ötimö man i karë na ën otuco müng më miti mëré both onu, nakun lübö yüb mëré na bër na ën onwongo öyübö më cobo i Kiricito. **10** Yüb k'Obanga na ën bino cobo ka karë örömö, ëné më cökö jami kibëc na tye i polo ëka i wi lobo, më rïbögi ökö kanya acël i Kiricito. **11** Jami kibëc timëré na lübërë ki yüb k'Obanga ëka thama mëré. Obanga öyëro onu më bedo jögë i Kiricito nakun ën onwongo dong öyübö anaka ki i acaki. **12** ëk wan, n'onwongo ëcakö bedo ki gen i kom Kiricito, myero ëmïi pak ëka dheo both Obanga. **13** Kiricito thon öyërowu më bedo jö k'Obanga i karë na un iwinyo köp adyer, Emuth na Bër n'okelo niwu larë. Un iye Kiricito, ëka ëné ömiö ëmiöwu Tipo Naleng n'onwongo Obanga öcikö pïrë cön ëk obed na calö anyuth mëré n'ëmwönö i komwu, **14** na ëné gin n'ejengo na nyutho ni onu ebino nwongo gin na kibëc n'Obanga öyübërë më miö onu i karë n'Obanga bino kökö jögë—na bino miö jïi pakö dheo mëré. **15** Pi tyën köp ni, anaka an awinyo köp i kom yeewu i Rwoth Yecu ëka pi mar na un imarö ki jö k'Obanga kibëc, **16** an ba awëkö më miö pwöc both Obanga pïrwu, nakun apo pïrwu i lëgana. **17** An alëgö ni Obanga ka Rwoth onu Yecu Kiricito, Obanga më dheo, myero ömïwu Tipo Naleng më ryëkö ëka onyuth niwu Obanga ëk inge unu ën na bër rwök. **18** An thon alëgö ni ömëny thamawu ëk inge unu gen na ën ocwodowu ië, kit lönyö ëka dheo na thwönë na ën miö both jögë ëk obed mëgi. **19** An thon alëgö ni iniang unu kite na tükö mëré na dit tio ködë i kom onu jö n'oye Yecu. Tëkö ni na tio i kom onu röm ki tic na dit më twër na ën tye ködë. **20** n'ocero Kiricito ki kin jö n'öthöö ëka ömiö ën obedo i nget cingë më kucem i polo. **21** Ën dong tye malö i polo, löö ëlök kibëc më polo, twërö, tükö, ëka

nying kibëc n'ëcakö, pathi i lobo më karë ni këkën ëntö thon i lobo më karë na tye ka bino. (aiön g165) **22** Obanga oketho jami kibëc i thë twër ka Kiricito ëk ölöö, ëka ömiö ën both jö n'oye Kiricito na calö wic nakun löö jami kibëc. **23** Jö n'oye Kiricito obedo gini kom Kiricito, na miö jö n'oye pong na bër, nakun Kiricito thon pong i jami kibëc.

2 i karë n'opoth un onwongo ibedo calö jö n'öthöö pi türö cïk ëka balwu. **2** i karë ca onwongo un ilübö yodhi na reco më lobo ni, nakun iwinyo unu köp ka ngat na rac na löö twër mökö na tye malö i yamö, na ëné cwiny na kobedini tye ka tic i cwiny jö na ba mitö winyo köp k'Obanga. (aiön g165) **3** Onu kibëc onwongo ëröm ki jö nön i lübö miti më kwö më anywöli, nakun ecobo miti më kom onu ki gin na onu ëthamö. i kite na yam onu etye ködë, akëmö k'Obanga onwongo myero opodh i kom onu calö jö nökënë kibëc. **4** Ëntö Obanga obedo alönyö i kïca mëré, mar na ën ömarö ki onu ködë dit rwök, **5** kadï bed ni onu ëdökö jö n'öthöö ökö pi türö cïk mëré, ën ömiö onu kwö kanya acël ki Kiricito—obedo pi kïca k'Obanga ëné ömiö ilarë unu. **6** Obanga ocero onu ki i thöö ki Kiricito, ëka ömiö onu kabedo më bedo kanya acël ki Kiricito Yecu i polo. **7** Obanga ötimö jami ni kibëc ëk enyuth i karë kibëc na tye anyim lönyö mëré na thwönë na ba pimere më kïca n'onen i mar mëré both onu na Kiricito Yecu timö ni onu. (aiön g165) **8** Piën pi kïca mëré ömiö Obanga ölaröwu pi yeewu—ëka man ba ötimëré pi tic mörö na un iitimö, manön obedo miic k'Obanga— **9** pathi pi tic na dhanö timö, ëk kür ömïi ngat mörö öwakërë. **10** Onu ebodo gin n'Obanga otio, ën ocweo onu i Kiricito Yecu ëk ebed jö na tio tic na bëcö na ën yam öyübö cön ni ëk onu ëtim. **11** Pi manön, po ni un cön onwongo ibedo unu Erok i kite n'ënywölöwu ködë ëka Eyuda cwodowu ni “jö na ba ëlirö,” nakun gin cwodere kën-gi ni “jö n'ëlirö” (na cing dhanö ëné ötimö i komgi)— **12** po unu ni i karë nön un onwongo ipokere ökö ki both Kiricito. Un onwongo ëkööwu ökö ki i kom jö Icarael, ba inywakö unu cïkërë k'Obanga ëka ki gin na kibëc na ën öcikö ni ebino timö pi jögë. Ibedo unu i lobo ni abonge gen ëka na ba ingeo unu Obanga. **13** Ëntö kobedini i Kiricito Yecu un n'onwongo itye unu na bor k'Obanga, ekelowu dong ökö na cwök pi remo ka Kiricito. **14** Ën kikome okelo kuc i kin jö ariö, ömiöwa kodwu dong etye acël, ëka ën ötürö cël më gero n'opoko onu. **15** Pi kelo kuc, ën öjwaö cïk ka Muca ökö ki cïk mëré kibëc. Ën ötimö man ëk eketh jö ariö obed rok acël na nyen n'örïbërë kanya acël i ën. **16** Pi thöö mëré i kor yath aria, Kiricito odwongo jö ariö both Obanga i kom acël, ömiö adagë ojik ökö. **17** Kiricito obino ötitö köp më kuc bothwu un jö n'onwongo itye unu na bor ki both Obanga

ëka both jö n'onwongo tye na cwök. **18** Pí Kiricito onu kibéc etyeko yabö nî onu yoo më thuno both Apap kî Tipo Naleng acël. **19** Kobedini dong un ba ibedo erok onyo wele, ëntö un ibedo jö më pacö acël kî jö k'Obanga ëka ibedo unu jö më ödë. **20** Un dong ïcal kî gedo n'ëgërö, n'acaki thërë obedo ëkwëna ëka edwarpiny, kî Kiricito Yecu kikome na calö kidi më gwïc. **21** Gedo ni kibéc okubere kanya acël i Kiricito ëka tye ka döngö më bedo öt k'Obanga na leng pî Rwoth. **22** Kiricito thon tye ka gëröwu kanya acël i kome, ëk ibed unu kanya Tipo k'Obanga bedo ië.

3 Pí köp ni, an Paulo na an abedo amabuc ka Kiricito Yecu pîrwu, un Erok— **2** Adyer iwinyo unu kite n'Obanga ömïa më tio tic më kica mërë pîrwu, **3** dök thon kite na ën onyutho nîna müng mërë, na calö atyeko cöönö pîrë na cecek. **4** Ka ïkwanö unu ngö na an acöð, cë un ibino nîang na bër kite na an anîang kî müng i kom Kiricito ködë. **5** I karë n'opoth anגע, Obanga ba onyutho müng ni both dhanö, ëntö kobedini pî Tipo Naleng Obanga onyutho both ëkwëna mërë na leng ëka edwarpiny. **6** Müng ni ënë nî pî Emuth na Bër, Erok ödökö gîni dong jö na leo lönyö k'Obanga kanya acël k'Eyuda, ödökö gîni dul kom acël ködgî, ëka gîn thon nywakö cîkërë n'Obanga öcîkërë ködë i Kiricito Yecu. **7** An adökö atic më Emuth na Bër ni pî mïc më kica k'Obanga n'ëmïa pî tic më tükö mërë. **8** Kadî bed nî an pîra ba tük rwök kî kin jö k'Obanga kibéc, kica ni onwongo ëmïa më titö Emuth na Bër both Erok pî lönyö na Kiricito miö na ba ërömö pimo, **9** ëka më miö jö kibéc ngeo yüb më müng k'Obanga, n'onwongo Obanga n'ocweo jami kibéc ökanö pî karë n'opoth anגע. (aiön g165) **10** Miti k'Obanga i köp ni kibéc onwongo mitö tic kî jö n'oye Kiricito më miö ëlök ëka wegî twër kibéc na tye i polo ngeo ryëkö k'Obanga na kothe papath. **11** Obanga ötimö man na lübërë kî yüb mërë na ba thum na ën ömïö ocobere i Kiricito Yecu Rwoth onu. (aiön g165) **12** Pí Kiricito kobedini dong ën ömïö onu diö cwiny ëka tük cwiny piën onu dong ëtwërö bino both Obanga pî yee. **13** Pí manön an alëgö nî kür idwök unu cwinywu cen nî piën an atye ka limö can pîrwu, man kibéc obedo më miöwu dheo. **14** Pí tyën köp ni an arumo cönga i nyim Apap, **15** na ënë Acwec më jami kibéc na tye i polo ëka i lobo. **16** An alëgö both Obanga ëk kî i lönyö mërë më dheo ömïiwu twër ibed unu na tük i cwinywu pî Tipo mërë, **17** ëk Kiricito obed i iwu piën iyee unu ën. An alëgö nî Obanga ömïi icung unu na tük i mar. **18** Ibed unu kî tükö më nîang kanya acël kî jö k'Obanga kibéc, kite na mar ka Kiricito pî onu lac ködë, bor ködë, ödöngö ködë malö, ëka kite na thuth ködë. **19** An amitö nî inge unu mar ka Kiricito na löö ngec kibéc—ëka

ipong unu i gin mörö kibéc n'opong i Obanga. **20** Dheo kibéc obed both Obanga, na ënë twërö tio tic na thwönë rwök, na löö gin na onu ëtwërö kwaö pîrë onyo ketho thama onu ië, pî tükö mërë na tye ka tic i kom onu. **21** Dheo obed both Obanga naka naka i Kiricito Yecu ëka kî jö n'oye Kiricito më wang rok kibéc! Amën. (aiön g165)

4 Pí manön an na calö amabuc pî Rwoth, an akwaöwu nî ilüb unu kit kwö n'opore na rwatërë kî cwodo na yam ecwodowu ië. **2** Bed unu kî wörö ëka kî mwolo i kom jö nökökë; ëka ibed unu jö na dangö gin na kibéc na balö cwiny dhanö, nakun ngat acëlacël diö cwinye i kom awodhe kî mar. **3** Tim unu tük më gwökö ribërë na Tipo Naleng ömïowu ëk ibed unu i kuc na tweowu kanya acël. **4** Kom tye acël ëka Tipo k'Obanga tye acël—kite na gen thon tye acël n'Obanga ocwodowu ië— **5** Rwoth tye acël, yee tye acël, batica tye acël, **6** Obanga tye acël ëka Apap ka jö kibéc. Ën löö jami kibéc, tio i jami kibéc, ëka tye i jami kibéc. **7** Ëntö ngat acëlacël i kin onu onwongo mïc më kica, n'opore kî mïc na Kiricito ömïö bothe. **8** Manön ënë ömïö Cöc na Leng kobo nî: “I karë na ën öidhö ködë malö, ën otero opii na pol ëka ömïö mïc gîni both jii.” **9** (Tyën köp nî “öidhö malö” gönyö nîngö? Gönyö nî ën thon obino piny i lobo. **10** Ngat n'obino piny ën acël nön ënë öidhö malö kanya bor i nge polo kibéc, ëk epong jami kibéc.) **11** Mïc na Kiricito ömïö gîn ene: ömïö jö mökö më bedo ëkwëna, mökö më bedo edwarpiny, mökö më bedo jö na titö köp k'Obanga, jö mökö më bedo ëkwath ëka epwonye. **12** Ticgî obedo më yübö jö k'Obanga i ticgî më könyö jii ëka më gërö jö n'oye Kiricito, **13** naka ka onu kibéc ëdökö acël i yee onu ëka i ngeo Wod k'Obanga, naka ka onu ëdökö jö n'otengo, nwongo ëdöngö na röm kî Kiricito, ëka onu ebino bedo calö ën. **14** Cë miö onu ba dökî ebedo calö ëthinö, na pii na tataga tatago yeegî, jö na wëkö yamö më pwony na papath lökögî, ryëkö ka jö ëka yübgî më twodo na ba dökî miögi cacapa. **15** Nakaka manön, onu myero ëtwak köp atîr kî mar, onu myero ëdöng i yodhi kibéc ëka ebed calö Kiricito, na ënë obedo awi jö n'oye Kiricito. **16** Ënë obedo wic, dul kom kibéc ribërë gîni i kome ëka kubere gîni kanya acël i wang romo kibéc na tye ië. Cë ka dul acëlacël tye ka tio tic mërë kakarë, miö kom döngö na bër kî mar. **17** An akobo niwu kî twër na Rwoth ömïa nî kür myero dökî imëdërë unu më bedo kî koth kwö na jö na ba ngeo Obanga bedo ködë, i thamagî na köny mërë ope. **18** Thamagî önyöbërë dong ökö, ba dökî twërö niang gîni. Gîn opokere ökö kî kom kwö n'Obanga miö pî kwia piny n'obino nigî pî cwinygî n'ödökö na nwang. **19** Gîn ba dökî parö gin mörö, gîn ömirë kën-gî

ĩ tĩm mẽ tarwang ěka thon owor ģĩnĩ rwōk mẽ tĩmō koth tĩm mōkō na ba bĕr. 20 Ĕntō man ba obedo kite n'onwongo epwonyowu kōdĕ kĩ kōp ĩ kom Kiricito. 21 Adyer iwinyo unu kōp ĩ kome ěka na calō ělũbkōrĕ epwonyowu kĩ kōp adyer na tye ĩ Yecu. 22 Koth kwōwu na cōn na yam ĩkwō unu kōdĕ, myero ĩwĕk unu dong ōkō. Koth kwō nōn ōbal dong ōkō pĩ miti na reco n'ōbwōlōwu. 23 Wĕk unu Obanga dong ōlōk thamawu mẽ cwiny obed na nyen, 24 ěka iruk unu kom na nyen, n'ecweo mẽ bedo calō Obanga ĩ adyer mẽ kite atĩr ěka na leng. 25 Pĩ manōn ngat acĕlacĕl myero ōwĕk kōp mẽ twodo ěka ōtwak kōp atĩr both awodhe, piĕn onu kībĕc ebledo jō mẽ dul kom acĕl. 26 “Ka akēmō ōmakōwu, kūr ipodh unu ĩ bal.” Kūr ĩmĩĩ unu ceng ōdōny nakun akēmō pod ōmakōwu, 27 ěka kūr ĩmĩĩ unu karĕ both Catan. 28 Ngat n'obedo ka kwalō jami ka ģĩ myero ōwĕk kwo ōkō ěka ōcak tio tic mẽ tĩmō ģin mōrō na bĕr kĩ cĩngĕ, ěk onwong ģin mōrō mẽ kōnyō kĩ jō nōkĕnĕ na mĩtō kōny. 29 Kūr ĩmĩĩ unu kōp na rac odonyi kĩ ĩ dhōwu, ěntō twak unu kōp na bĕcō kĕkĕn na kōnyō mẽ dōngō jō nōkĕnĕ na lũbĕrĕ kĩ ģin na mĩtĕrĕ, ěk jō na winyo kōpwu onwong kōny kĩ ĩĕ. 30 Kūr ĩmĩĩ unu Tipo Naleng k'Obanga okum, n'ēmīōwu ěk obed calō anĕn mĕrĕ n'ēmwōnō ĩ komwu pĩ kūrō nĩnō mẽ kōkōwu. 31 Wĕk unu dong bedo kĩ kĕc cwiny, wang ĩc, akēmō, dha ĩ wi jō nōkĕnĕ, ayeny, ěka rac cwiny kībĕc. 32 Nakaka manōn, bed unu jō na tĩmō kĩca both ngat acĕlacĕl kĩ cwiny na bĕr, tĩm unu kĩca ĩ kinwu kenwu kite n'Obanga ōtĩmō niwu kĩca ĩ Kiricito.

5 Lũb unu kite k'Obanga, piĕn onu ebledo ĕthĩnō na ĕn marō. 2 Bed unu nakun ĩlũbō unu yoo mẽ mar, na calō Kiricito ōmarō onu, cĕ ōmĩrĕ kĕnĕ pĩ onu na calō tyĕr n'ĕwangō na ngwece kur both Obanga. 3 Dong pĩ manōn tĩm mẽ ōlyang, onyo tĩm mōkō mẽ carō carō, onyo woro mẽ ĩĩm myero kūr ekob ĩ kinwu, piĕn man ĕnĕ tĩm na ba opore pĩ jō k'Obanga na leng. 4 Ba bĕr niwu mẽ twakō kōp mōkō mẽ lewic, twak mōkō mẽ mingo onyo twakō kōp mẽ arath, kūr myero thon owinyere bothwu, ĕntō thwara ĩmĩĩ unu pwōc both Obanga. 5 Un ĩniang na bĕr nĩ ngat mōrō ope ĩ kin jō n'obedo jō ōlyang, jō na tĩmō tĩm mẽ carō carō, onyo jō n'owor ĩ kom jami—koth dhanō nĩ obedo awōr cal ģwogi—na ba bino nwongo dul mōrō mẽ bedo mĕĝĕ ĩ ker ka Meciya ěka mẽ k'Obanga. 6 Kūr iye unu ngat mōrō ōbwōlwu kĩ kōp mōkō na thĕrĕ ope, piĕn akēmō k'Obanga bino ĩ kom jō na ba winyo kōp mĕrĕ pĩ tĩmģi nonu. 7 Pĩ manōn kūr ĩribĕrĕ unu kōdgĩ. 8 Un onwongo cōn itye unu ĩ pĩny na cōl, ĕntō kobedini unu dong itye unu ĩ pĩny na tar ĩ Rwoth. Bed unu calō ĕthĩnō mẽ tar 9 (piĕn nyig n'ōnyak pĩ tar nen ōkō ĩ ģin na kībĕc na tye na bĕr, na kite atĩr ěka adyer) 10 ěka

ĩtĕm unu mẽ pwonyo ngō na yomo cwiny Rwoth. 11 Kūr ĩribĕrĕ unu ĩ tic mōrō kībĕc mẽ pĩny na cōl na ba kōnyō, ĕntō thwara ituc unu tic nonu ōkō kanyalĕr. 12 Piĕn obedo mẽ lewic thon mẽ twak ĩ kom jami na jō na ba winyo kōp tĩmō ģĩnĩ ĩ mũng. 13 ģin mōrō na tar onyutho nen ōkō kanya leng, 14 piĕn tar ĕnĕ mĩō jami kībĕc nen. Man ĕnĕ ōmĩō ekobo nĩ: “Coo ōkō, ĩn ngat ĩnĩnō, cer ōkō kĩ ĩ kin jō n'ōthōō, cĕ Kiricito bino mĕnyōnĩ.” 15 Gwōkĕrĕ unu, ĩ kite na un ĩ kwō kōdĕ—kūr ibed unu calō jō na kwia pĩny, ĕntō bed unu calō jō na ryĕk. 16 Tii unu kĩ caa n'onen na bĕr, piĕn man ĕnĕ karĕ mẽ tĩm na rac. 17 Pĩ manōn kūr ibed unu jō na mĩng, ĕntō tĕm unu mẽ nĩang ĩ kom ģin na Rwoth mĩtō nĩ un ĩtĩm. 18 Kūr ĩmĕr unu kĩ kōngō ōlōk na kelo tĩm mẽ carō. Nakaka manōn, wĕk unu Tipo Naleng opong ĩ cwinywu, 19 nakun ĩtwak unu ĩ kinwu kĕkĕnwu kĩ kōp mẽ jabuli, wer ěka kĩ wer mẽ cwiny. Wer unu wer mẽ pakō Rwoth ĩ cwinywu. 20 Mĩĩ unu pwōc both Obanga Apap ĩ karĕ kībĕc pĩ jami kībĕc ĩ nyĩng Rwoth onu Yecu Kiricito. 21 Mĩrĕ unu kĕkĕnwu ĩ thĕ lōc ka jō nōkĕnĕ, ngat man both awodhe, pĩ wōrō Kiricito. 22 Un mon, mĩrĕ unu kenwu ĩ thĕ lōc ka cwōwu, na calō ĩmĩrĕ unu kenwu both Rwoth. 23 Piĕn ĕcwō ĕnĕ obedo awi dhakō kite na Kiricito obedo awi jō n'oye ĕn, na ģĩn ĕnĕ kome, ěka Kiricito obedo alar ka jō n'oye ĕn. 24 Kite na jō n'oye Kiricito mĩrĕ ģĩnĩ ĩ thĕ lōc ka Kiricito, mon thon myero ōmĩrĕ ģĩnĩ ĩ thĕ lōc ka cwōģi ĩ jami kībĕc. 25 Un cwō, mar unu monwu kite na Kiricito ōmarō kĩ jō n'oye ĕn ěka ōmĩō kwō mĕrĕ pĩrgĩ, 26 ěk ĕlōnyģi obed na leng, kinge na dong ōlwōkōģi kĩ pii ěka kĩ kōp, 27 ěk ekel jō n'oye ĕn ĩ nyime na calō nyakō n'ĕyũbō mẽ anyōma, na poo mōrō ope ĩ kome onyo na terĩnyime ōjũjũnga onyo ģin mōrō nōkĕnĕ na rac, ĕntō obed na leng na bal mōrō ope ĩ kome. 28 ĩ yoo acĕl nōn, cwō myero ōmar mon-ģi kite na ģĩn marō kĩ komģi kĕn-ģi. Ngat na marō dhakō mĕrĕ nwongo marō kome kĕnĕ. 29 Ngat mōrō ope na dag kome kĕnĕ, ĕntō pĩdhō kĩ cem ěka gwōkō, kite na Kiricito thon gwōkō ěka pĩdhō kĩ jō n'oye ĕn, 30 piĕn onu ebledo dul kom Kiricito. 31 Kite n'ĕcōō kōdĕ ĩ Cōc na Leng nĩ: “Pĩ tyĕn kōp nĩ ĕcwō bino wĕkō apap mĕrĕ ěka aya mĕrĕ, cĕ ribĕrĕ kĩ dhakō mĕrĕ, ěka jō arĩō bino dōkō kom acĕl.” 32 Man obedo mũng na dīt—ĕntō an atye ka twak ĩ kom Kiricito ěka kĩ jō n'oye ĕn. 33 Pĩ manōn, ĕcwō acĕlacĕl ĩ kinwu myero thon ōmar dhakō mĕrĕ kite na ĕn marō kĩ kome kĕnĕ ěka dhakō myero ōwōr cwōrĕ.

6 Un ĕthĩnō, winy unu enyodowu ĩ Rwoth, piĕn manōn ĕnĕ bĕr. 2 Cōc na Leng kobo nĩ, “Wōr apapnĩ ěka ayani,” man ĕnĕ cik mẽ acĕl n'ĕcĩkō pĩ ģin mōrō na bĕr na bino yaa kĩ ĩĕ— 3 “ĕk ibed unu na bĕr ěka ibed unu ĩ lobo pĩ karĕ na lac.” 4 Un jō kabebe, kūr iter unu ĕthĩnōwu ĩ yoo na

rac na miö akēmō makōgī, ěntō miī unugī ödōng na bër nakun ipwonyo unugī ěka inyutho unu nīgī kite na bēcō na Rwoth pwōyō. 5 Un opii, winy unu editewu mē lobo kī cwiny acēl, na calō iwinyo unu Kiricito, nakun ilworo unugī kī myēl kom. 6 Ticwu myero kūr obed tic n'ěněnō kī wang kēkěn mē yomo cwiny dhanō, ěntō tii unu gin n'Obanga mītō kī cwinywu kībēc, na calō opii ka Kiricito. 7 Tii unu ticwu kī cwiny na bër, na calō itio unu pī Rwoth, ěka pathī pī dhanō, 8 piěn un ingeo nī Rwoth bino cūlō ngat mōrō kēkěn, kadi obedo opii onyo ngat mōrō na lōōrē kěnē pī gin mōrō kēkěn na bër na ěn otio. 9 Wegi opii, ter unu opiiwu ī yoo acēl nōn. Kūr ībūr unugī, kite na un ingeo nī adit na lōōgī ěka kī un tye ī polo, na ěn makō jō kībēc na rōm arōma. 10 Mē ajiki, bed unu na tēk ī Rwoth ěka ī twērō mē tēkō mērē. 11 Ruk unu jami mē lwēny n'Obanga miö, ěk icung unu na tēk, nakun īgěngěrē unu kī kom ökörā ka Catan. 12 Piěn onu ba ělwēnyō kī dhanō adhana, ěntō ělwēnyō k'ělōc ěka wegī twēr mē yōkō, na lōō wi lobo thūkūl ī karē ni mē cōl pīny ěka kī tipo mōkō na reco na tye malō ī wi yamō. (aiōn g165) 13 Pī manōn, myero iruk unu jami lwēny n'örömō n'Obanga miö, ěk ökönywu mē cung na tēk ka nīnō na rac othuno, ěka kinge lwēny naka ī ajiki, un pod ibino cung unu na tēk. 14 Pī manōn myero icung unu nakun itweo unu wang pyērwu kī del mē köp atīr, ruk unu kite atīr obed nywenyo mē gwökō korwu, 15 ěka iyübērē unu mē titō köp mē Emuth na Bër mē kuc na calō wör mē tyēnwu. 16 Mēd ī kom jami ni kībēc, yeewu myero obed kwotwu na un ītwērō neko mac kī ī kom athērō na Catan yuo. 17 Ruk unu larē obed tok nywenyo mē wiwu, ěka köp k'Obanga na ěnē pala abadē ka Tipo Naleng. 18 Lĕg unu lĕga kībēc na papath kī tēkō ka Tipo Naleng ī karē kībēc. Bed nī yübērē unu ī karē kībēc nakun īdangō unu pēkō, ěka īlĕgō unu pī jō k'Obanga kībēc. 19 Lĕg unu thon pīra ěk Obanga öyab dhōga, ömīa ngō na myero atwakī, ěk atuc mūng mē köp mē Emuth na Bër. 20 An abedo akwēna mērē na rōm kī ngat mōrō na cung pī lobo mērē, ěntō etwea ökö kī nyör. Lĕg unu ěk atwak abonge lworo ī kom Emuth na Bër kite na an myero atwak ködē. 21 Ömīn onu Tukiko na an amarō ěka atic na genere ī Rwoth, bino kobo niwu köp kībēc ī koma ěka ī kom ticna, ěk un thon inge. 22 An atye ka oro ěn yo bothwu pī tyēn köp ni, ěk ěn ömīīwu inge kite na wan etye ködē ěka ödiī cwinywu. 23 An alĕgō nī Obanga Apap ěka Rwoth Yecu Kiricito bino miö kuc, mar ěka yee both utmego kībēc. 24 Kīca k'Obanga obed both jō kībēc na marō Rwoth onu Yecu Kiricito kī mar na ba thum.

1 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya kî both Paulo gîni kî Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo gîni i Tecalonika na gîni ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: Kîca ëka kuc obed kodwu. **2** Wan ëmiö Obanga pwöc jwijiwi pîrwu kibëc nakun wan epo pîrwu i lëgawa. **3** Wan epo kite na un iketho kî yeewu i tic i nyim Obanga Apap onu, ëka kite na un iyelere kî mar kanya acël kî kite na un i'diö unu kî cwinywu, pî genwu i Rwoth onu Yecu Kiricito. **4** Utmegowa n'Obanga marö, wan engeo nî Obanga öyërowu dong ökö, **5** piën Emuth na Bër na wan ëtîtö bothwu, ba igamö unu kî köp kékën ëntö kî tékö ëka kî Tipo Naleng, nakun ödönyö na thuth i cwinywu. Un ingeo na bër kite na wan ebeto ködë bothwu më kõnyöwu. **6** Un ibino iporo unu kitewa ëka kite ka Rwoth; kadî bed inwongo unu can na thwönë rwök, un igamö unu köp mërë kî yom cwiny na Tipo Naleng ömiö. **7** Man ömiö i'dökö unu apor na bër both jö kibëc n'oye Yecu na tye gîni i Macedonia ëka Akaya. **8** Köp ka Rwoth owinyere pathî i Macedonia ëka Akaya kékën— ëntö köp i kom yeewu i kom Obanga owinyere örömö kanya kibëc. Pî manön wan ba dökî örömö kobo gin mörö ië, **9** piën jö nön kibëc odwongo köp i komwa kite na un ijölöwa ködë. Gîni thon okobo kite na un ilökërë ködë both Obanga nakun iwëkö unu wörö cal jwogi pî tio tic n'Obanga na kwö ëka n'adyer, **10** ëka më kürö dwogo ka Wode kî i polo, na ën obero kî i kin jö n'öthö—Yecu, n'ölarö onu kî i akëmö k'Obanga na tye ka bino.

2 Utmegowa, un ingeo nî binowa më limöwu ba ebeto më nono. **2** Kadî bed wan ënëno can ëka ëtimö tim më lewic i komwa kî i Pilipi kite na un ingeo ködë, ëka kadî bed pyem ebeto na dwong, Obangawa ömiöwa ték cwiny më titö niwu Emuth mërë na Bër kanyalër. **3** Piën köp na wan ëtîtö ba öya kî i thama na ba tye atîr onyo kî i thama na ba leng, ököra mörö ope ië. **4** Ëntö kite na calö Obanga dong otyeko pwöyöwa ëka ömiöwa Emuth na Bër më atîta, wan thon ëtîtö kömanön, pathî më yomo cwiny dhanö ëntö më yomo cwiny Obanga na ngeo cwiny onu. **5** Un ingeo unu nî wan ba ëtwak nono më ywaö thamawu, wan ba ëkanö thamawa pî nwongo lim—Obanga ënë ebeto acadenwa. **6** Wan ba ërangö dheo kî both dhanö, kadî kî bothwu onyo kî both ngat mörö nökenë. Na calö ëkwëna ka Kiricito wan onwongo myero eketh pëkö i komwu, **7** ëntö wan ebeto na mwol i kinwu calö aya k'athin na tye ka gwökö ëthinë. **8** Parö pîrwu ömiö ba ëmiöwu Emuth na Bër kékën n'öya kî both Obanga, ëntö wan ëmiö kwöwa bothwu piën wan onwongo ëmaröwu

rwök. **9** Utmegowa, un ipo kite na wan onwongo eyelere ködë kî tic; i karë na wan ëtîtö niwu Emuth na Bër n'öya kî both Obanga, wan etio kiceng ëka kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö kî i kinwu. **10** Un ibeto acadenwa, ëka Obanga thon ngeo kite na wan ebeto ködë na leng ëka n'atîr abonge köp mörö n'ölöwa i nyimwu un jö n'oye. **11** Un ingeo kite na wan ëkönyö ngat acëlacël kî i kinwu na calö apap na kõnyö ëthinë, **12** nakun ëcükö cwinywu, ekweo cwinywu ëka ëkwaöwu ëk ilüb unu kwö n'opore both Obanga n'ocwodowu i löc mërë ëka i dheo mërë. **13** Wan thon ëpwöyö Obanga karë kibëc pî köp ni, piën cakërë na un igamö köp k'Obanga na un iwinyo kî bothwa, ba igamö unu na calö köp ka dhanö ëntö na calö köp adyer n'öya kî both Obanga, tye thon ka tic iwu un jö n'oye Yecu. **14** Utmegowa, un thon por unu kite ka jö k'Obanga n'oye Kiricito na tye i Yudea, na tye i Kiricito Yecu: Piën un thon inëno unu can kî both jöwu kikome na röm kî can na jö n'oye Kiricito önëno kî both Eyuda, **15** n'oneko gîni Rwoth Yecu ëka edwarpiñy, ëka oyelowa gîni thon. Gîni ba oyomo cwiny Obanga ëka thon ebeto gîni lang ka jö kibëc. **16** Gîni thon ötëmö jüköwa ökö më titö köp both Erok ëk ölarë gîni. Man ömiö balgi ömëdërë na thwönë rwök, ëntö kinge akëmö k'Obanga obino i komgi. **17** Utmegowa, i karë n'epokowa kodwu pî karë na nönök (i kom ëntö pathî i cwiny), wan ëtëmö kî miti na thwönë më nwongo yoo më nënöwu dökî. **18** Wan onwongo ëmiö më bino bothwu; an, Paulo, atëmö dökî atëmö—ëntö Catan öjuköwa ökö. **19** Ngö ënë genwa kî yom cwinywa ëka tok dheo më cung i nyim Rwothwa Yecu ka obino? Pathî un? **20** Adyer un ënë ebeto dheowa ëka yom cwinywa.

3 Më ajiki, i karë na dong wan ënëno nî ba dökî örömö dangö, wan ëthamö kënwä më dong i Atene. **2** Cë ëcakö oro Timoteo na ënë öminwa ëka atic k'Obanga i titö Emuth na Bër ka Kiricito, më jingö ëka më cükö cwinywu i yeewu, **3** ëk ngat mörö kür cwinye opodhi i atëmatëma nonu. Un ingeo na bër nî can ni myero opodhi i kom onu. **4** Piën i karë na wan etye bothwu, wan ebeto kobo niwu nî karë mörö ebino yelo onu. Ëka ötimërë kömanön kite na un thon ingeo na bër. **5** Pî köp ni, i karë na an anëno nî ba dökî arömö diö cwinyä, an aoro Timoteo bothwu ëk aniäng i kom yeewu. An onwongo atye kî lworo nî gwök onyo Catan öbwölöwu cë ticwa römö bedo na kõny mërë ope. **6** Kobedini Timoteo pod odwogo kî bothwu yo bothwa ëka ën okelo niwa emuth na bër i kom yee ëka marwu. Ën okobo niwa nî un ipo pîrwa ëka itye unu kî miti më nënöwa kite na wan thon etye kî miti më nënöwu. **7** Pî manön, utmegowa, cwinywa dong okwe i

komwu pĩ yeewu i can ěka ayela n'eyelowu kōdē kibēc. 8 Piēn kobedini wan ěkwō pĩrwu ka icung unu na tēk i Rwoth. 9 Wan ětwērō mīō pwōc both Obanga nīngō pĩrwu pĩ yom cwiny kibēc na wan etye kōdē pĩrwu i nyim Obanga? 10 Kiwor ěka kiceng wan ělēgō kī cwinywa kibēc nī ěnēnwu dōkī ěk ěmēd gin n'orem kī i kom yeewu. 11 Wan ělēgō nī Obanga Apap onu ěka Rwoth onu Yecu ōyab yoo niwa mē bino bothwu. 12 Wan ělēgō dōkī nī Rwoth ōmīi marwu ōmēdērē rwōk both ngat acēlacēl ěka both jō kibēc kite na wan ěmarōwu kōdē. 13 ěk ěn ōjīng cwinywu ibed unu jō na leng abonge kōp mōrō i nyim Obanga Apap onu i karē na Rwoth onu Yecu bino bino kī jōgē kibēc na leng.

4 Mē ajiki mērē utmegowa, wan ěkwaōwu i Rwoth Yecu nī ěmēdērē unu anyim naka naka kī kwō na un ěmakō kī bothwa mē yomo cwiny Obanga, na un itye ka lūbō. 2 Po unu i cik na yam wan ěmiōwu kī twērō ka Rwoth Yecu. 3 Obanga mītō nī ibed unu jō na leng: wēk unu tīm mē ōlyang. 4 Ngat acēlacēl myero onge kite mē bedo kī dhakō mērē kēnē kī cwiny na leng ěka kī wōrō, 5 kūr ěmīi unu miti mē kom obuwa calō jō na ba ngeo gīnī Obanga. 6 Ngat mōrō kūr ōtīm bal i kom ōmīn mērē onyo ōbwōl ěn kī kōp ni. Piēn Rwoth bino pwodo dhanō pī bal nōn gīnī kibēc, kite na yam wan ekobo ěka ěcikōwu. 7 Obanga ba ocwodo onu mē nyōbērē kī bal ěntō mē bedo jō na leng. 8 Pī manōn, ngat n'ōkwērō cik ni ba ōkwērō dhanō ěntō ōkwērō Obanga, na mīōwu Tipo mērē Naleng. 9 Kobedini kōp na makō mar mē utmego wan myero kūr ěcōō niwu kōp mōrō iē, piēn un kikomwu Obanga dong opwonyowu ōkō mē marō ngat acēlacēl. 10 ěka adyer dong ěmarō unu utmego kibēc i Macedonia kibēc. ěntō wan ěkwaōwu, utmegowa, nī ěmēdērē unu iē naka naka. 11 Keth cwinywu i bedo moth, ngat acēlacēl ōpar pī tic mērē nakun tio kī cīngē kite na yam wan ěcikōwu kōdē, 12 ěk kwōwu mē nīnō kibēc ōmīi jō na ba ngeo Yecu ōwōrwu ěka un ba ibino jengere i kom jō nōkēnē pī gin na un ěmītō. 13 Utmegowa, wan ba ěmītō nī ibed na ba ingeo unu kōp i kom jō na dong ōthōō, onyo mē bedo kī cwer cwiny calō jō n'ope kī gen. 14 Wan eye nī Yecu ōthōō ěka ocer dōkī ěka thon wan eye nī Obanga bino kelo jō n'ōthōō na yee i kom Yecu kanya acēl kōdē. 15 Wan ekobo niwu kōp ka Rwoth nī onu jō na kwō na pod edong naka i nīnō mē dwogo ka Rwoth, ba ebino tēlō nyim jō na dong ōthōō. 16 Rwoth bino idho pīny kī i polo kī cwodo mē twēr, dwōn malaika na dit bino winyere, buruji k'Obanga bino kok ěka jō na yam ōthōō n'oye i kom Kiricito bino cakō cer. 17 Kinge manōn, onu jō na pod edong na kwō ebino tero onu kanya acēl kōdgi i wi pōl mē romo kī Rwoth i wi yamō ěk

dong ebed both Rwoth na twal. 18 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl kī kōp nī gīnī.

5 Kobedini, utmegona, kōp na makō caa ěka nīnō myero wan kūr ěcōō niwu, 2 piēn un ingeo na bēr nī nīnō mē dwogo ka Rwoth bino bino calō akwo i kiwor. 3 Na jīi pod kobo nī, “Kuc tye, pīny okwe moth, gin mōrō ope na rac,” cē can na rac bino podho i komgī athura calō arem mē nywōl na bino i kom dhakō na yac, ěka ngat mōrō ope na bino bwōth. 4 ěntō un, utmegona, ba itye unu i pīny na cōl na twērō mīō nīnō nonu bino i komwu athura calō akwo. 5 Un kibēc ibedo unu jō mē tar ěka jō mē kiceng. Onu ba ebedo jō mē kiwor onyo mē pīny na cōl. 6 Pī manōn, myero onu kūr ěnīn calō jō nōkēnē, ěntō ebed na wang jō thwolo nakun ěgwōkērē kēn onu. 7 Piēn jō na nīnō, nīnō gīnī kiwor, ěka jō na mēr, mēr gīnī kiwor. 8 ěntō kite na onu ebedo jō mē kiceng, myero ěgwōkērē kēn onu, nakun nwongo eruko yee ěka mar na calō nywenyo mē gēngō kor, ěka gen mē larē na calō tok n'obedo nywenyo. 9 Piēn Obanga ba ōyērō onu nī ěk akēmō mērē opodh i kom onu ěntō mē nwongo larē na yaa kī both Rwoth onu Yecu Kiricito. 10 ěn yam ōthōō pī onu ěk kadī onu ěkwō onyo ěthōō, ebin ěkwō kanya acēl kōdē. 11 Pī manōn, cūk unu cwiny ngat acēlacēl ěka ěkōny unu ngat acēlacēl mē dōngō, kite na un itye ka tīmō kōdē. 12 Pī manōn, wan ěkwaōwu utmegowa, wōr unu jō n'obedo ětēlawu na tye ka tic na tēk i kinwu, na yelere gīnī pĩrwu i Rwoth ěka na pwonyowu. 13 Bed unu kī wōrō na dit ěka kī mar i komgī pī tic na gīn tio. Bed unu kī kuc i kinwu kenwu. 14 Wan ěkwaōwu utmegowa, jūk unu jō na balō gīnī karēgi abonge tic mōrō, cūk unu cwiny jō na lwor, kōny unu jō na gōrū, dīi cwinywu i kom jō kibēc. 15 Nēn unu nī ngat mōrō ba ōcūlō gin na rac kī gin na rac, ěntō karē kibēc tēm unu mē tīmō gin na bēr i kinwu ěka both jō kibēc. 16 Bed unu kī yom cwiny i karē kibēc; 17 lēg unu karē kibēc; 18 mīi unu pwōc i gin na kibēc, piēn manōn ěnē gin n'Obanga mītō kī bothwu i Kiricito Yecu. 19 Kūr ějūk unu Tipo Naleng mē tio tic mērē; 20 kūr ěcaa unu kōp k'edwarpīny. 21 Tēm unu gin na kibēc. Mak unu gin na bēr. 22 Kwēr unu tīm na reco kibēc. 23 An alēgō nī Obanga kikome, Obanga mē kuc, ōmīi ibed unu jō na leng i yodhi kibēc, ōgwōk cwinywu, tipowu ěka komwu mē bedo abonge bal mōrō i karē mē dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito. 24 Ngat n'ocwodowu obedo ngat na genere ěka bino cobo. 25 Utmegowa, lēg unu pĩrwa. 26 Moth unu utmego kibēc kī moth mē mar. 27 Acīkōwu i nyīng Rwoth mē kwanō waraga ni both utmego kibēc. 28 Kīca ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu.

2 Jö Tecalonika

1 Waraga ni öya ki both Paulo gin ki Cilibwano ëka Timoteo, Both jö n'oye Kiricito na bedo gin i Tecalonika na gin ënë jö k'Obanga Apap ëka jö ka Rwoth Yecu Kiricito: **2** An alëgö ni Obanga Apap ëka Rwoth Yecu Kiricito ömiiwu kica ëka kuc. **3** Utmegowa, wan myero ëmii pwöc both Obanga pi karë kibëc pîrwu, piën yeewu tye ka döngö rwök ëka mar ka ngat acëlacël i kom awodhe thon tye ka mëdërë. **4** Pi manön, wan etye k'awaka i kin jö n'oye Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga i kom diö cwinywu ëka yee i ayela ëka atëmatëma kibëc na un itye ka dangö. **5** Man kibëc nyutho ni ngölö-köp k'Obanga tye kakarë, ëka pi manön ebino kwanöwu ni jö n'opore pi ker k'Obanga na un itye ka dangö can pîrë. **6** Obanga bino timö gin na tye atir, ën bino miö can i kom jö n'ömiöwu can, **7** ëka bino miö yweo both jö n'eyelo ëka bothwa thon. Man bino timërë i karë na Rwoth Yecu bino nen k'emalaika mërë na tæk ki i polo i mac na lyël. **8** Ën bino pwodo jö na ba ngeo Obanga ëka na ba wörö gini Emuth na Bër ka Rwoth onu Yecu. **9** Ën bino pwodogi ki can na bedo na twal ëka ebino ryëmögi ökö ki i nyim Rwoth ëka ki i dheo më tækö mërë (aiönios g166) **10** i nünö na ën bino dwogo, ën bino nwongo dheo ki both jögë kibëc na leng ëka wörö ki both jö na yee i kome. Un thon ibino bedo i kin-gi, piën iyee unu cadenwa na wan ekobo niwu. **11** Ënë ömii wan ëlëgö pîrwu i karë kibëc ëk Obanga onu ömiiwu ibed jö n'opore ki cwodo mërë, ëka ökönywu ki tækö mërë më cobo mitiwu kibëc na bëcö na un itio pi yeewu. **12** Cë nyiing Rwoth onu Yecu ebino wörö pîrwu, ëka un thon inwong dheo pîrë pi kica na yaa ki both Obanga onu ëka Rwoth Yecu Kiricito.

2 Utmegowa, na lübërë ki köp i kom dwogo ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka cökërë onu më rwatërë ködë, wan ëkwaöwu ni **2** kür iwëk thamawu orubere ökö pïöpiö, cwinywu thon kür opodhi kad i köp k'adwarpiny onyo köp n'ëtütö onyo waraga mörö n'ekobo ni öya ki bothwa na kobo ni nünö ka Rwoth dong othuno. **3** Ngat mörö kür öbwölwu i yore mörö këkën, piën ninö ka Rwoth bara bino naka ka jëm i kom Obanga obedo na tye ëka atür cik thon onen, ngat na myero ebol i mac më kapiny. **4** Ën bino pyem ëka bino tingere malö ën kënë na löö gin na kibëc n'ecwodo ni Obanga onyo gin mörö më awöra, ëk ebed i öt k'Obanga nakun nyuthere kënë ni ën ebido Obanga. **5** Ba ipo unu ni an akobo niwu köp ni i karë na an atye bothwu? **6** Un dong ingeo ngö na tye ka jükö, ëk Ngat na Rac onen ka karë mërë n'opore örömo. **7** Piën müng më tækö k'atür cik dong tye ka tic; ëntö ngat na tye ka jükö pod mëdërë më

jükö naka ka ëryëmö ën ökö. **8** Cë atür cik bino nen ëka Rwoth Yecu bino neko ën ökö ki yamö më dhögë cë tyeko ökö i karë na ën bino dwogo. **9** Bino k'atür cik bino yaa ki i tic ka Catan nakun tio ki koth twodo kibëc më tango, anyuth ëka gin më aura gini, **10** ën bino tic ki bwöl na reco kibëc i kom jö na bino rwenyo. Gin bino rwenyo piën ökwërö gini marö köp adyer na larögi. **11** Pi manön, Obanga bino kethogi i thë twër më bwöl ëk gin oyee köp më twodo **12** ëk köp ölöö jö kibëc na yee köp më twodo ëntö cwinygi yom i timö gin na ba tye atir. **13** Utmegowa na Rwoth marö, myero wan ëpwö Obanga pîrwu karë kibëc piën Obanga öyëröwu i acaki laröwu pi Tipo Naleng na lönyöwu më bedo na leng ëka pi yee köp më adyer. **14** Ën ocwodowu i larë ni k'Emuth na Bër na wan ëtitö niwu; ëk ömii inywak unu dheo ka Rwoth onu Yecu Kiricito. **15** Pi manön utmegona, cung unu na tæk ëka imak unu pwony na wan epwonyowu ködë kad i köp më dhök onyo ki waraga. **16** Kobedini ëk Rwoth onu Yecu Kiricito kikome ëka Obanga Apap onu na marö onu ki kica mërë okwe cwiny onu ki gen na bedo naka naka, (aiönios g166) **17** öcük cwinywu ëka öjüngwu i gin na kibëc na bër i tic ëka i köp.

3 Më ajiki utmegowa, lëg unu pîrwa ëk köp ka Rwoth ömëdërë më këth piöpiö ëka ëgam ki wörö, kite n'onwongo tye ködë bothwu. **2** Lëg unu thon ëk Obanga ölarwa ki both jö na timö bal ëka jö na reco; piën pathi jö kibëc ënë tye ki yee. **3** Rwoth genere, ën bino miöwu tækö ëka bino gwököwu ki both ngat na rac. **4** Rwoth ömiöwa gen i komwu, ëka wan etye ki gen ni itye unu ka mëdërë anyim më tio ngö na wan ekobo niwu. **5** An alëgö ni Rwoth ötel cwinywu i mar k'Obanga ëka idiö cwiny na yaa ki both Kiricito. **6** Utmegowa, an aciköwu i nyiing Rwoth onu Yecu Kiricito më pokere ökö ki dhanö mörö na bedo abeda abonge tic ëka na ba lübö pwony na wan ëmiögi. **7** Un kikomwu ingeo na bër kite na myero ipor unu ki kitewa. Wan onwongo ba ebido abeda abonge tic i karë na wan etye bothwu. **8** Wan ba ëcamö cem ka ngat mörö abonge cülö, ëntö wan eyelere ki tic i kiceng ëka i kiwor ëk kür eketh pëkö i kom ngat mörö ki i kinwu. **9** Wan ëtimö kömanön pathi ni wan epe ki twërö më nwongo köny ki bothwu ëntö wan ëmirë kënwä më bedo apor bothwu më alüba. **10** i karë na wan etye bothwu, wan ëmiöwu cik ni: "Ngat n'ökwërö tic myero kür ocem." **11** Wan ewinyo ni jö mökö ki i kinwu bedo gini abeda abonge tic ëntö dönyö gini i tic ka jö nökënë. **12** Wan ëcikö koth jö nön ëka dök i ëbakö dhöwa i Rwoth Yecu Kiricito ni myero gin otii ticgi ëk ngat acëlacël öpidhërë kënë. **13** Ëntö utmegowa, kür idher unu më timö gin na bër. **14** Ka ngat mörö ökwërö lübö

cik na tye i waraga ni, myero iniang unu i kom ngat non na ber, ek kur iriberere unu kodde ek lewic omaki. **15** Kur iter unu en na calo langö entö na calo ömüwu. **16** An alögö ni Rwoth me kuc kikome ömüwu kuc i karé kibéc éka i yodhi kibéc. Rwoth obed kodwu kibéc. **17** An, Paulo, acöö moth ni ki cinga an kikoma, man ené kite na an aketho ki cinga i waragana kibéc. Man ené kite na an acöö kodde. **18** Kica ka Rwoth onu Yecu Kiricito obed kodwu kibéc.

1 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito pī cik k'Obanga Alar onu ëka Kiricito Yecu na gen onu tye i kome. **2** Both Timoteo athina më adyer i yee: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömīīwu gum, kīca ëka kuc. **3** I karë na an aya më cīdhō yo Macedonia, an amītō nī in idong i Epeco ëk icik jō mökö kür dōkī opwony gīnī pwony më twodo. **4** Onyo kür oketh gīnī cwinygī i kom köp mökö më ödödö, ëka kī nying mökö na gīn öryëö na böcöböcö na lübö thëkwarö. Koth jami ni kelo pyem këkën, ba kõnyö yüb k'Obanga—n'ocung i kom yee. **5** Tyën köp më cik ni ënë nī jō n'oye kibëc myero obed kī mar na dhanö tye ködë ka cwinye leng ëka na kite bër, na bal mörö ope i kome, ëka yee mërë twodo mörö ope ië. **6** Jō mökö ölököërë gīnī ökö kī i kom köp ni cë ödönyö gīnī më twakö köp atata na kõny mërë ope. **7** Gīn mītö bedo epwony cik k'Obanga, ëntö ba ngeo gīnī köp na gīn twakö, onyo ngö na gīn tye ka twakö na gīn ocung ië na ték rwök. **8** Wan engeo nī cik bër ka dhanö mörö otio ködë i yoo na bër. **9** Wan thon engeo nī cik ba eketho pī jō na kitegī atir, ëntö eketho pī ëtür cik ëka pī jō na jëm gīnī, pī jō na ba lworo Obanga ëka pī ëbal, pī jō na ba leng gīnī, jō na ba ketho cwinygī i kom Obanga, pī jō na neko apapgī onyo ayagī, pī enek, **10** pī jō na timö tim më ölyang, jō na bedo kī cwö ewodhgī, onyo jō na kwalö dhanö ëka rwenyo gīnī ködgī ökö i müng, etwodo, jō na kwongo kwong abonge thërë—onyo ngat mörö na kwö mërë ba rwatërë kī pwony më adyer, **11** man ënë pwony na nwongere i Emuth na Bër n'ëmia më atita, Emuth na Bër na titö pī dheo k'Obanga më gum. **12** An amiö pwöc both Kiricito Yecu Rwoth onu, na ën ömīa tékö, ëka önënö nī abedo ngat na genere, ëka öyëra më tio tic mërë. **13** Kadī bed yam onwongo abedo ngat na yanyö nying Kiricito ëka abedo ka ketho ayela i kom jögë, ëka ngat na ger, ëntö Obanga obino onyutho kīca mërë i koma piën an abino atimö manön kibëc pī kwia piny abonge yee. **14** Kīca ka Rwoth onu ömëdërë na thwönë rwök i koma, kanya acël kī yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **15** Man ënë köp adyer na myero dhanö kibëc oyee gīnī: Kiricito Yecu obino i lobo më larö ëbal—na an ënë abedo abal na löögī. **16** Ëntö pī tyën köp ni ën obino onyutho kīca mërë botha ëk i an, abal na löö kī kin ëbal, Kiricito Yecu onyuth diö cwinye më aura botha na calö apor both jō na bino gīnī yeo ën, ëka onwong gīnī kwö na ba thum. (aiönios g166) **17** Wörö ëka dheo kibëc obed naka naka both Rwoth na löö karë kibëc, na ba thöö, na ba nen, Obanga acël këñë. Amën. (aiön g165) **18** Athina Timoteo, an amiö cik ni bothi na lübëri kī köp na yam edwarpiny okobo i

komi, ëk ka in ilübö köpgī, ilwëny lwëny na bër, **19** nakun icung i yeeni na ték ëka na ii lër. Jö mökö ökwërö thama më i igi na nyutho nigī balgi ëka ömiö yeegī dong öbalërë ökö. **20** I kin-gī ënë Kumenayo ëka Alegijanda, na an amiögi i cing Catan ëk opwonygī öwëk gīnī yanyö Obanga.

2 Köp më acël na an aciki ködë ënë nī lëg pī jō kibëc. Lëg both Obanga ökönygī ëka ömīigi gum, ëka imiö Obanga pwöc pīrgi kibëc. **2** Lëg pī rwodhi ëka kī jō kibëc na tye gīnī i löc, ëk ömīi onu ebed kī kwö na yot n'ëwörö Obanga nakun kite onu thon tye na bécö gīnī. **3** Man bër, ëka yomo cwinyy Obanga Alar onu, **4** na mītö nī jō kibëc ölarë gīnī ëka onge gīnī köp më adyer. **5** Piën Obanga tye acël, ëka ngat acël na ribö Obanga kī dhanö tye acël, na ënë Kiricito Yecu, **6** na ën ömire këñë më kökö jō kibëc. Man ënë caden n'Obanga ömiö i karë mërë n'opore. **7** Man ënë ömiö Obanga öyëra më titö ëka më bedo akwëna më Emuth na Bër—an atye ka kobo köp adyer, an ba abedo atwodo. Obanga oora më pwonyo Erok kī köp i kom yee ëka adyer. **8** Pī manön amītö nī cwö ölëg gīnī Obanga i kabedo kibëc nakun tingo cing-gī na leng malö abonge akëmö onyo dhaa. **9** An thon amītö nī mon myero orukere na bër, kī wörö, nakun gwökërë gīnī, pathi kī yer wic n'ekedo, onyo gol, onyo aculo, onyo ruk mökö më wel na malö, **10** ëntö bërgi myero onen i tic na bécö na gīn tio, manön ënë gin na mītërë both mon na cwodere gīnī kën-gī nī gīn jō na wörö Obanga. **11** Dhakö myero opwonyere aliling ëka obed kī winy. **12** An ba ayeo nī dhakö myero opwony onyo më bedo kī twër i kom ëcwö; ën myero öling alinga. **13** Piën Adam ënë ëcakö cweo, ëka dong Eba. **14** Eka pathi Adam ënë ëbwölö, ëntö dhakö ënë ëbwölö ëka ödökö abal. **15** Ëntö dhakö bino larö kwö mërë i karë më nywöl—ka ën bino mëdërë më bedo kī yee, mar ëka bedo na leng nakun gwökërë këñë.

3 Man ënë köp më adyer: Ka cë dhanö mörö mītö tic më bedo atël jō n'oye Kiricito, nwongo ën ömītö tic na bër. **2** Atël jō n'oye Kiricito myero obed abonge köp mörö n'ëjükö ën ië, obed kī dhakö acël, ögwökërë këñë, obed ngat na ryëk, obed ngat n'ëwörö, obed ngat na gwökö welo, obed ngat na twërö pwony, **3** na ba obedo amërö, na ba obedo ngat na kwiny, ëntö na mwol, na ba dhaa atata, na ba obedo ngat na marö lim. **4** Myero obed ngat na löö jō më ödë na bër ëka önën nī ëthinë winye kī wörö n'opore. **5** Ka ngat mörö ba twërö löö ödë na bër, ën twërö gwökö jō n'oye Kiricito n'obedo gīnī jō k'Obanga ningö? **6** Myero kür obed ngat na nyen na pod ölököërë alöka, miö kethere malö k'awaka, cë podho ökö, miö köp löö ën na calö yam ölöö Catan. **7** Më ajiki, ën myero obed dhanö na jō na ba obedo

ëlübör Yecu wörö, êk kür okel lewic i kome êka ömii ên omok i owico ka Catan. 8 Kömanön thon, êköny tic i kin jö n'oye Kiricito, myero obed gini jö n'ëwörö, jö na dhögi ba tye ariö, jö na ba obedo êmadh köngö rwök, êka kür obed gini eworo më nwongo lim. 9 Gin myero obed jö na niang na bër i müng më yee onu, nakun cwinygí leng. 10 Myero kono êtëmgí, ka enwongo ni köp mörö na rac ope i komgi, cê êmii'gi otii na calö êköny tic i kin jö n'oye Kiricito. 11 Kömanön thon, mon-gí myero obed mon n'opore më awöra, na ba obedo jö na twakö köp më twodo i kom jö nökenê ëntö obed gini jö na gwökêrê kën-gí êka na genere gini i jami kibêc. 12 Aköny tic i kin jö n'oye Kiricito myero obed ki dhakö acêl êka myero ölöö êthinê êka ödê na bër. 13 Jö n'otio na bër na calö êköny tic i kin jö n'oye Kiricito nwongo gini dito pirgi kën-gí, êka dökö gini jö na cwinygí têk i kom yee na tye i Kiricito Yecu. 14 Kadí bed an atye ki gen më bino yo bothi na cwöcwök, an atye ka cöönö bothi cik ni gini êk, 15 ka an aruu, in ibino ngeo kite na myero jii obed ködê i öt k'Obanga, na ênê jö n'oye Kiricito n'obedo gini jö k'Obanga na kwö, wir êka acaki thêrê më köp adyer. 16 Adyer onu kibêc eyee ni müng më dini na onu êtütö pirê dit rwök: Ên onyuthere i kom, êkwanö ên ni kite atir pi Tipo Naleng, emalaika önênö gini ên, êtütö pirê both Erok, ebino eyee ên i lobo kibêc, êka dong etero ên malö i dheo.

4 Tipo Naleng kobo atir ni karê mörö i anyim jö mökö bino lökêrê gini ökö ki kom yee'gi, cê cakö gini lübö tipo na reco më bwöl êka ki pwony na yaa ki both cene. 2 Pwony n'obedo köman yaa ki both jö n'obedo etwodo, na thama na tye i igi na nyutho nigí balgi odhil ökö na calö gin n'ëwangö ki nywenyo na lyeth. 3 Gin jükö jii ni kür onyom gini êka cikögi ni kür öcam gini cem mökö n'Obanga oketho êk jö na yee ên êka ki jö na ngeo köp adyer ögam gini ki pwöc. 4 Jami kibêc n'Obanga oketho bëcö, êka ba tye mörö na myero êkwër ökö ka êgamö ki pwöc, 5 piën nwongo ëlönyö ki köp k'Obanga êka ki lëga. 6 Ka in ibino miö pwony ni both utme'go, in ibino bedo atic ka Kiricito Yecu na bër, n'ëpidhö ki köp më yee êka ki pwony na bëcö na in ilübö. 7 Kwër köp mökö më mingo na thêrê ope na ba obedo më lworo Obanga. Pwonyiri keni më lworo Obanga. 8 Piën pwony më ryëö ler kom tye ki köny mökö, ëntö lworo Obanga tye ki köny i yodhi kibêc, piën twërö kelo kwö më karê ni êka ki karê na tye ka bino anyim. 9 Man ênê köp më adyer na myero jö kibêc oye. 10 Manön ênê ömiiö onu etio rwök êka eyelere piën eketho gen onu i kom Obanga na kwö, na ênê obedo Alar ka jö kibêc, êka rwök më'rê pi jö n'oye. 11 Pwony cik ni gini êka ikob ni jö kibêc më timö gin na in ikobo. 12

Kür iye ngat mörö ocai ni in pod itüdi, ëntö bed apor both jö n'oye i twak, i kwö, i mar, i yee êka bedo abonge gin mörö na rac. 13 Mii karêni më kwanö Cöc na Leng i nyim lwak, i titö köp më'rê êka më pwonyogi naka ka an adwogo. 14 Tii ki mic n'emii i karê n'edwarpiny ötwak êka edite ka jö n'oye Kiricito omii gum ki ketho cing-gí i wii. 15 Keth köp ni i tic, keth cwinyi tē, êk jö kibêc önên kite na in itye ka woth ködê anyim. 16 Gwokiri keni êka igwök pwonyini thon. Makgi na tēk, piën ka itimö kömanön, in kikomi ibino lari kanya acêl ki jö na winyo köpni.

5 Kür itwak ki gero both adwong mörö n'otii, ëntö twak ködê na calö apapni. Myero imak awope na calö utmegoni, 2 mon n'otii na calö ayani, êka ki mon na thinö na calö amegeni, abonge thama mörö na rac. 3 Mii wörö both mon na cwögi öthöö, na mitö gini köny rwök. 4 Ëntö ka dhakö na cwörê öthöö na tye k'êthinö onyo k'ëkwaë, myero gin kono öcak pwonyo tic më dinigi ki gwökö pacögi nakun miö gini köny both jö n'önywölögi. Man ênê gin na yomo cwinyi Obanga. 5 Ëntö dhakö na cwörê öthöö n'odong kênê abonge ngat mörö na miö ên köny, ketho gen më'rê i kom Obanga êka mëdêrê më lëga both Obanga kiceng êka kiwor pi köny. 6 Ëntö dhakö na cwörê öthöö na rangö yom cwinyi më jami na bëcö kékên nwongo öthöö kadí bed pod kwö. 7 Mii cik ni both jii, êk obed gini abonge köp mörö n'ëjukögi tē. 8 Ka cê dhanö mörö ba miö köny both wede më'rê, êka rwök më'rê pi jö më ödê, nwongo dong ökwërö yee më'rê ökö, êka rac rwök na löö ngat na ba oyeo Obanga. 9 Myero kür ëcö nyíng dhakö mörö na cwörê öthöö na mwaka më dit më'rê bara thuno pyer abicêl, êka myero obed dhakö n'obedo ki cwörê acêl kékên, 10 myero obed ngat na ngere pi tic më'rê na bëcö, na calö gwökö êthinö, ngat na jölö wele, ngat na lwökö tyên jö k'Obanga, ngat na könyö jö na pêkö diögi, êka ngat na mîrê pi tic na bëcö i yodhi kibêc. 11 Ëntö pi mon na pod thinö na cwögi öthöö, kür iketh nyíng-gí i kin jö nön. Ka miti më komgi ödiögi, miö kwërö gini ketho gen-gí i kom Kiricito ökö, cê cakö gini bedo ki miti më nyom. 12 Pi manön miö kelo ngölö köp i komgi, piën nwongo ötürö gini cikêrê na mëgi më acêl. 13 Mëd i kom manön, lökêrê gini dökö jö na komgi wac êka nwongo bedo gini ka woth awotha i öt ki öt. Gin ba obedo jö na komgi wac kékên, ëntö dökö gini jö na twak atata, êka bedo gini jö na r'idêrê i gin na ba obedo mëgi, bedo ka twakö gini köp na ba myero ötwak gini. 14 Pi manön ömiiö akobo both mon na thinö na cwögi öthöö ni myero önyömêrê gini êk önywöl gini êthinö, êka ölöö gini pecigi êk kür ömii karê both lang onu më twakö gin mörö na rac i kom onu. 15 Piën jö mökö ki kin-gí dong ölökêrê gini

ökö më lübö kör Catan. **16** Ka cê dhakö mörö n'oye Kiricito tye kî mon thöô na ên gwökögî, ên myero ömëdërë më kõnyögî êk kür oketh pêkö i kom jö n'oye Kiricito, êk jö n'oye Kiricito obed gîniî ka kõnyö mon na cwögî öthöô na mitö êkõnygî. **17** Edite na löô jö n'oye Kiricito myero ëmïigi wörö rwök, pol mërë jö na ticgî obedo më tîtö köp k'Obanga ëka pwony. **18** Piën Cóc na Leng kobo nî, "Kür itwe dhö thwön ka tye ka nyönö kal më apwoda," ëka nî, "Atic myero ëcül öcara mërë." **19** Kür iye köp mörö më adoth i kom adit mörö thwara ka ecaden ariö onyo adek omoko gîniî kokogî i kome. **20** Edite na timö bal myero ijükgî ökö i nyim jii, êk ömïi jö nököenë obed gîniî kî lworo. **21** An dong aciki, i nyim Obanga ëka i nyim Kiricito Yecu k'emalaika n'ëyëro, më gwökö cik ni gîniî abonge lengere, ëka kür ibed ngat na lengere. **22** Kür ibunyiri më ketho cingi i wi ngat mörö piöpiö, ëka kür iribiri kî jö nököenë i kom balgî. Ëntö myero ibed na leng. **23** Cakërë kobedini, kür imodh pii këkën, ëntö cak madhö kõngö ölöc na nököc më kõnyö ii pî two na maki karë kî karë. **24** Bal ka jö nököenë nen ökö kanya leng, na bara othuno anyim i kabedo më ngölö-köp; ëntö bal ka jö nököenë lübö kõrgî. **25** I yoo acël nön, tic na bëcö nen ökö kanya leng, ëka ba tye mörö na twërö kanërë.

6 Jö kibëc na tye gîniî i thë löc më opii, myero otii gîniî k'editegi na calö jö na myero ëwörgi kî wörö n'opong, êk ngat mörö kür ötwak köp na rac i nyïng Obanga ëka pwony onu. **2** Jö na dong tye k'editegi n'oye myero kür ökwër gîniî nyutho wörö bothgi, piën gin obedo utmego. Nakaka manön, gin myero otii tic bothgi na löö, piën jö na nwongo kõny kî i ticgî obedo gîniî jö n'oye ëka jö na gin marö. Man ënë jami na in myero ipwony ëka ikõnygî i yodhi kibëc na in itwërö. **3** Ka ngat mörö pwonyo pwony na path nakun ba lübö köp adyer ka Rwoth onu Yecu Kiricito ëka kî kite na myero jö n'oye ökwö ködë, **4** nwongo ên kethere malö këné k'awaka, ëntö ba ngeo gin mörö kadî k'acël. Ën nwongo opong kî par na reco më pyem kî dhaa i kom köp mökö, na kelo nyeko, pyem, ayeny kî par na reco na miö gen rwenyo ökö kî i kin dhanö, **5** ëka miö jö na thamagi ba tio, n'ope gîniî dong kî köp më adyer. Gin thamö gîniî nî dini ënë obedo yoo më nwongo lönyö. **6** Lönyö dit rwök i dini ka cê iyeng kî gin mörö këkën na in itye ködë. **7** Piën onu ba ekelo gin mörö i lobo, ëka onu ba ebino tero gin mörö kî i lobo. **8** Ëntö ka onu etye kî cem kî ruk, jami ni bino römö onu. **9** Jö na mitö bedo ëlönyö dönyö gîniî i atëmatëma cê podho gîniî i bal, ëka moko gîniî i miti na pol më mingo na miö rwenyo gîniî ëka thöô gîniî ökö. **10** Piën marö lim ënë acaki më gin na reco kibëc. Man ënë gin n'ömiö jö mökö yaa gîniî ökö kî i

yee, na tye gîniî kî miti rwök i kom lim, ëka miö can na pol ata bino i komgi. **11** Ëntö in, dhanö k'Obanga, kwër jami ni kibëc, ëka iketh cwinyi i kite n'atir, i lworo Obanga, i yee, i mar, i diö cwiny ëka kî mwolo. **12** Lwëny lwëny na bër më yee. Mak kwö na ba thum na tæk na yam ecwodi ië i karë na in ituco yeeni i nyim ecaden na pol. (aiönios g166) **13** An aciki i nyim Obanga na miö kwö both gin na kibëc, ëka i nyim Kiricito Yecu, na ên otuco yee mërë na bër i karë na ên ömiö caden mërë i nyim Pontio Pilato: **14** Gwök cik n'ëmiö bothi abonge bal mörö onyo köp mörö n'ejuki ië, naka ka Rwoth onu Yecu Kiricito bino nen, **15** n'Obanga bino kelo i karë mërë kikome—Obanga, n'ëpwöyö, ên acël këkën ënë Won Twër, Rwoth ka rwothi, **16** na ên Obanga acël këné na ba thöô, na bedo i tar mörö na ngat mörö ba römö nyikö na cwök ködë, na ngat mörö pod bara önëö onyo twërö nënö. Wörö ëka twër na ba jik obed bothe na twal. Amën. (aiönios g166) **17** Cik ëlönyö më karë ni, öwëk gîniî wakërë, ëka kür oketh gîniî gen-gî i kom lönyö, na gen mörö ope ië, ëntö oketh gîniî gen-gî i kom Obanga na miö onu jami kibëc na büp na yomo cwiny onu. (aiön g165) **18** Kob nigî otii tic na bëcö, ëka obed gîniî jö n'ölöny i timö gin na bër. Po wigî më miö jamigî kî yom cwiny, ëka önywak gîniî gin na gin tye ködë. **19** Ka ötimö gîniî komanön, nwongo ökanö gîniî lönyö na bër piigî këngî pî karë më anyim, êk ömak gîniî kwö na ënë kwö më adyer. **20** In Timoteo, gwök gin n'ëmiö i cingi. Gwokiri kî kom köp mökö n'ëtwakö na ba obedo më wörö Obanga, ëka kî kom pyem mökö na yaa kî gin na gin cwodo twodo twodo nî ngec, **21** na jö mökö orwenyo yeegi ökö pî yeo koth twak ni. Kîca k'Obanga obed kodwu.

2 Timoteo

1 Waraga ni öya ki both Paulo n'obedo akwëna ka Kiricito Yecu pi miti k'Obanga, na lübërë k' cükërë mërë më miö onu kwö na tye i Kiricito Yecu. **2** Both Timoteo athina na an amarö: Obanga Apap ëka Kiricito Yecu Rwoth onu ömii bothi gum, kica, ëka kuc. **3** An amiö pwöc both Obanga, na an atio bothe ki thama n'atir, kite na kwerena otio ginii bothe. Kiceng ëka kiwor an apo piri i lëgana. **4** Ka an apo i kom pii wangi, miö athamö më nënöni, ëk ka twërë apong ki yom cwiny. **5** An apo i kom yeeni na twodo mörö ope ië, n'öcakö bedo both adhani Loi ëka ayani Yuneki, ëka an angeo ni yee nën tye bothi thon. **6** Pi tyën köp ni an apo wii më tic ki mic n'Obanga omii i karë na an aketho cinga i wii. **7** Piën Obanga ba ömiö onu cwiny më lworo, ëntö cwiny na miö onu tükö, mar ëka gwökërë kën jö. **8** Dong pi manön lewic kür ömakï më miö caden i kom Rwoth onu, onyo i koma na an abedo amabuc mërë. Ki tükö n'Obanga mii, yubiri më dangö can köda pi köp më Emuth na Bër. **9** Ën ölarö onu ëka ocwodo onu më bedo jögë na leng—pathii pi gin mörö na onu ëtimö ëntö pi tyën köp më yüb mërë ëka kica. Kica ni ëmiö both onu i Kiricito Yecu na bara ecweo lobo, (aiönios g166) **10** ëntö kobedi dong enyutho ökö both onu i bino k'Alar onu Kiricito Yecu n'ökwanyö thöö ökö ëka okelo kwö na bedo na twal n'onen kanya leng pi köp më Emuth na Bër. **11** Obanga öyëra na calö akwëna ëka apwony më titö Emuth na Bër ni. **12** Man ënë gin n'ömiö an atye ka limö can kobedini. Ëntö an lewic ba ömaka, piën an angeo ngat na yeena ocung i kome ëka angeo ni ën twërö gwökö na bër gin n'eketho i cinga naka i ninö nën. **13** Köp na in iwinyo ki botha, gwök na calö gin na pirgi tük më pwony, ki yee ëka mar na tye i Kiricito Yecu. **14** Gwök gin na bër n'eketho i cingi pi tükö ka Tipo Naleng na bedo iu onu. **15** In ingeo ni jö kibëc na bedo ginii i Acia öwëka ginii ökö, ëka Pugelo gin ki Kermogen tye ginii i kin-gi. **16** An alëgö ni Rwoth myero obed ki kica i kom pacö k'Oneciporo, piën ën obedo ka kweo cwinya ëka lewic ba obino ömakö ën i koma i karë n'etwea i buc. **17** Ëntö i karë na ën othuno i Roma, obedo ka rangöna rwök naka obino onwonga. **18** An alëgö ni Rwoth myero ömii ën onwong kica na yaa ki both Rwoth i ninö nën! In ingeo na bër rwök kit köny na pol na ën ökönya ködë i Epeco.

2 Timoteo, athina, cung na tük i kica n'ëmiö both onu i Kiricito Yecu. **2** Gin na in iwinyo ki botha i nyim ecaden na pol, in thon ikob both jö na genere na römö pwonyo ki jö nököënë. **3** Dang gin na rac n'ëtimö i komi kanya acël ködwa,

calö acikari na bër ka Kiricito Yecu. **4** Acikari mörö ope na tye i dhö tic na miö tic ki yökö bodo wie, piën thama mërë tye ni myero eyom cwiny adit n'öcöö ën i acikari. **5** Römm aröma, ka ngat na tye ka pyem i ngwëc, ba twërö löönö ngwëc ka ba ölübö cik më ngwëc. **6** Apur n'otio tic na tük ënë myero öcak camö gin n'öcök ki i pwodho mërë. **7** Tham pi gin na an atye ka kobo. Rwoth bino miöni kite më niang i kom jami ni kibëc. **8** Po i kom Yecu Kiricito, akwar Daudi n'Obanga ocero ki kin jö n'öthö. Man ënë köpna më Emuth na Bër, **9** na an atye ka limö can pirë, nakun etwea ki nyör calö abal. Ëntö köp k'Obanga ba etweo. **10** Pi manön ënë gin n'ömiö atye ka limö can kibëc pi jö n'ëyërogï, ëk gin thon onwong larë na tye i Kiricito Yecu, kanya acël ki dheo na ba thum. (aiönios g166) **11** Man ënë köp më adyer: Ka onu ëthö ködë, onu thon ebino kwö kanya acël ködë; **12** ka onu ëdangö can, onu thon ebino löc kanya acël ködë. Ka onu ëkwërö ën, ën thon bino kwërö onu, **13** ka onu ba egenere, ën gire genere naka naka, piën ën ba twërö kwërë kënë. **14** Bed ka po wi jö k'Obanga i kom köp ni, ëka icikgi dök i nyim Obanga ëk öwëk ginii pyem i kom köp mökö; piën manön ba bino könyö ngat mörö, ëntö balö jö kibëc na winyo. **15** Tim ki tük më miri keni both Obanga na calö atic n'ëpwöyö, atic na lewic myero kür ömakï ëka makö köp më adyer i yoo n'atir. **16** Kwër boko köp mökö na ba obedo më wörö Obanga, piën jö na dönyö ië bino rwenyo arwenya i kite më wörö Obanga. **17** Pwonygi bino këth calö bür na camö kom dhanö. Kumenayo gin ki Pileto tye ginii i kin jö nën, **18** n'öläkërë ginii ökö ki kom köp më adyer. Gin kobo ni cer ötimërë dong ökö, ëka tye ka balö ginii yee ka jö mökö. **19** Ëntö akaci thërë n'Obanga oketho tye n'ocung na tük, na tye ki cök i kome ni: "Rwoth ngeo jö n'obedo mëgë," ëka ni, "Dhanö acëlacël na cwodo nyiing Rwoth myero öläkërë ökö ki i kom bal." **20** I öt na thwönë, ba bedo ië jami më gol ki ryal këkën, ëntö bedo ië thon jami mökö n'ëyübögi ki bao ëka lobo; mökö ëyübö pi tic na pirë tük ëka nököënë pi tic na pirë ba tük. **21** Ka dhanö mörö ölönyërë nakun öwëkö kite mërë na reco ökö, ën bino bedo gin më tic n'etio ködë i karë më dheo, kwö mërë bino bedo na leng, ëka bino bedo dhanö na pirë tük both Adwong nakun yübërë më tio tic mörö këkën na bër. **22** Pi manön, kwër miti më awobi ökö, ëntö iketh cwinyi i kite n'atir, yee, mar ki kuc, kanya acël ki jö kibëc na tye ka cwodo ginii Rwoth ki i cwinygi na leng. **23** Kwër pyem më mingö ökö na bino pi kwia piny, piën in ingeo koth pyem na calö manön kelo dhaa. **24** Atic ka Rwoth myero obed ngat na ba dhaa atata, ëntö myero obed ngat n'obedo akica both jö kibëc, obed apwony na ryëk na ngeo pwony, ngat na diö cwinye. **25** Obed ngat na twërö tirö jö na

pyem ködë kî mwolo, êk karë nõkênê Obanga twërö miö jö nõn cwiny më ngut êk õniang gîni na bër i kom kôp adyer, 26 cê miö ryëkôgi dwogo êka bino gîni bwöth kî kom pawaka ka Catan n'onwongo miögi tio gin na ên mîtö.

3 Myero iniang unu nî i karë më ajiki, pîny bino bedo na rac. 2 Jîi bino marö komgi kên-gî, nakun bedo jö na marö lîm, jö na wakërê, jö na caö jîi, jö na yanyö jîi. Ba bino gîni winyo enyodogi, ba bino gîni miö pwöc mörö, bino bedo gîni jö na ba leng, 3 ba tye gîni kî mar, ba tîmô gîni kîca both jîi, obedo gîni jö na twakö kôp më twodo i kom jö nõkênê, obedo gîni jö na mitigi ba jükërê, jö na ger, jö na dag gîni gin na bër, 4 obedo gîni jö örörö, jö na tye atata na ba parö gîni pîny, jö na kethere gîni malö kên-gî kî wakërê, jö na marö kwö na yot nakaka marö Obanga— 5 bino gîni makö kite më dini na nen kî yökö, êntö kwërö gîni tükö mërê ökö. Pokiri ökö kî i kom jö na calö manön. 6 Jö mökö tye i kin-gî na dönyö gîni i peci ka jö nõkênê, cê löö gîni thama ka mon mökö na tye kî görü, na pëkö më bal obuogi ökö, na mitigi tye na papath cê bedo ka ywaögi tungi kî tungi, 7 nakun pwonyere gîni karë kibëc, êntö ba twërö gîni niang i kom kôp adyer. 8 Jö nõn röm aröma kî Yane êka Yambure na yam opyem gîni kî Muca. Gin thon tye ka pyem kî kôp adyer i kite acël nõn, ryëkôgi dong öbal ökö, êka yeegi ba tye kakarë. 9 Êntö gin ba bino mëdërê anyim piën mingogi nõn bino ngere ökö both lwak kibëc calö më ka Yane êka Yambure. 10 Êntö in, dong ingeo pwonyina ökö kibëc, kî kite na an abedo ka kwö ködë, yübna kibëc inênö, yeena, diö cwinya, mar na an atye ködë, kî kite na an abedo ka dangö kî can ködë, 11 inênö thon kite na gin obedo ka yelona ködë, kî can na pol—dök ingeo gin n'ötîmërê i koma i Antiokia, i Ikonio, kî Licitra, ayelayela na pol na an anwongo. Êntö Rwoth ölara ökö kî ië kibëc. 12 Adyer, jö kibëc na mitö gîni kwö i kite më lworo Obanga i Kiricito Yecu ebino yelogi, 13 nakun jö na reco kî jö n'obedo gîni etwodo bino gîni mëdërê kî bedo na rac rwök na dong löö ökö, nakun bwölö gîni jö nõkênê êka gin thon êbwölögi. 14 Êntö na calö in, myero imediri i gin na in ipwonyiri ië êka na in iyeo, nakun ingeo jö na yam opwonyi gîni, 15 êka kite na in ingeo kî Cöc na Leng ködë i karë më thinoni na twërö mîöni bedo na ryëk i yoo më larë pî yee i Kiricito Yecu. 16 Cöc na Leng kibëc êcöö pî tükö ka Tipo Naleng k'Obanga. Könyö më pwony, më coko, më tirö kite ka dhanö, êka më pwonyo dhanö i yoo më kite atir, 17 êk dhanö k'Obanga obed n'otengo, na nwongo öyübërê i yoo kibëc më tio tic na bër kibëc.

4 Aciki i nyim Obanga êka i nyim Kiricito Yecu, na bino ngölö kôp ka jö na kwö kî jö n'öthöô, êka ka bino dwogo

më löc na calö Rwoth, an amiö cik ni bothi: 2 Tit köp k'Obanga; bed nî yubiri i karë na bër êka i karë na rac, tir jîi, cokgi êka icük cwinygi—nakun idïö cwinyi rwök êka kî pwony na pîrgi tük. 3 Piën karë tye ka bino na dhanö ba bino winyo gîni pwony më adyer. Nakaka manön, gin bino rangö epwonye na bino yomo cwinygi më kobo gin na ithgi mitö winyo. 4 Gin bino lökö ithgi ökö kî kom kôp më adyer êka lökërê gîni i kôp mökö më ödödö. 5 Êntö in, myero ibed ngat na gwökërê i karë kibëc, i dangö can, i diö cwinyi, tii tic më titö köp më Emuth na Bër, dök icob ticni kibëc na bër. 6 An dong êcwök önyö remona calö gin më atyëra i wi keno tyër, êka karëna më wëkö lobo ni dong cwök. 7 An dong alwënyö lwëny na bër, atyeko ngwëc, êka agwökö yee. 8 Kobedi dong êkanö nîna tok më kite atir, na Rwoth na ngölö köp atir bino miö botha i ninö nõn—êka pathi botha kékên, êntö both jö kibëc na cwinygi tye ka kürö pî dwogo mërê. 9 Tim kî tük më bino botha piöpïö, 10 piën Dema dong öwëka ökö pî marö jami më lobo ni, êka öcidhö ökö yo Tecalonika. Krecen öcidhö yo Galatia, êka Tito öcidhö yo Dalmatia. (aiön g165) 11 Luka kênê ênê tye kanya acël köda. Nwong kom Marako êka ibin ködë, piën ên bër rwök êka kõnya i dhö ticna. 12 An aoro Tukiko öcidhö yo Epeco. 13 Ka in ibino, kel nîna böngü na bor na yam awëkö i Teroa i pacö ka Karpo. Kel thon bukena nõkênê na pîrgi tük n'ëyübö kî pyen. 14 Alegijanda n'obedo athedh mola ötimö tim na rac rwök i koma, Rwoth bino cülö ên i kom tim mërê nõn. 15 In thon myero igwokiri rwök ködë, piën ên obino opyem rwök i kom kôp onu. 16 I pidona më acël, ngat mörö ope n'obino ocung pîra. Jö kibëc obino öwëka gîni ökö. Pî manön Obanga kür öngöl köp i wigi. 17 Êntö Rwoth ocung ka ngeta êka ömîa tükö, êk an abed ka tuco köp mërê kakarë, êk Erok kibëc owiny gîni. Êka Rwoth obino ölara kî i dhö kibwor. 18 Rwoth bino laröna kî i kom gin na reco kibëc, êka bino kelona na bër i ker mërê më polo. Dheo obed bothe naka naka. Amën. (aiön g165) 19 Moth Piricila gin k'Awila, kî jö më pacö ka Oneciporo. 20 Eracito obedo i Korinti, êka awëkö Tropimo na two i Mileto. 21 Tim kî tük ibin na bara karë më ngicö öcakërê. Yubulo omothi, Pudén gin kî Lino, Kalaudia, êka utmego kibëc. 22 Rwoth obed kodi. Kîca mërê obed kodwu kibëc.

Yakobo

1 Waraga ni öya ki both Yakobo atic k'Obanga éka Rwoth Yecu Kiricito. Both kaka apar wie ariö n'ökéth giní i wi lobo thükül. Amothowu. **2** Utmegona, bed unu ki yom cwiny na thwöné ka étémöwu i yodhi na papath, **3** piën ingeo unu ni tēmō yeewu miö idio unu cwinywu. **4** Wëk unu diö cwiny ocob tic mērē ēk ibed unu jō n'otengo, na bal mörō ope i komwu éka dōki ibed unu na gin mörō thon ba orem ki bothwu. **5** Ēntō ka ngat mörō tye i kinwu na ryēkō mērē nōnōk, myero ēn ökwa ki both Obanga na miö both jō kibēc ki yom cwiny, nakun ba coko ngat mörō, éka ebino miö bothe. **6** Ēntō ka ēn lēgō, myero ēn oyee éka kür obed ka kalakala, piën ngat na tye ka kalakala rōm ki pii mē nam na tagere, na yamō cwarō. **7** Dhanō nōn myero kür ötham ni ēn ebino nwongo gin mörō ki both Rwoth, **8** piën ēn obedo dhanō na thama mērē ariö, na ba cung na tēk i jami kibēc na ēn tīmō. **9** Jō n'oye n'obedo écan myero öwakērē giní ka etingogī malō, **10** éka ngat n'obedo alōnyō myero öwakērē ka ödwōkō piny, piën ēn bino rwenyo calō thur lum. **11** Ceng donyo ki lyetho mērē éka nero lum ökō, thure öny cē lengo mērē bal ökō. I kit yoo acēl nōn, ngat n'ölōny bino rwenyo ökō i dyere tic mērē mē karē kibēc. **12** Ngat na cung na tēk i atēmatēma tye ki gum, piën ka ēn ölöō atēmatēma, ēn bino nwongo tok mē kwō n'Obanga öcikērē mē miö both jō na marō ēn. **13** Ka ébwölō ngat mörō, ēn kür okob ni, "Obanga ēnē öbwōla." Piën gin na rac ba twērō bwölō Obanga, éka ēn thon ba bwölō ngat mörō. **14** Ēntō ngat acēlacēl miti mērē kēnē ēnē bwölō ēn, ywaö ēn ökō, éka ömō cwinye. **15** Cē kinge ka miti dong öyac, nywölō bal. Bal ka ödōngō n'otengo dong, nywölō thōö. **16** Utmegona mē amara, kür iwēk ébwölwu. **17** Gin mörō na bē ēka mīc kibēc na bal mörō ope iē bino ki malō both Obanga Apap, na ēnē acwec mē tar na ryēny, na ba lökērē calō tipo na wīrē. **18** Ēn öyērō mē nywölō onu ki kōp mērē n'adyer, ēk onu ebed calō cem na tye i pwodho n'öcakō cēk ki kin jami kibēc n'ecweo. **19** Utmegona mē amara, ngee unu kōp ni: Dhanō acēlacēl myero owiny kōp piöpiö, ēntō kür myero öbünyērē mē twak, éka kür akēmō ömak ēn piöpiö. **20** Piën akēmō ka dhanō ba cobo kit kwō n'atir n'Obanga mītō. **21** Pī manōn, kwēr unu gin na kibēc mē lewic éka ki tīm na reco na tye i kwōwu. Gam unu ki mwolo kōp n'Obanga öpidhō i cwinywu na twērō larōwu. **22** Ēntō bed unu jō na ketho gin n'ētwaö i tic. Kür ibed unu jō na winyo awinya kēkēn nakun iwbölērē unu kenwu. **23** Piën ka dhanō mörō obedo ngat na winyo kōp éka ba ketho i tic, ēn bedo calō ngat na rīpō wangē ki i kiyo. **24** Ēntō ka otyeko dong rīpērē, cidhō ökō

éka cūcūth wie wil ökō i kite na ēn ebedo ködē. **25** Ēntō ngat na rīpō i cik na bal mörō ope iē na kelo kuc, éka ketho thama mērē iē, na wie ba wil i kom gin na ēn owinyo, ēntō tio gin nōn—ēn bino bedo ki gum i kom gin na ēn tio. **26** Ka ngat mörō thamō ni ēn ebedo adini nakun ba gwökō lēbē, ēn nwongo tye ka bwölērē kēnē ki i cwinye éka dini mērē kōny mērē ope. **27** Dini na leng i nyim Obanga Apap na gin mörō na rac ope iē ēnē: mē kōnyō ēthīnō kic éka mon thōö na tye i can, éka mē gwökērē kēn kür gin mörō mē lobo obali.

2 Utmegona, na calō jō n'oye Rwothwa mē dheo Yecu Kiricito, kür dōki inyuth unu apokapoka mörō. **2** Cē ka dhanō mörō n'oruko agīth mē gol éka ki böng na bēcō obino i athukowu, éka dōki dhanō n'obedo acan n'oruko böng na reco obino, **3** un i'cakō unu thamō pī ngat n'oruko böng na bēcō nakun ikobo unu ni, "Adwong, bed i then kany," ēntō both acan ikobo unu ni, "Cung kunōn, onyo bed piny ka tyēna kany," **4** manōn nwongo ba dong iketho unu apokapoka ökō i kinwu nakun ibedo unu ēngöl-kōp ki thama na reco? **5** Winy unu, utmegona mē amara: Pathī Obanga ēnē öyērō écan i lobo ni mē bedo ēlönyō i yee éka mē leeno ker na ēn öcīkō both jō na marō ēn? **6** Ēntō un i'caö écan. Pathī ēlönyō ēnē būrōwu? Pathī gin ēnē terowu i nyim okiko? **7** Pathī gin ēnē jō na twakō kōp na reco i kom nyīng na bē n'ēmīō bothwu? **8** Ka i'gwökō unu cik na pīrē tēk n'ēcōö i Cōc na Leng ni, "Mar awodhi na calō imarō komi keni," nwongo i'tīmō na bē. **9** Ēntō ka inyutho unu apokapoka, nwongo i'tīmō unu bal éka ebino ngölō niwu kōp na calō jō n'ötürō cik. **10** Piën ngat na gwökō cik kibēc ka opodho i acēl nwongo ötürō cik kibēc. **11** Piën ngat n'okobo ni, "Kür i'dōny i elomi," ēnē thon okobo ni, "Kür ineki." Cē ka ba i'dōnyō i elomi ēntō ineko nek, nwongo ibedo ngat na türō cik. **12** Twak na un i'twakō éka tic na un itio myero obed na calō mē ka jō n'ebino ngölō kōp nigī ki cik na kelo kuc. **13** Piën ngölō-kōp abonge kīca bino tīmērē both ngat mörō kēkēn na ba obedo tīmō kīca. Ngat na tīmō kīca ba bino lworō ngölō-kōp. **14** Kōny mērē ngō, utmegona, ka ngat mörō kobo ni eut ki yee nakun ba ketho i tic? Koth yee nōn twērō larō ēn? **15** Ka omego onyo amego mörō ope ki böngü éka cem mē niñō kibēc, **16** cē ngat mörō ki kinwu okobo niñē ni, "Apē ki kuc; komi obed na mōmör éka cem na bē," ēntō nwongo ba i'miö ēn gin mörō na mītērē pī kom, cē manōn kōnyō ngō? **17** Kōmanōn thon, yee kēkēn, ka ba eketho i tic, nwongo dong öthōö. **18** Ēntō ngat mörō bino kobo ni, "In iut ki yee; éka an aut ki tic." Nyuth nīna yeeni abonge tic, éka An abino nyutho nini yeena ki ngō na an atīmō. **19** Un iyee ni Obanga tye acēl. Bēr! Cene thon yee kōmanōn—éka komgī myēl ki lworō. **20** In amingo, i'mitō ni

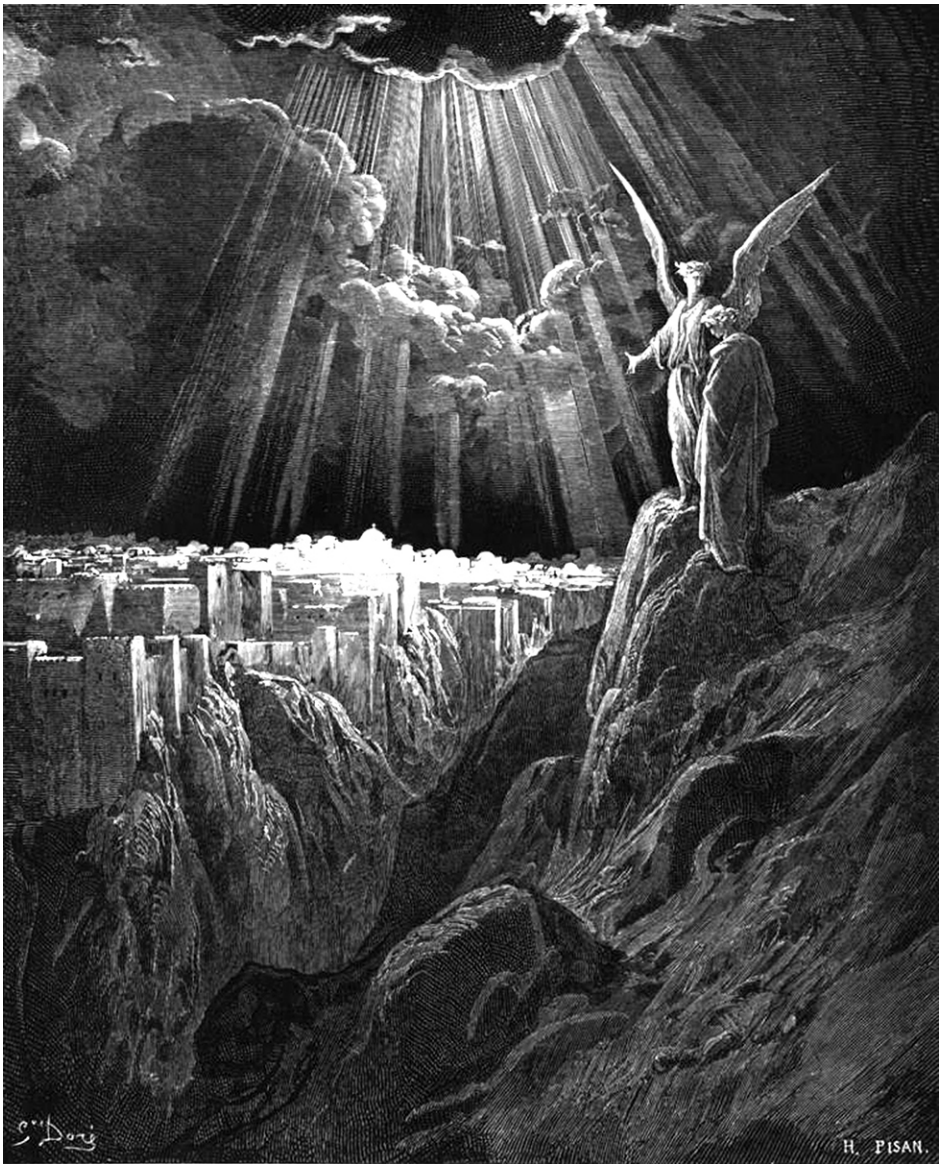
enyuth nini ni yee abonge tic kõny mërë ope? 21 Kwarö onu Abraam yam ba êkwanö ni kite atir pi gin na ên ötimö i karë na ên ömiö wode lcaka më aryëda i wi keno tyër? 22 Un inënö ni yee ëka tic mërë onwongo tio kanya acël, ëka yee mërë onwongo ocobere pi gin na ên ötimö. 23 Ömiö Cöc na Leng ocobere na kobo ni, “Abraam oyee Obanga, ëka ömiö êkwanö ên ni kite atir,” ëka döki ecwodo ên ni okone k’Obanga. 24 Un inënö ni êkwanö dhanö ni kite atir pi tic na ên timö ëka pathi pi yee këkën. 25 I yoo acël nön, yam Raab n’obedo ölaya ba êkwanö ni kite atir pi ngö na ên ötimö i karë na ên öjölö ëröth piny ëka ömiögï owok ki i yoo nökënë na path? 26 Kite na calö kom abonge yweo nwongo dong öthöö, yee abonge tic thon nwongo öthöö.

3 Utmegona, myero jö na pol ki kinwu kür obed gini epwonye, piën ingeo unu ni wan epwonye ebino ngölö niwa köp na tük na löö jö nökënë. 2 Adyer onu kibëc ëtimö bal i yodhi na pol. Ëntö ka cë ngat mörö ba ötimö bal i ngö na ên kobo, nwongo ên obedo dhanö na kite bër ëka döki twërö gwökö kome kibëc. 3 Onu eketho nywenyo i dhö angole ëk ömii owiny onu, ëka onu ërömö miö angole cidhö kanya onu ëmitö. 4 Onyo nën unu apor ki kom mel. Kadï bed ni döngö gini rwök na yamö ënë kölägi, ëntö adwö mel twërö wirö wie cidhö kanya ên mitö ki gin n’ëdwö ki mel na tidï mörö. 5 Kömanön thon, lëb obedo dul kom na tidï mörö, ëntö wakërë i kom jami na thwon rwök. Nën kite na mac na tidï mörö wangö ki thwön bunga köddë. 6 Lëb thon cal ki mac, obedo tükö na rac na balö kom dhanö. Lëb balö kwö ka dhanö kibëc, ketho kwö ka dhanö kibëc kanya rac, ëka ên kikome mac më kapiny moko i kome. (Geenna g1067) 7 Dhanö römö gwökö kwa leeni kibëc, winy, leeni na wotho i ngöm ki korgi ëka leeni na kwö i pii, 8 ëntö ngat mörö ope na römö gwökö lëb. Lëb rac ëka ba jükërë, opong ki kwir na rac. 9 Ki lëb onu ëpakö Rwoth onu ëka Apap, ëka ki lëb onu ëlamö ki jö n’ecweogi i thë cal k’Obanga. 10 Ki i dhö jö acël nön donyo ki ië gum ëka alem. Utmegona, man myero kür obed kömanön. 11 Pii na mit ëka pii na wac römö möl ki i wang kulo acël? 12 Utmegona, yath ölam twërö nyakö yaü, onyo yath öläk twërö nyakö ölam? Kömanön thon pii na wac ba römö molo ki i wang pii na mit. 13 Nga na tye ki ryëkö ëka na niang ki i kinwu? Ëk ên onyuth tic mërë më ryëkö ki mwolo pi kwö mërë na bër. 14 Ëntö ka itye unu ki nyeko na reco, ëka woro i cwinywu, kür iwakërë unu köddë onyo ikwër unu köp n’atir. 15 Koth “ryëkö” nön ba obino piny ki i polo ëntö obedo më lobo, ba wörö Obanga ëka obedo më ka cene. 16 Kanya nyeko ëka woro ut ië, nwongo anyöbanyöba ëka tim na reco kibëc ut ië. 17 Ëntö ryëkö n’öya ki i polo

n’öcakö bedo na leng, ëka bedo më kuc, më mwolo, gamö thama kibëc na bëcö, opong ki kica, ëka nyakö nyige na bëcö, ngat na ute köddë ba poko kin dhanö, bedo na cwinye atir. 18 Jö na kelo kuc cwöö gini kodhi më kuc ëka kaö gini kac më kite atir.

4 Ngö na kelo dha ëka lwëny i kinwu? Pathi miti na reco na un itye köddë i cwinywu ënë tye ka lwëny i dul komwu? 2 Un imitö gin mörö ëntö ba inwongo unu. Un ibedo ki miti i kom jami ka jö nökënë ëka ineko unu nek, ëntö ba inwongo unu gin na un imitö. Idhaa ëka ilwënyö unu. Ba inwongo gin imitö unu, piën un ba ikwaö ki both Obanga. 3 Ka ikwaö unu, ba inwongo unu, piën ikwaö unu ki thama na rac, ëk inwong unu gin na un imitö më cobo mitiwu. 4 Un jö ni balö watwu k’Obanga, ba ingeo unu ni makö okone ki lobo miö dhanö dökö langö k’Obanga? Ngat mörö na yërö më bedo okone ki lobo bedo langö k’Obanga. 5 Onyo un i’thamö ni Cöc na Leng na yam ëcöö obedo köp na thërë ope na kobo ni, “Tipo na yam Obanga oketho i kom onu tye ki nyeko rwök?” 6 Ëntö ên miö both onu kica. Manön ënë ömiö Cöc na Leng kobo ni, “Obanga pyem ki jö na wakërë, ëntö miö kica both jö na mwol.” 7 Pi manön dong, mirë unu kenwu më bedo i thë löc k’Obanga. Kwër unu Catan, ëka ên bino ringö ökö ki bothwu. 8 Nyingi unu na cwök both Obanga, ëka ên thon bino nyingo na cwök bothwu. Lwök unu cingwu, un ëbal, ëka ilönyërë unu i cwinywu, un jö na thamawu tye arïö. 9 Bed unu ki cwer cwiny, kum unu, ëka ikok unu. Nyëröwu myero öläkërë ödök kumo, ëka yom cwinywu myero öläkërë ödök kumo. 10 Mwolere unu i nyim Rwoth, ëka ên bino tingowu malö. 11 Utmegona, kür itwak unu köp mörö na rac i kom awodhi. Ngat na twakö köp na rac i kom ömin mërë, onyo ngölö köp i kom ömin mërë, nwongo twakö köp na rac i kom cik ëka ngölö köp i kom cik. Ëntö ka in i’ngölö köp ki cik, in ba ibedo ngat na cobo cik ëntö idökö angöl-köp. 12 Ngat na miö cik ëka angöl-köp tye acël, na ënë ngat na twërö larö ëka ki neko. Ëntö in—ibedo nga më ngölö köp i kom awodhi? 13 Winy unu, un jö na kobo ni, “Tin onyo diki wan ebino cidhö i pacö ni onyo maca, wan ebino tyeko mwaka acël kunön, wan ebino cadhö jamiwa ëka enwongo magoba.” 14 Un ba ingeo ngö na bino timërë diki. Kwöwu tye ningö? Un i’cal k’edou na nen pi karë mörö na nönök, ëka kinge rwenyo ökö. 15 Nakaka manön, un onwongo myero ikob unu ni, “Ka Rwoth oye, onu ebino bedo na kwö, ëka ëtimö man onyo maca.” 16 Kite na calö, un iwakërë ëka inyuthere unu. Koth wakërë ni kibëc obedo gin na rac. 17 Ngat mörö na ngeo gin na bër na ên myero ötim, ëka ba ötimö, nwongo ên ötimö bal.

5 Winy unu, un ëlönyö, kok unu ëka ikok unu rwök, pî can na tye ka bino më podho i komwu. **2** Lönyöwu dong ötöp ökö, ëka nyënyë öcamö böngwu ökö. **3** Gol ëka ryalwu nyali ömakö ökö. Nyali ënë bino bedo caden i komwu, ëka bino camö ringo komwu calö mac. Un ityeko kanö lönyö pî karë më ajiki. **4** Nën! Öcara k'etic n'otio ginî i pwothiwu na un ikwërö cülö, tye ka kok i komwu. Koko k'ëcac owinyere i ith Rwoth Won Twër. **5** Un ikwö i wi lobo kî jami na bëcö rwök ëka kî yom cwiny. Un icwëë unu, ëntö nîñö më nekowu dong örömö. **6** Un ingölö köp ëka ineko unu ngat na kite atîr, n'onwongo ba ökwëröwu. **7** Utmegona, dîi unu cwinywu naka i nîñö na Rwoth bino dwogo ködë. Nën unu kite n'apur kürö kî gin na bër na cëk kî i ngöm, ëka kite na ën diö kî cwinye ködë naka köth më cwîr kî oro cwee. **8** Un thon, dîi cwinywu ëka icung unu na tæk, piën dwogo ka Rwoth onyingo na cwök. **9** Kür ingüngüta unu i kinwu kenwu, utmegona, onyo ebino ngölö niwu köp. Nën, Angöl-köp ocung i dholokek. **10** Utmegona, na calö apor më dangö can ëka diö cwiny, nën unu apor kî both edwarpiny na yam ötwak ginî kî nyîng Rwoth. **11** Na calö ingeo unu, wan ecwodo jö na yam ödangö can nî jö na komgî gum. Un iwinyo kite na Job ödangö kî can ëka inënö unu gin na Rwoth onwongo mîtö. Rwoth opong kî timö gin na bër ëka kîca. **12** Na löö kibëc, utmegona, kür ikwong unu kwong—kî nyîng polo onyo kî nyîng lobo onyo kî nyîng gin mörö këkën. Mîi unu “Eyo” na mewu obed eyo, ëka “Pe” obed pe, onyo ebino ngölö niwu köp. **13** Ngat mörö kî kinwu tye kî can? Ën myero ölëg both Obanga. Ngat mörö tye na cwinye yom? Ën myero ower wer më pakö Obanga. **14** Ngat mörö tye na kome lith? Ën myero ocwod edong ka jö n'oye Kiricito ëk ölëg ginî pîrë ëka ewir ën kî möö i nyîng Rwoth. **15** Ëka lëga n'ëlëgö kî yee bino miö atwo cang, ëka Rwoth bino tingo ën malö. Ka ën onwongo ötimö bal, ebino timö nîñë kîca. **16** Pî manön ngat acëlacël otuc bal mërë both awodhe, ëka ngat acëlacël ölëg pî awodhe, ëk icang unu. Lëga ka dhanö na kite atîr tæk ëka tio rwök. **17** Eliya onwongo obedo dhanö kamë onu. Ën ölëgö Obanga na tæk nî köth kür ocwee, ëka köth ba ocwee i wi lobo pî mwaka adek kî nucu. **18** Ën döki ölëgö, ëka ömiö köth ocwee kî i polo, ëka lobo öcëgö cem. **19** Utmegona, ka cë dhanö mörö kî kinwu öngël ökö kî i köp n'atîr, ngat mörö nököñë myero odwongi ën cen, **20** po unu i köp ni: Ngat mörö na bino lökö abal kî i yoo mërë na rac bino larö ën kî kom thöö ëka ebino timö kîca nîñë.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Thur at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Thur at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Thur---Leb-Thur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Tic k'Ēkwēna 3:21
Tic k'Ēkwēna 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Jö Korinti 1:20
1 Jö Korinti 2:6
1 Jö Korinti 2:7
1 Jö Korinti 2:8

1 Jö Korinti 3:18
1 Jö Korinti 8:13
1 Jö Korinti 10:11
2 Jö Korinti 4:4
2 Jö Korinti 9:9
2 Jö Korinti 11:31

Jö Galatia 1:4
Jö Galatia 1:5
Jö Epeco 1:21
Jö Epeco 2:2
Jö Epeco 2:7
Jö Epeco 3:9
Jö Epeco 3:11
Jö Epeco 3:21
Jö Epeco 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26

1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18

Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

äidios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matayo 12:32
Matayo 13:22
Matayo 13:39
Matayo 13:40
Matayo 13:49
Matayo 21:19
Matayo 24:3
Matayo 28:20
Marako 3:29
Marako 4:19
Marako 10:30
Marako 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
John 4:14
John 6:51
John 6:58
John 8:35
John 8:51
John 8:52
John 9:32
John 10:28
John 11:26
John 12:34
John 13:8
John 14:16

Jö Galatia 1:4
Jö Galatia 1:5
Jö Epeco 1:21
Jö Epeco 2:2
Jö Epeco 2:7
Jö Epeco 3:9
Jö Epeco 3:11
Jö Epeco 3:21
Jö Epeco 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timoteo 1:17
1 Timoteo 6:17
2 Timoteo 4:10
2 Timoteo 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

aiōnios

Matayo 18:8
Matayo 19:16
Matayo 19:29
Matayo 25:41
Matayo 25:46
Marako 3:29
Marako 10:17
Marako 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
John 3:15
John 3:16
John 3:36
John 4:14
John 4:36
John 5:24
John 5:39
John 6:27
John 6:40
John 6:47
John 6:54
John 6:68

John 10:28
John 12:25
John 12:50
John 17:2
John 17:3
Tic k'Ēkwēna 13:46
Tic k'Ēkwēna 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Jō Korinti 4:17
2 Jō Korinti 4:18
2 Jō Korinti 5:1
Jō Galatia 6:8
2 Jō Tecalonika 1:9
2 Jō Tecalonika 2:16
1 Timoteo 1:16
1 Timoteo 6:12
1 Timoteo 6:16
2 Timoteo 1:9
2 Timoteo 2:10
Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matayo 5:22
Matayo 5:29
Matayo 5:30
Matayo 10:28
Matayo 18:9
Matayo 23:15
Matayo 23:33
Marako 9:43

Marako 9:45
Marako 9:47
Luke 12:5
Yakobo 3:6

Hadēs

Matayo 11:23
Matayo 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Tic k'Ēkwēna 2:27
Tic k'Ēkwēna 2:31
1 Jō Korinti 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Acaki 37:35
Acaki 42:38
Acaki 44:29
Acaki 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Nwō Cík 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

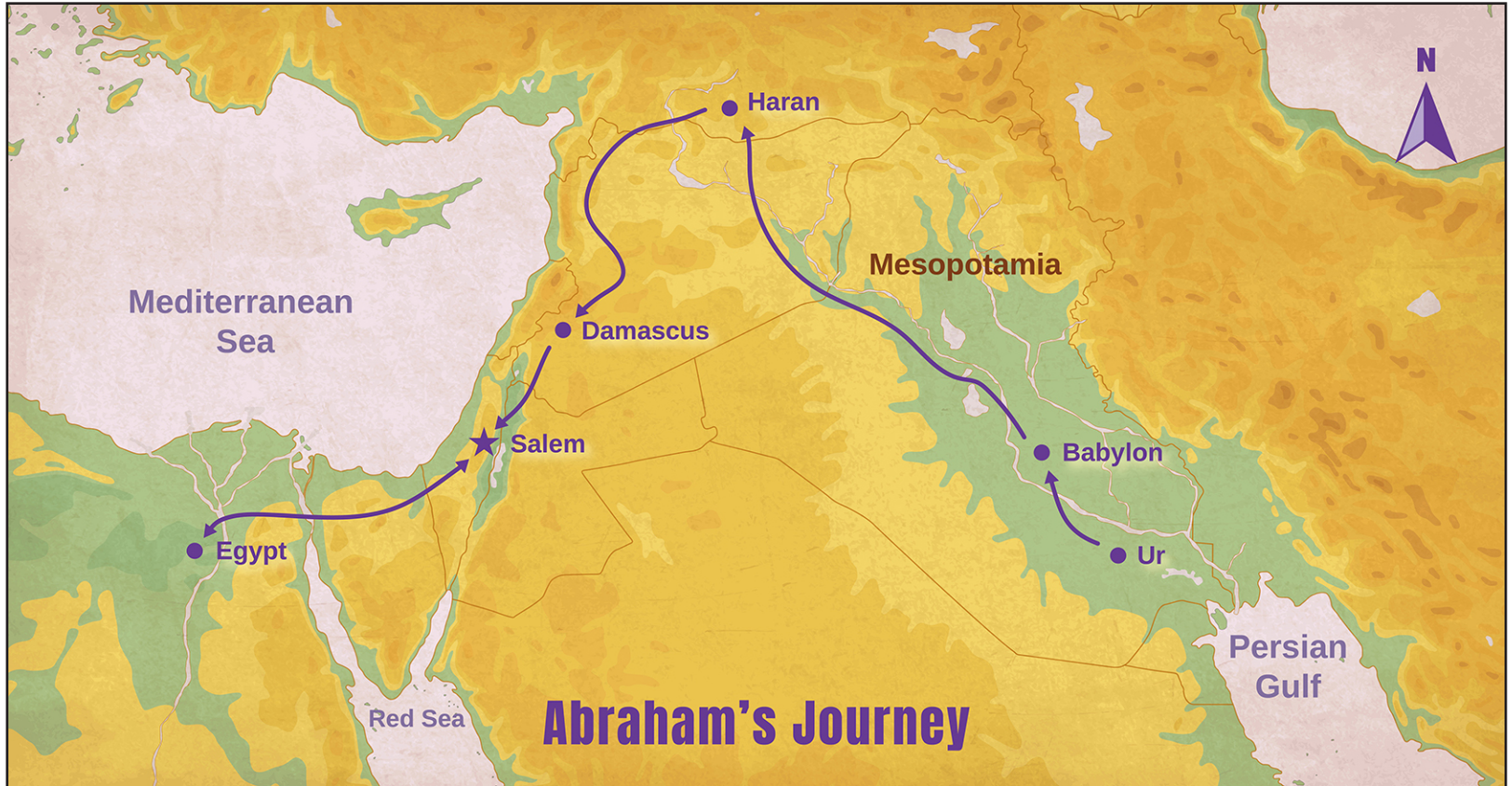
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jonah 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

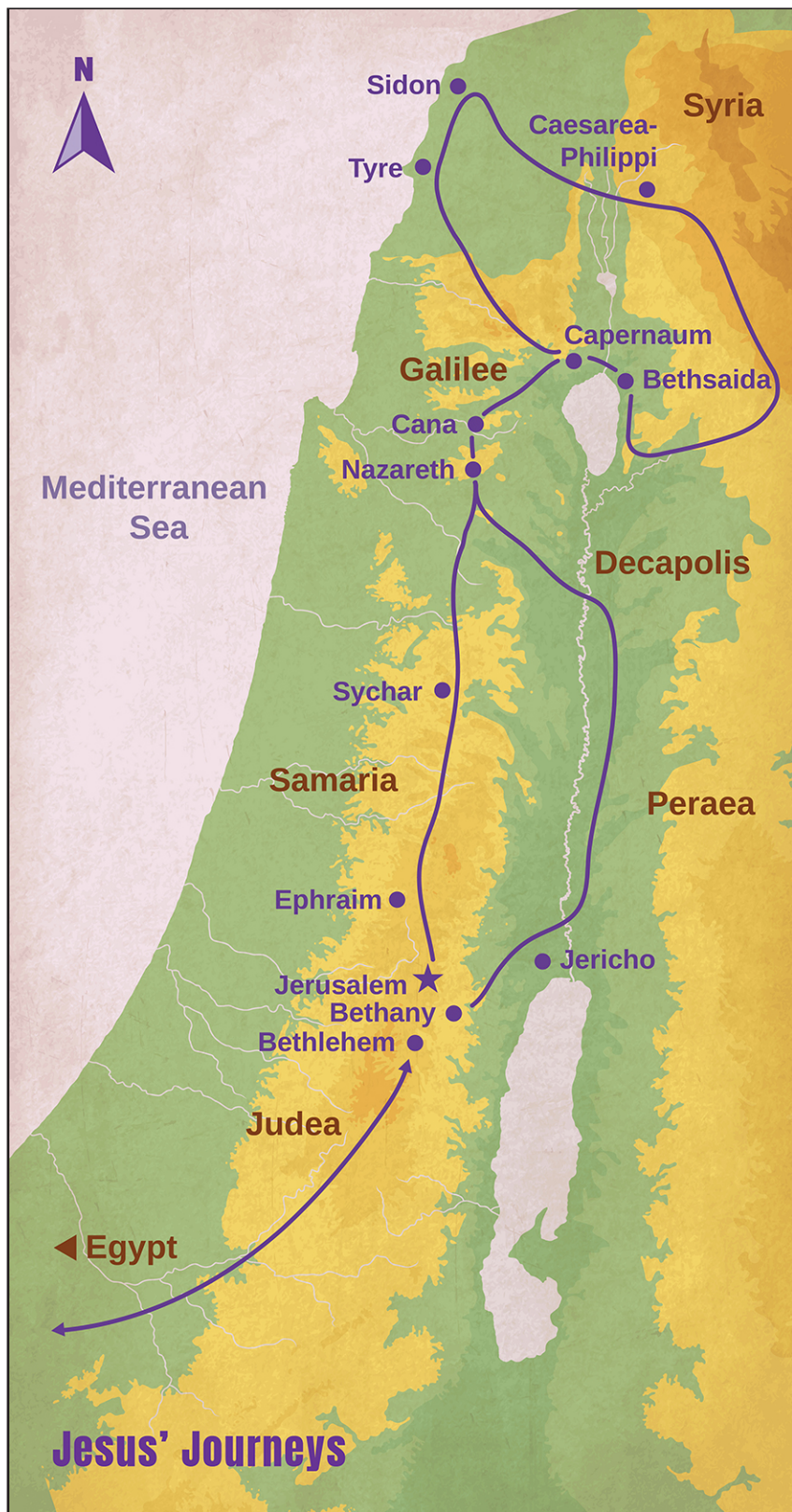
None yet noted

"By faith, Abraham, when he was called, obeyed to go out to the place which he was to receive for an inheritance. He went out, not knowing where he went"
Hebrews 11:8

"When Pharaoh had let the people go, God didn't lead them by the way of the land of the Philistines, although that was near; for God said, 'Lest perhaps the people change their minds when they see war, and they return to Egypt'" Exodus 13:17

Naka thon Wod ka Dhanö ba obino ni' êk etii niné êntö mé tic pi' jii éka mé miö kwò méré mé kôkô jô na pol. - Marako 10:45

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

Where?			When?							
			Innocence		Fallen				Glory	
			Eternity Past	4000 BC Creation	Fall to Sin No Law	1500 BC Moses' Law	Advent of Christ 0-33 AD	Church Age Kingdom Age	Great White Throne	New Heaven and Earth
Who?	God	Father	God's Perfect Fellowship John 10:30	God's Perfect Fellowship with Adam in the Garden of Eden	Living in Unapproachable Light, 1 Timothy 6:16			God's Perfectly Restored Fellowship with All Mankind in the Holy City	All Restored Acts 3:21	
		Son			Pre-Incarnate, John 8:58		Incarnate, John 1:14			Paradise, Luke 23:43
		Holy Spirit			Everywhere, Psalm 139:7		Indwelling Believers, John 14:17			
	Mankind	Living Mankind	No Creation	No Fall No Death Gen 1:31	Serving the Savior or Satan on Earth, Ephesians 2:1-5			No Hades No Dead Rev 20:3		
		Deceased Believing Mankind			Blessed in Paradise, Luke 16:22					
		Deceased Unbelieving Mankind			Punished in Hades until the final judgment, Luke 16:23 and Rev 20:13					
	Angels	Holy Angels	No people Gen 1:1	No Unholy Angels Gen 1:31	Serving Mankind at God's Command, Hebrews 1:14			Lake of Fire Prepared for the Devil and his Angels Mat 25:41 Rev 20:10	Fallen Angels Forgiven? Col 1:20 Yes? Heb 2:16 No?	
		Imprisoned Angels			Imprisoned in Tartarus, 2 Peter 2:4 and Jude 6					
		Fugitive Angels			Rebelling Against Christ		Thalaasa, Rev 20:13			
		First Beast Demon			Accusing Mankind		Lake of Fire Revelation 19:20			
		False Prophet Demon			1 Peter 5:8 and Revelation 12:10		Abyss Revelation 20:2			
		Satan								

Destiny

Thur at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. "*If the first fruit is holy, so is the lump*," Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

Disciple All Nations

Pĩ manõn cĩdh unu dong ěk ilõk unu jõ mẽ rok kibęc ődõk gĩĩ ělũbkõra, baticagĩ unu kĩ nyĩng Apap, ěka Wod ěka Tipo Naleng, - Matayo 28:19